Hallituksen esitys Eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 1997

YLEISPERUSTELUT

1. Kansantalouden tila ja talouspolitiikka

1.1. Kansantalouden näkymät

Kokonaistuotannon kasvu hidastui selvästi vuoden 1995 ensimmäisen neljänneksen jälkeen. Tämä aiheutui lähinnä metsäteollisuuden markkinatilanteen äkillisestä heikkenemisestä ja tästä johtuneista tuotantoseisokeista. Kasvu on kuitenkin uudelleen vahvistunut ja muodostuu ensi vuonna lähes 4 prosentiksi, kun kuluvan vuoden kasvu jää hieman alle 3 prosentin. Kotimainen kysyntä on koetun syvän taantuman jäljiltä vihdoin elpynyt; kysynnän määrän arvioidaan kasvavan 4 % sekä vuonna 1996 että vuonna 1997.

Kansainvälisen talouden kasvuedellytykset ovat edelleen hyvät, sillä inflaatio on hidasta ja korot ovat laskeneet. Yhdysvalloissa kokonaistuotannon arvioidaan sekä tänä että ensi vuonna kasvavan 2 prosentin vuosivauhtia. Japanin talous on lähtenyt 1990-luvun alun nollakasvun jälkeen uudelleen elpymään.

Taulukko 1. Kansantalous, julkinen talous[1] ja valtiontalous

	1993	1994	1995*	1996**	1997**
Bruttokansantuote käyvin hinnoin, mrd. markkaa	482	510	546	569	601
Bruttokansantuote, määrän muutos, %	—1,2	4,4	4,2	2,8	3,9
Työttömyysaste, %	17,9	18,4	17,2	16,4	15,4
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	2,2	1,1	1,0	0,8	1,5
Kauppatase, mrd mk	31,0	33,3	48,2	44,0	44,1
Vaihtotase, mrd mk	—6,3	6,6	24,5	19,8	21,2
Ulkomainen nettovelka					
— mrd mk	260,9	263,6	231,2	231	209
— % tavaroiden ja palvelusten viennistä	163,7	144,4	111,4	106	90
— % BKT:sta	54,1	51,7	42,4	40 1/2	35
Julkiset menot, % BKT:sta	61,9	61,0	59,8	59,4	56,8
Veroaste, % BKT:sta	45,4	47,7	46,5	48,4	47,9
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä (EMU), % BKT:sta	—8,0	—6,2	—5,2	—2,9	—1,4
— valtio	—11,2	—11,4	—9,9	—6,9	—5,1
— kunnat ja kuntayhtymät	0,4	1,3	0,7	0,7	0,1
— sosiaaliturvarahastot	2,8	3,9	4,0	3,3	3,6
Julkisyhteisöjen bruttovelka (EMU)[2]					
— mrd mk	276,4	303,5	324,1	351,7	366,5
— % BKT:sta	57,3	59,5	59,4	61,8	61,0
Valtiontalouden velka					
— mrd mk	255,8	307,5	359,3	402,7	431,6
— % BKT:sta	53,0	60,3	65,8	70,8	71,9

[1] Kansantalouden tilinpidon mukaan, ml. lakisääteinen työeläkevakuutus
[2] EU:n tilinpitosuositusten mukainen julkinen bruttovelka.

Länsi-Euroopan talouskasvu jäänee tänä vuonna 1 1/2 prosentin tuntumaan. EU-maiden kasvuvauhdin odotetaan kuitenkin mm. varastojen vähenemisen vuoksi alkavan nopeutua jo vuoden loppupuolelta lähtien. Myös kasvun perustekijät ovat hyvässä kunnossa. Yritysten kannattavuus on hyvä, inflaatio ja inflaatio-odotukset ovat maltillisia ja korkotaso on alentunut. Valuuttamarkkinat ovat pysyneet rauhallisina; eräänä syynä tähän on ollut talous- ja rahaliiton valmistelujen etenemisen lisäämä luottamus rahoitusmarkkinoiden vakaaseen kehitykseen jatkossakin.

Edellytykset kotimaisen tuotannon kasvulle ovat hyvät. Inflaatio on pysynyt EU-maiden hitaimpana, teollisuuden hintakilpailukyky on edelleen vahva ja vaihtotaseen ylijäämä on kohonnut tuntuvaksi. Päätettyjen säästötoimien vuoksi valtion velkaantuneisuus (velan suhde kokonaistuotantoon) on vähitellen taittumassa. Myönteinen kehitys on lisännyt luottamusta talouspolitiikkaan, ja korot ovat tuntuvasti alentuneet, mikä puolestaan on luonut edellytykset kotimaisen kysynnän vahvistumiselle. Jos kansainväliset suhdanteet vahvistuvat odotusten mukaisesti, mahdollisuudet nopeaankin tuotannon kasvuun ovat olemassa.

Vuodesta 1991 lähtien nopeana jatkunut vientimäärien kasvu hidastuu kuluvana vuonna pariin prosenttiin. Kasvua pitää yllä lähinnä metalliteollisuuden vienti, jossa nopein kasvuvaihe on kuitenkin jo ohitettu. Metsäteollisuuden vientimäärät supistuivat alkuvuonna, mutta vuoden loppua kohti tuotantoseisokkien määrän odotetaan vähenevän ja viennin kääntyvän selvään nousuun. Kansainvälisen kysynnän elpymisen vuoksi kokonaisviennin määrä lisääntynee vuonna 1997 6 %.

Lähinnä metsäteollisuustuotteiden hintakehityksen vuoksi ulkomaankaupan vaihtosuhteen arvioidaan tänä vuonna hieman heikkenevän. Metsäteollisuustuotteiden maailmanmarkkinahinnat alenivat sanomalehtipaperia lukuun ottamatta kuluvan vuoden alkupuolella jyrkästi. Vaikka metsäteollisuustuotteiden hinnat ovat jo vahvistumassa, keskimääräinen hintataso jäänee ensi vuonna hieman tämänvuotista matalammaksi.

Investointitoiminta jatkuu kuluvana vuonna vilkkaana. Erityisesti teollisuuden kone- ja laiteinvestoinnit lisääntyvät tuntuvasti. Monet metsäteollisuuden suuret investoinnit ajoittuvat tähän vuoteen. Myös asuinrakennusinvestoinnit kääntyvät kuluvana vuonna nousuun. Vuonna 1997 teollisuuden investointien kasvun arvioidaan taittuvan. Sen sijaan asuinrakentamisen investointeja lisäävä vaikutus ajoittunee pääosin ensi vuoteen, jolloin rakennustoiminnan odotetaan yleisemminkin laajenevan.

Kotitalouksien ostovoima kasvaa tänä ja viime vuonna yhteensä noin 10 %. Kasvu hieman hidastuu ensi vuonna, mutta yksityinen kulutus kuitenkin kasvaa ostovoiman kasvua nopeammin, sillä yleisen epävarmuuden ja velkaongelmien väheneminen sekä voimakkaasti supistunut kotitalouksien luottokanta on luonut tilaa säästämisasteen alenemiselle ja patoutuneiden ostopaineiden purkamiselle.

Tuonti kasvaa kuluvana vuonna edelleen selvästi, sillä yksityisten investointien sekä kotitalouksien kulutuksen kasvu painottuu paljolti tuontihyödykkeisiin. Teollisuustuotannon kasvun voimistuminen lisää raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuontia vuonna 1997, ja tuonnin kasvu nopeutuu hieman. Tuonnin nopean kasvun ja vaihtosuhteen lievän heikkenemisen vuoksi vaihtotaseen ylijäämä supistuu vuoden 1995 poikkeuksellisen korkealta tasoltaan, mutta vaihtotase pysyy edelleen vahvasti ylijäämäisenä. Suomen ulkomaisen nettovelan arvioidaan supistuvan vuoden 1997 loppuun mennessä runsaaseen kolmannekseen bruttokansantuotteen arvosta.

Inflaatio pysyy edelleen hitaana. Kuluttajahintaindeksin nousu jää vuonna 1996 keskimäärin vajaaseen yhteen prosenttiin; vuoden aikana indeksi kuitenkin kohoaa 1 1/2 %. Tulopoliittisen sopimuksen mukaan palkkoja korotettiin vuoden 1995 marraskuussa keskimäärin 2 % ja niitä korotetaan edelleen kuluvan vuoden lokakuussa 1 3/4 %. Vuonna 1997 työkustannuksista ei aiheudu uusia kustannuspaineita. Sen sijaan tuontihinnat nostanevat hintatasoa suunnilleen saman verran kuin tänäkin vuonna ja asuntojen hinnat kohonnevat tämänvuotista enemmän. Kuluttajahinnat nousevat vuonna 1997 keskimäärin 1 1/2 % edellisestä vuodesta.

Työttömyys on alentunut selvästi hitaammin kuin aiemmin odotettiin. Kotimainen kysyntä kasvaa kuitenkin jatkossa nopeasti, ja tämä näkyy yksityisten palveluiden lisääntyvänä kysyntänä. Kasvun painottuminen työvoimavaltaisille palvelualoille parantaa työllisyyttä. Teollisuudessa työvoiman kysynnän kasvu kuitenkin hidastuu. Kaikkiaan työllisten määrä lisääntyy tänä vuonna 30 000 henkilöllä. Kun myös työvoiman tarjonta kasvaa, työttömyysaste alenee viime vuodesta vajaan prosenttiyksikön,

16,4 prosenttiin. Tukityöllistämisen ja koulutuksen lisäämisen vuoksi nuorten ja pitkäaikaistyöttömien määrä vähenee. Vuonna 1997 työttömyysasteen odotetaan alenevan 15,4 prosenttiin. Työpaikat lisääntyvät edelleen ensi vuonna eniten kotimarkkina-aloilla.

1.2. Talouspolitiikan linja

Väliaikaisesti heikentyneestä suhdannetilanteesta huolimatta talouspolitiikan perusteena oleva tilannearvio on pysynyt kokonaisuutena katsoen muuttumattomana. Taloudessa on runsaasti käyttämättömiä resursseja, vaihtotase on voimakkaasti ylijäämäinen, hintataso ja valuuttakehitys ovat vakaita ja korkotaso on laskenut. Talouden voimavarat mahdollistaisivat huomattavasti nykyistä nopeamman kasvun ja kasvu onkin jo kiihtynyt. Vahvan talouskasvun kannalta avainasemassa on matala reaalikorkotaso. Siksi on tärkeää, että valtiontalouden vahvistamiseksi päätetty finanssipoliittinen linja säilytetään.

Hallitusohjelmassa vahvistettu talouspolitiikan päälinja säilyykin muuttumattomana. Valtion velkaantuminen käännetään laskuun ja työttömyys pyritään puolittamaan vaalikauden aikana. Tavoitteet tukevat toisiaan sillä valtiontalouden edelleen suuri alijäämä aiheutuu merkittävältä osalta korkeasta työttömyydestä.

Hallituksen keskeisenä tavoitteena on inflaation säilyttäminen pysyvästi matalana. Inflaation vastainen politiikka on saanut laajasti tukea myös työmarkkinoilla. Syksyllä 1995 solmittu, vuoden 1998 tammikuun loppuun ulottuva erittäin kattava tulopoliittinen sopimus merkitsee keskimäärin vajaan kahden prosentin vuosittaisia palkkojen sopimuskorotuksia, mikä takaa inflaation pysymisen matalana.

Julkista taloutta vahvistava talouspolitiikka, matala inflaatio ja valuuttakurssien vakaus laskevat korkotasoa ja parantavat kotimaisen kysynnän kannalta olennaisia taloudellisia odotuksia. Pitkät korot ovatkin laskeneet merkittävästi vuoden 1995 alkuun nähden ja korkoero Saksan pitkiin korkoihin nähden on supistunut alle yhteen prosenttiyksikköön. Matala korkotaso ja ostovoiman lisääntyminen tukevat kotimaisen kysynnän sekä investointien kasvua.

Edellisen hallituksen päätöksien ansiosta vuotuiset menot ovat noin 35 mrd mk pienemmät kuin jos säästötoimenpiteitä ei olisi tehty. Nykyisen hallituksen säästöpäätöksien ansiosta menot tulevat olemaan vuonna 1999 noin 23 mrd mk pienemmät kuin jos päätöksiä ei olisi tehty. Vuoden 1997 talousarvioesitykseen sisältyvien menoleikkausten ansiosta menot tulevat olemaan ensi vuonna noin 16 mrd mk pienemmät kuin ilman hallitusohjelman mukaisia päätöksiä. Vuosien 1991—99 yhteenlasketut menoleikkaukset yltävät vuositasolla runsaaseen 10 prosenttiin suhteessa vuoden 1995 kokonaistuotantoon.

Säästöistä 21,6 mrd mk päätettiin vuonna 1995. Päätökset tehtiin hallitusohjelmasta päätettäessä, ja päätöstä tarkennettiin elokuussa 5,5 mrd markan osalta. Mainitussa 21,6 mrd markassa on mukana työeläkeratkaisusta ja julkisen talouden saneerauksesta koituva 1,2 mrd markan säästö vuosittain yksilöityjen 20,5 mrd markan säästöjen lisäksi.

Sopiessaan vuosien 1997—99 menokehyksistä helmikuussa 1996 hallitus päätti lisätoimenpiteistä, joilla valtion taloutta vahvistetaan. Menovähennyksiä otettiin huomioon noin 1,7 mrd mk vuodessa. Nämä toimenpiteet yhdessä aiemmin päätettyjen 21,6 mrd markan menoleikkausten kanssa nostavat säästöjen määrän runsaaseen 23 mrd markkaan.

Noin 3 1/2 % keskimääräisen kasvun vallitessa valtiontalouden velkaantuminen kääntyy laskuun vuoden 1997 jälkeen noin 72 % tasolta. Ylijäämäisten sosiaaliturvarahastojen ja tasapainoisen kunnallistalouden vuoksi julkinen talous kokonaisuudessaan tasapainottuu vuonna 1999. Julkisen talouden yhteensulautettu velkaantuneisuus (ns. EMU-velka) kääntyy laskuun vuoden 1996 jälkeen noin 62 prosentin tasolta.

Valtiontalouden tilanne ei ole kuitenkaan vielä tyydyttävä. Valtiontalouden alijäämä oli viime vuonna EU-maiden toiseksi suurin. Velkaantuneisuuden laskua koskevat ennusteet perustuvat suotuisaan talouskehitykseen ja niiden toteutuminen edellyttää työttömyyden merkittävää supistumista. Lisäksi on huomattava, että valtiontalouden velkaantumiskehitystä koskevat laskelmat perustuvat oletukseen edelleenkin varsin kireänä säilyvästä verotuksesta.

Taloudellinen kasvu sekä työllisyyden parantuminen ovat olleet hitaampia kuin vielä vuosi sitten arvioitiin ja siksi valtiontalouden alijäämä muodostuu tänä vuonna aiemmin odotettua suuremmaksi.

Annettaessa menokehyksiä tämän vuoden helmikuussa päätettiin suhdannepoliittisista syistä, että vajeen kasvuun ei puututa kuluvana

vuonna, vaan valtiontaloutta vahvistavat toimet ajoitetaan vuosille 1997—1999, jolloin talous on uudelleen vahvistunut. Valtiontaloutta vahvistetaan vähentämällä valtion vuosittaisia menoja noin 1,7 mrd markalla. Leikkaukset kohdistuvat mm. kuntien valtionosuuksiin ja suunniteltuun aikuisten hammashuoltouudistukseen. Samalla päätettiin valtion tuloja koskevista toimenpiteistä. Valtion osakeomaisuuden myyntituloja käytetään miljardi markkaa vuodessa alijäämän pienentämiseen. Luopuminen vuodelle 1998 suunnitellun elintarvikkeiden arvonlisäveron alentamisesta nostaa tuloja aiempiin suunnitelmiin nähden 2 mrd markalla vuodessa. Lisätoimilla varmistetaan tarvittaessa, että valtion velkaantuminen taittuu tavoitteen mukaisesti vaalikauden aikana.

Menokehyksissä pysymiseksi hallitus ei anna vuoden 1997 ensimmäisellä puoliskolla lisätalousarvioesitystä. Mahdolliset myöhemmät lisätalousarvioesitykset pyritään rahoittamaan ottamatta uutta velkaa.

Julkisen talouden tervehdyttämisen ohella on välttämätöntä jatkaa myös muita uudistuksia, joilla parannetaan talouden toimintakykyä ja pitkän ajan kasvuedellytyksiä. Kasvuedellytysten parantumiseksi olemassa olevat talouden voimavarat täytyy saada nykyistä tehokkaampaan käyttöön ja samalla myös talouden tuotantopohjan tulee laajentua. Tuotantopohjaa voidaan kasvattaa kiinteiden investointien ohella huolehtimalla tutkimuksen ja koulutuksen avulla kansakunnan henkisen pääoman kasvusta. Hallituksen päättämät menosäästöt eivät kohdistu tutkimukseen ja sen resursseja pikemminkin lisätään mm. EU:n tukijärjestelmien avulla. Koulutukseen suunnattuja määrärahoja on lisätty tuntuvasti. Jatkossa on tärkeää, että koulutustarjonta suunnataan entistä voimakkaammin ammattialoille, joiden työvoimaan kohdistuu kasvava kysyntä.

Työttömyyden puolittaminen edellyttää ainakin 200 000 uuden työpaikan syntymistä, häviävien työpaikkojen korvaamisen lisäksi. Tähän ei voida päästä ilman tuntuvia investointeja kasvualoille. Investointien kannattavuus edellyttää alhaista reaalikorkoa sekä työvoimakustannusten pysymistä kurissa ja kilpailukyvyn säilymistä edelleen hyvänä. Hitaan inflaation oloissa nimelliskorot tulisi vakiinnuttaa hyvin matalalle tasolle.

Valtiontalouden menoleikkaukset kohdistuvat suurelta osin siirtomenoihin. Tämä on perusteltua, koska elinkeinotukia ja kotitalouksille suunnattuja tulonsiirtoja vähentämällä voidaan markkinoiden toimintaa tehostaa ja lisätä tervettä kilpailua. Painottamalla menoleikkaukset tulonsiirtoihin pyritään julkisten palveluiden korkea taso säilyttämään. Samalla kilpailua lisätään myös julkiseen sektoriin kuuluvilla alueilla.

Taloudellinen kasvu ei ole vielä merkittävästi lisännyt työllisyyttä. Tämä on johtunut lähinnä siitä, että talouskasvu on ollut pitkään pääomavaltaisen vientiteollisuuden varassa. Palvelualojen kannalta olennainen kotimainen kysyntä on 1990-luvun alkuun nähden edelleen noin kymmenesosan matalammalla tasolla. Palvelualojen työllisyyskehitystä rajoittaa myös palvelutarjonnan korkea hintataso.

Palveluiden korkeaa hintatasoa ylläpitävät edelleen kireänä pysyvä verotus ja muut tuotantokustannuksiin vaikuttavat tekijät. Työttömyystilanteen tavoiteltu paraneminen edellyttääkin hallituksen verolinjan ohella palvelusektorin tuotantomenetelmien kehittämistä ja työvoimakustannusten pitämistä kurissa sekä työmarkkinoiden toimintaan liittyvien jäykkyyksien poistamista. Hallitus pyrkii vastaamaan tähän haasteeseen sekä omin toimenpitein että ylläpitämällä edellytyksiä hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen tulopoliittisen yhteistyön jatkamiselle.

Työhön kohdistuvan verotuksen korkeaa tasoa lasketaan hallitusohjelman mukaisesti. Talousarvioesitykseen liittyy 5,5 mrd markan kevennys tuloveroihin ja sosiaalivakuutusmaksuihin. Veronkevennyksiä voidaan jatkaa vain jos ne eivät vaaranna valtiontalouden tasapainottamista.

Talousarvioesitykseen sisältyvien menoleikkausten vaikutus kotitalouksien käytettävissä oleviin tuloihin ja kysyntään on supistava. Leikkausten välitön kysyntää supistava vaikutus on kuitenkin selvästi vähäisempi kuin vuonna 1996 toteutettujen noin 10 mrd markan suuruisten menoleikkausten. Hallituksen julkisia menoja supistava linja on välillisesti kysyntää tukeva. Korkojen lasku, säästöpäätöksien ansiosta lähivuosien veronkevennyksille syntyvä tila sekä hyvinvointipalveluiden rahoituksen turvaaminen tukevat kotitalouksien luottamuksen parantumista ja siten lisäävät kysyntää.

Talousarvioesityksen työllisyysvaikutukset

Talousarvioesitys on kokonaisvaikutuksel-

taan työllisyyttä parantava. Myönteinen vaikutus työllisyyteen tulee pääosin sitä kautta, että talousarvioesitys lisää kotimaista kysyntää parantamalla luottamusta valtion velkaantumisen taittumiseen sekä tukemalla vakaiden ja laskevien korkojen kehitystä.

Talousarvioesityksen säästötoimet kohdistuvat etupäässä siirtomenoihin, joilla on julkisia kulutusmenoja vähäisempi suora työllisyysvaikutus. Kuntien parantuvan taloudellisen aseman vuoksi kuntien valtionosuuksiin kohdistuva leikkaus ei heikennä niiden työllistämismahdollisuuksia. Talousarvioesityksen menojen rakenne on myös aiempaa enemmän painottunut koulutukseen, tutkimukseen ja investointeihin, joilla on pidemmällä aikavälillä kestävä työllisyyttä parantava vaikutus.

Talousarvioesitykseen sisältyvä tuloveron ja sosiaaliturvamaksujen kevennys yhteensä noin 5,5 mrd markalla suuntautuu kotitalouksille lisäten niiden ostovoimaa. Samalla verokiila kaventuu. Verokevennykset lisäävät työllisyyttä ja lieventävät menojen rajoittamisen välitöntä työllisyyttä heikentävää vaikutusta. Valtion velkaantumisen laskuun kääntävä finanssipoliittinen linja hidastaa myös korkomenojen kasvua ja lisää mahdollisuuksia verotuksen keventämiseen lähivuosina työllisyyttä tukevalla tavalla.

Talousarvioesityksellä pyritään ennen muuta turvaamaan kansantaloudelle suotuisat yleiset kasvuedellytykset ja siten tukemaan työllisyyttä. Valtion talousarviolla on myös välittömiä työllisyysvaikutuksia sen ohella, että menojen rahoittamiseksi kerättävät verot rajoittavat työllistämistä yksityisessä sektorissa. On arvioitu, että vuoden 1997 talousarvioesityksen menojen välitön työllisyysvaikutus on runsaat puoli miljoonaa henkilötyövuotta. Laskelma on luonnollisesti riippuvainen vertailupohjasta ja muista laskentaoletuksista.

Talousarvioesityksen arvioitu välitön työllisyysvaikutus kattaa valtion oman henkilöstön ohella valtion investointien työllisyysvaikutuksen. Elinkeinotuista ja kuntien valtionosuuksista em. työllisyysarvio kattaa valtion rahoitusosuutta vastaavan osuuden asianomaisten toimintojen työllisyysvaikutuksesta. Lisäksi arviossa on otettu huomioon tulonsiirtojen välitön kysyntävaikutus ja muiden menojen välitön työllisyysvaikutus.

Julkiset tulonsiirrot vaikuttavat kysyntään ja sitä kautta työllisyyteen. Sosiaalimenoilla on toisaalta kysyntävaikutusten lisäksi merkittävää vaikutusta työvoiman tarjontaan. Valtion hankinnoilla, henkilöstömenoilla ja muilla kulutusmenoilla saadaan aikaan nopea välitön työllisyysvaikutus alhaisilla yksikkökustannuksilla. Julkisten menojen vaikutuksia reaaliseen kilpailukykyyn tai talouden rakenteisiin on kuitenkin vaikea arvioida eivätkä nämä vaikutukset tule esiin yksinkertaisessa välittömien työllisyysvaikutusten tarkastelussa.

Investointimenojen työllisyysvaikutus toteutuu kerrannaisvaikutusten kautta pidemmällä aikavälillä ja on luonteeltaan suhteellisen pysyvä. Valtion kulutusmenoilla sekä muilla palkkaperusteisen tukityöllistämisen ja työllisyyskoulutuksen menoilla on huomattavat työllisyysvaikutukset selvästi pienemmin kustannuksin työllistettävää kohti, mutta niiden työllisyyttä pitkällä aikavälillä kohentava vaikutus on epäselvempi kuin investoinneissa.

Työministeriön työvoimapoliittiset toimenpiteet on mitoitettu siten, että niiden piirissä on keskimäärin noin 122 500 lähinnä työtöntä henkilöä. Työvoimapoliittisia toimenpiteitä selostetaan yksityiskohtaisemmin kohdassa 3.1.12.

Kotitalouksien työllistämismahdollisuuksien kannustamiseksi hallitus on päättänyt käynnistää kotitalouksien työllistämistyöryhmän esitysten pohjalta jatkoselvityksen kotitalouksien työllistämiskustannusten hyvitysjärjestelmän aikaansaamiseksi.

1.3. Valmistautuminen talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen

Hallituksen tavoitteena on talous- ja rahaliiton lähentymiskriteerien täyttäminen. Osallistumisesta EMUn kolmanteen vaiheeseen päätetään eduskunnassa hallituksen esityksen tai tiedonannon pohjalta. Suomi on EU:n toimielimissä osallistunut aktiivisesti talous- ja rahaliiton sekä uuden yhteisen rahan, euron käyttöönoton valmisteluun. Valtiovarainministeriöön on perustettu siirtymää valmisteleva projektiorganisaatio.

Suomen hallitus on tarkistanut syyskuussa 1995 hyväksyttyä lähentymisohjelmaa osana valmistautumista talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen. Ohjelmassa kiinnitetään erityinen huomio julkisen talouden tasapainon ja velkaantuneisuuden kehitykseen sekä esitetään tarkistettu arvio lähentymiskriteerien täyttymisestä.

Ohjelma perustuu keväällä 1995 hyväksyttyyn hallitusohjelmaan, helmikuussa 1996 teh-

tyyn valtion menokehyspäätökseen sekä tähän talousarvioesitykseen. Tarkistettu lähentymisohjelma annetaan tiedoksi eduskunnan suurelle valiokunnalle.

Talouspolitiikan peruslinjan osalta tarkistettu lähentymisohjelma ei eroa syyskuussa 1995 vahvistetusta lähentymisohjelmasta. Suomen tavoitteena oleva talous- ja rahaliiton lähentymiskriteerien täyttäminen on johdonmukainen osa työttömyyden vähentämiseen ja velkaantuneisuuden taittamiseen tähtäävää talouspolitiikkaa. Hallitus pyrkii työttömyyden puolittamiseen ja valtion velkaantumisen kääntämiseen laskuun vaalikauden kuluessa. Matala inflaatio ja korkotaso sekä vahva julkinen talous ovat kestävän talouskasvun ja työttömyyden pysyvän alenemisen keskeisiä edellytyksiä.

Hallitusohjelmassa tavoitteeksi asetettu valtion velkaantuneisuuden kääntäminen laskuun vaalikauden aikana on vaativampi tehtävä kuin talous- ja rahaliiton julkistaloutta koskevien lähentymiskriteerien täyttäminen. Valtion velkaantuminen on edelleen ongelma, jota sosiaaliturvarahastojen ja kunnallistalouden ylijäämäisyys ei poista.

Tarkistetussa lähentymisohjelmassa on tarkasteltu lähivuosien talouskehitystä sekä talous- ja rahaliiton lähentymiskriteerien täyttymistä vuoteen 2000 ulottuvan kehitysarvion avulla. Arviossa otetaan huomioon kansainvälisen talouskasvun hidastuminen viime vuonna, mutta kasvun oletetaan kiihtyvän kuluvan vuoden aikana. Laskelmat perustuvat hallitusohjelman mukaiseen finanssipolitiikkaan ja maltilliseen palkka- ja kustannuskehitykseen myös vuoden 1997 jälkeen. Siten korkotason on voitu olettaa vakiintuvan nykyiselle tasolleen. Näiden lähtökohtien perusteella Suomen kokonaistuotannon on arvioitu kasvavan keskimäärin 3 1/2 prosentin vauhdilla. Kasvun tilapäisestä hidastumisesta huolimatta julkinen talous lähestyy tasapainoa ja sen velkaantuneisuus kääntyy laskuun vuoden 1996 jälkeen.

Eurooppa-neuvoston päätöksen mukaisesti talous- ja rahaliiton lähentymiskriteerien täyttymistä arvioidaan alkukeväästä vuonna 1998 edellisen vuoden tietojen pohjalta. Suomella on hyvät edellytykset täyttää kriteerit arviointihetkellä, koska inflaatio- ja korkokriteerit täyttyvät jo nyt ja markan arvo on pysynyt pitkään vakaana. Julkisen sektorin alijäämä alittaa vaaditun viitearvon mahdollisesti jo v. 1996 ja julkinen velkaantuneisuus kääntyy laskuun vuoden 1996 jälkeen.

Mikäli julkisen talouden kehitys poikkeaa hallitusohjelman mukaiselta, lähentymisohjelmassa kuvatulta linjalta, hallitus ryhtyy tarpeellisiin toimenpiteisiin, joilla varmistetaan hallituksen finanssipoliittisten tavoitteiden toteutuminen.

Lähentymiskriteerien täyttymiseen myötävaikuttava talouspolitiikka edistää työttömyyden vähentymistä, mutta lähentymisohjelmassa arvioitu talouskehitys ei riitä puolittamaan työttömyyttä hallitusohjelmassa tavoitellulla tavalla. Kokonaistaloudellisen laskelman mukaan työttömyysaste olisi vuonna 2000 vielä 11 %. Työttömyysasteen alentaminen tätä matalammaksi edellyttää jatkuvaa aloitteellisuutta työllisyyspolitiikassa, kilpailijamaihin verrattuna erittäin pidättyväisiä palkankorotuksia sekä työmarkkinoiden toiminnan ja vero- ja tulonsiirtojärjestelmän kehittämistä nykyistä enemmän työntekoon kannustavaksi.

1.4. Julkinen talous

Julkisen talouden rahoitusalijäämä alkoi kasvaa nopeasti laman vuoksi vuoden 1990 jälkeen. Suurimmillaan alijäämä oli v. 1993, jolloin se nousi kansantuotteeseen suhteutettuna 8 prosenttiin. Erityisesti työttömyyden nousu lisäsi menoja, ja toisaalta verotulot vähenivät selvästi. Julkiset menot suhteutettuna kansantuotteeseen nousivat jyrkästi, ja v. 1993 ne olivat Suomessa kymmenen prosenttiyksikköä korkeammat kuin EU-maissa keskimäärin. Veroaste on kuitenkin pysynyt 1990-luvulla verrattain vakaana, ja se on samaa suuruusluokkaa kuin EU-maissa keskimäärin.

Suomessa julkisen talouden tervehdyttämistoimet aloitettiin varsinaisesti v. 1992. Sekä valtio että kunnat alkoivat vähentää menojaan laajamittaisilla säästötoimilla. Sekä tulonsiirtoja että palvelutuotannon menoja on pienennetty tuntuvasti. Säästötoimien suotuisat vaikutukset julkisen sektorin rahoitusasemaan ovatkin jo selvästi nähtävillä. Julkisen sektorin rahoitusalijäämä kääntyi jatkuvaan laskuun vuoden 1993 jälkeen, ja rahoitustasapainon odotetaan lähivuosina edelleen paranevan. Vuonna 1995 julkisyhteisöjen rahoitusalijäämä (nettoluotonotto) oli runsas 5 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Julkisyhteisöjen alasektorien kehitys on ollut kaksijakoinen; etenkin sosiaaliturvarahastojen talous on työeläkerahastojen ansiosta selvästi ylijäämäinen ja kunnallistalo-

uskin on varsin vahva. Sen sijaan valtiontalous on vielä syvästi alijäämäinen, v. 1995 nettoluotonotto oli 10 % kansantuotteesta.

Edellisellä hallituskaudella aloitettua valtion talouden tervehdyttämisohjelmaa on jatkettu uudella vuoteen 1999 ulottuvalla säästöohjelmalla. Osittain sen ansiosta valtion rahoitusalijäämä pienenee noin 3 prosenttiyksiköllä kokonaistuotantoon suhteutettuna v. 1996. Kun kuntien ja sosiaaliturvarahastojen tila säilyy suunnilleen ennallaan, koko julkisen sektorin rahoitusasema kohentuu selvästi. Rahoitusalijäämä saattaa alittaa jo v. 1996 lievästi EMU-kriteerin mukaisen 3 prosentin tason. Julkisyhteisöjen nettoluotonoton yhteensä arvioidaan supistuvan 1 1/2 prosenttiin kansantuotteesta v. 1997, ja täyttävän siten EU:n talous- ja rahaliiton vaatimuksen selvästi.

Valtiontalouden suuret alijäämät ovat johtaneet julkisen velan nopeaan kasvuun. Julkisyhteisöjen sulautettu velka eli ns. EMU-velka oli 15 % kansantuotteeseen suhteutettuna v. 1990. Vuoden 1995 lopussa se oli 59 1/2 %, juuri EMU-kriteerin mukaisen rajan alapuolella. Velkaantuneisuus (velan suhde kokonaistuotantoon) kasvaa tänä vuonna ja julkinen velka noussee pari prosenttiyksikköä yli 60 prosentin tason. Talousarvioesityksen mukaisella velanotolla julkinen velka näyttäisi hieman pienentyvän suhteessa kansantuotteeseen v. 1997.

Julkisessa taloudessa on ainakin kaksi huomionarvoista erityispiirrettä. Ensiksikin varsin tyydyttävältä näyttävä alijäämän taso ja kehitys lähivuosina ovat paljolti työeläkesektorin ylijäämäisyydestä johtuvaa. Valtion alijäämä sen sijaan ylittää vielä lähivuosina selvästi 3 prosentin kriteerirajan. Toiseksi, työeläkerahastot ovat luotottaneet valtiota kasvavassa määrin erityisesti parin viime vuoden aikana. Sisäisenä velkana TEL-lainoja ei kirjata EMU-velkaan, mikä on selvästi hidastanut velan kasvua. Jos työeläkerahastojen sijoituskohteet olennaisesti muuttuvat, se vaikuttaa vastaavasti julkisen velan kehitykseen epäsuotuisasti.

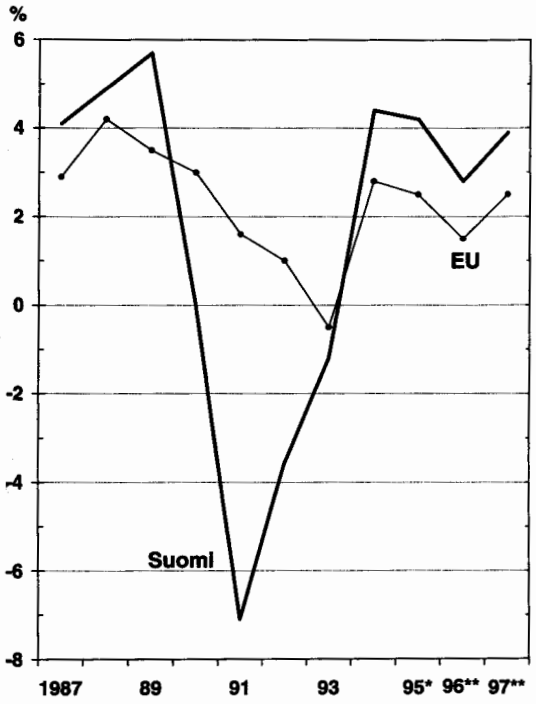
Valtio

Suotuisasta talouskasvusta huolimatta valtion nettoluotonotto pysyi v. 1995 suurena, noin 10 prosenttina kansantuotteeseen suhteutettuna. Kahdet veronpalautukset ja EU:iin liittymisestä johtuneet tekijät pienensivät verotulojen kasvua. Toisaalta valtion menot kasvoivat säästöistä huolimatta verrattain paljon, sillä Euroopan unioniin liittyminen lisäsi menoja siirtymävaiheessa.

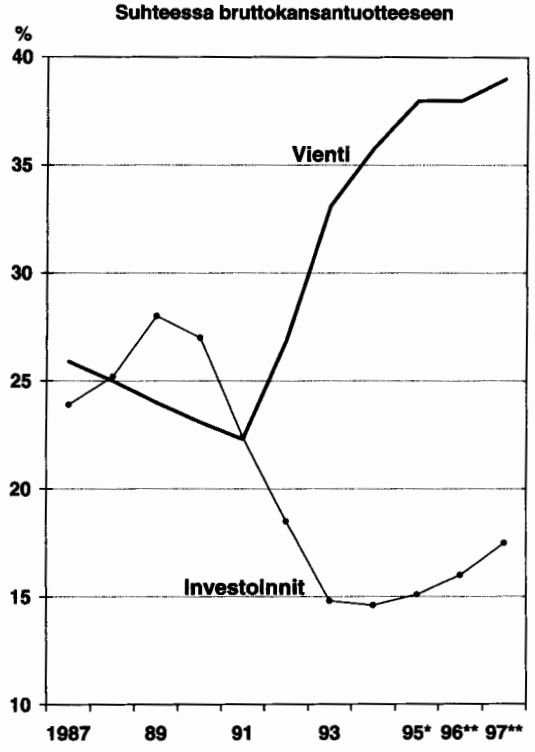
Vuonna 1996 valtion verotulojen kasvu nopeutuu huomattavasti, kun verotus ja palautukset normalisoituvat; verotulot yhteensä lisääntyvät noin 14 %. Valtion menojen kasvu lähes pysähtyy, ja kiintein hinnoin ne supistuvat. Työttömyyden odotettua hitaampi lasku pitää kuitenkin vielä yllä menopaineita. Korkomenot kasvavat yhä nopeasti. Valtion rahoitusalijäämä pienenee kansantuotteeseen suhteutettuna 3 prosenttiyksiköllä 7 prosenttiin.

Vuoden 1997 talousarviossa esitetään mm. tuloverotusta kevennettäväksi. Välillisten verojen perusteisiin esitetään eräitä muutoksia. Verotulojen tuotto yhteensä kasvaa vajaa 6 %. Talousarvioesityksen mukaan valtion menot pienenevät nimellisesti hieman v. 1997. Valtion rahoitusalijäämä laskee arviolta 5 prosenttiin kansantuotteesta.

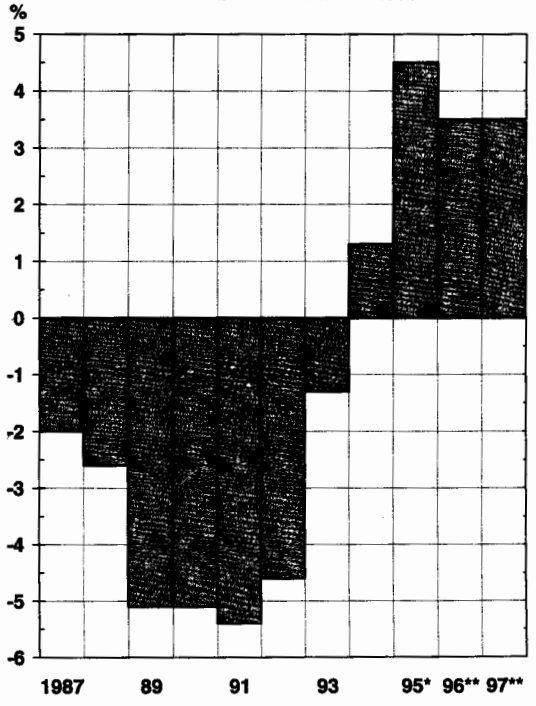
KUVIO 1. KOKONAISTUOTANTO (BKT) SUOMESSA JA EUROOPAN UNIONISSA
Määrän muutos

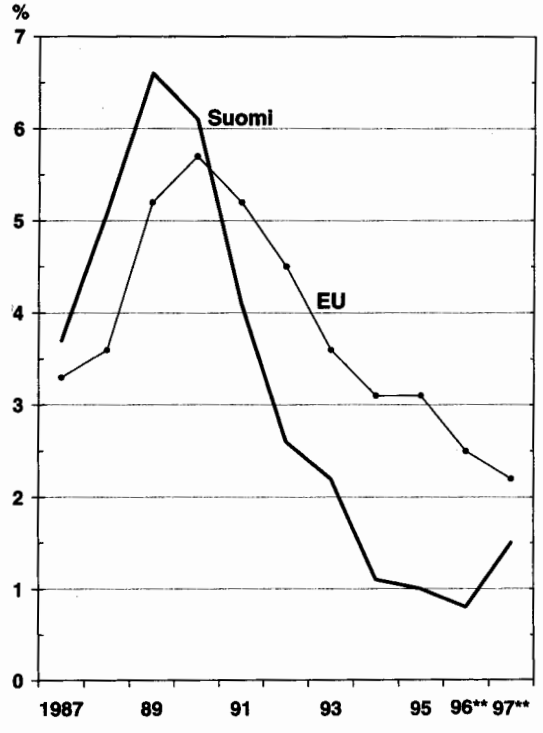
KUVIO 2. INVESTOINNIT JA VIENTI
Suhteessa bruttokansantuotteeseen

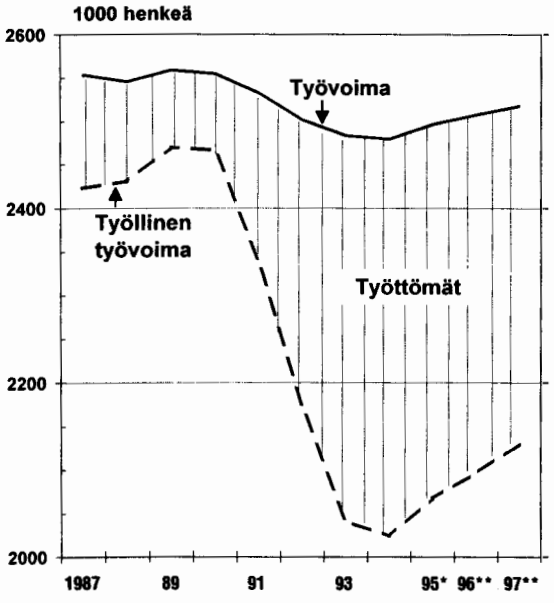
KUVIO 3. VAIHTOTASE
Suhteessa bruttokansantuotteeseen

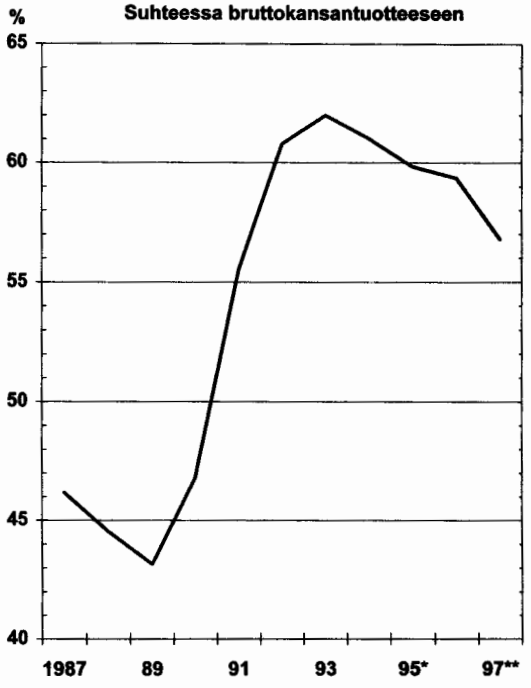
KUVIO 4. KULUTTAJAHINNAT
Muutos edellisestä vuodesta

KUVIO 5. TYÖLLISYYS

KUVIO 6. JULKISET MENOT

Kunnat

Kunnallissektori tervehtyi nopeasti laman aiheuttamista rahoitusvaikeuksista. Vuodesta 1994 lähtien kuntien rahoitusasema on ollut varsin hyvä. Vuosina 1994—95 lainakanta supistui 5 1/2 mrd mk ja samanaikaisesti kunnat kasvattivat varauksiaan 7 mrd mk sekä kuntien eläkerahastoa 10 mrd mk.

Kunnallistalouden tervehtyminen on ollut seurausta kuntien säästötoimista ja kansantalouden elpymisestä. Kuntien kulutusta supistettiin voimakkaasti vuosina 1992—94. Säästöjen kohteena olivat myös investoinnit, joiden määrä jäi v. 1995 puoleen vuosikymmenen alun tasosta.

Talouden elpyminen käänsi kunnallisveron tuoton kasvuun v. 1994. Kunnille maksettu yhteisövero lisääntyi 0,6 mrd markasta v. 1993 5,9 mrd markkaan v. 1995. Valtionosuudet lisääntyivät vielä vuosina 1992—93, mutta vähenivät merkittävästi vuosina 1994—95.

Vuonna 1996 kuntien rahoitustilanne on yhä erittäin hyvä, mutta heikkenee v. 1997 jonkin verran. Vuonna 1997 verotulojen kasvuvauhti hidastuu ja investoinnit lisääntyvät tuntuvasti. Kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen enimmäismäärä nousee 4 800 markasta 5 500 markkaan ja alenema on 2 % aiemman 6 prosentin sijasta. Kunnallisveron tuotto pienenee tämän takia 0,9 mrd mk. Lisäksi tulonhankkimisvähennyksen korottaminen vähentää hieman kuntien verotulokertymää. Yhteisöveron nopein kasvuvaihe on takana; vuoden 1997 tuottoa kasvattavat kuitenkin vielä ennakonperinnän tehostaminen ja ns. siirtymävarausten purkaminen. Kuntien kaikkien verotulojen kasvu hidastuu 2 1/2 prosenttiin.

Vuonna 1997 valtionosuuksia alennetaan aiempien päätösten mukaisesti 2,5 mrd mk. Lisäksi valtionosuuksia vähennetään 1,1 mrd mk sillä perusteella, että kuntatyönantajan sosiaalivakuutusmaksuja alennetaan 2,05 %-yksikköä. Valtionosuuksiin tehdään indeksitarkis-

tus, joka lisää valtionosuuksia 0,4 mrd mk. Vuoden 1997 alusta voimaantuleva valtionosuusjärjestelmän uudistus toteutetaan kustannusneutraalisti siten, ettei se muuta koko kuntasektorin rahoitusasemaa. Yksittäisen kunnan kannalta uudistus voi kuitenkin merkitä joko valtionosuuden kasvua tai vähentymistä.

Vuonna 1997 kuntien kulutusmenojen arvioidaan kasvavan 2 1/2 %. Menoja lisää mm. kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain kumoamiseen v. 1996 liittyneen luottamushenkilöeläkkeiden kertasuorituksen, noin 1 mrd mk, asteittainen maksaminen Kuntien eläkevakuutukselle. Työmarkkinatuen saantiperusteiden muutos lisää aikuiskoulutuksen tarvetta. Kulutusmenoja vähentää kuntien sosiaaliturvamaksujen alennus. Investoinnit kasvavat lähes viidenneksellä; investointitoimintaa vauhdittaa julkisten rakennusten peruskorjausohjelma. Kuntien rahoitusylijäämää pienentää 0,8 mrd mk se, että arvonlisäveron takaisinperinnässä siirrytään täysimääräiseen takaisinperintään. Kuntien bruttovelka suhteessa bruttokansantuotteeseen pysyy ennallaan 4 1/2 prosentissa.

Sosiaaliturvarahastot

Sosiaaliturvamenot lähes kaksinkertaistuivat lamavuosina, eniten lisääntyivät työttömyysturvamenot ja ansioeläkkeet. Sosiaaliturvarahastojen maksamat etuudet ja avustukset olivat korkeimmillaan vuosina 1993—94 noin 27 % kansantulosta. Mittavien säästötoimien ja talouskasvun elpymisen myötä suhdeluku on parin viimeksi kuluneen vuoden aikana saatu alenevalle kehitysuralle. Myönteisestä kehityksestä huolimatta suurtyöttömyys vaikeuttaa yhä sosiaaliturvan rahoitusta ja ylläpitää korkeaa veroastetta.

Vuonna 1996 sosiaaliturvan säästöt kohdistuvat eläkkeisiin, työttömyysturvaan, asumistukeen, sairausvakuutukseen ja lasten kotihoidon tukeen. Työeläkemenojen kasvua on hidastanut vuoden alusta voimaan tullut eläkepoliittinen kokonaisuudistus. Vanhuuseläkkeiden indeksitarkistuksissa siirryttiin käyttämään indeksiä, jossa ansiotasoindeksin paino alennettiin 20 prosenttiin ja kuluttajahintaindeksin paino nostettiin 80 prosenttiin. Lisäksi työkyvyttömyyseläkkeiden ns. tulevan ajan oikeutta kavennettiin ja eläkepalkan laskennassa siirryttiin käyttämään työsuhteen kymmenen viimeisen vuoden ansioita aiemman neljän viimeisen vuoden asemasta. Kansaneläkemenoja pienentää kansaneläkkeen pohjaosan tekeminen eläkevähenteiseksi. Vuonna 1996 sosiaaliturvarahastojen maksamien etuuksien ja avustusten kansantuloosuus supistuu 24 1/2 prosenttiin.

Vuoden 1997 alusta astuu voimaan työttömyysturvan kokonaisuudistus. Työttömyyspäivärahan saamisen edellytyksenä oleva työssäoloehto pitenee 6 kuukaudesta 10 kuukauteen ja ansiopäivärahan perusteena oleva palkka määräytyy siltä ajanjaksolta, jolta työssäoloehto täyttyy. Uusi päiväraha on kuitenkin vähintään 80 % aiemmasta päivärahasta. Ikääntyvien pitkäaikaistyöttömien ns. lisäpäivärahaan oikeuttava ikäraja nousee v. 1997 kahdella vuodella 55 vuoteen. Työmarkkinatuen menoja vähentää sen saamista koskevien perusteiden muutos. Työttömyysajalta karttuvaa eläkeoikeutta on tarkoitus pienentää 80 prosenttiin nykyisestä.

Rakenteellisten uudistusten lisäksi työttömyysturvamenoja pienentää työttömyyden vähentyminen ja työttömyysturvaetuuksien indeksijäädytyksen jatkuminen vuosina 1997—99. Kun työnantajan rahoitusosuus ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan palautetaan asteittain entiselleen, alenee valtion rahoitusosuus vastaavasti.

Vuoden 1997 eläkemenojen kasvua hidastaa indeksikorotuksen jääminen pieneksi alhaisen inflaation takia.

Kaiken kaikkiaan sosiaaliturvarahastojen maksamien etuuksien ja avustusten kansantuloosuuden arvioidaan alenevan v. 1997 parilla prosenttiyksiköllä 22 1/2 prosenttiin.

Sosiaaliturvamaksujen nousupaineet on työeläkemaksuja lukuunottamatta purettu ja eräitä maksuja on voitu jo alentaa. Vuonna 1997 vakuutetun sairausvakuutusmaksun porrastusta lievennetään edelleen ja kuntatyönantajan sosiaaliturvamaksu alennetaan.

Sosiaaliturvarahastojen rahoitusylijäämä on 21 1/2 mrd mk (3,6 % BKT:sta). Rahoitusylijäämä aiheutuu työeläkkeiden osittaisesta rahastoinnista, millä varaudutaan kasvaviin eläkemenoihin tulevaisuudessa.

1.5. Valtiontalouden toimenpiteet keskipitkällä aikavälillä

1.5.1. Valtiontalouden tasapainottamisen lähtökohdat

Hallituksen päättämillä toimenpiteillä valti-

ontalouden tasapainottamiseksi pyritään valtionvelan bruttokansantuoteosuuden kasvun taittamiseen. Tämän tavoitteen toteuttaminen luo osaltaan edellytyksiä sille, että tuotannon kasvu ja työllisyyden kohentuminen voivat jatkua matalan koron tuella.

Jotta valtiontalouden tasapainottuminen toteutuisi suunnitellulla tavalla, on välttämätöntä, että tuotannon kasvu jatkuu ripeänä ja hallituksen päätavoitteessa, työttömyyden puolittamisessa vaalikaudella, onnistutaan. Ottaen huomioon työttömyyden vaikutus verotulojen kertymiseen ja valtion menoihin voidaan arvioida, että työttömyyden lasku yhdellä prosenttiyksiköllä vähentää budjettivajetta noin 2 mrd markalla.

Jos talouden kasvu jäisi vaatimattomaksi ja työttömyys vakiintuisi pysyvästi korkealle tasolle, valtion menojen leikkaustarve muodostuisi hallituksen päättämiä menosupistuksia suuremmaksi, mikä vuorostaan rajoittaisi tuotannon ja työllisyyden kasvua. Valtion menojen supistuksissa ja talousarvion määrärahojen kohdentamisessa on siksi lähtökohtana kasvua tukeva rakennemuutos, talouden rakenteen tehostaminen sekä yrittämisen ja työnteon kannusteiden parantaminen.

Hallituksen linjana talousarvioesityksessä onkin ylläpitää tasapainoista, nopeaa ja ympäristön kannalta kestävää taloudellista kasvua yhtä aikaa valtiontalouden tasapainottamisen kanssa. Suurimmat riskit tämän linjan toteutumisen kannalta liittyvät tiukan menokurin ja maltillisen hinta- ja kustannuskehityksen jatkuvuuteen.

Valtionvelan bruttokansantuoteosuuden kääntäminen laskuun edellyttää, että hallituksen ensimmäisen toimintavuotensa aikana muotoilema säästö- ja valtiontalouden tasapainottamisohjelma toteutetaan kaikilta osiltaan. Vaikka tuleviin vuosiin kohdistuvia menopaineita on kertynyt runsaasti, velkaantumiskierteen katkaisu vaatii tiukan menokurin jatkamista kaikessa päätöksenteossa. Tämä merkitsee myös sitä, että hallitus valmistelee ja esittää päätettyjen säästöjen ohella sellaisia rakenteellisia uudistuksia, jotka tehostavat julkisen sektorin toimintaa ja sitä kautta pienentävät menopaineita.

Vuoden 1998 alkuun ulottuva tulopoliittinen sopimus on luonut hyvät edellytykset palkka- ja muiden kustannusten nousun hillinnälle. Jotta työllisyys voi kasvaa nopeasti ilman kansantalouden tasapainoa uhkaavia paineita inflaation kiihtymiseen ja vaihtotaseen heikentymiseen, hallituksen tavoitteena on jatkaa maltilliseen kustannus- ja hintakehitykseen ja työllisyyden parantamiseen tähtäävää yhteistyötä työmarkkinajärjestöjen kanssa.

Taulukko 2. Budjettitalouden menot, tulot ja tasapaino vuosina 1995—1997

	1995 tilinpäätös milj. mk	1996 talousarvio milj. mk	1997 esitys milj. mk	Muutos 1997/96 %
Kulutusmenot	54 475	55 548	56 541	+2
Siirtomenot	115 771	106 101	103 668	—2
Sijoitusmenot	4 044	3 802	4 083	+7
Muut menot	24 042	28 075	26 512	—6
Yhteensä	198 332	193 526	190 805	—1
— menot valtionvelasta (PL 36)	24 585	29 277	27 088	—7
— muut menot	173 747	164 250	163 716	—0
Tulo- ja varallisuusvero	37 871	42 700	46 495	+9
Arvonlisävero	36 939	45 600	46 300	+2
Muut verot	33 666	38 488	38 854	+1
Muut tulot (ilman nettolainanottoa)	38 256	31 407	30 348	—3
Yhteensä	146 732	158 196	161 996	+2
Nettolainanotto	54 640	35 335	28 810	—18
Yli/alijäämä	+3 040	+4	+1	

1.5.2. Valtiontalouden tasapainottamis- ja muut toimenpiteet vuoden 1997 talousarvioesityksessä

Hallitus on sisällyttänyt nyt annettavaan vuoden 1997 talousarvioesitykseen hallitusohjelman lisäpöytäkirjan säästötoimenpiteistä aiheutuvat määrärahojen supistukset sekä menojen lisäleikkaukset ja tulojen lisäykset, joista hallitus päätti vuoden 1996 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä 16.8.1995 sekä vuosien 1997—99 menokehyksistä 9.2.1996 ja työttömyysturvauudistuksesta 8.5.1996 sopiessaan. Valtiontalouden tasapainottamistoimet on mitoitettu siten, että alijäämää kyetään asteittain supistamaan ja velkaantuminen pysäyttämään pitäen samalla kiinni hallituksen veropoliittisesta linjasta. Vuoden 1997 talousarvion yhteydessä toimeenpantavat menojen leikkaukset supistavat valtion menoja yhteensä noin 6 mrd mk. Tällöin ei ole otettu huomioon hallitusohjelman lisäpöytäkirjan mukaisesti vuoden 1996 talousarviossa tehtyjen menoleikkausten vaikutusta vuoden 1997 määrärahojen pohjaan eikä vuoden 1996 talousarvion yhteydessä pysyvinä säädettyjen lainmuutosten vuonna 1997 valtion menoja vähentävää vaikutusta.

Talousarvioesitykseen sisältyy lisäksi eräiden tulojen ja määrärahojen nettoutuksia, jotka supistavat talousarvion kokonaissummaa lähes 5 mrd mk. Hallitusohjelman lisäpöytäkirjan menoleikkausten, vuodelle 1997 päätettyjen lisäsäästöjen sekä määrärahojen nettoutusten pohjalta nyt annettavan talousarvioesityksen loppusumma on 190,8 mrd mk eli se on hallituksen keväällä 1996 määrittelemän vertailukelpoisin luvuin ilmaistun menojen kokonaiskehyksen puitteissa.

Talousarvioesitykseen liittyen kuntien valtionosuusjärjestelmä uudistetaan vuoden 1997 alusta lukien siten, että valtionosuuden määräytymisperusteita tarkistetaan ja kunnan valtionosuus määritellään laskennallisten kustannusten ja vakioidun kunnan rahoitusosuuden perusteella. Uudistuksessa kaikkien kuntien oma rahoitusosuus laskennallisista menoista asukasta kohden on yhtä suuri ja valtionosuus määräytyy kunnan osuuden ja laskennallisen menon erotuksena. Kuntien valtionosuuksia tasataan kuntien laskennallisen verotulon perusteella. Tasausraja on 90 % kuten vuonna 1996, mutta verotuloihin perustuva vähennys voi olla enintään 15 % kunnan omasta verotulosta. Opetustoimen valtionosuudet myönnetään nykyjärjestelmästä poiketen oppilaitoksen ylläpitäjälle. Uuden valtionosuusjärjestelmän aiheuttamat vaikutukset kuntien talouteen vuonna 1997 rajataan +/- 200 markkaan asukasta kohden. Valtionosuusjärjestelmän uudistus ei muuta valtion ja kuntien välistä kustannustenjakoa.

Uudistuksen yhteydessä luovutaan kuntien rahoitusosuudesta kansaneläkkeensaajien asumistukeen. Kuntien menojen 502 milj. markan vähennys otetaan huomioon sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan valtionosuuksien vähennyksenä. Valtion osuus asumistuen rahoituksesta lisääntyy vastaavasti.

Uudistus aiheuttaa jonkin verran muutoksia sisäasiainministeriön, opetusministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalojen valtionosuuksien suhteissa. Verotuloihin perustuvat tasaukset ja siirtymätasaukset jaetaan kaikkien kolmen hallinnonalan kesken. Valtionosuusuudistusta tasauksineen on kuvattu tarkemmin luvun 26.97 perusteluissa.

Talousarvioesitykseen sisältyy myös kuntatyönantajan kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksujen alentaminen yksityisen sektorin maksujen tasolle. Kuntien menojen 1,1 mrd markan vähennys otetaan huomioon sisäasiainministeriön, opetusministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön valtionosuuksien vähennyksenä. Valtion osuus kansaneläkkeiden ja sairausvakuutuksen rahoituksesta lisääntyy vastaavasti.

Tärkeimmät vuoden 1997 talousarvion yhteydessä toimeenpantavat valtion menojen leikkaukset ovat seuraavat:

— Kuntien valtionosuuksia vähennetään yhteensä 2,5 mrd mk. Valtionosuusvähennykset toteutetaan siten, että ne ovat kokonaisuudessaan kaikissa kunnissa 491 mk asukasta kohden. Hallinnonaloittain vähennyksistä sisäasiainministeriön osuus on 150 milj. mk, opetusministeriön osuus 925 milj. mk ja sosiaali- ja terveysministeriön osuus 1 425 milj. mk. Lisäksi valtionosuuksia vähennetään ns. kannustinloukkutyöryhmän ehdotuksiin liittyen 147 milj. mk.

— Ansiosidonnaista työttömyysturvaa ja työmarkkinatuen saantiehtoja uudistetaan. Työttömyysturvan ja työmarkkinatuen muutosten yhteisvaikutuksena valtion menot alenevat noin 500 milj. mk. Työttömyysturvauudistukseen liittyvät rahoitusosuusmuutokset vähentävät lisäksi valtion osuutta.

— Työttömyysturvan ja eräiden muiden

etuuksien automaattisia indeksitarkistuksia ei toteuteta, mikä estää valtion menojen kasvua 400 milj. mk vuonna 1997.

— Kauppa- ja teollisuus-, liikenne- ja työministeriön elinkeinotukia vähennetään 500 milj. mk.

— Aikuisten järjestelmällisen hammashuollon laajentaminen ei valtiontaloudellisista syistä ole mahdollista. Valtion menoja pienentävä vaikutus vuonna 1997 on 370 milj. mk.

— Ammatillisen aikuiskoulutuksen laajentaminen aiemmin suunniteltua vähemmän, mikä supistaa määrärahatarvetta 250 milj. mk.

— Puolustusvoimien toimintaa rationalisoidaan, mikä vähentää valtion menoja 150 milj. mk.

— Terveydenhuollon organisaatioiden ja työvoimaviranomaisten toiminnan rationalisointi, korkeakouluverkoston työnjaon selkeyttäminen ja lääninhallinnon uudistaminen, mikä vähentää valtion menoja vajaat 100 milj. mk vuonna 1997.

— Raha-automaattiyhdistys- ja veikkausvoittovarojen lisätuotto osoitetaan pääosin sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin ja julkisten rakennusten peruskorjausohjelman tarkoittamiin hankkeisiin.

Talousarvioesityksessä on myös kirjattu valtion omaisuuden myyntituloja 1 mrd mk talousarvion tuloksi ilman vastaavaa menojen lisäystä, kuten hallitus päätti helmikuussa 1996 uusista valtiontaloutta tasapainottavista toimenpiteistä sopiessaan.

Valtiontalouden tasapainon arvioidaan parantuvan myös sen vuoksi, että tuotannon kasvu lisää verotulojen kertymää ja työttömyyden alentuminen vähentää sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan menoja.

2. Talousarvioesityksen rakenne

Taulukko 3. Menot pääluokittain vuosina 1995-1997

Numero-tunnus	Pääluokka	v. 1995 tilinpäätös milj. mk	v. 1996 talousarvio milj. mk	v. 1997 esitys milj. mk	Muutos 1996-1997 milj. mk	Muutos 1996-1997 %
21.	Tasavallan Presidentti	24	26	30	+ 4	+15
22.	Eduskunta	241	258	280	+ 22	+ 9
23.	Valtioneuvosto	171	197	192	— 5	— 3
24.	Ulkoasiainministeriön hallinnonala	2 848	2 940	3 080	+ 140	+ 5
25.	Oikeusministeriön hallinnonala	2 379	2 398	2 691	+ 293	+12
26.	Sisäasiainministeriön hallinnonala	10 442	6 382	6 163	— 219	— 3
27.	Puolustusministeriön hallinnonala	8 336	8 886	9 653	+ 766	+ 9
28.	Valtiovarainministeriön hallinnonala	24 580	26 306	27 865	+1 559	+ 6
29.	Opetusministeriön hallinnonala	27 202	26 538	25 355	—1 183	— 4
30.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	15 426	13 019	12 575	— 444	— 3
31.	Liikenneministeriön hallinnonala	8 302	7 798	7 756	— 42	— 1
32.	Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala	7 703	5 166	4 729	— 437	— 8
33.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	49 027	47 210	45 768	—1 442	— 3
34.	Työministeriön hallinnonala	12 350	12 929	13 728	+ 799	+ 6
35.	Ympäristöministeriön hallinnonala	4 717	4 196	3 853	— 344	— 8
36.	Valtionvelka	24 585	29 277	27 088	—2 188	— 7
	Menot yhteensä	**198 332**	**193 526**	**190 805**	**—2 722**	**— 1**

Taulukossa menot on esitetty pääluokittain jäljempänä olevan talousarvioesityksen taulukko-osan mukaisesti. Taulukossa jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

Taulukko 4. Menot taloudellisen laadun mukaan vuosina 1995-1997

Numero-tunnus	Menolaji	v. 1995 tilinpäätös milj. mk	v. 1996 talousarvio milj. mk	v. 1997 esitys milj. mk	Muutos 1996-1997 milj. mk	Muutos 1996-1997 %
01-03	Palkkaukset[1]	1 154	1 190	1 147	— 43	—4
04-07	Eläkkeet	12 089	12 664	12 986	+ 322	+3
16-18	Puolustusvoimien kaluston hankkiminen	2 682	3 421	4 189	+ 768	+22
21-23	Toimintamenot	31 601	30 799	30 657	— 142	—0
08-15, 19-29	Muut kulutusmenot	6 949	7 474	7 562	+ 88	+1
01-29	**Kulutusmenot**	**54 475**	**55 548**	**56 541**	**+ 994**	**+2**
30-39	Valtionavut kunnille ja kuntayhtymille ym.	40 211	33 601	30 369	—3 232	—10
40-49	Valtionavut elinkeinoelämälle	18 583	14 680	13 824	— 856	—6
50-59	Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille	41 618	37 535	38 421	+ 886	+2
60	Siirrot budjetin ulkopuolisille valtion rahastoille ja KELA:lle	3 096	6 078	7 593	+1 516	+25
61-65	Muut siirrot kotimaahan	5 426	6 101	5 272	— 828	—14
66-69	Siirrot ulkomaille	6 837	8 107	8 188	+ 81	+1
30-69	**Siirtomenot**	**115 771**	**106 101**	**103 668**	**—2 434**	**—2**
70-73	Kaluston hankinta	218	186	210	+ 23	+13
74-76	Talonrakennukset	1 049	954	1 183	+ 229	+24
77-79	Maa- ja vesirakennukset	1 766	1 765	1 748	— 17	—1
70-79	Reaalisijoitukset	3 033	2 905	3 140	+ 235	+8
80-86	Valtion varoista myönnettävät lainat	217	268	256	— 12	—5
87	Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt	519	585	683	+ 98	+17
88-89	Muut finanssisijoitukset	275	45	5	— 40	—88
80-89	Lainat ja muut finanssisijoitukset	1 011	897	943	+ 46	+5
70-89	**Sijoitusmenot**	**4 044**	**3 802**	**4 083**	**+ 281**	**+7**
90-92	Valtionvelan korot ja indeksikorotukset	23 944	28 069	26 506	—1 563	—6
93-99	Muut ja erittelemättömät menot	98	6	6	—	—
90-99	**Muut menot**	**24 042**	**28 075**	**26 512**	**—1 563**	**—6**
	Menot yhteensä	**198 332**	**193 526**	**190 805**	**—2 722**	**—1**

Kukin momentti on talousarvioesityksessä varustettu menon laatua osoittavalla numerotunnuksella. Näiden numerotunnusten perusteella menot on koottu laadun mukaisiin ryhmiin. Taulukossa jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

[1] Sisältää vain näillä momenttinumerotunnuksilla olevat palkkausmäärärahat, muut sisältyvät toimintamenoihin.

Taulukko 5. Menot valtion tehtävien mukaan vuosina 1995-1997

Numero-tunnus	Tehtäväryhmä	v. 1995 tilinpäätös milj. mk	v. 1996 talousarvio milj. mk	v. 1997 esitys milj. mk	Muutos 1996-1997 milj. mk	Muutos 1996-1997 %
	Yleinen hallinto					
010	Ylin päätöksenteko	390	436	397	— 39	—9
020	Valtiovarainhallinto	5 830	5 319	6 181	+ 863	+16
030	Ulkoasiainhoito	1 466	1 613	1 649	+ 36	+2

040	Kansainvälinen kehitysyhteistyö	1 592	1 523	1 643	+ 121	+ 8
050	Muu yleinen hallinto	1 227	1 236	1 555	+ 319	+26
060	Euroopan unioni	4 782	6 018	6 070	+ 52	+ 1
	Yhteensä	**15 287**	**16 144**	**17 495**	**+1 351**	**+ 8**
	Yleinen järjestys ja turvallisuus					
070	Hallinto	157	163	165	+ 2	+ 1
080	Poliisitoimi	2 747	2 755	2 571	— 183	— 7
090	Oikeudenkäyttö	1 407	1 385	1 706	+ 321	+23
100	Vankeinhoito	777	799	825	+ 27	+ 3
110	Palo- ja pelastustoimi sekä väestönsuojelu	128	103	121	+ 19	+18
120	Rajojen vartiointi	911	917	938	+ 21	+ 2
	Yhteensä	**6 127**	**6 121**	**6 327**	**+ 206**	**+ 3**
	Maanpuolustus					
150	Hallinto	263	248	316	+ 68	+27
160	Sotilaallinen maanpuolustus	8 021	8 585	9 263	+ 678	+ 8
	Yhteensä	**8 284**	**8 833**	**9 579**	**+ 746**	**+ 8**
	Opetus, tiede ja kulttuuri					
210	Hallinto ja muut yhteiset tehtävät ..	304	309	312	+ 3	+ 1
220	Yleissivistävä ja ammatillinen koulutus	13 857	12 874	9 758	—3 116	—24
240	Korkea-asteen opetus	4 950	5 358	6 390	+1 032	+19
250	Aikuiskoulutus	1 547	1 733	2 339	+ 606	+35
260	Opintotuki	3 681	3 415	3 647	+ 232	+ 7
270	Yleinen tutkimus	590	633	653	+ 20	+ 3
280	Kirjastot, arkistot ja museot	730	602	560	— 42	— 7
290	Taide	849	956	1 023	+ 67	+ 7
300	Urheilu- ja nuorisotoiminta	564	522	554	+ 32	+ 6
310	Kirkollishallinto	26	27	11	— 15	—58
	Yhteensä	**27 098**	**26 429**	**25 246**	**—1 183**	**— 4**
	Sosiaaliturva ja terveydenhuolto					
	Yhteensä	**49 123**	**47 306**	**46 034**	**—1 271**	**— 3**
	Asuminen ja ympäristö					
510	Hallinto	155	165	166	+ 1	+ 1
520	Ympäristön ja luonnonsuojelu	131	114	90	— 24	—21
530	Alueiden käytön suunnittelu ja rakentamisen valvonta	197	186	237	+ 51	+27
540	Asumisen edistäminen	3 782	3 249	2 830	— 418	—13
550	Maanmittaus	256	250	260	+ 10	+ 4
560	Vesitalous	554	623	669	+ 46	+ 7
	Yhteensä	**5 075**	**4 586**	**4 252**	**— 334**	**— 7**
	Työvoima					
610	Hallinto	1 028	1 127	1 079	— 48	— 4
620	Työvoiman ohjaus	11 218	11 697	12 374	+ 677	+ 6
	Yhteensä	**12 247**	**12 825**	**13 453**	**+ 628**	**+ 5**
	Maa- ja metsätalous					
650	Hallinto	123	122	108	— 15	—12
660	Maa- ja metsätalouden tutkimus- ja tarkastustoiminta	461	463	425	— 38	— 8

670	Maatalous	13 767	11 339	10 954	— 385	—3
680	Metsätalous	520	509	497	— 13	—3
690	Kalastus, metsästys ja porotalous	197	196	193	— 3	—2
	Yhteensä	**15 068**	**12 629**	**12 176**	**— 454**	**—4**
	Liikenne					
710	Hallinto	115	129	152	+ 22	+17
720	Tieliikenne	4 596	4 282	4 284	+ 2	+0
730	Vesiliikenne	876	901	894	— 7	—1
740	Ilmaliikenne	41	43	11	— 32	—74
750	Rautatieliikenne	2 350	2 184	2 164	— 20	—1
760	Tietoliikenne	163	95	80	— 15	—16
	Yhteensä	**8 143**	**7 634**	**7 584**	**— 49**	**—1**
	Teollisuus ja muut elinkeinot					
810	Hallinto	526	358	348	— 10	—3
820	Teollisuuden ja muiden elinkeinojen valvonta ja tarkastus	135	171	166	— 4	—3
830	Teollisuutta ja muita elinkeinoja edistävä tutkimustoiminta	2 063	2 177	2 274	+ 98	+4
840	Teollisuutta ja muita elinkeinoja palvelevat luottolaitokset	817	1 211	1 140	— 71	—6
850	Teollisuuden edistäminen	3 976	1 320	1 150	— 170	—13
860	Energiahuolto	189	243	169	— 74	—31
870	Muiden elinkeinojen edistäminen	79	79	79	— 0	—0
880	Ulkomaankaupan edistäminen	485	604	392	— 212	—35
	Yhteensä	**8 271**	**6 162**	**5 718**	**— 444**	**—7**
	Muut menot					
910	Valtionvelka	24 585	29 277	27 088	—2 188	—7
950	Valtion maksamat eläkkeet ja korvaukset	12 132	12 707	13 026	+ 319	+3
960	Yleisavustukset kunnille yms.	6 782	2 751	2 703	— 48	—2
990	Muut erittelemättömät menot	112	123	123	+ 0	+0
	Yhteensä	**43 611**	**44 858**	**42 940**	**—1 917**	**—4**
	Menot yhteensä	**198 332**	**193 526**	**190 805**	**—2 722**	**—1**

Budjettitalouden menot on taulukossa ryhmitelty valtion tehtävien mukaan. Talousarvioesityksen jäljempänä olevan taulukko-osan menopuolen kunkin luvun oikealle puolelle on merkitty sulkeisiin kolminumeroinen tunnus, joka osoittaa sen tehtäväryhmän, johon kyseisen luvun menot pääasiallisesti liittyvät. Vastaavat tunnukset on esitetty yllä olevassa taulukossa. Taulukossa jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

Taulukko 6. Valtuuksien käytöstä valtiolle aiheutuvat menot, milj. mk[1)]

		1998 milj. mk	1999 milj. mk	2000 milj. mk	2001- milj. mk
1.	**Vuonna 1997 myönnettävistä (= uusista) valtuuksista aiheutuvat menot:**				
1.	Tilausvaltuudet	535	608	950	922
2.	Talonrakennusvaltuudet	365	200	50	
3.	Muut rakentamisvaltuudet	2 051	916	260	1 428
4.	Kuntien valtionapuihin liittyvät valtuudet	308	86	80	308
5.	Avustusten myöntämisvaltuudet	783	495	50	5
6.	Lainojen myöntämisvaltuudet	2 000	185		

7.	Kehitys- ja lähialueyhteistyö- ja EDF-valtuudet	280	360	349	285
8.	Korkotukilainavaltuudet	259	386	227	1 421
9.	Muut valtuudet	1 107	304	266	795
	Yhteensä	7 688	3 540	2 232	5 164
2.	**Aiemmin myönnetyistä (= vanhoista) valtuuksista aiheutuvat menot:**				
1.	Tilausvaltuudet	2 585	3 508	960	194
2.	Talonrakennusvaltuudet	200	40		
3.	Muut rakentamisvaltuudet	560	80	5	
4.	Kuntien valtionapuihin liittyvät valtuudet	430	331	284	413
5.	Avustusten myöntämisvaltuudet	761	187	20	
6.	Lainojen myöntämisvaltuudet	173	236	11	10
7.	Kehitys- ja lähialueyhteistyö- ja EDF-valtuudet	903	582	515	1 210
8.	Korkotukilainavaltuudet	1 255	1 180	805	3 552
9.	Muut valtuudet	1 654	1 520	105	224
	Yhteensä	8 521	7 664	2 705	5 603
	Kohdat 1 ja 2 yhteensä	16 209	11 204	4 937	10 767

[1] ml. rahastojen valtuudet

Taulukossa on esitetty talousarvioesityksessä sekä aikaisemmissa budjeteissa olevien valtuuksien käytöstä vuoden 1997 jälkeen aiheutuviksi arvioidut menot, jotka joudutaan maksamaan talousarvion ulkopuolisista rahastoista tai joiden määrärahat joudutaan ottamaan ao. vuosien talousarvioihin.

3. Menoarvioesityksen päälinjat

3.1. Yhteenveto talousarvioesityksen sisällöstä

Hallituksen esityksellä vuoden 1997 talousarvioksi pyritään valtion velkaantumisen pysäyttämiseen ja työllisyyden hoidon edellytysten parantamiseen.

Talousarvioesitys tukee välillisesti kotimarkkinoiden elpymistä ja tuotannon kasvua vahvistamalla edellytyksiä matalalle korkotasolle ja valuutan vakaudelle. Kotitalouksien ja yritysten toimintaympäristöä vakauttaa myös se, että verotuksen keventämisen linjasta ja merkittävimmistä valtion menojen leikkauksista on päätetty pitkäjänteisesti pitäen lähtökohtana kohtuullisen sosiaaliturvan säilyttämistä.

Nyt annettavalla talousarvioesityksellä jatketaan edellytysten luomista sille, että Suomi voi ensimmäisten maiden joukossa siirtyä EU:n talous- ja rahaliiton EMU:n kolmanteen vaiheeseen sen käynnistyessä. Talousarvioesitys on keskeinen toimenpide sen varmistamisessa, että Suomi voi täyttää EMU:n julkisen sektorin alijäämää ja velkaa koskevat lähentymiskriteerit vuoden 1998 keväällä tapahtuvassa arvioinnissa.

Talousarvioesityksen loppusumma on noin 190,8 mrd mk, mikä merkitsee vertailukelpoisin perustein budjettitalouden menojen 5 prosentin reaalista supistumista vuoden 1996 arvioituihin menoihin (ilman pankkitukea) verrattuna. Menolajeittain tarkasteltuna arvioidaan siirtomenojen vähenevän reaalisesti 7 %, kulutusmenojen 2 % ja sijoitusmenojen yli viidenneksen. Valtionvelan korkomenot lisääntyvät nimellisesti 8 %.

3.1.1. Tasavallan Presidentti, Eduskunta ja valtioneuvosto

Tasavallan Presidentille, Eduskunnalle ja valtioneuvostolle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 502 milj. mk. Puoluetoiminnan tukemiseen ehdotetaan vuoden 1995 talousarvion mukaisesti 64,2 milj. mk.

3.1.2. Ulkoasiainministeriön hallinnonala

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 3 080 milj. mk.

Hallituksen ulkopolitiikan tavoitteena on suomalaisten turvattu tulevaisuus rauhan, yhteis-

työn ja syvenevän integraation maailmassa. Suomi edistää laajaa kansainvälistä kanssakäymistä. Euroopan unionin jäsenenä työskentelemme yhtenäisyyden lisäämiseksi maanosassamme. Suomen ulkopolitiikan keskeinen tavoite on yhteistyön laajentaminen ja vakaan tilanteen ylläpitäminen Pohjois-Euroopan ja Itämeren alueella.

Suomi edistää Pohjois-Euroopan vakaata kehitystä vallitsevissa oloissa parhaiten pysymällä sotilasliittojen ulkopuolella ja ylläpitämällä itsenäistä puolustusta.

Suomi tukee pyrkimyksiä tehostaa YK:n ja ETY-järjestön toimintaa erityisesti rauhan turvaamiseksi ja riitojen rauhanomaiseksi ratkaisemiseksi. Suomi osallistuu aktiivisesti ihmisoikeuksien vahvistamisen puolesta tehtävään työhön, maailman pakolaisongelman lievittämiseen ja humanitaariseen avustustoimintaan.

Hallitus pitää erityisen tärkeänä kahdenvälisten suhteiden kehittämistä pohjoismaiden, Venäjän ja Baltian maiden kanssa.

Euroopan unionin jäsenyys antaa Suomelle mahdollisuuksia edistää yhteistyötä, joka on avoin kaikille kansoille niin Euroopassa kuin maailmanlaajuisesti. Hallitus tulee eurooppalaisessa yhteistyössä edistämään Euroopan unionin, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön ja Euroopan neuvoston perustana olevia demokratian, oikeusvaltion, tasa-arvon ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen, markkinatalouden, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja kestävän kehityksen periaatteita.

Hallitus toimii siten, että Euroopan unionia kehitetään itsenäisten valtioiden yhteenliittymänä. Suomi antaa tukensa parantaa Euroopan unionin toimintakykyä vakaan taloudellisen kehityksen, työllisyyden ja ympäristönsuojelun edistäjänä. Suomi toimii aloitteellisesti unionin ja sen naapureiden yhteistyön kehittämiseksi, jotta elintason suurista eroista aiheutuvia ongelmia ja ympäristöriskejä voidaan vähentää.

Suomi tukee unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämistä niin, että se voi tehokkaasti edistää tavoitteitaan ja vastata vakautta ja turvallisuutta uhkaaviin kriiseihin. Suomi edistää avoimuutta Euroopan unionin päätöksenteossa. Unionin julkisuuskäytäntöä tulee parantaa ja päätöksenteon seurattavuutta kehittää. Suomi tukee pyrkimyksiä tehdä mahdolliseksi Itä- ja Keski-Euroopan ja Baltian maiden liittyminen Euroopan unioniin.

Hallitus toimii siten, että Suomi voi ajaa tehokkaasti etujaan EU:n kauppapolitiikassa sekä kansainväliseen kauppaan vaikuttavissa talous- ja yhteiskuntapoliittisissa kysymyksissä. Näiden rinnalla edistetään myös alueellisia strategioita, niiden sisäistä koordinaatiota sekä EU:n ja kansainvälisen rahoituksen ja avustustoiminnan suuntaamista Suomen painopistealueille. Suomen kannalta keskeisten taloudellisten kysymysten käsittely varmistetaan kansainvälisissä järjestöissä.

Suomen harjoittaman kehitysyhteistyön tavoitteena on köyhyyden vähentäminen, yleismaailmallisten ympäristöuhkien torjuminen sekä tasa-arvon, kansanvallan ja ihmisoikeuksien edistäminen kehitysmaissa. Suuret erot vauraudessa ja hyvinvoinnissa teollisuusmaiden ja kehitysmaiden kesken ovat kaikkien kansojen menestyksen ja turvallisuuden kannalta uhka. Suomi yhdessä muiden teollisuusmaiden kanssa tekee voitavansa ulko- ja turvallisuuspolitiikan keinoin näiden erojen poistamiseksi. Suomi tukee kansainvälistä yhteistyötä kehitysmaiden ongelmien ratkaisemiseksi ja sitä kautta yleismaailmallisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin lisäämiseksi. Kehitysyhteistyöhön ehdotetaan 2 043,1 milj. mk, mikä on noin 0,35 % vuoden 1997 arvioidusta bruttokansantuotteesta.

Suomen lähialuepolitiikalla tuetaan pyrkimyksiä parlamentaarisen demokratian ja markkinatalouden vakiinnuttamiseen sekä ympäristön tilan parantamiseen. Itä- ja Keski-Euroopan maiden avustamiseen ehdotetaan määrärahoja eri hallinnonaloilla yhteensä noin 220 milj. mk.

3.1.3. Oikeusministeriön hallinnonala

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 2 691 milj. mk.

Vuonna 1997 uudistetaan rikosasiain oikeudenkäyntimenettely alioikeuksissa ja oikeudenkäyntimenettely hovioikeuksissa. Syyttäjälaitoksen aluetason ja ylimmän syyttäjän tehtävät järjestetään uudelleen perustamalla valtakunnansyyttäjänvirasto.

Lainvalmistelussa jatketaan valtiosäännön uudistamista niin, että uusi yhtenäinen perustuslaki voitaisiin saada voimaan vuonna 2000. Samoin jatketaan perusoikeusuudistuksesta johtuvaa lainsäädännön valmistelua, konkurssi- ja maksukyvyttömyyslainsäädännön uudistamista sekä ulosottolainsäädännön uudistusta. Rikoslainsäädännön uudistusta jatketaan niin, että kokonaisuudistuksen jäljellä olevia osia koske-

vat hallituksen esitykset voidaan antaa eduskunnalle vuosituhannen loppuun mennessä.

Lainsäädännön tasoa pyritään parantamaan vuonna 1996 vahvistetun valtioneuvoston lainvalmistelun kehittämisohjelman pohjalta. Säädösaineiston julkaisemista ja jakelua parannetaan perustamalla yleiseen käyttöön tarkoitettu säädöstietopankki.

Vankeinhoidossa vakinaistetaan yhdyskuntapalvelu sekä käynnistetään nuorisorangaistuskokeilu. Vuoden 1997 lopulla käynnistetään Vantaan lääninvankilan rakentaminen.

3.1.4. Sisäasiainministeriön hallinnonala

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 6 163 milj. mk.

Ministeriöön ehdotetaan määrärahoja 103 milj. mk. Ministeriöiden välistä yhteistyötä lisätään. Erityistä huomiota kiinnitetään Euroopan unionin edellyttämiin uusiin toimintoihin aluekehitystä sekä sisä- ja oikeusasioita koskevassa yhteistyössä. Ministeriö valmistautuu Schengen-jäsenyyden edellyttämiin toimiin.

Ulkomaalaisvirastoon ehdotetaan määrärahoja 27 milj. mk. Ulkomaalaislainsäädäntöön valmistellaan muutoksia hallituksen maahanmuutto- ja pakolaispoliittisen toimikunnan mietinnön pohjalta. Kansalaisuusasioiden käsittelyä ja tietojärjestelmiä kehitetään.

Lääninhallituksiin ehdotetaan määrärahoja 322 milj. mk. Aluehallinto 2000 -hankkeen pohjalta toteutetaan lääninjakouudistus. Samalla lääninhallitusten tehtäväkenttää selkeytetään.

Rekisterihallinnon menoihin ehdotetaan 108 milj. mk. Rekisterihallinnon organisaatio uudistuu 1.12.1996 lukien. Rekisteritoimistot muuttuvat maistraateiksi, jotka toimivat kihlakunnanvirastojen yksikköinä ja eräissä suurissa kaupungeissa erillisinä virastoina. Väestötietojärjestelmän tietoteknisen uudistamisen toteutusta jatketaan vaiheittain siten, että uusi järjestelmä on käytössä vuoteen 2000 mennessä.

Kihlakunnanvirastojen yhteisiin menoihin ehdotetaan 173 milj. mk. Paikallishallintouudistus tulee voimaan 1.12.1996. Valtion paikallistason yhteistyötä edistetään kihlakuntaorganisaatioon tukeutuen ja viranomaisten yhteisiä palveluyksiköitä kehitetään.

Poliisin menoihin ehdotetaan 2 398 milj. mk. Poliisi tehostaa erityisesti talousrikollisuuden ja harmaan talouden tutkintaa.

Pelastustoimen menoihin ehdotetaan 121 milj. mk. Pelastustoimen ja väestönsuojelun valmius säilytetään koko maassa. Pelastustoimen palvelujen kehittäminen rakentuu kuntien yhteistoimintaan ja uhkatekijöihin perustuvaan toimintavalmiuden oikeaan mitoitukseen.

Rajavartiolaitoksen menoihin ehdotetaan 938 milj. mk. Rajavartiolaitoksen toimintaa maahantulon ja maastalähdön valvonnassa lisätään. Rajavalvonnan sopeuttaminen Schengen-jäsenyyden edellyttämälle tasolle aloitetaan. Rajavartiolaitosta koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus toteutetaan.

Kuntien valtionosuuksiin, jotka myönnetään sisäasiainministeriön kautta, ehdotetaan 1 357 milj. mk. Kuntien valtionosuusjärjestelmä uusitaan vuoden 1997 alusta lukien ja samalla selkiytetään valtion ja kuntien välistä tehtäväjakoa sekä tarkistetaan valtionosuuden määräytymisperusteita.

Alueiden kehittämiseen ehdotetaan sisäasiainministeriön hallinnonalan osalta 614 milj. mk. EU:n rakennerahasto-ohjelmien toteutusta jatketaan. Ohjelmamenettelyn vakiinnuttua toiminnan painopiste siirtyy ohjelmien tuloksellisuuden varmistamiseen ja mahdollisten ohjelmamuutosten valmisteluun. Lähialueyhteistyön syventämisessä ja laajentamisessa keskitytään erityisesti Itämeren alueen ja Barentsin alueen yhteistyöhön.

3.1.5. Puolustusministeriön hallinnonala

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 9 653 milj. mk.

Toiminnallinen painopiste on koulutuksen määrällisen ja laadullisen vähimmäistason säilyttämisessä. Puolustusmateriaalihankintojen painopiste on ilmavoimien torjuntahävittäjien uusinnassa. Maavoimien suorituskyvyn ylläpitämiseksi myönnetään uusi tutkimustoiminnan ja hankintaedellytysten luomisen tilausvaltuus.

Aluevalvonta ja alueellisen koskemattomuuden turvaaminen toteutetaan sovituilla painopistealueilla vuoden 1996 suunnitellulla tasolla.

Voimavarojen supistusten vaikutukset varusmieskoulutukseen pyritään pitämään mahdollisimman pienenä. Kertausharjoitusten määrää supistetaan resurssien sallimalle noin 160 000 kertausharjoitusvuorokauden tasolle.

Puolutusmateriaalihankintoihin ehdotetaan 4 189 milj. mk, mistä 3 477 milj. mk on tarkoitettu aikaisemmin myönnettyjen tilausvaltuuksien maksuihin. Puolustushaarojen ja ase-

lajien uusinta- ja täydennyshankintoihin ehdotetaan 150 milj. mk. Rahoitustarpeen keventämiseksi ehdotetaan materiaalihankintojen maksatusten siirtona 50 milj. mk vuodelle 1998.

3.1.6. Valtiovarainministeriön hallinnonala

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 27 865 milj. mk, joista eläkemenoihin 12 986 milj. mk, verohallinnon menoihin 1 530 milj. mk ja Ahvenanmaan maakunnalle 732 milj. mk, korvauksena valtion vakuusrahastolle 800 milj. mk, arvonlisäveromenoihin 3 500 milj. mk ja maksuihin Euroopan unionille 5 801 milj. mk.

3.1.7. Opetusministeriön hallinnonala

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 25 355 milj. mk. Painopistealueita ovat yliopisto-opetus ja -tutkimus, ammattikorkeakouluopetus sekä tietoyhteiskunnan kehittäminen.

Suomi tietoyhteiskunnaksi -ohjelmaa jatketaan ja ohjelman resursseja lisätään. Julkisten rakennusten peruskorjausta lisätään valtioneuvoston hyväksymän ohjelman mukaisesti.

Hallinnonalan rahoitusjärjestelmiä uudistetaan. Yliopistojen määrärahojen kohdentamisessa siirrytään asteittain laskennalliseen menettelyyn. Ammattikorkeakoulujen, yleissivistävien ja ammatillisten oppilaitosten, kirjaston sekä kuntien kulttuuritoiminnan osalta uudistus liittyy kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistukseen, jossa kuntien osuus muuttuu asukaskohtaisesti tasasuuruiseksi, ja valtionosuus myönnetään ja maksetaan suoraan toimintaa ylläpitävälle kunnalle tai muulle ylläpitäjälle. Museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kuntien liikuntatoiminnan ja nuorisotyön valtionosuus irrotetaan kuntien valtionosuusjärjestelmästä. Aikuisten ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitus kootaan yhdeksi määrärahaksi, jolla koulutusta hankitaan oppilaitoksilta ja muilta koulutuksen tarjoajilta.

Yliopisto-opetuksen ja -tutkimuksen menoihin ehdotetaan 5 694 milj. mk. Yliopisto-opetuksen ja -tutkimuksen kehittäminen perustuu korkeakoululaitoksen kehittämisestä annettuun lakiin ja valtioneuvoston vahvistamaan koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan. Yliopistojen tutkintotavoite vuosina 1997—2000 on vuosittain keskimäärin 10 700 ylempää tutkintoa ja 895 tohtorin tutkintoa.

Ammattikorkeakouluopetuksen menoihin ehdotetaan 987 milj. mk. Ammattikorkeakoulujärjestelmän vakiinnuttamista jatketaan ja ammattikorkeakoulujen kehittämistä tuetaan. Seitsemän uutta vakinaista ammattikorkeakoulua aloittaa toimintansa 1.8.1997, jolloin vakinaisten ammattikorkeakoulujen lukumäärä on 16. Ammatillinen opettajankoulutus keskitetään ammattikorkeakouluihin ja Åbo Akademi:hin.

Opintotukimenoihin ehdotetaan 3 647 milj. mk. Muualla kuin vanhempiensa luona asuvien 19-vuotiaiden opiskelijoiden opintoraha korotetaan samalle tasolle 20 vuotta täyttäneiden kanssa.

Yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen menoihin ehdotetaan 9 466 milj. mk. Koulutusta kehitetään edellä mainitun kehittämissuunnitelman mukaisesti. Peruskoulutuksen laadusta ja koulutuksen perusturvasta huolehditaan. Syvästi kehitysvammaisten perusopetus siirretään opetusministeriön hallinnonalalle.

Nuorten ammatillista koulutusta lisätään Suomen työllisyysohjelman ja hallituksen muiden päätösten mukaisesti. Oppisopimuskoulutuksen osuutta nuorten ammatillisessa peruskoulutuksessa lisätään.

Aikuiskoulutuksen menoihin ehdotetaan 2 339 milj. mk. Opetusministeriön hallinnonalalla järjestettävän aikuisten ammatillisen jatkolinja- ja täydennyskoulutuksen rahoitus kootaan yhdeksi kokonaisuudeksi. Hallinnonalan henkilöstökoulutusta tehostetaan.

Raha-arpa- ja veikkauspelien ylijäämän käyttämisessä jatketaan vuonna 1997 poikkeusjärjestelyä, jolla asetuksen mukaisista jakosuhteista väliaikaisesti luovutaan.

Suomen Akatemian tutkimusmäärärahoihin sekä kansainvälisten tutkimusjärjestöjen rahoitusosuuksiin ehdotetaan 438 milj. mk. Määrärahoista 72 % on tarkoitus kattaa veikkausvoittovaroista.

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikassa painottuvat nuorten elinolot ja syrjäytymisen ehkäisy, rasismin ehkäisy ja suvaitsevaisuuden lisääminen sekä kansalaistoiminnan edistäminen.

Kulttuurin menoihin ehdotetaan 1 494 milj. mk. Kirjastojen tietoverkkoja kehitetään. Kulttuurin erityisprojekteja jatketaan. Kuvataiteili-

joiden teosten näyttökorvausjärjestelmä otetaan käyttöön. Kotimaisen elokuvatuotannon edellytyksiä parannetaan.

Liikunnan ja nuorisotyön menoihin ehdotetaan 554 milj. mk. Määrärahasta urheilun ja liikuntakasvatustyön osuuden arvioidaan olevan 436 milj. mk ja nuorisonkasvatustyön osuuden 118 milj. mk.

3.1.8. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 12 575 milj. mk, vastaavasti tuloutuu EU:n osuuksia 3 249 milj. mk.

Kansallinen maatalouspoliittinen järjestelmä on korvattu 1.1.1995 lukien EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukaisella hinta-, tuki- ja markkinajärjestelmällä. EU-jäsenyys on muuttanut maataloustuen rakennetta ja maaseudun kehittämistoiminnan luonnetta. EU:n kokonaan ja osittain rahoittamien tukien lisäksi maataloudelle maksetaan kansallista tukea liittymissopimuksen perusteella.

Maa- ja puutarhatalousyrittäjien kansalliseen tulotukeen ehdotetaan 3 900 milj. mk, missä on otettu huomioon myös EU-liittymissopimuksen artiklan 141 mukainen ns. vakavien vaikeuksien johdosta maksettavan tuen tulotukena maksettava osuus. Viljelijöille maksettavaa, EU:n kokonaan rahoittamaa maatalouspolitiikan uudistamistukea (CAP-reformitukea) on yhteensä 1 580 milj. mk. Hedelmä- ja vihannestuotantoa tuetaan uuden EU:n kokonaan rahoittaman tuottajaorganisaatiotuen avulla (15 milj. mk). Ympäristötukeen, josta EU:n osuus on puolet, arvioidaan tarvittavan vuonna 1997 varoja yhteensä noin 1 570 milj. mk. Luonnonhaittakorvaustukeen (LFA-tukeen) ehdotetaan varattavaksi yhteensä 1 628,3 milj. mk. Luonnonhaittakorvauksesta kansallinen osuus on 1 183,5 milj. mk ja EU:n osuus 444,8 milj. mk.

Maa- ja puutarhatalouden rakenteen kehittämiseen suunnatuilla toimenpiteillä pyritään nopeuttamaan luontaista rakennekehitystä. EU-osarahoitteista 5a -tavoitteen mukaista rakennetukea käytetään nuorten viljelijöiden tukeen, investointeihin ja markkinointijärjestelmien kehittämiseen. Merkittävä osa rakennetukitoimenpiteistä rahoitetaan yksinomaan kansallisesti maatilatalouden kehittämisrahaston varoin. Etelä-Suomen maatalouden investointeja edistetään artiklan 141 mukaiseen tukeen liitetyllä korotetulla investointituella. Maataloustuotannosta luopumista edistetään EU:n osarahoittamalla luopumistuella.

Maaseudun kehittämistä tuetaan useiden hallinnonalojen toimenpitein sekä kansallisin varoin että EU-varoin osana EU:n rakenne- ja aluepolitiikkaa. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala osallistuu Euroopan yhteisön tavoitteiden 5b (maaseutualueet), 6 (erittäin harvaan asutut alueet) ja 2 (teollisuuden rakennemuutoksesta kärsivät alueet) mukaisten aluekehitysohjelmien toteutukseen. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla on varattu tarkoituksiin menoja EU-osuuden maksamiseen 197,3 milj. mk ja kansallisen osuuden maksamiseen 268,4 milj. mk. Maaseutuohjelman toimenpiteiden rahoittamiseen on ehdotettu talousarvioesityksessä kokonaan kansallisesti rahoitettaviin toimenpiteisiin maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle 39 milj. mk, minkä lisäksi tarkoituksena on kohdentaa maatilatalouden kehittämisrahaston varoja 80 milj. mk maaseudun yritystoiminnan tukemiseen.

Tarkoitus on, että vuonna 1996 annetut esitykset metsälaiksi ja laiksi kestävän metsätalouden rahoituksesta tulisivat voimaan vuoden 1997 alusta. Uusissa laeissa otetaan nykyistä paremmin huomioon ympäristötavoitteet puuntuotantotavoitteiden rinnalla. Puuntuotannon kestävyyden turvaamistöiden kansallisiin hankkeisiin ja metsäviestintään ehdotetaan 198,78 milj. mk. Lisäksi arvioidaan, että EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston osarahoittamiin puuntuotannon kestävyyden turvaamistöihin maksettaisiin valtion ja EU:n rahoitusosuutta yhteensä 79,39 milj. mk. Puuntuotannon kestävyyden turvaamistöiden painopiste on metsänhoidollisissa töissä ja kunnostusojituksessa. Metsäkeskuksille ja metsätalouden kehittämiskeskukselle ehdotetaan metsätalouden edistämis- ja valvontatehtäviin 161,45 milj. mk. Metsäkeskusten tehtävissä korostuvat metsien biologisen monimuotoisuuden säilyttämiseen liittyvät tehtävät.

Suomen tultua EU:n jäseneksi kalataloutta on hoidettava EU:n yhteisen kalastuspolitiikan mukaisesti. Elinkeinokalatalouden rakenteellisiin edistämistoimenpiteisiin on varattu 34,75 milj. mk EU-osuuden maksamiseen ja 22,18 milj. mk kansallisen osuuden maksamiseen. Lisäksi tiettyjä toimenpiteitä rahoitetaan kokonaan kansallisesti. Riistanhoitomaksu säilyy edelleen 120 markan suuruisena. Samoin kalas-

tuksenhoitomaksut säilyvät vuoden 1996 tasolla.

Vesivarojen käytön ja hoidon edistämiseen ehdotetaan 139 milj. mk. Yhdyskuntien vesiensuojelutoimenpiteiden tukemisesta vastaa ympäristöministeriö.

3.1.9. Liikenneministeriön hallinnonala

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 7 756 milj. mk.

Liikenneverkostoa ylläpidetään ja kehitetään koko maassa liikennetarpeen mukaisesti elinkeinoelämän kilpailukykyä tukien.

Tienpitoon ehdotetaan yhteensä noin 4 276 milj. mk eli jokseenkin saman verran kuin vuonna 1996. Kehittämishankkeena aloitetaan 890 milj. mk maksava Paimio-Muurla moottoritie, joka kuuluu osana Eurooppa 18-tiehankkeeseen. Lisäksi saatujen tarjousten perusteella päätetään Järvenpää-Lahti moottoritien rakentamisesta yksityisrahoituksella, josta valtiolle saa aiheutua myöhempinä vuosina menoja enintään 1 500 milj. mk. Helsingin Vuosaaren sataman tie-, rata- ja meriväylien selvitykset aloitetaan erillisellä määrärahalla.

Vesitienpitoon ehdotetaan varoja noin 894 milj. mk eli myös jokseenkin yhtä paljon kuin vuonna 1996. Pääosa määrärahoista käytetään merenkulkulaitoksen hallintoon sekä väylien ylläpitoon ja luotsaukseen. Merenkulkuelinkeinon tukemiseen käytetään noin 175 milj. mk.

Radanpitoon ehdotetaan yhteensä noin 1 667 milj. mk. Kun nettobudjetoidut ratamaksutulot lisääntyvät 100 milj. mk, radanpidon rahoitus lisääntyy vastaavalla määrällä. Pääosa määrärahoista käytetään perusradanpitoon. Kehittämiseen käytetään runsaat 200 milj. mk, kaikki keskeneräisiin hankkeisiin. Näistä huomattavimmat ovat Helsinki-Tampere rataosan tason parantaminen, sähköistystyöt rataosilla Tampere-Pori/Rauma ja Toijala-Turku sekä turvallisuutta parantava kulunvalvonnan toteuttaminen.

Luotsausmaksuja korotetaan 10 % ja väylämaksuja 5 % toiminnan kustannusvastaavuuden lisäämiseksi ja yritystukien pienentämiseksi. Lehdistötuki vähenee vuodesta 1996 5 milj. markalla eli 75 milj. markkaan. Joukkoliikenteen ostot ja tuet vähenevät 15 milj. markalla eli 468 milj. markkaan. Joukkoliikenteen tukijärjestelmän yhteensovittamista ja järjestelmien kehittämistä jatketaan mm. hallinnonalojen ja kuntien välisellä yhteistyöllä sekä telematiikalla.

Liikelaitoksena toimivan Ilmailulaitoksen liikevaihdon arvioidaan kasvavan runsaat 6 % ja nousevan noin 830 milj. markkaan, voitoksi ennakoidaan 42 milj. mk. Laitoksen investoinnit ovat edelleen huomattavat, noin 300 milj. mk. Pääkohteet ovat vuoteen 1998 jatkuva lennonvarmistuslaitteiden uusinta ja Helsinki-Vantaan terminaalin laajennustyöt.

Raskaiden koneiden korjaustöitä tekevän Raskoneen liikevaihto säilyy noin 85 milj. markkana. Sen ennakoidaan pääsevän 0-tulokseen. Liikelaitoksen yhtiöittämistä selvitetään edelleen.

Tielaitoksen organisaatiouudistuksen valmistavat toimet sisältyvät esitykseen ja organisaatiomuutos toteutuisi 1.1.1998. Merenkulkulaitoksen liikelaitostamista selvitetään edelleen.

Hallinnonalan yhtiöiden Finnair Oy:n, Suomen PT Oy:n, VR-yhtymä Oy:n sekä Suomen Autokatsastus Oy:n toiminnan kehitysnäkymät vuodelle 1997 ovat edelleen hyvät joskin niiden tulosten arvioidaan osin heikentyvän ennätysvuodesta 1995.

3.1.10. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 4 729 milj. mk.

Hallinnonalan painopistealueet ovat tutkimus ja kehitys, pienen ja keskisuuren yritystoiminnan lisääminen, pienen ja keskisuuren yritystoiminnan kansainvälisen osaamisen parantaminen ja riskirahoitustoiminta.

Elinkeinopolitiikan painopistettä siirretään edelleen yritysten ja toimialojen tukemisesta yritystoiminnan edellytysten luomiseen. Elinkeinopolitiikan toteuttamisessa kauppa- ja teollisuusministeriön tehtävänä on parantaa yritysten yleisiä toimintaedellytyksiä ja suunnata elinkeinotukia tämän mukaisesti. Elinkeinopolitiikan vastuuviranomaisena kauppa- ja teollisuusministeriö pyrkii aktiivisesti vaikuttamaan yritystalouden näkökulmasta muiden yhteiskunnan keskeisten politiikkalohkojen tavoitteisiin ja sisältöön.

Hallinnonalan tavoitteena on myötävaikuttaa suotuisaan talous- ja työllisyyskehitykseen lisäämällä teollista toimeliaisuutta. Teollisuuspolitiikan päätavoitteet ja strategia on määritelty toukokuussa 1996 julkaistussa Teollisuuspoliit-

tisessa visiossa. Teollisuuspolitiikan tavoitteena on suomalaisyritysten kansainvälisen kilpailukyvyn kehittäminen sekä kansantalouden tehokkuuden ja kasvun edistäminen. Teollisuuspoliittista visiota toteutetaan tukemalla teknologista tutkimus- ja kehitystyötä sekä pk-yrityksiä välittömin ja välillisin rahoitus-, neuvonta- ja koulutustoimenpitein, edistämällä valtioneuvoston joulukuussa 1995 tekemien periaatepäätösten mukaisesti energian säästöä ja uusiutuvan energian käyttöä sekä energiajärjestelmän kilpailu-, ympäristö- ja turvallisuusnäkökohtia sekä helpottamalla pk-yritysten kansainvälistymistä. Pk-yrityspoliittisia toimenpiteitä toteutetaan valtioneuvoston 2.5.1996 päättämän pk-yrityspoliittisen ohjelman mukaisesti.

Valtionyhtiöiden omistuspohjaa tullaan laajentamaan yhtiökohtaisesti ja markkinaehtoisesti.

Hallitusohjelman mukaisesti elinkeinotukien kokoaminen kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalle on käynnistetty.

Kotitalouksien työllistämismahdollisuuksien kokeiluun osoitetaan 25 milj. mk.

Kansainvälisten kehityspankkien ja EU:n rahoittamien hankkeiden hanke- ja rahoitusneuvonta yrityksille kootaan ulkoasiainministeriöstä ja kauppa- ja teollisuusministeriöstä yhteen siten, että kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla toimivan uuden hankeneuvontayksikön toiminta käynnistyy vuoden 1997 alusta.

Hallitusohjelman mukaisesti hallinnonalan yritystukia on ehdotettu karsittavaksi vuoden 1997 talousarvioesityksessä siten, että vuosia 1996—99 koskevat yritystukien leikkausten säästötavoitteet (1,9 mrd mk) toteutuvat.

Yritystukien vastikkeellisuutta lisätään asteittain. Tukien ja erillisrahoituksen läpinäkyvyyttä lisätään.

Hallinnonalalle ehdotettavista määrärahoista kolmannes kohdistuu teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen. TEKESin myöntämisvaltuuksien määräksi ehdotetaan 1 530 milj. mk. Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen toimintamenoihin ehdotetaan myönnettäväksi nettomäärärahaa 323 milj. mk.

Yritystukien leikkauksista huolimatta pk-yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden rahoitus turvataan. Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukemiseen ehdotetaan 400 milj. mk ja alueelliseen kuljetustukeen 24 milj. mk.

Kera Oy:n korkotukilainojen sekä uusien kehittämis-, perustamis- ja ympäristölainojen myöntämisvaltuudeksi ehdotetaan yhteensä 1 600 milj. mk. Korkotukea Kera Oy:lle ehdotetaan myönnettäväksi 217 milj. mk.

Kauppa- ja teollisuusministeriö varautuu EU:n rakennerahasto-ohjelmien kansalliseen rahoitukseen osoittamalla määrärahoja arviolta 386 milj. mk.

Yritysten kansainvälistymiseen tarkoitettujen avustusten myöntämisvaltuudeksi ehdotetaan 180 milj. mk ja avustusta ulkomaankauppaa edistäville järjestöille ja Suomen Ulkomaankauppaliitto ry:lle 174 milj. mk sekä Matkailun edistämiskeskuksen toimintamenoihin 79 milj. mk. Energia-avustusten myöntämisvaltuudeksi ehdotetaan 60 milj. mk. Korkotukea Suomen Vientiluotto Oy:lle ehdotetaan 40 milj. mk sekä siirtoihin valtiontakuurahastoon ja vientitakuukorvauksiin 400 milj. mk.

3.1.11. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 45 768 milj. mk.

Valtiontalouden tasapainottamisen edellyttämiä säästöjä jatketaan edelleen toimeentuloturvassa sekä sosiaali- ja terveyspalveluissa. Samoin jatketaan hallitusohjelman sisältämiä rakenteellisia uudistuksia ja säästöjä.

Valtion ohella sosiaalimenojen rahoitukseen osallistuvat kunnat, työnantajat sekä vakuutetut. Kaikista vuoden 1997 yhteiskunnan sosiaalimenoista sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan momenteilla on vajaa neljännes.

Merkittävimpiä rakenteellisia uudistuksia ovat työttömyysturvajärjestelmän ja kuntien valtionosuusjärjestelmän muutokset. Hallitusohjelman mukaisesti verotuksen, tulonsiirtojen ja palvelumaksujen rakenteita yhteensovitetaan siten, että vero- ja sosiaaliturvajärjestelmä kannustaa työn tekoon, opiskeluun ja estää nk. kannustinloukkujen syntymisen. Tämän mukaisesti uudistetaan pienten lasten hoidon tukea ja vähimmäisturvan etuusjärjestelmää. Myös työttömyysturvan uudistuksessa otetaan työnteon kannattavuus huomioon.

Lapsilisää saavia perheitä arvioidaan vuonna 1997 olevan noin 615 000. Lapsilisämenot ovat yhteensä 8 337 milj. mk.

Hallitusohjelman mukaisesti luovutaan vuosina 1997 ja 1998 eräiden etuuksien, mm. työttömyysturvaetuuksien, automaattisista indeksitarkistuksista lukuunottamatta peruseläk-

keitä, joihin lakisääteiset tarkistukset tehdään. Työttömyysturvassa ja siihen liittyvissä etuuksissa lakisääteisistä indeksitarkistuksista luovutaan myös vuonna 1999.

Valtion kokonaan rahoittaman työttömyysturvalain mukaisen perusturvan menot ovat esityksen mukaan 1 150 milj. mk. Määrärahatarpeeseen vaikuttaa vähentävästi työmarkkinatuki. Ansioon suhteutetun päivärahan rahoitusosuuksia muutetaan siten, että valtion osuus on 54,5 %, työnantajien 40,0 % ja vakuutettujen 5,5 %. Tähän liittyen palkansaajilta peritään vuonna 1997 työttömyysvakuutusmaksua 1,5 % palkasta, jolla osittain katetaan valtion rahoitusosuutta. Työnantajien työttömyysvakuutusmaksu on 1 % palkkasumman ensimmäisen viiden miljoonan markan osalta. Muilta osin maksu on 4 %. Valtion osuus työttömyyskassoille on 4 710 milj. mk.

Työttömyysturvaa uudistetaan muun muassa pidentämällä työssäolo- ja paluuehtoa, lieventämällä sovitellun päivärahan määräytymistä sekä muuttamalla omavastuuaikoja koskevia säännöksiä. Lisäksi ikääntyvien pitkäaikaistyöttömien lisäpäiväoikeutta rajoitetaan, mutta samalla heille taataan mahdollisuus kuntoutukseen, koulutukseen tai tuettuun työllistymiseen. Samalla työmarkkinatuen saantiehtoja muutetaan. Ansiosidonnaisen työttömyysturvan ja työmarkkinatuen muutosten yhteisvaikutuksesta valtion menot alenevat 500 milj. mk.

Työnantajien ylimääräisestä työttömyysvakuutusmaksusta ja vakuutetun lomautuspäivärahasta luovutaan. Työttömyysturvauudistuksen yhteydessä sovittiin erillisestä lomautettujen henkilöiden työttömyyspäivärahojen rahoittamisesta. Työnantajien osuus näistä päivärahoista on 67,5 %, vakuutettujen 5,5 % ja valtion 27,0 %.

Työttömyysturvauudistukseen liittyen hallituksen tarkoituksena on luoda järjestelmä koulutusajan toimeentulon turvaamiseksi. Asia valmistellaan siten, että sitä koskevat ehdotukset voidaan antaa eduskunnalle kevätistuntokaudella 1997. Tarkoitukseen on varattu 300 milj. mk.

Sairausvakuutuslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että valtion osuudesta sairaus- ja vanhempainpäivärahaan luovutaan vuoden 1997 osalta. Toimenpide vähentää valtion menoja 800 milj. mk.

Aikuisten järjestelmällisen hammashuollon laajentaminen ei valtiontaloudellisista syistä ole mahdollista. Selvitetään mahdollisuudet hoitaa yleinen hammashuolto sairausvakuutusjärjestelmän ja kuntien palvelujärjestelmän avulla nykyisten voimavarojen puitteissa.

Työllisyysohjelman toteuttamiseen liittyen selvitetään ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien kuntoutumismahdollisuuksia mm. suorittamalla seulonnan perusteella valituille työttömille kuntoutustarveselvitys ja edelleen tarkempi kuntoutustutkimus. Tarkoitukseen varataan 40 milj. mk.

Valtion osuus kansaneläkelaista johtuvista menoista on esityksen mukaan 7 044 milj. mk. Kansaneläkkeen pohjaosan poistamisen myötä kansaneläkkeen rahoitusosuuksia muutetaan teknisesti siten, että valtio rahoittaa kansaneläkemenoista 29 %, kun vuonna 1996 valtio rahoitti vastaavasti 45 % kansaneläkkeiden lisäosamenoista. Valtio rahoittaa lapsen hoitotuen ja vammaistuen lisäksi vuoden 1997 alusta myös eläkkeensaajien asumistuen kokonaisuudessaan. Asumistuen rahoitusmuutos lisää valtion menoja noin 500 milj. mk, mutta kuntien valtionosuutta vähennetään vastaavalla määrällä. Lisäksi asumistuen määräytymistä tarkistetaan, ulkomailta maksettavat eläkkeet otetaan huomioon kansaneläkkeen määrässä ja kansaneläkelaitoksen sosiaalivakuutustoimikunnat lakkautetaan.

Ns. täyskustannusvastuu liikenne- ja tapaturmavakuutuksessa toteutuu vielä vuoden 1997 osalta perimällä näiltä järjestelmiltä maksu, joka keskimäärin vastaa vahingoittuneiden hoidosta julkiselle terveydenhuollolle aiheutuneita kustannuksia. Maksun tuotto on vuonna 1997 yhteensä 307 milj. mk, mikä vähentää vastaavasti valtion menoja.

Vuonna 1997 yksityisen sektorin työnantajan, kunnan ja kuntayhtymän sekä kunnallisten liikelaitosten sairausvakuutusmaksu on 1,60 %, valtion ja sen laitosten 2,85 % ja muiden julkisen sektorin työnantajien 6,85 % palkoista. Vakuutetun sairausvakuutusmaksu on 1,90 penniä äyriltä ja 2,35 penniä äyriltä 80 000 äyriä ylittävältä tulon osalta. Eläketuloa saavalta peritään ylimääräistä sairausvakuutusmaksua 3,00 penniä äyriltä. Yksityisen työnantajan kansaneläkemaksu on 2,40, 4,00 tai 4,90 % palkoista riippuen poistojen määrästä ja suhteesta maksettaviin palkkoihin. Kunnan ja kuntayhtymän sekä kunnallisten liikelaitosten työnantajien kansaneläkemaksu on 3,15 % palkoista ja muun julkisen sektorin työnantajien kansaneläkemaksu on 3,95 %. Vakuutetun kansaneläkemaksu poistetaan ja työnantajan lapsilisämak-

sua ei peritä. Arvonlisäveron tuotosta ohjataan yhteensä 2 400 milj. mk kansaneläkelaitokselle.

Sairausvakuutuslakia ja kansaneläkelakia muutetaan siten, että rahastojen vähimmäismäärän ylittävältä osalta sallitaan tarvittaessa kansaneläkelaitoksen sairausvakuutusrahaston ja kansaneläkerahaston varojen siirtäminen rahastosta toiseen vuonna 1997.

Maatalousyrittäjien ja yrittäjien eläkemaksun suuruus on 20,6 %. Keskimäärin maatalousyrittäjien maksun suuruudeksi muodostuu noin 10 %.

Valtion osuus yrittäjien eläkelaista johtuvista menoista on 490 milj. mk ja maatalousyrittäjien eläkkeiden aiheuttamista kustannuksista 2 050 milj. mk. Sosiaali- ja terveysministeriö selvittää parhaillaan, miten maatalousyrittäjien sosiaaliturvajärjestelmien toimintaa voidaan kehittää siten, että kyseisillä toimilla saavutetaan hallitusohjelman lisäpöytäkirjassa tarkoitettuja säästöjä järjestelmien tehokkuus ja jatkuvuus samanaikaisesti säilyttäen. Valmistelussa otetaan huomioon hallitusohjelman hyväksymisen jälkeen tehdyt eläkepoliittiset ratkaisut.

Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista on 87 milj. mk. Osana maatalousyrittäjien sosiaaliturvajärjestelmien kehittämistä sairausvakuutuksen mukaisen omavastuuajan korvaamisen säännöksiä tarkistetaan, maatalousyrittäjien tapaturmamaksun kohtaantoa muutetaan ja valtion osuus poistetaan vapaaehtoisesta lisäeläketurvasta. Nämä muutokset vähentävät määrärahan tarvetta 10 milj. mk.

Suomen itsenäisyyden 80-vuotisjuhlavuoteen liittyen veteraanietuuksiin ehdotetaan parannuksia, joiden tavoitteena on tukea veteraanien itsenäistä selviytymistä. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan liittyvillä määrärahaesityksillä tuetaan kuntoutuksen monipuolista kehittämistä. Ulkomaalaisten vapaaehtoisten rintamasotilaiden rintama-avustusta jatketaan myös vuonna 1997.

Sotilasvammakorvauksien menot vähenevät vuosittain. Vuonna 1997 ne ovat yhteensä 1 755 milj. mk. Rintamaveteraanikuntoutuksen määrärahaksi ehdotetaan yhteensä 170 milj. mk, mistä 165 milj. mk osoitetaan Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta.

Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusjärjestelmää muutetaan osana laajempaa uudistusta vuoden 1997 alusta. Uudistuksessa valtionosuuden määräytymisperusteita tarkistetaan ja kunnan valtionosuus määritellään laskennallisten sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten ja vakioidun kunnan rahoitusosuuden perusteella. Samalla luovutaan kuntien rahoitusosuudesta kansaneläkkeen saajien asumistukeen. Muutosten sisältö on kuvattu tarkemmin luvussa 26.97.

Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin ehdotetaan 13 495 milj. mk.

Säästöjen aikaansaamiseksi valtionosuuksia ehdotetaan vähennettäväksi 1 425 milj. mk sekä kuntien sosiaaliturvamaksujen alentamisen kompensoimiseksi valtiolle 456 milj. mk. Lisäksi valtionosuuksia ehdotetaan vähennettäväksi 75 milj. mk terveydenhuollon rakenteiden ja organisaatioiden uudistusten johdosta.

Vaikeimmin kehitysvammaisten opetuksen siirto opetusministeriön hallinnonalalle toteutetaan 1.8.1997.

Lääkäreiden koulutustoimintaa ja terveydenhuollon tieteellistä tutkimustoimintaa koskeva korvausjärjestelmä uudistuu vuoden 1997 alusta.

Kalliiden ja käyttötarkoitukseltaan vielä vakiintumattomien lääkkeiden korvaamista jatketaan vuoden 1997 ajan kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusjärjestelmän kautta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon perustamishankkeiden valtuuksiin ehdotetaan 1 070 milj. mk. Perustamishankkeiden valtionosuuksiin ehdotetaan 421 milj. mk. Valtionosuus on enintään 50 % ja vähintään 25 % hankkeen valtionosuuteen oikeuttavista kustannuksista.

Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin vuonna 1997 on 676 milj. mk. Vuoden 1997 alusta lukien lomituspalvelujen järjestämisvastuu siirretään asteittain kunnilta Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle. Pienyrittäjien vuosilomarahasta annettua lakia ei sovelleta vuonna 1997.

3.1.12. Työministeriön hallinnonala

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 13 728 milj. mk.

Työvoimapolitiikassa tärkeällä sijalla ovat aktiiviset työllisyyttä parantavat toimenpiteet, joilla luodaan pysyviä työpaikkoja, parannetaan pitkäaikaistyöttömien ja nuorten työttömien työmarkkinoille sijoittumista, ennaltaehkäistään pitkäaikaistyöttömyyden syntymistä

sekä supistetaan alueellisia työttömyyseroja. Lisäksi tuetaan työttömien ryhtymistä yrittäjiksi erityisellä työllistämistuella.

Työvoimapalvelujen tavoitteena on parantaa työmarkkinoiden toimivuutta yhteensovittamalla tehokkaasti työvoiman kysyntää ja tarjontaa. Tämä edellyttää, että yrityksille ja työnantajille varmistetaan työvoiman saatavuus, työnhakijoille tarjotaan työmahdollisuuksia sekä osaamisen ja ammattitaidon kehittämismahdollisuuksia. Työnhakija-asiakkaiden palvelussa korostetaan avoimille työmarkkinoille tähtäävien työllistymispolkujen eli henkilökohtaisten työllistymissuunnitelmien laatimista. Työnvälityksessä kehitetään edelleen määräaikaisten työpaikkojen välitystä sekä myös ns. epätyypillisten työmahdollisuuksien tarjoamista.

Palkkaperusteisiin työllisyysmäärärahoihin ehdotetaan 3 180 milj. mk. Voimavaroja suunnataan erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseen ja ennaltaehkäisyyn. Lisäksi painotetaan nuorisotyöttömyyden vähentämistä.

Työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen menoihin ehdotetaan yhteensä 2 375 milj. mk. Määrärahalla arvioidaan hankittavan varsinaista työvoimapoliittista aikuiskoulutusta 8,4 milj. opiskelijatyöpäivää. Työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen keskeisenä tehtävänä on varmistaa ammattitaitoisen työvoiman saatavuus sekä parantaa pitkäaikaistyöttömien mahdollisuuksia sijoittua takaisin työelämään. Työvoimakoulutuksella tuetaan yrittäjyyttä ja kokonaan uusien yritysten ja työpaikkojen syntyä.

Euroopan sosiaalirahaston kanssa yhteistyössä toteutettaviin hankkeisiin arvioidaan käytettävän yhteensä 2 205 milj. mk, josta Euroopan sosiaalirahaston osuus on 677 milj. mk ja kansallinen osuus kokonaisuudessaan 1 528 milj. mk. Kansallisesta osuudesta on valtion osuus 912 milj. mk, josta työministeriön 656 milj. mk ja muiden ministeriöiden 256 milj. mk. Sosiaalirahaston tavoite 3:een liittyvät ohjelmat painottuvat toimenpiteisiin, joilla ehkäistään pitkäaikaistyöttömyyttä ja nuorisotyöttömyyttä sekä helpotetaan työelämästä syrjäytymässä olevien siirtymistä takaisin työelämään ja edistetään tasa-arvoa työmarkkinoilla. Tavoitteen 4 mukaisilla ohjelmilla pyritään työttömyyden ennaltaehkäisyyn sopeuttamalla työntekijöitä elinkeinoelämän rakennemuutokseen ja tuotantojärjestelmien kehitykseen. Ohjelmilla edistetään työpaikkojen säilymistä ja uusien työpaikkojen syntymistä. Työministeriö osallistuu kansallisena osarahoittajana myös sisäasiainministeriön koordinoimaan Euroopan aluekehitysrahaston tukemiin hankkeisiin.

Työmarkkinatukeen arvioidaan käytettävän 4 950 milj. mk. Työmarkkinatuesta annettua lakia muutetaan rajoittamalla ammatillista koulutusta vailla olevien 20—24 -vuotiaiden oikeutta työmarkkinatukeen. Samanaikaisesti työmarkkinatuen ulkopuolelle jäävälle turvataan koulutus-, työharjoittelu- tai muu työllistymistä edistävä toimenpide. Samalla työmarkkinatuen tarveharkintaa lievennetään.

Sosiaali- ja terveysministeriölle kuuluvat pakolaisasiat ja sen pakolaistoimistolle kuuluvat IVY- ja Baltian maiden alueiden paluumuuttoasiat siirretään 1.3.1997 lukien työministeriöön sekä työsuojeluasiat siirretään 1.4.1997 lukien sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle. Työvoimapiirien toimistojen tehtävät siirtyvät 1.9.1997 lukien työvoima- ja elinkeinokeskuksiin.

Työvoimapoliittisten toimenpiteiden piirissä arvioidaan olevan keskimäärin noin 122 500 lähinnä työtöntä henkilöä. Toimenpiteiden työttömyysastetta alentava vaikutus on noin 5 prosenttiyksikköä. Jakauma toimenpiteittäin on seuraava:

Toimenpide	Henkilöitä keskimäärin
Palkkaperusteinen työllistäminen	55 000
Työvoimapoliittinen aikuiskoulutus	36 500
Työmarkkinatuella työharjoittelussa ..	11 000
Tavoitteen 3 mukaiset ESR-hankkeet .	10 000
Tavoitteen 3 mukaiset ESR-hankkeet (v. 1995 ja 1996 siirtyvät)	5 500
Vuorotteluvapaakokeilu	2 300
Työllisyyspoliittiset investoinnit (kansalliset ja EAKR:n)	2 200
Kaikki yhteensä	122 500

3.1.13. Ympäristöministeriön hallinnonala

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 3 853 milj. mk. Lisäksi käytetään talousarvion ulkopuolisen valtion asuntorahaston varoja noin 5 860 milj. mk asuntolainojen ja asuntotoimen korkotukien maksamiseen. Rahaston taloutta on käsitelty tarkemmin luvussa 5.2.

Hallinnonalan talousarviorahoituksesta käytetään 2 270 milj. mk yleiseen asumistukeen. Asumistuen perusteita tarkistetaan vuonna 1997 osana tuloloukkujen purkamista valtion kokonaismenoja lisäämättä siten, että asumistuen ja

toimeentulotuen yhteensovitus paranee ja työhönmenon kannattavuus lisääntyy.

Työllisyyden parantamiseksi lisätään sosiaaliseen asuntotuotantoon suunnattavien aravalainojen myöntämisvaltuuden ja korkotukilainojen hyväksymisvaltuuden yhteismäärää 1 315 milj. markalla. Vuoden 1995 ensimmäisen lisätalousarvion yhteydessä työllisyyssyistä parannetut korkotukiehdot säilytetään ennallaan vielä vuonna 1997. Vuoden 1996 lisätalousarviossa toteutetut asuntorahoituksen uudistukset ovat yhdessä korkojen laskun kanssa lisänneet tuntuvasti omistusasuntokysyntää, minkä ansiosta myös vapaarahoitteinen asuntotuotanto vilkastunee vuonna 1997.

Työllisyysvaikutuksen tehostamiseksi jatketaan asuntojen korjaustöiden avustamista ja lisätään perusparannuslainoitusta. Uustuotannon tukea kohdennetaan erityisesti vuokra- ja asumisoikeusasuntojen tuottamiseen asettaen tavoitteeksi, että vuokra-asuntojonot lyhenevät.

Luonnonsuojelussa keskitytään luonnonsuojeluohjelmien toteuttamiseen. Uuden luonnonsuojelulain lisätessä tarvetta rantojen yleiskaavoittamiseen lisätään myös tukea kuntien yleiskaavoitukseen.

Pohjois-Suomen vanhojen metsien suojelun haittojen kompensoimiseksi toteutetaan valtioneuvoston vuosiksi 1997—2006 päättämää rahoitusohjelmaa, jonka mukaan rahoitukseen varataan näinä vuosina kaikkiaan 386,4 milj. mk. Vuonna 1997 kompensaatiotoimenpiteisiin kohdennetaan yhteensä 48,8 milj. mk, josta maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla 12 milj. mk, kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla 12 milj. mk, työministeriön hallinnonalalla 12,7 milj. mk, liikenneministeriön hallinnonalalla 9 milj. mk, ympäristöministeriön hallinnonalalla 2,8 milj. mk sekä opetusministeriön hallinnonalalla 0,3 milj. mk.

Ympäristönsuojelussa lisätään määrärahoja erityisesti ympäristönsuojelun edistämisavustuksiin ja ympäristötöihin.

Rakennuslain kokonaisuudistukseksi valmistellaan ehdotus, jossa tavoitteena on kestävän kehityksen edistäminen myös maankäytön ohjauksen avulla.

Kansainväliset sopimukset ovat ympäristönsuojelun keskeinen työväline. Myös taloudellisten ohjauskeinojen käyttöä ympäristöpolitiikassa vahvistetaan.

Suomen lähialueiden kanssa tehtävän ympäristönsuojeluyhteistyön määrärahoin edistetään ympäristön kuormitusta vähentäviä hankkeita ja parannetaan yhteiskunnan valmiutta suojella ympäristöä. Talousarvion lähialueyhteistyömäärärahat keskitetään vuonna 1997 pääosin ulkoasiainministeriön pääluokkaan.

3.2. Alue- ja rakennepolitiikka

3.2.1. Kansallinen aluepolitiikka

Valtioneuvosto päätti 25.4.1996 alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) mukaisista tavoiteohjelmista ja aluekehitysrahojen suuntaamisen yleisistä perusteista. Päätöksellä on suunnattu ja yhteensovitettu alueellista kehittämistyötä vuonna 1996 ja se on perusta alueelliselle kehittämiselle ja sitä koskevalle valmistelutyölle vuonna 1997. Alueellista kehittämistyötä suunnataan sekä kansallisilla että yhdessä EU:n kanssa toteutettavilla alueellisilla ohjelmilla. Kansallinen ohjelmatyö on maakunnan liittojen ja valtion viranomaisten näkemyksistä rakentuva kokonaisuus, johon EU:n alueelliset ohjelmat sovitetaan. Hallitus tukee alueiden omaa, itsenäistä kehittämistyötä ja edistää maan eri osien tasapainoista kehitystä, joka pohjautuu eri alueiden osaamisvahvuuksiin.

Kaikessa alueellisessa kehittämistyössä korostetaan välittömiä ja välillisiä työpaikkavaikutuksia. Kansallisen aluepolitiikan rahoituksen kohdentamisen lähtökohtana on tuotantorakenteen uudistaminen, palvelujen saatavuuden turvaaminen, infrastruktuurin kehittäminen ja yritysten osaamisen edellytysten parantaminen koko maassa. Tarkoitus on keskittyä pitkäaikaisten, elinkeinotoiminnan ja julkisen sektorin muutoksista aiheutuvien rakenteellisten ongelmien voittamiseen koko maassa. Kehitysalueita kehitetään monipuolisesti ja maaseudun väestön toimeentuloperustan monipuolistumiselle pyritään luomaan edellytyksiä. Lisäksi hallitus tukee erityisesti vahvojen, kansainvälisillä markkinoilla kilpailukykyisten kasvukeskusten luomista. Kaupunkipolitiikan perustekijöinä ovat osaamiskeskusten kehittäminen ja vaikeista elinkeinotoiminnan rakenteellisista muutoksista kärsivien kaupunkiseutujen sekä muiden maakuntakeskusten taloudellisen kehityksen ja työllisyyden tukeminen parantamalla niiden elinkeinotoiminnan kansainvälistä kilpailukykyä, tietotaitoa ja teknologista perustaa. Kaupunkipolitiikka ja maaseutupolitiikka muodostavat hallituksen politiikassa kokonaisuuden, jossa tavoitteena on sosiaalirakenteiltaan tasapainois-

ten nykyaikaisten kaupunkiyhdyskuntien ja elinvoimaisen maaseudun kehittäminen. Lisäksi aluepolitiikan painopisteitä ovat uusien yritysten luominen ja verkostoyhteistyön vahvistaminen. Voimavaroja suunnataan erityisesti tietoja viestintätekniikkaan sekä ympäristöosaamiseen.

Valtion toimenpiteillä luodaan ensisijaisesti edellytyksiä eri alueiden omatoimiselle kehittämiselle. Ohjelmien toteuttamisen painopiste on alueilla. Maakunnan liitot tarkistavat vuonna 1994 valmistuneet aluekehittämisohjelmat vuoden 1997 alussa. Maakunnissa tehdään yksi yhtenäinen aluekehittämisohjelma, johon sisältyvät tarpeen mukaan rakennemuutosalue-, maaseutu-, saaristo-, osaamiskeskus- ja rajaalueohjelma. Valtioneuvosto antaa kevätistuntokauden alussa 1997 eduskunnalle selonteon alueiden kehittämisestä annetun lain tavoitteiden toteutumisesta liittäen siihen maaseutu- ja kaupunkipoliittisen tarkastelun.

Valtioneuvosto määräsi uudet rakennemuutosalueet vuodeksi 1996 syksyllä 1995. Valtioneuvosto määrää uudesta kansallisesta tukialuejaosta ja uusista rakennemuutosalueista vuoden 1997 alusta. Kansallinen tukialuejako ja EU:n tavoitealueet pyritään yhteensovittamaan keskenään.

Kehitys- ja rakennemuutosalueilla tärkeimmät tukimuodot ovat aluepoliittiset yritystuet ja Kera Oy:n yritysrahoitus mahdollisine korkotukineen. Kauppa- ja teollisuusministeriön sektorin yritystukia karsitaan kaikkiaan 1,9 mrd mk hallituskauden aikana. Kuljetustukea maksetaan pk-yrityksille vuonna 1997 50 prosentilla pienennettynä. Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukemisen myöntämisvaltuudeksi ehdotetaan 300 milj. mk. Kera Oy:n uusien korkotukilainojen myöntämisvaltuudeksi ehdotetaan 1 600 milj. mk sekä uusien erityislainojen myöntämisvaltuudeksi enintään 400 milj. mk.

3.2.2. Euroopan unionin rakenne- ja aluepolitiikka Suomessa

Suomea koskevia rakennerahastoja ovat Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR), Euroopan sosiaalirahasto (ESR), Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosasto (EMOTR-O) ja näihin rinnastettava kalatalouden ohjauksen rahoitusväline (KOR). Ne saavat varansa suoraan EY:n talousarviosta. Kaikki rahastot myöntävät pelkästään avustuksia.

Myös EU:n rahoituslaitokset suuntaavat osin rahoitusta myös EU:n määrittelemien tavoitteiden mukaisesti. Tärkein näistä on Euroopan investointipankki. Euroopan investointirahasto aloitti toimintansa kesällä 1994. Yhtenä näiden rahoituslaitosten välittäjäorganisaationa Suomessa on Kera Oy.

Rahastot suuntaavat varansa Suomessa seuraavien tavoitteiden mukaisesti:

— Tavoite 6: erittäin harvaan asuttujen alueiden kehitys ja rakenteellinen sopeuttaminen. Se vastaa vanhoissa jäsenmaissa tavoitetta 1.

— Tavoite 2: teollisuuden rakennemuutoksesta vakavasti kärsivien alueiden, raja-alueiden tai alueen osien uudistaminen.

— Tavoite 3: pitkäaikaistyöttömyyden torjuminen ja nuorten sekä sellaisten henkilöiden, jotka ovat vaarassa joutua työmarkkinoiden ulkopuolelle, työelämään siirtymisen helpottaminen.

— Tavoite 4: työntekijöiden teollisiin muutoksiin ja tuotantojärjestelmien kehitykseen sopeutumisen helpottaminen.

— Tavoite 5: maaseudun kehityksen edistäminen

a) nopeuttamalla yhteistä maatalouspolitiikkaa uudistettaessa maatalouden rakenteiden mukauttamista,

b) helpottamalla maaseudun kehitystä ja rakenteellista mukauttamista.

Aluekehitysrahasto osallistuu kaikkien alueellisten tavoitteiden 6, 2 ja 5b rahoittamiseen. Sosiaalirahasto rahoittaa yksin horisontaaliset tavoitteet 3 ja 4 sekä lisäksi alueellisten tavoitteiden kohdealueilla työvoimavarojen kehittämiseen liittyvät hankkeet. Maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosasto tukee maaseudun elinkeinotoiminnan kehitystä ja osallistuu tavoitteiden 6, 5a ja 5b rahoittamiseen ja kalatalouden ohjauksen rahoitusväline tavoitteiden 5a ja 6 rahoittamiseen.

Rahastojen hallinnon yleisenä periaatteena on alueellisten, kansallisten ja yhteisön viranomaisten välinen yhteistyö eli niin sanottu partnership-periaate. Tämä koskee kaikkia ohjelmatyön ja seurannan vaiheita.

Rahoituksen saaminen rakennerahastoista edellyttää kansallista osarahoitusta. EU edellyttää, että sen myöntämä rahoitus muodostaa nettolisän jäsenmaan asianomaisiin julkisiin menoihin (additionaliteetti- eli lisäysperiaate). Kan-

sallisen rahoituksen määrästä ja additionaliteetin valvonnasta on sovittu valmistuneissa ohjelmissa.

Euroopan unionin rakenne- ja aluepolitiikkaan liittyvä alueellinen ohjelmatyö

Euroopan unionin jäsenyyteen liittyen Suomessa määriteltiin unionin tavoitteiden 6, 2 ja 5b kohdealueet. Tavoite 6 -alueet määriteltiin jäsenyysneuvottelujen yhteydessä vuosiksi 1995-1999. Suomessa niiden väestöosuus on 16,6 %. Tavoitteista 2 ja 5b komissio teki päätöksen vuoden 1995 alussa. Tavoite 2 -alueen väestöosuus on 15,5 % ja tavoite 5b:n 21,5 %. Tavoite 5b alueiden ohjelmakausi on 1995—1999 ja tavoite 2-alueiden kolmivuotinen. Ensimmäinen tavoite 2 -ohjelma Suomessa koskee vuosia 1995—1996. Uusi tavoite 2- ohjelma koskee vuosia 1997—1999. Tavoite 2 -alueina jatkavat samat alueet kuin edellisenä ohjelmakautena. Komissio hyväksyi alueet toukokuussa 1996. Valtioneuvosto päätti 8.8.1996 Suomen ehdotuksesta tavoite 2 -ohjelmaksi kaudelle 1997—1999.

Ohjelmia toteutettaessa otetaan huomioon, että rakennerahastojen tuki ja kansallinen rahoitus muodostavat kokonaisuuden, jossa heijastuu porrastustarve eri alueiden välillä. Ohjelmien kokonaistuki-intensiteetti on tavoite 6-alueella vähintään 1.4-kertainen tavoite 2 ja 5b -alueiden kokonaistuki-intensiteettiin verrattuna ohjelmakaudella 1995—1999.

Yhdeksän prosenttia Suomeen tulevasta rakennerahastojen rahoituksesta on varattu yhteisöaloitteisiin. Suomessa sovellettavia yhteisöaloitteita ovat INTERREG II, LEADER II, PESCA, URBAN, EMPLOYMENT, ADAPT ja SME. Komissio hyväksyi Suomen PESCA-ohjelman maaliskuussa 1996 sekä INTERREG II, URBAN ja LEADER II -ohjelmat heinäelokuussa 1996. Komission toukokuussa 1996 tekemän, yhteisöaloitereserviä (12 % koko yhteisöaloiterahoituksesta) koskeneen päätöksen johdosta INTERREG II C, URBAN, EMPLOYMENT ja ADAPT -aloitteita koskevat lisäesitykset ovat vireillä. Komissio päättänee muutoksista vuoden 1996 lopulla.

Suomen ja Ruotsin välisissä INTERREG II -ohjelmissa (ml. Barents-ohjelma) kummankin maan kautta tuleva EU-rahoitus kootaan yhteen ja siirretään komissiolta suoraan aluetason varainhallintoviranomaisille. Pohjoiskalotin ja Merenkurkun ohjelmissa varainhallintoviranomaisena toimii ruotsalainen lääninhallitus, Saaristoalueen ohjelmassa Ahvenanmaan maakuntahallitus ja Barentsin ohjelmassa Lapin liitto. Karjalan, Kaakkois-Suomen ja Etelä-Suomen rannikkovyöhykkeen ohjelmissa komissio siirtää ohjelmien EU-rahoituksen ao. rahastovastuuministeriöille, jolloin se otetaan valtion talousarvioon. Samoin toimitaan muiden yhteisöaloitteiden EU-rahoituksen osalta paitsi URBANin, jonka EU-rahoitus siirretään myös suoraan komissiolta aluetason viranomaisille. Yhteisöaloitteiden valtion kansallinen osarahoitus sisältyy eri hallinnonalojen momenteille LEADER II ja PESCA -aloitteita lukuunottamatta, joiden kansalliset rahoitusosuudet on koottu maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle.

EU:n rakennerahastoista saatavat tulot, Suomen ja Ruotsin välisiä INTERREG II ja URBAN -ohjelmia lukuunottamatta, budjetoidaan Suomen valtion talousarvioon bruttoperiaatteen mukaisesti sisäasiainministeriön, maa- ja metsätalousministeriön ja työministeriön hallinnonaloille tuloiksi ja menoiksi. Rakennerahastojen rahoittamiin ohjelmiin tarvittava kansallinen valtion rahoitusosuus budjetoidaan sen hallinnonalan menoksi, jonka toimialaan rahoitettava toiminta kuuluu.

Rakennerahastojen rahoituskehys

Vuonna 1997 rakennerahastovaroja odotetaan tuloutuvan seuraavien periaatteiden mukaan.

— EAKR ja EMOTR-O (tavoitteet 6, 2, 5a ja 5b): 20 % vuoden 1995 maksusitoumuksista, 30 % vuoden 1996 maksusitoumuksista ja 50 % vuoden 1997 maksusitoumuksista.

— ESR (tavoitteet 3, 4, 6, 2 ja 5b): 20 % vuoden 1996 maksusitoumuksista ja 80 % vuoden 1997 maksusitoumuksista.

— Ahvenanmaa 5b: 20 % koko kauden 1995—1999 maksupotista.

— Yhteisöaloitteiden arvioidut tuloutusosuudet vaihtelevat ohjelmittain.

Rakennerahastoista saatavat tulot ja niiden käyttö eivät ajallisesti kulje täysin samaa tahtia. Niinpä rakennerahastojen menomomenteille on budjetoitu tavoitteille 2, 3 ja 4, 5a, 5b ja 6 ohjelmien mukaiset luvut vuodelle 1997 100 prosenttisesti.

EU-tuen saaminen edellyttää, että yksittäisiin

hankkeisiin on osoitettu riittävä kansallinen rahoitusosuus. Hyväksytyissä ohjelmissa on sovittu, kuinka suuren kansallisen julkisen rahoituksen osuus eri toimenpidelinjoissa ja -kokonaisuuksissa määritellyissä hankkeissa tulee keskimäärin olla.

Seuraavassa on esitetty yhteenveto taulukkona siitä, miten tavoitteiden 6, 2 ja 5b EU-rahoitus ja kansallinen valtion osarahoitus jakaantuu rahastoittain ja ministeriöittäin vuonna 1997:

Taulukko 7. EU:n rakennerahastojen rahoituksen (menot) jakauma tavoitteittain ja rahastoittain vuonna 1997

EU	EAKR	ESR	EMOTR-O	KOR	Yht.
Tav. 6	203,2	129,8	218,5	4,5	556
Tav. 2	180,7	45,8	0	0	226,5
Tav. 3&4	0	410	0	0	410
Tav. 5a	0	0	418,4	26,7	445,1
Tav. 5b	115,9	40,4	81,4	0	237,7
Yhteisöal.+pilotit	9,7	50,6	0	2,5	62,8
Yht.	509,5	676,6	718,3	33,7	1 938,1

Taulukko 8. Valtion kansallinen osarahoitus rahastoittain ja ministeriöittäin vuonna 1997

KANS.	EAKR	ESR	EMOTR-O	KOR	YHT.
SM	68,8	16,2	0	0	85
OPM	51,5	150,7	7,4	0	209,6
MMM	40,1	15,74	1 495,5	22,2	1 573,54
LM	41	0	0	0	41
KTM	283,7	58,5	43,5	0	385,7
STM	2,9	14,8	0	0	17,7
TM	56	655,8	0	0	711,8
YM	20,5	0	0	0	20,5
YHT.	564,5	911,74	1 546,4	22,2	3 044,84

Taulukko 9. Rakennerahastohankkeiden kansallinen ja EU-rahoitus (menot) tavoitteittain ja ministeriöittäin vuonna 1997

KANS.& EU	KTM	LM	MMM	OPM	SM	STM	TM	YM	YHT.	EU
Tav. 6	168,9	0	304,1	43,2	26,2	2,1	88,2	7,5	640,2	556
Tav. 2	79,6	19,5	3,5	29,5	22,2	3	60,9	2	220,2	226,5
Tav.3&4	31,6	0	0	95,1	2,4	7,5	496	0	632,6	410
Tav. 5a	39,3	0	1 049,1	0	0	0	0	0	1 088,4	445,1
Tav. 5b	64,7	11,9	154,4	13,7	19,2	0,8	33,9	10,5	309,1	237,7
Yhteisöal.+ pilotit	1,6*	9,6	62,5	28	15	4,3	32,8	0,5	154,3	62,8
Yht.	385,7	41	1 573,6	209,5	85	17,7	711,8	20,5	3 044,8	1 938,1

* osittain sis. tavoitteittaisiin lukuihin

3.2.3. Aluekehitysrahat

Alueiden kehittämisestä annetun lain 6 pykälän mukaan talousarviossa nimetään osa eri hallinnonaloilla olevista määrärahoista aluekehitysrahoiksi. Niitä voidaan käyttää varsinaiseen käyttötarkoitukseensa sopivaan aluekehittämisohjelmien (kansallisten tai EU-ohjelmien) mukaiseen elinkeinotoiminnan kehittämiseen sekä julkisiin investointeihin ja palvelujen turvaamiseen maan eri osissa. Ohjelmien toteuttamiseen voidaan käyttää aluekehitysrahojen lisäksi myös muuta valtion rahoitusta. EU:n tavoiteohjelmien toteuttamiseen suunnattavia määrärahoja sisältävät momentit on talousarvioesityksessä varustettu EU-merkinnällä. Määrärahojen käytöstä päättävät ne viranomaiset, joille määrärahat talousarviossa osoitetaan. Rahoituksen suuntaamista koskevat periaatteet on sisällytetty talousarvioesityksen yksityiskohtaisiin perusteluihin.

Alueiden kehittämisestä annetun lain 6 §:n mukaisesti ehdotetaan talousarvioesityksessä nimettäväksi aluekehitysrahoiksi kokonaan tai osittain seuraavat määrärahat:

Maakunnan kehittämisraha	26.98.43
Maaseudun kehittäminen	30.33.43
Aluekehitysohjelmien toteuttaminen	30.33.44
Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki	30.33.49
Avustukset yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteisiin	30.85.31
Vesistö- ja vesihuoltotyöt	30.85.77
Eräät metsätalouden yhteiskunnalliset palvelut ja yleinen uittoväylätuki	30.86.24
Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen	30.86.44
Lainat puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen	30.86.83
Yleisten teiden perustienpito	31.24.21
Saaristoliikenteen avustaminen	31.32.44
Saaristoliikenteen korkotuki	31.32.45
Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen	31.57.61
Valtionapu eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon	31.93.41
Soveltava tekninen tutkimus	32.44.23
Tuotekehitysavustukset	32.44.40
Korkotuki Kera Oy:lle	32.49.42
Luotto- ja kurssitappioiden korvaaminen	32.49.43
Alueellinen kuljetustuki	32.51.48
Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen	32.51.49
Kehittämispalvelut pienille ja keskisuurille yrityksille	32.52.24
Valtionavustus pk-yritysten kehittämispalvelutoimintaan ja alan yhteisöille	32.52.40
Energiatuki	32.55.40
Yritysten kansainvälistyminen	32.85.40
Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot	33.01.21
Euroopan sosiaalirahaston tavoitteiden kansallinen osarahoitus valtion osalta	34.06.61
Valtionapu työttömyyden lieventämiseen	34.06.62
Työllisyysperusteinen valtionapu investointeihin	34.06.63
Sijoitusmenot työllisyyden turvaamiseksi	34.06.77
Eräät avustukset	35.01.61
Ympäristönsuojelun edistäminen	35.11.62
Euroopan aluekehitysrahaston tavoitteiden kansallinen osarahoitus	35.26.61
Ympäristötyöt	35.26.77
Vesiensuojeluinvestointien korkotuki	35.27.63
Luonnonsuojelualueiden hoito ja kunnossapito	35.30.22
Avustukset kuntien kaavoitukseen ja maankäytön ohjaukseen	35.30.37
Avustukset rakennusperinnön hoitoon	35.30.62

3.3. Tiede- ja teknologiapolitiikka

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan määrärahoja ja myöntämisvaltuuksia lisätään. Lisäys suunnataan pääosin tutkimusta rahoittaville organisaatioille, Suomen Akatemialle ja Teknologian kehittämiskeskukselle. Rahoitusorganisaatioiden määrärahojen lisäys parantaa samalla korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten tutkimusedellytyksiä. Näin luodaan edellytyksiä mm. Suomen tieteen ja teknologian kansainvälistymiselle, uusien huippuyksikköjen syntymiselle sekä Euroopan unionin tutkimusohjelmiin osallistumiselle.

Taulukko 10. Keskeisten tutkimus- ja kehitystyön määrärahojen kehitys vuosina 1996-1997

	1996 TMA milj. mk	1997 TMAE milj. mk	Nimellismuutos 1996-1997 milj. mk	%
Tutkimusorganisaatioiden tutkimusmäärärahat [1]				
Yliopistolaitos	1 496,5	1 565,4	68,9	4,6
Valtion tutkimuslaitokset	1 152,3	1 147,3	—5,0	—0,4
— josta valtion teknillinen tutkimuskeskus	290,6	290,7	0,1	0,0
Yhteensä	**2 648,8**	**2 712,7**	**63,9**	**2,4**
Rahoitusorganisaatiot[2]				
Suomen Akatemia	529,3	599,0	69,7	13,2
Teknologian kehittämiskeskus	1 240,8	1 641,0	400,2	32,3
Yhteensä	**1 770,1**	**2 240,0**	**469,9**	**26,5**

[1] Suomen Akatemian budjettianalyysin mukaan.
[2] Toimintamenot, uudet myöntämisvaltuudet ja muut kuin valtuuksien käytön edellyttämät tutkimusmäärärahat.

3.4. Resurssihallinnon kehittäminen

3.4.1. Hallinnon kehittäminen ja organisaatiomuutokset

Hallinnon kehittämisen keskeisiä alueita talousarviossa ovat julkisten palvelujen kehittäminen ja niiden tuotantotapojen monipuolistaminen, hallinnon rakenteiden ja vastuiden selkiyttäminen, hallinnon keventäminen ja hajauttaminen, julkisen hallinnon liiketoiminnan kehittäminen, sääntelyn laadun parantaminen, tietoyhteiskunnan kehittäminen sekä tuen antaminen kehitettäessä edelleen Euroopan unionin toimintakykyä ja yhteistyötä sen naapureiden kanssa.

Asiakkaiden valinnanvapauteen ja tuottajien väliseen kilpailuun perustuvia julkisten palvelujen tuotantotapoja lisätään edelleen. Palvelutuotannossa lisätään etenkin tilaajan ja tuottajan erottavien organisointimuotojen käyttöä. Eri viranomaisten yhteisten, monitoimialaisten ja tietotekniikkaa laajasti hyödyntävien yhteispalveluyksikköjen perustamista ja jo toimivien yksikköjen palveluvalikoiman laajentamista ja syventämistä jatketaan. Julkisten palvelujen tuottavuuden parantamiseksi lisätään hallinnon tukipalvelujen yhteiskäyttöä.

Hallinnon moniportaisuutta vähennetään tavoitteena hallinnon ja ohjauksen keventäminen, organisaatiorakenteiden madaltaminen sekä tehtävien ja toimivallan siirtäminen paikallistasolle. Kihlakuntahallintoa vahvistetaan siirtämällä myös kuntien hoitamia hallintotehtäviä ja muita kihlakuntatasolla hoidettavaksi soveltuvia tehtäviä vuoden 1996 lopulla toimintansa aloittaviin kihlakunnanvirastoihin.

Aluehallinto 2000 -hankkeeseen liittyen hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi työvoima- ja elinkeinokeskuksista. Työvoima- ja elinkeinokeskuksiin kootaan nykyiset KTM yrityspalvelun piiritoimistot, TEKESin kotimaan yksiköt, Valtiontakuukeskuksen alueyksiköt, Suomen Ulkomaankauppaliitto ry:n alueyksiköt, työvoimapiirien toimistot ja maaseutuelinkeinopiirit. Keskukset, joiden lukumäärä on 13, perustetaan 1.9.1997 lukien. Järjestelmän ja budjetoinnin toimivuutta seurataan ja tarvittaessa selkeytetään budjetointia vuoden 1998 talousarvioesityksessä.

Perustettavien työvoima- ja elinkeinokeskusten toimialaan kuuluvien yritystukien kokoaminen kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokkaan selvitetään siten, että tarvittavat ehdotukset voidaan sisällyttää vuoden 1998 talousarvioesitykseen.

Hallitus antaa esityksen uudeksi yritystukilaiksi, jolla luodaan yritystuen yleisiä ehtoja koskevat periaatteet ja perustetaan yritystukipolitiikkaa yhteensovittava neuvottelukunta.

Lääninhallintoa uudistetaan. Lääninjakolakia tarkistetaan siten, että läänien määrä manner-Suomessa vähenee yhdestätoista viiteen. Lisäksi lääninhallituksiin siirretään yksittäisiä tehtäviä valtion keskushallinnosta. Samalla siir-

retään vastaavasti tehtäviä lääninhallituksista paikallishallintoon sekä lakkautetaan eräitä tarpeettomiksi käyneitä tehtäviä. Tarkoituksena on myös, että lääninhallitukset tarjoavat maksullisena palvelutoimintana hallinnollisia tukipalveluja alueen muille viranomaisille.

Hallintopolitiikan linjauksia sekä niiden pohjalta eduskunnalle vuonna 1998 annettavaa selontekoa valmistellaan valtioneuvoston keväällä 1996 asettamassa valtioyhteisön hallintopolitiikka-hankkeessa. Tarkoituksena on selkiyttää koko valtioyhteisön johtamista. Tarkastelun kohteina ovat valtioneuvoston työn kehittäminen, tulosohjaus, omistajaohjaus, EU-asioiden koordinoinnin kehittäminen, tarkastuksen, valvonnan ja arvioinnin kehittäminen sekä sosiaaliturva-asioiden kokoaminen valtioneuvoston ohjauksen piiriin.

Kuntien valtionosuusjärjestelmä uudistuu 1.1.1997. Tehtäväkohtaiset valtionosuudet määräytyvät asukasta, oppilasta, ikäryhmää ja muita vastaavia perusteita kohti laskettujen keskimääräisten menojen ja kunnan omarahoitusosuuden perusteella. Yleisen valtionosuuden määräytymisperusteissa otetaan huomioon muun muassa haja-asutuksesta, saaristolaisuudesta ja kaksikielisyydestä johtuvat kuntakohtaiset kustannuserot.

Ministeriöiden roolia tulosohjauksessa ja toiminnan vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden seurannassa kehitetään edelleen sekä selkiytetään tulosohjauksen edellyttämiä johto-organisaatioita ja vastuita. Nettobudjetoinnin käyttöä tarkennetaan saatujen kokemusten pohjalta sekä täsmennetään maksullisen toiminnan perusteita ja tehostetaan maksullisuuden käyttöä. Valtion kirjanpidon ja laskentatoimen uudistus toteutetaan siten, että uusi järjestelmä otetaan käyttöön koko valtionhallinnossa vuonna 1998. Aloitetaan tarpeelliset toimenpiteet sisäisen valvonnan lujittamiseksi. Valtiontalouden tarkastuksen toimintaedellytyksiä parannetaan.

Valtion liikelaitosten ohjaus- ja johtamisjärjestelmän toimivuutta edistetään. Talousarviovuonna valmistellaan toimenpiteet Tielaitoksen organisoimiseksi uudelleen muodostamalla 1.1.1998 alkaen tienpidosta vastaava liikelaitos ja viranomaistoiminnoista vastaava hallintoviranomainen. Myös merenkulkulaitoksen uudelleen organisoinnin selvittämistä jatketaan. Samoin jatketaan liikelaitos Raskoneen yhtiöittämisen valmistelua.

Seuraavassa on yhteenveto keskeisimmistä hallinnonaloilla vuonna 1997 toteutettavista organisaatiouudistuksista ja muista kehittämistoimenpiteistä.

Ulkoasiainministeriön hallinnonala: Ulkoasiainhallinnon tietojärjestelmiä kehitetään yhdistämällä ministeriö ja edustustot integroiduksi verkoksi ja rakentamalla elektroniset tietoyhteydet sidosryhmiin kotimaassa ja ulkomailla. Yleinen toimistojärjestelmä sekä Euroopan unionin yhtenäisviisumin edellyttämä viisumijärjestelmä otetaan tuotantokäyttöön pääosassa edustustoja vuoden 1997 loppuun mennessä.

Oikeusministeriön hallinnonala: Hallinnonalalle perustetaan valtakunnansyyttäjänvirasto 1.12.1997 lukien. Lainsäädännön tasoa parannetaan varmistamalla valtioneuvoston hyväksymän lainvalmistelun kehittämisohjelman toimeenpano. Säädösten julkaisu- ja jakelutapoja parannetaan perustettavan säädöstietopankin avulla. Oikeusministeriön ja asianomaisten muiden tahojen yhteistyönä selvitetään konkurssivalvonnan tehtävien ja voimavarojen kokoamista.

Sisäasiainministeriön hallinnonala: Lääninhallituksia kehitetään valtion yleisinä hallintoja turvallisuustehtävistä vastaavina alueellisina viranomaisina sekä vähennetään läänien määrää manner-Suomessa. Lisäksi vahvistetaan kihlakuntahallintoa ja laajennetaan yhteispalveluja valtion ja kuntien yhteistyönä. Käynnistyneessä hätäkeskuskokeilussa selvitetään pelastustoimen ja poliisin hätäkeskustoimintojen yhteistä hoitamista. Raja- ja merialueilla lisätään rajavartiolaitoksen osuutta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitotehtävissä.

Puolustusministeriön hallinnonala: Hallintoa kehitetään erityisesti tulosohjauksen ja -johtamisen toimintatapojen vakiinnuttamiseksi läpi koko hallinnonalan. Puolustusvoimien toiminnan rationalisoimiseksi valmistellaan suunnitelma, jolla saavutetaan vuoteen 1999 mennessä hallitusohjelmassa edellytetyt todelliset ja pysyvät säästöt puolustusvoimien toimintamenoissa.

Valtiovarainministeriön hallinnonala: Valtion kirjanpidon uudistamista jatketaan. Verohallinnossa uudistetaan ilmoitusvelvollisuutta, kehitetään verojen maksuun liittyviä toimintoja sekä otetaan käyttöön uusi tietotekninen infrastruktuuri. Myös tullin ja yritysten välisiä tietojärjestelmiä kehitetään. Tietojärjestelmiä kehitetään tukemaan myös tullin muuttuneita työprosesseja. Valtion tilastotoimen kokoamista Tilastokeskuksen sekä tilastotoimen sopeutta-

mista Suomen EU-jäsenyydestä johtuviin velvoitteisiin jatketaan.

Opetusministeriön hallinnonala: Hallinnonalalla järjestettävän aikuisten ammatillisen jatkolinja- ja täydennyskoulutuksen rahoitus kootaan yhdeksi kokonaisuudeksi. Tavoitteena on toteuttaa julkisen sektorin järjestämä täydennyskoulutustoiminta siten, että se on kilpailuedellytysten suhteen samanlaisessa asemassa muiden koulutuksen järjestäjien kanssa. Lisäksi lainsäädäntöä uudistetaan siten, että ammatillisten oppilaitosten ylläpitämisluvasta, koulutustehtävästä ja koulutuksen mitoittamisen perusteista päättävät jatkossa valtioneuvosto ja opetusministeriö. Myös tietoyhteiskunnan perustaitojen opetukseen aikuisväestölle panostetaan sekä saatetaan aikuisoppilaitokset tietoverkkojen piiriin.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala: Maaseutuelinkeinopiirien tehtävät siirtyvät 1.9.1997 lukien perustettaviin työvoima- ja elinkeinokeskuksiin. Hakemusmenettelyjä yksinkertaistetaan sekä lyhennetään käsittelyaikoja muun muassa tietotekniikan soveltamisella. Yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa jatketaan kiinteistötietojen päällekkäisen rekisteröinnin poistamiseksi. Paikkatietojen yhteiskäyttöä edistetään palvelukeskustoiminnalla, jossa tietoja välitetään automaattisesti tuottajilta asiakkaille sanomavälitteisen tiedonsiirron suositusten mukaisesti.

Liikenneministeriön hallinnonala: Tielaitoksen uudelleen organisointia valmistellaan siten, että se voidaan toteuttaa vuoden 1998 alusta lukien. Myös liikelaitos Raskoneen yhtiöittämistä valmistellaan sekä selvitetään merenkulkulaitoksen uudelleenorganisointia. Tutkimus- ja kehittämistoiminnassa pääpaino on kotimaisissa ja kansainvälisissä hankkeissa, joilla tuetaan tietoverkkopalvelujen ja sovellusten hyväksikäyttöä sekä kustannusten alentamista.

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala: KTM yrityspalvelun piiritoimistojen ja Teknologian kehittämiskeskuksen kotimaan alueyksiköiden tehtävät siirretään 1.9.1997 lukien perustettavien työvoima- ja elinkeinokeskusten tehtäviksi. Tulosohjausta syvennetään jatkamalla arviointihankkeita ja toteuttamalla arviointiraporttien suosituksia. Myös kuluttajahallinnon uudistamista jatketaan sekä tehostetaan kuluttajahallinnon yhteistyötä.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala: Ministeriölle kuuluvat pakolaisasiat ja sen pakolaistoimistolle kuuluvat IVY- ja Baltian maiden alueen paluumuuttoasiat siirretään työministeriön hallinnonalalle. Vastaavasti työministeriön hallinnonalalta siirretään sosiaali- ja terveysministeriöön työsuojeluhallinto tehtävineen ja tukitoimintoineen. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon tietoteknologiastrategian kehittäminen käynnistetään.

Työministeriön hallinnonala: Työvoimapiirien toimistojen tehtävät siirtyvät 1.9.1997 lukien työvoima- ja elinkeinokeskuksiin. Ministeriön työsuojeluosastolle ja työsuojelun piirihallinnolle kuuluvat tehtävät siirretään sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle. Vastaavasti sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta siirretään IVY- ja Baltian maiden alueen paluumuuttoasiat työministeriön hallinnonalalle.

Ympäristöministeriön hallinnonala: Ympäristölainsäädäntöä kehitetään varsinkin yhdentämällä ympäristölupalain ja vesilain mukaisia lupajärjestelmiä yhteistyössä oikeusministeriön kanssa.

3.4.2. Julkisten palvelujen menot

Talousarvioesitykseen sisältyvistä menoista noin 61 mrd mk on valtion omaan palvelutuotantoon liittyviä kulutus- ja investointimenoja. Kuntien valtionavut, joiden määrä esityksessä on noin 30 mrd mk, käytetään pääosin kunnallisen palvelutoiminnan rahoitukseen. Valtion menoista ohjautuu siten julkisen palvelutuotannon rahoittamiseen yhteensä 91 mrd mk eli noin 48 %.

Julkiset kulutusmenot muodostivat runsaan viidenneksen bruttokansantuotteesta vuonna 1994 ja niistä valtion osuus oli 30 %, kuntien ja kuntayhtymien kaksi kolmasosaa ja sosiaaliturvarahastojen runsaat kaksi prosenttia. Runsas viidennes julkisista kulutusmenoista käytettiin kaikille kansalaisille kohdistuvien eli kollektiivisten palvelujen tuottamiseen. Kollektiivisia palveluja ovat mm. yleisen hallinnon palvelut, järjestys- ja turvallisuuspalvelut sekä maanpuolustus. Kollektiivisiin palveluihin voidaan rinnastaa kansantaloutta yleisesti tukevat palvelut, kuten liikenneverkoston kehittäminen ja ylläpito. Valtaosa julkisten palvelujen kulutusmenoista kohdistuu yksilöllisiin palveluihin, ts. ne hyödyttävät yksityisiä henkilöitä, kotitalouksia tai yrityksiä. Yksilöllisiä palveluja ovat mm. erilaiset hyvinvointipalvelut, kuten koulutus-, terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut. Vuonna 1994 terveydenhuollon, koulutuksen sekä sosi-

aaliturvan ja -palvelujen menot muodostivat 64 % julkisista kulutusmenoista ja lähes 40 % julkisista pääomamenoista.

Valtion perinteiset kollektiivipalvelut rahoitetaan kokonaan verovaroin. Huomattava osa valtion virastojen ja laitosten tuottamista yksilöllisistä palveluista on maksullisia, jolloin niistä yleensä peritään valtion maksuperustelain mukainen hinta. Eräistä lupamenettelyihin liittyvistä palveluista peritään leimaveroa. Hyvinvointipalvelut rahoitetaan pääosin kansalaisilta kerätyillä veroilla. Hyvinvointipalvelut ovat niiden käyttäjille joko täysin ilmaisia tai niistä perittävät maksut ovat niiden tuotantokustannuksia alhaisemmat. Julkisten palvelujen, erityisesti hyvinvointipalvelujen, saatavuuden ja kattavuuden turvaaminen edellyttää niiden tehokasta ja taloudellista tuotantoa. Palvelujen suoritekohtaisten kustannusten seuraaminen on eräs, joskin karkea tapa seurata palvelutuotannon taloudellisuutta. Palvelujen tehokkuutta ja taloudellisuutta määriteltäessä ongelmana on mm. palvelua kuvaavien ja mittaavien suoritteiden valinta sekä suoritteiden tuottamisesta aiheutuvien kaikkien kustannusten kohdistaminen ao. suoritteille.

Seuraavassa taulukossa palvelujen yksikkökustannukset on laskettu käyttömenojen ja suoritemäärien välisenä suhteena. Käyttömenoihin ei sisälly eläkevastuusta aiheutuvia menoja kokonaisuudessaan.

Taulukko 11. Eräiden julkisten palvelujen käyttömenot vuonna 1994 ja suoritekohtaiset käyttömenot vuonna 1992, 1993 ja 1994

Palvelu	Käyttömenot vuonna 1994 milj. mk	Käyttömenot/suorite, mk 1992	1993	1994	Suorite
Opetus- ja sivistystoimi					
— peruskoulut	11 216	111	105	105	oppilaspäivä
— lukiot	1 939	95	93	92	oppilaspäivä
— ammatilliset oppilaitokset	6 342				
— valtion ammatilliset oppilaitokset	2 283	199	179	197	oppilaspäivä
— kuntien ammatilliset oppilaitokset	1 912	166	155	159	oppilaspäivä
— kuntayhtymien ammatilliset oppilaitokset	1 697	219	187	190	oppilaspäivä
— yksityiset ammatilliset oppilaitokset	450	167	159	160	oppilaspäivä
— ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset	1 066	248	220	214	opiskelijatyöpäivä
— yleiset kirjastot	999	10.9	10.4	9.8	lainaus
— korkeakoulut	4 643	32 000	29 000	27 000	oppilasvuosi
Terveyspalvelut					
— erikoissairaanhoito	15 659				
— vuodeosastohoito		1 538	1 454	..[1]	hoitopäivä
— avohoito		722	655	..[1]	käynti
— terveyskeskukset	11 221				
— vuodeosastohoito		670	507	..[1]	hoitopäivä
— avohoito		207	178	..[1]	käynti
Sosiaalipalvelut					
— lasten päivähoito	6 570	40 400	36 300	36 300	hoitopaikka/v
— vanhusten laitoshuolto	3 500	146 900	143 800	146 000	hoitopaikka/v

[1] tietoa ei ole

Taulukon tiedot perustuvat ao. sektoriviranomaisten tilastoihin. Käyttömenoja ei useinkaan ole eritelty samalla tarkkuudella kuin suoritteita ja siksi suoritteen yksikkökustannus saattaa olla erilaisten palvelujen laskennallinen keskiarvo.

Peruskoulujen käyttömenot oppilasta kohden vuonna 1994 olivat keskimäärin 19 900 mk ja lukioiden käyttömenot keskimäärin 17 500 mk. Oppilasvuoden keskimääräiset käyttömenojen reaalinen lasku edellisestä vuodesta oli sekä peruskouluissa että lukioissa noin kolme prosenttia. Samanaikaisesti peruskoululaisten määrä laski vajaan prosentin ja lukiolaisten määrä kasvoi noin kolme prosenttia. Yksityisten peruskoulujen käyttömenot oppilasta kohden oli-

vat vuonna 1994 keskimäärin 21 400 mk ja yksityisten lukioiden keskimäärin 17 000 mk. Peruskoulu- ja/tai lukioasteen käsittävien valtion oppilaitosten käyttömenot oppilasta kohden olivat keskimäärin 33 300 mk vuonna 1994.

Ammatillisissa oppilaitoksissa käyttömenot oppilasta kohden olivat vuonna 1994 keskimäärin 34 100 mk. Valtion ammatillisissa oppilaitoksissa käyttömenot oppilasta kohden olivat keskimäärin 37 300 mk, kuntien oppilaitoksissa keskimäärin 30 300 mk, kuntayhtymien ylläpitämissä oppilaitoksissa keskimäärin 36 100 mk ja yksityisissä ammatillisissa oppilaitoksissa keskimäärin 30 400 mk. Käyttömenot oppilasta kohden vaihtelivat oppilaitosmuodosta riippuen 24 200 markasta 74 000 markkaan. Oppilaskohtaiset käyttömenot kasvoivat reaalisesti vuodesta 1993 vuoteen 1994 keskimäärin 2,5 % ja oppilasmäärä kasvoi vastaavana aikana noin kaksi prosenttia. Ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten käyttömenot opiskelijatyöpäivää kohden laskivat edellisestä vuodesta reaalisesti noin viisi prosenttia ja olivat keskimäärin 214 mk opiskelijatyöpäivää kohden. Työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen osuus käyttömenoista oli noin 72 %. Vuonna 1994 korkeakouluissa keskimääräiset käyttömenot opiskelijaa kohti olivat 27 000 mk, lasku reaalisesti edellisestä vuodesta noin seitsemän prosenttia ja tutkintoa kohti 267 000 mk, noin yhdeksän prosenttia vähemmän kuin vuonna 1993.

Erikoissairaanhoidon käyttömenot laskivat keskimäärin 6,6 % vuodesta 1993. Samanaikaisesti sairaaloiden hoitopäivien määrä laski keskimäärin 5,7 %. Henkilöstömenojen keskimääräinen osuus sairaaloiden käyttömenoista aleni 68 prosenttiin vuoden 1992 yli 70 prosentista. Erikoissairaanhoidon käyttömenot asukasta kohden olivat keskimäärin 3 100 mk. Sairaanhoitopiireittäin erikoissairaanhoidon käyttömenot asukasta kohden vaihtelivat vajaasta 2 000 markasta lähes 4 400 markkaan vuonna 1994.

Vuoden 1995 lopussa päiväkoti- ja perhepäivähoidossa oli yhteensä lähes 191 000 lasta ja niissä hoidettiin kolmannes 0—6-vuotiaista lapsista. Lähes 80 % kunnallisessa päivähoidossa olevista lapsista oli kokopäivähoidossa. Kodinhoitoapua saaneita kotitalouksia oli 135 000, joista vanhuskotitalouksia oli kaksi kolmasosaa ja lapsiperheitä viidennes. Julkisten hyvinvointipalvelujen käyttömenoista keskimäärin kymmenen prosenttia rahoitettiin käyttäjiltä perityin maksuin, joskin käyttäjämaksujen osuus rahoituksesta vaihteli palveluittain. Sosiaalipalveluista päivähoito-, vanhainkotihoito- ja kodinhoitoapupalveluissa käyttäjämaksujen osuus nousi vuoden 1991 keskimäärin kymmenestä prosentista keskimäärin 15 prosenttiin vuonna 1994. Asiakkaiden rahoitusosuus oli vuonna 1994 terveyskeskuspalveluissa 12 %, lasten päivähoidossa 15 % ja vanhusten laitoshuollossa 19 %.

Julkisen talouden säästötarpeet rajoittavat julkisten palvelujen rahoitusta ja tuotantoa. Jotta kaikille kansalaisille tarkoitettujen palvelujen määrää voitaisiin pitää riittävänä, on julkisten palvelujen tuotannon tehostaminen keskeinen tavoite. Sekä terveydenhuollon ja koulutuksen että esimerkiksi vero- ja työvoimatoimistojen ja poliisipiirien tuottavuustutkimukset osoittavat selviä tuottavuuseroja samankaltaisia suoritteita tuottavien yksiköiden välillä, mikä viittaa toiminnan taloudellisuuden tehostamismahdollisuuksiin.

3.4.3. Valtion henkilöstöpolitiikka ja -hallinto

Noudatetun maltillisen ja vastuullisen työnantajapolitiikan ansiosta valtion budjettitaloudesta rahoitetun henkilöstön määrä ja kustannukset sopeutuivat hyvin 1990-luvun alkupuoliskon taloudellisen laman vuosina. Budjettitalouden henkilöstön työvoimakustannusten yhteismäärä oli vuonna 1991 25,8 mrd markkaa ja se laski vuonna 1992 25,7 mrd markkaan (—0,4 %). Lasku jatkui edelleen vuonna 1993 24 mrd markkaan (—6,6 %), vuonna 1994 23,4 mrd markkaan (—2,5 %) ja vuonna 1995 22,7 mrd markkaan (—3,1 %). Vuoden 1995 ja vuoden 1996 syksyn sopimuskorotusten johdosta työvoimakustannukset kääntyvät vuonna 1996 nousuun ollen arviolta 23,4 mrd markkaa (+2,7 %). Vuonna 1997 työvoimakustannusten arvioidaan olevan 23,8 mrd markkaa (+1,7 %). Myös välillisten työvoimakustannusten määrän kehitys muihin sektoreihin nähden on ollut suotuisa. Vuonna 1992 välillisten työvoimakustannusten osuus tehdyn työajan palkoista oli valtion budjettitalouden piirissä 70 % eli toiseksi korkein. Vuonna 1996 välillisten työvoimakustannusten osuuden arvioidaan olevan 62 % eli toiseksi alhaisin.

Vuoden 1995 marraskuussa työskenteli budjettitalouden piirissä 125 000 henkilöä eli yli 90 000 (—42 %) henkilöä vähemmän kuin vuonna 1988, jolloin valtion henkilöstömäärä oli suurimmillaan eli 215 000 henkilöä. Henkilöstön määrän vähennys on johtunut pääosin

valtion virastojen liikelaitostamisesta ja yhtiöittämisestä. Vuoden 1994 marraskuusta vuoden 1995 marraskuuhun henkilöstövähennys oli 8 000 eli 6,2 %. Vuodesta 1991 valtion budjettitalouden henkilöstö on vähentynyt 21 000 hengellä eli 14,5 prosentilla. Lähinnä valtioneuvoston säästöpäätösten seurauksena budjettitalouden virastojen sisäinen henkilöstövähennys on ollut viiden viimeksikuluneen vuoden aikana runsaat 13 000. Vuoden 1996 loppuun mennessä arvioidaan henkilöstön edelleen vähenevän 122 000 henkeen ja vuoden 1997 loppuun 119 000 henkeen.

Syksyllä 1995 solmitun tulopoliittisen sopimuksen, joka on voimassa 31.1.1998 saakka, mukaan 1.11.1995 palkkoja korotettiin keskimäärin 2,3 prosentin suuruisella yleiskorotuksella. Edelleen 1.10.1996 palkkoja korotetaan keskimäärin 1,5 prosentin suuruisella yleiskorotuksella. Lisäksi sopimus sisältää 1.10.1996 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta nais- ja matalapalkkaerän. Naispalkkaerän keskimääräinen korotusvaikutus on 0,3 % ja matalapalkkaerän keskimäärin 0,1 %. Sopimusratkaisu korottaa valtion budjettitalouden henkilöstön työvoimakustannuksia vuonna 1995 74 milj. markkaa, vuonna 1996 lisäksi 469 milj. markkaa ja vuonna 1997 lisäksi 273 milj. markkaa. Hallituksen 10.9.1995 talous-, työllisyys- ja tulopoliittista sopimusta vuosille 1996—1997 koskevan kannanoton mukaan vuoden 1996 talousarviossa on otettu huomioon korotuksia vastaavat lisäykset asianomaisilla momenteilla. Vastaavasti esitetään vuoden 1997 talousarviossa määrärahojen tasoa korjattavaksi tulopoliittisesta sopimuksesta aiheutuvilla muutoksilla.

Valtion henkilöstön ansiotasoindeksin keskimääräisen nousun vuodesta 1995 vuoteen 1996 arvioidaan olevan 4,3 %. Tästä runsas 3/4 johtuu sopimuskorotuksista ja 1/4 sopimusten soveltamisesta ja rakennemuutoksesta. Vuodesta 1996 vuoteen 1997 keskimääräiseksi nousuksi arvioidaan 2,4 %.

Henkilöstömäärän säätely talousarviossa vahvistetuin, sitovin hallinnonalakohtaisin henkilöstökehyksin päättyy vuoden 1996 lopussa.

Talousarvioesityksen yleisperusteluihin sisällytetään hallinnonaloittainen yhteenvetotaulukko vuosien 1996 ja 1997 arvioiduista todellisista henkilöstömääristä henkilötyövuosina sekä pääluokkien selvitysosiin vastaavat hallinnonalakohtaiset arviot vuodelle 1997.

Taulukko 12. Budjettitalouden piiriin kuuluvien virastojen ja laitosten henkilöstömäärä henkilötyövuosina pääluokittain vuosina 1996 ja 1997 lukuun ottamatta velvoitetyöllistettyjä ja muita työllisyysvaroin palkattuja.

PL	1996	1997	Muutos htv	Muutos %
21.	82	83	+1	1,2
22.	400	407	+7	1,8
23.	220	230	+10	4,5
24.	2 860*	2 580*	—280	—9,8
25.	7 320	8 490	+1 170	16,0
26.	17 660	16 340	—1 320	—7,5
27.	19 060	19 010	—50	—0,3
28.	10 640	10 580	—60	—0,6
29.	27 670	25 270	—2 400	—8,7
30.	5 460	5 540	+80	1,5
31.	11 080	10 700	—380	—3,4
32.	5 280	5 310	+30	0,6
33.	2 510	2 880	+370	14,7
34.	3 890	3 530	—360	—9,3
35.	2 370	2 360	—10	—0,4
Yhteensä	116 502	113 310	—3 192	—2,7

* Ulkoasiainministeriön hallinnonalalla arvioidaan olevan lisäksi asemamaasta palkattua henkilöstöä 710 vuonna 1996 ja 720 vuonna 1997.

Taulukossa luvut on esitetty 10 henkilötyövuoden tarkkuudella.

Huomattavimpien taulukossa esiintyvien muutosten pääasialliset syyt ovat seuraavat. Pääluokan 24 osalta valvontajoukkojen henkilöstömäärä vähentyy. Pääluokkien 25 ja 26 välillä toteutetaan kihlakuntauudistuksen osana ulosotto- ja syyttäjätoimen laajoja henkilöstövoimavarojen siirtoja. Pääluokassa 29 vähennys johtuu suurelta osalta ammatillisten oppilaitosten kunnallistamisesta ja pääluokassa 31 tielaitoksen henkilöstömäärän supistumisesta. Pääluokkien 33 ja 34 välillä siirtyvät työsuojelutehtävät ja pakolaishallintoon liittyvät tehtävät ja niiden henkilöstövoimavarat.

Euroopan unionin jäsenyyteen liittyvien tehtävien johdosta lähinnä ministeriöiden henkilöstöä ja henkilöstömäärärahoja on väliaikaisesti lisätty vuosina 1995, 1996 ja 1997. Kun vuoden 1997 talousarvioesityksessä esitetään henkilöstöä lisättäväksi 57 henkilötyövuodella ja määrärahoja 10,6 milj. markalla, nämä määrät ovat yhteensä noin 230 henkilötyövuotta ja 60 milj. markkaa. Asianomaisen pääluokan henkilöstömäärän ja -määrärahojen tulee supistua vuoden 1997 loppuun mennessä lisäyksiä vastaavasti.

Valtion eläkemenojen arvioidaan lisääntyvän vuodesta 1995 vuoteen 1996 noin 4,0 % ja vuodesta 1996 vuoteen 1997 noin 3,2 %. Syynä kasvun hidastumiseen ovat mm. valtion liikelaitosten yhtiöittämiset, yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajan nosto sekä vuosien 1993—1995 aikana toteutetut valtion lisäeläke-etujen leikkaukset, jotka kaikki vaikuttavat hitaasti.

Virastojen palkkausjärjestelmät uudistetaan valtaosalta vuosina 1995—1997, sovittujen, oikeudenmukaisuuteen ja tasa-arvoon perustuvien sekä tuloksellisuutta edistävien palkkapoliittisten perusteiden mukaisesti. Palkkausjärjestelmän uudistuksesta on jo tehty sopimukset viidessä virastossa 6000 henkilön osalta. Vuoden 1997 alussa arvioidaan noin yli puolet virastoista olevan uudistetun palkkausjärjestelmän piirissä tai sopimuksentekovaiheessa.

Johdon ja myös muun henkilöstön valmennuksessa ja kehittämisessä nousee entistä tärkeämmälle sijalle valmentautuminen Suomelle vuonna 1999 tulevaa puheenjohtajuutta varten. Valmennuksen keskeisin kohderyhmä ovat EU-asioissa kiinteästi mukana olevat virkamiehet.

Johtamisen kehittämisessä jatketaan johdon valintaprosessin ja arvioinnin toimeenpanoa. Johdon kehittämisen kokonaisjärjestelmä uusitaan ja johdon valmennuksen menetelmiä kehitetään. Johtamisessa ryhdytään hyödyntämään valtion yhteisöjohdon henkilöstöstrategian tietojärjestelmää.

Hallinnon rationalisoinnin yhteydessä tarvittavan henkilöstön uudelleensijoittumisen tuen tarve kohdistuu ensisijassa lisä- ja uudelleenkoulutukseen. Tasa-arvon, liikkuvuuden ja työmarkkinakelpoisuuden edistämiseksi käynnistetään erityisesti toimistohenkilöstöön kohdistuva kehittämishanke, johon kuuluu henkilökierto toisessa virastossa.

4. Vero- ja maksupolitiikan päälinjat

Vero- ja maksupolitiikan päälinjat nojautuvat hallitusohjelman mukaiseen veropoliittiseen peruslinjaukseen. Sen mukaan valtiontalouden tasapainotus hoidetaan veroastetta nostamatta. Verotuksen rakennetta korjataan työntekoa, yritteliäisyyttä sekä taloudellista kasvua tukevaan suuntaan.

Tuloverotusta kevennetään runsaalla 5,5 mrd markalla, josta valtion osuus on noin 3,5 mrd mk. Koska ansio- ja kustannuskehitys on ollut erittäin maltillista, määrää voidaan pitää jokseenkin kokonaan aitona verokevennyksenä. Samalla verotuksen painopistettä siirretään välilliseen verotukseen lähinnä energiaverotusta korottamalla.

Veroasteen arvioidaan vuonna 1997 alenevan 0,5 prosenttiyksikköä verrattuna vuoteen 1996. Sen arvioidaan olevan 47,9 prosenttia bruttokansantuotteesta.

Tuloverotuksessa ansiotuloja koskevan progressiivisen veroasteikon tulorajoja ehdotetaan korotettavaksi neljällä prosentilla. Lisäksi tuloveroasteikon kaikkien tuloluokkien marginaaliveroprosentteja alennetaan yhdellä prosenttiyksiköllä. Tämän lisäksi tulonhankkimisvähennyksen ylärajaa ehdotetaan korotettavaksi 1 500 markasta 1 800 markkaan. Näiden toimenpiteiden arvioidaan alentavan valtion tuloveron tuottoa vuonna 1997 noin 3,5 mrd markalla.

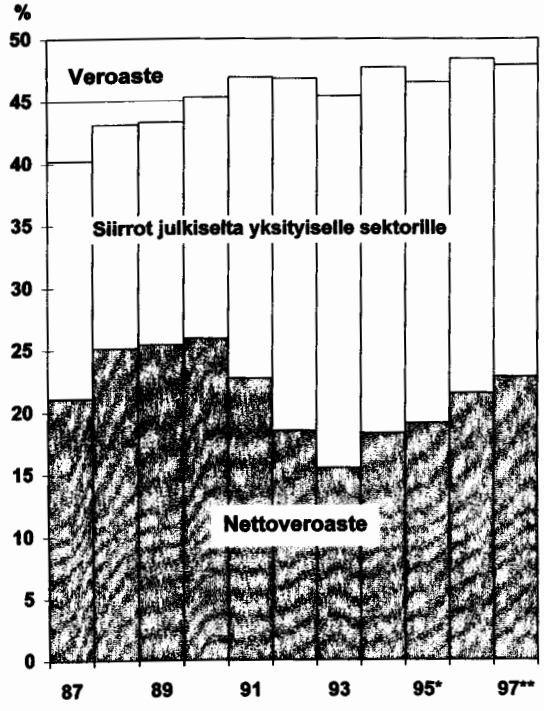
Kunnallisverotusta esitetään kevennettäväksi korottamalla kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen enimmäismäärää ja laajentamalla keskituloisten suuntaan niiden verovelvollisten piiriä, joille vähennys myönnetään. Kevennyksen arvioidaan vähentävän kunnallisveron tuottoa 850 milj. mk ja muiden veronsaajien verotuloja noin 150 milj. markalla. Lisäksi

kuntatyönantajan sosiaaliturvamaksuja alennetaan yksityisen työnantajan tasolle. Vastaavalla määrällä eli 1 100 milj. markalla vähennetään kuntien valtionosuuksia.

Vakuutetun sairausvakuutusmaksun porrastuksen alenemista ehdotetaan jatkettavaksi siten, että yli 80 000 markan tuloista perittävä korotus alenee 1,45 pennistä 0,45 penniin äyriltä. Muutos vähentää kansaneläkelaitoksen tuloja runsaalla 900 milj. markalla.

Pienten, muussa kuin osakeyhtiömuodossa toimivien yritysten verotusta kevennetään muuttamalla elinkeinotulon, maatalouden tulon ja henkilöyhtiöiden tulon pääomatulo-osuuden määräytysmisperusteita. Pienten yhtiöiden verotuksen arvioidaan tämän johdosta kevenevän noin 150 milj. mk.

KUVIO 7. VEROASTEET

Energiaverotuksen rakennetta uudistetaan valtioneuvoston energiapolitiikasta tekemän periaatepäätöksen mukaisesti siirtämällä sähkön verotuksen painopistettä tuotantopolttoaineiden verotuksesta sähkön kulutuksen verottamiseen. Sähkön verorasitus arvonlisävero huomioon ottaen kasvaa 1,1 mrd markalla verrattuna nykyisiin sähkön tuottamisesta kertyviin verotuloihin.

Kiinteistöjen ja arvopaperien luovutuksesta perittävä leimavero ehdotetaan korvattavaksi uudella varainsiirtoverolla. Kiinteistön luovutuksen verokannaksi ehdotetaan 4 %. Vastaavasti veropohjaa ehdotetaan laajennettavaksi. Toimenpiteellä ei arvioida olevan olennaisia tuottovaikutuksia vuonna 1997.

Ajoneuvoveroa peritään myös vuonna 1997.

Jäteveron, joka tuli voimaan 1.9.1996, kokovuotinen tuottovaikutus näkyy vuoden 1997 tuloarviossa. Jäteveron kertymä on arvioitu 300 milj. markaksi.

Sekalaisten tulojen kertymää kasvattaa kertaluonteisesti kunnilta takaisinperittävät arvonlisäveropalautukset 800 milj. markalla, koska kunnille palautettavat arvonlisäverot peritään vuonna 1997 sataprosenttisesti siirtymäaikana käytetyn 77,5 prosentin asemesta.

Edellä esitetyn perusteella ja viitaten tuloarvioiden yksityiskohtaisiin perusteluihin arvioidaan talousarvion kokonaistulot seuraaviksi:

Taulukko 13. Tulot osastoittain vuosina 1995-1997

Numerotunnus	Osasto	v. 1995 tilinpäätös milj. mk	v. 1996 talousarvio milj. mk	v. 1997 esitys milj. mk	Muutos 1996—1997 milj. mk	%
11.	Verot ja veronluonteiset tulot	108 476	126 788	131 649	+4 860	+ 4
12.	Sekalaiset tulot	31 126	26 084	26 604	+ 521	+ 2
13.	Korkotulot ja voiton tuloutukset	6 303	4 671	3 036	—1 635	—35
15.	Lainat	55 466	35 987	29 517	—6 470	—18
	Yhteensä	**201 372**	**193 531**	**190 806**	**—2 725**	**— 1**

5. Valtion liiketoiminta ja rahastot sekä julkinen pankkituki

5.1. Liiketoiminta

Taulukko 14. Valtion liikelaitostoiminta v. 1997

	Liikevaihto mmk (kasvu % ed. v.)	Käyttökate liikevaihdosta (%)	Ylijäämätavoite liikevaihdosta mmk	(%)	Investointimenot liikevaihdosta (%)	Investointimenot mmk	Rahoituskate (+) /lisärahoitustarve (—) mmk	Henkilöstön lukumäärä
Valtion liikelaitokset:								
Hallinnon kehittämiskeskus	36 (—)	2,8	0	0	5,5	2	—	60
Metsähallitus	1 142 (—3)	37	329	29	20	230	—	2 140
Ilmailulaitos	834 (7)	31	42	5	36	300	—	1 615
RASKONE	85 (0)	5	0	0	5	4	—	250
Teknillinen tarkastuskeskus	49 (—4)	6,7	0,8	1,7	5,2	2,5	—	146
Yhteensä	2 146				25	538,5		4 211
Liiketoimintaa harjoittavat virastot ja laitokset:								
Siemenperunakeskus	17 (+7)	0,4	—0,3	—2	2,3	0,6	—0,2	25
Kasvinjalostuslaitos	10 (—4)	—102	—11	—112	—	—	—9,8	60
Yhteensä	27				2,2	0,6	—10	85
Kaikki yhteensä	2 173				25	539,1	—10	4 296

5.2. Rahastot

Rahastotalous on viime vuosien merkittävän laajentumisen jälkeen vakiintunut osana valtiontaloutta. Rahastojen menot ovat vuonna 1997 11 % koko valtiontalouden menoista.

Budjetin ulkopuolisten valtion rahastojen tuloiksi vuonna 1997 arvioidaan 20,9 mrd mk ja menoiksi 21,5 mrd mk. Rahastojen tuloylijäämäksi arvioidaan 0,7 mrd mk ja nettorahoitustarpeeksi 0,6 mrd mk.

Taulukkoon on koottu tiedot seuraavista rahastoista: Asuntorahasto, Huoltovarmuusrahasto, Maatilatalouden kehittämisrahasto, Interventiorahasto, Ydinjätehuoltorahasto, Valtiontakuurahasto, Valtion vakuusrahasto, Valtion eläkerahasto ja Öljysuojarahasto.

Taulukko 15. Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot, milj. mk

	1993	1994	1995	1996*	1997**
Verotulot	240	248	238	240	300
Sekalaiset tulot	2 226	1 617	2 433	1 805	1 124
Eläkemaksut	6 605	5 957	5 670	5 955	5 928
Korkotulot	4 161	3 979	3 781	4 065	4 220
Siirrot budjetista	3 588	724	1 618	2 140	1 390
Tulot pl. rahoitustaloustoimet	16 820	12 525	13 739	14 205	12 962
Lainojen takaisinmaksut	4 528	5 763	7 097	6 855	7 910
Tulot yhteensä	21 348	18 288	20 836	21 060	20 872
Kulutusmenot	301	770	640	310	286
Siirtomenot	2 197	1 773	1 772	3 385	2 644
Reaalisijoitukset	0	16	1	30	10

Korkomenot	2 443	2 909	2 769	2 600	2 551
Siirrot budjettiin	6 114	6 091	6 212	6 195	6 000
Muut menot	373	288	541	60	760
Menot pl. rahoitustaloustoimet	11 428	11 847	11 935	12 580	12 251
Finanssisijoitukset yhteensä	12 574	7 787	6 897	7 635	9 267
Menot yhteensä	24 002	19 634	18 832	20 215	21 518
Tuloylijäämä	5 392	678	1 805	1 625	711
Nettorahoitustarve	—2 654	—1 346	2 005	845	—646

Seuraavassa on lyhyt kuvaus eräiden keskeisten rahastojen toiminnasta.

Valtion asuntorahaston asuntolainasaamisten pääoman ennakoidaan olevan vuoden 1997 alussa noin 56,0 mrd mk ja rahaston velkojen kokonaismäärän noin 14,1 mrd mk. Rahastosta suoritettavan korkotuen piirissä olevan lainakannan arvioidaan olevan vuoden 1997 alussa noin 25 1/2 mrd mk.

Valtion talousarviossa hyväksytyn valtuuden nojalla sosiaaliseen asuntotuotantoon myönnettävät aravalainat maksetaan asuntorahaston varoista. Myös asuntolainojen korkotuet ja valtiontakauksista aiheutuvat korvaukset on siirretty maksettaviksi rahaston varoista. Lisäksi rahastotalouden varoilla hoidetaan rahaston velat ja niihin liittyvät hallinnolliset kulut. Rahasto saa varansa aravalainojen koroista, lyhennyksistä ja vuosimaksuista, omistusasuntolainojen valtiontakauksiin liittyvistä takausmaksuista sekä rahaston lainasaatavia arvopaperistamalla tai rahaston omalla lainanotolla. Lisäksi rahaston valtion keskuskirjanpidossa olevan yhdystilin varoille maksetaan korkoa.

Vuonna 1997 rahaston tulot sen myöntämistä lainoista arvioidaan 4 100 milj. markaksi, yhdystilien korkotuotto 55 milj. markaksi ja tulot takausmaksuista 25 milj. markaksi. Rahaston varoista myönnettävien lainojen kokonaismääräksi ehdotetaan 4 725 milj. mk, korkotukilainojen hyväksymisvaltuudeksi 4 875 milj. mk ja rahaston arvopaperistamis- tai velanottovaltuudeksi 2 700 milj. mk. Näillä määrillä arvioidaan vuonna 1997 rahoitettavan edellisenä vuonna käynnistyneen keskeneräisen tuotannon lisäksi noin 19 600 uuden arava- ja korkotukiasunnon ja noin 23 000 peruskorjattavan asunnon rakennustyöt. Omistusasuntolainojen valtiontakausten yhteismäärä saa vuoden 1997 lopussa olla vapaarahoitteisissa ja asp-lainoissa enintään 3 500 milj. mk. Lisäksi vuokra-, asumisoikeus- ja omistusasuntojen korkotukilainoihin tulee lain mukainen valtionvastuu.

Maatilatalouden kehittämisrahaston käytettävissä olevat varat ovat noin 1 540 milj. mk, josta EU:lta tuloutuvaa rahoitusosuutta on arviolta 46 milj. mk. Varoista arvioidaan käytettävän kulutusmenoihin noin 424 milj. mk ja sijoitusmenoihin noin 795 milj. mk. Varoja siirtyy seuraavalle vuodelle noin 322 milj. mk. Kohtuullinen rahoitustilanne ja varojen siirtyminen on seurausta EU-jäsenyyteen liittyvästä noin 1,5 vuotta kestäneestä tauosta rahoitustoiminnassa. Kulutusmenoihin luetaan ne menot, jotka kokonaan tai osaksi jäävät rahaston lopullisiksi menoiksi. Näitä ovat mm. avustukset, hoitopalkkiot, velkajärjestely- ja vakuustoiminnan menot ja tutkimustoiminnan tukeminen. Osaan maatalouden avustuksista ja lainoista liittyy EU-osarahoitus.

EU:n jäsenmaana Suomi toteuttaa yhteisen maatalouspolitiikan mukaisia toimenpiteitä EU:n ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Interventiotoiminnan ensisijaisena tehtävänä on ylläpitää sisämarkkinoilla haluttua maataloustuotteiden hintatasoa. EU-jäsenyys edellyttää tarvittaessa interventiovarastointia mm. viljan, naudanlihan, voin ja rasvattoman maitojauheen osalta. Vuonna 1995 perustetun **interventiorahaston** varoja käytetään EU:n maatalouspolitiikan mukaisen vientituen, interventiovarastoinnin ja yksityisen varastoinnin kustannusten sekä eräiden yhteisön alueella käytettävien maataloustuotteiden hintojen alentamiseen maailmanmarkkinahintatasolle.

Varsinaisesta interventiotoiminnasta aiheutuvat menot rahoitetaan EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston varoista. Interventiotoimintaan arvioidaan tarvittavan 700 milj. mk. Suomen valtion vastattavaksi jäävien korko- ja

hallintomenojen kattamiseksi talousarvioesityksessä on 25 milj. markan siirto interventiorahastoon.

Valtion eläkerahaston avulla valtio varautuu tulevien eläkkeiden rahoitukseen ja pyrkii tasaamaan eri vuosien eläkemenoja. Rahastoon kerätään työnantajan eläkemaksuja valtion virastoilta ja laitoksilta, liikelaitoksilta, yksityisiltä valtionapulaitoksilta ja ns. VALTAVA-laitoksilta arviolta 4 067 milj. mk vuonna 1997. Työntekijäin eläkemaksuja kerätään rahastoon noin 1 210 milj. mk. Rahaston tuloja ovat myös yhdystilisaatavista ja valtiolle annetuista lainoista saatavat korot arviolta 764 milj. mk sekä työntekijäin eläkemaksun rahastoitavan osuuden sijoitusten korkotuotto 153 milj. mk vuonna 1997. Lisäksi rahaston tuloja ovat TEL-eläkelaitosten suorittamat siirtymämaksut, joiden suuruudeksi arvioidaan 510 milj. mk vuonna 1997. Nämä siirtymämaksut suoritetaan vuodesta 1993 lähtien yhtiöitettyjen ja TEL-järjestelmään siirtyneiden valtion laitosten TEL-tasausmaksun perusteella.

Valtion eläkerahastosta siirretään vuonna 1997 valtion talousarvioon 6 000 milj. mk. Tavoitteena on kehittää valtion eläkerahastoa yksityisen alan työeläkerahastojen suuntaan. Valtion eläkerahastolla on johtokunta, joka päättää rahaston sijoitustoiminnan periaatteista.

Valtion vakuusrahaston toimintaa selostetaan jaksossa 5.3.

5.3. Julkinen pankkituki

Valtion vuoden 1996 talousarviossa esitetyn tilannearvion jälkeiset pankkitukitapahtumat ovat liittyneet pääosin aiemmin tehtyjen päätösten toimeenpanoon sekä tukea saaneiden pankkien ja omaisuudenhoitoyhtiöiden alasajamiseen.

Valtioneuvosto myönsi Omaisuudenhoitoyhtiö Arsenal Oy:lle syyskuussa 1994 pääomatukea 6 000 milj. markkaa, maaliskuussa 1995 8 000 milj. markkaa ja kesäkuussa 1996 1 500 milj. markkaa. Yhteensä Arsenal Oy:lle on myönnetty pääomatukea 5 000 milj. markan perustamispääoma mukaanlukien 20 500 milj. markkaa. Takauksia Arsenal Oy:lle ja sen tytäryhtiölle Omaisuudenhoitoyhtiö Arsenal-SSP Oy:lle on myönnetty yhteensä 28 000 milj. markkaa.

Maksettua pankkitukea on myönnetty bruttomääräisesti vuodesta 1991 vuoden 1996 heinäkuun loppuun mennessä 64 948 milj. markkaa. Pankkitukea on palautettu vastaavaan ajankohtaan mennessä 13 372 milj. markkaa, joten nettotuen määräksi muodostuu 51 576 milj. markkaa. Lukuihin sisältyy Suomen Pankin, Valtion vakuusrahaston ja valtioneuvoston valtion talousarvion kautta myöntämä tuki. Pankkituen laskennalliset korkomenot ovat arviolta 11 100 milj. markkaa heinäkuun 1996 loppuun mennessä. Lisäksi valtioneuvoston tekemät takauspäätökset ovat arvoltaan 28 045 milj. markkaa ja periaatepäätökset mahdollisesti myöhemmin myönnettävistä takauksista ja takuista yhteensä 3 700 milj. markkaa.

Valtion vuoden 1994 talousarviossa pankkitoiminnan tukemiseen momentille 28.87.89 varattiin 10 000 milj. markkaa kolmen vuoden siirtomäärärahana. Määrärahaa on käytetty vuoden 1995 heinäkuuhun mennessä noin 7 700 milj. markkaa ja sitä on jäljellä noin 2 300 milj. markkaa.

Momentille 28.87.89 ei myönnetä uutta määrärahaa vuoden 1997 talousarvioesityksessä.

Vuoden 1996 takauksia, takuita ja muita momentilla 28.87.89 tarkoitettuja sitoumuksia saa antaa siten, että niiden yhteenlaskettu pääomamäärä yhdessä vuonna 1993 annettujen sitoumusten kanssa on enintään 35 000 milj. markkaa tai yhdessä vuosien 1993—1996 momentilta 28.87.89 ja vuoden 1993 ensimmäisen lisätalousarvion momentilta 28.87.51 myönnetyn muun tuen kanssa pääomamäärältään enintään 60 000 milj. markkaa.

Vuoden 1997 talousarvioesityksen momentille 28.87.61 myönnetään 800 milj. markkaa korvauksena Valtion vakuusrahastolle lainojen ja takausten hoitomenoihin.

Taulukko 16. Julkinen pankkituki, milj. mk[1)]

	Brutto sisältää maksetun tuen	Palautukset	Netto sisältää maksetun tuen	Takaukset
SKOP	20 018	5 650[2)]	14 368	45[3)]
Muut säästöpankit	160		160	
Säästöpankkien vakuusrahasto	500	500[5)]		
Omaisuudenhoitoyhtiö Arsenal Oy	20 500		20 500	26 000[7)]
Omaisuudenhoitoyhtiö Arsenal-SSP Oy	14 826	6 865[4)]	7 961	2 000[7)]
Säästöpankkiryhmä yhteensä	56 004	13 015	42 989	28 045
Osuuspankit	1 530		1 530	
OVR				900[6)]
Osuuspankkiryhmä yhteensä	1 530	0	1 530	900
Merita Pankki	3 475		3 475	2 800[6)]
Postipankki	903		903	
Omaisuudenhoitoyhtiö Arsenal-Silta Oy	3 036		3 036	
Liikep. ja PSP:n vakuusrahasto		357	—357	
Yhteensä	64 948	13 372	51 576	31 745

[1)] Taulukko sisältää palautukset, jotka on maksettu muulla kuin samalle yksikölle myönnetyllä uudella tuella.

[2)] SKOP:n pankkituen palautusten laskentatapa: Suomen Pankin saamat palautukset 8 382 milj. mk (30.6.1996) - VVR:n SP:lle SKOP:n osakkeista ja po-todistuksista maksama kauppahinta 1 500 milj. mk - Valtion SP:lle Sponda OY:n osakekannasta maksama 1 232 milj. mk:n kauppahinta = palautus 5 650 milj. mk

[3)] Valtion takaus VVR:n Resolutions -yhtiöiden puolesta SKOP:lle oli markkavasta-arvoltaan noin 300 milj. mk, mutta yhtiöiden luottojen lyhennykset sekä kurssimuutokset, yhteensä 256 milj. mk, pienensivät takauksia 45 milj. markkaan.

[4)] SSP Oy:n palautukset sisältävät sen myynnistä saadun kauppahinnan 5 600 milj. mk (joka edellytti Omaisuudenhoitoyhtiö Arsenal Oy:lle myönnettyä 5 000 milj. markan oman pääoman ehtoista tukea ja päätöstä 28 000 milj. markan takauksesta), oman pääoman palautusta 686 milj. mk ja erillisseurantaeristä saatuja palautuksia 579 milj. mk.

[5)] Säästöpankkien Vakuusrahaston palautus sisältää SSP Oy:n osuutena 245 milj. mk, joka on SSP Oy:n luovutussopimuksen mukaisesti VVR:n menoa.

[6)] Sisältää valtioneuvoston tekemät periaatepäätökset mahdollisesti myöhemmin myönnettävistä takauksista ja takuista: OVR (Osuuspankkien Vakuusrahasto) 900 milj. mk, Merita Pankki 2 800 milj. mk.

[7)] Omaisuudenhoitoyhtiö Arsenal Oy:n 28 000 milj. mk:n valtion takauskiintiöstä siirrettiin 2 000 milj. mk omaisuudenhoitoyhtiöksi muuttuneelle SSP:lle

6. Valtiontalouden tasapaino ja valtionvelka

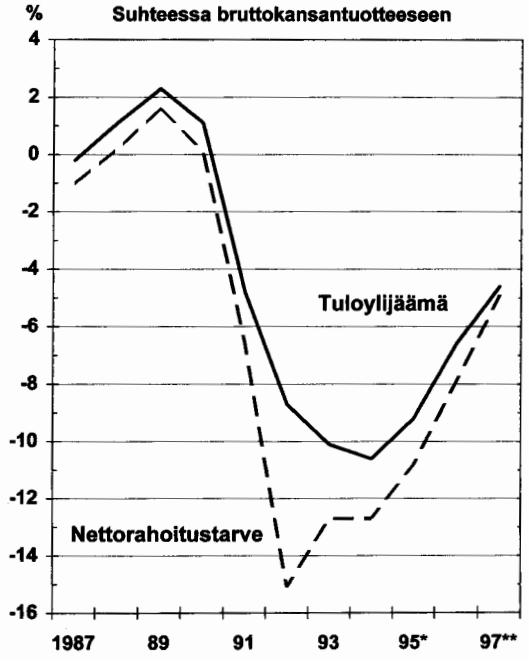
Talousarvion tasapainottamiseksi tarvittavan nettolainanoton määrä on 28,8 mrd mk. Valtion budjettitalouden velan määrän arvioidaan ehdotetulla nettolainanotolla nousevan vuoden 1997 loppuun mennessä 416 mrd markkaan, joka vastaa 69 % bruttokansantuotteesta. Koko valtiontalouden velan määrän arvioidaan vuoden 1997 lopussa olevan 432 mrd mk, joka vastaa 72 % bruttokansantuotteesta. Velan BKT-osuuden kasvu ei vielä täysin pysähdy, mutta on oleellisesti hidastumassa. Valtionvelan BKT-osuus kasvaa vuonna 1997 noin prosenttiyksiköllä, kun se vielä vuonna 1995 kasvoi 5 1/2 prosenttiyksikköä ja vuonna 1996 kasvaa arviolta 5 prosenttiyksikköä.

Taulukko 17. Budjettitalouden ja valtiontalouden tasapaino vuosina 1995—1997, milj. mk

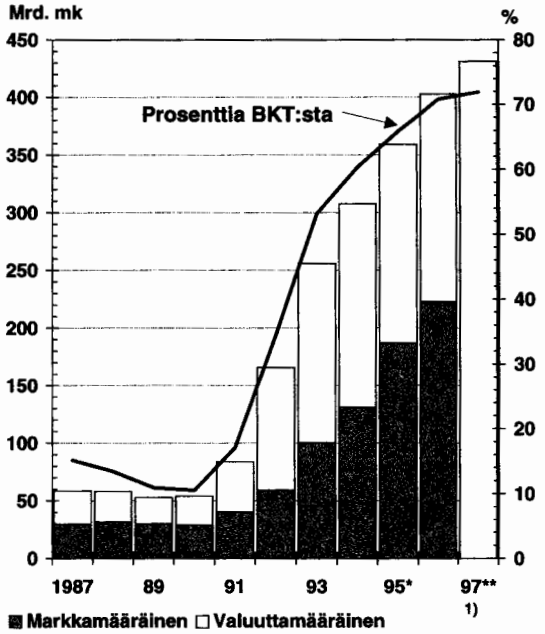
	1995	1996[1]	1997 TAE
Budjettitalous			
Tulot ilman rahoitustaloustoimia	143 075	159 250	161 289
Menot ilman rahoitustaloustoimia	194 965	198 365	189 862
Tuloylijäämä (+)	—51 890	—39 115	—28 573
Finanssisijoitukset, netto	—9 041	—6 470	—236
Nettorahoitustarve (—)	—60 931	—45 585	—28 809
Rahastotalous			
Tulot ilman rahoitustaloustoimia	13 739	14 205	12 962
Menot ilman rahoitustaloustoimia	11 935	12 580	12 251
Tuloylijäämä (+)	1 805	1 625	711
Finanssisijoitukset, netto	200	—780	—1 357
Nettorahoitustarve (—)	2 005	845	—646
Valtiontalous[2]			
Tulot ilman rahoitustaloustoimia	144 550	160 460	162 325
Menot ilman rahoitustaloustoimia	194 635	197 950	190 187
Tuloylijäämä (+)	—50 085	—37 490	—27 862
Finanssisijoitukset, netto	—8 841	—7 250	—1 593
Nettorahoitustarve (—)	—58 926	—44 740	—29 455

[1] Arvio
[2] Budjettitalouden ja rahastojen tuloja ja menoja ei voi sellaisinaan laskea yhteen keskinäisten siirtojen vuoksi.

KUVIO 8. VALTIONTALOUDEN NETTORAHOITUSTARVE (-) JA TULOYLIJÄÄMÄ

KUVIO 9. VALTIONTALOUDEN VELKA

[1] Vuoden 1997 velkaa ei ole jaettu valuutta- ja markkamääräiseen.

Tässä talousarvioesityksessä ehdotettua menojen ja tulojen tasapainoa osoittaa seuraava asetelma:

	mk
Menojen kokonaismäärä	190 804 688 000
Tulot ilman nettolainanottoa	161 996 006 000
Alijäämä	28 808 682 000
Ehdotettu nettolainanotto	28 810 000 000
Erotus	1 318 000

Sen perusteella, mitä edellä on esitetty ja viitaten tämän esityksen yksityiskohtaisiin perusteluihin ehdotetaan,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä oheen liitetyn ehdotuksen valtion talousarvioksi vuodelle 1997.

Helsingissä 3 päivänä syyskuuta 1996

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Valtiovarainministeri *Sauli Niinistö*

Valtion talousarvio vuodelle 1997

TULOT

	Osasto 11	mk
11.	**VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT**	**131 648 500 000**
01.	**Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot**	**49 495 000 000**
01.	Tulo- ja varallisuusvero	46 495 000 000
02.	Korkotulojen lähdevero	1 650 000 000
03.	Perintö- ja lahjavero	1 350 000 000
04.	**Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut**	**48 525 000 000**
01.	Arvonlisävero	46 300 000 000
02.	Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	1 830 000 000
03.	Apteekkimaksut	395 000 000
06.	**Tuonnin perusteella kannettavat verot ja maksut**	**10 000 000**
01.	Tuontitulli	10 000 000
08.	**Valmisteverot**	**24 685 000 000**
01.	Tupakkavero	3 160 000 000
02.	Makeisvero	150 000 000
04.	Alkoholijuomavero	7 100 000 000
05.	Virvoitusjuomavero	175 000 000
07.	Polttoainevero	14 100 000 000

10. Muut verot	**8 900 000 000**
01. Leimavero	1 000 000 000
03. Autovero	3 800 000 000
04. Moottoriajoneuvovero	870 000 000
05. Varainsiirtovero	1 500 000 000
06. Arpajaisvero	360 000 000
07. Ajoneuvovero	1 070 000 000
08. Jätevero	300 000 000
19. Muut veronluonteiset tulot	**33 500 000**
02. Lästimaksut	3 500 000
08. Öljyjätemaksu	20 000 000
09. Muut verotulot	10 000 000

Osasto 12

12. SEKALAISET TULOT	**26 604 114 000**
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	**9 500 000**
99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tulot	9 500 000
25. Oikeusministeriön hallinnonala	**462 500 000**
01. Tuomioistuintulot	150 000 000
47. Ulosottomaksut	225 000 000
50. Vankeinhoitolaitoksen tulot	80 000 000
99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	7 500 000
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	**703 273 000**
05. Lääninhallitusten julkisoikeudellisista suoritteista kertyvät tulot.	33 000 000
75. Tulot poliisin lupapalveluista	185 000 000
80. Pelastushallinnon tulot	4 362 000
90. Rajavartiolaitoksen tulot	16 000 000
98. Euroopan aluekehitysrahastosta saatavat tulot (EU)	461 411 000
99. Sisäasiainministeriön hallinnonalan muut tulot	3 500 000
27. Puolustusministeriön hallinnonala	**63 750 000**
20. Tulot puolustusvoimien irtaimen omaisuuden myynnistä ja vuokrauksesta sekä royalty-maksuista	100 000
21. Puolustusministeriön hallinnonalan metsätalouden tulot	6 000 000
99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	57 650 000
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	**14 362 264 000**
07. Siirto valtion eläkerahastosta	6 000 000 000
23. Valtiokonttorin tulot	24 754 000
24. Tapaturmavakuutustoimintaa harjoittavien yhtiöiden vakuutusmaksuosuus	10 000 000

25.	Vakuutusmaksut vahingon- ym. korvauksista	105 000 000
28.	Kuntien osuudet verotuskustannuksista	491 000 000
29.	Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	133 000 000
30.	Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista	75 000 000
49.	Tullilaitoksen tulot	39 000 000
51.	Metallirahatulot	13 420 000
52.	Tilastokeskuksen tulot	1 875 000
64.	Valtion kiinteistölaitoksen tulot	1 072 000 000
87.	Tulot rahoitusmarkkinoiden vakauttamisesta	400 215 000
90.	Euroopan unionin traditionaalisten varojen kantopalkkiot (EU).	100 000 000
97.	Siirtymäkorvaus Euroopan unionista (EU)	377 000 000
98.	Takaisinperittävät arvonlisäveropalautukset	3 700 000 000
99.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	1 820 000 000
29.	**Opetusministeriön hallinnonala**	**1 929 147 000**
01.	Opetusministeriön tulot	6 600 000
39.	Opintotukitoiminnan tulot	151 000 000
43.	Ylioppilastutkintolautakunnan tulot	30 000
91.	Valtion osuus veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista	1 771 000 000
96.	Valtion elokuvatarkastamon tulot	517 000
30.	**Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala**	**3 505 876 000**
01.	EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta saatavat tulot (EU)	2 572 625 000
02.	EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosastosta saatavat tulot (EU)	637 000 000
03.	EU:n kalatalouden ohjaamisen rahoitusvälineeltä saatavat tulot (EU)	33 750 000
04.	EU:lta saatavat muut tulot	5 781 000
30.	Valtion osuus vedonlyönnistä hevoskilpailuissa saadusta tulosta.	26 000 000
32.	Kasvinjalostusmaksut	5 050 000
35.	Hirvieläinten metsästysmaksut	14 000 000
37.	Kalastuksenhoitomaksut	43 180 000
39.	Riistanhoitomaksut	35 400 000
40.	Vesioikeudelliset kalatalousmaksut	6 000 000
41.	Tenojoen kalastuslupamaksut	1 700 000
65.	Geodeettisen laitoksen tulot	600 000
70.	Maatalouden tutkimuskeskuksen tulot	4 220 000
72.	Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen tulot	40 000
76.	Metsäntutkimuslaitoksen tulot	16 300 000
83.	Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen tulot	32 430 000
84.	Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen tulot	53 300 000
99.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot	18 500 000
31.	**Liikenneministeriön hallinnonala**	**479 892 000**
24.	Tielaitoksen sekalaiset tulot	4 000 000
25.	Ulkopuolisilta perittävät osuudet tietöiden kustannuksista	67 000 000

30.	Merenkulkulaitoksen tulot	402 627 000
31.	Merentutkimuslaitoksen tulot	3 300 000
52.	Telehallintokeskuksen tulot	1 665 000
58.	Radanpidon tulot	1 000 000
99.	Liikenneministeriön hallinnonalan muut tulot	300 000
32.	**Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala**	**150 671 000**
02.	Tulot yrityspalvelun piiritoimistojen maksullisesta palvelutoiminnasta	9 200 000
32.	Patentti- ja rekisterihallituksen maksullisen palvelutoiminnan tulot	4 156 000
41.	Turvatekniikan keskuksen tulot	7 000 000
99.	Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan muut tulot	130 315 000
33.	**Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala**	**1 750 941 000**
06.	Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen tulot	1 750 000
08.	Kansanterveyslaitoksen tulot	1 920 000
09.	Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen tulot	12 263 000
10.	Säteilyturvakeskuksen tulot	33 708 000
92.	Raha-automaattiyhdistyksen tuotto	1 630 000 000
98.	Valtionapujen palautukset	70 000 000
99.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot	1 300 000
34.	**Työministeriön hallinnonala**	**913 700 000**
40.	Euroopan sosiaalirahastosta saatavat tulot (EU)	670 700 000
70.	Palkkaturvamaksujen palautukset	226 000 000
99.	Työministeriön hallinnonalan muut tulot	17 000 000
35.	**Ympäristöministeriön hallinnonala**	**12 500 000**
26.	Alueellisten ympäristökeskusten tulot	2 500 000
27.	Suomen ympäristökeskuksen tulot	1 500 000
40.	Asuntotoimen tulot	100 000
60.	Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista	7 000 000
99.	Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	1 400 000
39.	**Muut sekalaiset tulot**	**2 260 100 000**
01.	Sakkorahat	330 000 000
02.	Valtiolle tilitettävät viivästyskorot, jäämämaksut ja veronlisäykset veronmaksun laiminlyömisestä määräaikana	500 000 000
03.	Oikaisurahat	100 000
04.	Menorästien ja siirrettyjen määrärahojen peruutukset	300 000 000
05.	Valtion maaomaisuuden ja tuloa tuottavien oikeuksien myynti	40 000 000
07.	Valtiolle valtion eläkerahaston ulkopuolella tuloutettavat korvaukset	65 000 000
09.	Valtiolle maksettavat päivä- ja äitiysrahat sekä sosiaaliturvamaksut	10 000 000
10.	Muut sekalaiset tulot	15 000 000
50.	Tulot osakemyynnistä	1 000 000 000

Osasto 13

13. KORKOTULOT JA VOITON TULOUTUKSET	**3 036 173 000**
01. Korkotulot	**1 656 173 000**
04. Korot valtion lainoista liikelaitoksille	11 112 000
05. Korot muista lainoista	125 061 000
07. Korot talletuksista	1 520 000 000
03. Osinkotulot	**1 200 000 000**
01. Osinkotulot	1 200 000 000
05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	**180 000 000**
01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	180 000 000

Osasto 15

15. LAINAT	**29 517 219 000**
01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat	**707 219 000**
02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	28 168 000
04. Muiden lainojen lyhennykset	679 051 000
02. Valtion nettolainanotto	**28 810 000 000**
01. Nettolainanotto	28 810 000 000

Tulojen kokonaismäärä:

190 806 006 000

MENOT

Pääluokka 21

mk

21. TASAVALLAN PRESIDENTTI	**29 843 000**
01. Tasavallan Presidentti (010)	**1 583 000**
01. Presidentin palkkio ja edustusrahat	1 458 000
21. Presidentin käyttövarat	125 000
02. Tasavallan Presidentin kanslia (010)	**28 260 000**
21. Toimintamenot (arviomääräraha)	24 680 000
27. Eläkkeellä olevan presidentin menot (arviomääräraha)	280 000
75. Perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)	3 300 000

Pääluokka 22

22. EDUSKUNTA	**279 846 000**
01. Kansanedustajat (010)	**83 600 000**
21. Toimintamenot (arviomääräraha)	83 600 000
02. Eduskunnan kanslia (010)	**135 730 000**
21. Toimintamenot (arviomääräraha)	135 730 000
09. Valtiontilintarkastajat (010)	**7 728 000**
21. Toimintamenot (arviomääräraha)	7 728 000
14. Eduskunnan oikeusasiamies (010)	**11 550 000**
21. Toimintamenot (arviomääräraha)	11 550 000
30. Eduskunnan kirjasto (280)	**16 714 000**
21. Toimintamenot (arviomääräraha)	16 714 000

99. Eduskunnan muut menot (010)	**24 524 000**
21. Käyttövarat eduskuntaryhmille ryhmäkanslioita varten	17 424 000
22. Parlamenttienvälisen liiton Suomen ryhmän käytettäväksi	1 100 000
23. Käyttövarat kansanedustajien henkilökohtaisten avustajien palkkausta varten	6 000 000

Pääluokka 23

23. VALTIONEUVOSTO	**192 124 000**
01. Valtioneuvosto (010)	**21 640 000**
01. Palkkaukset (arviomääräraha)	18 840 000
20. Matkat (arviomääräraha)	2 800 000
02. Valtioneuvoston kanslia (050)	**81 848 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	81 848 000
03. Oikeuskanslerinvirasto (010)	**13 615 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 615 000
25. Valtioneuvoston edustus- ja virkahuoneistot (050)	**2 971 000**
26. Kalastajatorpan vierastalo (arviomääräraha)	1 971 000
74. Valtioneuvoston väestönsuoja (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000
27. Poliittisen toiminnan avustaminen (010)	**66 200 000**
50. Puoluetoiminnan tukeminen	64 200 000
52. Euroopan unioniin liittyvän kansalaiskeskustelun kannustaminen	2 000 000
99. Valtioneuvoston muut menot (050)	**5 850 000**
24. Kunniamerkit (arviomääräraha)	2 200 000
25. J. V. Snellmanin kootut teokset (siirtomääräraha 3 v)	1 400 000
27. Presidentti Urho Kaleva Kekkosen muistomerkki (siirtomääräraha 3 v)	750 000
28. Suomen itsenäisyyden 80-vuotisjuhlavuosi (siirtomääräraha 2 v).	1 500 000

Pääluokka 24

24. ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	**3 080 276 000**
01. Ulkoasiainhallinto (030)	**846 200 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	761 200 000

74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	50 000 000
87. Kiinteistöjen ja huoneistojen hankkiminen (siirtomääräraha 3 v).	35 000 000
30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö (040)	**1 456 300 000**
66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	1 456 300 000
40. Kaupallis-teollinen yhteistyö (040)	**19 500 000**
50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle (arviomääräraha).	11 500 000
66. Taloudellinen, teollinen ja teknologinen yhteistyö kehitysmaiden kanssa (arviomääräraha)	8 000 000
50. Yhteistyö Keski- ja Itä-Euroopan maiden kanssa (040)	**155 000 000**
66. Yhteistyö Keski- ja Itä-Euroopan maiden kanssa (siirtomääräraha 3 v)	155 000 000
99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot (030)	**603 276 000**
01. Euroopan parlamentin jäsenten palkkaukset (EU) (arviomääräraha)	5 000 000
02. Palkkaukset (arviomääräraha)	27 650 000
21. Tilapäinen edustus kansainvälisissä neuvotteluissa (arviomääräraha)	32 040 000
22. Suomalaisten valvontajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)	181 639 000
25. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (arviomääräraha)	36 400 000
26. Tutkimus- ja kehittämistoiminta (siirtomääräraha 2 v)	12 125 000
50. Eräät valtionavut	4 755 000
51. Hädänalaisten Suomen kansalaisten avustaminen (arviomääräraha)	250 000
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	303 317 000
93. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	100 000

Pääluokka 25

25. OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	**2 690 869 000**
01. Oikeusministeriö (070)	**127 020 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	127 020 000
10. Tuomioistuinlaitos (090)	**959 664 000**
21. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 100 000
22. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	37 100 000
23. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	890 464 000

40. Syyttäjä- ja ulosottolaitos (090)	**510 600 000**
21. Syyttäjä- ja ulosottolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	509 000 000
22. Valtakunnansyyttäjänviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 600 000
45. Eräät oikeudenhoitomenot ja avustukset (090)	**227 785 000**
22. Erityismenot (arviomääräraha)	28 600 000
50. Maksuton oikeudenkäynti ja eräät muut oikeudenhoitomenot (arviomääräraha)	160 000 000
51. Eräät valtion maksamat korvaukset ja avustukset (arviomääräraha)	39 185 000
50. Vankeinhoitolaitos (100)	**825 300 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	666 800 000
50. Kriminaalihuollon korvaukset ja avustukset (arviomääräraha)	59 500 000
74. Uudisrakennukset ja peruskorjaukset (siirtomääräraha 3 v)	54 800 000
75. Työsiirtoloille järjestettävät työt (siirtomääräraha 3 v)	44 200 000
60. Eräät virastot (070)	**37 500 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	36 500 000
22. Onnettomuustutkinnan erityismenot (arviomääräraha)	1 000 000
70. Vaalit (010)	**3 000 000**
21. Vaalimenot (arviomääräraha)	3 000 000

Pääluokka 26

26. SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	**6 162 669 000**
01. Sisäasiainministeriö (050)	**104 115 000**
21. Toimintamenot (osa EU) (siirtomääräraha 2 v)	103 415 000
51. Eräät valtionavustukset	700 000
02. Ulkomaalaisvirasto (050)	**27 105 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 105 000
05. Lääninhallitukset (050)	**321 682 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	321 682 000
06. Rekisterihallinto (050)	**108 295 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	108 295 000

07. Kihlakunnat (080)	**173 136 000**
21. Kihlakunnanvirastojen yhteiset toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	173 136 000
75. Poliisitoimi (080)	**2 398 200 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 398 200 000
80. Pelastushallinto (110)	**121 484 000**
21. Pelastushallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	89 184 000
22. Erityismenot (arviomääräraha)	7 200 000
31. Valtionosuudet (siirtomääräraha 2 v)	25 100 000
90. Rajavartiolaitos (120)	**937 849 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	904 409 000
70. Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 3 v)	23 000 000
74. Rakentaminen (siirtomääräraha 3 v)	10 440 000
97. Avustukset kunnille (960)	**1 356 800 000**
31. Kuntien yleinen valtionosuus, verotuloihin perustuvat tasaukset ja siirtymätasaukset (arviomääräraha)	1 212 000 000
32. Kuntien yhdistymisavustukset (arviomääräraha)	27 300 000
34. Kuntien harkinnanvarainen avustus	100 000 000
80. Korkotuet ja velkojen vakautuslainat kunnille (arviomääräraha).	17 500 000
98. Alueiden kehittäminen (960)	**614 003 000**
43. Maakunnan kehittämisraha (osa EU) (siirtomääräraha 3 v)	104 500 000
61. EU:n osallistuminen rakenne- ja aluekehitysohjelmiin sekä yhteisöaloitteisiin (EU) (siirtomääräraha 3 v)	509 503 000

Pääluokka 27

27. PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	**9 652 600 000**
01. Puolustusministeriö (150)	**310 200 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	54 200 000
74. Uudisrakennukset ja peruskorjaukset (siirtomääräraha 3 v)	244 000 000
87. Kiinteistöjen osto ja pakkolunastus (siirtomääräraha 2 v)	12 000 000
10. Puolustusvoimat (160)	**9 262 700 000**
16. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 3 v)	4 189 000 000
21. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 073 700 000

30. Kansainvälinen rauhanturvaamistoiminta (030)	**73 700 000**
21. YK:n ja ETYJ:n rauhanturvaamistoiminnan toimintamenot (arviomääräraha)	66 700 000
24. Kansainvälisen puolustuspoliittisen yhteistyön menot (arviomääräraha)	7 000 000
99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut menot (150)	**6 000 000**
40. Lapuan patruunatehtaan onnettomuuden tapaturmakorvaukset (arviomääräraha)	330 000
50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen	5 500 000
93. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	170 000

Pääluokka 28

28. VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA...	**27 865 330 000**
01. Valtiovarainministeriö (020)	**113 000 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	113 000 000
03. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (050)	**17 620 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 620 000
05. Valtiokonttori (020)	**190 300 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	185 000 000
88. Osakkeiden hankkiminen (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
95. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)	300 000
06. Tapaturmakorvaukset ja muut vahingonkorvaukset (020)	**200 500 000**
50. Tapaturmakorvaukset ja muut vahingonkorvaukset (arviomääräraha)	200 500 000
07. Eläkkeet (950)	**13 025 750 000**
05. Vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet sekä kuntoutustuet (arviomääräraha)	12 692 800 000
06. Ylimääräiset eläkkeet (arviomääräraha)	121 850 000
07. Muut eläkemenot (arviomääräraha)	171 100 000
61. Korko valtion eläkerahastolle (arviomääräraha)	40 000 000
10. Valtiontalouden tarkastusvirasto (020)	**38 200 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	38 200 000
18. Verohallinto (020)	**1 530 000 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 530 000 000

39. Eräät siirrot Ahvenanmaan maakunnalle (960)	**732 000 000**
30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)	729 000 000
40. Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	3 000 000
40. Tullilaitos (020)	**481 020 000**
21. Toimintamenot (osa EU) (siirtomääräraha 2 v)	453 300 000
66. Kansainvälisen tullijärjestön kautta ohjattava kehitysapu sekä koulutusyhteistyö Venäjän ja Baltian maiden kanssa (siirtomääräraha 3 v)	220 000
70. Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	27 500 000
52. Tilastokeskus (050)	**170 300 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	170 300 000
64. Valtion kiinteistölaitos (050)	**715 000 000**
74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	155 000 000
75. Perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)	350 000 000
87. Kiinteistöjen ja huoneisto-osakkeiden hankkiminen (siirtomääräraha 3 v)	210 000 000
80. Hallinnon uudistaminen ja eräät hallinnon tukitoimenpiteet (990)	**107 040 000**
02. Eräät muut palkat ja virkasuhteen ehtoja koskevat päätökset (arviomääräraha)	1 000 000
20. Kehittämis- ja koulutustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	13 000 000
21. Henkilöstön sopeuttamisen tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000
22. Integraatiovalmennus (siirtomääräraha 3 v)	21 000 000
23. Työsuojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
24. VEL-perusteinen ja varhaiskuntoutustoiminta (siirtomääräraha 2 v)	25 500 000
25. Valtion henkilöstöjärjestelyt (siirtomääräraha 2 v)	34 240 000
60. Valtionosuus koulutus- ja erorahastosta johtuvista menoista (arviomääräraha)	4 300 000
81. Eräät hallinnonaloittain jakamattomat menot (990)	**16 100 000**
01. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkaukset (arviomääräraha)	7 000 000
22. Nettobudjetoitujen virastojen toiminnan kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	8 000 000
95. Lakiin tai asetukseen perustuvat menot, joita varten talousarvioon ei ole erikseen merkitty määrärahaa (arviomääräraha)	100 000
96. Edeltä arvaamattomat tarpeet	1 000 000
82. Postipankki Oy (840)	**8 000 000**
43. Luottotappiokorvaus Postipankki Oy:lle (arviomääräraha)	8 000 000

84. Pohjoismaiset rahoitusyhteisöt (040)	**6 500 000**
68. Suomen maksuosuus Pohjoismaiden Ympäristörahoitusyhtiön pääomasta (arviomääräraha)	6 500 000
85. Sitoumusten lunastaminen (040)	**6 000 000**
66. Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)	6 000 000
86. Suomen itsenäisyyden juhlarahasto (830)	**10 000 000**
60. Suomen itsenäisyyden juhlarahaston toiminnan rahoittaminen..	10 000 000
87. Rahoitusmarkkinoiden vakauttaminen (840)	**800 000 000**
61. Korvaus valtion vakuusrahastolle lainojen ja takausten hoitomenoihin (siirtomääräraha 3 v)	800 000 000
89. Euroopan investointipankki (EU) (060)	**268 550 000**
68. Suomen maksuosuus Euroopan investointipankin pääomasta (EU) (arviomääräraha)	268 550 000
90. Suomen maksuosuudet Euroopan unionille (EU) (060)	**5 801 000 000**
66. Arvonlisäveropohjaan perustuvat maksut Euroopan unionille (EU) (arviomääräraha)	2 924 000 000
67. Bruttokansantuloon perustuvat maksut Euroopan unionille (EU) (arviomääräraha)	2 877 000 000
99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut menot (020)	**3 628 450 000**
21. Valtion eläkelautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v).	2 050 000
23. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	3 500 000 000
24. Kehitysyhteistyöstä ja lähialueyhteistyöstä aiheutuvat arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	100 000 000
61. Verosta vapautuksen johdosta takaisin maksetut verot (arviomääräraha)	22 000 000
95. Hallinnon kehittämiskeskuksen kiinteistömenojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	4 400 000

Pääluokka 29

29. OPETUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	**25 354 617 000**
01. Opetusministeriö (210)	**211 657 000**
10. Eräiden valtion kiinteistöjen käyttö ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	19 500 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	88 922 000
22. Kehittämistoiminta (osa EU) (siirtomääräraha 3 v)	79 600 000

26. Eräät kopiointi- ja nauhoituskorvaukset	20 700 000
50. Eräät avustukset	2 935 000
05. Kirkollisasiat (310)	**11 072 000**
21. Ortodoksisen kirkollishallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 232 000
50. Eräät avustukset	1 840 000
07. Opetushallitus (210)	**100 129 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	100 129 000
08. Kansainvälinen yhteistyö (030)	**125 365 000**
01. Palkkaukset (arviomääräraha)	6 320 000
21. Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	28 172 000
22. Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 735 000
25. Kansainvälinen kulttuuriyhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	44 200 000
50. Eräät avustukset	28 500 000
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	14 438 000
10. Yliopistot (240)	**5 402 350 000**
21. Yliopistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 005 000 000
22. Yliopistolaitoksen yhteiset menot (osa EU) (siirtomääräraha 3 v)	221 950 000
74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	151 800 000
87. Kiinteistöjen hankinta (siirtomääräraha 3 v)	23 600 000
11. Valtion harjoittelukoulut (220)	**291 432 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	246 268 000
22. Oppilashuolto (arviomääräraha)	14 850 000
74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	30 314 000
20. Ammattikorkeakouluopetus (240)	**987 355 000**
25. Ammattikorkeakoulujen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	23 000 000
30. Valtionosuus ja -avustus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	964 355 000
39. Opintotuki (260)	**3 646 770 000**
22. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 395 000
52. Opintolainojen valtiontakaus ja korkotuki (arviomääräraha)	220 000 000
55. Opintoraha (arviomääräraha)	3 117 000 000
56. Aikuisopintoraha (arviomääräraha)	168 000 000
57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)	70 000 000
58. Avustus tilakustannusten korvaamiseen	6 375 000
59. Lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden koulumatkatuki (arviomääräraha)	64 000 000

40.	**Yleissivistävä ja ammatillinen koulutus (220)**	**9 466 428 000**
21.	Valtion oppilaitosten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	215 875 000
24.	Harjoittelutoiminta (siirtomääräraha 2 v)	46 000 000
25.	Yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	21 433 000
30.	Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	7 648 135 000
31.	Valtionosuus oppisopimuskoulutukseen (osa EU) (arviomääräraha)	411 300 000
34.	Valtionosuus yleissivistävien ja ammatillisten oppilaitosten sekä ammattikorkeakoulujen perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	666 000 000
35.	Yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen valtionosuuksien loppuerät (arviomääräraha)	214 000 000
37.	Valtionavustus kiinteistöjen hankintaan (siirtomääräraha 3 v)	4 340 000
51.	Valtionapu yksityiseen yleissivistävään opetukseen (arviomääräraha)	76 350 000
74.	Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	29 095 000
87.	Kiinteistöjen hankinta (siirtomääräraha 3 v)	133 900 000
69.	**Aikuiskoulutus (250)**	**2 338 622 000**
21.	Opetushallinnon koulutuskeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 000 000
22.	Opetustoimen henkilöstökoulutus (siirtomääräraha 2 v)	44 550 000
25.	Aikuiskoulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	17 221 000
30.	Valtionosuus kansalaisopistojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	340 120 000
32.	Valtionavustus ja -korvaus ammatillisille aikuiskoulutuskeskuksille (arviomääräraha)	217 043 000
33.	Ammatillinen aikuiskoulutus (siirtomääräraha 2 v)	1 071 910 000
35.	Aikuiskoulutuksen valtionosuuksien ja -avustusten loppuerät (arviomääräraha)	49 400 000
50.	Valtionosuus kansanopistojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	379 288 000
51.	Valtionosuus ammatillisten erikoisoppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	69 430 000
52.	Valtionosuus ja -avustus aikuiskoulutuksen perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	41 000 000
53.	Valtionavustus järjestöille	40 450 000
55.	Valtionosuus opintokeskusten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	58 610 000
56.	Kesäyliopistojen valtionavustukset	7 600 000
80.	**Varastokirjasto (280)**	**6 705 000**
21.	Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 705 000
82.	**Kotimaisten kielten tutkimuskeskus (270)**	**11 970 000**
21.	Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 970 000

83.	**Arkistolaitos (280)**	**65 515 000**
21.	Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	55 815 000
74.	Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	9 700 000
88.	**Suomen Akatemia ja tieteen tukeminen (270)**	**641 410 000**
21.	Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	128 500 000
25.	Eräiden teosten laatiminen ja hankkiminen (siirtomääräraha 2 v).	1 490 000
50.	Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)	72 000 000
53.	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat tieteen tukemiseen (arviomääräraha)	381 900 000
54.	Eräät avustukset	4 900 000
66.	Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	49 500 000
70.	Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	2 620 000
74.	Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	500 000
90.	**Taiteen tukeminen (290)**	**987 267 000**
21.	Taiteen keskustoimikunnan ja taidetoimikuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 444 000
22.	Valtion taidemuseon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 035 000
23.	Suomen elokuva-arkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v).	12 792 000
31.	Valtionosuus teattereiden ja orkestereiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	37 596 000
51.	Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)	4 000 000
52.	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat taiteen tukemiseen (arviomääräraha)	865 600 000
70.	Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	23 000 000
72.	Valtion taidemuseon kokoelmien kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	3 500 000
74.	Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	8 300 000
93.	**Museovirasto ja kulttuuriperinne (280)**	**135 089 000**
21.	Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v).	12 100 000
22.	Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	65 837 000
30.	Valtionosuudet ja -avustukset museoille (arviomääräraha)	17 442 000
40.	Avustus Suomenlinnan Liikenne Oy:lle (arviomääräraha)	900 000
50.	Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	7 350 000
75.	Perusparannukset ja talonrakennukset (osa EU) (siirtomääräraha 3 v)	31 360 000
95.	Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	100 000
94.	**Kirjastotoimi (280)**	**336 042 000**
21.	Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v).	22 018 000
30.	Valtionosuus ja -avustus yleisten kirjastojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	275 524 000
31.	Valtionosuus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin (arviomääräraha)	38 500 000

96.	**Kulttuurin muut menot (290)**	**35 612 000**
21.	Valtion elokuvatarkastamon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 678 000
30.	Valtionosuus ja -avustus kuntien kulttuuritoimintaan (arviomääräraha)	334 000
35.	Kulttuuritoimen valtionosuuksien loppuerät (arviomääräraha)	12 600 000
50.	Eräät avustukset	11 000 000
51.	Kulttuurin erityisprojektit (osa EU) (siirtomääräraha 2 v)	9 000 000
98.	**Liikunnan ja nuorisonkasvatustyön tukeminen (300)**	**553 827 000**
50.	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat liikunnan ja nuorisonkasvatustyön tukemiseen (arviomääräraha)	523 500 000
51.	Nuorten työpajatoiminnan kehittäminen (osa EU) (siirtomääräraha 2 v)	15 000 000
52.	Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille	15 327 000

Pääluokka 30

30.	**MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA**	**12 574 665 000**
01.	**Maa- ja metsätalousministeriö, maaseutuelinkeinopiirit ja EU:n rakennetuki (670)**	**885 820 000**
21.	Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	124 860 000
22.	Tieto- ja tilastojärjestelmien kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	14 160 000
23.	Maaseutuelinkeinopiirien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	97 400 000
25.	Eläinlääkintähuolto (arviomääräraha)	7 300 000
61.	EU:n osallistuminen elintarviketalouden ja maaseudun rakennetoimenpiteisiin (EU) (siirtomääräraha 3 v)	642 100 000
02.	**Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus (650)**	**37 760 000**
21.	Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	37 760 000
03.	**Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta (650)**	**2 990 000**
21.	Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 990 000
31.	**Maa- ja puutarhatalouden tulotuki (osa EU) (670)**	**8 283 500 000**
41.	Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (EU) (siirtomääräraha 2 v)	3 900 000 000
43.	EU-tulotuki (EU) (arviomääräraha)	1 580 000 000
44.	Satovahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	50 000 000
45.	Maatalouden ympäristötuki (osa EU) (siirtomääräraha 2 v)	1 570 000 000
46.	Luonnonhaittakorvaus (EU) (arviomääräraha)	1 183 500 000

32.	**Maa- ja puutarhataloustuotteiden markkinointi ja tuotannon tasapainottaminen (osa EU) (670)**	**947 700 000**
41.	Maataloustuotannon tasapainottamismenot (siirtomääräraha 3 v)	36 000 000
42.	Luopumiskorvaukset (arviomääräraha)	473 800 000
47.	Maatalousyrittäjien luopumistuki ja pellonmetsitystuki (osa EU) (siirtomääräraha 2 v)	397 900 000
48.	Hedelmä- ja vihannestuottajien markkinaorganisaatioiden tuki (EU) (siirtomääräraha 3 v)	15 000 000
60.	Siirto interventiorahastoon (EU)	25 000 000
33.	**Maatilatalouden rakenteen ja maaseudun kehittäminen (osa EU) (670)**	**563 480 000**
41.	Maataloustuotteiden varastotilojen rakentamisen korkotuki (arviomääräraha)	80 000
43.	Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	61 000 000
44.	Aluekehitysohjelmien toteuttaminen (EU) (siirtomääräraha 3 v)	268 400 000
47.	Maatalouden kohdennettujen vakauttamislainojen korkoavustus (siirtomääräraha 3 v)	23 000 000
48.	Puutarhayritysten korkoavustus (siirtomääräraha 2 v)	16 000 000
49.	Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)	195 000 000
34.	**Muut maatalouden menot (670)**	**123 760 000**
40.	Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	68 400 000
41.	Kasvinsuojelun korvaukset (arviomääräraha)	3 160 000
42.	Hukkakauran torjunnasta aiheutuvat menot	200 000
44.	Hevostalouden edistäminen vedonlyönnistä hevoskilpailuissa kertyvillä varoilla (arviomääräraha)	22 000 000
45.	Valtionapu 4H-toimintaan	25 500 000
47.	Kasvinjalostustoiminnan edistäminen (arviomääräraha)	4 500 000
36.	**Kala-, riista- ja porotalous (osa EU) (690)**	**192 666 000**
25.	Kalakannan hoitovelvoitteet (arviomääräraha)	6 000 000
40.	Metsästyksen ja riistanhoidon edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	35 309 000
41.	Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (arviomääräraha)	14 000 000
42.	Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen	9 000 000
43.	Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	9 500 000
44.	Tenojoen kalastuslupamaksut (arviomääräraha)	1 400 000
45.	Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	43 257 000
46.	Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepolitiikan edistäminen (osa EU) (siirtomääräraha 3 v)	69 700 000
77.	Kalataloudelliset rakentamis- ja kunnostushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	4 500 000
38.	**Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (660)**	**85 127 000**
21.	Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	75 227 000
24.	Arvokalojen sopimuskasvatustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	7 200 000
74.	Kalanviljelylaitosten rakennustyöt (siirtomääräraha 3 v)	2 700 000

65. Geodeettinen laitos (550)	**15 000 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 000 000
70. Maatalouden tutkimuskeskus (660)	**144 750 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	142 000 000
22. Torjunta-ainetarkastukset (arviomääräraha)	2 050 000
74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	600 000
77. Maa- ja vesirakennustyöt (siirtomääräraha 3 v)	100 000
72. Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos (660)	**11 940 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 940 000
76. Metsäntutkimuslaitos (660)	**172 450 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	169 300 000
74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	2 500 000
77. Metsien perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)	650 000
83. Kasvintuotannon tarkastuskeskus (670)	**44 611 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	44 611 000
84. Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos (670)	**105 041 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	64 837 000
22. Lihantarkastustoiminnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 704 000
28. Rokotteet ja seerumit (arviomääräraha)	19 500 000
85. Vesivarojen käyttö ja hoito (560)	**139 000 000**
22. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 2 v)	28 000 000
30. Vesihuoltolaitteiden rakentamisen korkotuki (arviomääräraha)	21 000 000
31. Avustukset yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteisiin (siirtomääräraha 3 v)	17 000 000
43. Eräät valtion maksettavaksi määrätyt korvaukset (arviomääräraha)	2 500 000
77. Vesistö- ja vesihuoltotyöt (siirtomääräraha 3 v)	70 500 000
86. Metsätalous (osa EU) (680)	**496 630 000**
24. Eräät metsätalouden yhteiskunnalliset palvelut ja yleinen uittoväylätuki (siirtomääräraha 3 v)	35 000 000
25. Metsäpuiden jalostus ja siemenhuolto	20 000 000
42. Valtionapu metsätalouden edistämis- ja valvontaorganisaatioille	161 450 000
43. Eräät korvaukset (arviomääräraha)	1 600 000
44. Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (osa EU) (siirtomääräraha 3 v)	228 780 000
45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	15 000 000
50. Eräät metsätalouden valtionavut	14 800 000
83. Lainat puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (siirtomääräraha 3 v)	20 000 000

87.	**Maanmittauslaitos (550)**	**245 000 000**
21.	Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	230 000 000
80.	Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	15 000 000
97.	**Kasvinjalostuslaitos (660)**	**9 792 000**
21.	Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 792 000
98.	**Siemenperunakeskus (660)**	**848 000**
23.	Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	248 000
87.	Siemenperunakeskuksen maanhankintamenot (siirtomääräraha 2 v)	600 000
99.	**Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut menot (650)**	**66 800 000**
25.	Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	24 000 000
27.	Yhteistutkimukset (osa EU) (siirtomääräraha 3 v)	26 200 000
48.	Poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	5 000 000
66.	Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut (arviomääräraha)	11 600 000

Pääluokka 31

31.	**LIIKENNEMINISTERIÖN HALLINNONALA**	**7 755 787 000**
01.	**Liikenneministeriö (710)**	**61 356 000**
21.	Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	61 356 000
24.	**Tielaitos (720)**	**4 276 340 000**
21.	Yleisten teiden perustienpito (osa EU) (siirtomääräraha 2 v)	3 120 840 000
77.	Tieverkon kehittäminen (osa EU) (siirtomääräraha 2 v)	936 500 000
78.	Ulkopuolisille tehtävät tietyöt (arviomääräraha)	67 000 000
79.	Järvenpää-Lahti moottoritien rakentaminen ja kunnossapito (siirtomääräraha 2 v)	2 000 000
87.	Tielain mukaiset maa-alueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	150 000 000
30.	**Merenkulkulaitos (730)**	**718 600 000**
21.	Toimintamenot (osa EU) (siirtomääräraha 2 v)	512 000 000
22.	Saimaan kanavan hoitokunta (arviomääräraha)	1 200 000
70.	Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	130 000 000
77.	Väylätyöt (siirtomääräraha 3 v)	75 000 000
87.	Maa- ja vesialueiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	400 000

31. Merentutkimuslaitos (830)	**38 350 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	35 350 000
28. Maksullinen palvelutoiminta (arviomääräraha)	3 000 000
32. Merenkulun ja muun vesiliikenteen edistäminen (730)	**175 391 000**
31. Kauppa- ja teollisuussatamien rakentamisen korkotuki (arviomääräraha)	866 000
40. Lastialusten hankintojen tukeminen (arviomääräraha)	55 500 000
41. Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkittyjen alusten kilpailuedellytysten turvaaminen (arviomääräraha)	115 000 000
44. Saaristoliikenteen avustaminen	800 000
45. Saaristoliikenteen korkotuki (arviomääräraha)	25 000
50. Lästimaksuista suoritettavat avustukset (arviomääräraha)	3 200 000
41. Ajoneuvohallintokeskus (720)	**2 000 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 000 000
50. Ilmatieteen laitos (830)	**133 000 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	133 000 000
55. Viestinnän korvaukset ja avustukset (760)	**80 000 000**
41. Sanomalehdistön tuki	75 000 000
61. Poikkeusolojen viestintäjärjestelyistä aiheutuvat menot (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
57. Henkilöliikennepalvelujen osto ja julkisen liikenteen kehittäminen (750).	**496 600 000**
34. Valtionapu pääkaupunkiseudun metrojärjestelmän suunnitteluun ja rakentamiseen (siirtomääräraha 3 v)	29 000 000
61. Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	467 600 000
58. Radanpito (750)	**1 667 000 000**
21. Ratahallintokeskus ja perusradanpito (osa EU) (siirtomääräraha 2 v)	1 453 000 000
77. Rataverkon kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	208 000 000
87. Rataverkon maa-alueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	6 000 000
93. Ilmaliikenteen valtionavut (740)	**11 000 000**
41. Valtionapu eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon.	11 000 000
97. Suomen Tielaitos (720)	**6 000 000**
22. Suomen Tielaitoksen perustamismenot (siirtomääräraha 2 v)	6 000 000
99. Liikenneministeriön hallinnonalan muut menot (710)	**90 150 000**
22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	33 000 000
40. Eräät valtionavut	4 650 000

42. Korvaus koulutuksesta	23 000 000
45. Itä- ja Keski-Euroopan liikennealan avustaminen (siirtomääräraha 3 v)	4 000 000
50. Valtionapu yksityisillä teillä olevien lossien ja siltojen kunnossapitoon (siirtomääräraha 3 v)	13 000 000
77. Vuosaaren sataman liikenneväylien suunnittelu (siirtomääräraha 3 v)	12 500 000

Pääluokka 32

32. KAUPPA- JA TEOLLISUUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	**4 728 945 000**
01. Kauppa- ja teollisuusministeriö (810)	**258 915 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	113 600 000
22. Elinkeinopolitiikkaan liittyvä tutkimus- ja selvitystoiminta (siirtomääräraha 3 v)	20 000 000
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	55 315 000
92. Korvaus valtion ydinjätehuoltorahastolle (arviomääräraha)	70 000 000
02. KTM yrityspalvelun piiritoimistot (810)	**31 200 000**
21. Toimintamenot (osa EU) (siirtomääräraha 2 v)	31 200 000
03. Työvoima- ja elinkeinokeskukset (810)	**57 965 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 965 000
61. Kotitalouksien työllistämismahdollisuuksien tukeminen (arviomääräraha)	25 000 000
27. Kuluttajavirasto (820)	**29 400 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 400 000
50. Valtionavustus kuluttajajärjestöille	4 000 000
28. Kuluttajavalituslautakunta (820)	**5 745 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 745 000
29. Kilpailuvirasto (820)	**16 600 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 600 000
30. Elintarvikevirasto (820)	**10 200 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 200 000

31. Kuluttaja-asiamiehen toimisto (820)	**7 000 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 000 000
32. Patentti- ja rekisterihallitus (820)	**6 200 000**
22. Yhdistysrekisterin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 200 000
33. Kuluttajatutkimuskeskus (820)	**9 400 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 400 000
38. Mittatekniikan keskus (820)	**19 400 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 800 000
23. Kansallisen mittanormaalijärjestelmän kehittäminen ja EU:n standardit, mittaukset ja testausohjelma (siirtomääräraha 3 v)	10 600 000
40. Geologian tutkimuskeskus (830)	**202 200 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	202 200 000
41. Turvatekniikan keskus (820)	**62 300 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	62 300 000
42. Valtion teknillinen tutkimuskeskus (830)	**323 000 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	323 000 000
44. Teknologian kehittämiskeskus (830)	**1 567 900 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	100 900 000
23. Soveltava tekninen tutkimus (osa EU) (arviomääräraha)	522 000 000
40. Tuotekehitysavustukset (osa EU) (arviomääräraha)	742 000 000
83. Tuotekehityslainat (osa EU) (arviomääräraha)	203 000 000
49. Kera Oy (840)	**332 000 000**
42. Korkotuki Kera Oy:lle (arviomääräraha)	217 000 000
43. Luotto- ja kurssitappioiden korvaaminen (arviomääräraha)	115 000 000
50. Teollisuuden edistäminen (850)	**615 190 000**
24. Teollisuuden edistämistä palveleva tutkimus- ja kehitystyö (siirtomääräraha 3 v)	32 110 000
41. Avustukset teollisuuden edistämiseen ja alan yhteisöille (siirtomääräraha 3 v)	33 000 000
42. Tuki elintarviketeollisuuden investointeihin ja tuotantorakenteen sopeuttamiseen (EU) (siirtomääräraha 3 v)	100 000 000
46. Avustus telakkateollisuuden kilpailuedellytysten turvaamiseksi (siirtomääräraha 3 v)	50 000 000
60. Siirrot valtiontakuurahastoon ja vientitakuukorvaukset (arviomääräraha)	400 000 000
95. Maanomistajien osuus puolustusmaksuista (arviomääräraha)	80 000

51. Yritystoiminnan investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen (850).	**464 000 000**
48. Alueellinen kuljetustuki (arviomääräraha)	24 000 000
49. Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen (osa EU) (arviomääräraha)	400 000 000
50. Korkotuki pk-yritysten investointeihin (arviomääräraha)	40 000 000
52. Pienen ja keskisuuren yritystoiminnan kehittäminen (850)	**71 000 000**
24. Kehittämispalvelut pienille ja keskisuurille yrityksille (osa EU) (siirtomääräraha 3 v)	52 000 000
40. Valtionavustus pk-yritysten kehittämispalvelutoimintaan ja alan yhteisöille (osa EU) (siirtomääräraha 3 v)	19 000 000
55. Energiatalous (860)	**168 600 000**
21. Eräät energiatalouden tutkimus-, suunnittelu- ja valvontatoiminnan menot (siirtomääräraha 3 v)	24 000 000
27. Energiansäästön ja energian tehokkaan käytön edistäminen ja energiatiedotus (siirtomääräraha 2 v)	9 000 000
40. Energiatuki (osa EU) (arviomääräraha)	130 000 000
45. Energiainvestointien korkotuki (arviomääräraha)	5 400 000
50. Eräät energiataloudelliset avustukset (siirtomääräraha 3 v)	200 000
56. Sähkömarkkinakeskus (820)	**200 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	200 000
61. Kotimaankaupan edistäminen (870)	**100 000**
40. Korkotuki haja-asutusalueiden vähittäiskaupan investointeihin (arviomääräraha)	100 000
80. Matkailun edistämiskeskus (870)	**78 730 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	78 530 000
88. Muut finanssisijoitukset	200 000
85. Ulkomaankaupan edistäminen (880)	**391 700 000**
40. Yritysten kansainvälistyminen (osa EU) (arviomääräraha)	173 000 000
41. Avustus ulkomaankauppaa edistäville järjestöille ja Suomen Ulkomaankauppaliitto ry:lle	173 700 000
47. Korkotuki Suomen Vientiluotto Oy:lle (arviomääräraha)	40 000 000
48. Korkotuki OECD-ehtoisille vientiluotoille (arviomääräraha)	5 000 000

Pääluokka 33

33. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA	**45 767 716 000**
01. Sosiaali- ja terveysministeriö (400)	**175 438 000**
21. Toimintamenot (osa EU) (siirtomääräraha 2 v)	175 438 000

02. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (400)	**112 910 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	112 910 000
03. Työttömyysturvalautakunta (400)	**8 699 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 699 000
04. Tarkastuslautakunta (090)	**8 271 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 271 000
06. Terveydenhuollon oikeusturvakeskus (400)	**10 100 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 100 000
07. Työterveyslaitos (450)	**176 500 000**
50. Valtionapu Työterveyslaitoksen menoihin (siirtomääräraha 2 v).	176 500 000
08. Kansanterveyslaitos (450)	**171 778 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	144 700 000
26. Rokotteiden hankinta (arviomääräraha)	27 078 000
09. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus (450)	**22 330 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 330 000
10. Säteilyturvakeskus (450)	**80 850 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	80 850 000
11. Lääkelaitos (450)	**7 658 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 658 000
12. Valtion koulukodit (420)	**8 373 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 373 000
13. Työsuojelun piirihallinto (400)	**80 439 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	80 439 000
14. Valtion mielisairaalat (480)	**9 020 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 020 000
15. Perhekustannusten tasaus (410)	**8 395 000 000**
51. Äitiysavustus (arviomääräraha)	58 000 000
52. Lapsilisät (arviomääräraha)	8 337 000 000
16. Yleinen perhe-eläke (410)	**248 000 000**
50. Yleinen perhe-eläke (arviomääräraha)	248 000 000

17. Työttömyysturva (410)	**6 160 000 000**
50. Valtionosuus työttömyyskassoille (arviomääräraha)	4 710 000 000
51. Työttömyysturvalain mukainen perusturva (arviomääräraha)	1 150 000 000
52. Koulutusajan toimeentulon turvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	300 000 000
18. Sairausvakuutus (410)	**55 000 000**
60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	55 000 000
19. Eläkevakuutus (410)	**9 724 000 000**
50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)	140 000 000
51. Valtion osuus maatalousyrittäjien eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	2 050 000 000
52. Valtion osuus yrittäjien eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	490 000 000
60. Valtion osuus kansaneläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	7 044 000 000
20. Tapaturmavakuutus (410)	**87 000 000**
53. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)	87 000 000
21. Rintamaveteraanieläkkeet (410)	**900 200 000**
52. Rintamasotilaseläkkeet ja asumistuki (arviomääräraha)	900 000 000
53. Rintamaveteraanien varhaiseläke (arviomääräraha)	200 000
22. Sotilasvammakorvaukset ja eräät kuntoutustoiminnan menot (410)	**1 943 600 000**
50. Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)	1 755 000 000
55. Valtion korvaus sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	170 000 000
56. Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	12 100 000
57. Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)	1 500 000
59. Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	5 000 000
23. Muu sodista kärsineiden turva (410)	**23 000 000**
30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)	23 000 000
28. Muu toimeentuloturva (410)	**54 000 000**
30. Valtion korvaus kunnille eräiden Suomeen muuttavien henkilöiden toimeentulotuen sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksiin (arviomääräraha)	2 000 000
50. Sotilasavustus (arviomääräraha)	52 000 000

29. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (410)	**40 000 000**
61. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)	40 000 000
32. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto (420)	**14 801 600 000**
30. Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	13 495 000 000
31. Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveyspalvelujen perustamiskustannuksiin (arviomääräraha)	421 000 000
32. Valtion korvaus yliopistollista sairaalaa ylläpitävälle sairaanhoitopiirille tutkimustoiminnan kustannuksiin (arviomääräraha)	360 000 000
33. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäreiden koulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	389 800 000
34. Valtion korvaus kunnille mielentilatutkimuspotilaista sekä potilassiirroista aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	17 000 000
36. Valtionavustus eräiden sosiaali- ja terveyspalveluhankkeiden kustannuksiin (arviomääräraha)	20 700 000
38. Valtionosuuden loppuerät kunnille sosiaali- ja terveyspalvelujen eräisiin käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	75 000 000
39. Valtionosuuden loppuerät kunnille sosiaali- ja terveyspalvelujen eräisiin perustamiskustannuksiin (arviomääräraha)	23 100 000
53. Terveyskasvatus ja -valvonta (470)	**42 850 000**
21. Terveyskasvatus sekä päihteiden käytön ja tupakoinnin vähentäminen (siirtomääräraha 2 v)	32 850 000
23. Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)	5 000 000
24. Tartuntatautien valvonta (arviomääräraha)	5 000 000
57. Lomatoiminta (420)	**769 100 000**
40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	676 000 000
42. Valtion korvaus pienyrittäjien vuosilomajärjestelmän kustannuksiin (arviomääräraha)	100 000
50. Valtion korvaus Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja kunnille maatalousyrittäjien lomituspalvelujen hallintomenoihin (arviomääräraha)	93 000 000
92. Raha-automaattiyhdistyksen tuoton käyttö (420)	**1 630 000 000**
50. Avustukset yksityisten sosiaali- ja terveysalan yhteisöjen kustannuksiin (arviomääräraha)	1 465 000 000
59. Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot	165 000 000
99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut menot (400)	**22 000 000**
67. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (arviomääräraha).	22 000 000

Pääluokka 34

34. TYÖMINISTERIÖN HALLINNONALA	**13 728 195 000**
01. Työministeriö (610)	**817 837 000**
20. Kansallisen työelämän kehittämisohjelma ja tuottavuuden kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	20 000 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	121 237 000
61. EU:n osallistuminen työvoima- ja sosiaalipolitiikkaan (EU) (siirtomääräraha 3 v)	676 600 000
03. Työsuojelun piirihallinto (400)	**24 440 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 440 000
06. Työvoimapolitiikan toimeenpano (620)	**12 374 107 000**
02. Palkkaperusteinen työllistämistuki valtionhallinnolle (arviomääräraha)	1 080 000 000
21. Työvoima-asiain piiri- ja paikallishallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	589 677 000
25. Työvoimapalvelujen erityismenot (arviomääräraha)	55 330 000
29. Työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen ostopalvelut (arviomääräraha)	1 107 700 000
30. Palkkaperusteinen työllistämistuki kunnille ja kuntayhtymille (arviomääräraha)	1 350 000 000
50. Työvoimapoliittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien opintososiaaliset edut (arviomääräraha)	1 267 100 000
52. Työmarkkinatuki (arviomääräraha)	4 950 000 000
61. Euroopan sosiaalirahaston tavoitteiden kansallinen osarahoitus valtion osalta (EU) (siirtomääräraha 3 v)	655 800 000
62. Valtionapu työttömyyden lieventämiseen (osa EU) (arviomääräraha)	750 000 000
63. Työllisyysperusteinen valtionapu investointeihin (osa EU) (siirtomääräraha 3 v)	250 000 000
64. Muuttoturva (arviomääräraha)	8 500 000
77. Sijoitusmenot työllisyyden turvaamiseksi (osa EU) (siirtomääräraha 3 v)	310 000 000
07. Pakolais- ja siirtolaisuusasiat (410)	**250 450 000**
30. Valtion korvaus kunnille eräiden Suomeen muuttavien henkilöiden toimeentulotuen sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksiin (arviomääräraha)	54 800 000
61. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)	195 650 000
99. Työministeriön hallinnonalan muut menot (610)	**261 361 000**
21. Työvoimaopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 680 000
22. Työneuvoston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	308 000
23. Siviilipalvelus (arviomääräraha)	13 520 000

50. Palkkaturva (arviomääräraha)	230 000 000
51. Eräät merimiespalvelut (arviomääräraha)	4 553 000
67. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet (arviomääräraha)	9 300 000

Pääluokka 35

35. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA	**3 852 782 000**
01. Ympäristöministeriö (510)	**165 720 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	91 555 000
22. Kehittäminen ja suunnittelu (siirtomääräraha 2 v)	41 500 000
24. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	21 565 000
26. Koulutus, tiedotus ja valistus (siirtomääräraha 2 v)	4 500 000
61. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	6 600 000
11. Ympäristön suojelu (520)	**89 750 000**
62. Ympäristönsuojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	32 750 000
63. Ilmansuojelun ja jätehuollon investointien korkotuki (arviomääräraha)	16 000 000
64. Öljyjätemaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (siirtomääräraha 3 v)	20 000 000
67. Ympäristöyhteistyön edistäminen Suomen lähialueen maissa (siirtomääräraha 3 v)	21 000 000
26. Alueelliset ympäristökeskukset (560)	**363 755 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	282 255 000
61. Euroopan aluekehitysrahaston tavoitteiden kansallinen osarahoitus (EU) (siirtomääräraha 3 v)	20 500 000
77. Ympäristötyöt (siirtomääräraha 3 v)	61 000 000
27. Suomen ympäristökeskus (560)	**166 627 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	119 827 000
27. Ympäristövahinkojen torjunta (arviomääräraha)	12 000 000
44. Koskiensuojelulain mukaiset korvaukset (arviomääräraha)	25 000 000
63. Vesiensuojeluinvestointien korkotuki (arviomääräraha)	9 800 000
30. Yhdyskunnat, alueidenkäyttö ja luonnonsuojelu (530)	**236 500 000**
22. Luonnonsuojelualueiden hoito ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	67 000 000
37. Avustukset kuntien kaavoitukseen ja maankäytön ohjaukseen (siirtomääräraha 3 v)	7 500 000
61. Eräät luonnonsuojeluun liittyvät korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	43 000 000
62. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000

74.	Luonnonsuojelualueiden talonrakennustyöt (siirtomääräraha 3 v).	3 000 000
87.	Luonnonsuojelualueiden hankkiminen (siirtomääräraha 3 v)	111 000 000
41.	**Valtion asuntorahasto (540)**	**24 430 000**
21.	Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 430 000
45.	**Asunto- ja rakennustoimi (540)**	**2 806 000 000**
54.	Asumistuki (arviomääräraha)	2 270 000 000
56.	Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)	450 000 000
60.	Siirto valtion asuntorahastoon (arviomääräraha)	55 000 000
61.	Avustukset vuokrataloille (siirtomääräraha 3 v)	23 000 000
64.	Avustukset asunnottomille ja pakolaisille osoitettaviin asuntoihin (arviomääräraha)	8 000 000

Pääluokka 36

36.	**VALTIONVELKA**	**27 088 424 000**
01.	**Markkamääräisen velan korko (910)**	**14 208 324 000**
90.	Markkamääräisen velan korko (arviomääräraha).....	14 208 324 000
03.	**Valuuttamääräisen velan korko (910)**	**12 227 900 000**
90.	Valuuttamääräisen velan korko (arviomääräraha).....	12 227 900 000
09.	**Muut menot valtionvelasta (910)**.....	**652 200 000**
21.	Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha).....	652 200 000

Menojen kokonaismäärä:

190 804 688 000

Yksityiskohtaiset perustelut

YLEISTÄ

Brutto- ja nettobudjetointi

Valtion talousarviossa noudatetaan pääsääntönä bruttobudjetointia. Nettobudjetointi on talousarviosta annetussa laissa tarkoin rajoitettu poikkeus pääsäännöstä.

Talousarviossa voidaan nettobudjetoida

1) uudet valtionlainat ja valtionvelan kuoletukset;

2) valtionlainoista saatavat korkotulot, emissiovoitot ja pääomavoitot sekä valtionlainoista aiheutuvat korkomenot, emissioalennukset ja pääomatappiot; sekä

3) viraston ja laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot.

Viraston toiminnasta kertyvien tulojen ja siitä aiheutuvien menojen nettobudjetoinnissa on erotettu seuraavat tapaukset:

1) toimintamenomomentin vakiosisällön kuvauksessa mainitut virastolle työnantajana maksettavat tulot ja irtaimen omaisuuden myyntitulot sekä viraston toimitilojen satunnaisesta luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten saadut tulot, jotka voidaan vähentää toimintamenoista, vaikka tästä ei olisi mainintaa momentin perusteluissa,

2) liiketoimintaa harjoittavan viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot,

3) maksullista toimintaa harjoittavan viraston toiminnasta tai toiminnan osasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot, sekä

4) viraston vastuulla toteutettavasta tutkimus- tms. yhteishankkeesta tuloina saatavat muiden hankeosapuolten maksuosuudet ja hankkeesta aiheutuvat menot.

Tapauksissa 2)—4) on ao. toimintamenomäärärahan perustelujen päätösosassa nettobudjetointia koskeva maininta.

Nettoutettavia tuloja eivät ole verot, veronluonteiset maksut tai sakkomaksut. Nettoutuksen kohteena eivät myöskään ole siirtomenot tai niiden palautukset eivätkä sijoitusmenot tai omaisuuden myyntitulot lukuunottamatta viraston tai laitoksen toimintaan tarkoitetun irtaimen omaisuuden hankintaa tai irtaimen omaisuuden myyntiä.

Nettobudjetoidun momentin menojen vakiosisältöön kuuluvat jäljempänä ilmenevät toimintamenomomenttien vakiosisällön mukaiset menot.

Nettoutetusta toiminnasta kertyviä tuloja saa käyttää tästä toiminnasta aiheutuviin menoihin ilman, että siitä on mainintaa luku- tai momenttiperusteluissa, jollei valtiontalouden rahoitussuunnittelusta muuta johdu.

Toimintamenomäärärahan kanssa saa nettouttaa myyntituotot sellaisesta irtaimesta käyttöomaisuudesta, jonka hankinta rahoitetaan toimintamenomäärärahasta. Kiinteän omaisuuden, finanssisijoitusten (esim. osakkeet ym. arvopaperit) ja erillismomenteilta rahoitettavan irtaimen käyttöomaisuuden myyntituottoja ei saa nettouttaa.

Menomomenttien luokittelu ja asiasisältö

Menomomentteja koskevat yleiset määräykset

Menot on jaettu talousarviossa momenteiksi tehtävän tai menojen laadun mukaan. Pääjaotteluna on seuraava menojen laadun mukainen pääryhmitys (suluissa vastaavat momenttien numerotunnukset):

1) kulutusmenot (01—29): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannontekijöitä, kuten työpanosta, tavaroita ja palveluksia,

2) siirtomenot (30—69): menot, joista valtio ei saa välitöntä vastiketta,

3) sijoitusmenot (70—89): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa pitkävaikutteisia tuotannontekijöitä tai rahoitusvaateita, joista valtio saa tuloa tai muuta hyötyä useana varainhoitovuonna, ja

4) muut menot (90—99): edellä mainittuihin pääryhmiin kuulumattomat menot, kuten valtionvelan hoitomenot.

Momentin määrärahaa saa käyttää ainoastaan momentin numerotunnuksen osoittaman menoryhmän menoihin, ellei momentin perusteluissa ole erityisestä syystä määrätty toisin. Siten kulutusmenoihin tarkoitettua määrärahaa ei saa käyttää siirtomenoihin eikä siirtomenoihin tarkoitettua määrärahaa kulutusmenoihin.

Momentilla yksilöityyn käyttötarkoitukseen ei saa käyttää muuta käyttötarkoitukseltaan yleisempää määrärahaa (esim. toimintamenomomentin määrärahaa), vaikka kyseisen yleisemmän määrärahan perusteluissa mainittua yksilöityä käyttötarkoitusta ei olisi suljettu pois. Tästä pääsäännöstä voidaan poiketa, jos momentin perusteluissa on asiaa koskeva maininta.

Milloin määrärahasta saa maksaa palkkoja tai palkkioita, siitä maksetaan myös näihin liittyvät sosiaaliturva- ja eläkemaksut ja muut henkilösivumenot.

Mikäli määrärahaa saa käyttää momentin perustelujen mukaan EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoittamiseen, sisältää se myös ao. tutkimustarjouksiin osallistumisen edellyttämän rahoituksen.

Tehtävän mukainen budjetointi

Tehtävän mukaisesti budjetoituja ovat tulosbudjetoitujen virastojen toimintamenomomentit sekä eräät kulutusmenoihin luettavat projektiluonteisten tehtävien menot. Tehtävän mukaan budjetoitua määrärahaa saa käyttää kaikkiin kyseisestä tehtävästä säännönmukaisesti aiheutuviin menoihin, ellei talousarviosta muuta johdu.

Tulosbudjetoidun viraston toiminnasta aiheutuvat menot on budjetoitu pääsääntöisesti yhtenä määrärahana menomomenteille 21—23. Erillisinä menojen laadun mukaisina määrärahoina on budjetoitu siirtomenot, talonrakennus- ja maa- ja vesirakennusinvestointimenot ja finanssisijoitusmenot sekä eräät poikkeuksellisen suuret kalustoinvestoinnit.

Toimintamenomomentin vakiosisältöön kuuluvat ne käyttötarkoitukset, jotka on määritelty menomomenttien 01, 29 ja 70 kohdalla menomomenttien asiasisällön kuvauksessa.

Toimintamenomomentille on budjetoitu vähennyksenä virastolle työnantajana maksettavat sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat silloin, kun virasto maksaa työntekijän palkan sairaus- tai äitiysloman ajalta sekä saadut korvaukset työterveydenhuollon kustannuksiin. Lisäksi toimintamenomomentille on budjetoitu vähennyksenä viraston irtaimen omaisuuden myyntitulot sekä viraston toimitilojen satunnaisesta luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten saadut tulot.

Lisäksi toimintamenomomentin määrärahaa saa käyttää maksullisen toiminnan menoihin, mikäli viraston tai laitoksen maksullista toimintaa ei ole budjetoitu omaksi momentikseen.

Poikkeuksellisesti momenteille 10—27 on budjetoitu tehtävän mukaan sellaisia tarvikkeiden ja palvelusten ostoon tarkoitettuja, selvästi toiminnallisesti rajattavan kokonaisuuden muodostavia määrärahoja, jotka erityisen syyn perusteella on tarkoituksenmukaista merkitä omalle momentilleen. Tällaisia mahdollisesti omille momenteilleen merkittyjä menokokonaisuuksia ovat mm. ao. hallintoyksiköille tyypilliset ja erityisen suuret toiminnan erityismenot sekä selvästi määräaikaiset erillisprojektit.

Vakiosisältöiset menomomentit

Momenteille 01, 28, 29, 70 ja 74—79 on määritelty sellaisia vakiosisältöisiä käyttötarkoituksia, joihin ao. momenteille ja toimintamenomomenteille budjetoituja määrärahoja saa käyttää ilman, että siitä on maininta ao. momentin perusteluissa.

Vakiomenomomentit 01, 29 ja 70 on yleensä yhdistetty virastojen toimintamenomomenteiksi, joiden vakiosisältö vastaa em. kolmen vakiomenomomentin yhdistettyä vakiosisältöä.

Määrärahoja käytettäessä momenttien perustelut ovat vakiosisältömääritykseen nähden ensisijaisessa asemassa. Siten momentin perusteluissa voidaan poiketa vakiosisällöstä joko sulkemalla osa vakiokäyttötarkoituksista pois tai täydentämällä niitä muilla käyttötarkoituksilla. Jälkimmäisessä tilanteessa käyttötarkoitusten täydentäminen ilmaistaan em. momenteilla "myös" -sanalla esim. seuraavasti: "Mo-

mentin määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien matka- ja edustusmenojen maksamiseen."

Menojen laadun mukaiset määräykset

Kulutusmenot (01—29)

Kulutusmenoja ovat menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannontekijöitä. Kulutusmenoihin luetaan valtion palveluksessa olevan henkilöstön palkkaukset, muut palkkiot, sosiaaliturvamaksut, eläkemaksut, tavaroiden ja palvelusten ostomenot, puolustusmateriaalin sekä sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston, jotka ovat arvoltaan vähäisiä tai joiden taloudellinen pitoaika on lyhyt, hankintamenot sekä muut sellaiset valtion toiminnasta johtuvat tai toimintaan liittyvät menot, mikäli niitä ei ole luettava siirto- tai sijoitusmenoihin. Kulutusmenoihin luetaan myös EU-ohjelmien vaatima tekninen apu.

Valtion henkilöstön palkkauksia saadaan maksaa kulutusmenomomentilta seuraavasti:

a) toimintameno- ja palkkausmomenteilta sekä

b) muilta kulutusmenomomenteilta työsopimussuhteisen henkilöstön ja valtion virkamieslain (750/94) 9 §:n 1 momentissa tarkoitettujen määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitettyjen virkamiesten palkkauksia, mikäli ao. momentin päätösosassa on niin määrätty.

Virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkauksia ei saa maksaa muilta kuin toimintameno- ja palkkausmomenteilta. Valtion henkilöstön palkkauksia voidaan maksaa muulta kuin kulutusmenomomentilta vain, mikäli momentin vakiokäyttötarkoituksessa tai päätösosassa on niin määrätty.

01—02. Palkkaukset

Palkkausmomentilta saadaan henkilöstön enimmäismäärien puitteissa maksaa viraston oman virka- ja työsopimussuhteisen henkilöstön palkkaukset, jotka perustuvat virka- ja työehtosopimuksiin ja muihin laillisiin maksuperusteisiin.

Palkkausmomentilta saa maksaa myös

a) ulkomaanedustuksen ja sotilasasiamiesten paikalliskorotukset sekä eräät muut vastaavat palkkausmenot;

b) luento-, tunti- ja dosenttiopetuspalkkiot sekä näihin verrattavissa olevat palkkiot;

c) eräät pysyväisluonteisesta asiantuntijatoiminnasta aiheutuvat palkkiot, joista on maksettava sosiaaliturva- ja eläkemaksut;

d) virkamiehen irtisanomisajan palkkaus viran lakkaamisen jälkeiseltäkin ajalta;

e) valtion virkamieslain mukaan valtioneuvoston käytettäväksi asetetun virkamiehen palkkaus kyseessä olevan hallinnonalan ministeriön palkkausmomentilta; sekä

f) vahvistettujen perusteiden mukaista uudelleensijoitusrahaa kuntoutuksen kokeilutoiminnan piiriin kuuluvissa virastoissa ja laitoksissa.

05—07. Eläkkeet

Momenteille on merkitty lakiin, asetukseen tai valtiota sitovaan sopimukseen perustuvat tai perusteluissa erikseen määritellyt vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet, ylimääräiset eläkkeet sekä eräät lähinnä eläkkeen luonteiset avustukset.

16—18. Puolustusvoimien kaluston hankkiminen

Momenteille on merkitty puolustusmateriaalin sekä muun puolustusvoimien kaluston ja välineiden hankkimisesta aiheutuvat menot.

28. Maksullisen palvelutoiminnan kulutusmenot

Momentille on merkitty ja momentin määrärahaa saa käyttää sellaisten muutoin toimintamenomomentilta tai momentilta 29 maksettavien menojen maksamiseen, jotka selvästi ovat kohdistettavissa maksullisen palvelutoiminnan kulutusmenoiksi. Maksullisen palvelutoiminnan menojen perustelut liittyvät kiinteästi ao. tulomomenttiin, jonka perusteluissa on otettu huomioon myös muut kuin erillismomentille merkittävät maksullisen palvelutoiminnan kustannukset.

Maksullisen palvelutoiminnan momentin määrärahaa saa käyttää palkkauksiin vain, jos

tätä koskeva valtuus mahdollisine henkilömäärärajoituksineen on esitetty momentin perusteluissa.

29. Muut kulutusmenot

Momentin määrärahaa saa käyttää viraston tai laitoksen tai nimetyn hallinnonalan laissa tai asetuksessa säädettyjen tehtävien hoidon edellyttämien tavaroiden ja palvelusten ostomenojen maksamiseen, lukuunottamatta palkkaus- ja palkkauksenluonteisia menoja sekä muita kuin jäljempänä mainittuja sijoitusmenoja (vrt. momenttien 70—89 asiasisällön määrittelyt).

Määrärahaa saa käyttää myös sellaisen viraston tai laitoksen toiminnan edellyttämien koneiden, laitteiden ja kaluston, joiden arvo on enintään 50 000 mk tai joiden taloudellinen pitoaika on enintään kolme vuotta, hankintamenojen maksamiseen.

Momentin määrärahaa saa käyttää edellä mainittujen menojen lisäksi myös seuraavien menojen maksamiseen:

— viraston tai laitoksen toimialaan liittyvien kotimaisten ja ulkomaisten yhteisöjen jäsenmaksut (avustusluonteiset menot on merkitty momenteille 66—69)

— aineettoman käyttöomaisuuden hankintamenot (patentit, tietokoneohjelmistojen käyttöoikeudet ja muut sellaiset käyttö- ja omistusoikeudet), elleivät ne sisälly momenteilta 70—79 suoritettaviin hankintoihin

— puhelinosuustodistusten tai vastaavien puhelimen käyttöön oikeuttavien todistusten hankintamenot, elleivät ne liity momenteille 70—89 budjetoituun kokonaisuuteen

— viraston tai laitoksen toiminnasta tai sen hallinnassa olevasta käyttöomaisuudesta aiheutuvat verot ja maksut (ml. rangaistusluonteiset lisät ja korotukset)

— valtion varoista maksettavat, viraston tai laitoksen toiminnasta aiheutuvat vahingonkorvaukset ja muut vastaavat korvaukset, liikennevahinkomaksut sekä tileistäpoistot, ellei niihin ole osoitettavissa muuta määrärahaa

— viraston tai laitoksen määräytymisperusteiltaan säännöksissä tarkoin määrättyjen tulojen tai muiden erien liikaa perityn osan palautukset, ellei palautusta voida suorittaa ao. tulomomentilta.

Siirtomenot (30—69)

Siirtomenoihin luetaan kunnille, muille julkisille yhteisöille, elinkeinoelämälle, kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille maksettavat valtionavut ja valtion välityksellä tapahtuvat varainsiirrot sekä vastikkeetta tapahtuvat varainsiirrot talousarvion ulkopuolella oleviin valtion rahastoihin, kansaneläkelaitokselle ja ulkomaille. Valtio ei saa siirtomenoista välitöntä tai suoranaista aineellista vastiketta, kuten rahaa, tavaraa tai palvelusta siirron saajalta. Välillisesti siirtomenot edistävät valtion tehtävien toteuttamista.

Siirtomenot on luokiteltu saajan mukaan. Valtionavut rakennustoimintaan sekä koneiden ja kaluston hankintaan on pyritty merkitsemään eri momenteille kuin kulutukseen tai muihin käyttötarkoituksiin menevät valtionavut. Mikäli määräraha koskee useaa siirron saajaryhmää, on esitetty jaottelu saajaryhmittäin tarvittaessa edelleen jaoteltuna käyttötalouteen ja pääomatalouteen tarkoitettuihin siirtoihin.

Momenteille 30—69 on budjetoitu korvaukset liiketoimintaa harjoittaville yksiköille niiden yleisen edun vuoksi suorittamista tehtävistä, milloin etu koituu muille kuin valtiolle.

Lakisääteisesti määräytyvät ja harkinnanvaraiset siirtomenot on pyritty merkitsemään eri momenteille.

30—39. Valtionavut kunnille ja kuntayhtymille ym.

Momenteille on merkitty kunnille ja kuntayhtymille suoritettavat valtionavut.

40—49. Valtionavut elinkeinoelämälle

Momenteille on merkitty elinkeinoelämän edistämiseksi tarkoitetut valtionavut yksityisille yrityksille, elinkeinonharjoittajille sekä yrittäjien ja elinkeinonharjoittajien yms. etuja edistäville keskusjärjestöille, yhdistyksille ym.

50—59. Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille

Momenteille on merkitty siirrot yksityisille kuluttajille sekä valtionavut yleishyödyllisille järjestöille, laitoksille, yhdistyksille, seuroille jne. Tällaisia ovat esimerkiksi urheilujärjestöt, yksityiset oppilaitokset, yksityiset sairaalat ja sellaiset yksityiset tutkimuslaitokset, jotka eivät välittömästi palvele liike- tai elinkeinoelämää.

60. Siirrot budjetin ulkopuolisille valtion rahastoille ja kansaneläkelaitokselle

Momentille on merkitty siirrot talousarvion ulkopuolisiin rahastoihin sekä siirrot kansaneläkelaitokselle.

61—65. Muut siirrot kotimaahan

Momenteille on merkitty sellaiset erittelemättömät siirrot, joiden jakamista kuntien, elinkeinoelämän ja kotitaloussektorin kesken ei ole voitu edeltäkäsin suorittaa.

Momenteille on budjetoitu myös varainsiirrot Euroopan unionin komission kanssa hyväksyttävien EU:n rakennerahastojen toimenpide- ja yhteisöaloitteita koskevien toimenpideohjelmien ja rahoituspäätösten mukaisten valtion omien ja muiden hankkeiden EU:n rahoituksen suorittamiseen. EU:lta tuleva rahoitus on merkitty vastaavasti ryhmiteltynä ao. tulomomenteille.

66—69. Siirrot ulkomaille

Momenteille on merkitty sellaiset ulkomaille siirrettävät varat, joista ei saada välitöntä vastiketta tai joiden vastike on vähäinen suhteessa menon suuruuteen. Tällaisia ovat esim. kehitysyhteistyötoiminnan puitteissa myönnettävät avustukset sekä kansainvälisten rahoitusyhteisöjen jäsenmaksut sekä muut sellaiset avustusluonteiset jäsenmaksut, jotka ao. yhteisöt käyttävät toimintansa rahoitukseen tai välittävät edelleen avustuksina kolmansille tahoille.

Momenteille on budjetoitu myös varainsiirrot Euroopan unionille suoritettaviin arvonlisäveropohjaan ja bruttokansantuloon perustuviin Suomen maksuosuuksiin samoin kuin Suomen maksuosuuksiin Euroopan investointipankin ja Euroopan ydinenergiayhteisön hankintakeskuksen pääomista sekä Euroopan hiili- ja teräsyhteisön rahastoon.

Sijoitusmenot (70—89)

Sijoitusmenoihin luetaan muut kuin puolustusmateriaalin ja sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston, jotka ovat arvoltaan vähäisiä tai joiden taloudellinen pitoaika on lyhyt, hankintamenot, talonrakennusten sekä maa- ja vesirakenteiden rakentamismenot, arvopapereiden, maa-alueiden ja rakennusten hankintamenot sekä lainananto.

Reaalisijoitukset (70—79)

Reaalisijoituksiin luetaan sellaiset valtion aineellisen käyttöomaisuuden hankinnat, jotka täyttävät jäljempänä eri vakiomomenttiryhmien kohdalla esitetyt tunnusmerkit. Koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot on merkitty momenteille 70—73. Talonrakennukset on merkitty momenteille 74—76 ja muut rakennustyöt momenteille 77—79.

70—73. Kaluston hankinta

Momenteille on puolustusmateriaalin hankintamenoja lukuunottamatta merkitty arvoltaan yli 50 000 markan ja samalla taloudelliselta pitoajaltaan yli kolmivuotisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot. Mikäli viraston tai laitoksen toimintamenot on budjetoitu toimintamenomomentille (21—23), on tälle yleensä sisällytetty myös määrärahat kaluston hankintaan. Momentin 70 (Kaluston hankinta) määrärahaa saa käyttää mainitunlaisten, viraston tai laitoksen tai nimetyn hallinnonalan toiminnan edellyttämien koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenojen maksamiseen.

74—76. Talonrakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisista valtion uudisrakennustöistä ja rakennusten perusparannustöistä aiheutuvien tarpeellisten rakentamismenojen, mukaanlukien palkkausmenot, maksamiseen. Perusparannuksiksi kat-

sotaan sellaiset muutos- tai korjaustyöt, joiden johdosta rakennuksen arvo lisääntyy oleellisesti. Määrärahoja saa käyttää myös rakennusten turva- ja muista teknisistä järjestelmistä aiheutuvien menojen maksamiseen. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös uudisrakennustöiden ja perusparannustöiden suunnittelusta ja sen edellyttämien konsulttipalvelusten ostoista aiheutuvien menojen maksamiseen, lukuunottamatta sitä suunnittelutyötä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamenomomentille.

Momenteilla yksilöityjen hankkeiden kustannusarviot vastaavat rakennuskustannusindeksin (1990 = 100) pistelukua 103. Jos hankkeesta on tehty urakkasopimus, kustannusarvio perustuu sopimukseen. Kustannusarviot eivät sisällä arvonlisäveroa.

77—79. Maa- ja vesirakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisten muista valtion rakennustöistä kuin talonrakennuksista aiheutuvien menojen, mukaanlukien palkkausmenot, maksamiseen. Tällaisia töitä voivat olla esim. yleisten teiden, rautateiden, satamien, kanavien ja siltojen rakentamis- ja peruskorjaustyöt, maankuivatustyöt, vesi- ja viemärijohtotyöt, koskien ja vesiväylien perkaamis-, uittoväylien rakentamis- sekä pengerrys- ja patoamistyöt. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös mainitunlaisten rakennustöiden suunnittelusta ja sen edellyttämien konsulttipalvelusten ostoista aiheutuvien menojen maksamiseen, lukuunottamatta sitä suunnittelutyötä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamenomomentille.

Lainat ja muut finanssisijoitukset (80—89)

80—86. Valtion varoista myönnettävät lainat

Momenteille on merkitty valtion varoista myönnettävät lainat.

87. Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt

Momentille on merkitty maa-alueiden, rakennusten ja kiinteistöjen ostomenot.

88—89. Muut finanssisijoitukset

Momenteille on merkitty osakkeiden ja arvopapereiden ostomenot, sijoitukset valtionenemmistöisiin osakeyhtiöihin ym. finanssisijoitukset.

Muut menot (90—99)

Muihin menoihin luetaan valtionvelan korot, indeksikorotukset sekä muut edellä mainittuihin kulutus-, siirto- ja sijoitusmenoihin kuulumattomat menot.

90—92. Valtionvelan korot ja indeksikorotukset

Momenteille on merkitty kotimaisen ja ulkomaisen velan korot ja indeksikorotukset.

93—99. Muut ja erittelemättömät menot

Momenteille on merkitty edellä luokittelemattomat menot, kuten eräät muut laskennalliset erät sekä eräät korvausmenot.

TULOT

Osasto 11
VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

01. *Tulo- ja varallisuusvero*

Momentille arvioidaan kertyvän 46 495 000 000 mk.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen vuoden 1997 veroasteikkolaiksi, jonka mukaan tuloverotuksessa ansiotuloja koskevan progressiivisen veroasteikon tulorajoja ehdotetaan korotettavaksi neljällä prosentilla. Lisäksi tuloveroasteikon kaikkien tuloluokkien marginaaliveroprosentteja alennetaan yhdellä prosenttiyksiköllä. Tarkistusten arvioidaan vähentävän veron tuottoa yhteensä 3 400 milj. mk verrattuna vuonna 1996 voimassa oleviin veroperusteisiin. Tarkistuksesta marginaaliveroprosentin alennuksen osuuden arvioidaan olevan 1 800 milj.mk.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen tuloverolain muuttamisesta. Esityksen mukaan tulopoliittisen ratkaisun yhteydessä sovitulla tavalla tulonhankkimisvähennystä esitetään korotettavaksi 1 500 markasta 1 800 markkaan. Toimenpiteen arvioidaan vähentävän veron tuottoa 140 milj. mk.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen veronkantolain muuttamisesta. Esityksen mukaan verojen tilitysjärjestelmää esitetään muutettavaksi siten, että varainhoitovuoden aikana kertyvien veronsaajien välisiä jako-osuuksia muutetaan vastaamaan lopullisen verotuksen mukaisia maksuunpanosuhteita. Tilitysjärjestelmän arvioidaan vuonna 1997 lisäävän valtion tuloveron tuottoa kertaluonteisesti noin 1 400 000 000 mk. Esitetyn muutoksen johdosta eri veronsaajien takaisinperinnät ja palautukset veronsaajien kesken vähenevät olennaisesti, mikä on omiaan parantamaan niiden parempaa arviointia oikealle varainhoitovuodelle.

1997 tuloarvio	46 495 000 000
1996 tuloarvio	42 700 000 000
1995 tilinpäätös	37 870 611 434

02. *Korkotulojen lähdevero*

Momentille arvioidaan kertyvän 1 650 000 000 mk.

Selvitysosa: Vero perustuu korkotulojen lähdeverosta annettuun lakiin (1550/92, muut. 1390/95). Vero on 28 % korkotulojen määrästä.

1997 tuloarvio	1 650 000 000
1996 tuloarvio	1 800 000 000
1995 tilinpäätös	1 229 198 357

03. *Perintö- ja lahjavero*

Momentille arvioidaan kertyvän 1 350 000 000 mk.

Selvitysosa: Vero perustuu perintö- ja lahjaverolakiin (378/40, muut. 1392/95) ja siinä olevaan perintöveroasteikkoon.

1997 tuloarvio	1 350 000 000
1996 tuloarvio	1 270 000 000
1995 tilinpäätös	991 756 573

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut

01. *Arvonlisävero*

Momentille arvioidaan kertyvän 46 300 000 000 mk.

Selvitysosa: Vero perustuu arvonlisäverolakiin (1501/93). Veron määrä on pääsääntöisesti 22 % veron perusteesta. Elintarvikkeiden vero on 17 % ja lääkkeiden, kirjojen, elokuvien sekä liikuntapalvelujen vero 12 % veron perusteesta. Majoituspalvelujen, yleisradion lupamaksutulojen, henkilökuljetusten sekä kulttuuri- ja viihdetilaisuuksien pääsymaksujen vero on 6 %.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 1997, jonka mukaan kansaneläkelaitokselle tuloutetaan vuonna 1997 arvonlisäveron tuotosta 2 400 000 000 mk.

Kunnille arvonlisäverolain 130 §:n nojalla palautettavan arvonlisäveron määräksi on arvioitu 3 800 000 000 mk.

1997 tuloarvio	46 300 000 000
1996 tuloarvio	45 600 000 000
1995 tilinpäätös	36 939 468 655

02. *Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero*

Momentille arvioidaan kertyvän 1 830 000 000 mk.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta (664/66). Veron määrä on 22 % vakuutussopimuksen mukaisesta vakuutusmaksusta, johon vero ei sisälly.

Verosta on vapautettu henkilö-, luotto- ja jälleenvakuutussopimukseen tai potilasvahinkolain mukaiseen vakuutussopimukseen perustuvat vakuutusmaksut sekä ulkomaanliikenteen tavaran kuljetusten ja kuljetusvälineiden vakuutussopimuksiin perustuvat vakuutusmaksut.

1997 tuloarvio	1 830 000 000
1996 tuloarvio	1 700 000 000
1995 tilinpäätös	1 551 350 561

03. *Apteekkimaksut*

Momentille arvioidaan kertyvän 395 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot ovat apteekkimaksusta annetun lain (148/46, muut. 59/83) mukaisia maksuja.

Apteekkimaksutaulukkoa on tarkoitus tarkistaa vuonna 1997 siten, että tarkistus perustuu toteutuneeseen kokonaisliikevaihdon muutokseen vuodesta 1993 vuoteen 1994 ja että tarkistettua apteekkimaksutaulukkoa sovelletaan ensimmäisen kerran apteekkimaksuun, joka määrätään vuoden 1996 liikevaihdon perusteella. Apteekkimaksutaulukon tarkistaminen edellyttää apteekkimaksusta annetun lain 2 §:n 1 momentissa mainittujen liikevaihtoryhmien ja liikevaihdon alarajojen kohdilla olevien apteekkimaksun markkamäärien tarkistamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen (70/96) muuttamista.

1997 tuloarvio	395 000 000
1996 tuloarvio	375 000 000
1995 tilinpäätös	356 739 654

06. Tuonnin perusteella kannettavat verot ja maksut

01. *Tuontitulli*

Momentille arvioidaan kertyvän 10 000 000 mk.

Selvitysosa: Eräistä siirtymäajan tulleista annetun lain nojalla kannetaan kansallisen tullitariffin ja EU:n tullitariffin erotusta vastaava osuus, joka tuloutetaan tälle momentille kansallisena tuontitullina. Tuontitullin kertymään sisältyy myös tullauksen yhteydessä määrätyt veronkorotukset.

1997 tuloarvio	10 000 000
1996 tuloarvio	75 000 000
1995 tilinpäätös	264 879 927

08. Valmisteverot

01. *Tupakkavero*

Momentille arvioidaan kertyvän 3 160 000 000 mk.

Selvitysosa: Vero perustuu tupakkaverolakiin (1470/94 muut. 1203/95). Tupakkatuotteiden kulutuksen arvioidaan edelleen alenevan noin kolmella prosentilla vuonna 1997.

1997 tuloarvio	3 160 000 000
1996 tuloarvio	3 335 000 000
1995 tilinpäätös	3 085 096 033

02. *Makeisvero*

Momentille arvioidaan kertyvän 150 000 000 mk.

Selvitysosa: Vero perustuu makeis- ja virvoitusjuomaverolakiin (1474/94). Veron määrä on 3,50 mk/kg.

1997 tuloarvio	150 000 000
1996 tuloarvio	150 000 000
1995 tilinpäätös	151 080 189

04. *Alkoholijuomavero*

Momentille arvioidaan kertyvän 7 100 000 000 mk.

Selvitysosa: Vero perustuu alkoholi- ja alkoholijuomaverolakiin (1471/94, muut. 1540/95 ja 1541/95).

1997 tuloarvio	7 100 000 000
1996 tuloarvio	7 360 000 000
1995 tilinpäätös	6 807 179 130

05. *Virvoitusjuomavero*

Momentille arvioidaan kertyvän 175 000 000 mk.

Selvitysosa: Vero perustuu makeis- ja virvoitusjuomaverolakiin (1474/94). Perusveron määrä on 27 penniä litralta. Lisäksi tuotteen pakkauksesta riippuen virvoitusjuomista voidaan kantaa lisäveroa 1 tai 4 markkaa litralta.

1997 tuloarvio	175 000 000
1996 tuloarvio	130 000 000
1995 tilinpäätös	164 081 909

07. *Polttoainevero*

Momentille arvioidaan kertyvän 14 100 000 000 mk.

Selvitysosa: Vero perustuu nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annettuun lakiin (1472/94, muut. 901/95 ja 1342/95) ja asetukseen (1547/94) sekä lakiin eräiden energialähteiden valmisteverosta (1473/94).

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen eräiden energialähteiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta, jolla sähkön verotusta ehdotetaan muutettavaksi rakenteeltaan tapahtuvaksi tuotantovaiheesta kulutusvaiheeseen. Sähkön käytön verorasitusta esitetään lisäksi korotettavaksi siten, että tälle tuloarviomomentille kertyvä lisätuotto on 900 000 000 mk. Sähkön kuluttajahinnasta kertyvä arvonlisäveron lisäys 200 000 000 mk on otettu huomioon arvonlisäveromomentin tuottoarviossa.

1997 tuloarvio	14 100 000 000
1996 tuloarvio	13 550 000 000
1995 tilinpäätös	11 628 011 899

10. Muut verot

01. *Leimavero*

Momentille arvioidaan kertyvän 1 000 000 000 mk.

Selvitysosa: Viitaten momentin 11.10.05 selvitysosan perusteluihin nykyistä leimaverotusta ehdotetaan muutettavaksi siten, että kiinteistön luovutusten ja arvopapereiden leimaverotuksen tilalle ehdotetaan varainsiirtoveroa.

1997 tuloarvio	1 000 000 000
1996 tuloarvio	2 800 000 000
1995 tilinpäätös	2 029 509 707

03. *Autovero*

Momentille arvioidaan kertyvän 3 800 000 000 mk.

Selvitysosa: Vero perustuu autoverosta annettuun lakiin (1482/94). Veron määrä on henkilöauton verotusarvo vähennettynä 4 600 markalla. Vähäpäästöisten henkilöautojen veroa on lievennetty myöntämällä niille edellä sanotun lisäksi 4 500 markan suuruinen vähennys. Pakettiautojen vero on 35 % niiden verotusarvosta. Tuottoarviossa on otettu huomioon taksi- ja invalidiautoille suoritettava veronpa-

lautus, jonka määräksi on arvioitu 140 000 000 mk.

1997 tuloarvio 3 800 000 000
1996 tuloarvio 3 600 000 000
1995 tilinpäätös..... 2 685 845 285

04. *Moottoriajoneuvovero*

Momentille arvioidaan kertyvän 870 000 000 mk.

Selvitysosa: Vero perustuu moottoriajoneuvoverolakiin (722/66, muut. 1546/92).

1997 tuloarvio 870 000 000
1996 tuloarvio 860 000 000
1995 tilinpäätös 668 132 060

05. *Varainsiirtovero*

Momentille arvioidaan kertyvän 1 500 000 000 mk.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen varainsiirtoverolaiksi. Esityksen mukaan kiinteistön luovutusten nykyistä leimaveropohjaa esitetään laajennettavaksi, mutta toisaalta kiinteistön luovutusten verokantaa alennettavaksi. Kiinteistöjen verokannaksi ehdotetaan 4 % ja arvopapereiden 1,6 %. Tälle momentille arvioitavaksi kertyvä varainsiirtoveron tuotto on otettu huomioon vähennyksenä leimaveron tuottoarviossa.

1997 tuloarvio 1 500 000 000

06. *Arpajaisvero*

Momentille arvioidaan kertyvän 360 000 000 mk.

Selvitysosa: Vero perustuu arpajaisverolakiin (552/92). Veron määrä on yksinoikeudella toimeenpantavista arpajaisista 5 % arpajaisten tuotosta. Peliautomaattien, pelien ja pelilaitteiden pitämisestä muualla kuin arpajaislainsäädännössä tarkoitetussa pelikasinossa veron määrä on 3 % tuotosta. Tavara-arpajaisissa vero on 1,5 % tuotosta ja 30 % muissa arpajaisissa jaettujen voittojen yhteismäärästä.

1997 tuloarvio 360 000 000
1996 tuloarvio 320 000 000
1995 tilinpäätös 331 790 558

07. *Ajoneuvovero*

Momentille arvioidaan kertyvän 1 070 000 000 mk.

Selvitysosa: Vero perustuu eräistä ajoneuvoista suoritettavasta ajoneuvoverosta annettuun lakiin (135/94, muut. 1480/94). Veron määrä on 500 markkaa autosta, joka on ensi kertaa merkitty rekisteriin viimeistään 31 päivänä joulukuuta 1993 ja 700 markkaa ajoneuvosta, joka on merkitty rekisteriin edellä mainitun päivän jälkeen. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi ajoneuvoveron suorittamisesta vuonna 1997, jossa veron kantotapaa uudistetaan. Käytännön syistä vero kannetaan asetuksella myöhemmin säädettävänä ajankohtana.

1997 tuloarvio 1 070 000 000
1996 tuloarvio 1 040 000 000
1995 tilinpäätös..... 1 046 033 461

08. *Jätevero*

Momentille arvioidaan kertyvän 300 000 000 mk.

Selvitysosa: Vero perustuu jäteverolakiin (495/96). Veron määrä on 90 markkaa yleiselle kaatopaikalle toimitetulta jätetonnilta. Verosta on vapautettu maa- ja kiviainekset, voimalaitosten rikinpoistojäte ja lentotuhka, siistausjäte, kaatopaikalla enintään vuoden ajan välivarastoitavat jätteet sekä kaatopaikalla kompostoitava biojäte ja puhdistamoliete. Rakennusjäte on lisäksi vapautettu verosta vuoden 1997 loppuun saakka.

1997 tuloarvio 300 000 000

19. Muut veronluonteiset tulot

02. *Lästimaksut*

Momentille arvioidaan kertyvän 3 500 000 mk.

Selvitysosa: Lästimaksu perustuu lakiin (189/36) ja asetukseen (468/54) lästimaksusta. Vastaavat menot on merkitty momentille 31.32.50.

1997 tuloarvio..... 3 500 000
1996 tuloarvio..... 3 200 000
1995 tilinpäätös 4 166 189

08. *Öljyjätemaksu*

Momentille arvioidaan kertyvän 20 000 000 mk.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen öljyjätemaksulain säätämisestä pysyväksi. Maksu on 25 penniä kilolta. Öljyjätemaksulla rahoitettavat vastaavat menot on merkitty momentille 35.11.64.

1997 tuloarvio	20 000 000
1996 tuloarvio	20 000 000
1995 tilinpäätös	20 749 197

09. *Muut verotulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 10 000 000 mk.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan kaikki sellaiset verot ja veronluonteiset tulot, joiden osalta ei ole katsottu kertymän vähäisyyden vuoksi tarpeelliseksi pitää omaa tulomomenttia. Momentille kertyy lähinnä ennen vuotta 1997 voimassa olleiden veroperusteiden mukaisia veroja ja maksuja.

1997 tuloarvio	10 000 000
1996 tuloarvio	100 000 000
1995 tilinpäätös	79 654 880

Osaston 11 tulot luvuittain vuosina 1995—1997

		v. 1995 tilinpäätös 1000 mk	v. 1996 talousarvio 1000 mk	v. 1997 esitys 1000 mk	Muutos 1996—1997 ± 1000 mk	± %
01.	Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	40 091 566	45 770 000	49 495 000	+3 725 000	+ 8
04.	Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	39 418 284	47 675 000	48 525 000	+ 850 000	+ 2
06.	Tuonnin perusteella kannettavat verot ja maksut	264 880	75 000	10 000	— 65 000	—87
08.	Valmisteverot	21 835 449	24 525 000	24 685 000	+ 160 000	+ 1
10.	Muut verot	6 761 311	8 620 000	8 900 000	+ 280 000	+ 3
19.	Muut veronluonteiset tulot	104 570	123 200	33 500	— 89 700	—73
	Yhteensä	108 476 061	126 788 200	131 648 500	+4 860 300	+ 4

Osasto 12
SEKALAISET TULOT

24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala

99. *Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tulot*
Momentille arvioidaan kertyvän 9 500 000 mk.

Selvitysosa: Tuloista 2 500 000 mk arvioidaan kertyvän kansainvälisten järjestöjen rahoitusosuuksina kriisinhallinta- ja rauhanturvaoperaatioiden menoista, joita vastaavat menot on budjetoitu momentille 24.99.25.

1997 tuloarvio 9 500 000
1996 tuloarvio 9 500 000
1995 tilinpäätös 8 328 003

25. Oikeusministeriön hallinnonala

01. *Tuomioistuintulot*
Momentille arvioidaan kertyvän 150 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot perustuvat tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annettuun lakiin (701/93) ja vastaavaan asetukseen (774/93).

1997 tuloarvio 150 000 000
1996 tuloarvio 200 000 000
1995 tilinpäätös 163 231 020

47. *Ulosottomaksut*
Momentille arvioidaan kertyvän 225 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot perustuvat lakiin ulosottomaksuista (34/95) ja vastaavaan asetukseen (35/95). Tulojen arvioinnissa on otettu huomioon lisäyksenä aiemmin momentille 12.26.(64) kertyneet tulot.

1997 tuloarvio 225 000 000
1996 tuloarvio 125 000 000
1995 tilinpäätös 112 975 533

50. *Vankeinhoitolaitoksen tulot*
Momentille arvioidaan kertyvän 80 000 000 mk.

Selvitysosa: Tuloista 58 000 000 mk arvioidaan kertyvän työtoiminnasta ja 22 000 000 mk muista tuloista. Työtoiminnan tulot perustuvat oikeusministeriön päätökseen (1369/93, muut. 122/96).

Ennakoitu työtoiminnan tulojen ja kustannusten laskelma vuodelle 1997 on seuraava:

	1995 mk	1996 mk	1997 mk
TULOT			
Työtoiminnan tulot	60 637 000	58 000 000	58 000 000
MENOT			
Henkilökunnan palkat	35 302 000	31 000 000	35 000 000
Vankien työrahat ja avolaitospaikat	13 880 000	15 000 000	15 000 000
Aine- ja tarvike- ym. työkustannukset	42 786 000	39 500 000	42 000 000
Muuttuvat kustannukset yhteensä	91 968 000	85 500 000	92 000 000
Katejäämä	—31 331 000	—27 500 000	—34 000 000
Työtoiminnan kone-, laite- ja kalustohankinnat	525 000	2 200 000	3 800 000
Alijäämä (—)	—31 856 000	—29 700 000	—37 800 000

1997 tuloarvio 80 000 000
1996 tuloarvio 80 000 000
1995 tilinpäätös..... 81 207 012

99. *Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 7 500 000 mk.

Selvitysosa: Tulot perustuvat oikeusministeriön päätökseen oikeusministeriön ja eräiden hallinnonalalla toimivien virastojen suoritteista perittävistä maksuista (1369/93).

1997 tuloarvio 7 500 000
1996 tuloarvio 5 200 000
1995 tilinpäätös..... 10 862 661

26. Sisäasiainministeriön hallinnonala

05. *Lääninhallitusten julkisoikeudellisista suoritteista kertyvät tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 33 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot kertyvät lääninhallitusten julkisoikeudellisten suoritteiden myynnistä. Kuitenkin Ahvenanmaalla lääninhallitus hoitaa rekisterihallinnon tehtävät, joista kertyvät tulot merkitään toimintamenomomentille, kuten maistraattien tulot. Tuloja arvioidaan kertyvän seuraavasti:

	mk
Elinkeinoluvat	16 000 000
Muut luvat	5 000 000
Lainanhoitomaksut	7 000 000
Todistukset	3 000 000
Muut suoritteet	2 000 000
Yhteensä	33 000 000

1997 tuloarvio 33 000 000
1996 tuloarvio 32 300 000
1995 tilinpäätös..... 30 463 951

(64.) *Ulosottotoimen maksutulot*

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen tulot on budjetoitu momentille 12.25.47.

1996 tuloarvio 175 000 000
1995 tilinpäätös 168 597 979

75. *Tulot poliisin lupapalveluista*

Momentille arvioidaan kertyvän 185 000 000 mk.

Selvitysosa: Momentin numerotunnus on muutettu. Arvioitu keskeisten lupien määrä vastaa vuoden 1995 tasoa. Poliisin muun maksullisen palvelutoiminnan tulot on nettobudjetoitu momentille 26.75.21.

Maksullisen palvelutoiminnan ennakoidut kustannusvastaavuuslaskelmat vuosille 1996 ja 1997 sekä vertailulaskelma vuodelta 1995.

	1995 mk	1996 mk	1997 mk
TULOT			
Julkisoikeudelliset suoritteet	180 637 000	181 000 000	185 000 000
KUSTANNUKSET			
Erilliskustannukset	143 400 000	145 000 000	145 000 000
Osuus yhteiskustannuksista	38 500 000	39 000 000	39 000 000
Kustannukset yhteensä	181 900 000	184 000 000	184 000 000
Ylijäämä(+)/alijäämä(—)	—1 263 000	—3 000 000	+1 000 000

1997 tuloarvio 185 000 000
1996 tuloarvio 154 000 000
1995 tilinpäätös 180 636 747

80. *Pelastushallinnon tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 4 362 000 mk.

Selvitysosa: Tulot kertyvät Pelastusopiston ammatillisessa peruskoulutuksessa olevien opiskelijoiden kotikuntien maksuosuuksista, joiden perusteet on säädetty Pelastusopistosta annetun lain (1165/94) 4 §:ssä.

1997 tuloarvio 4 362 000
1996 tuloarvio 3 993 000
1995 tilinpäätös 3 053 286

90. *Rajavartiolaitoksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 16 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulojen arvioidaan kertyvän seuraavasti:

	mk
Vuokrat	11 000 000
Muonitus	500 000
Muut tulot	4 500 000
Yhteensä	16 000 000

1997 tuloarvio 16 000 000
1996 tuloarvio 16 500 000
1995 tilinpäätös 14 854 205

98. *Euroopan aluekehitysrahastosta saatavat tulot (EU)*

Momentille arvioidaan kertyvän 461 411 000 mk.

Selvitysosa: Momentin numerotunnus on muutettu.

1997 tuloarvio 461 411 000
1996 tuloarvio 616 650 000
1995 tilinpäätös 173 684 694

99. *Sisäasiainministeriön hallinnonalan muut tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 3 500 000 mk.

1997 tuloarvio 3 500 000
1996 tuloarvio 10 000 000
1995 tilinpäätös 3 459 860

27. Puolustusministeriön hallinnonala

20. *Tulot puolustusvoimien irtaimen omaisuuden myynnistä ja vuokrauksesta sekä royalty-maksuista*

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 100 000 mk.

Selvitysosa:

Tulojen ja menojen erittely:

	mk
Tulot irtaimiston myynnistä, vuokrauksesta ja royalty-maksuista	8 100 000
Irtaimiston ja kaluston hankintamenot.	8 000 000
Nettotulot	100 000

1997 tuloarvio 100 000
1996 tuloarvio 100 000
1995 tilinpäätös 96 281

21. *Puolustusministeriön hallinnonalan metsätalouden tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 6 000 000 mk.

Selvitysosa: Metsätalouden tavoitteet ja erittely ovat luvussa 27.91.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Toiminnan menot	19 800 000
Puutavaran myyntitulot	25 500 000
Muut metsätalouden tulot	300 000
Nettotulot	6 000 000

1997 tuloarvio 6 000 000
1996 tuloarvio 6 000 000
1995 tilinpäätös 9 204 927

22. *Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulot*

Momentille ei arvioida kertyvän nettotuloa.

Selvitysosa: Rakennuslaitoksen tulot kertyvät maksuperustelain (150/92) ja puolustusministeriön hallinnonalan maksullisista suoritteista annetun puolustusministeriön päätöksen mukaan hinnoiteltavista suoritteista, joita puolustusvoimille tuotetaan omakustannushintaan ja ulkopuolisille liiketaloudellisin perustein.

Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulostavoitteet on esitetty luvussa 27.92.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	854 100 000
Tulot rakentamispalveluista	300 000 000
Tulot kiinteistöjen ylläpitopalveluista	531 100 000
Muut tulot palvelusten myynnistä	23 000 000
Nettotulot	—

1997 tuloarvio ..... -
1996 tuloarvio ..... -
1995 tilinpäätös 283 094

99. *Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 57 650 000 mk.

Selvitysosa: Tuloista 54 900 000 mk kertyy YK:n suorittamista korvauksista suomalaisista valvontajoukoista aiheutuvista kustannuksista, jotka laskutetaan Suomen osallistumisesta YK:n rauhanturvaamistoimintaan annetun lain (514/84) 4 §:n perusteella.

1997 tuloarvio 57 650 000
1996 tuloarvio 63 500 000
1995 tilinpäätös 70 805 426

28. Valtiovarainministeriön hallinnonala

07. *Siirto valtion eläkerahastosta*

Momentille siirretään 6 000 000 000 mk.

Selvitysosa: Siirto perustuu valtion eläkerahastosta annettuun lakiin (1372/89, muut. 942/93). Valtion eläkejärjestelmässä seurataan TEL-järjestelmän rahastointitavoitetta. Tämän mukaisesti osa rahaston tuloista sijoitetaan valtiontalouden ulkopuolelle.

1997 tuloarvio 6 000 000 000
1996 tuloarvio 6 000 000 000
1995 tilinpäätös 6 100 000 000

23. *Valtiokonttorin tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 24 754 000 mk.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Tulot perustuvat lakiin valtiokonttorista (305/91, muut. 15/93 ja 1268/95) ja valtiovarainministeriön päätökseen (1250/93, muut. 954/94 ja 1283/95) valtiokonttorin maksullisista suoritteista.

1997 tuloarvio 24 754 000
1996 tuloarvio 26 434 000
1995 tilinpäätös 27 283 354

24. *Tapaturmavakuutustoimintaa harjoittavien yhtiöiden vakuutusmaksuosuus*

Momentille arvioidaan kertyvän 10 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot kertyvät tapaturmavakuutustoimintaa harjoittavien yhtiöiden vakuutusmaksuosuutena, joka määrätään pientyönantajien ja vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyöneiden työnantajien työssä sattuvista tapaturmista momentilta 28.06.50 maksettavien korvausten perusteella määrättynä maksuna.

1997 tuloarvio 10 000 000
1996 tuloarvio 10 000 000
1995 tilinpäätös..... 12 004 434

25. *Vakuutusmaksut vahingon- ym. korvauksista*

Momentille arvioidaan kertyvän 105 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion virastoilta ja laitoksilta (L valtiokonttorista 305/91, muut. 15/93) sekä valtion liikelaitoksilta (VNp 868/88) perittävistä Valtiokonttorin suorittamia tapaturmakorvauksia, taloudellisen tuen, liikennevahinko- sekä muita korvauksia vastaavista maksuista.

1997 tuloarvio..... 105 000 000
1996 tuloarvio..... 113 000 000
1995 tilinpäätös 150 968 610

28. *Kuntien osuudet verotuskustannuksista*

Momentille arvioidaan kertyvän 491 000 000 mk.

1997 tuloarvio..... 491 000 000
1996 tuloarvio..... 480 000 000
1995 tilinpäätös 471 461 340

29. *Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista*

Momentille arvioidaan kertyvän 133 000 000 mk.

1997 tuloarvio..... 133 000 000
1996 tuloarvio..... 131 000 000
1995 tilinpäätös 128 600 288

30. *Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista*

Momentille arvioidaan kertyvän 75 000 000 mk.

1997 tuloarvio 75 000 000
1996 tuloarvio 73 000 000
1995 tilinpäätös..... 71 951 472

49. *Tullilaitoksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 39 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot perustuvat tullilakiin (1466/94) ja valtiovarainministeriön päätökseen tullilaitoksen suoritteiden maksullisuudesta ja maksuperusteista sekä suoritteista perittävistä maksuista (1001/93, muut. 1528/94 ja 245/95).

Tuloja arvioidaan kertyvän seuraavasti:

	mk
Julkisoikeudelliset suoritteet.....	30 000 000
Liiketaloudelliset suoritteet.....	6 500 000
Muut tulot	2 500 000
Yhteensä	39 000 000

1997 tuloarvio 39 000 000
1996 tuloarvio 38 500 000
1995 tilinpäätös..... 45 665 556

51. *Metallirahatulot*

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 13 420 000 mk.

Selvitysosa: Momentille merkitään metallirahojen ja niiden lyöntioikeuksien luovuttamisesta samoin kuin käytöstä poistettujen metallirahojen myynnistä saatavien tulojen sekä metallirahojen hankkimisesta ja varastoinnista sekä palautettavien metallirahojen takaisinlunastamisesta aiheutuvien menojen erotus. Momentille merkitään myös juhlarahoista saatavien tulojen ja niistä aiheutuvien menojen erotus.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Toiminnan erillismenot.....	21 130 000
Toiminnan tulot.....	36 550 000
Varastointimenot	2 000 000
Nettotulot.....	13 420 000

Maastrichtin sopimuksen artiklat 104, 104a ja 104b kieltävät jäsenmaissa julkisen sektorin rahoituksen keskuspankkien toimesta. Ministerineuvoston asetuksen (EC) (nro 3603/93) kuudennen artiklan mukaan keskuspankin hallussa voi olla enintään 10 prosenttia liikkeessä olevasta metallirahasta. Tästä syystä metallirahojen kriisivarasto on hoidettava valtion varastona.

1997 tuloarvio 13 420 000
1995 tilinpäätös..... 61 637 529

52. *Tilastokeskuksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 1 875 000 mk.

Selvitysosa: Nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina on otettu huomioon suoritteiden myynnistä saatavat tulot, jotka perustuvat valtiovarainministeriön päätökseen Tilastokeskuksen suoritteiden maksullisuudesta (1624/95).

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Maksullisen toiminnan erillismenot....	35 125 000
Maksullisen toiminnan tulot	37 000 000
Nettotulot	1 875 000
1997 tuloarvio.....	1 875 000
1996 tuloarvio.....	1 375 000
1995 tilinpäätös	1 056 845

64. *Valtion kiinteistölaitoksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 1 072 000 000 mk.

Selvitysosa: Kiinteistölaitos on tulosohjattu, toimintamenojen osalta nettobudjetoitu, liiketaloudellisin periaattein toimiva valtion virasto. Investointeja lukuun ottamatta kiinteistölaitos rahoittaa toimintansa keräämillään vuokratuloilla. Toimitilojen vuokratulot perustuvat käypiin vuokriin. Kiinteistölaitoksen alustavat tulostavoitteet ja investointimäärärahat on esitetty luvussa 28.64.

Tulojen ja menojen erittely:	mk	mk
Vuokratulot:.....		1 751 000 000
— toimitiloista (sisäiset) .1	586 000 000	
— toimitiloista (ulkoiset).	57 000 000	
— asunnoista.....	29 000 000	
— maanvuokratulot	25 000 000	
— käyttökorvaukset ja muut tulot.....	54 000 000	
Menot:		679 000 000
— organisaation toimintameno	72 000 000	
— energiamenot	147 000 000	
— yhtiövastikkeet.....	50 000 000	
— kiinteistövero	99 000 000	
— hoitopalvelut	113 000 000	
— muut omistajamaksut.	48 000 000	
— kunnossapito	150 000 000	
Nettotulot		1 072 000 000
1997 tuloarvio		1 072 000 000
1996 tuloarvio		1 138 000 000
1995 tilinpäätös.....		930 982 964

87. *Tulot rahoitusmarkkinoiden vakauttamisesta*

Momentille arvioidaan kertyvän 400 215 000 mk.

Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion talousarviosta talletuspankkeihin tehdyille pääomasijoituksille maksettavista koroista ja mahdollisista sijoitusten pääoman maksuista sekä Osuuskunta EKA-yhtymän ja Osuusliike Elannon yrityksen saneerauksesta annetun lain (47/93) mukaisten saneerausohjelmien mukaisesti valtiolle tulevista, tallettajien saamisten turvaamisesta säästökassatoimintaa harjoittavassa osuuskunnassa annettuun lakiin (1361/93) perustuvista suorituksista.

1997 tuloarvio.....	400 215 000
1996 tuloarvio.....	106 800 000
1995 tilinpäätös	7 258 095

90. *Euroopan unionin traditionaalisten varojen kantopalkkiot (EU)*

Momentille arvioidaan kertyvän 100 000 000 mk.

Selvitysosa: Euroopan unionin neuvoston tekemän päätöksen (88/376/EEC, EURATOM) mukaan jäsenvaltiot saavat vähentää tilittäessään unionin puolesta kerättävät tullitulot ja maatalousmaksut EU:lle 10 % kertyneistä tuloista jäsenvaltioille aiheutuvien keruukustannusten kattamiseen.

1997 tuloarvio.....	100 000 000
1996 tuloarvio.....	169 000 000
1995 tilinpäätös	86 568 385

97. *Siirtymäkorvaus Euroopan unionista (EU)*

Momentille arvioidaan kertyvän 377 000 000 mk.

Selvitysosa: Suomen EU-liittymissopimuksen 109 artiklan mukaan EU maksaa Suomelle siirtymäkorvausta 457 milj. ecua neljän vuoden aikana, josta vuonna 1997 maksettava osuus on 65 milj. ecua. Varat on tarkoitettu korvaamaan niitä kustannuksia, jotka aiheutuvat Suomen maatalouden välittömästä hintasopeutuksesta.

1997 tuloarvio.....	377 000 000
1996 tuloarvio.....	945 000 000
1995 tilinpäätös.....	2 700 506 667

98. *Takaisinperittävät arvonlisäveropalautukset*

Momentille arvioidaan kertyvän 3 700 000 000 mk.

Selvitysosa: Lisäys aiheutuu siitä, että kuntien vuonna 1996 saamat arvonlisäveron palautukset peritään kunnilta takaisin täysimääräisinä vuonna 1997.

1997 tuloarvio	3 700 000 000
1996 tuloarvio	2 800 000 000
1995 tilinpäätös	2 208 859 354

99. *Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 1 820 000 000 mk.

Selvitysosa: Pääluokan 36 perusteluihin viitaten sarjaobligaatioiden myynnistä saatavat emissiovoitot on otettu huomioon vähentävänä tekijänä markkamääräisen velan korkomomentilla.

Tulojen arvioidaan kertyvän seuraavasti:

	mk
Tulot valuutanvaihtosopimuksista	1 793 500 000
Liikelaitosten puolesta maksettujen lakkautuspalkkojen takaisinmaksut	4 000 000
Vakuutuskorvausten regressit (takaisinmaksut)	9 500 000
Valtionperinnöt	8 000 000
Muut tulot	5 000 000
Yhteensä	1 820 000 000

1997 tuloarvio	1 820 000 000
1996 tuloarvio	2 036 000 000
1996 lisätuloarvio	84 000 000
1995 tilinpäätös	5 364 164 711

29. Opetusministeriön hallinnonala

01. (12.29.01 ja 42) *Opetusministeriön tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 6 600 000 mk.

Selvitysosa: Tulot kertyvät opetusministeriön ja sen maksupisteiden vuokratuloina, valtionapujen palautuksina, valtionavulla rahoitetun kaluston myyntituloina ja muina tuloina.

Tuloarvion mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 361 564 000 mk valtionosuusjärjestelmän muutoksen johdosta pääluokan 29 perusteluihin viitaten.

1997 tuloarvio	6 600 000
1996 tuloarvio	368 164 000
1995 tilinpäätös	858 715 438

(10.) *Korkeakoulujen tulot*

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta. Kuntien maksuosuudet harjoittelukoulujen kustannuksiin on otettu huomioon momentin 29.40.30 mitoituksessa.

1996 tuloarvio	71 781 000
1995 tilinpäätös	101 047 275

39. *Opintotukitoiminnan tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 151 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulojen arvioidaan kertyvän seuraavasti:

	mk
Vuonna 1997 maksettujen takausvastuiden lyhennykset	2 000 000
Takausvastuusaatavien lisäys	123 000 000
Korkotulot	11 000 000
Opintorahojen palautukset	15 000 000
Yhteensä	151 000 000

1997 tuloarvio	151 000 000
1996 tuloarvio	131 000 000
1995 tilinpäätös	178 316 708

(42.) *Kuntien maksuosuudet ja korvaukset*

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen tulot on otettu huomioon momentin 12.29.01 laskelmissa.

43. *Ylioppilastutkintolautakunnan tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 30 000 mk.

Selvitysosa: Nettobudjetoitavina tuloina on otettu huomioon ylioppilastutkintolautakunnan suoritteista perittävät maksut (opetusministeriön päätös 1248/95).

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Toiminnan menot	22 306 000
Toiminnan tulot	22 336 000
Nettotulot	30 000

1997 tuloarvio	30 000
1996 tuloarvio	44 000
1995 tilinpäätös	21 468 231

91. *Valtion osuus veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista*

Momentille arvioidaan kertyvän 1 771 000 000 mk.

Selvitysosa: Tuloista 31 000 000 mk arvioidaan kertyvän voittovaroista rakentamiseen myönnettyjen lainojen kuoletuksista ja koroista.

1997 tuloarvio	1 771 000 000
1996 tuloarvio	1 690 000 000
1996 lisätuloarvio	40 000 000
1995 tilinpäätös	1 675 728 731

(93.) *Museoviraston tulot*

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta. Tulot on nettobudjetoitu momentille 29.93.22.

1996 tuloarvio	6 000 000
1995 tilinpäätös	5 872 839

96. *Valtion elokuvatarkastamon tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 517 000 mk.

Selvitysosa: Tuloista 500 000 mk perustuu elokuvien tarkastuksen toimittamisesta annetun lain (300/65, muut. 267/87) 10 §:ään, video- ja muiden kuvaohjelmien tarkastamisesta annetun lain (697/87) 15 §:ään ja asetukseen elokuvien ja muiden kuvaohjelmien tarkastusmaksujen tarkistamisesta (146/94). Muut tulot perustuvat annettavaan opetusministeriön päätökseen valtion elokuvatarkastamon maksullisista suoritteista.

1997 tuloarvio	517 000
1996 tuloarvio	450 000
1995 tilinpäätös	519 929

30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

01. *EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta saatavat tulot (EU)*

Momentille arvioidaan kertyvän 2 572 625 000 mk.

Selvitysosa: EU:n yhteisen maatalouspolitiikan ja kalastuspolitiikan toteuttamiseksi Suomen osuudeksi EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta arvioidaan 3 272 625 000 mk. Kun siirroksi interventiorahastoon arvioidaan 700 000 000 mk, momentille arvioidaan kertyvän 2 572 625 000 mk.

Maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta arvioidaan tuloutuvan EU:n osuutena seuraavista menoista säädösten mukaiset tulot:

	Yhteensä vuonna 1997 mmk (milj. ecua)	Vastaavia menoja momenteilla
EU-tulotuki	1 580 (272)	30.31.43
Hedelmä- ja vihannestuottajien markkinorg. tuki	6 (1)	30.32.48
Ympäristötuki	783,0 (135)	30.31.45
Luopumistuki	89,3 (15)	30.32.47
Pellonmetsitys	75,0 (13)	30.32.47
Metsänparannustoiminta	25 (4)	30.86.44
Kalatalouden interventiotoiminta	1 (0,2)	30.36.46
Tukijärjestelmien valvonta ETY 307/91 2 art.	0,725 (0,1)	30.01.21
Yhdennetty hallinto- ja valvontajärjestelmä ETY 3508/92	10,6 (1,8)	30.31.41 ja 30.01.22
Pinta-alatukien satelliittivalvonta ETY 165/94	2,0 (0,3)	30.31.41
Yhteensä	2 572,625 (444)	
Interventiotoiminta	700 (121)	Interventiorahasto
Yhteensä	3 272,625 (564)	

ETY 307/91 perusteella EU:lta tuloutuu vuoden 1996 loppueriä ja vuoden 1997 ennakoita. ETY 307/91 1 artiklan edellyttämän valvonnan menoihin arvioidaan tuloutuvan 125 000 ecua, mikä on otettu huomioon menoja vähentävänä tekijänä momentilla 28.40.21 sekä 2 artiklan edellyttämän valvonnan menoihin noin 125 000 ecua. Yhdennetyn hallinto- ja valvontajärjestelmän (ETY 3508/92) menoihin arvioidaan tuloutuvan EU:lta vuoden 1996 loppueriä ja vuoden 1997 ennakoita 1 824 000 ecua vastaavasti 10 600 000 mk.

EU:lta saatavien tulojen mitoituksessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus.

1997 tuloarvio 2 572 625 000
1996 tuloarvio 2 684 600 000
1995 tilinpäätös..... 1 822 214 849

02. *EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosastosta saatavat tulot (EU)*

Momentille arvioidaan kertyvän 637 000 000 mk.

Selvitysosa: EU:n yhteisen maatalouspolitiikan toteuttamiseksi Suomeen vuonna 1997 tuloutuvaksi osuudeksi EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosastosta arvioidaan 682 600 000 mk (118 milj. ecua). Kun maatilatalouden rakennepoliittisiin toimenpiteisiin arvioidaan tuloutuvan noin 45 600 000 mk maatilatalouden kehittämisrahastoon, momentille arvioidaan kertyvän 637 000 000 mk. Tuloja vastaavasti menoja on momentilla 30.01.61.

EU:lta saatavien tulojen mitoituksessa ja vastaavan EU-osuuden mitoituksessa menoina on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus. Sen sijaan vastaava kansallinen tuki otetaan huomioon Ahvenanmaan maakunnan talousarviossa luonnonhaittakorvausta lukuunottamatta.

Maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosaston EU-tulojen 682,6 milj. mk, vastaavien EU-menojen 718,4 milj. mk ja niitä vastaavan valtion rahoitusosuuden 1 572,0 milj. mk arvioidaan jakautuvan seuraavasti, milj. mk:

	EU-tulot					Valtion osuus	
	Tuloutuu v. 1995 osuutta (20 %)	Tuloutuu v. 1996 osuutta (30 %)	Tuloutuu v. 1997 osuutta (50 %)	Tuloutuu yht. milj. mk (milj. ecua)	EU-menot milj. mk	milj. mk	Momentti/ rahasto
Tavoite 6-alue:							
— Tavoite 6-ohjelma							
— maaseutupaketti	4,4	11,1	22,4	37,9 (7)	45,1	42,7	30.33.44
— saamelaismuseo					5,5	7,36	29.93.75
— Yhteisöaloitteet	0,7	4,3	0,0	5,0 (1)	0,0	20,2	30.33.44
— Tavoite 5a-toimenpiteet	38,3	47,1	82,7	168,1 (29)	173,5	253,6	
— luonnonhaittakorvaukset	35,5	41,8	69,6	146,9 (25)	139,2	221,6	30.31.46
— Maatilatalouden kehittämisrahasto	2,0	3,4	10,0	15,4 (3)	28,0	27,9	MAKERA
— elintarviketeollisuuden rakennetuki	0,8	1,8	3,1	5,8 (1)	6,3	4,2	32.50.42
Muu Suomi:							
— Ahvenanmaa (5b, 5a ilman LFA:ta).	1,1	0,6	0,5	2,3 (0,4)	1,1	0,0	
— Tavoite 5b-ohjelma	12,1	19,0	40,4	71,5 (12)	81,4	142,7	30.33.44
— Yhteisöaloitteet	1,3	4,5	0,0	5,9 (1)	0,0	40,1	30.33.44
— Tavoite 5a-toimenpiteet	68,6	115,0	208,4	392,0 (68)	417,3	1 072,6	
— luonnonhaittakorvaukset	60,6	90,5	152,8	303,9 (52)	305,6	961,9	30.31.46
— Maatilatalouden kehittämisrahasto		6,0	24,2	30,1 (5)	48,3	71,4	MAKERA
— elintarviketeollisuuden rakennetuki	8,0	18,5	31,4	57,9 (10)	63,4	39,3	32.50.42
Yhteensä talousarviossa	124,5	192,2	320,3	637,0 (110)	642,1	1 480,0	
Yhteensä MAKERA	2,0	9,4	34,2	45,6 (8)	76,3	99,3	
YHTEENSÄ	126,5	201,6	354,5	682,6 (118)	718,4	1 579,3	

1997 tuloarvio 637 000 000
1996 tuloarvio 648 900 000
1995 tilinpäätös 299 580 305

03. *EU:n kalatalouden ohjaamisen rahoitusvälineeltä saatavat tulot (EU)*

Momentille arvioidaan kertyvän 33 750 000 mk.

Selvitysosa: EU:n yhteisen kalastuspolitiikan mukaisen rakennepolitiikan toteuttamiseksi Suomen tuloiksi kalatalouden ohjaamisen rahoitusvälineeltä arvioidaan 33 750 000 mk. Tuloja vastaavat menot ovat momentilla 30.36.46. Kalatalouden rakenneohjelma on hyväksytty vuosille 1995—1999. Sen mukaan EU:n osuus on yhteensä 27 milj. ecua (komission päätös n:o 95/333/EY: 23 milj. ecua ja 95/360/EY: 4 milj. ecua ja ETY 4253/88, muut. 2082/93). Tästä määrästä EU on maksanut ensimmäisen ennakko-osuuden (30 % kokonaisosuudestaan eli 6,9 milj. ecua vastaavasti 38 404 365 mk). Vuosina 1996 ja 1997 tuloutuva määrä perustuu ohjelman toteutumisaikatauluun. Vuonna 1997 arvioidaan tuloutuvan 33 750 000 mk (5,8 milj. ecua vastaavasti).

EU:lta saatavien tulojen mitoituksessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus.

1997 tuloarvio 33 750 000
1996 tuloarvio 35 000 000
1995 tilinpäätös 13 322 280

04. *EU:lta saatavat muut tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 5 781 000 mk.

Selvitysosa: Momentin tuloina on otettu huomioon EU:lta maa- ja metsätalousministeriön tehtäväalueelle saatavat muut kuin momenteille 12.30.01, 12.30.02 ja 12.30.03 EU:sta tuloutuvat tulot. Tulot kertyvät EU-säädösten mukaisesti.

Tulot ja vuoden 1997 kokonaismenot ovat seuraavat:

	Tulot mk (ecua)	Menot mk	
Kirjanpitotiedot	750 000 (130 000)	750 000	30.72.21
ETY 571/88 14 art. rakennetilastot	2 581 000 (445 000)	4 000 000	30.02.21
		1 000 000	30.01.21
ETY 631/89 kalastuksen valvonta	750 000 (130 000)	500 000	30.01.22
			30.01.25
			30.84.21
ETY 424/90 eläinlääkintä	1 250 000 (215 000)	2 000 000	30.84.28
			30.01.21
ETY 4045/89 16a art. valvonnan tehostaminen	450 000 (77 000)	900 000	30.99.25
Yhteensä	5 781 000 (996 000)	9 150 000	

ETY 4045/89 16a art. mukaisesti EU:lta kertyy vuoden 1996 loppueriä ja vuoden 1997 ennakoita yhteensä 330 000 ecua vastaavasti, mistä 1 460 000 mk (253 000 ecua) on otettu huomioon menoja vähentävänä tekijänä momentilla 28.40.21.

EU:n osuus kirjanpitotietojen toimittamisesta kattaa siitä aiheutuvat kustannukset. Vuonna 1997 tuloutuva erä vastaa vuoden 1997 kustannuksia.

EU:n osuus rakennetutkimuksesta vastaa enintään 700 000 ecua, minkä arvioidaan kattavan kustannukset. EU:n osuutta rakennetutkimuksen menoihin arvioidaan kertyvän 245 000 ecua vastaavasti vuoden 1995 tutkimuksen loppuerästä ja 200 000 ecua vastaavasti vuoden 1997 tutkimuksen ennakkoerästä.

EU:n osuus kalastuksen valvonnan ja eläinlääkintätoimenpiteiden menoista on 50 %. Vuonna 1997 tuloutuu vuoden 1996 menoihin kohdistuva EU:n osuus.

1997 tuloarvio 5 781 000
1996 tuloarvio 3 190 000
1996 lisätuloarvio 2 020 000
1995 tilinpäätös 947 369

30. *Valtion osuus vedonlyönnistä hevoskilpailuissa saadusta tulosta*

Momentille arvioidaan kertyvän 26 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot perustuvat arpajaislakiin (491/65) ja totopeliasetukseen (236/95). Tuloja vastaavasti myönnetään määrärahoja yhteensä 23 000 000 mk momentilla 30.34.44 hevostalou-

den edistämiseen sekä luvussa 30.70 Maatalouden tutkimuskeskukselle hevostalouden tutkimukseen. Tulokertymästä 3 000 000 mk vastaavasti ei myönnetä määrärahaa, koska se kattaa osittain vuoden 1994 kolmannessa lisätalousarviossa hevostaloudelle myönnettyä 17 000 000 markan lisätukea, minkä jälkeen lisätuesta on kattamatta 11 000 000 mk.

1997 tuloarvio 26 000 000
1996 tuloarvio 23 000 000
1995 tilinpäätös..... 21 464 499

32. *Kasvinjalostusmaksut*

Momentille arvioidaan kertyvän 5 050 000 mk.

Selvitysosa: Tulot kertyvät kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain (896/77, muut. 1030/86 ja 1305/88) mukaisina maksuina. Kertymästä 1 500 000 mk on Kasvinjalostuslaitokselle kertyviä maksuja. Kasvinjalostuslaitos on liiketoimintaa harjoittava nettobudjetoitu valtion laitos, joten näitä veroluonteisia maksuja ei oteta huomioon sen tuloina. Muiden jalostamien lajikkeiden siementavarasta suoritettavia maksuja arvioidaan kertyvän 3 500 000 mk, mitä vastaavasti menoja on momentilla 30.34.47. Lisäksi momentille arvioidaan kertyvän 50 000 mk aikaisemmin momentille 12.30.70 tuloutettuja puutarhakasvien jalostusmaksutuloja, joita vastaavat menot on merkitty momentille 30.70.21.

1997 tuloarvio..... 5 050 000
1996 tuloarvio..... 5 630 000
1995 tilinpäätös 6 962 720

35. *Hirvieläinten metsästysmaksut*

Momentille arvioidaan kertyvän 14 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion lukuun myytävistä hirvieläimistä sekä riistanhoitomaksuista ja pyyntilupamaksuista annetun lain (616/93) 4 §:n mukaisista pyyntilupamaksuista saatavina tuloina. Vastaava meno on momentilla 30.36.41.

1997 tuloarvio 14 000 000
1996 tuloarvio 21 300 000
1995 tilinpäätös..... 12 679 930

37. *Kalastuksenhoitomaksut*

Momentille arvioidaan kertyvän 43 180 000 mk.

Selvitysosa: Tulot perustuvat kalastuslain (286/82, muut. 1355/93) 88 §:ään ja kalastuslain (503/51, muut. 909/77 ja 1068/88) 83 §:ään. Pohjoisten kuntien kalastuksenhoitomaksu on tarkoitus pysyttää edelleen 30 markan suuruisena ja muun Suomen kalastuksenhoitomaksu on 80 markan suuruinen. Kalastuksenhoitomaksun suorittavien henkilöiden määräksi arvioidaan pohjoisten kuntien osalta 26 000 ja muun Suomen osalta 530 000. Kalatalouden edistämiseen käytettävä meno on merkitty momentille 30.36.45.

1997 tuloarvio 43 180 000
1996 tuloarvio 44 840 000
1995 tilinpäätös..... 39 205 171

39. *Riistanhoitomaksut*

Momentille arvioidaan kertyvän 35 400 000 mk.

Selvitysosa: Riistanhoitomaksun suorittavien henkilöiden määräksi arvioidaan 295 000. Riistanhoitomaksuista ja pyyntilupamaksuista annetun lain (616/93) 1 §:ssä tarkoitettu riistanhoitomaksu on tarkoitus säilyttää edelleen 120 markan suuruisena. Metsästyksen ja riistanhoidon edistämiseen varattu määräraha on merkitty momentille 30.36.40.

1997 tuloarvio 35 400 000
1996 tuloarvio 35 400 000
1995 tilinpäätös..... 35 226 277

40. *Vesioikeudelliset kalatalousmaksut*

Momentille arvioidaan kertyvän 6 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot kertyvät vesilain (264/61, muut. 427/70, 467/87 ja 553/94) mukaisesti määrätyistä kalatalousmaksuista sekä muista vastaavista maksuista. Vastaavat menot on merkitty momentille 30.36.25.

1997 tuloarvio..... 6 000 000
1996 tuloarvio..... 6 000 000
1995 tilinpäätös 5 458 409

41. *Tenojoen kalastuslupamaksut*

Momentille arvioidaan kertyvän 1 700 000 mk.

Selvitysosa: Tulot kertyvät Tenojoen kalastuspiirin yhteisestä kalastussäännöstä tehdyn sopimuksen (Sops 94/89) 5 artiklan ja kalastussäännön 2 §:n mukaisista kalastuslupamaksuista. Vuoden 1996 tulokertymää vastaavat menot on merkitty momenteille 30.01.21 ja 30.36.44.

1997 tuloarvio	1 700 000
1996 tuloarvio	1 700 000
1995 tilinpäätös	1 472 169

65. *Geodeettisen laitoksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 600 000 mk.

Selvitysosa: Vastaavia menoja on momentilla 30.65.21.

1997 tuloarvio	600 000
1996 tuloarvio	600 000
1995 tilinpäätös	394 540

70. *Maatalouden tutkimuskeskuksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 4 220 000 mk.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää myös sijoitusmenoiksi luettavien koneiden ja laitteiden hankinnasta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä maksujen palauttamiseen. Tuloja saa käyttää keskimäärin enintään 85 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen. Tuloista saa käyttää maksullisen toiminnan hintojen alentamiseen hevossairaalan osalta 30 000 mk, valiotaimituotannon osalta 60 000 mk ja maatalouden sääpalvelun osalta 480 000 mk eli yhteensä enintään 570 000 mk.

Selvitysosa: Nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina on otettu huomioon julkisoikeudellisten suoritteiden ja liiketaloudellisten suoritteiden tulot yhteensä 20 285 000 mk. Hevossairaala täydentää yksityistä palveluvalikoimaa tarjoamalla erityisosaamiseen ja tutkimukseen perustuvia sairaalapalveluita. Valiotaimituotannolla tehostetaan taimituotantoa, estetään vaarallisten kasvintuhoojien leviämistä ja turvataan ilmasto-olosuhteisiimme sopeutetun emotaimiston saatavuus viherrakentamisen tarpeisiin. Maatalouden sääpalvelu tuottaa ajantasaista säätietoa ja toimenpidesuosituksia tuottajille. Toiminnan avulla voidaan ennustaa kasvitautien ja tuhoeläinten leviämistä sekä parantaa näin satotasoa ja laatua. Ajantasaisen tiedon ansiosta lannoituksen aiheuttama ympäristön kuormitus alenee. Ilmatieteen laitoksen nettobudjetoidulle momentille 31.50.21 kertyvistä sääpalvelumaksujen tuotoista tuloutetaan maatalouden palvelujen osuus tälle momentille. Aiemmin tälle momentille tuloutetut puutarhakasvien jalostusmaksutulot on otettu huomioon momentin 12.30.32 tuloarviossa.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Maksullisen toiminnan erillismenot	16 065 000
Maksullisen toiminnan tulot	20 285 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	200 000
— muut suoritteet	20 085 000
Nettotulot	4 220 000

1997 tuloarvio	4 220 000
1996 tuloarvio	24 450 000
1995 tilinpäätös	29 659 117

72. *Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 40 000 mk.

Selvitysosa: Tulot kertyvät maksullisesta palvelutoiminnasta. Vastaavia menoja on momentilla 30.72.21.

1997 tuloarvio	40 000
1996 tuloarvio	40 000
1995 tilinpäätös	868 616

76. *Metsäntutkimuslaitoksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 16 300 000 mk.

Selvitysosa: Tulot perustuvat tutkimusmetsien tulokertymäarvioon. Kertymästä 10 800 000 mk on puunmyyntituloja, 3 600 000 mk maanvuokratuloja, 1 300 000 mk rakennusten vuokratuloja ja 600 000 mk muita tuloja. Asiakasrahoitteisesta toiminnasta kertyvät tulot 4 500 000 mk ja tutkimushankkeisiin arvioitu EU:n rahoitusosuus 1 500 000 mk on otettu huomioon menoja vähentävänä tekijänä momentin 30.76.21 nettomäärärahassa.

1997 tuloarvio	16 300 000
1996 tuloarvio	16 300 000
1995 tilinpäätös	15 912 152

83. *Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 32 430 000 mk.

Selvitysosa: Kertymästä 27 400 000 mk on maksullisen toiminnan tuloja ja 5 030 000 mk torjunta-aineiden rekisteröintituloja. Maksullisen palvelutoiminnan tulot perustuvat valtion maksuperustelain (150/92) nojalla annettuun maa- ja metsätalousministeriön päätökseen (1284/95) sekä rehulain (234/93) 22 §:ään ja lannoitelain (232/93) 18 §:ään. Vastaavia menoja on momenteilla 30.01.23, 30.70.22, 30.83.21 ja 33.09.21.

1997 tuloarvio 32 430 000
1996 tuloarvio 36 042 000
1995 tilinpäätös..... 23 374 754

84. *Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen tulot*
Momentille arvioidaan kertyvän 53 300 000 mk.

Selvitysosa: Kertymästä 53 100 000 mk on maksullisen palvelutoiminnan tuloja ja 200 000 mk muita tuloja. Tulot perustuvat valtion maksuperustelain (150/92) nojalla annettuun maa- ja metsätalousministeriön päätökseen Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen suoritteista perittävistä maksuista (626/93, muut. 1331/93 ja 907/94) ja Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen päätökseen maksuista (102/29/94, muut. 264/29/94, 529/29/94 ja 73/29/96).

Tuloja arvioidaan kertyvän seuraavasti:

	mk
Maksullinen palvelutoiminta	
Julkisoikeudelliset suoritteet:	
Eläimistä saatavien elintarvikkeiden tarkastusmaksu	23 500 000
Liiketaloudellisin perustein hinnoiteltavat suoritteet:	
Tutkimuspalvelut	4 600 000
Ulkomaisten rokotteiden ja seerumeiden välitys	25 000 000
Yhteensä	53 100 000
Muut tulot	200 000
Yhteensä	53 300 000

Maksullisista tutkimuspalveluista aiheutuvat menot on merkitty momentille 30.84.21, eläimistä saatavien elintarvikkeiden tarkastuksesta aiheutuvat menot momentille 30.84.22 ja rokotteiden ja seerumeiden välityksestä aiheutuvat menot momentille 30.84.28. Tulokertymässä on otettu huomioon vähennyksenä kolmansista maista tapahtuvan tuonnin rajatarkastuksen siirtyminen 1.1.1997 lukien maa- ja metsätalousministeriön tehtäväksi ja vastaavan tarkastusmaksukertymän budjetointi momentille 12.30.99.

1997 tuloarvio 53 300 000
1996 tuloarvio 54 200 000
1996 lisätuloarvio..... 6 435 000
1995 tilinpäätös..... 53 548 708

99. *Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot*
Momentille arvioidaan kertyvän 18 500 000 mk.

1997 tuloarvio 18 500 000
1996 tuloarvio 16 400 000
1995 tilinpäätös..... 78 233 866

31. Liikenneministeriön hallinnonala

24. *Tielaitoksen sekalaiset tulot*
Momentille arvioidaan kertyvän 4 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot ovat takaisin perittäviä maanlunastuskorvauksia ja muita sekalaisia tuloja.

1997 tuloarvio..... 4 000 000
1996 tuloarvio..... 5 000 000
1995 tilinpäätös 3 859 605

25. *Ulkopuolisilta perittävät osuudet tietöiden kustannuksista*
Momentille arvioidaan kertyvän 67 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot kertyvät tielaitoksen ja ulkopuolisten välisiin sopimuksiin perustuvista osuuksista ulkopuolisten osallistuessa tiehankkeiden kustannuksiin. Ulkopuolisten sitoumusosuuksia vastaavat menot sisältyvät momentille 31.24.78.

1997 tuloarvio 67 000 000
1996 tuloarvio 67 000 000
1995 tilinpäätös..... 84 689 039

30. *Merenkulkulaitoksen tulot*
Momentille arvioidaan kertyvän 402 627 000 mk.

Selvitysosa: Momentille kertyy tuloja seuraavasti:

	mk
Väylämaksut	402 227 000
Muut tulot	400 000
Yhteensä	402 627 000

Väylämaksut perustuvat väylämaksusta annettuun lakiin (1028/80). Momentin mitoituksessa on otettu huomioon väylämaksun korotus 5 prosentilla.

1997 tuloarvio	402 627 000
1996 tuloarvio	433 900 000
1995 tilinpäätös	363 281 821

31. *Merentutkimuslaitoksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 3 300 000 mk.

Selvitysosa: Tulot perustuvat liikenneministeriön päätökseen Merentutkimuslaitoksen maksullisista suoritteista (1445/93). Vastaavat menot on merkitty momentille 31.31.28.

1997 tuloarvio	3 300 000
1996 tuloarvio	3 300 000
1995 tilinpäätös	2 365 840

52. *Telehallintokeskuksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 1 665 000 mk.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää myös kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Tulot perustuvat valtion maksuperustelain nojalla annettuun liikenneministeriön päätökseen Telehallintokeskuksen maksuista (1440/94, muut. 1625/95 ja 34/96). Telehallintokeskuksen tulostavoitteet on esitetty luvussa 31.52.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Maksullisen toiminnan erillismenot	105 891 000
Bruttotulot	107 556 000
Maksullisen toiminnan tulot	107 356 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	65 578 000
— muut suoritteet	41 778 000
Muut tulot	200 000
Nettotulot	1 665 000

1997 tuloarvio	1 665 000
1996 tuloarvio	4 815 000
1995 tilinpäätös	10 366 111

58. *Radanpidon tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 1 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot ovat radanpidon kiinteistöjen myyntituloja.

1997 tuloarvio	1 000 000
1996 tuloarvio	1 000 000
1995 tilinpäätös	66 000

99. *Liikenneministeriön hallinnonalan muut tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 300 000 mk.

1997 tuloarvio	300 000
1996 tuloarvio	200 000
1995 tilinpäätös	12 712 990

32. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala

02. *Tulot yrityspalvelun piiritoimistojen maksullisesta palvelutoiminnasta*

Momentille arvioidaan kertyvän 9 200 000 mk.

Selvitysosa: Tulot pk-yrityksille järjestettävistä kehittämispalveluista perustuvat kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen kauppa- ja teollisuusministeriön sekä kauppa- ja teollisuusministeriön yrityspalvelun piiritoimistojen maksullisista suoritteista (214/96). Tulot kertyvät piiritoimistojen yrittäjäkoulutustilaisuuksista, alueellisista elinkeinojen kehittämishankkeista, tuotteistetuista neuvontapalveluista sekä muista momentilta 32.52.24 rahoitettavista kehittämispalveluista.

1997 tuloarvio	9 200 000
1996 tuloarvio	10 700 000
1995 tilinpäätös	10 740 868

32. *Patentti- ja rekisterihallituksen maksullisen palvelutoiminnan tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 4 156 000 mk.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää myös kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja

teknisen ja taloudellisen kehityksen edistämiseen tarkoitettuihin ja kansainväliseen toimintaan liittyviin projekteihin.

Selvitysosa: Nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina on otettu huomioon patentti-, tavaramerkki-, mallioikeus-, hyödyllisyysmallioikeus-, kaupparekisteri-, säätiörekisteri-, yrityskiinnitys- ja tilinpäätösasiakirjatulot sekä liiketaloudellisesta toiminnasta aiheutuvat tulot.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Maksullisen toiminnan menot	159 803 000
Bruttotulot	163 959 000
Maksullisen toiminnan tulot	163 339 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	157 072 000
— muut suoritteet	6 267 000
Muut tulot	620 000
Nettotulot	4 156 000

1997 tuloarvio	4 156 000
1996 tuloarvio	624 000
1995 tilinpäätös	8 925 467

(40.) *Geologian tutkimuskeskuksen tulot*

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta. Tulot on nettobudjetoitu momentille 32.40.21.

1996 tuloarvio	25 000 000
1995 tilinpäätös	21 315 051

41. *Turvatekniikan keskuksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 7 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion maksuperustelain nojalla (150/92) annetun kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksen (1202/95) mukaisia lupa- ja tarkastusmaksuja.

1997 tuloarvio	7 000 000
1996 tuloarvio	8 900 000

(80.) *Siirto valtion ydinjätehuoltorahastosta*

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta. Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen ydinenergialain (990/87) muuttamisesta siten, että valtion ydinjätehuoltorahaston ja valtiovaraston väliset siirrot voivat tapahtua myös valtion lainanottoa koskevien momenttien puitteissa.

1996 tuloarvio	95 000 000
1995 tilinpäätös	111 856 503

99. *Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan muut tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 130 315 000 mk.

Selvitysosa: Tulojen arvioidaan kertyvän seuraavasti:

	mk
Elintarvikeviraston tulot	300 000
Kuluttajaviraston tulot	1 400 000
Kuluttajatutkimuskeskuksen tulot	1 600 000
Matkailun edistämiskeskuksen tulot	200 000
Teknologian kehittämiskeskuksen tulot	4 000 000
Kilpailuviraston tulot	50 000
Tulot Kemijoki Oy:n osakassähköstä	63 000 000
Valtausmaksut	3 000 000
Alusrahoituslainojen korkoerohyvitykset	35 000 000
Muut tulot	21 765 000
Yhteensä	130 315 000

Elintarvikeviraston tulot perustuvat valtion maksuperustelakiin (150/92) ja sen nojalla annettuun kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen (1233/93) elintarvikeviraston maksullisista suoritteista.

Kuluttajaviraston tulot perustuvat ministeriön kuluttajaviraston maksullisista suoritteista annettuun päätökseen (1347/93) ja valmismatkaliikkeistä annettuun lakiin (1080/94).

Kuluttajatutkimuskeskuksen tulot perustuvat kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen (1348/93) kuluttajatutkimuskeskuksen maksullisista suoritteista.

Kauppa- ja teollisuusministeriön tulot perustuvat kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen (1346/93) ministeriön maksullisista suoritteista sekä kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen (1494/93) ydinenergiankäytön valvontaan kuuluvista ministeriön maksullisista suoritteista.

Matkailun edistämiskeskuksen tulot kertyvät hotelli- ja vuokratuloista.

Teknologian kehittämiskeskuksen tulot perustuvat kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen (1345/93) viraston maksuista. Maksullisen toiminnan tuloja arvioidaan olevan noin 1,5 milj. mk.

Kilpailuviraston tulot perustuvat kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen (1639/93) kilpailuviraston maksullisista suoritteista.

Tulot Kemijoki Oy:n osakassähköstä ovat nettotuloja ja perustuvat valtioneuvoston päätökseen 17.12.1992 ja sen nojalla 22.12.1993 tehtyyn sopimukseen kauppa- ja teollisuusministeriön ja Kemijoki Oy:n välillä.

Alusrahoituslainojen korkoerohyvitykset perustuvat alustoimitusten rahoitukseen myönnettävästä korkotuesta annettuun lakiin (1173/90).

1997 tuloarvio 130 315 000
1996 tuloarvio 96 865 000
1995 tilinpäätös 159 603 761

33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

06. *Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 1 750 000 mk.

Selvitysosa: Tulot ovat terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetun lain (1074/94) ja asetuksen (1121/92) mukaisia maksuja. Valtiolle suoritettava korvaus määräytyy valtion maksuperustelain (150/92) nojalla annetun sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen mukaisesti.

1997 tuloarvio 1 750 000
1996 tuloarvio 1 750 000
1995 tilinpäätös 4 760 928

08. *Kansanterveyslaitoksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 1 920 000 mk.

Selvitysosa: Tulot ovat Kansanterveyslaitoksesta annetun lain (828/81) 5 §:n mukaisia maksuja.

Tulot kertyvät rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta. Maksullisen palvelutoiminnan tulojen väheneminen johtuu maksullisten laboratoriomääritysten tulojen nettobudjetoinnista momentille 33.08.21. Harvinaisten rokotteiden myynnistä ja välityksestä aiheutuvat menot on merkitty momentille 33.08.26.

1997 tuloarvio 1 920 000
1996 tuloarvio 16 000 000
1995 tilinpäätös 39 508 966

09. *Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 12 263 000 mk.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion maksuperustelain (150/92) nojalla annetun sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen mukaisia kemikaalilain (744/89) ja alkoholilain (1143/94) tarkoittamia lupa- ja valvontamaksuja.

1997 tuloarvio 12 263 000
1996 tuloarvio 12 263 000
1995 tilinpäätös 15 596 350

10. *Säteilyturvakeskuksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 33 708 000 mk.

Selvitysosa: Tulot määräytyvät valtion maksuperustelain (150/92) nojalla annettujen sosiaali- ja terveysministeriön sekä kauppa- ja teollisuusministeriön päätösten mukaisesti.

Tuloista 33 700 000 mk kertyy julkisoikeudellisista suoritteista, loput 8 000 mk ovat perintätuloja.

1997 tuloarvio 33 708 000
1996 tuloarvio 34 183 000
1995 tilinpäätös 32 463 845

92. *Raha-automaattiyhdistyksen tuotto*

Momentille arvioidaan kertyvän 1 630 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot ovat arpajaislain (491/65) 3 §:n 4 momentin ja raha-automaattiasetuksen (676/67) 29 §:n mukaisia tuottoja.

1997 tuloarvio 1 630 000 000
1996 tuloarvio 1 500 000 000
1996 lisätuloarvio 73 581 000
1995 tilinpäätös 1 325 807 000

98. *Valtionapujen palautukset*

Momentille arvioidaan kertyvän 70 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot ovat sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/92), sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (677/82), kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain (64/86) sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja sosiaalivakuutuksen erityislakien nojalla maksettujen valtionapujen ja valtion osuuksien palautuksia.

1997 tuloarvio 70 000 000
1996 tuloarvio 90 000 000
1995 tilinpäätös 298 817 165

Selvitysosa: Tuloista 300 000 mk on geenitekniikkalain (377/95) mukaisia tuloja.

99. *Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 1 300 000 mk.

1997 tuloarvio 1 300 000
1996 tuloarvio 6 000 000
1995 tilinpäätös 4 998 314

34. Työministeriön hallinnonala

40. *Euroopan sosiaalirahastosta saatavat tulot (EU)*

Momentille arvioidaan kertyvän 670 700 000 mk.

Selvitysosa: Tulot kertyvät niistä tavoitteita 6, 2, 3, 4 ja 5b koskevia ohjelmia sekä yhteisöaloitteita ja pilottiprojekteja toteuttaviin hankkeisiin myönnetyn EU-tuen maksatuksista lähinnä vuoden 1997 osuutena, jotka on hyväksytty EU:n komission kanssa vuosille 1995—1999 Euroopan sosiaalirahaston työvoima- ja sosiaalipolitiikan toteuttamiseksi. Sosiaalirahasto-ohjelmien menot on budjetoitu momentille 34.01.61.

Tulojen arvioidaan kertyvän seuraavasti:

	mk
Vuoden 1996 hankkeet:	
— Tavoitteet 3 ja 4 (20 %)	81 100 000
— Tavoitteet 6, 2 ja 5b (20 %)	39 000 000
Vuoden 1997 hankkeet:	
— Tavoitteet 3 ja 4 (80 %)	328 000 000
— Tavoitteet 6, 2 ja 5b (80 %)	172 000 000
— Yhteisöaloitteet (reservi)	46 100 000
— Pilottiprojektit (100 %)	4 500 000
Yhteensä	670 700 000

1997 tuloarvio 670 700 000
1996 tuloarvio 766 394 000
1995 tilinpäätös 378 644 867

Selvitysosa: Tulot ovat palkkaturvaturvalain (649/73) 16 §:n ja merimiesten palkkaturvalain (927/79) 16 §:n mukaisia palautuksia. Palkkaturvalain ja merimiesten palkkaturvalain mukaiset menot 230 000 000 mk on merkitty momentille 34.99.50.

1997 tuloarvio 226 000 000
1996 tuloarvio 245 000 000
1995 tilinpäätös 163 057 861

99. *Työministeriön hallinnonalan muut tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 17 000 000 mk.

Selvitysosa: Tuloja arvioidaan kertyvän seuraavasti:

	mk
Palkkaturvapalautusten korot	13 000 000
Muut tulot	4 000 000
Yhteensä	17 000 000

70. *Palkkaturvamaksujen palautukset*

Momentille arvioidaan kertyvän 226 000 000 mk.

1997 tuloarvio 17 000 000
1996 tuloarvio 22 000 000
1995 tilinpäätös 59 513 974

35. Ympäristöministeriön hallinnonala

26. *Alueellisten ympäristökeskusten tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 2 500 000 mk.

Selvitysosa: Tuloja arvioidaan kertyvän vesiensuojelumaksuina 2 500 000 mk. Vesiensuojelumaksut peritään vesilain (246/61) 10 luvun 27 §:n perusteella. Momentilta on siirretty momentille 35.26.21 nettobudjetoitavina tuloina tulot ympäristöluvista.

1997 tuloarvio	2 500 000
1996 tuloarvio	5 200 000
1995 tilinpäätös	1 958 677

27. *Suomen ympäristökeskuksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 1 500 000 mk.

Selvitysosa: Tulot kertyvät lähinnä koskiensuojelukorvausten palautuksina ja muina valtiolle tuloutettavina tuloerinä.

1997 tuloarvio	1 500 000
1996 tuloarvio	1 500 000
1995 tilinpäätös	-

40. *Asuntotoimen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 100 000 mk.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat valtion asuntorahastoviraston sekalaisia tuloja.

1997 tuloarvio	100 000
1996 tuloarvio	100 000
1995 tilinpäätös	133 215

60. *Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista*

Momentille arvioidaan kertyvän 7 000 000 mk.

Selvitysosa: Öljysuojarahastosta annetun lain (379/74) 5 ja 10 §:n mukaisina korvauksina arvioidaan saatavan lähinnä öljyvahinkojen torjuntakaluston hankinnasta aiheutuneista menoista 5 500 000 mk.

Ympäristövahinkojen torjuntakustannuksista arvioidaan vahingonkorvausvelvollisilta saatavan korvauksina 1 500 000 mk.

1997 tuloarvio	7 000 000
1996 tuloarvio	8 000 000
1995 tilinpäätös	6 215 203

99. *Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 1 400 000 mk.

Selvitysosa: Tulot kertyvät suoritteista, jotka perustuvat ympäristöministeriön suoritteista annettuun maksupäätökseen (1803/95) sekä sekalaisista tuloista.

1997 tuloarvio	1 400 000
1996 tuloarvio	1 400 000
1995 tilinpäätös	1 729 036

39. Muut sekalaiset tulot

01. *Sakkorahat*

Momentille arvioidaan kertyvän 330 000 000 mk.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan sakkorangaistuksista sekä pysäköintivirhemaksulain (248/70) perusteella kertyvät varat.

1997 tuloarvio	330 000 000
1996 tuloarvio	330 000 000
1995 tilinpäätös	257 199 706

02. *Valtiolle tilitettävät viivästyskorot, jäämämaksut ja veronlisäykset veronmaksun laiminlyömisestä määräaikana*

Momentille arvioidaan kertyvän 500 000 000 mk.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan viivästyskoroista ja jäämämaksuista annetun lain (145/76) perusteella perityistä viivästyskoroista valtiolle veronsaajana tuleva osuus sekä jäämämaksut sekä eri verolakien perusteella maksuunpannut veronlisäykset.

1997 tuloarvio 500 000 000
1996 tuloarvio 500 000 000
1995 tilinpäätös 481 143 805

03. *Oikaisurahat*
Momentille arvioidaan kertyvän 100 000 mk.

1997 tuloarvio 100 000
1996 tuloarvio 100 000
1995 tilinpäätös ..... -

04. *Menorästien ja siirrettyjen määrärahojen peruutukset*
Momentille arvioidaan kertyvän 300 000 000 mk.
Selvitysosa: Momentille tuloutetaan käyttämättä jääneet menorästit sekä siirretyt siirtomäärärahat, joita tilinpäätöksessä ei enää voida siirtää.

1997 tuloarvio 300 000 000
1996 tuloarvio 200 000 000
1995 tilinpäätös 997 717 099

05. *Valtion maaomaisuuden ja tuloa tuottavien oikeuksien myynti*
Momentille arvioidaan kertyvän 40 000 000 mk.
Selvitysosa: Momentille tuloutetaan oikeudesta luovuttaa valtion maaomaisuutta ja tuloa tuottavia oikeuksia säädettyyn lakiin (687/78) ja sen nojalla annettuun asetukseen (693/78) perustuvien kauppojen myyntihinnat.

1997 tuloarvio 40 000 000
1996 tuloarvio 40 000 000
1995 tilinpäätös..... 26 523 395

07. *Valtiolle valtion eläkerahaston ulkopuolella tuloutettavat korvaukset*
Momentille arvioidaan kertyvän 65 000 000 mk.
Selvitysosa: Vuoden 1994 alusta lukien kaikkien valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvien työnantajien eläkemaksut maksetaan valtion eläkerahastoon. Momentin tulot kertyvät Kuntien eläkevakuutuksen valtiolle maksamista kaupunkien oikeuslaitosten eläkemenojen korvauksista.

1997 tuloarvio 65 000 000
1996 tuloarvio 35 525 000
1995 tilinpäätös..... 58 049 963

09. *Valtiolle maksettavat päivä- ja äitiysrahat sekä sosiaaliturvamaksut*
Momentille arvioidaan kertyvän 10 000 000 mk.
Selvitysosa: Momentille tuloutetaan valtiolle sairausvakuutuslain (346/63) mukaan maksetut päivärahat sekä äitiys-, isyys- ja vanhempainrahat sekä työnantajien sosiaaliturvamaksusta annetun lain (366/63) 13 §:n tarkoittamat sosiaaliturvamaksut.

1997 tuloarvio 10 000 000
1996 tuloarvio 10 000 000
1995 tilinpäätös..... 5 683 053

10. *Muut sekalaiset tulot*
Momentille arvioidaan kertyvän 15 000 000 mk.
Selvitysosa: Momentille tuloutetaan sellaiset sekalaiset tulot, joita ei voida tulouttaa muille momenteille.

1997 tuloarvio 15 000 000
1996 tuloarvio 15 000 000
1996 lisätuloarvio..... 76 000 000
1995 tilinpäätös..... 6 360 147

50. *Tulot osakemyynnistä*
Momentille arvioidaan kertyvän 1 000 000 000 mk.

1997 tuloarvio 1 000 000 000
1996 lisätuloarvio..... 430 000 000

Osaston 12 tulot luvuittain vuosina 1995—1997

		v. 1995 tilinpäätös 1000 mk	v. 1996 talousarvio 1000 mk	v. 1997 esitys 1000 mk	Muutos 1996—1997 ± 1000 mk	± %
24.	Ulkoasiainministeriön hallinnonala	8 328	9 500	9 500	—	—
25.	Oikeusministeriön hallinnonala	368 276	410 200	462 500	+ 52 300	+ 13
26.	Sisäasiainministeriön hallinnonala	574 751	1 008 443	703 273	— 305 170	— 30
27.	Puolustusministeriön hallinnonala	80 390	69 600	63 750	— 5 850	— 8
28.	Valtiovarainministeriön hallinnonala	18 368 970	14 068 109	14 362 264	+ 294 155	+ 2
29.	Opetusministeriön hallinnonala	2 841 669	2 267 439	1 929 147	— 338 292	— 15
30.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	2 470 882	3 657 592	3 505 876	— 151 716	— 4
31.	Liikenneministeriön hallinnonala	590 995	515 215	479 892	— 35 323	— 7
32.	Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala	1 654 988	237 089	150 671	— 86 418	— 36
33.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	1 721 953	1 660 196	1 750 941	+ 90 745	+ 5
34.	Työministeriön hallinnonala	601 217	1 033 394	913 700	— 119 694	— 12
35.	Ympäristöministeriön hallinnonala	11 363	16 200	12 500	— 3 700	— 23
39.	Muut sekalaiset tulot	1 832 677	1 130 625	2 260 100	+1 129 475	+100
	Yhteensä	31 126 458	26 083 602	26 604 114	+ 520 512	+ 2

Osasto 13
KORKOTULOT JA VOITON TULOUTUKSET

01. Korkotulot

04. *Korot valtion lainoista liikelaitoksille*
Momentille arvioidaan kertyvän 11 112 000 mk.
Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion liikelaitoksista annetun lain (627/87) mukaisten liikelaitosten aloittavassa taseessa valtiolta liikelaitoksille myönnetyiksi merkittyjen lainojen koroista.

1997 tuloarvio 11 112 000
1996 tuloarvio 12 682 000
1995 tilinpäätös..... 13 310 427

05. *Korot muista lainoista*
Momentille arvioidaan kertyvän 125 061 000 mk.
Selvitysosa: Tuloarviossa on otettu huomioon liikelaitoksista valtion yhtiöiksi muutetuille yhtiöille myönnetyistä lainoista kertyvät korkotulot. Tuloarviossa on myös otettu huomioon valtion liikelaitosten eläkemaksulainoista kertyvät korkotulot. Tuloihin sisältyy arvio kehitysapuluottojen koroista.

1997 tuloarvio..... 125 061 000
1996 tuloarvio..... 138 749 000
1995 tilinpäätös 306 475 002

07. *Korot talletuksista*
Momentille arvioidaan kertyvän 1 520 000 000 mk.
Selvitysosa: Momentin tuloiksi merkitään yli päivittäisen tarpeen olevien valtion kassareservien sijoitustoiminnasta kertyvät korkotulot.

1997 tuloarvio 1 520 000 000
1996 tuloarvio 2 100 000 000
1995 tilinpäätös..... 2 650 604 212

(08.) *Korot obligaatioista*
Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta.
Pääluokan 36 perusteluihin viitaten valtionvelan hoitokustannukset esitetään nettoutettavaksi vuoden 1997 alusta lukien. Korot obligaatioista, jotka koostuvat joukkovelkakirjalainojen liikkeeseenlaskupäivän ja myyntipäivän välisenä aikana kertyneistä koroista, on otettu huomioon vähentävänä tekijänä markka- ja valuuttamääräisen velan korkomomenteilla.

1996 tuloarvio 1 000 000 000
1995 tilinpäätös..... 2 076 093 152

03. Osinkotulot

01. (13.03.01 ja 02) *Osinkotulot*
Momentille arvioidaan kertyvän 1 200 000 000 mk.
Selvitysosa: Tulot kertyvät osinkotulojen valtion osakeomistuksen perusteella.

1997 tuloarvio 1 200 000 000
1996 tuloarvio 1 210 000 000
1996 lisätuloarvio..... 120 000 000
1995 tilinpäätös..... 867 452 568

05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

01. *Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset*

Momentille arvioidaan kertyvän 180 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion liikelaitoksista annetun lain (627/87) mukaisten liikelaitosten voiton tuloutuksista vuodelta 1996.

1997 tuloarvio	180 000 000
1996 tuloarvio	210 000 000
1996 lisätuloarvio	45 000 000
1995 tilinpäätös	389 400 000

Osaston 13 tulot luvuittain vuosina 1995—1997

		v. 1995 tilinpäätös 1000 mk	v. 1996 talousarvio 1000 mk	v. 1997 esitys 1000 mk	Muutos 1996—1997 ± 1000 mk	± %
01.	Korkotulot	5 046 483	3 251 431	1 656 173	—1 595 258	—49
03.	Osinkotulot	867 453	1 210 000	1 200 000	— 10 000	— 1
05.	Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	389 400	210 000	180 000	— 30 000	—14
	Yhteensä	6 303 335	4 671 431	3 036 173	—1 635 258	—35

Osasto 15
LAINAT

01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat

02. *Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille*

Momentille arvioidaan kertyvän 28 168 000 mk.

Selvitysosa: Tulot kertyvät pääosin valtion liikelaitoksista annetun lain (627/87) mukaisten liikelaitosten aloittavassa taseessa valtiolta liikelaitoksille myönnetyiksi merkittyjen lainojen takaisinmaksusta.

1997 tuloarvio	28 168 000
1996 tuloarvio	28 168 000
1995 tilinpäätös	28 083 940

04. *Muiden lainojen lyhennykset*

Momentille arvioidaan kertyvän 679 051 000 mk.

Selvitysosa: Tuloihin sisältyy liikelaitoksista valtion yhtiöiksi muutetuille yhtiöille myönnettyjen lainojen lyhennyksiä. Tuloarviossa on myös otettu huomioon valtion liikelaitosten eläkemaksulainojen takaisinmaksut. Tuloihin sisältyy arvio kehitysluottojen takaisinmaksuista.

1997 tuloarvio	679 051 000
1996 tuloarvio	624 200 000
1995 tilinpäätös	798 220 122

02. Valtion nettolainanotto

01. *Nettolainanotto*

Momentille merkitään 28 810 000 000 mk.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen tasapainottamiseksi nettolainanoton tarve vuonna 1997 on 28 810 000 000 mk. Nettolainanotto on tarkoitus kattaa kokonaisuudessaan pitkäaikaisella lainanotolla.

Valtion markkamääräisen yli 12 kuukauden pituisen velan kuoletusten on arvioitu vuonna 1997 olevan 20 568 000 000 mk ja valuuttamääräisen yli 12 kuukauden pituisen velan kuoletusten 18 102 000 000 mk eli yhteensä 38 670 000 000 mk, joten uusia pitkäaikaisia lainoja on tarkoitus ottaa 67 480 000 000 mk.

1997 tuloarvio	28 810 000 000
1996 tuloarvio	35 335 000 000
1995 tilinpäätös	54 640 062 791

Osaston 15 tulot luvuittain vuosina 1995—1997

		v. 1995 tilinpäätös 1000 mk	v. 1996 talousarvio 1000 mk	v. 1997 esitys 1000 mk	Muutos 1996—1997 ± 1000 mk	± %
01.	Valtiolle takaisin maksettavat lainat	826 304	652 368	707 219	+ 54 851	+ 8
02.	Valtion nettolainanotto	54 640 063	35 335 000	28 810 000	—6 525 000	—18
	Yhteensä	55 466 367	35 987 368	29 517 219	—6 470 149	—18

MENOT

Pääluokka 21
TASAVALLAN PRESIDENTTI

Selvitysosa: Tasavallan Presidentin kanslian kokonaishenkilöstömäärän arvioidaan olevan vuonna 1997 83 henkilötyövuotta.

01. Tasavallan Presidentti

01. *Presidentin palkkio ja edustusrahat*
Momentille myönnetään 1 458 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin palkkiosta annetun lain (39/94) mukaisten menojen maksamiseen.

1997 määräraha	1 458 000
1996 määräraha	1 458 000
1995 tilinpäätös	1 301 420

21. *Presidentin käyttövarat*
Momentille myönnetään 125 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin käyttömenojen maksamiseen.

1997 määräraha	125 000
1996 määräraha	125 000
1995 tilinpäätös	33 262

02. Tasavallan Presidentin kanslia

Selvitysosa: Tasavallan presidentin kanslian tehtävänä on avustaa tasavallan presidenttiä, hoitaa hallintoasiat, järjestää tasavallan presidentin ja hänen perheensä henkilökohtaiset palvelut sekä huolehtia tasavallan presidentin henkilökohtaisesta ja hänen käytössään olevien tilojen turvallisuudesta.

21. *Toimintamenot* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 24 680 000 mk.

1997 määräraha	24 680 000
1996 määräraha	24 030 000
1995 tilinpäätös	22 261 411

27. *Eläkkeellä olevan presidentin menot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 280 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan eläkkeellä olevan presidentin Mauno Koiviston käytettäväksi osoitetusta henkilökunnasta, työhuoneesta sekä toimisto- ym. palveluista aiheutuvien menojen maksamiseen.

1997 määräraha	280 000
1996 määräraha	248 000
1995 tilinpäätös	235 152

75. *Perusparannukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 300 000 mk.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää Presidentinlinnan sisäpihan perusparannukseen sekä talousrakennuksen peruskorjauksen suunnitteluun.

1997 määräraha	3 300 000

Pääluokan 21 menot luvuittain vuosina 1995—1997

		v. 1995 tilinpäätös 1000 mk	v. 1996 talousarvio 1000 mk	v. 1997 esitys 1000 mk	Muutos 1996—1997 ± 1000 mk	± %
01.	Tasavallan Presidentti (010)	1 335	1 583	1 583	—	—
02.	Tasavallan Presidentin kanslia (010)	22 497	24 278	28 260	+3 982	+16
	Yhteensä	23 831	25 861	29 843	+3 982	+15

Pääluokka 22
EDUSKUNTA

Selvitysosa: Pääluokan kokonaishenkilöstömäärän arvioidaan vuonna 1997 olevan 407 henkilötyövuotta, josta eduskunnan kansliassa 303, valtiontilintarkastajien kansliassa 15, eduskunnan oikeusasiamiehen kansliassa 31 ja Eduskunnan kirjastossa 58 henkilötyövuotta.

Eduskunnan kansainvälisten asioiden hoitamiseen liittyvien virkamiestehtävien uudelleenorganisointia varten ehdotetaan Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan kanslialle kuuluvat tehtävät yhdistettäväksi eduskunnan kansliaan perustettavaan kansainvälisten asiain yksikköön ja luku 25. Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunta poistettavaksi talousarviosta.

01. Kansanedustajat

21. *Toimintamenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 83 600 000 mk.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus jakaa seuraavasti:

	mk
Kansanedustajien palkkiot	46 930 000
Kansanedustajien kulukorvaukset	19 670 000
Kansanedustajien kotimaan matkat	17 000 000
Yhteensä	83 600 000

1997 määräraha	83 600 000
1996 määräraha	81 670 000
1995 tilinpäätös	75 466 947

02. Eduskunnan kanslia

21. (22.02.21 ja 25.21) *Toimintamenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 135 730 000 mk.

Eduskunnan kansliaan voidaan perustaa kansainvälisten asiain yksikön johtajan virka (A 31).

Selvitysosa: Määrärahasta käytetään vuosittain riittävä osa Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan tiedotuksesta, julkaisuista, matkoista ja muista sekalaisista menoista sekä sen osuudesta Pohjoismaiden neuvoston budjetissa aiheutuvien menojen maksamiseen. Vuonna 1997 tarkoitukseen varataan 7 400 000 mk.

1997 määräraha	135 730 000
1996 määräraha	123 071 000
1995 tilinpäätös	116 238 390

09. Valtiontilintarkastajat

21. *Toimintamenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 728 000 mk.

1997 määräraha 7 728 000
1996 määräraha 7 708 000
1995 tilinpäätös 5 919 674

14. Eduskunnan oikeusasiamies

21. *Toimintamenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 550 000 mk.

1997 määräraha 11 550 000
1996 määräraha 10 715 000
1995 tilinpäätös..... 9 946 799

(25.) Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunta

Selvitysosa: Luku on poistettu talousarviosta ja sen momentin 22.25.21 määräraha on otettu huomioon momentin 22.02.21 laskelmissa.

30. Eduskunnan kirjasto

21. *Toimintamenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 16 714 000 mk.

1997 määräraha 16 714 000
1996 määräraha 16 079 000
1995 tilinpäätös..... 15 400 852

99. Eduskunnan muut menot

21. *Käyttövarat eduskuntaryhmille ryhmäkanslioita varten*

Momentille myönnetään 17 424 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ryhmien toiminnalle välttämättömien sihteerien ja muun toimistohenkilökunnan palkkaamiseen sekä ryhmien toiminnasta aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha jaetaan ryhmien kesken siten, että kutakin edustajaa kohden suoritetaan 6 600 mk kuukaudessa, minkä lisäksi kullekin vuoden 1995 kansanedustajain vaalien tuloksen perusteella muodostetulle eduskuntaryhmälle suoritetaan perussummana kahden edustajan kuukausisummaa vastaava määrä kuukaudessa.

1997 määräraha 17 424 000
1996 määräraha 17 336 000
1995 tilinpäätös..... 16 725 900

22. *Parlamenttienvälisen liiton Suomen ryhmän käytettäväksi*

Momentille myönnetään 1 100 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Suomen ryhmän toimistomenoista, Parlamenttienvälisen liiton jäsenmaksuista, kokouksista ja vierailuista sekä Suomen ryhmän puitteissa tapahtuvasta muusta kansanedustajien harjoittamasta kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien kustannusten maksamiseen.

1997 määräraha 1 100 000
1996 määräraha 1 110 000
1995 tilinpäätös 952 214

23. *Käyttövarat kansanedustajien henkilökohtaisten avustajien palkkausta varten*

Momentille myönnetään 6 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kansanedustajien henkilökohtaisten avustajien palkkauksesta aiheutuneiden menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös vastaavista ostetuista palveluksista aiheutuneiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha jaetaan kansanedustajien kesken siten, että kullekin edustajalle maksetaan enintään 2 500 mk kuukautta kohti kansanedustajan tehtävää varten palkatun henkilökohtaisen avustajan palkkauksesta ja lakimääräisistä sivukuluista tai vastaavista ostetuista palveluksista aiheutuneiden menojen korvaamiseksi.

Kansanedustajan suostumuksella hänelle kuuluva osuus voidaan maksaa myös eduskuntaryhmälle. Kansanedustajan osuus voidaan laskuja vastaan maksaa myös ennakkoperintärekisteriin merkitylle yritykselle tai yhteisölle, jolta kansanedustaja on ostanut sihteeripalveluita.

1997 määräraha 6 000 000

Pääluokan 22 menot luvuittain vuosina 1995—1997

		v. 1995 tilinpäätös 1000 mk	v. 1996 talousarvio 1000 mk	v. 1997 esitys 1000 mk	Muutos 1996—1997 ± 1000 mk	± %
01.	Kansanedustajat (010)	75 467	81 670	83 600	+ 1 930	+ 2
02.	Eduskunnan kanslia (010).....	116 238	123 071	135 730	+12 659	+10
09.	Valtiontilintarkastajat (010)	5 920	7 708	7 728	+ 20	+ 0
14.	Eduskunnan oikeusasiamies (010).....	9 947	10 715	11 550	+ 835	+ 8
30.	Eduskunnan kirjasto (280).....	15 401	16 079	16 714	+ 635	+ 4
99.	Eduskunnan muut menot (010).	17 678	18 446	24 524	+ 6 078	+33
	Yhteensä	240 651	257 689	279 846	+22 157	+ 9

Pääluokka 23
VALTIONEUVOSTO

Selvitysosa: Hallinnonalan kokonaishenkilöstömäärän arvioidaan vuonna 1997 olevan 230 henkilötyövuotta lukuun ottamatta valtioneuvoston jäseniä.

Valtioneuvoston kanslian toiminta-ajatuksena on varmistaa tasavallan presidentin ja valtioneuvoston päätöksenteon sujuvuus sekä pääministerin toimintaedellytykset antamalla poliittisia, toiminnallisia ja hallinnollisia palveluja.

Päämääränä on kanslialle kuuluvilta osin hallituksen toimintapolitiikan toteuttaminen hallitusohjelman ja sitä täydentävien hallituksen linjamääräysten ja tavoitteiden mukaisesti.

Valtioneuvoston toiminnan johtamisen tietoperustaa kehitetään ja varaudutaan ottamaan käyttöön uusia toimintamalleja valtioneuvoston toiminnan yhteensovittamisessa. Valtioneuvoston kehittämistä valmistellaan valtioyhteisöhankkeen yhteydessä.

Tulevaisuusselonteon toinen osa, joka käsittelee talouden, työllisyyden ja hyvinvoinnin tulevaisuutta, valmistuu. Königstedtin kartano otetaan käyttöön peruskorjattuna.

Oikeuskanslerinviraston tavoitteena on osaltaan ylläpitää laillisuutta yhteiskunnassa suorittamalla valtioneuvoston sekä muun viranomais- ja julkistoiminnan laillisuusvalvontaa, valvomalla asianajajalaitosta ja huolehtimalla ylimmän syyttäjän tehtävistä.

01. Valtioneuvosto

01. *Palkkaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 18 840 000 mk.

Henkilöstön määrä on enintään 45, joista 18 valtioneuvoston jäsentä ja 27 erityisavustajaa.

1997 määräraha	18 840 000
1996 määräraha	18 528 000
1995 tilinpäätös	16 653 410

20. *Matkat* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 800 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää pääministerin ja häntä välittömästi avustavien henkilöiden matkustusmenojen korvaamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää muiden ministerien ja heidän erityisavustajiensa muiden kuin EU:n toimintaan osallistumisesta aiheutuvien matkustusmenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös ministerien turvamiesten matkustusmenojen korvaamiseen vastaavalla tavalla.

1997 määräraha	2 800 000
1996 määräraha	2 800 000
1995 tilinpäätös	1 697 395

02. Valtioneuvoston kanslia

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 81 848 000 mk.

Valtioneuvoston kansliaan voidaan perustaa valtiosihteerin virka (A 32), alivaltiosihteerin virka (A 31) ja talousneuvoston pääsihteerin virka (A 29).

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on

lisäyksenä otettu huomioon palkkaus- ja muina menoina 3 100 000 mk, mikä aiheutuu neljän viran perustamisesta Suomen Euroopan unionin puheenjohtajuuskauden kansainvälisen ja kansallisen valmistelun ja täytäntöönpanon koordinointia varten ja kahden viran perustamisesta sen johdosta, että talousneuvoston sihteeristön tehtävät on päätetty siirtää valtioneuvoston kansliaan valtiovarainministeriön alaisuudesta. Suomen EU:n puheenjohtajuuskauden johdosta perustettavat virat on tarkoitus lakkauttaa vuonna 2 000.

1997 määräraha 81 848 000
1996 määräraha 78 570 000
1995 tilinpäätös 64 118 000

03. Oikeuskanslerinvirasto

Selvitysosa: Valtioneuvoston toiminnan laillisuusvalvonta suoritetaan ensisijaisesti tarkastamalla yleisistuntojen ja tasavallan presidentin istuntojen esittelylistat ennakolta siten, että havaitut virheet voidaan korjata. Vuonna 1995 tarkastettiin n. 4 000 lista-asiaa.

Vuonna 1995 oikeuskanslerinvirastossa ratkaistiin 1 139 yksityisiltä tullutta kanteluasiaa. Keskimääräinen käsittelyaika oli n. 2 kuukautta. Ns. toimenpideratkaisujen osuus oli 14 % tutkituista kanteluasioista. Tavoitteena on antaa oikeita, asianmukaisesti perusteltuja ratkaisuja ja pitää ratkaisuajat saavutetulla tasolla. Omasta aloitteesta tutkittaviksi otettuja asioita vuonna 1995 oli 188.

Syyttäjälaitoksen johtamisen osalta painopistealueita ovat syyttäjistön organisaation kehittäminen ja rikosprosessiuudistukseen liittyvä syyttäjäkoulutus.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 13 615 000 mk.

Selvitysosa: Luvun 25.40 perusteluihin viitaten valtakunnan syyttäjäviraston perustamisen johdosta oikeuskanslerinvirastosta siirretään 1.12.1997 lukien kahdeksan henkilöä palkattaviksi momentilta 25.40.22. Määrärahan mitoituksessa ei ole huomioitu siirtoa. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon yhden viran perustaminen 1.12.1997 lukien.

1997 määräraha 13 615 000
1996 määräraha 13 411 000
1995 tilinpäätös 13 115 000

25. Valtioneuvoston edustus- ja virkahuoneistot

26. *Kalastajatorpan vierastalo* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 971 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtion ja Arctia Oy:n kesken 8.6.1995 tehdyn valtion vierastaloa koskevan hoitosopimuksen mukaan vierastalon lainoista, hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kaluston hankkimisesta ja kunnostamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä turvallisuusjärjestelmien uusimiseen.

1997 määräraha 1 971 000
1996 määräraha 2 221 000
1995 tilinpäätös 1 525 812

74. *Valtioneuvoston väestönsuoja* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää teknisen tunnelin rakentamisen loppuunsaattamiseen ja jatkamisen suunnitteluun. Hankkeen kokonaiskustannusarvio on 146 500 000 mk, johon ei sisälly teknisen tunnelin jatkorakentaminen.

Selvitysosa: Valtioneuvoston väestönsuojahankkeeseen on aikaisemmin myönnetty 145 395 000 mk.

1997 määräraha 1 000 000
1996 määräraha 2 175 000
1995 tilinpäätös 3 665 000

27. Poliittisen toiminnan avustaminen

50. *Puoluetoiminnan tukeminen*

Momentille myönnetään 64 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää puoluelain (10/69) 9 §:n sekä puolueiden toiminnan tukemiseen myönnettävistä avustuksista annetun asetuksen (27/73) 1 §:n mukaisesti avustuksiin eduskunnassa edustettuina oleville puolueille niiden säännöissä ja yleisohjelmissa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Määrärahasta on tarkoitettu käytettäväksi puolueiden kansainväliste toimintaa varten 3 800 000 mk ja puolueiden muuhun toimintaan 60 098 000 mk, mistä kahdeksan prosenttia on tarkoitettu puolueille naisten poliittiseen toimintaan sekä samoin kahdeksan prosenttia puolueille niiden piirijärjestöjen toimintaan samojen perusteiden mukaisesti kuin edellä mainitut avustukset. Lisäksi määrärahasta saa käyttää 302 000 mk avustuksen suorittamiseen Ahvenanmaan maakuntahallitukselle poliittisen toiminnan tukemiseen Ahvenanmaan maakunnassa.

1997 määräraha 64 200 000
1996 määräraha 64 200 000
1995 tilinpäätös 63 718 358

52. *Euroopan unioniin liittyvän kansalaiskeskustelun kannustaminen*

Momentille myönnetään 2 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unioniin liittyvään, yhdistysrekisterissä rekisteröityjen kansansivistysjärjestöjen ja Euroopan unionin jäsenyyden johdosta perustettujen rekisteröityjen yhdistysten tiedotus-, julkaisu- ja koulutustoiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

1997 määräraha 2 000 000
1996 määräraha 10 000 000

99. Valtioneuvoston muut menot

(23.) *Presidentti Lauri Kristian Relanderin muistomerkki* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta.

1996 määräraha 650 000
1995 tilinpäätös 658 000

24. *Kunniamerkit* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtion virkamiehille ja muille lunastuksetta annettavien kunniamerkkien kustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 200 000 mk kunniamerkkien määrän ja kustannusten nousun johdosta.

1997 määräraha 2 200 000
1996 määräraha 2 000 000
1995 tilinpäätös 2 669 330

25. *J. V. Snellmanin kootut teokset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 400 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää J. V. Snellmanin koottujen teosten julkaisuhankkeen jatkamisesta aiheutuvien menojen ja teosten toimituskunnan menojen maksamiseen sekä pienehköihin laitehankintoihin. Määrärahaa saa käyttää enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

1997 määräraha 1 400 000
1996 määräraha 1 900 000
1995 tilinpäätös 1 600 000

(26.) *Suomen hallintohistoria* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta.

1996 määräraha 480 000
1995 tilinpäätös 1 600 000

27. *Presidentti Urho Kaleva Kekkosen muistomerkki* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 750 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää muistomerkin valmistamisesta ja pystyttämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen. Valtioneuvoston kanslia saa tehdä muistomerkin hankkimisesta sopimuksen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 2 250 000 mk. Valtuuden käytöstä saa aiheutua menoja vuoden 1997 loppuun men-

nessä 750 000 mk, vuoden 1998 loppuun mennessä 1 500 000 mk ja vuoden 1999 loppuun mennessä 2 250 000 mk.

1997 määräraha 750 000

28. *Suomen itsenäisyyden 80-vuotisjuhlavuosi* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Suomen itsenäisyyden 80-vuotisjuhlallisuuksien järjestämiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

1997 määräraha 1 500 000
1996 määräraha 500 000

Pääluokan 23 menot luvuittain vuosina 1995—1997

		v. 1995 tilinpäätös 1000 mk	v. 1996 talousarvio 1000 mk	v. 1997 esitys 1000 mk	Muutos 1996—1997 ± 1000 mk	± %
01.	Valtioneuvosto (010)	18 351	21 328	21 640	+ 312	+ 1
02.	Valtioneuvoston kanslia (050) ..	64 118	78 570	81 848	+3 278	+ 4
03.	Oikeuskanslerinvirasto (010)	13 115	13 411	13 615	+ 204	+ 2
25.	Valtioneuvoston edustus- ja virkahuoneistot (050)	5 191	4 396	2 971	—1 425	—32
27.	Poliittisen toiminnan avustaminen (010)	63 718	74 200	66 200	—8 000	—11
99.	Valtioneuvoston muut menot (050)	6 527	5 530	5 850	+ 320	+ 6
	Yhteensä	171 020	197 435	192 124	—5 311	— 3

Pääluokka 24
ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Hallinnonalan henkilöstömäärän arvioidaan vuonna 1997 olevan 2 580 henkilötyövuotta, johon sisältyy kriisinhallinta- ja rauhanturvaoperaatioihin sekä EU-komissioon palkattu henkilöstö. Hallinnonalalla arvioidaan olevan lisäksi asemamaasta palkattua henkilöstöä 720 henkilötyövuotta.

01. Ulkoasiainhallinto

Selvitysosa: Ulkoasiainhallinto valmistelee ja toteuttaa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä asioita, jotka koskevat muita Suomen suhteita ulkovaltoihin, avustaa eri ministeriöissä käsiteltävien asioiden yhteensovittamisessa, avustaa toimivaltaisia ministeriöitä Suomen kannanottojen yhteensovittamisessa Euroopan unionissa päätettävissä asioissa, edistää Suomen kansallisia etuja ulkomailla, valvoo Suomen kansalaisten oikeuksia ja etuja ulkomailla sekä auttaa ulkomailla hädänalaiseen asemaan joutuneita, edistää kansainvälisen yhteistyön keinoin kansanvaltaa ja ihmisoikeuksien kunnioitusta sekä tukee ympäristön, luonnonvarojen ja taloudellisuuden kannalta kestävää kehitystä.

Kansainvälisessä toimintaympäristössä jatkuu edelleen muutosprosessi. Euroopan unionin jäsenyys on laajentanut Suomen ulkopolitiikan toimintakenttää ja tuonut siihen uusia painotuksia. EU:n tavoitteet ovat maailmanlaajuisia. EU-jäsenyys on tuonut uuden ulottuvuuden myös Suomen suhteisiin muiden Pohjoismaiden, Keski- ja Itä-Euroopan assosioituneiden maiden, Välimeren maiden sekä Yhdysvaltojen ja Japanin kanssa. Euroopan murroskausi on ilmennyt Suomen lähialueilla Venäjän tilanteen selkiintymättömyytenä. Suhteita Venäjään on pyritty kehittämään vilkkaan vierailuvaihdon avulla. Suhteita muihin IVY-maihin on tiivistetty. Kansainväliseen kriisinhallintaan osallistuminen sekä ETYJ:n että YK:n puitteissa sekä Euroopan unionin jäsenmaana edellyttää Suomelta jatkossa lisääntyvää mukanaoloa.

Euroopan unionin jäsenyys ei ole merkinnyt toimivaltasuhteiden muuttumista eri ministeriöiden välillä Suomessa. Ministeriöt vastaavat EU:ssa käsiteltävien asioiden seurannasta, valmistelusta ja Suomen kannanottojen määrittelystä omalla toimialallaan valtioneuvoston ohjesäännön mukaisesti.

Ulkoasiainministeriö käsittelee asiat, jotka koskevat Euroopan unionin yhteistä ulko- ja turvallisuus-, ulkomaankauppa- ja kehitysyhteistyöpolitiikkaa, Euroopan unionissa käsiteltävien asioiden yhteensovittamista sekä Euroopan unionin muita asioita, mikäli ne eivät kuulu muun ministeriön toimialaan. Euroopan unionin jäsenyys vaatii ulkoasiainhallinnolta entistäkin suurempaa valmiutta Suomen etujen ajamiseksi aktiivisella panoksella kansainvälisessä politiikassa ja yhteistyössä.

Ulkoasiainhallinnon tehtävissä korostuvat vuonna 1997 Länsi-Euroopan integraatiokehitys, pohjoismaisen yhteistyön sopeuttaminen tähän kehitykseen, itäisen Keski-Euroopan ja IVY-maiden poliittinen ja taloudellinen kehitys sekä suhteet kyseisiin maihin, turvallisuuspoliittiset kysymykset mukaanlukien yhteistyö ETYJ:n puitteissa, YK-politiikka, ihmisoikeuskysymykset, kansainväliset ympäristökysymykset sekä Euroopan unionin jäsenyyden myötä kehitysyhteistyön painottuminen kokonaisvaltaisten kehitysmaasuhteiden hoitoon. EU-puheenjohtajuus vuonna 1999 sekä jäsenyys pu-

heenjohtajatroikassa korostavat EU-ulottuvuuden tärkeyttä vuosikymmenen loppupuolella. Tehtävään valmistautuminen alkaa vuonna 1997.

Ulkoasiainhallinnon toiminnallisena tavoitteena on se, että ulkoasiainhallinto tuottaa sille annetut tehtävät vähäisemmin henkilöstövoimavaroin ja kustannuksin kuin Suomen kaltaisissa teollisuusmaissa keskimäärin. Hallinnonalan toiminta tukee niiden hallituksen asettamien ulko- ja turvallisuuspoliittisten sekä Euroopan unionia koskevien tavoitteiden toteuttamista, jotka on esitetty hallitusohjelmassa ja talousarvioesityksen yleisperusteluissa.

Ulkoasiainhallinnon tietojärjestelmiä kehitetään tietohallintostrategian mukaisesti yhdistämällä ministeriö ja edustustot integroiduksi verkoksi ja rakentamalla elektroniset tietoyhteydet sidosryhmiin sekä kotimaassa että ulkomailla. Uudella toimistojärjestelmällä vastataan niihin haasteisiin, joita käsiteltävien tietojen määrän kasvu, jakelupiirin laajentuminen ja kiristyneet nopeusvaatimukset ovat asettaneet. Yleinen toimistojärjestelmä sekä Euroopan unionin yhtenäisviisumin edellyttämä viisumijärjestelmä on tarkoitus saada tuotantokäyttöön pääosassa edustustoja vuoden 1997 loppuun mennessä.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 761 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös kunniakonsulien menojen maksamiseen.

Ulkoasiainhallintoon voidaan perustaa yksi yhtenäisvirkajärjestelmän yleisuran ulkoasiainneuvoksen virka (A 28). Vastaavasti lakkautetaan yksi kehitysyhteistyöneuvoksen virka (A 28).

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 250 000 markan siirto momentille 30.99.25, 200 000 markan siirto momentille 31.01.21, 640 000 markan siirto momentille 32.50.24, 800 000 markan siirto momentille 32.50.24 kahden henkilötyövuoden menoina ja 65 000 markan siirto momentille 35.01.24. Tarkoituksena on avata suurlähetystöt Limassa ja Zagrebissa. Lisäksi määrärahassa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina myös kuriirilähetystulot sekä ulkoasiainministeriön maksupäätöksen (1708/95) mukaiset tulot.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	814 650 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	52 500 000
Muut toimintamenot	762 150 000
Bruttotulot	53 450 000
Maksullisen toiminnan tulot	52 500 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	47 300 000
— muut suoritteet	5 200 000
Muut tulot	950 000
Nettomenot	761 200 000
1997 määräraha	761 200 000
1996 määräraha	738 874 000
1995 tilinpäätös	690 774 838

74. *Talonrakennukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 50 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös valtiolle vuokrattujen tilojen peruskorjausluonteisten korjausja muutostöiden maksamiseen.

Käyttösuunnitelma:

	Hanke	Hyöty-ala m²	Kustannusarvio 1000 mk	Kustannusarvio mk/m²	Myönnetty mk	Myönnetään mk
1.	Uudisrakennushankkeet					
	Berliini		46 500		7 800 000	15 000 000
	— Suomen kansliarakennus	1 200	19 300	16 083		
	— yhteiset tilat ja rakenteet, Suomen osuus		27 200			
	Tukholma					
	— kanslia ja asuinrak.	2 900	33 000	11 379	20 000 000	13 000 000
	— pysäköintilaitos, Suomen osuus	3 500	5 550	1 586		5 550 000
	Canberra	800	11 300	14 125		5 500 000
2.	Peruskorjaushankkeet					10 500 000
3.	Nimetyille hankkeille jakamaton					450 000
					Yhteensä	50 000 000

Selvitysosa: Berliiniin rakennetaan yhteispohjoismaisesti suurlähetystökiinteistö, johon kullekin maalle tulee oma kansliarakennus sekä yhteisrakennus sisältäen mm. yhteiset konsuli-, vastaanotto- ja tekniset tilat sekä autotallin. Berliinin suurlähetystön laajuustiedot on muutettu tarkistuneiden suunnitelmien mukaisesti.

Canberran nykyisen suurlähetystökiinteistön käytyä ahtaaksi Suomi on hankkinut tontin uutta suurlähetystöä varten. Paikallisten rakentamismääräysten mukaan rakennus joudutaan rakentamaan kolmen vuoden kuluessa tontin hankinnasta. Kustannusarvio perustuu alustaviin tilasuunnitelmiin sekä paikallisten asiantuntijoiden antamiin rakennuskustannustietoihin.

1997 määräraha	50 000 000
1996 määräraha	50 000 000
1995 tilinpäätös	45 400 000

87. *Kiinteistöjen ja huoneistojen hankkiminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 35 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää rakennusten, huoneistojen ja tonttien ostohinnan sekä kiinteistölainojen korkojen ja kuoletusten maksamiseen.

Vuonna 1997 saadaan tehdä kiinteistöjen ja huoneistojen hankkimista koskevia sopimuksia enintään 20 000 000 markan arvosta siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja aikaisintaan vuonna 1998.

1997 määräraha	35 000 000
1996 määräraha	39 000 000
1995 tilinpäätös	20 000 000

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

Selvitysosa: Kehitysyhteistyö ja kehitysmaasuhteet ovat olennainen osa Suomen ulkopolitiikkaa ja ulkomaanapua. Suomi, yhdessä muiden teollisuusmaiden kanssa, tekee voitavansa ulko- ja talouspolitiikan keinoin teollisuusmaiden ja kehitysmaiden välisten vaurauden ja hyvinvoinnin erojen kaventamiseksi ja poistamiseksi. Suomi tukee kansainvälistä yhteistyötä kehitysmaiden ongelmien ratkaisemiseksi ja sitä kautta yleismaailmallisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin lisäämiseksi. Koordinoimalla kehitysyhteistyötä poliittisten ja taloudellisten tavoitteiden kanssa voidaan vaikuttaa maailmanlaajuisten kehitysongelmien sekä konfliktien ja hätätilanteiden perussyihin.

Kehitysyhteistyö on se ulkopolitiikan osa, jonka tavoitteena on kehitysmaissa vallitsevan laajamittaisen köyhyyden vähentäminen, yleismaailmallisten ympäristöuhkien torjuminen auttamalla kehitysmaita ratkaisemaan ympäristöongelmia sekä tasa-arvon, yhteiskunnallisen kansanvallan ja ihmisoikeuksien edistäminen kehitysmaissa.

Suomi edellyttää, että valtiot, kansainväliset järjestöt ja muut tahot, joiden kanssa Suomi harjoittaa kehitysyhteistyötä, hyväksyvät ja antavat tukensa näille päämäärille. Jos jokin kehitysyhteistyökumppani poikkeaa näistä päämääristä, Suomi pyrkii rakentavan vuoropuhelun kautta vaikuttamaan tilanteeseen ja ellei tämä ole mahdollista, ottaa yhteistyösuhteen jatkumisen uudelleen harkintaan. Suomi katsoo, että kestävä kehitys edellyttää myös ihmisoikeuksien kunnioittamista sekä demokratian ja tasa-arvon periaatteiden tunnustamista. Omalla kehitysyhteistyöpolitiikallaan Suomi pyrkii vaikuttamaan ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen toteuttamiseen.

Suomen kehitysyhteistyön lähtökohtana ja tuen edellytyksenä on, että kehitysmaa vastaa itse kehityksestään. Kestävän ja elinkelpoisen kehityksen edellytyksenä on kehitysmaan, sen kansalaisten ja siellä toimivien yhteisöjen, järjestöjen ja instituutioiden oma kehitystahto. Avunantajan osuus on aina vain kehitysmaan omia pyrkimyksiä tukevaa.

Vastaanottajamaan vastuun korostaminen sisältää sen, että kehitysyhteistyö auttaa taloudellisesti, ympäristöllisesti, sosiaalisesti ja poliittis-hallinnollisesti kestävien rakenteiden tai toimintojen luomista. Kehitysyhteistyön on aina pyrittävä pitkällä tähtäimellä tekemään itsensä tarpeettomaksi eikä sen ansiosta syntyvien rakenteiden tai toimintojen olemassaolo saa olla ulkoisesta tuesta riippuvaa.

Suomi tukee sekä kahdenvälisiä että monen-

keskisiä kanavia käyttäen kehitysmaiden pyrkimyksiä taloutensa rakenteiden uudistamiseksi ja sopeuttamiseksi kestävään kehitykseen. Suomen kehitysyhteistyön 1990-luvun strategiassa, joka sisältyi liitteenä hallituksen eduskunnalle vuonna 1993 antamaan vuoden 1992 kehitysyhteistyökertomukseen, määritellään kehitysyhteistyön yleiset päämäärät ja keinot. Strategia ohjaa kehitysyhteistyön vuosittaista toimeenpanoa ja suunnittelua. Yleisstrategiaa täydennetään eri maita ja toimintamuotoja koskevin suunnitelmin, jotka annetaan eduskunnalle vuotuisten kehitysyhteistyökertomusten yhteydessä.

Kehitysyhteistyön tulostavoitteet perustuvat Suomen kehitysyhteistyön strategiaan. Kehitysyhteistyön kansainvälisen toimintaympäristön muuttuessa strategiaa ja tavoitteita voidaan arvioida uudelleen. Tuloksellisuuden kannalta on tärkeää, että kehitysyhteistyöhön suunnatuilla varoilla saadaan aikaan mahdollisimman suuri kehitysvaikutus. Tämän kannalta on keskeistä, millainen on vastaanottajamaan toimintaympäristö ja millaisia toimia se tekee suotuisan kehitysilmapiirin luomiseksi, lainsäädännön kehittämiseksi ja investointien rahoittamiseksi. Kansainvälinen yhteisö voi osaltaan vaikuttaa poistamalla kaupan esteitä ja edistämällä myös yksityisiä pääomasijoituksia. Myös Suomen kehitysyhteistyöpolitiikassa tulee kehitysmaasuhteita käsitellä entistä kokonaisvaltaisemmin, jolloin kehitysyhteistyötä arvioidaan osana laajempaa kehitysmaapolitiikkaa.

EU-jäsenyyden myötä EY:n kehitysyhteistyöstä on tullut Suomelle uusi avun kanava. Rahallisen panostuksen lisäksi EU-jäsenyys edellyttää aktiivista osallistumista EU:n kehitysyhteistyöpolitiikan muotoiluun ja avun ohjelmointia ja toteutusta koskevaan päätöksentekoon EU:n toimielimissä. Suomen tavoitteena on vaikuttaa siihen, että EY:n kehitysyhteistyön sisältö ja laatu vastaavat niille asetettuja päämääriä.

Hallitus on hallitusohjelman mukaisesti teettänyt selvityksen kehitysyhteistyön painopisteistä ja monenkeskisen ja kahdenvälisen kehitysyhteistyön sekä eri apukanavien tuloksellisuudesta. Selvitys valmistui helmikuussa 1996. Selvityksen perusteella hallitus tekee periaatepäätöksen Suomen kehitysyhteistyön suuntaamisesta sekä suunnitelman aikataulusta, jolla kehitysyhteistyön bruttokansantuoteosuutta voidaan nostaa 0,7 prosenttiin.

Kehitysyhteistyön määrän arvioidaan olevan tässä talousarvioesityksessä noin 0,35 % BKT:sta. Talousarvion puitteissa valtioneuvosto tekee erillisen päätöksen kunakin vuonna seuraavien vuosien toimintaa ohjaavien sitoumusvaltuuksien kohdentamisesta.

Julkisen kehitysavun määrärahat 1989—1996 ja maksatukset 1989—1995 (milj. mk) sekä maksatusten %-osuus BKT:sta

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Määrärahat yhteensä	3 112,4	3 659,2	3 103,0	3 011,9	2 123,4	1 860,3	2 004,9	1 982,5
Maksatukset	3 031,1	3 234,5	3 760,5	2 887,7	2 031,5	1 515,1	1 692,0	
%-osuus BKT:sta	0,64	0,65	0,80	0,64	0,45	0,31	0,32	

	milj. mk
Luvussa 24.30	1 456,3
Luvussa 24.40	19,5
Pääluokan 24 muissa luvuissa	148,5
Pääluokassa 26	0,6
Pääluokassa 28	270,1
Pääluokassa 29	20,0
Pääluokassa 30	4,9
Pääluokassa 31	2,4
Pääluokassa 32	6,7
Pääluokassa 33	10,6
Pääluokassa 34	85,5
Pääluokassa 35	18,0
Yhteensä	2 043,1

66. *Varsinainen kehitysyhteistyö* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 456 300 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää käyttösuunnitelmassa yksilöidyistä käyttötarkoituksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää aikaisemmin myönnettyjen valtuuksien nojalla tapahtuviin maksatuksiin ja vuoden 1997 kuluessa solmittavien maksujärjestelyjen aiheuttamiin menoihin.

Määrärahaa saa käyttää myös kehitysyhteistyöhallinnon menojen maksamiseen, kun ne aiheutuvat henkilökunnan koulutuksesta sekä kohdemaihin ja kohdemaissa tehtävistä kehi-

tysyhteistyöhallinnon virkamatkoista sekä toimistoautomatiikan hankinnasta.

Humanitaariseen apuun tarkoitettuja määrärahoja saa käyttää myös muiden kuin kehitysmaiden avustamiseen.

Käyttösuunnitelma:	mk
1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö	460 000 000
2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö	454 000 000
3. Bosnian jälleenrakentaminen	15 000 000
4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	60 000 000
5. Humanitaarinen apu	158 000 000
6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehitysyhteistyöosaston tiedotus	23 800 000
7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	3 500 000
8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle, kehitysjoukoille ja kehitysyhteistyötiedotukselle	142 000 000
9. Korkotuki	140 000 000
Yhteensä	1 456 300 000

Vuoden 1997 aikana saa tehdä uusia kehitysyhteistyösopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 1997 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 1 112 000 000 markan arvosta.

Näitä myöntö- ja sopimusvaltuuksia saa käyttää seuraavasti:

Valtuus	Milj. mk
1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö	200
2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö.	450
3. Bosnian jälleenrakentaminen	30
4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	90
5. Humanitaarinen apu	—
6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehitysyhteistyöosaston tiedotus	20
7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	2
8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle, kehitysjoukoille ja kehitysyhteistyötiedotukselle	200
9. Korkotuki	120
Yhteensä	1 112

Näistä valtuuksista yhdessä aiempien myöntöpäätösten, sopimusten ja sitoumusten aiheuttamien menojen kanssa saa aiheutua valtiolle menoja vuonna 1998 enintään 1 072 000 000 mk, vuonna 1999 enintään 847 000 000 mk, vuonna 2000 enintään 778 000 000 mk ja sen jälkeen yhteensä enintään 1 375 000 000 mk.

Selvitysosa: Valtuuksien perusteella tehdyistä ja tehtävistä myöntöpäätöksistä arvioidaan aiheutuvan menoja seuraavasti:

	1998 milj. mk	1999 milj. mk	2000 milj.mk	2000 jälk. milj. mk
Ennen vuotta 1996 myönnetyt valtuudet	603	355	335	926
Vuonna 1996 myönnetyt valtuudet	240	187	150	164
Vuonna 1997 myönnetyt valtuudet	229	305	293	285
Yhteensä	1 072	847	778	1 375

Valtuuksien käytöstä aiheutuvien maksatusten arvioidaan jakautuvan käyttösuunnitelman kohdissa 1 ja 2 kevään 1996 tietojen perusteella seuraavasti (milj. mk):

Valtuus	1997 milj. mk	1998 milj. mk	1999 milj. mk	2000 milj. mk	2000 jälk. milj. mk
1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö yhteensä	460	224	222	360	1 044
YK:n kehitysohjelmat ja rahastot	230				
Kv. tutkimuslaitokset ja ohjelmat	10				
Kv. rahoituslaitokset	220	152	118	196	224
Euroopan kehitysrahasto		72	104	164	820
2. Maa- ja aluekohtainen yhteistyö yhteensä	454	486	331	237	111
Afrikan maat	264	284	196	156	70
Välimeren maat	28	32	19	16	21
Aasian maat	120	130	90	45	21
Latinalaisen Amerikan maat	42	40	26	20	

1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 460 000 000 mk sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 1997 jälkeisille vuosille yhteensä 200 000 000 mk.

Suomi tukee YK:n operatiivisia kehitysjärjestöjä, jotka ovat YK:n kehitysohjelma (UNDP), YK:n lastenrahasto (UNICEF), YK:n väestörahasto (UNFPA) ja Maailman elintarvikeohjelma (WFP) sekä UNDP:n alaista YK:n naisten kehitysrahastoa (UNIFEM). Järjestöjen toiminta perustuu jäsenmaiden vapaaehtoisiin avustuksiin. Kunkin järjestön avustustasoa määriteltäessä huomioidaan mm. se, missä määrin järjestö toteuttaa Suomen kehitysyhteistyön tavoitteiden mukaista toimintaa ja järjestön hallinnon tehokkuus. Operatiivisten järjestöjen tukemiseen varataan yhteensä 230 000 000 mk. Osa avustuksista voidaan erikseen ohjata Suomen kehitysyhteistyön mukaisten tavoitteiden ja ohjelmien toteuttamiseen sekä suomalaisten asiantuntijoiden käyttämiseen näissä tehtävissä.

Lisäksi Suomi tukee kansainvälisiä tutkimuslaitoksia ja ohjelmia, jotka vastaavat Suomen kehitysyhteistyön painotuksia ja joiden tutkimustuloksia sovelletaan laajasti kansainvälisessä kehitysyhteistyössä. Tukea saavat mm. kansainvälisten maataloustutkimuslaitosten konsultatiiviryhmään (CGIAR) kuuluvat tutkimuslaitokset, Maailman terveysjärjestön (WHO) tutkimusohjelmat, YK-järjestöjen AIDS-ohjelma (UNAIDS) sekä YK:n sosiaalisen kehityksen tutkimuslaitos (UNRISD). Tutkimusohjelmia varten varataan yhteensä 8 000 000 mk. Suomalaisten tutkijoiden mahdollisuuksia osallistua kansainvälisten tutkimuslaitosten työhön ja ohjelmiin pyritään edistämään.

Suomen hallituksen ja YK-yliopiston 4.2.1984 allekirjoittaman WIDER-instituutin isäntämaasopimuksen mukaan Suomen pysyviin velvoitteisiin kuuluu antaa instituutin käyttöön toimitilat ja johtajan asunto. Näistä aiheutuviin menoihin varataan 2 000 000 mk.

Suomen tukemia kansainvälisiä rahoituslaitoksia ovat Maailmanpankkiryhmä (IDA), alueelliset kehitysrahoituslaitokset (Aasian, Afrikan ja Latinalaisen Amerikan kehityspankit rahastoineen) sekä YK:n alainen Kansainvälinen maatalouden kehittämisrahasto IFAD ja Pohjoismainen kehitysrahasto NDF. Euroopan unionin liittymisen myötä Suomi osallistuu Lomen sopimuksen rahoittamiseen maksamalla vuotuisen osuutensa Euroopan Kehitysrahastolle EDF:lle.

Kehitysrahoituslaitosten maksusitoumukset ovat säännönmukaisesti useampivuotisia ja eri maiden maksuosuudet perustuvat kunkin jäsenmaan taloudelliseen vahvuuteen ja kehitysyhteistyömyönteisyyteen. Aikaisemman velkakirjasitoumuspohjaisen maksujärjestelyn sijasta Suomi on saanut neuvoteltua käteispohjaisen maksatusjärjestelmän, jolla maksatusaikataulua on voitu venyttää 6—8 vuoteen aikaisemman 2—4 vuoden sijasta. Kehitysrahoituslaitosten pääoma- ja rahastomaksuihin sekä erityisohjelmiin varataan 220 000 000 mk.

Euroopan kahdeksannen kehitysrahaston suuruudeksi on päätetty 13 132 miljoonaa ECUa, josta Suomen osuus on 190 milj. ECUa (n. 1160 milj. mk). Maksatusten aikataulua ei ole vielä sovittu, mutta vuodelle 1997 ei ennakoida maksatuksia.

2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 454 000 000 mk sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 1997 jälkeisille vuosille yhteensä 450 000 000 mk.

Maa- ja aluekohtaisessa kehitysyhteistyössä Suomen tuki ohjataan sellaisiin maihin, joissa voidaan toteuttaa kehitysyhteistyön yleistavoitteita. Tuen kohteina voivat olla myös näitä tavoitteita edistävät alueelliset yhteistyöjärjestelyt ja alueellisesti tuettavat projektit. Suomen ja kohdemaan tavoitteet ja yhteistyölle asettamat ehdot sovitetaan yhteen neuvotteluin. Näin pyritään edistämään yhteistyömaan taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristön kannalta kestävää kehitystä sekä demokratian, hyvän hallinnon, ihmisoikeuksien ja tasa-arvon toteutumista. Tavoitteiden toteutumista seurataan yhteistyössä vastaanottajamaan ja muiden avunantajien kanssa; tarpeen vaatiessa apua suunnataan uudelleen.

Avun kohteiden ja yhteistyökumppaneiden valintaan samoin kuin yhteistyön muotoihin, syvyyteen ja kestoon vaikuttavat kunkin vastaanottajan poliittinen ja yhteiskunnallinen tilanne sekä ympäristön tila. Kriisialueille suunnataan lähinnä humanitaarista apua. Sodasta toipuville maille apu kohdistuu rauhantilan ja turvallisuuden vakiinnuttamiseen, ml. miinanraivaus ja jälleenrakentaminen. Poliittisen ja taloudellisen siirtymävaiheen maille apu kohdennetaan ensi sijassa lyhytaikaisiin, keskeisten ongelmien ratkaisuun tähtääviin ohjelmiin, kuten demokratian vakiinnuttamiseen ja talouden toimintaedellytysten vahvistamiseen. Köyhimmissä maissa yhteistyö on pääasiassa pitkäjän-

teistä instituutioiden rakentamista ja vahvistamista sekä kehityksen perusedellytysten luomista.

Maakohtaisen tarkastelun lisäksi on tarkasteltava Suomen ulkopoliittisia tavoitteita eri alueilla. Tärkeimmällä painopistealueella eli Saharan eteläpuolisessa Afrikassa, on käynnistetty laajamittaisia kansainvälisesti koordinoituja taloudellisia ja yhteiskunnallisia uudistusohjelmia. Namibiassa, Sambiassa ja Tansaniassa tuen motiivina on pitkän aikavälin taloudellisen ja yhteiskunnallisen kehityksen perusedellytysten luominen ja rakenteiden vahvistaminen. Etiopiassa ja Mosambikissa edistetään lisäksi siirtymistä sodanjälkeiseen järjestäytyneeseen kehitykseen. Keniassa edistetään demokratian vahvistamista ja osallistuvaa kehitystä. Eteläafrikan tasavaltaan suunnataan väliaikaisesti apua maan kehityksen vakauttamiseksi; maan odotetaan myös omalla panoksellaan edistävän koko eteläisen Afrikan taloudellista kehitystä ja poliittista vakautta. Saharan eteläpuolisessa Afrikassa tuetaan lähinnä humanitaarisella avulla lisäksi katastrofien ja sisällissotien uhreja, pakolaisia ja evakkoja, mm. Ruandan ja Burundin kriiseissä sekä sotien tuhojen korjaamista ml. miinanraivauksen edistäminen, sodasta toipuvissa maissa, kuten Mosambik; samoin tilanteen kehitystä seurataan Angolassa.

Aasian alueen yhteistyölle on ominaista siirtymävaiheen talouksien tukeminen ja edellytysten luominen sille, että myös köyhemmät maat pystyvät hyödyntämään alueen dynamiikkaa. Yhteistyötä Vietnamin kanssa ollaan monipuolistamassa ja perinteisen kehitysyhteistyön rinnalle ovat nousemassa mm. muut rahoitusmuodot. Nepalissa ja Mekongin alueella mm. Laosissa ja Kambodzhassa tarvitaan vielä talouden ja yhteiskunnallisten perusrakenteiden vahvistamista.

Useimmat Keski-Aasian ja Kaukasuksen maat luetaan nykyisin kehitysmaiksi. Kirgisiassa tuetaan siirtymistä markkinatalouteen, edistetään Suomen suhteiden monipuolistamista sekä osallistutaan maan ympäristöohjelman toteutukseen.

Välimeren alueella Lähi-idän rauhanprosessin tukeminen on keskeinen tavoite osana EU:n Välimeri-politiikkaa. Egyptissä yhteistyötä ollaan monipuolistamassa perinteisestä kehitysyhteistyöstä kaupallisen ja teollisen yhteistyön suuntaan. Rauhanprosessin edistäminen edellyttää myös taloudellisen kehityksen käynnistämistä palestiinalaisalueilla, jossa YK-järjestelmän ja kansalaisjärjestöjen kautta kanavoidun tuen lisäksi ollaan siirtymässä suoraan kahdenväliseen tukeen.

Latinalaisessa Amerikassa painopiste on ollut Keski-Amerikan rauhanprosessin tukemisessa kehitysyhteistyön keinoin. Nicaraguassa jatketaan tukea demokratian ja osallistuvan kehityksen edistämiselle sekä talouden vakauttamiselle. Yhteistyötä Etelä-Amerikassa kehitetään mm. Perun velkavaihdon pohjalta ympäristöalalla.

3. Bosnian jälleenrakentaminen

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 15 000 000 mk sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 1997 jälkeisille vuosille yhteensä 30 000 000 mk.

Daytonin rauhansopimuksen solmimisen jälkeen Bosnia-Herzegovinan talouden ja yhteiskunnan jälleenrakennus on keskeinen edellytys rauhan ja vakauden ylläpitämiseksi Bosniassa ja välillisesti koko Balkanin alueella.

Bosnian sodan kokonaistuhot ovat arvoltaan useita satoja miljardeja markkoja. Välttämättömiin jälleenrakennustarpeisiin keskittyvä ja Maailmanpankin koordinoima kansainvälinen avustusohjelma kattaa vuodet 1996—99. Sen kokonaisbudjetti on arvoltaan yli 20 miljardia markkaa.

Suomi osallistuu tähän ohjelmaan paitsi EU-osuutensa kautta myös useimpien EU-maiden tapaan antamalla lahja-apua. Suomi on varautunut tukemaan jälleenrakennusta vuosina 1996—1999 60 000 000 markalla. Apu kohdistetaan projekteihin sektoreille, joissa Suomella on kansainvälisesti tunnustettua osaamista ja kehitysyhteistyökokemusta. Näitä ovat esimerkiksi energia- ja vesihuoltosektorit.

4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 60 000 000 mk sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 1997 jälkeisille vuosille yhteensä 90 000 000 mk.

Määrärahaa käytetään pääosin vuonna 1996 ja aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien käytöstä aiheutuviin maksatuksiin. Tuen kohteina ovat koulutusohjelmat ja kurssit, asiantuntijat ja muu henkilöapu, rahastot, ympäristöhankkeet ja toimialaprojektit.

5. Humanitaarinen apu

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 158 000 000 mk.

Humanitaarisen avun lähtökohtana ja tarkoituksena on avustaa ihmisiä, jotka luonnonkatastrofien, kriisien ja konfliktien johdosta ovat

hädänalaisessa asemassa ja avun tarpeessa. Humanitaariseen apuun varatulla määrärahalla pyritään myös ehkäisemään hätätilanteiden syntymistä ja tukemaan kohdemaita jälleenrakennustyössä sekä niiden omien katastrofivalmiuksien parantamisessa.

Suomi antaa humanitaarista apua kansainvälisten ja kotimaisten humanitaaristen avustusjärjestöjen kautta. Suurin osa avusta annetaan ns. kohdennettuina avustuksina.

Katastrofi- ja pakolaisapu sisältää välittömän hätäavun konfliktien ja katastrofien uhreille. Lisäksi sen avulla rahoitetaan hätätilan jälkeisen välittömän jälleenrakennusvaiheen toimia, kuten rakennustöitä, miinanraivausta, sekä pakolaisten ja evakoiden paluumuuttoa ja asettautumista takaisin kotipaikoilleen. Pakolaisten avustamisessa pyritään ensisijaisesti pysyvien ratkaisujen saavuttamiseen ja takaamaan pakolaisten turvallinen ja vapaaehtoinen kotiinpaluu.

Humanitaarisen avun määrärahalla tuetaan lisäksi rajoitetussa määrin demokratian ja ihmisoikeuksien edistämistä. Tukea myönnetään demokratia- ja rauhanprosesseja tukeviin toimiin. Ihmisoikeuksien tukeminen sisältää mm. tuen ihmisoikeuksista tiedottamiseen, koulutukseen, oikeusapuun, vähemmistöjen ja alkuperäiskansojen aseman parantamiseen, rotusorron vastustamiseen ja muihin vastaaviin toimiin.

Suomen humanitaarisen avun ennaltaehkäisevän tuen osuus sisältää demokratia- ja ihmisoikeustuen lisäksi pidempiaikaisia selkkauksia, kriisejä ja katastrofivalmiuksia parantavan toiminnan.

Suomi osallistuu myös YK:n koordinaatiojärjestelmän kehittämiseen järjestön katastrofivalmiuksien ja humanitaarisen avun koordinaation tehostamiseksi. Tähän kuuluu YK:n humanitaarisen osaston (DHA) aseman vahvistaminen. Euroopan unionin jäsenenä Suomi pyrkii aktiivisesti tehostamaan unionin toimintaa humanitaarisen avun osalta mm. kehittämällä komission humanitaarisen avun yksikön ECHO:n politiikkaa ja päätöksentekoa.

6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehitysyhteistyöosaston tiedotus

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 23 800 000 mk sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 1997 jälkeisille vuosille yhteensä 20 000 000 mk.

Määrärahalla teetetään tutkimuksia kehitysyhteistyön yleissuunnittelun tueksi sekä rahoitetaan kehitysmaatutkimusta yhteistyössä Suomen Akatemian sekä kansainvälisten tutkimuslaitosten kanssa. Muita rahoitettavia toimintoja ovat kehitysyhteistyön valmennus ja henkilökuntakoulutus, kehitysyhteistyöosaston tietohallinto sekä toimialakohtainen kehittämistyö. Lisäksi selvitetään kehitysyhteistyön uudentyyppisten toimintamuotojen, mm. mikrorahastojen käynnistämistä.

Määrärahaa käytetään myös kehitysyhteistyöosaston tiedotukseen. Tavoitteena on tuottaa ja välittää monipuolista tietoa Suomen kehitysyhteistyön tavoitteista ja tuloksista.

7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus

Käyttökohteeseen ehdotetaan 3 500 000 mk sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 1997 jälkeisille vuosille yhteensä 2 000 000 mk.

Evaluoinnin tarkoituksena on kehitysyhteistyön laadun parantaminen ja toimintamenetelmien kehittäminen. Evaluaation tuottama tieto palvelee päätöksentekijöitä strategisten ja operatiivisten parannusten aikaansaamiseksi. Evaluointi kohdistuu sekä kahdenväliseen että monenkeskiseen kehitysyhteistyöhön. Monenkeskisessä kehitysyhteistyössä evaluointi tapahtuu yhteistyössä kansainvälisten kehitysjärjestöjen sekä niitä rahoittavien avunantajien kanssa.

Kaikissa tapauksissa evaluoinnin tulee tapahtua läheisessä yhteistyössä vastaanottajien kanssa. Keskeisenä pyrkimyksenä on kehitysmaiden oman evaluaatiokapasiteetin kehittäminen.

Evaluaation perustehtäviä ovat toiminnan perusteltavuuden, vaikuttavuuden, tuloksellisuuden, kestävyyden sekä taloudellisen tehokkuuden arviointi. Lisäksi evaluaatioissa on kehitysyhteistyön yleisstrategian mukaisesti arvioitava harjoitettavaa toimintaa sen ympäristöystävällisyyden, sukupuolten välisen tasa-arvon sekä köyhyyden vähentämisen kannalta.

Sisäinen tarkastus liittyy läheisesti kehitysavun varojenkäytön valvontaan, hallinnon kehittämiseen ja toiminnan tehokkuuden lisäämiseen. Varojenkäytön oikeellisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden valvonta on tärkeä osa avun laadun kehittämistä.

8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle, kehitysjoukoille ja kehitysyhteistyötiedotukselle

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 142 000 000 mk sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 1997 jälkeisille vuosille yhteensä 200 000 000 mk.

Määrärahalla tuetaan pääasiassa suomalais-

ten kansalais- ja lähetysjärjestöjen kehitysyhteistyöhankkeita, joiden avulla pyritään edistämään yhteisöjen omaehtoisuuteen ja oma-aloitteisuuteen perustuvaa kansalaistoimintaa kestävien kehitysvaikutusten aikaansaamiseksi sekä luomaan ja vahvistamaan kansanvallan perusrakenteita. Samalla tarjotaan Suomessa mahdollisimman laajoille kansalaispiireille mahdollisuus omakohtaisen, kehitysmaita ja kehitysyhteistyötä koskevan tiedon ja kokemuksen saamiseen. Kansalaiskeskustelua kehitysyhteistyöstä pyritään rohkaisemaan.

Määrärahaa käytetään vielä alkuvuoteen 1998 saakka myös Kehitysyhteistyön palvelukeskus Ry:n (Kepa) harjoittamaan kehitysjoukko-toimintaan, jonka vähitellen lakatessa Kepa tulee tiedotustoimintansa ohella keskittymään suomalaisten ja kehitysmaiden omien kansalaisjärjestöjen yhteistyön kehittämiseen sekä yleensä kansalaisjärjestöjen neuvonta- ja palvelutoimintaan.

Määrärahaa voidaan käyttää myös Suomen kehitysmaasuurlähetystöjen hallinnoimiin ja tavallisesti kehitysmaajärjestöjen toteuttamiin pienimuotoisiin hankkeisiin. Näistä ns. pienprojektimäärärahoista 25 % tulee käyttää vammaishankkeisiin.

Avustuksia myönnetään vuosittain myös kansalaisjärjestöjen kotimaassa harjoittamaan tiedotustoimintaan sekä hanke- ja toimintatukena tietyille kansainvälisille kansalaisjärjestöille.

Suomalaiset kansalaisjärjestöt ovat oikeutettuja hakemaan hanketukea myös EU-komissiolta. Tällöin EU-tuen määrä voi olla korkeintaan 50 %, Suomen ulkoasiainministeriön osuus korkeintaan 35 % ja järjestöjen omarahoitusosuus vähintään 15 % hankkeiden kokonaiskustannuksista. Tukea myönnetään vuosittain hakemusten perusteella.

9. Korkotuki

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 140 000 000 mk. Lisäksi ehdotetaan, että uusia korkotukiluottoja saa vuonna 1997 myöntää enintään 330 000 000 mk, kuitenkin niin, että korkotuki on enintään 120 000 000 mk.

Kehitysyhteistyön yleisten tavoitteiden mukaisesti korkotukiluotoilla tuetaan kehitysmaiden pyrkimyksiä taloudelliseen kasvuun. Edellytys korkotukiluottojen myöntämiselle hankkeisiin on niiden toteaminen kehitysvaikutuksiltaan myönteisiksi.

OECD:n piirissä hyväksyttiin vuoden 1992 alussa korkotukiluottojen käyttöä koskevat periaatteet (ns. Helsinki paketti), joiden taustalla on pyrkimys rajoittaa näillä luotoilla tapahtuvaa epätervettä kaupallista kilpailua ja kehitysyhteistyövarojen käyttöä tähän tarkoitukseen. Korkotukihankkeiden valinnassa ja hallinnossa kehitysvaikutusten arviointia painotetaan.Tämän seurauksena korkotukiluottoja suunnataan sellaisiin investointeihin, joille on vaikea saada markkinaehtoista rahoitusta; käytännössä talouden perusrakenteisiin, ympäristöhankkeisiin tai sosiaalisektoriin liittyviin investointeihin. Korkotukeen tarkoitettua määrärahaa saa käyttää Suomen Vientiluotto Oy:n rahoittamiin kehitysyhteistyöhankkeisiin otettaviin luottoihin siten kuin laissa kehitysmaiden taloudellista kehitystä varten myönnettävien luottojen korkotuesta (1058/86) säädetään. Korkotukea myönnettäessä noudatetaan valtioneuvoston tämän lain täytäntöönpanosta antamia tarkempia määräyksiä. Määrärahaa käytetään myös jo myönnettyjen luottojen käytön seurantaan ja valvontaan sekä uusien luottoehdotusten arviointiin. Korkotukiluottoja pyritään nykyistä enemmän ohjaamaan takuukelpoisiin kehitysyhteistyön kohdemaihin.

1997 määräraha	1 456 300 000
1996 määräraha	1 420 000 000
1995 tilinpäätös	1 420 420 000

40. Kaupallis-teollinen yhteistyö

Selvitysosa: Luvun nimike on muutettu. Kaupallis-teollisen yhteistyön tavoitteena on parantaa kohdemaiden oman osaamisen tasoa ja raaka-ainepohjan hyödyntämistä sekä edistää taloudellisesti edullisten ja ekologisesti kestävien tuotantomenetelmien ja teknologioiden hallintaa sekä yrittäjyyttä, taloudellista tuottavuutta ja työpaikkojen luomista. Kestävien kehitysvaikutusten aikaansaaminen on keskeinen tavoite tämänkin yhteistyömuodon kohdalla. Sen tulee tapahtua monipuolisesti ja aktiivisessa vuorovaikutuksessa yhteistyömaiden kanssa. Kaupal-

lis-teollista yhteistyötä sitovat luvun 24.30 selvitysosassa määritellyt kehitysyhteistyön yleiset tavoitteet.

50. *Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle yritysten kehittämiseen sekä korkotuen maksamiseen rahaston ottamille luotoille.

Korkotukea saa maksaa yhtiön vuosina 1991—1997 ottamien, vuotuiselta määrältään enintään 150 000 000 markan suuruisten lainojen osalta. Korkotuen määrä saa vastata enintään näistä lainoista perittävien korkokustannusten ja 2 prosentin koron erotusta.

Valtioneuvosto voi Teollisen yhteistyön rahasto Oy:stä annetun lain (291/79, muut. 1109/82, 151/84, 116/87, 963/88, 1617/91 ja 1305/93) 3 §:n 4 momentin nojalla antaa määräämillään ehdoilla yhtiölle sitoumuksia siitä, että valtio korvaa yhtiölle sen luotonantoja takaustoiminnassa mahdollisesti syntyneitä tappioita sekä osake- ja osuussijoitusten menetyksiä ja arvonalennuksia ja että valtio maksaa yhtiön ottamasta ulkomaisesta luotosta mahdollisesti aiheutuvan kurssitappion. Sitoumuksia saa antaa siten, että niiden piiriin kuuluvien maksettujen luottojen, osake- ja osuussijoitusten ja takausten yhteinen pääomamäärä saa olla vasta-arvoltaan enintään 1 000 000 000 mk ja nostettujen ulkomaisten luottojen yhteinen pääoma enintään 500 000 000 mk.

Selvitysosa: FINNFUNDin toiminta-ajatuksena on rahoittaa kannattavia liikeyrityksiä kehittyvissä maissa. Sen toiminnan alueelliset painopisteet ovat entistä selkeämmin Keski- ja Itä-Eurooppa sekä toisaalta Kaakkois-Aasia ja Kiina. Eräitä yksittäisiä hankkeita on valmistelussa myös Etelä-Amerikassa. FINNFUND on panostanut erityisesti yhteyksiensä voimakkaaseen kehittämiseen ja läsnäoloon markkinoilla, joilla rakennemuutos ja yksityistämisprosessi ovat lisänneet kysyntää FINNFUNDin rahoitus- ja neuvontapalveluille. Itä-Aasian alueelle suuntautuu yli 60% kaikista kehitysmaasijoituksista, niistä yli puolet Kiinaan. Itäisen Keski-Euroopan alueella Puola, Unkari ja Tsekin tasavalta ovat olleet pääkohteita, joissa yksityistäminen ja ulkomaisten yritysten toimintaympäristö ovat edistyneet muita alueen maita nopeammin. Keski-Euroopassa, Pohjois-Afrikassa ja Lähi-Idässä sekä Latinalaisessa Amerikassa FINNFUNDilla on kussakin noin 5—8 rahoituspäätöstä. Saharan eteläpuolisessa Afrikassa rahoitustoiminta on suhteellisen vähäistä, joskin Etelä-Afikkaa ja CFA-frangivyöhykkeen maita pidetään potentiaalisina kasvualueina. FINNFUNDin hankkeiden toimialajakaumassa keskeisiä aloja ovat telekommunikaatio, rakennusaineteollisuus ja puu- ja paperiteollisuus.

Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Yritysten kehittäminen	500 000
Korkotuki	11 000 000
Yhteensä	11 500 000

1997 määräraha	11 500 000
1996 määräraha	9 000 000
1995 tilinpäätös	11 303 484

66. *Taloudellinen, teollinen ja teknologinen yhteistyö kehitysmaiden kanssa* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen soveltuvuustutkimuksia, koulutusta ja asiantuntijapalveluiden hankkimista varten. Vuonna 1997 saa tehdä TTT-yhteistyötä koskevia sopimuksia enintään 12 000 000 markan arvosta.

Selvitysosa: Toiminnan tavoitteena on valtion avustuksin edistää suomalaisten yritysten ja laitosten sekä muiden yhteisöjen kiinnostusta osallistua ja valmiuksia panostaa TTT-yhteistyöhön kehitysmaiden kanssa. Toiminnan tarkoituksena on luoda mahdollisuuksia pitempiaikaiselle, kaupalliselta rahoituspohjalta tapahtuvalle toiminnalle. Vuoden 1997 myöntämisvaltuuden käytön johdosta arvioidaan aiheutuvan menoja vuonna 1998 1 000 000 mk, vuonna 1999 5 000 000 mk, vuonna 2000 6 000 000 mk.

1997 määräraha	8 000 000
1996 määräraha	7 000 000
1995 tilinpäätös	8 220 187

(88.) *Teollisen yhteistyön rahasto Oy:n osakepääoman korottaminen* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta.

1996 määräraha	10 000 000
1995 tilinpäätös	15 000 000

50. Yhteistyö Keski- ja Itä-Euroopan maiden kanssa

Selvitysosa: Hallitusohjelmassa korostetaan kahdenvälisten suhteiden kehittämistä Venäjän, Pohjoismaiden ja Baltian maiden kanssa. Lähialuepolitiikallaan hallitus haluaa tukea parlamentaarisen demokratian ja markkinatalouden vakiinnuttamista sekä parantaa ympäristön tilaa.

Hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittinen valiokunta hyväksyi 10.5.1996 Suomen lähialuestrategian suunnittelukaudelle 1997—2000. Sen mukaan lähialueyhteistyö keskittyy Venäjän luoteisille alueille (Murmanskin alue, Karjalan tasavalta, Leningradin alue ja Pietarin kaupunki) sekä Baltian maihin. Latvian ja Liettuan suhteellista osuutta kokonaisrahoituksesta lisätään. Suomi pyrkii lisäämään hankeyhteistyötä Pietarin kaupungin ja Leningradin alueen kanssa.

Lähialueyhteistyö jakaantuu kahdenväliseen ja monenkeskiseen toimintaan. Suomen perinteinen kahdenvälinen toiminta kohdistuu suvereenisuustukeen, sisäiseen turvallisuuteen ja hallinnon kehittämiseen. Osana kahdenvälistä yhteistyötä tuetaan kansalaisjärjestöjen omaehtoista toimintaa Suomen lähialueilla. Suomen kahdenvälisen yhteistyön painopisteet Baltian maissa ovat EU-jäsenyyden edistäminen, ympäristö, hallinnon kehittäminen sekä suvereenisuus- ja demokratiahankkeet. Venäjän lähialueilla painopisteet ovat ympäristö, ydinturva ja ydinjätteiden valvonta, infrastruktuurin parantaminen sekä rajanylityksen ja kauttakulkuliikenteen kehittäminen.

Monenkeskisessä yhteistyössä pääpaino on osallistuminen yhteisrahoitushankkeisiin kansainvälisten rahoituslaitosten toteuttamissa infrastruktuurihankkeissa erityisesti ympäristö-, energia- ja liikennesektoreilla. Yhteisrahoitushankkeiden lisäksi lähialueyhteistyön rahoitusta suunnataan teknisen avun rahastoihin ja asiantuntijatoimintaan kansainvälisissä rahoituslaitoksissa. Lähtökohtana rahoituksen myöntämiselle on sellainen tarve, jota EU-ohjelmat tai muu lähialueille suuntautuva rahoitus ei kata ja jonka rahoittaminen vastaa Suomen perustavoitteita. Suomen intressissä on edistää ja rohkaista suomalaisia osallistumaan Phare- ja Tacis-hankkeisiin kaikissa näiden ohjelmien kohdemaissa. Kaupallisesti tai poliittisesti tärkeitä hankkeita lähialueiden ulkopuolella, erityisesti yhteisrahoitushankkeita kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa rahoitetaan osana lähialueyhteistyötä.

Suomi on läheisessä yhteistyössä kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa ja pyrkii edistämään niiden toiminnan suuntautumista erityisesti Suomen maantieteellisille painopistealueille ja yhteistyön keskeisille sektoreille.

Suomi on vuoden 1995 loppuun mennessä sitoutunut toimintaohjelmansa puitteissa Keski- ja Itä-Euroopan taloudellisen ja poliittisen muutosprosessin edistämiseen yhteensä noin 4,3 miljardilla markalla, josta budjetin kautta kanavoidun lahja-avun osuus on noin 1,7 miljardia markkaa.

Keski- ja Itä-Euroopan maiden avustamiseen tarkoitetut budjetoidut lahja-avun määrärahat, annetut luottolupaukset ja valtion takuut ovat vuoden 1990 jälkeen kehittyneet seuraavasti:

	1990 milj. mk	1991 milj. mk	1992 milj. mk	1993 milj. mk	1994 milj. mk	1995 milj. mk	1996 milj.mk	Yht. milj. mk
Lahja-apu								
Pääluokat yhteensä	118	229	272	290	331	260	216	1 715
FINNFUNDin osakepääoman korottaminen				10		10	10	30
Puolan velan anteeksianto					405			405
Lahja-apu yhteensä	118	229	272	300	736	270	226	2 150
Luotot								
Rakennesopeutusluotot	336	202	100			50		688
G—24 maksutaseluotot		101	90	47	33			271
FINNFUND-luotot			14	48	53	11		126
Luotot yhteensä	336	303	204	95	86	61		1 085

Takuut								
Takuut humanitaarisen avun toimituksiin		246						246
EBRD:n takuupääoma	569							569
Baltian investointiohjelman takuuosuus.			30					30
Takuut Baltian energiasektorille				100				100
Takuut yhteensä	569	246	30	100				944
Yhteensä	1 022	778	506	495	822	331	226	4 180

Pääluokittain lahja-apu jakautuu seuraavasti:

	1991 milj. mk	1992 milj. mk	1993 milj. mk	1994 milj. mk	1995 milj. mk	1996 milj. mk	1997 milj. mk
Pääluokka 24	79,3	107,6	136,5	176,6	118,3	80,1	156,6
Pääluokka 25		0,4	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4
Pääluokka 26			0,2	0,4	3,5	2,0	2,0
Pääluokka 28	10,7	12,2	14,9	15,4	8,3	17,0	7,0
Pääluokka 29	6,2	7,4	9,0	9,0	9,5	9,5	6,5
Pääluokka 30	30,1	44,1	33,4	30,0	20,0	20,0	10,0
Pääluokka 31		5,3	9,6	8,5	13,5	15,0	10,0
Pääluokka 32	9,5	7,1	22,0	20,5	18,0	9,7	0
Pääluokka 33		1,3	5,3	9,4	7,9	8,4	0
Pääluokka 34	0,4	0,6	3,0	3,5	3,8	4,1	4,0
Pääluokka 35	93,0	85,6	55,5	57,5	60,5	60,1	23,6
Yhteensä	229,2	271,6	289,7	331,1	263,6	226,3	220,0

KIE-yhteistyöhön varatut määrärahat ovat 11 eri ministeriön pääluokissa, mikä on vaikeuttanut avun kokonaisvaltaista suunnittelua sekä Suomen samoin kuin vastaanottavien maiden ja alueiden tavoitteiden huomioon ottamista. KIE-toiminnasta tehdyt ulkopuoliset arvioinnit tukevat siirtymistä keskitettyyn, monivuotiseen ohjelmointiin ja budjetointiin, jotta Suomen KIE-yhteistyön tavoitteet voidaan varmistaa. Vastaanottajaosapuoli voi vastaavasti varautua omissa kehitysohjelmissaan ja budjeteissaan yhteistyöhön. Täten voidaan avun suunnittelua tehostaa ja luoda edellytyksiä ripeälle toimeenpanolle. Hyvin suunniteltuilla ja riittävän suurilla ohjelmilla voidaan myös paremmin vaikuttaa kansainvälisten rahoituslaitosten ja Euroopan unionin toiminnan suuntautumiseen Suomen etujen mukaisesti.

Vuonna 1997 ehdotetaan momentille 24.50.66. Yhteistyö Keski- ja Itä-Euroopan maiden kanssa 150 milj. markan sopimuksentekovaltuuksia. Niiden käyttöä varten ministeriöt valmistelevat ehdotuksensa omaa sektoriaan koskeviksi yhteistyöohjelmiksi ja -hankkeiksi. Ulkoasiainministeriön ja muiden ministeriöiden yhteistyönä kootaan ehdotus päätökseksi, jolla budjetin sopimuksentekovaltuudet jaetaan vastaanottavien maiden ja alueiden sekä sektoreiden kesken. Suunnitelluista hankkeista, niiden rahoituksesta ja toteutuksesta neuvotellaan vastaanottajamaiden ja -alueiden kanssa. Valtioneuvosto tekee lopullisen päätöksen myöntämisvaltuuksien jaosta, minkä jälkeen ministeriöt vastaavat jakopäätöksen mukaisesti hankkeiden yksityiskohtaisesta suunnittelusta ja toteutuksesta.

Vuoden 1997 varsinaiset KIE-yhteistyöhön tarkoitetut ohjelma- ja hankemäärärahat ehdotetaan keskitettäväksi ulkoasiainministeriön pääluokkaan. Sektoriministeriöiden vastattaviksi jäävät normaalit kansainväliseen yhteistyöhön käytettävät hallintomenot, virkamiesvaihto, korkeakoulujen välinen yhteistyö sekä pienimuotoiset seminaari- ja koulutushankkeet.

66. (24.50.66, 67 ja 69) *Yhteistyö Keski- ja Itä-Euroopan maiden kanssa* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 155 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kotimaisten ja kansainvälisten rahoituslaitosten ja järjestöjen yhteydessä toimivien Keski- ja Itä-Euroopan mai-

den kehitystä tukevien investointi-, teknisen avun ja muiden rahastojen tukemiseen ja näiden rahastojen toteuttamien hankkeiden rahoittamiseen sekä kahdenvälisten hankkeiden suunnittelun ja toteutuksen rahoitukseen Venäjän federaatiossa ja Baltian maissa. Määrärahaa saa käyttää Suomelle ulko- ja kauppapoliittisesti tärkeisiin monenkeskisiin ja kahdenvälisiin hankkeisiin myös niissä KIE- ja IVY-maissa, jotka eivät kuulu Suomen kahdenvälisen avun varsinaisiin painopistealueisiin. Venäjän federaatiossa yhteistyö keskittyy Suomen lähialueille (Murmanskin alue, Karjalan tasavalta, Leningradin alue ja Pietarin kaupunki). Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisissä järjestöissä ja rahoituslaitoksissa toimivien asiantuntijoiden rahoittamiseen sekä Helsingissä toimivien Baltian maiden edustustojen avustamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös edellä mainittuun toimintaan liittyvien valtion kulutusmenojen maksamiseen.

Vuoden 1997 aikana saa tehdä Keski- ja Itä-Euroopan maiden avustamista koskevia sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 1997 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 150 000 000 markan arvosta.

Selvitysosa: Valtuuksien perusteella tehdyistä ja tehtävistä myöntöpäätöksistä arvioidaan aiheutuvan menoja seuraavasti:

	1998 milj. mk	1999 milj. mk	2000 milj. mk	2001- milj. mk
Vuonna 1996 myönnetyt valtuudet	50	30	20	100
Vuonna 1997 myönnetyt valtuudet	50	50	50	
Yhteensä	100	80	70	100

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 3 000 000 markan siirto momentilta 24.99.26, 5 500 000 markan siirto momentilta 24.99.66, 3 000 000 markan siirto momentilta 29.69.33, 10 000 000 markan siirto momentilta 30.99.(44), 5 000 000 markan siirto momentilta 31.99.45, 2 500 000 markan siirto momentilta 32.50.24, 6 000 000 markan siirto momentilta 32.55.(22), 6 000 000 markan siirto momentilta 33.28.(66) sekä 36 000 000 markan siirto momentilta 35.13.(66). Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 10 000 000 markan määräraha, joka on tarkoitettu Suomen osallistumisesta rahoitusyhteistyöhön Baltian maiden kanssa aiheutuviin menoihin ja myönnetty vuoden 1996 lisätalousarviossa momentille 28.84.89.

1. Monenkeskinen yhteistyö

Keski- ja Itä-Euroopan maiden taloudellisen kehityksen jatkuessa on siirrytty sen syventämisen vaiheeseen, jota Suomi tukee monenkeskisen yhteistyön kautta Euroopan unionin jäsenenä ja toimimalla yhteistyössä kansainvälisten rahoituslaitosten ja järjestöjen kanssa. Suomen rajoitettujen resurssien takia on tarkoituksenmukaista pyrkiä yhteisrahoitushankkeisiin kansainvälisten rahoituslaitosten ja järjestöjen kanssa, jotka suunnittelevat maissa useampivuotisia luotto- ja kehityshankkeita. Tämä voi toteutua mm. yhteisrahoituksena (cofinancing) tai erinäisten teknisen avun komponenttien rinnakkaisrahoituksena (parallel financing). Pääosa määrärahasta arvioidaan käytettävän osallistumiseen kansainvälisten rahoituslaitosten hankkeisiin ja muuhun monenkeskiseen yhteistyöhön. Sopimuksentekovaltuudesta on tarkoitus käyttää pääosa suomalaisen teknologian käytön edistämiseen Itämeren alueen maiden ja Luoteis-Venäjän ympäristöinvestoinneissa sekä infrastruktuurihankkeissa.

2. Kahdenvälinen yhteistyö

Kahdenvälisessä yhteistyössä tukea ohjataan valtioneuvoston tekemällä valtuuspäätöksellä Suomen lähialueelle Venäjän federaatiossa ja Baltian maille luvun selvitysosan perusteluissa esitettyjen tavoitteiden mukaisesti. Tuen kohteina voivat olla näitä tavoitteita edistävät alueelliset yhteistyöjärjestelyt ja projektit. Tavoitteiden ja ohjelmien toteutumista seurataan vastaanottajamaan ja muiden avunantajien kanssa. Määrärahaa käytetään vuonna 1996 ja aikaisemmin myönnettyjen valtuuksien käytöstä aiheutuviin maksuihin sekä käynnistettävien hankkeiden suunnitteluun ja toteutuksen aloittamiseen.

1997 määräraha	155 000 000
1996 määräraha	59 000 000
1996 lisämääräraha	—
1995 tilinpäätös	98 498 750

99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot

01. *Euroopan parlamentin jäsenten palkkaukset (EU)* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan parlamenttiin valittujen Suomen edustajien palkkausmenojen maksamiseen.

1997 määräraha	5 000 000
1996 määräraha	5 000 000
1995 tilinpäätös	4 556 290

02. *Palkkaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 27 650 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ulkomaille lähetettyjen määräaikaisten työsopimus- ja virkasuhteisten eri ministeriöiden toimialoille kuuluvia asioita hoitavien erityisasiantuntijoiden ja heidän käyttöönsä asetettujen apulaisten sekä EU-komissioon lähetettyjen asiantuntijoiden palkkausmenojen ja eläkemaksun maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään 44 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen. Lukumäärään ei sisälly EU-komissioon palkattava henkilöstö.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon yhden henkilötyövuoden ja 500 000 markan siirto momentilta 26.01.21, yhden henkilötyövuoden ja 500 000 markan siirto momentilta 26.75.21, yhden henkilötyövuoden ja 550 000 markan siirto momentilta 28.40.21, yhden henkilötyövuoden ja 300 000 markan siirto momentilta 31.01.21 sekä 800 000 markan siirto momentilta 30.86.42.

1997 määräraha	27 650 000
1996 määräraha	23 935 000
1995 tilinpäätös	30 261 170

21. *Tilapäinen edustus kansainvälisissä neuvotteluissa* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 32 040 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtio- ja ministerivierailuista ulkomaille sekä osallistumisesta kansainvälisiin ja kansainvälisten järjestöjen Suomessa pitämiin kokouksiin ja seminaareihin aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 200 000 markan siirto momentille 31.01.21 ja 200 000 markan siirto momentille 32.50.24.

1997 määräraha	32 040 000
1996 määräraha	33 909 000
1995 tilinpäätös	31 546 616

22. *Suomalaisten valvontajoukkojen ylläpitomenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 181 639 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja Yhteistyöjärjestön rauhanturvaamistoimintaan annetussa laissa (1465/95) tarkoitetun rauhanturvaamishenkilöstön palkkaus-, päiväraha-, erityispäiväraha-, muonanparannusraha- ja koulutusmenojen ja valtion eläkemaksun sekä tilapäistyövoiman palkkausten maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää IFOR:ssa palvelevan rauhanturvaamishenkilöstön palvelusajalleen ottamansa henkilövakuutuksen kustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on mitoitettu vuoden 1996 valvontajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti.

Mikäli Suomen hallitukselle esitetään pyyntö uuden valvontajoukon lähettämisestä YK:n tai ETYJ:n rauhanturvaamistehtäviin ja Suomen hallitus päättää valvontajoukon asettamisesta, uuden valvontajoukon aiheuttamiin menoihin on tarkoitus käyttää tälle momentille myönnettyjä määrärahoja.

Suomen hallitus jatkaa toimenpiteitä rauhanturvaamistoiminnasta Suomelle aiheutuvien kulujen perimiseksi siinä laajuudessa, kuin YK on korvausten yleisperusteluissa päättänyt. Korvaukset tuloutetaan momentille 12.27.99.

1997 määräraha	181 639 000
1996 määräraha	174 815 000
1996 lisämääräraha	87 307 000
1995 tilinpäätös	129 792 363

25. *Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 36 400 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kriisinhallintatoimintaan ulkomailla osallistuvasta suomalaisesta siviilihenkilöstöstä aiheutuvien erityismenojen maksamiseen sekä Suomen johdolla toimivien rauhanturva- ja kriisinhallintaoperaatioiden menojen maksamiseen, joihin rahoitus saadaan kansainvälisiltä järjestöiltä tai yhteenliittymiltä. Mikäli Suomen hallitukselle esitetään pyyntö lähettää siviilihenkilöstöä uusiin operaatioihin

ja Suomen hallitus päättää osallistua operaatioon, siitä aiheutuvat menot maksetaan tästä määrärahasta.

Selvitysosa: Määräraha on mitoitettu Suomen vuonna 1996 kriisinhallintaoperaatioihin osallistumisen perusteella. Järjestöiltä saatavat tulot on budjetoitu momentille 12.24.99.

1997 määräraha	36 400 000
1996 määräraha	24 000 000
1996 lisämääräraha	4 500 000
1995 tilinpäätös	1 495 818

26. *Tutkimus- ja kehittämistoiminta* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 12 125 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Kemiallisen aseen kieltosopimuksen valvontalaitokselta ostettavien tutkimuspalvelujen maksamiseen, valvontaseismologian projektin kulutusmenojen ja sellaisen tutkimustoiminnan menojen, mukaan lukien tutkimusapurahojen, maksamiseen, joka päämääriltään palvelee Suomen harjoittamaa aseidenriisuntapolitiikkaa ja ihmisoikeuskysymyksiä ja suoritetaan ulkoasiainministeriön välittömässä valvonnassa, sekä osallistumisesta ydinsulkuvalvonnan tukiohjelmiin ja kansainväliseen yhteistyöhön joukkotuhoaseteollisuuden alasajoon ja ylivarustautumisen purkamiseen aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 3 000 000 mk siirtona momentille 24.50.66. Lisäys aiheutuu ihmisoikeustutkimuksen tehostamisesta.

1997 määräraha	12 125 000
1996 määräraha	14 455 000
1995 tilinpäätös	12 110 000

50. *Eräät valtionavut*

Momentille myönnetään 4 755 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen käyttösuunnitelmassa mainituille yhteisöille.

Käyttösuunnitelma:	mk
Kouluasuntolasäätiö rs	1 400 000
Suomen YK-liitto ry	1 000 000
Suomen Pakolaisapu ry	900 000
Suomen toimikunta Euroopan turvallisuuden edistämiseksi	650 000
Suomen YK:n lastenapu UNICEF ry	250 000
YK:n Naisten Kehitysrahasto, Suomen Yhdistys ry	160 000
Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin toimintaa tukevat järjestöt	150 000
SPR:n kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja Geneven sopimusten tunnetuksi tekeminen Suomessa	245 000
Yhteensä	4 755 000

1997 määräraha	4 755 000
1996 määräraha	4 155 000
1995 tilinpäätös	4 294 000

51. *Hädänalaisten Suomen kansalaisten avustaminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 250 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Suomen kansalaisten kotiinlähettämisestä ja avustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen, tileistä poistoihin sekä avustuksien maksamiseen ulkomailla asuville Suomen kansalaisille.

1997 määräraha	250 000
1996 määräraha	300 000
1995 tilinpäätös	240 499

66. *Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 303 317 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ulkoasiainministeriön toimialaan liittyvien järjestöjen jäsenmaksujen ja vapaaehtoisten rahoitusavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Maksuosuus Pohjoismaiden ministerineuvoston talousarvioon	99 172 000
Maksuosuus YK:n talousarvioon	37 700 000
Maksuosuus YK:n ympäristörahastolle (UNEP)	17 000 000
Maksuosuus maailmanlaajuiselle ympäristörahastolle (GEF)	45 000 000
Maksuosuus otsonirahastolle	4 800 000
Maksuosuus YK:n rauhanturvajoukoille	43 300 000
Maksuosuus YK:n asuinyhdyskuntarahastolle (UNCHS)	2 700 000
Kemiallisen aseen kieltosopimuksen jäsenmaksu (OPCW)	4 000 000
Maksuosuudet muille YK:n alaisille järjestöille ja rahastoille	2 143 000
Euroopan Neuvoston jäsenmaksu	12 000 000
Maksuosuus EN:n sosiaalisen kehityksen rahastolle	180 000
OECD:n jäsenmaksu	5 666 000
WTO:n jäsenmaksu	3 294 000
Maksuosuudet ETYJ:n talousarvioihin	19 300 000

Maksuosuudet EU:n rauhanturvaoperaatioille	1 500 000
Ydinkoekieltosopimus; Suomen maksuosuus valmistelukomitean kustannuksista	3 000 000
Muut jäsenmaksut	2 562 000
Yhteensä	303 317 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 5 500 000 mk siirtona momentille 24.50.66.

1997 määräraha	303 317 000
1996 määräraha	326 514 000
1996 lisämääräraha	—4 600 000
1995 tilinpäätös	321 356 744

93. *Kurssivaihtelut* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 100 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ulkoasiainministeriön vahvistamien tilikurssien ja pankkien virallisten päivänkurssien välisten laskennallisten kurssierojen kattamiseen.

Selvitysosa: Momentin määräraha on muutettu nettomäärärahaksi.

1997 määräraha	100 000
1996 määräraha	100 000
1995 tilinpäätös	2 288 664

Pääluokan 24 menot luvuittain vuosina 1995—1997

		v. 1995 tilinpäätös 1000 mk	v. 1996 talousarvio 1000 mk	v. 1997 esitys 1000 mk	Muutos 1996—1997 ± 1000 mk	± %
01.	Ulkoasiainhallinto (030)	756 175	827 874	846 200	+ 18 326	+ 2
30.	Kansainvälinen kehitysyhteistyö (040)	1 420 420	1 420 000	1 456 300	+ 36 300	+ 3
40.	Kaupallis-teollinen yhteistyö (040)	34 524	26 000	19 500	— 6 500	— 25
50.	Yhteistyö Keski- ja Itä-Euroopan maiden kanssa (040)	98 499	59 000	155 000	+ 96 000	+163
99.	Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot (030)	537 942	607 183	603 276	— 3 907	— 1
	Yhteensä	2 847 559	2 940 057	3 080 276	+140 219	+ 5

Pääluokka 25
OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Hallinnonalan kokonaishenkilöstömäärän arvioidaan vuonna 1997 olevan 8 490 henkilötyövuotta.

01. Oikeusministeriö

Selvitysosa: Oikeusministeriö huolehtii hallinnonalansa oikeusviranomaisten toimintaedellytyksistä ja toiminnan kehittämisestä, valtiollisen järjestelmän perusteita koskevasta lainsäädännöstä ja yleisten vaalien toimeenpanosta, valmistelee toimialaansa kuuluvan lainsäädännön ja kehittää valtioneuvoston lainvalmistelua sekä huolehtii rangaistusten täytäntöönpanojärjestelmästä.

Oikeusministeriön keskeiset tulostavoitteet vuonna 1997 ovat:

— Oikeudenkäyntimenettelyn kehittämistä koskevien laajojen uudistusten, kuten rikosprosessiuudistuksen, hovioikeusuudistuksen ja hallintolainkäyttöuudistuksen toteuttaminen kansalaisten oikeusturvan laatua ja tuomioistuinten toiminnan tehokkuutta parantaen. Uudistusten toteuttamisessa tuomareiden ja muun henkilöstön koulutus sekä tietotekniikan soveltaminen ovat keskeisellä sijalla.

— Lainsäädännön tason parantaminen varmistamalla vuonna 1996 hyväksytyn valtioneuvoston lainvalmistelun kehittämisohjelman toimeenpano. Säädösten julkaisu- ja jakelutapoja parannetaan perustettavan oikeusministeriön säädöstietopankin avulla.

— Hallituksen tarvitsemasta oikeudellisia perusteita koskevasta asiantuntemuksesta huolehtiminen Suomen linjauksiin Euroopan unioniin liittyvissä kysymyksissä.

— Yhdyskuntapalveluseuraamuksen vakiinnuttaminen vankeusrangaistuksen sijasta käytettävänä merkittävänä seuraamusvaihtoehtona ja nuorisorangaistuskokeilun käynnistäminen.

21. (25.01.21 ja 45.27, osa) *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 127 020 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 190 000 mk yhden viran palkkausmenojen siirtona momentilta 26.05.21.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	127 888 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	528 000
Muut toimintamenot	127 360 000
Bruttotulot	868 000
Maksullisen toiminnan tulot — muut suoritteet	468 000
Muut tulot	400 000
Nettomenot	127 020 000

1997 määräraha	127 020 000
1996 määräraha	126 786 000
1996 lisämääräraha	500 000
1995 tilinpäätös	137 735 000

10. Tuomioistuinlaitos

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laintarkastuskunnasta annetun lain kumoamisesta.

Tuomioistuinten työtilanne on vuosina 1994 ja 1995 oleellisesti helpottunut ja ruuhkat saataneen pääosin puretuksi vuoden 1996 loppuun mennessä. Kehittämisen painopisteenä lähivuosina on oikeudenkäyntimenettelyn uudistaminen: hallintolainkäyttölaki tulee voimaan vuonna 1996 ja rikosasioiden oikeudenkäyntimenettely samoin kuin hovioikeusmenettely uudistetaan vuonna 1997. Menettelyuudistuksilla oikeusturvaa pyritään parantamaan ennen muuta lisäämällä käsittelyn suullisuutta.

21. *Korkeimman oikeuden toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 32 100 000 mk.

Selvitysosa: Korkeimman oikeuden päätehtävä on antaa oikeusturvaa ja kehittää oikeusjärjestystä tuottamalla vakuuttavasti ja täydellisesti perusteltuja, oikeudenmukaiseen lopputulokseen päätyviä ennakkoratkaisuja. Korkeimman oikeuden tavoitteena on julkaistujen ratkaisujen määrän säilyttäminen nykyisellä tasolla sekä valitusten laadukas käsitteleminen ja ratkaiseminen.

Korkeimpaan oikeuteen saapuvien ja siellä ratkaistujen asioiden määrä on 1990 -luvulla jatkuvasti kasvanut. Vuonna 1995 saapui 5 183 ja ratkaistiin 5 074 asiaa, myönnettiin 279 valituslupaa ja julkaistiin 295 ratkaisua. Vuosina 1996 ja 1997 saapuvien ja ratkaistavien määräksi arvioidaan 5 000 asiaa. Käsittelyaika valituslupa-asioissa on 3 kk ja asiaratkaisuissa 8 kk.

Korkeimman oikeuden päätöksistä lain (701/93) mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 1 200 000 mk momentille 12.25.01.

1997 määräraha	32 100 000
1996 määräraha	30 760 000
1995 tilinpäätös	30 500 000

22. *Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 37 100 000 mk.

Korkeimmasta hallinto-oikeudesta voidaan 1.3.1997 lukien lakkauttaa kolme ylimääräisen hallintoneuvoksen virkaa.

Selvitysosa: Korkein hallinto-oikeus käyttää riippumattomana tuomioistuimena ylintä tuomiovaltaa hallintolainkäyttöasioissa. KHO valvoo myös alemmanasteista hallintolainkäyttöä ja vastaa osaltaan kansalaisten oikeusturvasta hallintolainkäytön alalla.

Vuonna 1997 KHO kiinnittää erityistä huomiota uuden hallintolainkäyttölain vaikutuksiin omassa toiminnassaan ja alempien viranomaisten hallintolainkäytössä. Toimintatapoja uudistetaan lain edellyttämällä tavalla ja suullisten käsittelyjen osuutta lisätään.

KHO:n työtilanne on aikaisempiin vuosiin verrattuna helpottunut johtuen verotusta ja hallintoa koskevaan lainsäädäntöön tehdyistä muutoksista, jotka vähensivät saapuneiden asioiden määrää. Vuonna 1995 saapui 4 807 ja ratkaistiin 5 909 asiaa. Asioiden keskimääräinen käsittelyaika oli 8,6 kk. Vuosina 1996 ja 1997 saapuvien asioiden määräksi arvioidaan 4 700 asiaa. Käsittelyaikoja pyritään lyhentämään niin, että asteittain päästään 6—7 kuukauden keskimääräiseen käsittelyaikaan.

Korkeimman hallinto-oikeuden suoritteista lain (701/93) mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 2 000 000 mk momentille 12.25.01.

1997 määräraha	37 100 000
1996 määräraha	37 880 000
1995 tilinpäätös	37 900 000

23. (25.10.23 ja 45.27, osa) *Muiden tuomioistuinten toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 890 464 000 mk.

Saarijärven ja Äänekosken käräjäoikeuksien yhdistämisen johdosta voidaan 1.3.1997 lukien lakkauttaa laamannin virka (A 28).

Vakuutusoikeuteen voidaan 1.3.1997 lukien perustaa ylimääräinen vanhemman vakuutustuomarin virka (A 28) ja ylimääräinen nuoremman vakuutustuomarin virka (A 25).

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 264 000 mk yhden viran palkkausmenojen siirtona momentilta 26.05.21.

Hovioikeuksien työtilanne on helpottunut saapuvien asioiden määrän laskiessa ja kun erillisten ruuhkanpurkuresurssien ja kevennettyjen kokoonpanojen avulla on pystytty ratkaisemaan aikaisempaa enemmän asioita. Saapuneiden asioiden määrä oli vuonna 1995 noin 16 000, ratkaistujen noin 21 500 ja ratkaisemat-

tomana vuodelle 1996 siirtyi vajaat 9 500 asiaa. Jutturuuhka arvioidaan saatavan kaikista hovioikeuksista puretuksi vuoden 1996 aikana, jolloin ylimääräisestä ruuhkanpurkuhenkilöstöstä voidaan luopua. Saapuvien asioiden määrän arvioidaan vuosina 1996 ja 1997 pysyvän vuoden 1995 tasolla. Asioiden keskimääräinen käsittelyaika, mikä on ollut 9—10 kuukautta, arvioidaan saatavan lyhennetyksi noin kuuteen kuukauteen vuonna 1997.

Lääninoikeuksiin saapui vuonna 1995 noin 20 000 asiaa, mikä on yli 20 % vähemmän kuin edellisenä vuonna. Vähennys johtuu ennen muuta verotuksen yksinkertaistamisesta ja muutoksenhakujärjestelmän muuttamisesta, joiden johdosta verovalitusten määrä on huomattavasti laskenut. Kun vuonna 1995 ratkaistiin noin 29 000 asiaa, laski vireillä olevien määrä noin 12 000 asiaan. Vuosina 1996 ja 1997 asiamäärien arvioidaan mm. hallintolainkäyttölain johdosta hieman lisääntyvän. Tavoitteena on saada asioiden keskimääräinen käsittelyaika lyhennetyksi 6—7 kuukauteen.

Käräjäoikeuksiin saapuneiden asioiden määrä pysyi vuonna 1995 suunnilleen edellisen vuoden tasolla. Summaaristen asioiden ja laajojen riita-asioiden määrä väheni. Toisaalta rikos-, velkajärjestely- ja kiinteistöasioiden määrä kasvoi. Kun käräjäoikeudet ratkaisivat enemmän asioita kuin mitä niihin saapui, ruuhkat pienenivät. Vuosina 1996 ja 1997 työmäärien arvioidaan hieman alenevan. Vuoden 1997 alusta voimaan tulevan maakaariuudistuksen edellyttämä atk-perusteinen kiinteistötietojärjestelmä otetaan käyttöön kaikissa käräjäoikeuksissa vuonna 1996. Käräjäoikeuksien toiminnassa on vuonna 1997 keskeistä rikosasioiden oikeudenkäyntimenettelyn uudistaminen.

Erityistuomioistuimiin saapuvien ja niissä ratkaistujen asioiden määrä on viime vuosina vähentynyt. Poikkeuksena on vakuutusoikeus, jossa työmäärä jatkuvasti kasvaa.

Maaoikeuksiin saapuvien ja niissä ratkaistavien asioiden määräksi arvioidaan noin 800 asiaa.

Vesiylioikeuteen arvioidaan vuonna 1997 saapuvan ja siellä ratkaistavan noin 200 asiaa.

Vesioikeuksiin arvioidaan saapuvan ja niissä ratkaistavan noin 800 asiaa vuonna 1997. Vesioikeuksissa käsiteltävien asioiden laajuutta kuvaa se, että vuonna 1995 ratkaistuissa asioissa oli yhteensä noin 34 000 asianosaista. Katselmustoimitus suoritettiin 3 % ratkaistuista asioista ja näiden asioiden keskimääräinen käsittelyaika, ympäristöhallinnon suorittama katselmustoimitus mukaan lukien oli noin 6 vuotta, kun taas muiden asioiden keskimääräinen käsittelyaika oli 7 kk. Tavoitteena on saada katselmustoimituksessa olevien asioiden käsittelyaikaa lyhennetyksi.

Vakuutusoikeuteen saapuvien asioiden määrä on 1990 -luvulla jatkuvasti kasvanut lainsäädännön muutoksista johtuen ja kasvun arvioidaan edelleen jatkuvan. Vaikka vakuutusoikeus on vuosittain pystynyt lisäämään ratkaisutehoaan, vireillä olevien asioiden määrä on kasvanut ja jutut ruuhkautumassa. Asioiden keskimääräinen käsittelyaika oli vuonna 1995 noin 9 kk. Ruuhkautumisen pysäyttämiseksi ja käsittelyaikojen lyhentämiseksi vakuutusoikeuteen ehdotetaan vuonna 1997 perustettavaksi 8. ylimääräinen jaosto, jonka henkilöstö siirtyy pääosin muualta tuomioistuinlaitoksesta.

Työtuomioistuimeen arvioidaan vuonna 1997 saapuvan ja siellä ratkaistavan noin 100 asiaa.

Markkinatuomioistuimessa ratkaistaan vuosittain noin 40 asiaa.

Talousarvion valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on alustavasti asettanut tuomioistuimille vuodeksi 1997 seuraavat tulostavoitteet.

Tunnusluvut:	1995 toteutunut	1996 arvio	1997 arvio
Keskimääräinen käsittelyaika, kk			
Hovioikeudet	10	8	7
Lääninoikeudet			
— veroasiat	13	10	7
— muut asiat	6	5	5
Käräjäoikeudet			
— rikosasiat	2	2	2
— laajat riita-asiat	6	5	4
— velkajärjestelyasiat	7	6	5
— summaariset (velkomus)asiat	2	2	2
Vesiylioikeus	6	6	6

Vesioikeudet			
— katselmustoimituksessa olleet asiat	73	55	60
— muut asiat	7	6	6
Maaoikeudet	7	7	7
Vakuutusoikeus	9	10	9
Työtuomioistuin	5	5	5
Markkinatuomioistuin	8	7	6
Taloudellisuus (mk/ratkaistut asiat)			
Hovioikeudet	7 495	8 846	10 200
Lääninoikeudet	3 375	3 801	4 400
Käräjäoikeudet (mk/painotettu suorite)		2 832	3 000
Vesiylioikeus	63 099	62 727	66 000
Vesioikeudet	27 677	29 013	29 600
Maaoikeudet	10 037	11 673	11 700
Vakuutusoikeus	1 541	1 560	1 600
Työtuomioistuin	54 984	32 571	45 000
Markkinatuomioistuin	44 397	36 250	45 000

Tuomioistuinten suoritteista lain (701/93) mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän noin 147 milj. mk momentille 12.25.01.

1997 määräraha	890 464 000
1996 määräraha	895 770 000
1995 tilinpäätös	902 050 000

40. (25.46 ja 47) Syyttäjä- ja ulosottolaitos

Selvitysosa: Eduskunta on hyväksynyt lain poliisin hallinnosta annetun lain muuttamisesta (156/96), rekisterihallintolain (166/96), lain kihlakunnansyyttäjästä (195/96), lain ulosottolain muuttamisesta (197/96) ja lain ulosottotoimesta annetun lain kumoamisesta (198/96), joilla säädetään paikallishallintouudistuksen sisällöstä. Paikallishallintouudistus tulee voimaan 1.12.1996. Uudistuksessa valtion paikallishallinto järjestetään kihlakunnittain siten, että poliisi-, syyttäjän-, ulosotto- ja rekisteritointa varten maa jaetaan 90 kihlakuntaan, joissa eri toimialat toimivat joko erillisvirastona tai yhtenäisvirastona. Kihlakunnat korvaavat entiset sisäasiainministeriön hallinnonalan nimismiespiirit, poliisilaitokset ja rekisteritoimistot sekä oikeusministeriön hallinnonalan kaupunginviskaalin- ja kaupunginvoudinvirastot. Uudistuksen eräänä tarkoituksena on erottaa syyttäjän- ja ulosottotehtävien hoito poliisitoimesta. Syyttäjän- ja ulosottotoimi kuuluvat oikeusministeriön ja poliisi- ja rekisteritoimi sisäasiainministeriön hallinnonalalle.

Uudistukseen liittyen sisäasiainministeriön hallinnonalalta siirretään oikeusministeriön hallinnonalalle 1 226 henkilöä ja virkaa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen ylintä syyttäjää koskevien säännösten muuttamisesta sekä laiksi yleisistä syyttäjistä ja eräiksi niihin liittyviksi laeiksi. Esityksen mukaan valtakunnansyyttäjänvirasto perustetaan 1.12.1997.

21. (25.45.27, osa, 46.21 ja 47.21) *Syyttäjä- ja ulosottolaitoksen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 509 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kihlakunnanvirastojen syyttäjä- ja ulosotto-osastojen henkilöstön palkkausmenojen, matka- ja koulutusmenojen, syyttäjän- ja ulosottolaitoksen keskitettyjen atk-järjestelmien käytöstä, ylläpidosta ja kehittämisestä aiheutuvien menojen sekä ulosoton posti-, pankkipalvelu- ja lomakemenojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös erillisvirastoina toimivien Helsingin, Hämeenlinnan, Joensuun, Jyväskylän, Kotkan, Kuopion, Lahden, Lappeenrannan, Oulun, Porin, Tampereen, Turun ja Vaasan kihlakunnan syyttäjän- ja ulosottovirastojen toimintamenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Muut kihlakunnanvirastojen syyttäjä- ja ulosotto-osastojen toimintamenot maksetaan momentilta 26.07.21.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon syyttäjä- ja ulosottolaitoksen 1 226 henkilön palkkausmenojen ja muiden toimintamenojen sekä atk-menojen siirtona 222 100 000 mk momentilta 26.75.21 ja 71 930 000 mk momentilta 26.75.(23) sekä vähennyksenä 4 200 000 mk entisten kaupunginviskaalin- ja kaupunginvoudinvirastojen muiden toimintamenojen siirtona momentille 26.07.21.

Syyttäjälle saapui vuonna 1995 koko maassa noin 69 000 asiaa ja asioita ratkaistiin yhteensä noin 68 500. Vuosina 1996 ja 1997 asiamäärien arvioidaan hieman kasvavan. Asiamääristä yli 40 % käsiteltiin oikeusministeriön hallinnonalan kaupunginviskaalinvirastoissa.

Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on alustavasti asettanut koko syyttäjälaitoksen tavoitteeksi vuonna 1997 tuloksellisuuden pysyttämisen vuoden 1996 tasolla. Talousrikosten osalta tavoitteena on lisäksi, ettei syyteharkinta syyttäjästä riippuvasta syystä kestä yli kuutta kuukautta.

Vuonna 1995 ulosottoon saapui koko maassa 2,8 milj. asiaa ja perittävä markkamäärä oli 26 mrd mk. Vähennys edellisestä vuodesta oli asiamäärien osalta 15 % ja markkamäärien osalta 6 %. Asiamäärien arvioidaan edelleen vuosina 1996 ja 1997 vähenevän jonkin verran. Oikeusministeriön hallinnonalalle kuuluvat kaupunginvoudinvirastot käsittelivät ulosoton asiamääristä noin 40 %.

Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on alustavasti asettanut koko ulosottolaitoksen tavoitteeksi tuloksellisuuden nostamisen samalle tasolle kuin kaupunginvoudinvirastoissa vuonna 1996.

Ulosottomaksuina arvioidaan momentille 12.25.47 kertyvän 225 000 000 mk. Tuloilla voidaan kattaa noin 54 % ulosottolaitoksen menoista.

1997 määräraha	509 000 000
1996 määräraha	205 230 000
1996 lisämääräraha	1 750 000
1995 tilinpäätös	194 000 000

22. *Valtakunnansyyttäjänviraston toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 600 000 mk.

Valtakunnansyyttäjänvirastoon voidaan 1.10.1997 lukien perustaa valtakunnansyyttäjän virka (A 32).

Määrärahaa saa käyttää 1.10.1997 lukien myös valtakunnansyyttäjänviraston toiminnan aloittamisen valmistelua varten henkilökunnan palkkaus- ja toimintamenoihin.

Selvitysosa: Valtakunnansyyttäjänviraston henkilöstömäärä on 25 henkilötyövuotta, mistä 8 on siirtoa oikeuskanslerinvirastosta, 12 lääninhallituksista ja 3 oikeusministeriön hallinnonalan muista virastoista. Lisäksi oikeusministeriön hallinnonalalta lakkautetaan kaksi virkaa.

1997 määräraha	1 600 000

45. Eräät oikeudenhoitomenot ja avustukset

22. *Erityismenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 28 600 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää viranomaistoiminnasta lakien ja asetusten nojalla aiheutuvien oikeudenkäyntikulujen, hallinnonalan taloushallinnon järjestelmistä aiheutuvien menojen, pakkohuutokauppakulujen ennakoiden, palautettavien sakkojen korkojen, rikosvahinkokorvauksia sekä syyttömästi tuomituille ja vangituille maksettavia korvauksia koskevien hakemusten käsittelystä aiheutuvien menojen ja valtion maksettavaksi vanhingonkorvauslain nojalla määrättyjen korvausten maksamiseen.

1997 määräraha	28 600 000
1996 määräraha	28 600 000
1995 tilinpäätös	29 947 860

(27.) *Oikeuslaitoksen tietojenkäsittely* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Luvun 25.40 perusteluihin viitaten momentti on poistettu talousarviosta ja sen määräraha on otettu huomioon momenttien 25.01.21, 10.23 ja 40.21 laskelmissa.

50. *Maksuton oikeudenkäynti ja eräät muut oikeudenhoitomenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 160 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain (87/73) ja yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/93) sekä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain soveltamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Käyttösuunnitelma:	mk
Maksuton oikeudenkäynti	105 000 000
Asianomistajan avustaminen	1 000 000
Yksityishenkilön velkajärjestely	54 000 000
Yhteensä	160 000 000

Selvitysosa: Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen rikosasioiden uudistamista alioikeuksissa koskevaksi lainsäädännöksi. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/93) muuttamiseksi mm. siten, että velkajärjestelyn myöntämisen ja maksuohjelman muuttamisen edellytyksiä tiukennetaan sekä siten, että osa selvittäjän käytöstä aiheutuvista kustannuksista voitaisiin määrätä velallisen maksettavaksi.

1997 määräraha	160 000 000
1996 määräraha	145 000 000
1995 tilinpäätös	173 974 677

51. *Eräät valtion maksamat korvaukset ja avustukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 39 185 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista annetun lain (935/73) nojalla maksettaviin rikosvahinkokorvauksiin sekä syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavista korvauksista annetun lain (422/74) nojalla maksettaviin korvauksiin, avustuksiin rikosuhripäivystyksestä huolehtiville yhteisöille, avustuksiin saamelaisten kulttuuriitsehallinnon ylläpitämiseen, avustuksiin Julkisen Sanan Neuvostolle ja säädösaineistoa julkaiseville yhteisöille, avustuksiin maakuntien liitoille, jotka alueellaan huolehtivat lainopillisen asiantuntija-avun hankkimisesta kalatalousyhteisöille eräisiin laajoihin vesiasioihin liittyvissä kysymyksissä, sekä avustuksiin Suomen oikeusjärjestyksen tunnetuksi tekemiseen.

Käyttösuunnitelma:	mk
Rikosvahinkokorvaukset sekä syyttömästi vangituille ja tuomituille maksettavat korvaukset	34 000 000
Avustukset saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen	3 900 000
Muut avustukset	1 285 000
Yhteensä	39 185 000

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon saamenkielisen oppimateriaalituotannon uudelleenjärjestelyyn liittyvinä siirtoina 407 000 mk momentilta 26.05.21 ja 300 000 mk momentilta 29.07.21.

1997 määräraha	39 185 000
1996 määräraha	33 735 000
1995 tilinpäätös	30 771 854

(46.) Syyttäjänvirastot

Selvitysosa: Luvun 25.40 perusteluihin viitaten luku on poistettu talousarviosta ja sen momentin 21 määräraha on otettu huomioon momentin 25.40.21 laskelmissa.

(47.) Ulosottovirastot

Selvitysosa: Luvun 25.40 perusteluihin viitaten luku on poistettu talousarviosta ja sen momentin 21 määräraha on otettu huomioon momentin 25.40.21 laskelmissa.

50. Vankeinhoitolaitos

Selvitysosa: Vuosittainen keskivankiluku on kuluvan vuosikymmenen alkupuolella ollut jonkin verran alle 3 500 vankia. Talousarvion lähtökohtana on, että vuoden 1997 keskivankiluku on noin 3 200 vankia.

Laitoskantaa kehitettäessä on tavoitteena,

että vankeusvangeista kolmasosa voidaan sijoittaa avolaitoksiin. Vuonna 1995 avolaitoksiin oli sijoitettu 29,5 % vangeista.

Oikeusministeriö on talousarvioesityksen valmisteluun liittyen asettanut alustavasti vankeinhoitolaitokselle vuodeksi 1997 seuraavat toiminta- ja taloudellisuustavoitteet.

Työtoiminnassa, koulutuksessa ja muissa vastaavissa aktiivitoiminnoissa olevien osuus vankien kokonaismäärästä on keskimäärin 70 %. (Vuonna 1996 69 % ja vuonna 1995 70 %).

Vankeinhoitolaitoksen toimintamenot yhtä vankia kohti vuodessa ovat keskimäärin 208 400 mk. (Vuonna 1996 208 400 mk ja vuonna 1995 193 500 mk)

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 666 800 000 mk.

Määrärahasta saa käyttää vankeinhoitolaitoksen työtoiminnan liiketaloudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen enintään 37 800 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 134 000 mk yhden viran palkkausmenojen siirtona momentilta 26.05.21.

1997 määräraha	666 800 000
1996 määräraha	667 000 000
1995 tilinpäätös	613 000 000

50. (25.50.50, 51 ja 52) *Kriminaalihuollon korvaukset ja avustukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 59 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kriminaalihuollon järjestämisestä ja rahoituksesta annetun lain sekä nuorisorangaistuksen kokeilemisesta annetun lain nojalla korvausten ja avustusten maksamiseen Kriminaalihuoltoyhdistykselle ja eräille muille yhteisöille.

Käyttösuunnitelma:	mk
Korvaus yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanosta	55 500 000
Avustus kriminaalihuoltoon	3 300 000
Avustus kriminaalihuollon perustamishankkeisiin	700 000
Yhteensä	59 500 000

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi yhdyskuntapalvelusta, esityksen laiksi kriminaalihuollon järjestämisestä ja rahoituksesta sekä esityksen laiksi nuorisorangaistuksen kokeilemisesta.

Kokeiluna toteutettava yhdyskuntapalvelu vakinaistetaan vuonna 1997. Nuorisorangaistuksen kokeilu käynnistetään osassa maata vuonna 1997. Kokeiluvaiheen arvioidaan kestävän kolme vuotta. Ehdotuksen mukaan alle 18 -vuotiaana rikoksen tehnyt voitaisiin tuomita nuorisorangaistukseen. Nuorisorangaistus koostuu valvonnasta ja nuorisopalvelusta.

Kriminaalihuollon järjestämisestä ja rahoituksesta annettavassa laissa määritellään julkisoikeudellisen Kriminaalihuoltoyhdistyksen tehtävät yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanossa. Yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanosta maksetaan Kriminaalihuoltoyhdistykselle tehtävien laajuuden ja laadun sekä palvelujen saatavuuden perusteella korvaus.

Yhdyskuntapalvelutuomioita arvioidaan tulevan toimeenpantaviksi vuoden aikana 3 500 (2 200 vuonna 1996). Vuoden aikana arvioidaan pantavan toimeen 260 000 yhdyskuntapalvelutuntia (187 000 tuntia vuonna 1996). Yhden tunnin hinnan arvioidaan olevan 124 mk (132 mk vuonna 1996). Arvioitu korvauksen suuruus vuodelta 1997 on 32 200 000 mk.

Ehdonalaisesti vapautuneita arvioidaan olevan kerrallaan valvonnassa keskimäärin 1 260 (1 400). Valvontapäiviä on 460 000 (503 000) ja yhden päivän hinta on 20 (26) mk. Arvioitu korvauksen suuruus vuodelta 1997 on 9 400 000 mk.

Ehdollisesti rangaistuja nuoria arvioidaan olevan kerrallaan valvonnassa keskimäärin 2 100 (2 200). Valvontapäiviä on 760 000 (800 000) ja yhden päivän hinta on 16 (16) mk. Arvioitu korvauksen suuruus vuodelta 1997 on 12 200 000 mk.

Nuorisorangaistustuomioita arvioidaan ensimmäisen kokeiluvuoden aikana olevan 150 ja nuorisopalvelutunteja 6 000 ja yhden tunnin hinta 283 mk. Arvioitu korvauksen suuruus vuodelta 1997 on 1 700 000 mk.

Kriminaalihuoltoon myönnettävästä avustuksesta on tarkoitus käyttää enintään 269 000 mk Kriminaalihuoltoyhdistyksen lainojen lyhennyksiin ja muihin luotoista aiheutuviin menoihin.

Valtionapuun oikeuttavan henkilökunnan määräksi arvioidaan 269 henkilötyövuotta.

1997 määräraha	59 500 000
1996 määräraha	55 380 000
1995 tilinpäätös	54 971 200

74. (25.50.74, 75, osa ja 79) *Uudisrakennukset ja peruskorjaukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 54 800 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös maarakennushankkeisiin, rakennustuotannon tehostamiseen tarvittaviin selvityksiin ja suunnitelmiin sekä hankemäärärahalla palkatun henkilökunnan koulutukseen.

Käyttösuunnitelma:

	Hanke	Hyöty-ala m²	Kustannusarvio 1000 mk	Kustannusarvio mk/m²	Myönnetty mk	Myönnetään mk
1.	Talonrakennusten suunnittelu					4 000 000
2.	Pienehköt uudisrakennus- ja peruskorjaustyöt.....					12 750 000
3.	Helsingin keskusvankilan perusparannus.	11 260	55 000	4 885	9 100 000	4 000 000
4.	Oulun lääninvankilan lisärakennus	1 180	8 550	7 245	3 000 000	5 050 000
5.	Vantaan lääninvankila	8 409	110 000	13 081		11 000 000
6.	Vaasan lääninvankilan peruskorjaus ja lisärakentaminen	3 452	26 000	7 532		8 000 000
7.	Mikkelin lääninvankilan peruskorjaus ja lisärakentaminen	4 111	31 000	7 540		5 000 000
8.	Ylitornion avovankilan peruskorjaus ...		2 000			2 000 000
9.	Sukevan keskusvankilan peruskorjaus ..	1 622	15 800	9 730	9 200 000	3 000 000
					Yhteensä	54 800 000

1997 määräraha 54 800 000
1996 määräraha 24 700 000
1996 lisämääräraha..... 3 000 000
1995 tilinpäätös..... 45 950 000

75. (25.50.75, osa ja 77) *Työsiirtoloille järjestettävät työt* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 44 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää työtilaisuuksien järjestämiseen puolustusministeriön, opetusministeriön ja liikenneministeriön hallinnonalojen työkohteissa.

Käyttösuunnitelma:

	Rakennustyö	Myönnetään mk
1.	Suomenlinnan entistämis- ja muut rakennustyöt	10 500 000
2.	Parolan ja Hämeenlinnan varuskuntien rakennustyöt	3 600 000
3.	Kastelholman linnan entistämis- ja muut rakennustyöt	3 300 000
4.	Haminan linnoituksen kunnostustyöt ja varuskunnan rakennusten korjaustyöt	3 300 000
5.	Tuusulan ja Riihimäen varuskuntien rakennustyöt	2 000 000
6.	Kirkkonummen varuskunnan rakennustyöt	3 500 000
7.	Vankilamuseon peruskorjaus	3 000 000
8.	Helsinki-Vantaan lentokenttätyöt .	15 000 000
		Yhteensä 44 200 000

Selvitysosa: Määrärahalla työllistetään 250 vankia.

1997 määräraha 44 200 000
1996 määräraha 51 500 000
1995 tilinpäätös..... 63 100 000

60. Eräät virastot

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen merilain ym. muuttamiseksi siten, että merionnettomuuksien tutkinta siirretään onnettomuustutkintakeskukselle.

Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on alustavasti asettanut virastoille seuraavat tulostavoitteet:

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos harjoittaa puolueetonta oikeuspoliittista tutkimusta ottaen huomioon oikeusministeriön lainvalmistelutyön vaatimukset sekä muut tutkimustiedon tarpeet.

Vuonna 1997 tavoitteena on pyrkiä muodostamaan entistä tarkempi ja oikeasuhtaisempi kokonaiskuva rikollisuustilanteesta ja kriminaalipoliittisen järjestelmän toiminnasta mm. rikollisuuden osoittimia kehittämällä ja kriminaalipoliittisia uudistuksia seuraamalla. Myös Pietarin ja Baltian maiden rikollisuustilannetta ja talousrikollisuutta selvitetään. Tämän ohella kiinnitetään huomiota kansalaisten oikeusaseman kannalta keskeisten lainuudistusten ja erityisesti vuonna 1993 toteutetun alioikeusuudistuksen toteutumisen seurantaan sekä lakiuudistusten vaikutusten seurantaan yleisellä tasolla. Laitoksen toimintaa kehitetään toteutettavan kokonaisarvioinnin perusteella.

HEUNI tuottaa kansainvälisiä asiantuntijapalveluja kriminaalipolitiikan alueella. Laitoksen toimintaa ohjaa keskeisesti YK:n kriminaalipoliittinen ohjelma ja siihen vuosittain liittyvät linjapäätökset.

Tietosuojavaltuutetun toimisto ohjaa ja valvoo henkilörekisterilainsäädännön täytäntöönpanoa. *Tietosuojalautakunta* käyttää henkilörekisterilainsäädännön mukaisissa lupa- ja muissa asioissa päätösvaltaa ja käsittelee lainsäädännön soveltamiseen liittyviä periaatteellisia kysymyksiä. Tietosuojavaltuutetun käsittelemien asioiden vireilläoloaikoja pyritään edelleen lyhentämään, selviä tietosuojaloukkauksia koskevat asiat pyritään ratkaisemaan välittömästi minkä lisäksi kiinnitetään aiempaa enemmän huomiota tietosuojaan liittyvien ongelmien ennaltaehkäisemiseen tehostamalla ohjaus-, tarkastus- ja tiedotustoimintaa.

Turvapaikkalautakunta toimii ulkomaalaislain 56 §:n mukaisena muutoksenhakuelimenä turvapaikkaa, oleskelulupaa suojelun tarpeen perusteella ja pakolaisuuden lakkaamista koskevissa asioissa. Turvapaikkalautakunnan käsiteltävien asioiden määrä on laskenut. Asiat pyritään ratkaisemaan mahdollisimman nopeasti ja lausuntomenettelyssä käsiteltävät asiat välittömästi. Turvapaikkalautakunnan asema ja tehtävät ulkomaalaisasioiden muutoksenhakujärjestelmässä ovat selvitettävänä hallintolainkäyttötoimikunnassa.

Konkurssiasiamiehen tehtävänä on seurata konkurssipesien toimintaa sekä edistää ja valvoa hyvän pesänhoitotavan noudattamista. Konkurssiasiamiehen apuna toimii konkurssiasiain neuvottelukunta. Konkurssiasiamiehen tavoitteena on kiinnittää tarkastustoiminnassa erityistä huomiota raukeaviin konkurssipesiin ja raukeamisten estämiseen myös talousrikosten selvittämistä silmälläpitäen. Erityistilintarkastuksia ja yhteistoimintaa konkurssiasianajajien kanssa tehostetaan.

Onnettomuustutkintakeskus huolehtii onnettomuuksien tutkinnan yleisestä järjestämisestä, suunnittelusta ja koulutuksesta. Tavoitteena on pyrkiä luomaan edellytyksiä nopealle ja tehokkaalle onnettomuustutkinnalle sekä kehittämään eri viranomaisten välistä yhteistoimintaa. Erityistä huomiota kiinnitetään tutkintaselostusten valmistelun nopeuttamiseen.

Oikeusrekisterikeskuksen tehtävänä on oikeusrekisterien pitäminen. Näitä ovat rikosrekisteri, velkajärjestelyrekisteri, avioehtoasiainrekisteri sekä eräät muut yksityisoikeudelliset rekisterit. Lisäksi virasto vastaa sakko- ja muuntorangaistusten täytäntöönpanosta sekä valtiolle tuomittujen korvausten ja ylikuormamaksujen perinnästä sekä valtion varoista maksettujen rikosvahinkokorvausten takaisinperinnästä. Tavoitteena on, että perintä- ja rekisteröintitehtävät ja tietojen luovutus hoidetaan nopeasti ja oikeusturvanäkökohdat huomioon ottaen.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 36 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös konkurssien raukeamisen estämiseksi tai muuten konkurssivalvonnan toteuttamiseksi tarpeellisista toimenpiteistä aiheutuviin menoihin sekä apurahojen maksamiseen.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	38 850 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	2 297 000
Muut toimintamenot	36 553 000
Bruttotulot	2 350 000
Maksullisen toiminnan tulot	2 300 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	400 000
— muut suoritteet	1 900 000
Muut tulot	50 000
Nettomenot	36 500 000
1997 määräraha	36 500 000
1996 määräraha	34 805 000
1996 lisämääräraha	525 000
1995 tilinpäätös	19 400 000

22. *Onnettomuustutkinnan erityismenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää onnettomuuksien tutkinnasta annetun lain (373/85) mukaan onnettomuustutkintaa varten asetetuista tutkinta-

lautakunnista aiheutuvien palkkioiden ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

1997 määräraha 1 000 000
1996 määräraha 1 000 000

70. Vaalit

21. *Vaalimenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin vaalista (1076/91), kansanedustajain vaaleista (391/69), kunnallisvaaleista (361/72), Euroopan parlamentin edustajien vaaleista (272/95), menettelystä neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä (571/87) ja saamelaiskäräjistä (974/95) annettujen lakien mukaisesti vaaleista ja vaalien tulosten kokoamisesta sekä tietojenkäsittelystä aiheutuvien menojen maksamiseen.

1997 määräraha 3 000 000
1996 määräraha 60 000 000
1995 tilinpäätös 45 342 375

Pääluokan 25 menot luvuittain vuosina 1995—1997

		v. 1995 tilinpäätös 1000 mk	v. 1996 talousarvio 1000 mk	v. 1997 esitys 1000 mk	Muutos 1996—1997 ± 1000 mk	± %
01.	Oikeusministeriö (070)	137 735	126 786	127 020	+ 234	+ 0
10.	Tuomioistuinlaitos (090)	970 450	964 410	959 664	— 4 746	— 0
40.	Syyttäjä- ja ulosottolaitos (090).	194 000	205 230	510 600	+305 370	+149
45.	Eräät oikeudenhoitomenot ja avustukset (090)	234 694	207 335	227 785	+ 20 450	+ 10
50.	Vankeinhoitolaitos (100)	777 021	798 580	825 300	+ 26 720	+ 3
60.	Eräät virastot (070).....	19 400	35 805	37 500	+ 1 695	+ 5
70.	Vaalit (010).....	45 342	60 000	3 000	— 57 000	— 95
	Yhteensä	2 378 643	2 398 146	2 690 869	+292 723	+ 12

Pääluokka 26
SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Hallinnonalan kokonaishenkilöstömäärän arvioidaan vuonna 1997 olevan 16 340 henkilötyövuotta.

Hallinnonalan keskeiset toimintalinjat ovat:

— Ministeriöiden välistä yhteistyötä lisätään. Erityistä huomiota kiinnitetään Euroopan unionin edellyttämiin uusiin toimintoihin aluekehitystä sekä sisä- ja oikeusasioita koskevassa yhteistyössä. Ministeriö valmistautuu Schengen-järjestelyjen aiheuttamiin toimiin.

— Tulosseurantaa ja -arviointia vahvistetaan hallinnonalan ohjauksen ja ministeriön toiminnan kehittämiseksi. Toiminnan vaikuttavuutta lisätään kehittämällä edelleen ministeriön organisaatiota, johtamista, toimintatapoja, yksiköiden välistä ja poikkihallinnollista yhteistyötä sekä henkilöstön yhteiskäyttöä.

— Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen valtion aluehallintoa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. Valtion aluehallintoa kehitetään ja kootaan lääninhallinnon sekä elinkeino- ja työvoimahallinnon kehittämistä koskevien ehdotusten pohjalta.

— Kihlakuntahallintoa vahvistetaan. Kunnissa ja valtion viranomaisissa hoidettavia hallintotehtäviä ja muita kihlakuntatasolla hoidettaviksi soveltuvia tehtäviä siirretään kihlakunnanvirastoihin.

— Yhteispalveluja laajennetaan valtion ja kuntien viranomaisten yhteistyönä.

— Kuntien valtionosuusjärjestelmä uusitaan vuoden 1997 alusta lukien ja samalla selkiytetään valtion ja kuntien välistä tehtäväjakoa, tarkistetaan valtionosuuden määräytymisperusteita ja luovutaan kunnilta perittävistä eläkkeensaajien asumistukikorvauksista.

— Kuntien peruspalveluiden saatavuus turvataan koko maassa myös heikentyneen rahoituskehyksen oloissa.

— Luodaan edellytyksiä toimintakykyisille ja taloudellisesti toimiville kunnille ja kuntaverkostoille sekä kuntaliitoksille.

— Aluepolitiikan hallintoa tehostetaan aluehallinnon uudistukset huomioon ottaen.

— EU:n rakennerahasto-ohjelmien toteutusta jatketaan. Ohjelmamenettelyn vakiinnuttua toiminnan painopiste siirtyy ohjelmien tuloksellisuuden varmistamiseen ja mahdollisten ohjelmamuutosten valmisteluun.

— Lähialueyhteistyön syventämisessä ja laajentamisessa keskitytään erityisesti Itämeren alueen ja Barentsin alueen yhteistyöhön.

— Julkisen talouden vaikeuksista huolimatta turvallisuusviranomaisten toimintakyky taataan. Tähän pyritään viranomaistoimintoja rationalisoimalla ja karsimalla päällekkäisyyksiä edelleen.

— Viranomaisten yhteisen viestiverkon rakentamista jatketaan suunnittelukaudella sisäasiainministeriön koordinoimana. Alkaneessa hätäkeskuskokeilussa selvitetään pelastustoimen ja poliisin hätäkeskustoimintojen yhteistä hoitamista.

— Talousrikollisuuden torjuntaohjelman avulla vähennetään talousrikollisuuden ja harmaan talouden aiheuttamia vahinkoja sekä torjutaan Euroopan unionin kautta tapahtuvaan rahoitukseen kohdistuvia väärinkäytöksiä.

— Poliisi kehittää uudenlaisia nopean reagoinnin ja häiriötilanteiden torjuntamalleja.

— Pelastustoimen ja väestönsuojelun perusvalmius sekä valmius suuronnettomuuksien ja poikkeusolojen varalta säilytetään koko maassa. Palvelutaso saatetaan vastaamaan kunkin alueen todennäköisiä onnettomuusriskejä.

— Pelastustoimen lainsäädäntö uudistetaan sekä valtion ja kuntien vastuuta pelastustoimessa ja väestönsuojelussa tarkistetaan ja järjestetään toimintoja tarvittaessa uudelleen.

— Pelastustointa rationalisoidaan. Hälytys-

alueita laajennetaan ja kuntien pelastustoimen yhteistoimintahankkeita edistetään.

— Ulkomaalaislainsäädäntöä kehitetään ottaen huomioon harmonisoinnin vaatimukset EU:ssa sekä Schengen-järjestely ja eduskunnan edellyttämät toimet.

— Ministeriöiden välisessä yhteistyössä osallistutaan hallituksen ulkomaalais- ja pakolaispoliittisen ohjelman laatimiseen ja ministeriöiden välisen työnjaon selkeyttämiseen.

— Kansalaisuusasioiden käsittelyä tehostetaan ja nopeutetaan uudistamalla lainsäädäntöä ja parantamalla toimintatapoja.

— Rajavartiolaitoksen toiminnassa painottuvat tehokas rajavalvonta Euroopan unionin ulkorajoilla sekä kansallinen ja kansainvälinen rajavalvontaa suorittavien viranomaisten yhteistyö.

— Schengen-jäsenyyden toteutuessa sisärajalta vapautuu voimavaroja, jotka kohdennetaan lisääntyvien passintarkastustehtävien hoitamiseen Suomen ja Venäjän väliselle maarajalle, Helsingin satamaan ja lentoasemille.

— Rajavartiolaitoksen osuutta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitotehtävissä lisätään raja- ja merialueilla.

— Rajavartiolaitoksen, poliisihallinnon ja pelastushallinnon yhteistyötä tietohallinnossa tehostetaan.

01. Sisäasiainministeriö

21. *Toimintamenot (osa EU)* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 103 415 000 mk.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	103 665 000
Maksullisen palvelutoiminnan erillismenot	100 000
Muut toimintamenot	103 565 000
Bruttotulot	250 000
Maksullisen toiminnan tulot — muut suoritteet	100 000
Muut tulot	150 000
Nettomenot	103 415 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä yhden viran siirto 192 000 mk momentilta 26.05.21 ja kolmen viran siirto 1 000 000 mk momentilta 26.75.21 sekä vähennyksenä 500 000 mk yhden viran siirto momentille 24.99.02.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon Schengenin jäsenyyteen liittyviä menoja.

1997 määräraha	103 415 000
1996 määräraha	91 628 000
1995 tilinpäätös	99 743 000

51. *Eräät valtionavustukset*

Momentille myönnetään 700 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen maksamiseen Suomen kuntaliitolle ruotsinkielisen koulutus- ja julkaisutoiminnan sekä kansainvälisen koulutustoiminnan tukemiseen, lippuvalistus-, nimivalistus- ja nimenmuutosasioista aiheutuviin menoihin Suomalaisuuden Liitolle, koulutus- ja valistustoimintaan Suomen Meripelastusseuralle ja meripelastusalan järjestöille sekä kansainvälisen siirtolaisuusjärjestön (IOM) toiminnan tukemiseen.

1997 määräraha	700 000
1996 määräraha	700 000
1995 tilinpäätös	670 000

02. Ulkomaalaisvirasto

Selvitysosa: Sisäasiainministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä ulkomaalaisvirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

Päätöksenteko on nopeaa ja oikeusvarmaa. Resursseja käytetään priorisointien mukaan joustavasti. Mahdollisuudet nopeuttaa päätöksentekoprosesseja vielä nykyisestään ilman oikeusturvan heikkenemistä selvitetään.

Päätöksenteon pohjaksi tarvittava tieto on luotettavaa. Tiedot olosuhteista turvapaikanhakijoiden lähtöalueilla ovat ajanmukaisia ja oikeita. Tietojärjestelmien kehittämisessä on otettu huomioon sisäisen turvallisuuden asettamat vaatimukset ja yhteistyö eri viranomaisten välillä.

Seuraavassa asetelmassa on eräitä ulkomaalaishallinnon palvelujen ja toimenpiteiden tarvetta ja määrää kuvaavia tunnuslukuja:

	1995	1996 arvio	1997 arvio
Suomessa pysyvästi asuvat ulkomaalaiset	69 000	75 000	82 000
Oleskelu- ja työluvat (kaikki viranomaiset)	42 015	42 000	42 000
Turvapaikanhakijoiden määrä	854	800	800
Turvapaikkapäätösten määrä	674	1 000	1 000
Perheenyhdistämisasiat (pakolaiset ja vastaavat)	1 130	1 500	1 500
Muukalaispassit ja pakolaisen matkustusasiakirjat	2 316	2 500	2 500
Käännytyspäätökset (kaikki viranomaiset)	1 903	2 000	2 200
Päätökset karkotusasioissa	165	200	300
Päätökset kansalaisuusasioissa	2 312	2 500	3 000

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 27 105 000 mk.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	29 005 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	4 281 000
Muut toimintamenot	24 724 000
Bruttotulot	1 900 000
Maksullisen toiminnan tulot	
— julkisoikeudelliset suoritteet	1 800 000
Muut tulot	100 000
Nettomenot	27 105 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 224 000 mk yhden viran siirtona momentilta 26.05.21.

1997 määräraha	27 105 000
1996 määräraha	23 646 000
1995 tilinpäätös	18 000 000

05. Lääninhallitukset

Selvitysosa: Lääninhallitus toimii valtion yleis- ja erityishallintoviranomaisena läänissään. Tehtäviään hoitaessaan lääninhallitus toteuttaa valtakunnallisia ja alueellisia tavoitteita.

Lääninhallitusten voimavaroja on sopeutettu vuodesta 1993 lähtien suunnitelmallisesti vastaamaan uudistuvia tehtäviä. Vuosi 1997 on sopeuttamisohjelman viimeinen vuosi. Vertailukelpoiset toimintamenot ovat sen jälkeen noin 45 % pienemmät kuin vuonna 1993.

Valtion aluehallinnon organisaatiota ja osin tehtäviä on tarkoitus uudistaa tavoitteena aluehallinnon kokoaminen ja keventäminen sekä toiminnan tehostaminen ja palvelujen parantaminen. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvät lakiehdotukset lääninhallituksia koskevan lainsäädännön muuttamiseksi siten, että läänien määrä vähenisi manner-Suomessa yhdestätoista viiteen. Esitys perustuu Aluehallinto 2000 -hankkeen ehdotuksiin. Lääninhallituksilla on keskuspaikan lisäksi palveluyksiköt lakkautettavien lääninhallitusten tiloissa. Säästöjen kohteena ovat lähinnä lääninhallitusten johtamisesta ja sisäisestä hallinnosta aiheutuvat menot. Muutettuun lääninjakoon siirtymisen valmistelu organisoidaan siten, että se voi toteutua 1.9.1997 lukien. Uudistuksesta aiheutuu vuonna 1997 noin 2,5 milj. markan säästö. Säästöt kasvavat vuosittain niin, että vuonna 2001 lääninhallitusten toimintamenot ovat noin 65 milj. mk pienemmät kuin vuonna 1996.

Lääninhallituksia ohjaavat ministeriöt ja kes-

kushallinnon virastot ovat asettaneet valtion vuoden 1997 talousarviossa lääninhallituksille seuraavat yhteiset tulostavoitteet:

Elinkeinot

Määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä ja kartelleja koskevien kieltojen valvonta ja kieltojen rikkominen on selvitetty alueellisesti ja paikallisesti merkittävissä tapauksissa.

Uusien yritysten alalle tuloa vaikeuttavia ja kilpailua vääristäviä julkisia ja yksityisiä järjestelyjä on selvitetty.

Lääninhallitusten itsenäisyys ja aktiivisuus markkinavalvonnassa on lisääntynyt toteuttamalla viisi tuote- ja palvelukohtaista projektia.

Elinkeinonharjoittajien ensivalvontaa on ohjattu informaatiota tuottamalla ja levittämällä.

Kuluttajien hintatietoisuuden parantamiseksi on tehty yhdessä kuluttajaviraston kanssa valtakunnallisia hintavertailuja, minkä lisäksi hintoja on vertailtu läänikohtaisesti. Vertailujen tulokset on saatettu mahdollisimman hyvin läänin asukkaiden tietoon.

Hintainformaatiota on parannettu valvonnalla, aktivoimalla kuluttajia sekä jakamalla tietoa elinkeinonharjoittajille.

Lääninhallituksia on kehitetty siten, että ne voivat toimia alueellisena liikennejärjestelmätason ja logistiikka-asioiden asiantuntijana.

Läänin alueella liikenneonnettomuuksissa kuolleiden ja henkilövahinko-onnettomuuksien määrä on vähentynyt valtioneuvoston periaatepäätöksessä tieliikenteen turvallisuuden parantamisesta (23.6.1993) asetettujen valtakunnallisten tavoitteiden mukaan.

Suunnitelmallista liikenneturvallisuustyötä on jatkettu aluetasolla lääninhallitusten johdolla. Vuoden 1996 aikana valmistuvan vuosille 1997—2000 suunnatun valtakunnallisen liikenneturvallisuussuunnitelman toteuttaminen on aloitettu integroituna läänin omiin suunnitelmiin sekä lääneissä että mahdollisimman monessa kunnassa.

Lääninhallitusten tulee turvata joukkoliikenteen markkinaosuus ja peruspalvelujen alueellinen kattavuus liikennelupamenettelyllä, runkoliikenteen palveluostoin ja myöntämällä kaupunkiliikenteen palvelujen järjestämiseksi valtionapua. Erityistä huomiota tulee kiinnittää liityntäyhteyksien toimivuuteen. Lääninhallitusten tulee joukkoliikenteen kehittämiseksi, täysimääräiseksi hyödyntämiseksi ja erilliskuljetusten yhdistelemiseksi koordinoida ja edesauttaa kunnissa tehtävää suunnittelua.

Opetus ja kulttuuri

Koulutusjärjestelyitä on uudistettu ja koulutuksen voimavaroja on kohdennettu siten, että työelämän muuttuvat tarpeet, alueelliset erityistarpeet ja kansainvälistymisen - erityisesti Euroopan unioniin liittyvät - vaatimukset tulevat nykyistä paremmin otetuiksi huomioon.

Oppilaitosverkostoa ja muita koulutusjärjestelyitä uudistettaessa seurataan ja arvioidaan koulutuksen alueellista saavutettavuutta, tasaarvoa ja tuloksellisuutta sekä oppilaitoksista valmistuneiden työllistymistä.

Kirjastotoimessa on tuettu kirjastojen kehittämistä kulttuurisena kohtaamispaikkana ja edistetty kansalaisten pääsyä elektronisen tiedon käyttäjiksi sekä tallenteiden että tietoverkkojen välityksellä.

Taide-, nuoriso- ja liikuntatointa seurataan ja arvioidaan sekä kehitetään osana alueellisten sivistys- ja kulttuuripalvelujen verkostoa.

Sosiaali- ja terveystoimi

Keskeisten kansanterveysriskien vähentämiseksi ja sosiaalisten riskien ehkäisemiseksi on tuettu kuntia lisäämään sosiaali- ja terveystavoitteista yhteistyötä alue- ja paikallistasolla julkisten ja yksityisten tahojen osallistumiseen pohjautuen. Erityisesti on edistetty kansalaisten omaa osallistumista ja vaikutusmahdollisuuksia sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Seurataan ja arvioidaan, että toimeentuloturva ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuus, laatu ja alueellisesti tasapainoinen kehitys on turvattu. Valvotaan palvelujen lainmukaisuutta ja jonotusaikojen kohtuullisuutta.

Kuntien ja kuntayhtymien toimenpiteitä avopalvelujen ja asumispalvelujen vahvistamiseksi ja laitosvaltaisuuden vähentämiseksi on tuettu sekä edistetty sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistä pienaluekohtaista toimintatapaa.

Kuntia on tuettu ehkäisemään ja vähentämään ympäristöstä ja elintarvikkeista aiheutuvia terveyshaittoja.

Elintarvikelain ja terveydensuojelulain mukaisen uudistetun elintarvikevalvontajärjestelmän arviointi on suoritettu ottaen huomioon Euroopan unionin vaatimukset.

Elintarvikevalvonnan laatujärjestelmätyö on käynnistetty.

Alkutuotannon valvontaa on tehostettu eläinten hyvinvoinnin ja tarttuvien tautien varalta ja käytännön toimintavalmiudet on luotu eksoottisten eläintautien varalta sekä uuden eläinsuojelulain mukainen toiminta käynnistetty.

Lääninhallitukset ovat varmistaneet, että siir-

tymäsäännösten umpeutuessa hygienialakien mukaisten laitosten toiminta ja rakenteet täyttävät EU-vaatimukset.

Eläinten lääkinnästä johtuvien riskien hallitsemiseksi lääninhallitukset valvovat eläinlääkkeiden ja hormonien käyttöä.

Turvallisuus ja oikeusturva

Poliisitoiminnan painopistealueena olevan lähipoliisitoiminnan tukemiseksi lääninhallitukset ovat huolehtineet siitä, että erityisesti sosiaali- ja terveysviranomaiset ja kouluviranomaiset sekä muut viranomaiset ja sidosryhmät ovat toimineet yhteistyössä poliisin kanssa näiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Läänin liikenneturvallisuussuunnitelman laatimisessa ja toteuttamisessa on poliisi vastannut omalta osaltaan lähinnä liikennevalvontaa koskevasta osasta.

Lääninhallitusten poliisiosaston tai -toimiston tehtäväkuvaa ja toimintaedellytyksiä on kehitetty vastaamaan hallinnon rakenteiden muutoksia.

Lääninhallitukset tehostavat erityiskohteiden palotarkastusten valvontaa vuosittaisten tarkastusten määrän saattamiseksi laissa vaaditulle tasolle.

Lääninhallitukset järjestävät läänin poikkeusolojen johtamisvalmiuksien parantamiseksi 2—5 koulutustilaisuutta.

Läänissä säilytetään pelastustoiminnan ja väestönsuojelun perusvalmius sekä valmius suuronnettomuuksien varalta. Pelastusorganisaatioiden toimintavalmiutta ja hälytysjärjestelyjä tarkistetaan riskianalyysien perusteella.

Pelastustoimen ja väestönsuojelun palvelutaso on määritelty pääosassa kuntia.

Läänissä edistetään pelastustoimen yhteistoimintahankkeita.

Lääninhallitus tukee ulosoton aluehallintoviranomaisena paikallishallintouudistuksen ja uuden lainsäädännön voimaansaattamista kouluttamalla ja tarkastamalla kihlakunnan ulosottovirastoja ja kihlakunnanviraston ulosotto-osastoja.

Hallinto

Lääninhallitukset edistävät paikallishallinnon monitoimialaisten palveluyksiköiden toiminnan aloittamista ja laajentamista alueellaan niin, että julkisten palvelujen riittävä saatavuus voidaan turvata.

Lääninhallitukset tehostavat tukipalvelujaan ja tarjoavat niitä muille alue- ja paikallishallinnon viranomaisille.

Lääninhallitusten vertailukelpoiset toimintamenot supistuvat edelliseen vuoteen verrattuna 8 % ja työn tuottavuus kasvaa 2,5 %.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 321 682 000 mk.

Lääninhallituksista lakkautetaan 11 maaherran virkaa (A 34) 1.9.1997 lukien. Samalla perustetaan viisi maaherran virkaa (A 33).

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	327 482 000
Maksullisen palvelutoiminnan erillismenot	4 930 000
Muut toimintamenot	322 552 000
Bruttotulot	5 800 000
Maksullisen toiminnan tulot	5 000 000
— rekisterihallinnon tulot	150 000
— muut suoritteet	4 850 000
Muut tulot	800 000
Nettomenot	321 682 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 650 000 mk kolmen viran ja muiden toimintamenojen siirtona momentilta 26.06.21 rekisterihallinnon tehtävien siirtyessä Ahvenanmaalla lääninhallitukseen, 220 000 mk momentilta 26.80.21 kokeiluhätäkeskusten tilivirastotehtävien hoitamiseksi, 400 000 mk momentilta 26.75.(23) eräiden erityismenojen maksamiseksi lääninhallitusten toimintamäärärahoista ja vähennyksenä 190 000 mk yhden viran siirtona momentille 25.01.21, 264 000 mk yhden viran siirtona momentille 25.10.23, 134 000 mk yhden viran siirtona momentille 25.50.21, 192 000 mk yhden viran siirtona momentille 26.01.21, 224 000 mk yhden viran siirtona momentille 26.02.21, 406 000 mk kolmen viran siirtona momentille 26.06.21, 1 747 000 mk kahdentoista viran siirtona momentille 26.75.21, 200 000 mk yhden viran siirtona momentille 28.52.21, 232 000 mk yhden viran siirtona momentille 29.01.21, 469 000 mk kahden viran siirtona momentille 29.10.21 ja 338 000 mk kahden viran siirtona momentille 35.26.21.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 407 000 mk siirtona momentille 25.45.51 saamelaiskäräjiin liittyvien tehtävien oikeusministeriön hallinnonalalle siirtymisen johdosta sekä 2 500 000 mk kuuden läänin lakkauttamisen johdosta 1.9.1997 lukien lähinnä maaherrojen sekä muun ylimmän ja keskijohdon palkkauskustannusten osuutena.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon myös Barentsin alueneuvoston aluesihteeristön tehtävien hoitaminen Lapin lääninhallituksen yhteydessä.

Luvun 25.40 perusteluihin viitaten valtakunnan syyttäjäviraston perustamisen johdosta lääninhallituksista siirretään 1.12.1997 lukien 12 henkilöä palkattavaksi momentilta 25.40.22. Määrärahan mitoituksessa ei ole huomioitu siirtoa.

1997 määräraha	321 682 000
1996 määräraha	323 171 000
1996 lisämääräraha	-
1995 tilinpäätös	338 524 000

06. Rekisterihallinto

Selvitysosa: Rekisterihallinnon paikallisviranomaisina toimii 1.12.1996 lukien 37 maistraattia, joiden toimialueena on yksi tai useampia kihlakuntia. Maistraateista 24 toimii kihlakunnanviraston osastona ja 13 erillisenä virastona. Ahvenanmaalla rekisterihallinnon paikallisviranomaisen tehtävät hoitaa lääninhallitus.

Sisäasiainministeriö on asettanut talousarvioesityksen käsittelyn yhteydessä väestörekisterikeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

— Tietojen konekielistä ilmoittamista väestötietojärjestelmään lisätään. Tällä tavoin saadaan syntymätiedoista 5 % sairaaloista ja rakennushanketiedoista 73 % kunnista (vuoden 1995 toteuma 65 % ja vuoden 1996 tavoite 70 %).

— Väestötietojärjestelmän tietojen ilmoitustapoja ja keruumenetelmiä kehitetään. Muuttoilmoituksista yli 40 % saadaan puhelimitse (vuoden 1995 lopussa noin 30 %).

— Väestötietojärjestelmästä luovutetaan yhteensä 120 miljoonaa tietoyksikköä. Hallinnossa ja tuomioistuimissa tarvittavat väestötiedot hankitaan väestötietojärjestelmästä pääsääntöisesti viran puolesta teknisen käyttöyhteyden avulla tai muulla viranomaiskäyttöön joustavasti soveltuvalla tavalla. Väestötietojärjestelmän kyselypalveluja (puhelinpalvelut, suorakäyttö, sanomavälitteinen tietopalvelu, sovelluskysely) käyttäen luovutetaan 11,8 miljoonaa tietoyksikköä (vuoden 1995 toteuma 9,7 miljoonaa, vuoden 1996 tavoite 10,7 miljoonaa). Virkatodistusten määrä on enintään 750 000 (vuoden 1996 tavoite 900 000).

— Asiakas saa eräkäyttöisen tietopalvelun käyttöönsä kolmessa viikossa, jatkuvaa päivitystä koskevan tietopalvelun kahdessa kuukaudessa ja teknisen käyttöyhteyden avulla annettavan tietopalvelun kahdessa ja puolessa kuukaudessa hakemuksen saapumisesta lukien.

Sisäasiainministeriö on asettanut talousarvioesityksen käsittelyn yhteydessä maistraateille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

— Väestötietojärjestelmää päivitetään jokaisena arkipäivänä. Rekisteröitävien muutostietojen kokonaismäärä on noin 2 miljoonaa. Tiedot ovat asiakkaiden saatavilla keskimäärin 1—3 viikon kuluttua rekisteröitävän tapahtuman syntymisestä. Syntymäilmoituksen, lapsen rekisteröinti-ilmoituksen ja kuolinilmoituksen rekisteröintiaika on keskimäärin enintään 7 päivää (vuoden 1996 tavoite 7 päivää).

— Väestökirjanpitoon liittyvät, tietokoneella laadittavat todistukset samoin kuin tavanomaiset julkisen notaarin todistukset annetaan asiakkaalle odottaessa tai ne lähetetään postitse päivän kuluessa.

— Rekisterihallinnon palvelujen saatavuus eri puolilla maata paranee. Rekisterihallinnon kaikkia palveluja on saatavilla maistraateissa ja niiden palveluyksiköissä. Niissä kihlakunnissa, joissa ei ole rekisterihallinnon omia toimipisteitä, on saatavilla rekisterihallinnon peruspalveluja.

Sisäasiainministeriö on asettanut rekisterihallinnolle lisäksi seuraavat tuottavuus- ja taloudellisuustavoitteet vuodelle 1997:

— Työn tuottavuus nousee 2 % vuoden 1996 tasosta.

— Yksikkökustannukset pienenevät 3 % vuoden 1996 tasosta.

Maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko

	1995 toteutuma	1996 ennakoitu	1997 TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	71 884	66 000	62 500
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	51 692	50 000	45 000
Käyttöjäämä tmk	20 192	16 000	17 500
— % tuloista	28,1	24,2	28,0
Osuus yhteiskustannuksista tmk	4 470	3 600	3 600
Ylijäämä tmk	15 722	12 400	13 900
— % tuloista	21,9	18,8	22,2
Hintojen muutos %	0,0	—8,0	—5,3
Volyymin muutos %	0,9	0,0	0,0
Tuottavuuden muutos %	5,5	2,0	2,0

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 108 295 000 mk.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	171 795 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	45 000 000
Muut toimintamenot	126 795 000
Bruttotulot	63 500 000
Maksullisen toiminnan tulot	62 500 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	33 500 000
— muut suoritteet	29 000 000
Muut tulot	1 000 000
Nettomenot	108 295 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 8 367 000 mk siirtona momentille 26.07.21 valtion paikallishallintouudistukseen liittyen ja 650 000 mk kolmen viran ja muiden toimintamenojen siirtona momentille 26.05.21 rekisterihallintotehtävien siirtyessä Ahvenanmaalla rekisteritoimistolta lääninhallitukselle sekä lisäyksenä 406 000 mk kolmen viran siirtona momentilta 26.05.21.

1997 määräraha	108 295 000
1996 määräraha	115 619 000
1995 tilinpäätös	113 527 000

07. Kihlakunnat

Selvitysosa: Eduskunta on hyväksynyt lain poliisin hallinnosta annetun lain muuttamisesta (156/96), rekisterihallintolain (166/96), lain kihlakunnansyyttäjästä (195/96), lain ulosottolain muuttamisesta (197/96) ja lain ulosottotoimesta annetun lain kumoamisesta (198/96), joilla säädetään paikallishallintouudistuksen sisällöstä.

Paikallishallintouudistus tulee voimaan 1.12.1996. Uudistuksessa valtion pakallishallinto järjestetään siten, että poliisi-, syyttäjän-, ulosotto- ja rekisteritointa varten maa jaetaan 90 kihlakuntaan, joissa eri toimialat toimivat joko erillisvirastona tai yhtenäisvirastona. Kihlakunnat korvaavat entiset sisäasiainministeriön hallinnonalan nimismiespiirit, poliisilaitokset ja rekisteritoimistot sekä oikeusministeriön hallinnonalan kaupunginviskaalin- ja kaupunginvoudinvirastot. Syyttäjän- ja ulosottotoimi kuuluvat oikeusministeriön ja poliisi- ja rekisteritoimi sisäasiainministeriön hallinnonalalle.

21. *Kihlakunnanvirastojen yhteiset toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 173 136 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kihlakunnanviraston yhteisen henkilöstön palkkauksiin sekä yhteisiin toimitila-, tietoliikenne- ja eräisiin muihin menoihin.

Selvitysosa: Eri tehtäväalueiden varsinaiset menot maksetaan asianomaisilta toimintamenomomenteilta. Määrärahasta on 4 200 000 mk siirtoa momentilta 25.40.21, 8 367 000 mk momentilta 26.06.21, 154 425 000 mk 119 viran palkkausmenoina ja muina menoina momentil-

ta 26.75.21 ja 6 144 000 mk momentilta 26.75.(23).

1997 määräraha 173 136 000

75. Poliisitoimi

Selvitysosa: Poliisitoimen painopistealueina ovat lähipoliisitoiminnan laajentaminen ja vakavan rikollisuuden torjunta. Poliisi ottaa enenevästi käyttöön toimintamuotoja, joilla poliisi ja muut turvallisuusalan osapuolet voivat mahdollisimman paljon ennalta estää rikoksia ja häiriöitä vaikuttamalla niiden taustalla oleviin syihin.

Toimintakeinoina ovat erityisesti laatutoiminnan laajentaminen ja syventäminen, poliisin paikallis- ja aluetason organisaatioiden edelleen kehittäminen sekä kehittyneen teknologian ja tietojärjestelmien käyttöönotto.

Sisäasiainministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä poliisille vuodeksi 1997 seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Tunnusluvut	1995 Toteutunut	1996 Arvio	1997 Tavoite
YLEINEN JÄRJESTYS JA TURVALLISUUS			
— turvallisuusindeksi (1993 = 100)	89	100	100
— toimintavalmiusaika kiireellisissä hälytystehtävissä, min.	9,3	10	10
RIKOSTORJUNTA			
— poliisin tietoon tulleet rikoslakirikokset (1993=100)	99	99	99
— rikoslakirikosten selvitysaste, %	44,8	45	45
— törkeiden yksilöön kohdistuvien rikoslakirikosten selvitysaste, %	76,5	80	80
LIIKENNETURVALLISUUS			
— liikenneturvallisuusindeksi (1993 = 100)	88	86	90
— rattijuoppojen määrä/10 000 kuljettajaa	21	21	20

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 398 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös poliisille YK:n rauhanturvaamistoimintaan osallistumisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	2 432 200 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	8 000 000
Muut toimintamenot	2 424 200 000
Bruttotulot	34 000 000
Maksullisen toiminnan tulot ulkopuolisilta	8 000 000
Muut tulot	26 000 000
Nettomenot	2 398 200 000

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 81 526 000 mk aikaisemmin momentille 26.75.(23) budjetoituina erityismenoina ja 1 747 000 mk kahdentoista viran siirtoina lääninhallituksista momentilta 26.05.21.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 500 000 mk yhden viran siirtona momentille 24.99.02 poliisihallinnon erityisasiaintuntijan menoja varten ulkoasiainministeriöön, 1 000 000 mk kolmen viran siirtona momentille 26.01.21, 222 100 000 mk 1 226 viran siirtona momentille 25.40.22 ulosotto- ja syyttäjätoimen tehtäviä varten, 8 593 000 mk 38 viran siirtona momentille 26.80.21 kokeiluhätäkeskusten toimintamenoihin, 154 425 000 mk 119 viran ja muiden menojen siirtona momentille 26.07.21 paikallishallinnon kihlakunnanvirastojen yhteisiä menoja varten.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 19 650 000 mk talousrikollisuuden torjuntaohjelman toteuttamista varten.

1997 määräraha 2 398 200 000
1996 määräraha 2 639 614 000
1996 lisämääräraha..... 13 255 000
1995 tilinpäätös..... 2 575 860 000

(23.) *Erityismenot* (arviomääräraha)
Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen määrärahoista on siirretty 71 930 000 mk momentille 25.40.22, 400 000 mk momentille 26.05.21, 6 144 000 mk momentille 26.07.21 ja 81 526 000 mk momentille 26.75.21.

1996 määräraha 115 000 000
1995 tilinpäätös 161 703 817

80. Pelastushallinto

Selvitysosa: Sisäasiainministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä pelastushallinnolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

Palotarkastukset tehdään säädetyin määrävälein. Palotarkastusten yhteydessä rakennuksen omistajalle tai haltijalle annetaan turvallisuustietoutta.

Viranomaisten, yritysten ja yhteisöjen sekä yksityisten henkilöiden turvallisuustietous ja kyky huolehtia onnettomuuksien ehkäisystä lisääntyy.

Palovaroittimien ja alkusammutuskaluston määrä asuinrakennuksissa lisääntyy.

Tulipaloissa kuolleiden lukumäärä pienenee keskimäärin 1 % vuosittain.

Palokunnan toimintavalmiusaika on keskimäärin koko valtakunnassa enintään 11 minuuttia.

Pelastustoimen palvelutaso ja sen kehittämistarpeet on pääosassa kuntia määritelty riskianalyysien perusteella ja pelastusorganisaatioiden hälytysohjeet tarkistettu riskianalyysien ja palvelutason määrittelyn pohjalta.

Yhteisöillä ja yrityksillä kuten teollisuuslaitoksilla, hotelleilla, hoito- ja huoltolaitoksilla ja kiinteistöjen omistajilla tai haltijoilla sekä yksityisillä henkilöillä on valmiudet toimia tehokkaasti omatoimisesti erilaisissa onnettomuustilanteissa vahinkojen rajoittamiseksi.

Säteilyvalvontajärjestelmää ylläpidetään siten, että määritellyn ilmoitusrajan ylittävästä säteilyn annosnopeuden kohoamisesta saadaan välittömästi tieto automaattisen valvontaverkon välityksellä.

Ilmahälytysjärjestelmää ylläpidetään siten, että se mahdollistaa väestön hälyttämisen uhkaarvioiden edellyttämällä tavalla. Järjestelmää hyödynnetään myös normaaliolojen hälytystoiminnassa ja tiedonvälitystehtävissä.

Vakiinnutetaan pelastustoimen kansainvälisen avustustoiminnan järjestelyt.

Pelastusopistossa suoritetaan 185 ammattitutkintoa ja koulutettavapäiviä kertyy 72 125, josta 54 625 kertyy ammatillisesta peruskoulutuksesta ja 17 500 täydennys- ja varautumiskoulutuksesta sekä muista lyhytkursseista. Pelastusopiston järjestämillä kursseilla kustannukset ovat keskimäärin enintään 673 mk/kurssipäivä/henkilö.

Koulutusjärjestelmällä turvataan toimintaedellytykset vapaaehtoisen ja sivutoimisen henkilöstön kouluttamiseen. Vapaaehtoiset järjestöt toteuttavat yli 50 000 koulutettavapäivää.

21. *Pelastushallinnon toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 89 184 000 mk.

Määrärahasta saa käyttää maksullisen koulutustoiminnan liiketaloudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen enintään 2 320 000 mk.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	91 434 000
Maksullisen koulutustoiminnan erillismenot	4 640 000
Muut toimintamenot	86 794 000
— muut Pelastusopiston toimintamenot	43 860 000
— hätäkeskusten toimintamenot	29 224 000
— muut pelastushallinnon toimintamenot	13 710 000
Koulutuksen bruttotulot	2 250 000
Maksullisen koulutustoiminnan tulot	2 250 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	510 000
— muut suoritteet	1 740 000
Nettomenot	89 184 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 8 593 000 mk 38 viran siirtona

momentilta 26.75.21 sekä vähennyksenä 220 000 mk valtion kokeiluhätäkeskusten tukipalvelutehtävien siirtona asianomaisten alueiden lääninhallituksille momentille 26.05.21.

Määrärahan mitoituksessa on myös otettu huomioon kansainvälisen pelastustoiminnan koulutusohjelmiin osallistumisesta ja niiden järjestämisestä aiheutuvat menot 600 000 mk sekä muusta kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvat menot 500 000 mk.

Valtion kokeiluhätäkeskukset toimivat neljällä kokeilualueella. Momentilta maksetaan kaikkien keskusten palkkaus- ja muut kulutusmenot.

1997 määräraha	89 184 000
1996 määräraha	72 067 000
1995 tilinpäätös	78 575 947

22. *Erityismenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää palo- ja pelastustoimesta annetun lain (559/75) nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen sekä kulutusmenoihin, jotka aiheutuvat ilma-alusten käytöstä pelastuspalveluun ja siihen liittyvän hälytys- ja johtamisjärjestelmän välittömien kustannusten korvaamisesta ilmailulaitokselle, metsäpalojen tähystystoiminnasta sekä kansainvälisen hätäavun antamisesta ja vastaanottamisesta sekä siihen varautumisesta. Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisen hätäavun antamiseksi ulkomaille komennettujen henkilöiden palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaan sisältyy 2 400 000 mk määrärahan oikaisemiseksi todellista tarvetta vastaavaksi.

1997 määräraha	7 200 000
1996 määräraha	4 800 000
1995 tilinpäätös	7 110 372

31. *Valtionosuudet* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 25 100 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kunnille palo- ja pelastustoimen kustannuksiin suoritettavista valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain (560/75) mukaisten valtionosuuksien maksamiseen sekä väestönsuojelulain (438/58) 22 ja 25 §:n mukaisten korvausten ja avustusten maksamiseen kunnille, muille yhteisöille ja yksityisille.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Valtionosuus aluehälytyskeskusten perustamiskustannuksiin	5 000 000
Valtionosuus palo- ja pelastustoimen kalustohankintoihin	18 000 000
Väestönsuojelulain 22 ja 25 §:n mukaiset korvaukset ja avustukset	2 100 000
Yhteensä	25 100 000

1997 määräraha	25 100 000
1996 määräraha	26 000 000
1995 tilinpäätös	26 000 000

90. Rajavartiolaitos

Selvitysosa: Liikenteen kasvun arvioidaan jatkuvan erityisesti Suomen ja Venäjän välisellä maarajalla ja eteläisellä merialueella, jotka ovat samalla osa Euroopan unionin ulkorajaa. Rajavartiolaitos huolehtii osaltaan ulkorajan tehokkaasta valvonnasta ja rajanylitysliikenteen joustavasta sujumisesta. Unionin sisärajalla sekä Suomen ja Norjan välisellä rajalla aloitetaan rajavalvonnan järjestelyjen sopeuttaminen Schengen-jäsenyyden edellyttämälle tasolle. Vilkastuva ja vapautuva matkailu sekä muu valtakunnan rajat ylittävä toiminta lisää myös kielteisiä lieveilmiöitä ja kasvattaa merialueella meri- ja ympäristöonnettomuuksien todennäköisyyttä.

Sisäasiainministeriö on hyväksynyt rajavartiolaitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

— *Rajojen vartiointi ja sitä tukeva valvonta:* Rajatilanteen muutokset havaitaan ja rajatapahtumiin kyetään vaikuttamaan tärkeimmillä alueilla välittömästi. Rajatapahtumat tutkitaan ja selvitetään nopeasti.

— *Rajanylikulun valvonta:* Rajavartiolaitoksen valvomilla Euroopan unionin ulkorajan rajanylityspaikoilla suoritetaan maahantulo- ja maastalähtötarkastukset kaikille matkustajille (v. 95 7,5 milj., v. 96 9,5 milj., v. 97 9,5 milj.). Unionin sisärajalla ja Suomen ja Norjan väli-

sellä rajalla ylläpidetään jatkuva valvonta ja tarkastukset toteutetaan pistokokein ottaen huomioon Suomea koskevat kansainväliset sopimukset. Matkustajien keskimääräiset odotusajat rajanylityspaikoilla ovat poikkeustilanteita lukuunottamatta maarajoilla enintään 15 minuuttia ja merirajoilla enintään 1 tunti. Tuottavuus (painotetut suoritteet/henkilötyövuosi) kasvaa 1 % vuodesta 1996. Taloudellisuus (painotetut suoritteet/toimintamenot) kasvaa 1 % vuodesta 1996.

— *Pelastus- ja avustustoiminta:* Merivartiostoissa ylläpidetään jatkuvaa meripelastuspalvelun johtamis- ja viestitysvalmiutta. Meripelastustoimintaa kehitetään vastaamaan meripelastuslaissa tapahtuvia muutoksia. Hätätilanteisiin vaikuttamisaikaa lyhennetään.

— *Sotilaallinen maanpuolustus:* Asevelvolliset (varusmiehiä ja reserviläisiä v. 95 3 162, v. 96 2 950, v. 97 2 950) koulutetaan niin, että he kykenevät toimimaan tarvittaessa rajanvartiointitehtävissä ja sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävissä.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 904 409 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös arvoltaan enintään 5 000 000 mk olevien koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenojen maksamiseen sekä rakennusten, rakenteiden ja kiinteistöjen perusparannuksesta ja uudisrakentamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen silloin, kun hankkeen kustannusarvio on alle 1 000 000 mk. Määrärahaa saa käyttää myös keskiraskaiden helikoptereiden valvontajärjestelmien ajanmukaistamiseen ja vaihteistojen peruskorjaukseen.

1997 määräraha	904 409 000
1996 määräraha	882 609 000
1995 tilinpäätös	859 473 000

70. *Ilma- ja vartioalusten hankinta* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 23 000 000 mk.

Rajavartiolaitos oikeutetaan tilaamaan vuonna 1997 vartiolaiva varusteineen, jonka hankintahinta rajavartiolaitoksen osalta on enintään 40 000 000 mk. Valtuuden käytöstä saa aiheutua rajavartiolaitokselle menoja vuonna 1997 23 000 000 mk.

Selvitysosa: Vartiolaiva, jolle tilausvaltuutta ehdotetaan, tulee korvaamaan käytöstä poistettavaa kalustoa. Se on tarkoitus varustaa rajanvartioinnin vaatiman välineistön lisäksi muun muassa meripelastuksessa tarvittavin varustein.

1997 määräraha	23 000 000
1996 määräraha	24 100 000
1995 tilinpäätös	30 900 000

74. *Rakentaminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 440 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää sekä talonrakennusettä muista rakennushankkeista, joiden kustannusarvio on yli 1 000 000 mk, aiheutuvien menojen maksamiseen.

1997 määräraha	10 440 000
1996 määräraha	9 900 000
1996 lisämääräraha	1 000 000
1995 tilinpäätös	17 100 000

97. Avustukset kunnille

Selvitysosa: Kuntien toiminnan nettomenot kääntyivät vuonna 1995 kasvuun. Kuntien valtionosuuksia vähennettiin yhdellä mrd markalla vuonna 1995 ja 3,8 mrd markalla vuonna 1996. Kuntien rahoitusasema on kuitenkin pysynyt hyvänä lähinnä verotulojen kasvun ansiosta. Verotulojen kasvun ja valtionosuuksien vähenemisen vuoksi kuntien rahoitusrakenne on muuttunut olennaisesti. Kuntien kokonaisvelka on hieman alentunut vuosina 1994 ja 1995. Kuntien rahoitusaseman ennakoidaan heikentyvän vuonna 1997.

Eräitä tunnuslukuja kuntien ja kuntayhtymien taloudesta vuosina 1994—97; kuntien tilinpito:

	1994	1995[1)]	1996[1)]	1997[2)]
Verotulot, mrd mk	52,3	58,4	61,5	63,3
Valtionosuudet, mrd mk	38,4	38,0	31,9	29,0
Vuosikate, mrd mk	10,8	11,7	9,1	5,1

Veroäyrin keskihinta, p	17,5	17,5	17,5	17,5
Lainakanta, mrd mk	29,1	25,8	25,2	26,1

[1] Ennakkotieto
[2] Ennuste

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen kuntien valtionosuuslainsäädännön muuttamisesta. Esityksen mukaan kuntien valtionosuuksia tasataan kuntien laskennallisen verotulon perusteella. Kunnan tehtäväkohtaiset sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet määräytyvät siten, että kaikkien kuntien oma rahoitusosuus laskennallisista menoista asukasta kohden on yhtä suuri ja valtionosuus määräytyy kunnan osuuden ja laskennallisen menon erotuksena. Esityksen mukaan laskennalliset menot määräytyvät uusien määräytymisperusteiden mukaisesti. Opetustoimen valtionosuudet myönnetään oppilaitoksen ylläpitäjälle.

Annettavan lakiesityksen mukaan uuden valtionosuusjärjestelmän aiheuttamat vaikutukset kuntien talouteen vuonna 1997 rajataan +/- 200 markkaan asukasta kohden. Tämä toteutetaan lisäämällä tai vähentämällä kunnan valtionosuuksia siirtymätasauksin. Siirtymätasauksien perusteena ovat laskelmat, joissa verrataan kunnille vuonna 1996 myönnettyjä valtionosuuksia uuden järjestelmän mukaisiin valtionosuuksiin vuonna 1997. Vertailulaskelmissa ei oteta huomioon valtionosuuksien muutoksia, jotka aiheutuvat valtionosuuksien vähentämisestä tai toiminnan laadun ja laajuuden muutoksista.

Vuonna 1996 valtionosuuksia vähennettiin yhteensä 3,8 mrd mk. Vähennys kohdistettiin saman suuruisina kuntiin asukasta kohden laskettuna ja kohdennettuna hallinnonaloittain vuoden 1995 valtionosuuksien suhteessa. Annettavan lakiesityksen mukaan vuoden 1996 vähennykset otetaan huomioon ehdotettavan järjestelmän laskennallisissa valtionosuusperusteissa, jolloin niitä ei jatketa erillisinä vähennyksinä.

Annettavan lakiesityksen mukaan valtionosuuksia vähennetään yhteensä 2,5 mrd mk vuonna 1997. Opetus- ja kulttuuritoimessa sekä sosiaali- ja terveydenhuollossa vähennykset toteutetaan osana uuden järjestelmän määräytymisperusteita. Sisäasiainministeriön hallinnonalan osuus toteutetaan erillisenä vähennyksenä kunnan yleisestä valtionosuudesta ja kohdistetaan kuntiin saman suuruisena asukasta kohden. Näin menetellen valtionosuusvähennykset kokonaisuudessaan ovat kaikissa kunnissa 491 mk asukasta kohden. Hallinnonaloittain vähennykset kohdistetaan vuoden 1996 valtionosuuksien suhteessa. Vähennyksestä sisäasiainministeriön osuus on 150 milj. mk, opetusministeriön osuus 925 milj. mk ja sosiaali- ja terveysministeriön osuus 1 425 milj. mk.

Momenttien 33.18.60 ja 33.19.60 perusteluihin viitaten kuntatyönantajan sosiaaliturvamaksut alennetaan yksityistä sektoria vastaaviksi, mikä vähentää kuntien menoja 1 100 milj. mk. Valtion menot lisääntyvät vastaavasti. Muutos vähentää arviolta 300 milj. mk lisäystä, joka tehdään vuoden 1997 kuntien valtionosuuksiin kustannustason nousun perusteella. Valtion ja kuntien rahoitusaseman ennallaan pitäminen edellyttää lisäksi, että kuntien valtionosuuksia vähennetään sosiaaliturvamaksujen muutoksen vuoksi 800 milj. mk. Vähennyksestä kohdistetaan yleiseen valtionosuuteen 48 milj. mk, opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksiin 296 milj. mk ja sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksiin 456 milj. mk.

Annettavan lakiesityksen mukaan kuntien verotuloissa olevat erot otetaan huomioon verotuloihin perustuvalla tasauksella. Tasausraja on 90 % koko maan keskimääräisestä laskennallisesta kuntien verotulosta (pois lukien Ahvenanmaan kunnat). Menettely on sama kuin vuonna 1996, mutta verotuloihin perustuva vähennys voi olla enintään 15 % kunnan omasta verotulosta.

Verotuloihin perustuvan tasauksen mukaiset tasauslisät ovat yhteensä 2 540 milj. mk. Tasausvähennykset ovat yhteensä 3 105 milj. mk. Nämä lisäykset ja vähennykset tehdään sisäasiainministeriön, opetusministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön myöntämiin valtionosuuksiin näiden hallinnonalojen vuoden 1996 valtionosuuksien suhteessa. Lisäyksistä 152 milj. mk myönnetään yleisen valtionosuuden yhteydessä ja vähennyksistä 186 milj. mk tehdään kunnille myönnettävästä yleisestä valtionosuudesta. Opetusministeriön tehtäväkohtaisten valtionosuuksien lisäykset ovat 940 milj. mk ja

vähennykset 1 149 milj. mk. Sosiaali- ja terveysministeriön vastaavat lisäykset ovat 1 448 milj. mk ja vähennykset 1 770 milj. mk.

Verotuloihin perustuvien tasauslisien ja -vähennysten nettomäärä vuonna 1997 muuttuu vuodesta 1996 siten, että tasausmenettely vähentää kuntien valtionosuuksia nettomääräisesti 203 milj. mk enemmän kuin vuonna 1996. Kun valtionosuusjärjestelmän uudistuksessa ei ole tarkoitus vähentää kuntien valtionosuuksia jo päätetyn 2,5 mrd markan vähennysten lisäksi, on muutos otettu huomioon kuntien yleisen valtionosuuden lisäyksenä.

Siirtymätasauksia koskevien ennakkolaskelmien mukaan siirtymälisät ovat yhteensä 535 milj. mk ja siirtymävähennykset 508 milj. mk. Myös nämä lisät ja vähennykset jaetaan hallinnonaloittain. Yleisen valtionosuuden yhteydessä myönnettävät lisäykset ovat 32 milj. mk ja tehtävät vähennykset 30 milj. mk. Opetusministeriön hallinnonalan osuus lisäyksistä on 198 milj. mk ja vähennyksistä 188 milj. mk. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan osuus lisäyksistä on 305 milj. mk ja vähennyksistä 290 milj. mk. Siirtymätasauslaskelmat tarkentuvat vuoden 1996 lopulla.

Yleisen valtionosuuden mitoituksessa on otettu huomioon vuoden 1996 talousarvion määräraha ja sen ylitys yhteensä 1 283 milj. mk. Jotta kuntien ja valtion välinen kustannusten jako ei muuttuisi on määrärahan mitoituksessa lisäyksenä otettu huomioon verotuloihin perustuvasta tasauksesta aiheutuva kuntien valtionosuuksien vähentyminen 203 milj. mk. Lisäksi yleisen valtionosuuden määrässä vuodelle 1997 on otettu huomioon asukasluvun kasvusta aiheutuva lisäys 6 milj. mk ja valtionosuuksiin kustannustason tarkistuksesta aiheutuva lisäys 20 milj. mk. Vähennyksenä on otettu huomioon 30 milj. mk siirtona harkinnanvaraisiin avustuksiin ja 198 milj. mk sisäasiainministeriön osuutena valtionosuusvähennyksistä. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän lakiesityksen maatalousyrittäjien lomituspalveluiden hallintotehtävien siirtämisestä kunnilta Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle, jolloin lomituspalveluiden toimeenpano tulee kunnille vapaaehtoiseksi. Tehtävä on ollut yhtenä yleisen valtionosuuden perusteena. Muutos otetaan huomioon 40 milj. markan yleisen valtionosuuden vähennyksenä ja siirtona momentille 33.57.50.

31. *Kuntien yleinen valtionosuus, verotuloihin perustuvat tasaukset ja siirtymätasaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 212 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kuntien valtionosuuslain mukaisen kuntien yleisen valtionosuuden, kuntien verotuloihin perustuvien tasauksien ja siirtymätasauksien maksamiseen kunnille.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen kuntien valtionosuuslainsäädännön muuttamisesta ja esityksen maatalousyrittäjien lomituspalveluista annetun lain uudistamisesta siten, että lomituspalveluiden järjestämisvastuu siirretään 1.1.1997 lukien Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle, jolloin palveluiden järjestäminen tulee kunnille vapaaehtoiseksi.

Kunnan yleinen valtionosuus määräytyy etukäteen vahvistettavan keskimääräisen markkamäärän ja kuntakohtaisten määräytymisperusteiden mukaisena ja keskimääräinen markkamäärä on 206 markkaa vuonna 1997.

Luvun perusteluihin viitaten kunnan yleinen valtionosuus on mitoitettu vuoden 1996 tasossa 1 283 000 000 markaksi ja lisäyksenä on otettu huomioon verotuloihin perustuvien tasausten nettomuutos 203 000 000 mk. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon verotuloihin perustuvat tasauslisät 152 000 000 mk ja vähennyksenä tasausvähennykset 186 000 000 mk sekä lisäyksenä siirtymätasauslisät 32 000 000 mk ja vähennyksenä siirtymätasausvähennykset 30 000 000 mk. Vähennyksenä on otettu huomioon 30 000 000 mk siirtona momentille 26.97.34 kuntien harkinnanvaraisiin avustuksiin sekä 40 000 000 mk siirtona momentille 33.57.50 maatalousyrittäjien lomituspalveluiden uudistamista koskevasta lakiesityksestä johtuen. Lisäyksenä on otettu huomioon asukasluvun lisäyksestä aiheutuva 6 000 000 mk sekä kustannustason tarkistamisesta johtuva 20 000 000 mk. Lisäksi on otettu huomioon valtionosuuksien vähennyksenä 198 000 000 mk.

Kuntien verotuloihin perustuvaa tasauslisää myönnetään yhteensä 346 kunnalle. Yhteensä 93 kunnan valtionosuuksiin tehdään verotuloihin perustuva valtionosuuksien vähennys. Siirtymätasaukseen perustuvia lisiä myönnetään 141 kunnalle ja 183 kunnan valtionosuuksia vähennetään. Luvun perusteluihin viitaten verotuloihin perustuvat tasauslisät ja -vähennykset ja siirtymätasaukseen perustuvat lisäykset ja

vähennykset tehdään tämän momentin lisäksi talousarvion momenteille 29.40.30, 29.94.30 ja 33.32.30.

1997 määräraha	1 212 000 000
1996 määräraha	1 263 000 000
1995 tilinpäätös	5 535 196 906

32. *Kuntien yhdistymisavustukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 27 300 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kuntien yhdistymisavustuksista annetun lain (89/94) 3 §:n mukaisten avustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Kuntajaon muutoksen tapahtuessa maksetaan yhdistymisavustuslain mukaista yhdistymisavustusta, joka määräytyy kunnan asukasluvun ja asukaskohtaisen markkamäärän perusteella.

Kuntien yhdistymisavustuslain (89/94) mukaan maksetaan yhdistymisavustusta enintään 1 500 mk ja vähintään 600 mk porrastettuna kunnan asukasluvun mukaan. Avustuksen yhteismäärä on kolmelta vuodelta enintään 25 000 000 mk kutakin kuntaliitosta kohden.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon seuraavat kuntaliitokset: Lohja ja Lohjan kunta, Porvoo ja Porvoon maalaiskunta sekä Heinola ja Heinolan maalaiskunta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kuntien yhdistymisavustuksista annetun lain (89/94) voimassaolon jatkamisesta yhdellä vuodella.

1997 määräraha	27 300 000
1995 tilinpäätös	26 662 437

34. *Kuntien harkinnanvarainen avustus*

Momentille myönnetään 100 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kuntien valtionosuuslain 18 §:n mukaisen harkinnanvaraisen avustuksen maksamiseen kunnille.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 30 000 000 mk siirtona momentilta 26.97.31. Harkinnanvaraista avustusta voidaan myöntää kunnalle, joka ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten taloudellisten vaikeuksien vuoksi on lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa. Taloudellisen tuen tarpeeseen vaikuttavina tekijöinä otetaan huomioon myös paikalliset erityisolosuhteet. Sisäasiainministeriö voi asettaa avustuksen myöntämiselle ja käytölle kunnan talouden tervehdyttämistä koskevia ehtoja. Avustusta on tarkoitus myöntää myös kunnille, joille vuoden 1997 valtionosuusjärjestelmän uudistus ja valtionosuusleikkaukset yhdessä aiheuttavat erityisiä taloudellisia vaikeuksia.

1997 määräraha	100 000 000
1996 määräraha	70 000 000
1995 tilinpäätös	20 000 000

80. *Korkotuet ja velkojen vakautuslainat kunnille* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kunnan talouden vakauttamisesta ja kuntaselvityksestä annetun lain mukaisten korkotukien ja lainojen maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kunnan talouden vakauttamisesta ja kuntaselvityksestä annetun lain voimassaolon jatkamisesta yhdellä vuodella.

1997 määräraha	17 500 000
1996 määräraha	17 500 000
1995 tilinpäätös	12 775 241

98. Alueiden kehittäminen

Selvitysosa: Alueellisella kehittämispolitiikalla huolehditaan, että maan kaikki alueet, kaupungit ja maaseutu kehittyvät tasapuolisesti. Sisäasiainministeriö luo edellytykset aluekehittämistyölle ja EU:n rakennerahastojen hyväksikäytölle. Tavoitteena on edelleen parantaa yhteistyötä sekä kansallisessa että EU-ohjelmatyössä. Maakunnan liittojen rooli aluekehitysohjelmien toteuttamisen yhteensovittamisessa ja seurannassa korostuu. EU:n aluekehitysrahaston varojen käytön painopiste on uusien yritysten luomisessa ja verkostoyhteistyön vahvistamisessa. Rahaston varat ohjataan eri hallinnonaloille ja maakunnan liitoille tehtyjen ohjelmien toteuttamista varten.

43. *Maakunnan kehittämisraha (osa EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 104 500 000 mk.

Määräraha on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukainen aluekehitysraha. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n aluekehitys- ja sosiaalirahastoista rahoitettavia tavoiteohjelmia toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta sekä yhteisöaloitteita ja pilottihankkeita toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu 70 000 000 mk EU:n rakennerahastoista osarahoitettavien tavoiteohjelmien kansallista osarahoitusosuutta varten, josta aluekehitysrahastosta rahoitettavien hankkeiden osuus on 53 800 000 mk ja sosiaalirahastosta rahoitettavien hankkeiden osuus 16 200 000 mk.

Selvitysosa: Momentin määräraha on muutettu kolmivuotiseksi siirtomäärärahaksi.

1997 määräraha	104 500 000
1996 määräraha	104 500 000
1995 tilinpäätös	125 000 000

61. *EU:n osallistuminen rakenne- ja aluekehitysohjelmiin sekä yhteisöaloitteisiin (EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 509 503 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää EU:n komission kanssa vuosille 1995—1999 hyväksyttyjä tavoitteiden 6, 2 ja 5b koskevia ohjelmia sekä yhteisöaloitteita toteuttavien valtion omien tai muiden hankkeiden sekä ohjelmien toteuttamiseen liittyvään tekniseen apuun EU:n aluekehitysrahastosta maksettavana vuoden 1997 rahoitusosuutena.

Määrärahaa saa käyttää myös Euroopan aluekehitysrahaston ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan enintään 50 henkilön palkkaamiseen sekä matka- yms. menojen maksamiseen yhdessä muiden hallinnonalojen momenttien kanssa.

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla voidaan tehdä momentiin kohdistuvia yritystuen myöntämispäätöksiä siten, että niistä aiheutuvat maksut vastaavat enintään v. 1997 sisäasiainministeriön niiden maksatuksiin osoittamaa siirtomäärärahaa.

Selvitysosa: Määrärahasta 9 690 000 mk käytetään yhteisöaloitteiden rahoittamiseen. Loput 499 813 000 mk käytetään tavoiteohjelmien 6, 2 ja 5b rahoittamiseen. EU:n aluekehitysrahastosta rahoitetaan seuraavia yhteisöaloitteita: INTERREG II A ja C, LEADER, SME ja PESCA. Vuoden 1996 talousarvioon on budjetoitu puolet em. yhteisöaloitteiden koko kauden rahoituksesta, loput budjetoidaan vuosiin 1998—99. Vuodelle 1997 budjetoidaan yhteisöaloitteista ainoastaan osa INTERREG II C:n rahoituksesta. Yhteisöaloitteiden valtion kansalliseen rahoitukseen osallistuvat ohjelmakauden aikana sisäasiainministeriö, opetusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, liikenneministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työministeriö ja ympäristöministeriö. LEADER- ja PESCA -aloitteiden valtion kansallinen osarahoitus tulee kokonaan maa- ja metsätalousministeriöstä.

Arvio määrärahan jaosta hallinnonaloittain ja tavoitteittain on seuraava (milj. mk):

	Tavoite 6	Tavoite 2	Tavoite 5b	Yhteensä	Vastaava valtion kansallinen rahoitusosuus
Sisäasiainministeriö	30,2	46,7	25,4	102,3	68,8
Opetusministeriö	21	16	4,5	41,5	51,5
Maa- ja metsätalousministeriö	4	4	9,5	17,5	40,1
Liikenneministeriö	—	20	8	28	41,0
Kauppa- ja teollisuusministeriö	120	58	44	222	283,7
Sosiaali- ja terveysministeriö	2,5	—	0,5	3	2,9
Työministeriö	15	33	7	55	56,0
Ympäristöministeriö	10,5	3	17	30,5	20,5
Yhteensä	203,2	180,7	115,9	499,8	564,5

Määrärahan jakauma hallinnonaloittain on saatu kyseessä olevista ohjelmista. EU:n tuki 6-alueella on oletettu 50 %, 2-alueella 41 % ja 5b-alueella 50 % julkisesta kokonaisrahoituksesta. Valtion kansallinen rahoitusosuus sisältää myös yhteisöaloitteisiin ja pilottihankkeisiin varattavat valtion kansalliset rahoitusosuudet, joiden vastaava EAKR-rahoitusosuus on osittain budjetoitu jo vuoteen 1996.

Määrärahaa vastaavat tulot on kirjattu momentille 12.26.98 sekä ohjelmien vaatimat kansalliset osuudet momenteille 26.98.43, 29.01.22,

29.10.22, 29.96.51, 30.33.44, 30.36.46, 31.24.21, 31.24.77, 31.58.21, 32.02.21, 32.44.23, 32.44.40, 32.51.49, 32.55.40, 32.85.40, 33.01.21, 34.06.62, 34.06.63, 34.06.77 ja 35.26.61.

1997 määräraha 509 503 000
1996 määräraha 598 280 000
1995 tilinpäätös 365 384 000

Pääluokan 26 menot luvuittain vuosina 1995—1997

		v. 1995 tilinpäätös 1000 mk	v. 1996 talousarvio 1000 mk	v. 1997 esitys 1000 mk	Muutos 1996—1997 ± 1000 mk	± %
01.	Sisäasiainministeriö (050).....	100 413	92 328	104 115	+ 11 787	+13
02.	Ulkomaalaisvirasto (050).....	18 000	23 646	27 105	+ 3 459	+15
05.	Lääninhallitukset (050).....	338 524	323 171	321 682	— 1 489	— 0
06.	Rekisterihallinto (050).....	113 527	115 619	108 295	— 7 324	— 6
07.	Kihlakunnat (080)	—	—	173 136	+173 136	—
75.	Poliisitoimi (080).....	2 746 814	2 754 614	2 398 200	—356 414	—13
80.	Pelastushallinto (110)	128 336	102 867	121 484	+ 18 617	+18
90.	Rajavartiolaitos (120).....	911 273	916 609	937 849	+ 21 240	+ 2
97.	Avustukset kunnille (960).....	5 594 635	1 350 500	1 356 800	+ 6 300	+ 0
98.	Alueiden kehittäminen (960) ...	490 384	702 780	614 003	— 88 777	—13
	Yhteensä	10 441 906	6 382 134	6 162 669	—219 465	— 3

Pääluokka 27
PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Hallinnonalan kokonaishenkilöstömäärän arvioidaan vuonna 1997 olevan 19 010 henkilötyövuotta.

Suomi ylläpitää asianmukaista, turvallisuusympäristöön nähden uskottavaa itsenäistä kansallista puolustuskykyä. Puolustusvoimien tehtävät on määrätty puolustusvoimista annetussa laissa (402/74). Puolustusvoimien toiminnan päämäärä ja tulostavoitteet perustuvat laissa määrättyihin tehtäviin. Toiminnassa otetaan lisäksi huomioon muutokset puolustusvoimien kehittämistarpeissa, valtiontalouden rahoitusmahdollisuuksissa, Euroopan turvallisuuspoliittisessa rakenteessa ja sotilaspoliittisessa kehityksessä sekä lisääntyvissä velvoitteissa osallistua kansainväliseen kriisinhallintatoimintaan YK:n ja ETYJ:n puitteissa ja muuhun kansainväliseen yhteistoimintaan.

Hallintoa kehitetään erityisesti tulosohjauksen ja -johtamisen toimintatapojen ja järjestelmien vakiinnuttamiseksi läpi koko hallinnonalan. Puolustusvoimien organisaatiosta ja toiminnan edelleen kehittämisestä johtuva henkilöstön vähentäminen toteutetaan ensi sijassa luonnollista poistumaa hyväksikäyttäen. Hallituksen päättämän, työllisyyttä lisäävän ohjelman mukaisten määrärahojen turvin pyritään ylläpitämään hallinnonalan rakennuskanta toiminnallisesti riittävässä kunnossa.

Puolustusvoimien keskeiset tavoitteet ovat:

— aluevalvonnan ylläpitäminen painopistealueilla suunnitellulla vuoden 1996 tasolla

— torjuntahävittäjäjärjestelmän hankinta ja käyttöönotto suunnitelmien mukaisesti

— varusmiesten ja vapaaehtoisten naisten kouluttaminen vuoden 1996 laajuudessa

— upseerien ja opistoupseerien kouluttaminen suunnitelmien mukaisesti

— joukkotuotantojärjestelmän jatkuvuuden turvaaminen

— keskeisen kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toimintaedellytyksien säilyttäminen lähtökohtana puolustusvoimien tarpeet ja resurssit

— hankitun materiaalin käyttö- ja varastointikuntoon saaminen

— keskeisten tietojärjestelmien kattava käyttöönotto

— tehtyjen rationalisointipäätösten toteuttaminen

— kiinteiden kustannusten alentamisen jatkaminen

— tarpeettomasta rakennuskannan käytöstä luopuminen ja pysyvien säästöjen aikaansaaminen kiinteistöjen ylläpitomenoissa.

Hallinnonalan menoihin myönnetään 9 652,6 milj. mk. Puolustusmateriaalihankintoihin myönnetään 4 189 milj. mk, mistä 3 477 milj. mk on aikaisemmin myönnettyjen tilausvaltuuksien maksuja varten. Uutena tilausvaltuutena myönnetään tutkimustoiminnan ja hankintaedellytysten luomisen tilausvaltuus yhteensä 2 700 milj. mk, jonka vuoden 1997 rahoitusta varten myönnetään 50 milj. mk. Tilausvaltuuden maksut ajoittuvat vuosille 1997—2001.

Valmistellaan sellainen puolustusvoimien toiminnan rationalisointisuunnitelma, jolla saavutetaan vuoteen 1999 mennessä hallitusohjelmassa edellytetyt todelliset ja pysyvät säästöt puolustusvoimien toimintamenoissa.

01. Puolustusministeriö

Selvitysosa: Ministeriön keskeiset tulostavoitteet vuodelle 1997 ovat:

— osallistutaan Suomen kannanottojen valmisteluun ulko- ja turvallisuuspolitiikan alueella Euroopan unionin hallitusten välisessä konferenssissa. Arvio konferenssin ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevien päätösten vaikutuksista on laadittu ja niiden edellyttämien toimenpiteiden suunnittelu on käynnistetty

— henkilöstömäärä sekä palkkausmenot on rajoitettu vuoden 1996 tasolle ottaen huomioon tehtyjen työmarkkinasopimusten kustannusvaikutukset

— uudet palkkausjärjestelmät on otettu käyttöön koko ministeriön henkilöstön sekä rauhanturvaamishenkilöstön osalta vuoden 1997 aikana

— ministeriön johtamisen kehittämistä on jatkettu uuden toiminta-ajatuksen toteuttamisella. Johdon ja henkilöstön valmennusohjelma on edennyt toiseen vaiheeseen sekä kehitys- ja tuloskeskustelut on otettu käyttöön

— tehdään puolustusmateriaalialan yhteistyösopimukset niiden maiden kanssa, joissa on puolustustarviketeollisuuden viennin painopiste sekä tehdään turvallisuussopimukset puolustustarvikealan viejien kanssa

— puolustushallinnon sisäisen tarkastuksen toiminnot on yhdistetty tulosohjausprosessia palvelevaksi tulosyksiköiden toiminnan ja talouden seuranta- ja arviointijärjestelmäksi

— turvataan puolustushallinnon toiminnan kannalta tarpeellisen rakennuskannan perusparantaminen, millä taataan kiinteistöjen käytettävyys ja arvon säilyvyys sekä toteutetaan välttämätön uudisrakentaminen.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 54 200 000 mk.
Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon omistajan tilaamat palvelut puolustushallinnon rakennuslaitokselta sekä kolmen henkilön palkkausmenojen siirto momentilta 27.30.21.

1997 määräraha	54 200 000
1996 määräraha	44 830 000
1995 tilinpäätös	42 000 000

74. (27.10.74) *Uudisrakennukset ja peruskorjaukset* (siirtomääräraha 3 v)
Momentille myönnetään 244 000 000 mk.

Käyttösuunnitelma:

	Rakennustyö	Hyöty-ala m²	Kustannusarvio 1000 mk	Kustannusarvio mk/m²	Myönnetty mk	Myönnetään mk
1.	Varastoalue, Hartola	7 880	20 200	2 563	4 400 000	8 000 000
2.	Korjaamo, Hattula	4 584	33 300	7 264	14 250 000	12 250 000
3.	Kadettikoulun ruokalarakennuksen peruskorjaus, Helsinki	2 521	17 200	6 823	5 000 000	9 000 000
4.	Vanhan asuinrakennuksen (nro 5) peruskorjaus toimistotiloiksi, Kaarti, Helsinki.	1 800	16 000	8 889		4 000 000
5.	Lentokonehallin laajennus ja peruskorjaus, Jyväskylän mlk	3 494	13 000	3 721	5 000 000	8 000 000
6.	Kiitoradan korjaus, Kauhava		11 500		9 500 000	2 000 000
7.	Ruokala, Riihimäki	1 785	15 500	8 683	5 000 000	6 800 000
8.	Entisen teollisuusrakennuksen (nro 175) peruskorjaus, I-vaihe, Riihimäki	2 000	14 000	7 000		2 000 000
9.	Lentokonehalli, Siilinjärvi	3 828	18 000	4 702	8 500 000	9 500 000
10.	Pienehköt työt					16 650 000
11.	Alue- ja verkostorakentaminen					41 050 000
12.	Muut peruskorjaukset					77 600 000
13.	Sotilasalueiden ja -laitteiden rakentaminen					40 150 000
14.	Suunnittelu ja tutkimus					7 000 000
					Yhteensä	244 000 000

Selvitysosa: Edellä lueteltujen hankkeiden lisäperusteluina esitetään seuraavaa:

4. Rakennuksen peruskorjaus toimistotiloiksi mahdollistaa vuokratilojen vähentämisen Helsingin alueella.

8. Sähköteknisen Tutkimuslaitoksen siirtyminen Espoosta edellyttää toimitilojen perusparannusta Riihimäellä.

Rakennusvaltuuksien käytöstä aiheutuva määrärahatarve vuoden 1997 jälkeen:

	1998 milj. mk	1999 milj. mk	2000 milj. mk
Aikaisemmin myönnetyt rakentamisvaltuudet.....	56,6	27,0	2,6
Vuonna 1997 myönnetyt rakentamisvaltuudet.....	55,2	16,2	28,3
Yhteensä	111,8	43,2	30,9

1997 määräraha 244 000 000
1996 määräraha 187 000 000
1996 lisämääräraha..... 37 000 000
1995 tilinpäätös 199 100 000

87. (27.10.87) *Kiinteistöjen osto ja pakkolunastus* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 12 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää hankintavaltuuksista, kiinteistöjen ja rakennusten hankkimisesta sekä osakkeiden hankkimisesta asunto- ja kiinteistöosakeyhtiöistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

1997 määräraha 12 000 000
1996 määräraha 12 000 000
1995 tilinpäätös..... 10 000 000

10. Puolustusvoimat

Selvitysosa: Puolustusvoimat ylläpitää sellaista sotilaallista puolustuskykyä, joka kyetään sopeuttamaan muuttuviin uhkatilanteisiin ja jolla hallitaan eriasteiset kriisitilanteet sekä pystytään torjumaan Suomen alueelle suunnatut eritasoiset sotilaalliset toimenpiteet.

Puolustusvoimien avaintulokset:

1. Reaaliaikainen tilannekuva ja alueellisen koskemattomuuden turvaamiskyky
2. Ajanmukainen puolustussuunnitelma ja johtamiskyky
3. Suorituskykyiset joukot
4. Kansainvälinen yhteistyö ja valmius tukea rauhanturvatoimintaa
5. Maanpuolustustahdon ylläpito

Puolustusministeriö on vuodelle 1997 asettanut alustaviksi, tärkeimmiksi avaintulosten tulostavoitteiksi:

— säilytetään vuoden 1996 suunnitellun tason mukainen tunnistus- ja torjuntavalmius sekä ilmatilan ja aluevesien valvontakyky sovituilla painopistealueilla

— valmiusjoukkokoulutus puolustusvoimien joukkotuotantojärjestelmän osana on käynnistetty siten, että keväällä 1997 on käytettävissä koulutettuna ja varustettuna komppanian suuruinen osasto

— puolustusvoimissa on asetettu hyväksytyt PTS-kauden (1997—2008) kattavat tavoitteet henkilöstöstrategialle puolustusministeriön asettamien linjausten mukaisesti

— uusien palkkausjärjestelmien tekninen valmistelu on loppuunsaatettu ja uudet palkkausjärjestelmät on otettu käyttöön (noin 20-prosenttisesti) puolustusvoimissa

— puolustusministeriön ja pääesikunnan yhteistyönä valmistelema rauhanajan toiminnan ja organisaation kehittämisen jatko-ohjelma on hyväksytty

— luodaan valmiudet maavoimien materiaaliselle kehittämiselle vuosituhannen vaihteesta alkaen

— kiinteistöhallintoon ohjatut toimintamenomomentin varat kohdistetaan enenevässä määrin kiinteistöjen kunnossapitoon ja hoitokustannuksissa saavutetaan 40 milj. markan kustannussäästö suunnitellusta vuoden 1996 tasosta.

Puolustusvoimien tukitulokset:

6. Tarkoituksenmukainen tuki ja ohjaus

7. Tarkoituksenmukainen ja säädökset täyttävä toimintaympäristö

Puolustusvoimien maksullisen palvelutoiminnan kehitystä vuosina 1995—1997 kuvaava tunnuslukutaulukko:

	1995 toteutuma	1996 ennakoitu	1997 TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	11 608	16 000	10 377
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	8 918	15 200	6 003
Käyttöjäämä tmk	2 690	800	4 374
— % tuloista	23	5	42
Osuus yhteiskustannuksista tmk	303	480	486
Ylijäämä tmk	2 387	320	3 888
— % tuloista	21	2	37

16. *Puolustusmateriaalihankinnat* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 189 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää puolustusmateriaalin sekä puolustusvoimien muun kaluston, välineistön ja laitesuojien hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää 3 477 000 000 mk aikaisemmin myönnetyistä tilausvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen, 497 000 000 mk aikaisemmin myönnettyjen tilausvaltuuksien nojalla tehtyihin hankintasopimuksiin liittyvistä indeksien ja valuuttakurssien muutoksista aiheutuviin menoihin, 150 000 000 mk puolustushaarojen ja aselajien uusinta- ja täydennyshankintoihin sekä 15 000 000 mk ammuslaboratorion tuotanto- ja ylläpitomenoihin. Määrärahaa saa käyttää enintään 20 henkilötyövuotta vastaavan projektihenkilöstön palkkaamiseen.

Sen johdosta, että aikaisemmissa talousarvioissa hyväksyttyjen tilausvaltuuksien perusteella ei kaikilta osin ole ollut mahdollista tehdä sopimuksia, saa vuoden 1997 aikana tehdä sopimuksia sanottujen tilausvaltuuksien sitomatta olevaa määrää vastaavasti edellyttäen, että näistä sopimuksista aiheutuvat vuotuiset maksut eivät ylitä kyseisten tilausvaltuuksien rahoitussuunnitelmissa esitettyjä markkamääriä.

Vuonna 1997 saa tehdä kotimaisen teollisuuden tuotekehittelyn, tuotannon monipuolistamisen ja turvaamisen, tutkimustoiminnan kehittämisen sekä vuosikymmenen lopulla alkavien hankintojen aloittamisen edellytysten luomista varten (tutkimustoiminnan ja hankintaedellytysten luomisen tilausvaltuus) sopimuksia siten, että tilausvaltuudesta saa aiheutua valtiolle menoja vuosina 1997—2001 enintään 2 700 000 000 mk. Valtuuden käytöstä saa aiheutua valtiolle menoja vuoden 1997 loppuun mennessä enintään 50 000 000 mk, vuoden 1998 loppuun mennessä enintään 280 000 000 mk (vuoden 1998 maksuosuus on 230 000 000 mk), vuoden 1999 loppuun mennessä enintään 828 000 000 mk (vuoden 1999 maksuosuus on 548 000 000 mk), vuoden 2000 loppuun mennessä enintään 1 778 000 000 mk (vuoden 2000 maksuosuus on 950 000 000 mk) ja vuoden 2001 loppuun mennessä enintään 2 700 000 000 mk (vuoden 2001 maksuosuus on 922 000 000 mk).

Selvitysosa: Aikaisemmin myönnetyistä tilausvaltuuksista vuonna 1997 aiheutuviin menoihin sisältyvät tiedustelun, valvonnan ja johtamisen järjestelmien ylläpitämisen (115 milj. mk), torjuntahävittäjien uusimisen (1 617 milj. mk), torjuntahävittäjien ase- ja huoltojärjestelmän (965 milj. mk), puolustusvoimien toimintaedellytysten kehittämisen (Venäjän kauppa, 50 milj. mk), Venäjän kaupasta kotimaahan kohdennettujen hankintojen (595 milj. mk) sekä kotimaisten telakoiden työllisyystilanteen parantamisen (135 milj. mk) maksut.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon vuoden 1996 talousarviossa hyväksytty 110 000 000 markan maksatusten siirto vuodelta 1996 vuodelle 1997 ja vähennyksenä 50 000 000 markan siirto vuodelle 1998.

Tilausvaltuuksien käytöstä aiheutuvat menot vuoden 1997 jälkeen, milj. mk:

	1998	1999	2000	Vuoden 2000 jälkeen yht.
Aikaisemmin myönnetyt tilausvaltuudet	3 459	2 391	853	20
Vuonna 1997 myönnetyt tilausvaltuudet	230	548	950	922
Yhteensä	3 689	2 939	1 803	942

1997 määräraha	4 189 000 000
1996 määräraha	3 421 000 000
1996 lisämääräraha	128 700 000
1995 tilinpäätös	2 682 066 000

21. *Puolustusvoimien toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 073 700 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää puolustusvoimien tehtävien edellyttämään toimintaan, ulkomaalaisille oppilaille annettavan sotilaskoulutuksen menojen maksamiseen sekä kevytrakenteisten suojien ja varastojen rakentamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen silloin, kun hankkeen kustannusarvio on alle 1 000 000 mk. Vuonna 1997 saa tehdä varustuksen käyttöä ja kunnossapitoa koskevia pitkäaikaisia sopimuksia määrärahan puitteissa siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuoden 1998 loppuun mennessä enintään 305 000 000 mk ja vuoden 1999 loppuun mennessä enintään 365 000 000 mk.

Selvitysosa: Momentille on arvioitu kertyvän muita tuloja 115 000 000 mk siten, että sairaus- ja äitiyspäivärahojen osuus on 20 000 000 mk ja KELA:n maksamien työterveyshuollon maksujen osuus 2 000 000 mk, asuntojen vuokratulojen osuus 80 000 000 mk sekä elokuva- ja kuva-arkistopalveluiden, sotilaselokuvateatterinäytäntöjen ja ateriakorvausten osuus on 13 000 000 mk.

Aiemmin myönnettyjen tilausvaltuuksien käytöstä aiheutuu maksuja vuonna 1997 437 000 000 mk. Hallinnonalan kiinteistöjen hoito ja ylläpito aiheuttaa vuonna 1997 maksuja 472 700 000 mk.

Hallituksen päättämä 150 000 000 markan rationalisointisäästö toteutetaan tinkimällä aluevalvonnan tasosta, vähentämällä kertausharjoituksia, karsimalla kiinteistöjen hoidosta sekä materiaalin käytöstä ja kunnossapidosta aiheutuvia menoja sekä toteuttamalla pääluokan perustelujen selvitysosassa tarkoitettua rationalisointisuunnitelmaa.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	5 199 077 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	6 003 000
Muut toimintamenot	5 193 074 000
— palkkaukset	3 176 000 000
— muut kulutusmenot	1 917 074 000
— investoinnit	100 000 000
Bruttotulot	125 377 000
Maksullisen toiminnan tulot	10 377 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	5 000
— muut suoritteet	10 372 000
Muut tulot	115 000 000
Nettomenot	5 073 700 000

1997 määräraha	5 073 700 000
1996 määräraha	5 164 000 000
1995 tilinpäätös	5 338 444 000

30. Kansainvälinen rauhanturvaamistoiminta

Selvitysosa: Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin rauhanturvaamistoimintaan annetun lain (514/84, muut. 520/93) mukaan rauhanturvaamistoiminnan määrärahat budjetoidaan ulkoasiainministeriön ja puolustusministeriön pääluokissa. Ulkoasiainministeriön pääluokassa momentilla 24.99.22 budjetoidaan määrärahat suomalaisten valvontajoukkojen palkkaus- ja koulutusmenoihin ja puolustusministeriön pääluokassa tämän luvun momentilla 21 suomalaisten valvontajoukkojen hallinto- ja varustamismenoihin sekä tarkkailijatoiminnan menoihin.

Kansainvälisen rauhanturvaamistoiminnan käsittävän tulosalueen keskeiset tulostavoitteet vuodelle 1997 ovat:

— vastata siitä, että Suomella on edelleen asettaa YK:n tai ETYJ:n rauhanturvaamistehtäviin asianmukaisesti koulutettuja ja varustet-

tuja sotilastarkkailijoita sekä rauhanturvajoukkojen henkilöstöä
— kehittää valmiusjoukkojärjestelyjä yhteistoiminnassa puolustusvoimien kanssa siten, että puolustusvoimien joukkotuotanto palvelee kansainvälisen kriisinhallinnan tarpeita
— vaikuttaa maailmalla annettavaan rauhanturvaamiskoulutuksen sisältöön osallistumalla kansainvälisiin koulutusseminaareihin ja kokouksiin sekä järjestämällä kansainvälisiä koulutustilaisuuksia suomalaisen rauhanturvaamisosaamisen markkinoimiseksi
— kehittää rauhanturvaamishenkilöstön asemaa ja palvelussuhteen ehtoja siirtymällä tehtäväkohtaiseen palkkaukseen
— nopeuttaa YK:n kustannusten takaisinmaksuun liittyvää laskutusta kohdentamalla lisää henkilöstöresursseja laskentajärjestelmän piiriin.

21. *YK:n ja ETYJ:n rauhanturvaamistoiminnan toimintamenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 66 700 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää sotilastarkkailijoiden palkkojen ja kansallisen päivärahan maksamiseen, valmiusjoukon palkkaus-, koulutus-, ylläpito-, varustamis-, hallinto- ja muiden kulutusmenojen ja pohjoismaisten YK-kurssien menojen maksamiseen sekä Libanonissa ja Makedoniassa olevan suomalaisen rauhanturvajoukon, Bosnia-Hertsegovinassa olevan suomalaisen rakentajapataljoonan ja Kyproksella olevan Suomen osaston matkakustannusten, terveydenhoito-, kuljetus-, varustamis-, huolto-, edustus- ja hallintomenojen maksamiseen.

Määrärahalla pysyväisluonteisiin tehtäviin palkatun henkilöstön määrä saa olla enintään 19 henkilötyövuotta. Lukuun ei sisälly YK:n ja ETYJ:n rauhanturvaamisoperaatioihin palkattava henkilöstö.

Siinä tapauksessa, että Suomen hallitukselle esitetään pyyntö uuden rauhanturvajoukon lähettämisestä YK:n tai ETYJ:n rauhanturvaamistehtäviin ja Suomi päättää valvontajoukon asettamisesta, uuden valvontajoukon aiheuttamiin menoihin saa käyttää tälle momentille myönnettyjä määrärahoja.

Selvitysosa: Valmiusjoukko on Suomessa toimintavalmiussitoumuksen tehneistä henkilöistä YK:n tai ETYJ:n rauhanturvaamistehtäviä varten koottava ja varustettava joukko. Suomi on asettanut YK:n käyttöön Lähi-Itään, Kashmiriin, Irakin ja Kuwaitin väliselle raja-alueelle sekä entisen Jugoslavian alueelle yhteensä 40 aseetonta sotilastarkkailijaa. Lisäksi viiden suomalaisen sotilastarkkailijan on suunniteltu osallistuvan ETYJ-operaatioon Vuoristo-Karabakhissa. Suomalainen rauhanturvajoukko toimii Etelä-Libanonissa UNIFIL-operaatiossa ja Makedoniassa UNPREDEP-operaatiossa sekä kaksi henkilöä Kyproksessa UNFICYP-operaatiossa. Lisäksi Suomi osallistuu NATO:n toimeenpano-operaatioon Bosniassa 450 henkilön rakentajapataljoonalla.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon kolmen henkilön palkkausmenojen siirto momentille 27.01.21.

1997 määräraha	66 700 000
1996 määräraha	49 000 000
1996 lisämääräraha	104 000 000
1995 tilinpäätös	49 000 000

24. *Kansainvälisen puolustuspoliittisen yhteistyön menot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kansainväliseen puolustuspoliittiseen yhteistyöhön liittyvistä kokouksista, neuvotteluista, seminaareista, koulutustilaisuuksista ja harjoituksista sekä ETY-järjestön luottamusta ja turvallisuutta lisäävien toimien täytäntöönpanosta sekä näistä johtuvista hallinnollisista toimista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään ETY-järjestön kokousten ja neuvotteluiden järjestely-, asiantuntija-, turvallisuus-, yhteysupseeri- ja muiden seurantaan liittyvien tehtävien suorittamiseen sekä ETYJ:ssä sovittujen luottamusta ja turvallisuutta lisäävien toimien toteuttamiseen. Määrärahaa käytetään myös Open Skies-sopimuksen täytäntöönpanon edellyttämien valmiuksien luomiseen ja tarvittaessa osallistumiseen sopimuksen mukaisiin valvontalentoihin tai kokeilulentoihin. Edelleen määrärahaa käytetään rauhankumppanuusohjelmamme mukaisten kokousten, koulutustilaisuuksien, opintomatkojen ja vierailuvaihdon toteuttamiseen sekä Suomessa että Suomesta muihin kumppanimaihin kuten myös osallistumiseen rauhankumppanuusohjelman mukaisiin harjoituksiin. Lisäksi määrärahaa käytetään aserajoitus- ja asevalvontaneuvottelujen seuranta ja kokousosallistumiseen sekä WEU:n tarkkailija-aseman vaatimiin seuranta-, kokous- ja asiantuntijamatkoihin. Määrärahaa käytetään edellä mainittuihin osa-alueisiin liittyvästä tutkimustoiminnasta aiheutuvien kulujen kattamiseen.

1997 määräraha 7 000 000
1996 määräraha 4 000 000
1995 tilinpäätös 3 640 000

91. Puolustusministeriön hallinnonalan metsätalous

Selvitysosa: Puolustusministeriön hallinnassa on n. 66 600 ha maata, jakautuen kasarmi- ja harjoitusalueisiin, ampuma-alueisiin, lentokenttiin, varikko- ja varastoalueisiin sekä muihin erikoisalueisiin. Vesialueita on hallinnassa n. 21 400 ha.

Puolustusministeriön hallinnonalan metsätalous on maanpuolustusta tukevaa toimintaa, jonka päätehtävänä on luoda ja ylläpitää edellytykset metsien sotilaallisille käyttötarkoituksille. Toiminta on puolustusministeriön johdossa, jolloin metsien sotilaskäyttö ja toisaalta metsänhoidolliset ja liiketaloudelliset tavoitteet sekä ympäristösuojelulliset ja viihtyvyysnäkökohdat tulevat tasapainoisesti otetuksi huomioon. Liiketaloudellisen toiminnan tulosta alentaa se, että metsätaloudessa on otettava huomioon metsämaiden käyttö varusmiesten koulutuksessa ja puolustusvoimien ampumatoiminnassa sekä eräät muut sotilaallisen toiminnan asettamat rajoitukset. Metsätaloustoimintaa voidaan harjoittaa n. 46 000 ha:lla.

Metsätaloustoiminnan tulostavoitteeksi asetetaan 6 000 000 markan käyttöjäämä. Tulostavoite edellyttää n. 110 000 m^3 markkinoitavaa puutavaraa. Puutavaran markkinoinnista on huolehtinut 1.7.1994 lukien Metsähallitus.

Puolustusministeriön metsätaloustoiminnan kehitys vuosina 1995—1997 tunnuslukuina:

	1995 Toteutuma	1996 Ennakoitu	1997 TAE
Tulot milj. mk	25,8	24,0	25,8
Erilliskustannukset milj. mk	16,6	18,0	19,8
Käyttöjäämä			
— milj. mk	9,2	6,0	6,0
— % tuloista	35,6	25,0	23,3
Myyntihintojen muutos %	15	—7	5
Volyymin muutos %	0	0	0
Investoinnit milj. mk	0,4	0,4	0,4
Investoinnit % tuloista	1,6	1,7	1,6
Tuottavuuden muutos %	4	2	2
Koneellistamisaste %	43	45	47
Vaikuttavuus %	66	66	66
Henkilöstön määrä			
— toimihenkilöt	21	20	20
— työntekijät	49	48	46
Henkilöstö yhteensä	70	68	66

Tuottavuuden muutos=vuotuisen hakkuumäärän kasvu koko henkilötyövuosimäärää kohden.
Vaikuttavuus=hakkuumäärä m^3/kasvu m^3, prosenttia

Lukuun liittyvät metsätalouden menot on otettu huomioon momentilla 12.27.21.

92. Puolustushallinnon rakennuslaitos

Selvitysosa: Rakennuslaitoksen toiminta-ajatuksena on tuottaa tai hankkia puolustusvoimien rauhanajan ja poikkeusolojen tehtävien edellyttämät rakentamis- ja kiinteistöjen ylläpi-

topalvelut mahdollisimman tehokkaasti ja taloudellisesti.

Rakennuslaitos pyrkii toiminnassaan lisäksi toteuttamaan puolustusministeriön kiinteistövarallisuuden haltijana kiinteistötoimelle asettamat kehittämistavoitteet.

Puolustusvoimien tarvitsemia talonrakennus- ja erikoisrakennekohteita valmistuu arviolta 300 000 rm^3. Lisäksi rakennuslaitos huolehtii perusparannus- ja alueteknisten töiden toteuttamisesta.

Rakennuslaitoksen ylläpidettävä rakennuskanta on vuonna 1997 yhteensä 19,3 milj. rm^3. Lisäksi ylläpidon kohteena on puolustusvoimien käytössä olevat erilaiset aluerakenteet, -laitteet ja -verkostot. Lämmitettävien rakennusten tilavuus on noin 14,2 milj. rm^3.

Puolustusministeriö on vuoden 1997 talousarvioon liittyen asettanut alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

1. Yleiset kehittämistavoitteet

— rakennuslaitoksen tehtävien, toimintamuodon ja organisaation selkeyttäminen puolustusministeriön 29.3.1996 tekemän päätöksen mukaisesti

— rakennuslaitoksen tuottavuuden ja tehokkuuden parantaminen toimintoja rationalisoimalla

— omistajan tilaamien palvelujen eriyttäminen rahoituksen, hinnoittelun ja kustannusseurannan osalta omaksi palvelukokonaisuudekseen

— rakennuslaitoksen suunnittelu- ja seurantajärjestelmän aseman vakiinnuttaminen puolustusvoimien vuosittaisten ylläpitokustannusten laskennassa

2. Rakentamisen tulostavoitteet

— rakennushankkeet toteutetaan vuoden 1997 investointisopimusten mukaisessa laajuudessa sekä hankekohtaisesti sovittujen rakentamiskustannusten ja aikataulujen mukaisesti

— rakennuslaitoksen ja puolustusvoimien välisen hankesuunnittelua koskevan sopimusmenettelyn kehittäminen

3. Kiinteistöjen ylläpidon tulostavoitteet

— ylläpitovastikkeen määrittelyperusteiden valmistelu siten, että vastikejärjestelmä voidaan ottaa käyttöön 1.1.1998 lukien

— ylläpitotehtävien toteuttaminen kiinteistönhoito- ja kunnossapitosopimukseen sisältyvässä laajuudessa, aikataulussa ja kustannuksissa

— puolustusvoimille annetaan riittävät tiedot rakennusten kunnosta ja kunnossapidon tarpeesta kunnossapitosopimusten laatimista varten

— kunnossapito-ohjelmat toteutetaan sopimusten mukaisessa laajuudessa, aikataulussa ja kustannuksissa

4. Ulkopuolisia palveluja koskevat tulostavoitteet

— ulkopuolisille tuotettujen palvelujen liiketaloudellisen kannattavuuden varmistaminen

5. Liiketaloudellinen tulos

— laitoksen liikekirjanpidon mukainen tulos suunnitelman mukaisten poistojen jälkeen on 500 000 mk

Nettobudjetoidun maksullisen toiminnan tuotto-/kululaskelma (milj. mk):

	1995	1996	1997
Liikevaihto	803,0	828,2	839,1
Muuttuvat kulut	—739,5	—761,6	—774,9
Omien toimitilojen ylläpito	6,8	6,5	6,5
Myyntikate	70,3	73,0	70,7
Kiinteät kulut	—63,5	—59,4	—61,2
Käyttökate	6,8	13,6	9,5
Poistot	—7,5	—13,5	—9,0
Muut tuotot	1,0	0,0	0,0
Ylijäämä	0,3	0,1	0,5

99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut menot

40. *Lapuan patruunatehtaan onnettomuuden tapaturmakorvaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 330 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Lapuan patruunatehtaalla vuonna 1976 sattuneesta onnettomuudesta aiheutuneiden tapaturmavakuutuslain mukaisten korvausten maksamiseen.

1997 määräraha 330 000
1996 määräraha 330 000
1995 tilinpäätös 306 980

50. *Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen*

Momentille myönnetään 5 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään puolustushallinnon ulkopuoliseen vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen sekä vapaaehtoiseen maanpuolustusjärjestelmän alue- ja paikallistason toimintaan.

1997 määräraha 5 500 000
1996 määräraha 4 000 000
1995 tilinpäätös 4 000 000

93. *Kurssivaihtelut* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 170 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää suomalaisista valvontajoukoista aiheutuvien menojen laskutuksessa ja sotilasasiamiestoiminnan tilinpidossa syntyviin kurssieroihin.

1997 määräraha 170 000
1996 määräraha 170 000
1995 tilinpäätös 432 965

Pääluokan 27 menot luvuittain vuosina 1995—1997

		v. 1995 tilinpäätös 1000 mk	v. 1996 talousarvio 1000 mk	v. 1997 esitys 1000 mk	Muutos 1996—1997 ± 1000 mk	± %
01.	Puolustusministeriö (150)	258 473	243 830	310 200	+ 66 370	+27
10.	Puolustusvoimat (160)	8 020 510	8 585 000	9 262 700	+677 700	+ 8
30.	Kansainvälinen rauhanturvaamistoiminta (030)	52 640	53 000	73 700	+ 20 700	+39
99.	Puolustusministeriön hallinnonalan muut menot (150)	4 740	4 500	6 000	+ 1 500	+33
	Yhteensä	8 336 363	8 886 330	9 652 600	+766 270	+ 9

Pääluokka 28
VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Hallinnonalan kokonaishenkilöstömäärän arvioidaan vuonna 1997 olevan 10 580 henkilötyövuotta.

Valtiovarainhallinto vastaa
— hallituksen talous- ja finanssipoliittisten linjausten valmistelusta ja toimeenpanosta
— valtiontalouden hoidosta ja taloudenhoidon tarkastuksesta
— verotuksen toimeenpanosta
— valtion tarvitseman muun rahoituksen hankinnasta
— tullitoimesta
— rahoitusmarkkinoiden toimivuudesta
— julkisen hallinnon kehittämisestä
— valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikasta
— yhteiskunnan tilastotietohuollosta
sekä tuottaa muulle hallinnolle erilaisia tukipalveluita.

Valtiovarainministeriö toimii valtioneuvoston esikuntana talous- ja finanssipolitiikkaan ja hallinnon kehittämiseen liittyvissä kysymyksissä. Valtiovarainministeriön ja sen hallinnonalan toiminta tukee siten niitä päämääriä, jotka on esitetty talousarvion yleisperusteluissa. Valtiovarainhallinnon toiminnan painopisteitä yleisperusteluissa esitettyjen ohella vuonna 1997 ovat seuraavat:

Verotuksen toimeenpanossa lisätään verovalvontaa harmaan talouden saamiseksi verotuksen piiriin. Veroehdotuksen käyttöä koskevaa kokeilua laajennetaan. Painopistettä siirretään verovelvollisen omaan ilmoitukseen perustuvasta valvonnasta muilta kuin verovelvollisesta saatuihin tietoihin perustuvaan valvontaan. Asiakaspalvelua parannetaan.

Tullitoimella turvataan ja edistetään Euroopan yhteisön ulkomaankaupan ja sisämarkkinoiden toimivuutta. Tavoitteena on erityisesti ulkomaankaupan ja -liikenteen sujuvuuden sekä yritystoiminnan edellytysten parantaminen samoin kuin harmaan talouden ja tullirikollisuuden torjuminen.

Ministeriön hallinnonalalla tuotetaan erilaisia *hallinnon tukipalveluita.* Näitä ovat valtioyhteisön sisäiset henkilöstö-, talous- ja finanssihallinnon sekä eläke- ja vahinkoturvan toimeenpanotehtävät. Nämä palvelut pyritään tuottamaan kilpailukykyisesti ja laadukkaasti. Hallinnon tukipalveluihin kuuluu myös valtion kiinteistö- ja muun omaisuuden hallinnointi. Omaisuutta pyritään hoitamaan siten, että toiminta on kannattavaa ja antaa tuottoa omaisuuteen sitoutuneelle pääomalle.

Taloudellisessa tutkimustoiminnassa korostuvat edelleen kasvun ja työllisyyden kestävään parantamiseen sekä valtion velkaantumisen supistamiseen liittyvä tutkimus.

Tilastotointa kehitetään ottamalla huomioon etenkin Euroopan unionin jäsenyydestä johtuvat tietotarpeet ja velvoitteet. Keskeisiä uudistamisen kohteita ovat kansantalouden tilinpito, työvoimatilasto, palkka- ja työvoimakustannustilasto, yritystoiminnan rakenne- ja suhdannetilastot, kuluttajahintaindeksi sekä sähköisten tietoyhteyksien kehittäminen

Valtion taloudenhoidon tarkastuksessa pyritään lisäämään tuloksellisuutta, yhtenäisyyttä, luotettavuutta ja raportoinnin käyttökelpoisuutta. Toiminnantarkastusten painopisteenä ovat hallinnon taloudellisten ohjausjärjestelmien arviointi sekä valtionavustusten ja muiden tukien käytön arviointi. Osa voimavaroista kohdistetaan EU-varainsiirtojen tarkastamiseen.

01. Valtiovarainministeriö

Selvitysosa: Valtiovarainministeriön pitkän aikavälin tavoitteena on vahvan, työllisyyttä parantavan talouskasvun edistäminen sekä valtiontalouden velkaantumisen pysäyttäminen. Keskeisenä tavoitteena on myös parantaa julkisen sektorin laatua ja tuottavuutta. Valtiovarainministeriö pyrkii lisäksi aktiivisesti vaikuttamaan EU-hallinnon kehittämiseen. Suomen EU-puheenjohtajakauteen ryhdytään varautumaan hyvissä ajoin.

Valtiovarainministeriötä kehitetään valtioneuvoston esikuntana sekä toimialansa strategisena ohjausyksikkönä. Hallinnonalan ohjausta tehostetaan mm. parantamalla toiminnan, talouden, suunnittelun ja tietojärjestelmien yhteensopivuutta.

Ministeriön alustavat tulostavoitteet vuodelle 1997 ovat:

— Valmistellaan talouspolitiikkaa, jolla parannetaan kansantalouden kasvupotentiaalia, lisätään sen sopeutumiskykyä ja torjutaan talouden häiriöitä.

— Valmistaudutaan Suomen mahdolliseen liittymiseen EU:n talous- ja rahaliittoon ja arvioidaan sen vaikutuksia Suomen harjoittamaan talouspolitiikkaan, valtiontalouteen ja rahoitusmarkkina- ja verolainsäädäntöön sekä muihin ministeriön toimialueisiin.

— Parannetaan kansantaloutta ja valtiontaloutta koskevien arvioiden ja ennusteiden laatua kehittämällä tietojärjestelmiä ja arviointimenetelmiä. Lisätään informaatiota yleisölle talouden kehityksestä, ongelmista ja talouspolitiikan vaihtoehdoista.

— Koordinoidaan hallituksen päättämien valtion menojen säästöjen ja työllisyysohjelman toteuttamista menokehysten ja talousarvioesityksen valmistelussa. Tavoitteena on valtion velkaantumisen taittamisen edellyttämä menojen kasvun rajoittaminen ja menojen kohdentaminen siten, että menotalous tukee talouden kasvua ja työllisyyden paranemista.

— Työhön kohdistuvan verotuksen keventämistä jatketaan. Energiaverotuksen ja tieliikenteen verotuksen rakennetta uudistetaan. EU:n vero- ja tullipolitiikan kehittämiseen vaikutetaan erityisesti arvonlisäverotuksessa.

— Huolehditaan valtion maksuvalmiudesta sekä hankitaan valtion tarvitsema lainarahoitus mahdollisimman kustannustehokkaasti ja riskittömästi. Valtion velan riskien hallintaa kehitetään edelleen.

— Edistetään rahoitusmarkkinoiden vakautta, luotettavuutta ja kilpailuedellytyksiä sekä tuetaan pyrkimyksiä vähentää rahoitusjärjestelmän pankkikeskeisyyttä. Valmistellaan pankkitukijärjestelmän asteittaista lakkauttamista.

— Selvitetään talousarvion rakenteen uudistamistarpeet. Virastojen kirjanpidossa otetaan käyttöön liikekirjanpidon kaltainen järjestelmä 1998 alusta. Täsmennetään tilivelvollisuutta ja kehitetään siihen liittyvää raportointijärjestelmää sekä laaditaan malli ministeriökohtaisille toimintakertomuksille. Selvitetään EU-rahoituksen ja kirjanpidon uudistamisen edellyttämät sisäisen valvonnan kehittämistarpeet.

— Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikalla tuetaan valtioyhteisön perustehtävien hoitoa. Valtioyhteisön yhteiset tavoitteet muodostavat perustan virastojen omalle työnantaja- ja henkilöstöpolitiikalle. Kehitetään johtamista ja johdon informaatiojärjestelmää. Huolehditaan virkamieskunnan valmentamisesta EU-puheenjohtajuuteen. Toteutetaan palkkausjärjestelmän uudistaminen oleellisessa osassa valtioyhteisöä sekä edistetään henkilöstön osaamista, liikkuvuutta ja työmarkkinakelpoisuutta.

— Valmistellaan valtioneuvoston hallintopoliittisia linjauksia, joissa määritellään hallintopolitiikan yleiset periaatteet ja keinot sekä erityisesti organisaatio-, ohjaus- ja omistajastrategia. Jatketaan markkinamekanismien ja kilpailukykyisen palvelutuotannon kehittämistä kustannus- ja laatutietoisuutta edistävillä hankkeilla.

— Vahvistetaan valtion tietohallinnon koordinointia, edistetään tietoyhteiskuntakehitystä sekä parannetaan tietojärjestelmien yhteentoimivuutta, tietojen yhteiskäyttöä ja tietoturvallisuutta sekä luodaan edellytyksiä sähköiselle asioinnille.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 113 000 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 280 000 mk yhden henkilötyövuoden siirtona momentille 28.10.21 ja lisäyksenä 2 000 000 mk valtion vakuusrahaston hallinnon siirrosta aiheutuvia palkkaus- ja muita toimintamenoja varten sekä 3 000 000 mk EMU-tiedotuksesta aiheutuvia menoja varten.

1997 määräraha 113 000 000
1996 määräraha 108 000 000
1995 tilinpäätös 102 534 000

03. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

Selvitysosa: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus tekee soveltavaa tutkimusta julkisesta taloudesta ja kansantalouden rakennekysymyksistä sekä pitkän aikavälin kehityksestä. Tutkimuskeskuksen asemaa valtiovarainministeriön strategisena tutkimuksellisena voimavarana talouspolitiikan valmistelussa selkeytetään yhteistyössä ministeriön kanssa.

Valtiovarainministeriö on talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä asettanut alustavasti tutkimuskeskukselle vuodelle 1997 seuraavat tavoitteet:

Vuoden 1997 toiminnassa korostuvat edelleen kasvun ja työllisyyden kestävään parantamiseen sekä valtion velkaantumisen supistamiseen liittyvä tutkimus. Tutkimustoiminnan keskeisenä tavoitteena on hakea ratkaisuvaihtoehtoja työttömyysongelmaan. Painopisteenä on julkisen sektorin rooli kasvuedellytysten turvaamisessa sekä kasvun työllistävyyden analyysi. Toinen tärkeä tutkimustoiminnan tavoite on kansainvälisen toimintaympäristön muutosten ja niiden vaikutusten arviointi. Tässä tulee keskeiseksi palkanmuodostukseen ja työllisyyteen, koko hyvinvointivaltion uudistamiseen, julkisen sektorin laajuuteen sekä sen eri toimintatasojen väliseen työnjakoon palvelujen tuottamisessa ja rahoituksessa liittyvä tutkimus. Tärkeä tutkimuskohde on myös talouden instituutioiden ja kannustimien, kuten tulonsiirto- ja verojärjestelmän analysointi työnteon kannalta sekä se, millaisia vaikutuksia kannustimilla on taloudelliseen käyttäytymiseen.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 17 620 000 mk.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	19 620 000
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset	1 800 000
Muut toimintamenot	17 820 000
Bruttotulot	2 000 000
Maksullisen toiminnan tulot	
— tutkimuspalvelut	1 800 000
— muut tulot	200 000
Nettomenot	17 620 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 1 380 000 mk talousneuvoston sihteeristön tehtävien valtioneuvoston kansliaan siirron johdosta.

1997 määräraha 17 620 000
1996 määräraha 18 950 000
1995 tilinpäätös 18 611 000

05. Valtiokonttori

Selvitysosa: Valtiokonttorin tavoitteena on edistää valtionhallinnon tuloksellisuutta tuottamalla kilpailukykyisiä taloudellishallinnollisia tukipalveluja. Tavoitteeseensa Valtiokonttori pyrkii toteuttamalla seuraavia tehtäviä valtiokonsernin sisäisen talous- ja finanssihallinnon sekä eläke- ja vahinkoturvan toimeenpanijana:

1. Tuottaa valtionhallinnolle talous- ja henkilöstöhallinnollisia tukipalveluja.
2. Tukee hallinnon ohjausjärjestelmien ja rakenteiden uudistamista; sekä
3. Huolehtii osaltaan valtion henkilöstön työkyvyn ylläpitämisestä.

Viime vuosina Valtiokonttorin suoritteiden kysynnässä valtion liikelaitosten yhtiöittämisistä ja yleisestä valtion henkilöstön vähentämisestä johtunut supistuminen on tasaantunut. Eläkkeet -yksikön suoritteiden määrään henkilöstön väheneminen vaikuttaa vasta pidemmällä aikavälillä. Valtion henkilöstön ikääntyminen lisää työkyvyn alenemiseen ja eläköitymiseen liittyviä riskejä ja edellyttää Valtiokonttorilta

voimakkaita toimenpiteitä organisaatioiden tukemiseksi henkilöstönsä työkyvyn ylläpitämisessä. Tehtävät lisääntyvät erityisesti valtion rahoituksen hankintaan ja lainanantoon liittyvillä toimialoilla. Uusi kirjanpitomalli on tarkoitus ottaa käyttöön valtion tilivirastoissa vuoden 1998 alusta. Tapaturmaviraston liittäminen Valtiokonttoriin 1.10.1996 lukien toi sille kokonaan uuden asiakaskunnan ja tehtävät ikääntyvien sotainvalidien korvausturvasta huolehtimisessa sekä sotainvalidien ja rintamaveteraanien itsenäisen selviytymisen tukemisessa.

Valtiovarainministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä Valtiokonttorille vuodelle 1997 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Palvelutavoitteet

		1995 toteutuma	1996 tulossop. tavoite	1997 tavoite
Rahoituspalvelut				
— Lainakannan keskimääräinen takaisinmaksuaika.		3v7kk	4v	4v
Antolainaus				
— Henkilölainojen sisäänmaksujen käsittelyaika ...	vk	2,7	2,5	2,4
— Yhteisölainojen sisäänmaksujen käsittelyaika....	vk	1,5	2,0	2,0
— Lainojen ulosmaksujen käsittely	pv	1	1	1
Vahingonkorvaukset				
— Tapaturmakorvausten käsittelyaika	pv	22	21	21
— Rikosvahinkojen käsittelyaika	kk	6,6	7	6
— Muiden korvausten käsittelyaika	pv	20,6	17,6	17,6
Eläkkeet				
— Eläkepäätöksen käsittelyaika	kk	2,0	2,3	2,3
— Eläkkeen maksu aloitetaan palvelussuhteen päättymistä seuraavan kuukauden aikana				
Sotilasvammat				
— Ensikertaiset hakemukset.....	kk	8	5	5
— Elinkoron oikaisut	kk	7	6	3
— Sairausapulisät	kk	4	4	3

Työn tuottavuus

	1994/1995 toteuma	Muutos % 1995/1996 tulossop. tavoite	1996/1997 TAE
Antolainaus	—4	+2	0
Vahingonkorvaukset.....	—1	+5	+7
Eläkkeet.....	—1	—1	—3
Sotilasvammat.....			+6

Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:

Liiketaloudelliset suoritteet

	1995 toteutuma	1996 tavoite	1997 tavoite
Maksullisen toiminnan tulot tmk	136 524	13 230	12 839
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	138 732	7 776	7 261
Käyttöjäämä tmk.....	—2 208	5 454	5 578
— % tuloista.....	—2	41	43
Osuus yhteiskustannuksista tmk	11 054	3 906	4 114
Ylijäämä/Alijäämä tmk	—13 262	1 548	1 463
— % tuloista.....	—10	12	11
Tulot % kustannuksista.....	91	113	113
Investoinnit tmk.....	1 771	219	27
— % tuloista.....	1	2	0

Julkisoikeudelliset suoritteet	1995 toteutuma	1996 tavoite	1997 tavoite
Maksullisen toiminnan tulot tmk	4 996	4 867	4 778
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	2 136	2 207	2 201
Käyttöjäämä tmk	2 860	2 660	2 577
— % tuloista	57	55	54
Osuus yhteiskustannuksista tmk	2 878	2 683	2 600
Ylijäämä/Alijäämä tmk	—18	—22	—22
— % tuloista	0	0	0
Tulot % kustannuksista	100	100	100
Investoinnit tmk	6	120	110
— % tuloista	0	2	2

Muiden säädösten kuin valtion maksuperustelain nojalla maksulliset suoritteet

	1995 toteutuma	1996 tavoite	1997 tavoite
Maksullisen toiminnan tulot tmk	9 387	7 927	7 137
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	3 582	3 764	3 438
Käyttöjäämä tmk	5 805	4 163	3 699
— % tuloista	62	53	52
Osuus yhteiskustannuksista tmk	4 602	4 163	3 699
Ylijäämä/Alijäämä tmk	1 202	0	0
— % tuloista	13	0	0
Tulot % kustannuksista	115	100	100
Investoinnit tmk	0	312	230
— % tuloista	0	4	3

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 185 000 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon vuonna 1996 tapahtuneen sotilasvammayksikön siirrosta aiheutuva yhdeksän kuukauden osuus sekä 700 000 mk korvausten maksatusmenojen siirtona momentilta 33.22.50.

1997 määräraha 185 000 000
1996 määräraha 140 150 000
1995 tilinpäätös 133 000 000

88. *Osakkeiden hankkiminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kansallisen arvopaperikeskuksen osakkeiden merkitsemiseen.

Selvitysosa: Valtion osuudeksi yhtiön osakepääomasta on osakassopimuksessa sovittu 15 %, mikä on 15 milj. mk.

1997 määräraha 5 000 000
1996 määräraha 10 000 000

95. *Valtion saatavien turvaaminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 300 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtion laina- ja takaussaatavien sekä perintöomaisuuden turvaamisesta ja hoidosta sekä aiheettomasti maksettujen etuuksien takaisin perimisestä ja valtion takautumisoikeuden käyttämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kiinteistön tai muun omaisuuden ostamiseen konkurssi- tai pakkohuutokaupassa, milloin se on valtion laina-, takaus-, tms. saatavien turvaamiseksi tarpeen, sekä valtiolle näin tulleen omaisuuden hoidosta aiheutuvien menojen maksamiseen.

1997 määräraha 300 000
1996 määräraha 300 000
1995 tilinpäätös 768 938

06. Tapaturmakorvaukset ja muut vahingonkorvaukset

50. *Tapaturmakorvaukset ja muut vahingonkorvaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 200 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää käyttösuunnitelmassa yksilöidyistä käyttötarkoituksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Käyttösuunnitelma:	mk
Tapaturmavakuutuslain (608/48), ammattitautilain (1343/88), valtion virkamiesten tapaturmakorvauksesta annetun lain (449/90), työmarkkinatuesta annetun lain (1542/93), sotilastapaturmalain (1211/90) sekä tapaturmakorvausjärjestelmään liittyvän muun lainsäädännön nojalla maksettavat tapaturmakorvaukset	146 500 000
Liikennevakuutuslain (279/59) ja liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/91) nojalla maksettavat liikennevakuutuskorvaukset	12 100 000
Eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta annetun lain (269/74) ja valtion virantoimituksesta tai työtehtävästä aiheutuneiden eräiden vahinkojen korvaamisesta annetun lain (794/80) nojalla maksettavat valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaukset	500 000
Valtion virkamieslain (750/94) ja eroraha-asetuksen (999/94, muut. 1350/94) nojalla maksettavat virkamiesten erorahat, aikuiskoulutuslisät, toistuvat korvaukset ja ammattikoulutusrahat	13 400 000
Ryhmähenkivakuutusta vastaavan edun järjestämisestä aiheutuvat menot virka- ja työehtosopimusten nojalla sekä kansanedustajana toimineen henkilön, eduskunnan virkamiesten ja rauhanturvaamishenkilöstön vastaavaa etua koskevan lainsäädännön nojalla sekä asevelvollisen kuoltua suoritettava taloudellinen tuki	25 000 000
Valtion liikelaitoksille valtion liikelaitosten vahinkoturvajärjestelmästä annetun valtioneuvoston päätöksen (1422/91) nojalla maksettavat korvaukset	3 000 000
Yhteensä	200 500 000

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon sotilastapaturmien korvausmenoina 14 000 000 mk, mistä 13 000 000 mk on aiemmin budjetoitu momentille 33.22.(51).

1997 määräraha	200 500 000
1996 määräraha	186 500 000
1995 tilinpäätös	179 038 580

07. Eläkkeet

05. *Vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet sekä kuntoutustuet* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 692 800 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtion eläkelain (280/66) ja siihen liittyvän lainsäädännön mukaisten eläkkeiden, perhe-eläkkeiden sekä kuntoutustukien ja niiden lisien maksamiseen.

Käyttösuunnitelma:	mk
Valtion palveluksen perusteella myönnetyt eläkkeet, kuntoutustuet ja perhe-eläkkeet	9 278 200 000
Kunnan, seurakunnan ja yksityisen palveluksen perusteella myönnetyt eläkkeet, kuntoutustuet, perhe-eläkkeet sekä valtionapulaitosten vastaavat eläkkeet	3 129 400 000
Kansanedustajain eläkkeet ja perhe-eläkkeet	39 700 000
Toisen korvauslain 7 § 2 momentissa tarkoitetut eläkkeet	200 000
Liikelaitosten ja liiketoimintaa harjoittavien valtion virastojen ja laitosten eläkkeet, kuntoutustuet ja perhe-eläkkeet	245 300 000
Yhteensä	12 692 800 000

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon arvioitu eläkekannan volyymikasvu sekä vuodelle 1997 tuleva indeksikorotus.

1997 määräraha	12 692 800 000
1996 määräraha	12 376 000 000
1996 lisämääräraha	—81 300 000
1995 tilinpäätös	11 835 136 500

06. *Ylimääräiset eläkkeet* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 121 850 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ylimääräisten eläk-

keiden myöntämiseen voimassa olevien valtioneuvoston päätösten mukaisesti sekä aiemmin myönnettyjen ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen.

Lisäksi määrärahasta saadaan myöntää ylimääräisiä eläkkeitä ja perhe-eläkkeitä Sotainvalidien Veljesliiton päätoimisille huoltotehtävissä toimiville toimihenkilöille sekä Kriminaalihuoltoyhdistyksen palveluksessa oleville niille toimihenkilöille, joiden palkkaukseen myönnetään valtionapua noudattaen soveltuvin osin valtion eläkelain, valtion perhe-eläkelain ja rintamaveteraanien varhaiseläkelain säännöksiä. Eläkkeestä vähennetään samasta palveluksesta työntekijäin eläkelain nojalla myönnettävä eläke.

Edelleen määrärahaa saa käyttää valtion palveluksesta aiemmin ylimääräisen eläkkeen saaneiden toimihenkilöiden määräaikaisten eläkkeiden jatkamiseen sekä heidän jälkeensä myönnettävien perhe-eläkkeiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään 3 600 000 mk ylimääräisistä taiteilijaeläkkeistä annetun valtioneuvoston päätöksen (75/74) mukaisten taiteilijaeläkkeiden ja ylimääräisistä sanomalehtimieseläkkeistä annetun valtioneuvoston päätöksen (37/77) mukaisten sanomalehtimieseläkkeiden myöntämiseen kuitenkin siten, että enintään saadaan myöntää täyttä eläkettä vastaavina 35 ylimääräistä taiteilijaeläkettä ja 10 ylimääräistä sanomalehtimieseläkettä. Lisäksi määrärahasta saadaan käyttää enintään 50 000 mk eduskunnan kansliatoimikunnan myöntämien ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää ylimääräisten eläkkeiden ja perhe-eläkkeiden myöntämiseen Maatalousseurojen Keskusliiton, sittemmin Maatalouskeskusten liiton, ja niiden jäsenjärjestöinä toimineiden maanviljelys- ja talousseurojen päätoimisesta palveluksesta asutuslainsäädännössä annetun toimivallan käyttämistä varten muodostetuissa toimielimissä. Edellytyksenä on lisäksi, että henkilöllä on tai olisi ollut oikeus eläkkeeseen valtion varoista tai kunnallisesta eläkejärjestelmästä ns. lisäeläketurvan mukaisesti ja että eläketurva muuten jäisi olennaisesti pienemmäksi siitä, mitä se olisi ollut, jos asutustehtävissä palveltu aika olisi luettu eläkeajaksi mainittuja eläkkeitä varten.

Eläke myönnetään sen määräisenä, että se yhdessä Valtiokonttorin tai Kuntien eläkevakuutuksen ja Eläkekassa Maan myöntämän eläkkeen kanssa on yhtä suuri kuin Valtiokonttorin tai Kuntien eläkevakuutuksen myöntämä eläke olisi ollut, jos asutustehtävissä palveltu aika olisi kokonaan luettu eläkeajaksi näitä eläkkeitä varten.

Käyttösuunnitelma:	mk
Ennen myönnetyt ylimääräiset eläkkeet.	116 700 000
Vuoden kuluessa myönnettävät taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (enintään)	3 600 000
Vuoden kuluessa myönnettävät muut ylimääräiset eläkkeet	1 500 000
Eduskunnan kansliatoimikunnan ylimääräiset eläkkeet (enintään)	50 000
Yhteensä	121 850 000

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon vuodelle 1997 tuleva indeksikorotus sekä se, että vuonna 1997 myönnetään uusia taiteilijaeläkkeitä 35 ja sanomalehtimieseläkkeitä 10 kpl.

Uusien ylimääräisten eläkkeiden määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon ns. paikalta palkattujen ulkomaan kansalaisten Suomen valtion palveluksesta kertyneen eläketurvan maksaminen kertasuorituksena valtioneuvoston päätöksen (195/89) nojalla.

1997 määräraha	121 850 000
1996 määräraha	127 750 000
1995 tilinpäätös	116 260 502

07. *Muut eläkemenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 171 100 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää korvausten maksamiseen Kuntien eläkevakuutukselle eri lakien nojalla valtion toimintojen kunnallistamisen yhteydessä suoritetuista eläkejärjestelyistä ja Eläkekassa Maalle siitä eläkemenojen lisäyksestä, mikä aiheutuu asutustehtävissä palvellun ajan huomioon ottamisesta eläkekassan myöntämässä eläkkeessä.

Edelleen määrärahaa saa käyttää korvausten maksamiseen Nokia Telecommunications Oy:lle, Vapo Oy:lle, Vammas Oy:lle ja Lapua Oy:lle siitä valtion eläkelain tasoisen eläketurvan säilyttämisestä syntyvästä lisärasituksesta, joka näille yhtiöille aiheutuu 31.8.1976 Televan, 31.12.1983 Valtion polttoainekeskuksen, 31.12.1990 Vammaskosken tehtaan ja Lapuan Patruunatehtaan palveluksessa olleen henkilöstön siirrosta näiden yhtiöiden palvelukseen. Korvausta maksetaan myös yrityskauppojen tai vastaavien yritysten omistuspohjan uudelleenjärjestelyjen yhteydessä tai konsernin sisällä

yhtiöstä toiseen vanhana työntekijänä ennen 1.1.1994 siirretyn henkilön työnantajalle. Valtiokonttori saa sopia vakuutusmatemaattisin perustein lasketusta eläkevastuiden kertasuorituksesta.

Käyttösuunnitelma:	mk
Korvaus Kuntien eläkevakuutukselle ..	157 800 000
Korvaus Nokia Telecommunications Oy:lle	3 600 000
Korvaus Vapo Oy:lle	5 300 000
Korvaus Vammas Oy:lle	1 500 000
Korvaus Lapua Oy:lle	2 200 000
Muut korvaukset	700 000
Yhteensä	171 100 000

Selvitysosa: Korvaukset maksetaan pääasiassa vakuutusmatemaattisesti laskettuina kertasuorituksina. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon vuodelle 1997 tuleva indeksikorotus. Määrärahaa ei käytetä eläkekorvausten maksamiseen vuoden 1992 jälkeen perustettaville yhtiöille.

1997 määräraha	171 100 000
1996 määräraha	159 900 000
1995 tilinpäätös	138 065 320

61. *Korko valtion eläkerahastolle* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 40 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtion eläkerahastosta annetussa laissa (1372/89, muut. 942/93 ja 1234/95) säädetyn koron maksamiseen valtion keskuskirjanpidossa olevan yhdystilin varoille.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon se, että korko on yhtä suuri kuin työntekijäin eläkelain (395/61) mukaisessa eläkejärjestelmässä vakuutusmaksulainasta perittävä korko (1.1.—31.3.1996 6,5 % ja 1.4.1996 lukien 6,0 %). Korko tuloutetaan rahastolle jälkikäteen helmikuun loppuun mennessä.

1997 määräraha	40 000 000
1996 määräraha	43 000 000
1995 tilinpäätös	42 724 144

10. Valtiontalouden tarkastusvirasto

Selvitysosa: Valtiontalouden tarkastusviraston toiminta jakaantuu tilintarkastusyksikköön, kahteen toiminnantarkastusyksikköön ja sisäisten palvelujen toimintayksikköön.

Valtiontalouden tarkastusvirasto on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä vuodelle 1997 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Tilintarkastus tarkastaa kaikki tilivirastot vuosittain. Tilintarkastuksen raportointia aiennetaan edelleen ja tarkastuksen laatua kehitetään. Vuonna 1997 arvioidaan saatettavan loppuun yhteensä 110 tarkastusta. Vuonna 1996 vastaava luku on 109. Lisäksi viraston henkilöstö suorittaa liikelaitosten, kansainvälisten järjestöjen ja muita vastaavia tilintarkastuksia vuosittain noin 50 kappaletta.

Toiminnantarkastus arvioi toimintaa, jonka välitöntä tai välillistä seurausta valtion tulot ja menot ovat. Toiminnantarkastus selvittää toiminnan tavoitteiden sekä valtiontalouden kokonaisedun toteutumiseen liittyviä ongelmia ja tuottaa tietoa valtiontalouden ohjaukselle. Tavoitteena on, että toiminnantarkastuksia saatetaan päätökseen noin 30 kappaletta.

Tarkastusviraston kokonaiskustannukset kohdennettuina toimintayksiköille ovat seuraavat:

	1996 Mmk	1997 Mmk
Toiminnantarkastus 1	11,8	11,8
Toiminnantarkastus 2	11,1	11,1
Tilintarkastus	15,4	15,7
Kustannukset yhteensä	38,3	38,6

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 38 200 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 1 520 000 mk toiminnan laajentumisen johdosta sekä 280 000 mk yhden henkilötyövuoden siirtona momentilta 28.01.21.

1997 määräraha	38 200 000
1996 määräraha	36 400 000
1995 tilinpäätös	31 000 000

18. Verohallinto

Selvitysosa: Verohallinto toimii valtiovarainministeriön hallinnonalan verotuksen keskeisenä organisaationa. Verohallinnon tulosaluejako pohjautuu asiakaslähtöiselle tarkastelutavalle. Sen asiakkaita ovat veronsaajat, veronmaksajat sekä tieto- ja asiantuntijapalvelujen käyttäjät.

Verohallinto kerää ja välittää tehtäviinsä kuuluvat verot ja veronluonteiset maksut veronsaajille oikeamääräisinä ja oikeaan aikaan. Lisäksi se huolehtii veronsaajien edunvalvonnasta. Veronmaksajia palvellaan siten, että he suoriutuvat mahdollisimman vaivattomasti lakimääräisistä velvoitteistaan. Verohallinto luovuttaa verotustietoja ja antaa mm. verotusta koskevia ennakkotietopäätöksiä maksullisina erityispalveluina.

Valtiovarainministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä verohallinnolle vuodelle 1997 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Verovalvontaa lisätään harmaan talouden saamiseksi verotuksen piiriin. Henkilökuntaa kohdennetaan verovelvollisen omiin ilmoituksiin perustuvasta tietojen vastaanottamisesta ja seulonnasta uudentyyppiseen valvontaan, jossa käytetään enenevässä määrin hyväksi muilta kuin verovelvolliselta saatuja tietoja. Tavoitteena on saada esiin rekisteröimättömät ja ilmoituksensa laiminlyöneet verovelvolliset. Verotarkastustoiminnassa painotetaan mahdollisimman reaaliaikaisia ja kaikki verolajit kattavia, verovelvolliskohtaisia tarkastuksia sekä omaksutaan uusia tarkastusmenetelmiä. Valvontaa kehitetään sitä tukevan tietotekniikan avulla sekä lisäämällä yhteistyötä toisten viranomaisten ja muiden intressitahojen kanssa. Verojen kertymisen parantamiseksi tehostetaan verotarkastuksen ja perinnän välistä sekä muiden viranomaisten kanssa tapahtuvaa yhteistoimintaa.

Verovelvollisen omaa ilmoittamisvelvollisuutta vähennetään laajentamalla kokeilua, joka koskee veroehdotuksen käyttöä. Siinä verotus perustuu palkkojen ja muiden suoritusten maksajilta saatuihin tietoihin, jolloin rutiinitehtäviä voidaan automatisoida. Tavoitteena on, että verovuoden 1997 verotuksessa mukana olisi noin 2—2,5 milj. verovelvollista.

Asiakkaiden ohjausta ja muuta asiakaspalvelua parannetaan. Tavoitteena on, että asiakkaat voivat hoitaa mahdollisimman suuren osan asioistaan lähimmässä verohallinnon toimipisteessä. Toisaalta tavoitteena on palvelu, jossa vähennetään veronmaksajan tarvetta asioida verohallinnon toimipisteissä. Jatketaan uuden sukupolven laitteisto- ja ohjelmistoinvestointeja. Työn tuotavuutta ja taloudellisuutta parannetaan 3 %.

Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:

	1995 TP	1996 ennakoitu	1997 TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	13 297	9 410	10 460
— julkisoikeudelliset suoritteet tmk	10 809	7 660	7 714
— muut suoritteet tmk	2 488	1 750	2 746
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	10 145	12 029	13 366
Käyttöjäämä tmk	3 152	—2 619	—2 906
— % tuloista	24	—28	—28
Osuus yhteiskustannuksista tmk	4 769	2 557	2 909
Ylijäämä/Alijäämä tmk	—1 617	—5 176	—5 815
— % tuloista	—12	—55	—56
Tulot % kustannuksista	89	65	64
Investoinnit tmk	0	0	

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 530 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös ajoneuvohallintokeskukselle maksettavien eräiden tieliikenteen veroasioiden hoitoon liittyvien korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina verohallinnon maksuperustepäätöksen mukaiset tulot.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	1 551 257 000
Maksullisen toiminnan erillismenot.	12 963 000
Muut toimintamenot	1 538 294 000
Bruttotulot	21 257 000
Maksullisen toiminnan tulot	10 460 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	7 714 000
— muut suoritteet	2 746 000
Muut tulot	10 797 000
Nettomenot	1 530 000 000

1997 määräraha	1 530 000 000
1996 määräraha	1 518 466 000
1995 tilinpäätös	1 527 000 000

39. Eräät siirrot Ahvenanmaan maakunnalle

Selvitysosa: Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/91) mukaan Ahvenanmaan maakunnalle suoritetaan itsehallinnosta aiheutuvien menojen kattamiseksi vuosittain valtion varoista määrä, joka vahvistetaan itsehallintolain tarkoittamassa tasoituksessa. Ahvenanmaan valtuuskunta toimittaa tasoituksen vuosittain jälkikäteen kultakin kalenterivuodelta. Tasoitusmäärä lasketaan siten, että valtion tilinpäätöksen mukaiset asianomaisen vuoden tulot lukuunottamatta uusia valtion lainoja, kerrotaan itsehallintolain mukaisella tasoitusperusteella, joka on 0,45 prosenttia.

Tasoitusmäärästä maksetaan vuosittain ennakkoa, joka on otettava valtion talousarvioesitykseen. Ahvenanmaan valtuuskunta vahvistaa ennakon suuruuden. Myös vuotuisen ennakon arvioitu määrä lasketaan edellä tarkoitetulla tavalla.

Ahvenanmaan maakunnalle voidaan itsehallintolain mukaan myöntää myös ylimääräistä määrärahaa, verohyvitystä ja erityistä avustusta itsehallintolaissa tarkemmin säädetyin perustein. Myös näistä määrärahoista päättää Ahvenanmaan valtuuskunta. Itsehallintolain mukaan tasavallan presidentti vahvistaa tasoitusta koskevan valtuuskunnan päätöksen sekä edellä tarkoitettuja muita määrärahoja koskevat valtuuskunnan päätökset. Ahvenanmaan valtuuskunnan päätökset on vahvistettava niitä muuttamatta tai jätettävä vahvistamatta.

30. *Ahvenanmaan tasoitusmaksu* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 729 000 000 mk.

Määrärahaa saa Ahvenanmaan valtuuskunnan päätöksen mukaisesti käyttää Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/91) mukaista tasoitusta ja tasoitusmäärää koskevien ennakkomaksujen suorittamiseen. Kun tasoitus lain mukaan suoritetaan jälkikäteen, saattavat tällöin vielä vahvistamattomien tasoitusten määrät nousta ennakkomaksuja suuremmiksi. Tämän johdosta määrärahaa saa käyttää ennen lopullisen tasoituksen vahvistamista myös lisäennakon myöntämiseen varainhoitovuotta edeltäneiden vuosien menoihin.

1997 määräraha	729 000 000
1996 määräraha	695 000 000
1996 lisämääräraha	17 000 000
1995 tilinpäätös	643 399 901

40. *Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää arpajaisveron tuoton palauttamiseen Ahvenanmaan maakunnalle.

1997 määräraha	3 000 000
1996 määräraha	3 000 000
1995 tilinpäätös	3 478 495

40. Tullilaitos

Selvitysosa: Tullilaitoksen toiminta-alue on EU-jäsenyyden vuoksi laajentunut koskemaan kansallisen perinteisen tullitoimen ohella ja sijasta yhteisön tulli-, kauppa- ja maatalouspo-

liittisten velvoitteiden täytäntöönpanoa. Lisäksi laitos vastaa edelleen valmiste- ja autoverotuksesta, ulkomaankaupan tilastoinnista ja passintarkastuksesta läntisellä ja pohjoisella maarajalla sekä osittain myös vesi- ja ilmaliikenteessä.

Valtiovarainministeriö on talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä asettanut alustavasti tullilaitokselle vuodelle 1997 seuraavat tulostavoitteet:

Tullitoimen painopistealueet sisämarkkinoiden yhtenäisen toimivuuden vahvistamisessa ja yhteisön taloudellisten intressien suojaamisessa ovat yritystoiminnan edellytysten sekä ulkomaankaupan ja -liikenteen sujuvuuden parantaminen, taloudellisen ja järjestäytyneen rikollisuuden sekä harmaan talouden torjunta ja rikoksella saadun hyödyn takaisinsaanti.

Tavoitteiden saavuttamiseksi tehostetaan voimavarojen käyttöä sekä yhteistyötä kansallisella ja kansainvälisellä tasolla viranomaisten ja asiakkaiden kanssa. Tullilaitoksen ja yritysten välisiä ilmoitusmenettelyjä ja tietojärjestelmiä kehitetään työtä sitovien vaiheiden vähentämiseksi. Muutoinkin kehitetään työprosesseja sekä atk:n ja tietoliikenteen hyväksikäyttöä yhteistyössä asiakastahon kanssa. Tullitoimintaa kehitetään kaikilla osa-alueilla kohdehakuiseksi eli riskeihin nähden oikein mitoitetuksi ja suunnatuksi. Valvontaa keskitetään ulko- ja erityisesti itärajalle.

Toiminnan tuottavuuden kasvutavoite vuonna 1997 vuoteen 1996 verrattuna on 2,5 prosenttia ja taloudellisuuden kasvutavoite 2 prosenttia. Liiketaloudellisten suoritteiden kannattavuustavoite on 10 prosenttia.

Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:

	1995 toteutuma	1996 ennakoitu	1997 TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	39 962	36 040	36 500
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	35 396	29 321	28 191
Käyttöjäämä tmk	4 566	6 719	8 309
— % tuloista	11,4	18,6	22,8
Osuus yhteiskustannuksista tmk	7 960	7 168	7 659
Kustannukset yhteensä tmk	43 356	36 489	35 850
Ylijäämä/Alijäämä tmk	—3 394	—449	650
— % tuloista	—8,5	—1,2	1,8
Tulot % kustannuksista	92,2	98,8	101,8

21. *Toimintamenot (osa EU)* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 453 300 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon jäteverolain (495/96) edellyttämistä veronkanto- ja valvontatehtävistä aiheutuvana 2 300 000 mk, Ahvenanmaan verorajasta aiheutuvana 1 357 000 mk sekä 193 000 mk yhden henkilön palkkausmenojen siirtona momentilta 32.01.21 ja vähennyksenä 550 000 mk yhden henkilön palkkaus- ja ylläpitomenojen siirtona momentille 24.99.02. Nettoutettavina tuloina momentilla otetaan huomioon EU:lta saatavat ETY 307/91 (muut. ETY 3235/94) 1 artiklan edellyttämän valvonnan EU:n rahoitusosuutta 750 000 mk (125 000 ecua), ETY 4045/89 (muut. ETY 3235/94) 16a artiklan mukaisesti kertyvät tulot 1 460 000 mk ja muut tullilaitoksen toimintaan kohdistuvat tuet. Tullilaitoksella on mahdollisuus saada EU:lta tukea erilaisiin kehittämishankkeisiin ja niihin liittyviin hankintoihin, kuten sisäkaupan tilastotietojen keruujärjestelmien ja unionin muiden tietojärjestelmien ja -verkkojen toteuttamiseen. Käyttämättä jäänyt määrä voidaan joutua palauttamaan EU:lle.

1997 määräraha	453 300 000
1996 määräraha	443 377 000
1995 tilinpäätös	450 228 000

66. *Kansainvälisen tullijärjestön kautta ohjattava kehitysapu sekä koulutusyhteistyö Venäjän ja Baltian maiden kanssa* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 220 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Brysselissä sijaitsevan tulliyhteistyöneuvoston kehitysmaiden tullimiesten koulutukseen tarkoitettuun rahastoon sekä koulutusyhteistyöhön ja siitä aiheutuviin menoihin Venäjän ja Baltian maiden kanssa.

1997 määräraha 220 000
1996 määräraha 220 000
1995 tilinpäätös 220 000

70. *Kaluston hankinta* (siirtomääräraha 3 v)
Momentille myönnetään 27 500 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää suurten lastiyksiköiden läpivalaisulaitteen hankintaan sekä siihen liittyvään talonrakentamiseen. Hankkeen kustannusarvio on 90 000 000 mk ja rakennuksen hyötyala 1 200 m^2.

Selvitysosa: Turku-Pietari -moottoritien rakentaminen kuuluu Nordic Triangle -hankkeeseen. Osana sitä on Vaalimaalle sijoitettava lastiyksiköiden kiinteä läpivalaisulaite siihen liittyvine toimitiloineen. Hankkeella varmistetaan EU-alueelta lähtevien tavaroiden ja alueelle saapuvien tavaroiden tehokas tarkastus liikenteen sujuvuutta heikentämättä.

1997 määräraha 27 500 000
1996 määräraha 11 000 000

52. Tilastokeskus

Selvitysosa: Valtiovarainministeriö on asettanut alustavasti talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä Tilastokeskukselle vuodelle 1997 seuraavat tulostavoitteet:

1. Vaikuttavuus

Tilastokeskus kehittää palvelujaan ottamalla edelleen erityisesti huomioon Euroopan unionin jäsenyydestä johtuvat tietotarpeet ja velvoitteet.

Keskeisiä uudistamisen kohteita ovat kansantalouden tilinpito, työvoimatilasto, yritystoiminnan rakenne- ja suhdannetilastot, kuluttajahintaindeksi sekä sähköisten tietoyhteyksien kehittäminen.

Säännöllisesti ilmestyvien tilastojulkaisujen keskimääräinen valmistumisnopeus viikkoina on seuraava:

	1995	1996	1997
Vuosijulkaisut	53	45	44
1/4-vuosijulkaisut	12	9	9
Kk-julkaisut	7	6	6

2. Tuottavuus ja taloudellisuus

Tilastokeskuksen tuottavuus kasvaa vähintään 2,5 prosentilla.

Tilastotietojen yksikkökustannukset ja kiinteiden kustannusten osuus kokonaiskustannuksista pidetään vuoden 1995 tasolla.

Tilastokeskuksen kokonaiskustannukset (1 000 mk)

	1995	1996	1997	Muutos % 96—97
Tilastotoimen kehittäminen	4 157	4 354	4 414	1,4
Tuotteet ja palvelut	95 661	100 199	101 575	1,4
Tietovarannot	109 407	114 597	116 170	1,4
Kokonaiskustannukset	209 225	219 151	222 159	1,4

3. Maksullinen toiminta

Käyttöjäämä on 9,4 % tuloista.

Maksullisen palvelutoiminnan tunnuslukutaulukko:

	1995 toteutuma	1996 ennakoitu	1997 TAE
Tulot tmk	34 704	35 700	37 000
Toiminnan erilliskustannukset tmk	33 262	33 105	33 521
Käyttöjäämä tmk	1 442	2 595	3 479
— % tuloista	4,2	7,3	9,4

Osuus yhteiskustannuksista tmk	5 384	5 282	5 425
Ylijäämä/alijäämä tmk	—3 942	—2 687	—1 946
— % tuloista	—11,4	—7,5	—5,3
Investoinnit % tuloista	0,5	1,3	1,4

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 170 300 000 mk.
Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 100 000 mk tilastojen ja tilastotehtävien siirtona momentilta 31.30.21 ja 200 000 mk yhden henkilön palkkausmenojen siirtona momentilta 26.05.21.

1997 määräraha	170 300 000
1996 määräraha	165 860 000
1995 tilinpäätös	152 980 000

64. Valtion kiinteistölaitos

Valtion kiinteistövarallisuuden käytön ja tuoton turvaamista ja tehostamista varten valtiovarainministeriön hallinnonalalla on valtion kiinteistölaitos. Kiinteistölaitoksen tehtävänä on huolehtia hallinnassaan olevan kiinteistövarallisuuden käytöstä, ylläpidosta ja kehittämisestä sekä kiinteistövarallisuuden hankkimisesta ja luovuttamisesta sekä alan asiantuntijatehtävistä. Kiinteistölaitoksen toiminta-ajatuksena on vuokrata toimitilaa ensisijaisesti valtion toimintayksiköille ja muutoinkin hallita kiinteistöomaisuutta siten, että toiminta on kannattavaa ja antaa tuottoa kiinteistöomaisuuteen sitoutuneelle pääomalle.

Kiinteistölaitoksen hallinnassa oli vuonna 1996 vuokrattavaa kiinteistökantaa yhteensä 4 760 000 huoneistoneliömetriä. Toimitilat jakautuivat tasearvon mukaan laskettuna eri käyttötarkoituksiin seuraavasti:

	%
— hallintokiinteistöt	35
— opetus- ja korkeakoulukiinteistöt	35
— tutkimuskiinteistöt	15
— muu käyttöomaisuus	5
— vaihto-omaisuus	10

Vuonna 1997 vuokrattava kiinteistökanta vähenee oppilaitosten kunnallistamisen vuoksi noin 7 prosentilla ja on keskimäärin 4 430 000 huoneistoneliömetriä.

Kiinteistölaitoksen keräämistä vuokrista noin 94 prosenttia tulee budjettitalouden piirissä olevilta valtion virastoilta ja laitoksilta. Yliopistot ja korkeakoulut ovat suurin asiakasryhmä. Niiden maksamat vuokrat muodostivat noin 35 prosenttia budjettitalouden sisäisistä toimitilavuokrista.

Selvitysosa: Valtiovarainministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kiinteistölaitokselle vuodelle 1997 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

— toiminnasta kertyy nettotuloa vähintään yhteensä 1 072 000 000 mk

— toimitilojen vuokrausaste on vähintään 95 prosenttia

— rakennushankkeet toteutetaan sovittujen aikataulujen ja kustannusarvioiden mukaisesti.

Kiinteistölaitoksen tulot muodostuvat pääosin toimitila-, asunto- ja maavuokrista. Seuraavassa maksullista toimintaa kuvaavassa tunnuslukutaulukossa on pääomakustannuksiksi laskettu 7 % korkoa koko pääomalle ja 4 % poistoa käyttöomaisuudelle, vuosien 1996 ja 1997 laskelmassa on omaisuuden arvona käytetty vuoden 1995 tasearvoja. Laskelman lopussa on esitetty sijoitetun pääoman tuotto.

	1995 toteutuma (8 kk) tmk	1996 ennakoitu tmk	1997 TAE tmk
TUOTOT:			
Varsinaiset tuotot	1 362 281	1 886 143	1 751 262
Muut tuotot	717	0	0
Tuotot yhteensä	1 362 998	1 886 143	1 751 262

KUSTANNUKSET:			
Palkat	19 882	29 240	28 100
Muut henkilökustannukset	1 079	2 538	2 500
Aineet ja tarvikkeet	107 071	182 438	169 390
Ostetut palvelut	214 216	349 746	339 698
Laskennalliset pääomakustannukset			
— poistot (4 %)	380 462	570 000	570 000
— korot (7 %)	1 054 922	1 582 000	1 582 000
Muut käyttökustannukset			
— muut hoitokustannukset	914	0	0
— kiinteistövero	58 747	106 344	98 667
— välittömät verot	2 012	3 775	3 502
Kustannukset yhteensä	1 839 305	2 826 081	2 793 857
Käyttöjäämä	—476 307	—939 938	—1 042 595
Yhteiskustannukset	21 582	41 835	38 385
Alijäämä	—497 889	—981 773	—1 080 980
Sijoitetun pääoman tuotto			
— tmk	559 712	604 000	510 000
— prosentti	3,7	2,6	2,3

74. *Talonrakennukset* (siirtomääräraha 3 v)
Momentille myönnetään 155 000 000 mk.

Käyttösuunnitelma:

	Hanke	Hyöty-ala m^2	Kustannusarvio 1000 mk	Kustannusarvio mk/m^2	Myönnetty mk	Myönnetään mk
1.	Valtiontalo Fredrikinkatu 21, Merimiehenkatu 11—13, Helsinki					
	— virastotilat	6 500	60 000	9 231	33 962 000	26 038 000
2.	Turun oikeustalo	10 490	73 000	6 959	37 700 000	35 300 000
3.	Virastotalo, Kirkkokatu 4, Helsinki	8 100	83 000	10 247	22 500 000	10 000 000
4.	VTT:n sähkötalo 2, Espoo	3 700	87 000	23 514	73 000 000	14 000 000
5.	VTT:n bio- ja elintarviketekniikan laboratorion laajennus, Espoo	1 825	18 200	9 973	—	8 000 000
6.	Keski-Suomen ympäristökeskuksen laboratorio, Jyväskylä	900	10 500	11 667	—	4 000 000
7.	Jämsän virastotalon laajennus	1 500	13 000	8 667	—	4 000 000
8.	Pelkolan/Imatran tulli- ja raja-asema	1 320	13 500	10 227	7 840 000	5 660 000
9.	Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos, laboratoriorakennus, Helsinki	1 600	22 000	13 750	4 253 000	17 747 000
10.	Maatalouden tutkimuskeskus, rationaalisen hoidon navetta, laajennus ja perusparannus, Jokioinen	3 100	14 000	4 516	7 000 000	7 000 000
11.	Lääkelaitos, Helsinki	1 600	15 000	9 375	10 000 000	5 000 000
12.	Metsäntutkimuslaitos, Vantaan Jokiniemen keskusyksikön toimitilat					
	— vaihe 2	1 248	18 300	14 663	12 086 000	6 214 000
	— vaiheen 2B suunnittelu					300 000
13.	Sisäasiainministeriön väestönsuojan suunnittelu, Helsinki				1 000 000	3 000 000
14.	Vaasan poliisitalon suunnittelu					2 000 000
15.	Suunnittelu ja muut hankemenot					6 741 000
					Yhteensä	155 000 000

Selvitysosa: Momentille budjetoidaan pääsääntöisesti ne talonrakennusmäärärahat, joilla toteutettavat hankkeet valtion kiinteistölaitos vuokraa rakennuksen käyttäjälle. Kiinteistölaitoksen tehtävänä on myös hoitaa opetusministeriön hallinnonalan uudisrakennushankkeet,

jotka on budjetoitu toistaiseksi opetusministeriön pääluokkaan lukuunottamatta kulttuuritoiminnan erityiskohteiden, museoviraston ja Suomenlinnan hoitokunnan hankkeita.

Edellä lueteltujen hankkeiden lisäperusteluina esitetään seuraavaa:

5. Hankkeella ratkaistaan bio- ja elintarviketekniikan nopeasta kehittymisestä ja kansainvälistymisestä johtuva tutkimustoiminnan tilantarve. Laajennus ja kustannusarvio vastaavat vahvistettua hankesuunnitelmaa.

6. Keski-Suomen ympäristökeskuksen aluelaboratorio rakennetaan Jyväskylän yliopiston bio- ja ympäristötieteiden laitosrakennushankkeen yhteyteen. Laajuus ja kustannusarvio vastaavat vahvistettua hankesuunnitelmaa.

7. Hankkeeseen liittyy nykyisten toimitilojen peruskorjaaminen myöhemmässä vaiheessa.

12. Suunnittelumääräraha käytetään metsäntutkimuslaitoksen Vantaan Jokiniemen keskusyksikön materiaalihallintorakennuksen ja tutkimuskasvihuoneen suunnittelun aloittamiseen.

14. Hankkeella keskitetään Vaasassa poliisihallinnon pääosin huonokuntoisissa sekä useassa toimipaikassa olevat toiminnot tarkoituksenmukaisiin tiloihin.

15. Määräraha on tarkoitus käyttää uusien hankkeiden selvityksiin ja muihin hankemenoihin sekä hankekohtaisten kustannusarvioiden edeltä arvaamattomista tarkistuksista aiheutuviin menoihin, jotka on aiemmin budjetoitu momentille 28.81.(74).

Edellä mainituista hankkeista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuonna 1998 noin 110 milj. mk, vuonna 1999 noin 80 milj. mk ja vuonna 2000 noin 20 milj. mk.

1997 määräraha	155 000 000
1996 määräraha	133 490 000
1995 tilinpäätös	79 900 000

75. *Perusparannukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 350 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtion kiinteistölaitoksen hallinnassa olevien kiinteistöjen, rakennusten ja huonetilojen investointiluonteisista korjauksista, pienistä lisärakennustöistä sekä valtiovarainministeriön erikseen määräämistä korjaustöistä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös maankäyttösuunnitelmista, muusta suunnittelusta ja näihin liittyvästä tutkimuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää myös eläinlääkinnällisten rajatarkastusasemien rakentamisesta ja laitehankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Vuonna 1997 saa tehdä käynnissä oleviin töihin liittyviä sitoumuksia siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja myöhempinä vuosina enintään 220 000 000 mk.

Selvitysosa: Suurimpia perusparannuskohteita ovat Helsingin kauppakorkeakoulun päärakennus, Turun yliopiston rakennukset, Kouvolan virastotalo, Teknillisen korkeakoulun ja VTT:n rakennukset Otaniemessä, Helsingin yliopisto Unioninkatu 38, Oulun yliopiston Kajaanin OKL:n päärakennus, Mikkelin virastotalo ja Jyväskylän yliopiston liikuntatieteiden rakennus. Eläinlääkinnällisten rajatarkastusasemien rakentamiseen ja laitehankintoihin tuleva EU:n osuus tuloutetaan momentille 12.28.99.

1997 määräraha	350 000 000
1996 määräraha	154 000 000
1996 lisämääräraha	100 000 000
1995 tilinpäätös	120 000 000

87. *Kiinteistöjen ja huoneisto-osakkeiden hankkiminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 210 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtion omistukseen hankittavien kiinteistöjen ja huoneisto-osakkeiden hankintamenojen ja hankintoihin liittyvien lisä- ja muutostyömenojen sekä rakennustöiden valvonta- ja muiden liitännäismenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta 30 000 000 mk käytetään Helsingin oikeus- ja poliisitalojen kauppahinnan maksamiseen lakiin (389/81) perustuvan sopimuksen mukaisesti, 5 000 000 mk Tampereen poliisitalon kauppahinnan korkojen maksamiseen Tampereen kaupungin kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti, 20 000 000 mk Jyväskylän oikeus- ja poliisitalon kauppahinnan maksamiseen Jyväskylän kaupungin kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti, 1 250 000 mk Kuopion pelastusopiston kauppahinnan korkojen maksamiseen Kuopion kaupungin kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti, 66 000 000 mk Kuopion pelastuskoulun kauppahinnan ja korkojen maksamiseen Kuopion kaupungin kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti sekä 1 700 000 mk Tampereen kaupungilta valtion teknillisen tutkimuskeskuksen käyttöön ostettujen toimitilojen yhtiölainaosuuden lyhennysten ja korkojen maksamiseen. Momentilla varaudutaan edellä esitetyn lisäksi ennakoimattomien tarpeiden

edellyttämiin kiinteistöjen ja huoneisto-osakkeiden hankintoihin.

1997 määräraha 210 000 000
1996 määräraha 120 000 000
1995 tilinpäätös 105 000 000

70. Hallinnon kehittämiskeskus

1. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet

Hallinnon kehittämiskeskus tuottaa julkisen hallinnon erityisasiantuntemukseen perustuvaa koulutusta, konsultointi- ja muita kehittämispalveluja. Kehittämiskeskus tukee toiminnallaan julkisen hallinnon keskeisten uudistus- ja kehittämistavoitteiden toteuttamista. Palvelutoiminnan painopistealueita ovat erityisesti valtioyhteisön johtamisen sekä strategisen talous- ja henkilöstöjohtamisen kehittäminen. Painopisteenä on myös tuottaa palveluja, joiden avulla voidaan lisätä Suomen vaikuttamista ja toimintakykyä EU:ssa.

2. Investointien enimmäismäärä ja tärkeimmät kohteet

Hallinnon kehittämiskeskuksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 1997 enintään 2 000 000 mk. Lisäksi Hallinnon kehittämiskeskus saa tehdä vuonna 1997 investointeja koskevia sitoumuksia, joista aiheutuu menoja seuraavina vuosina enintään 2 000 000 mk.

3. Lainanotto

Hallinnon kehittämiskeskus oikeutetaan ottamaan valtion liikelaitoksista annetun lain (627/87) 8 §:n 2 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 5 000 000 mk.

Selvitysosa: Valtioneuvosto on, ottaen huomioon eduskunnan hyväksyttäväksi esitetyt palvelu- ja muut tavoitteet, talousarvioesityksen antamisen yhteydessä asettanut alustavasti Hallinnon kehittämiskeskuksen tulostavoitteeksi 0 mk ja tuloutustavoitteeksi 0 mk vuonna 1997.

Tunnuslukutaulukko	1995	1996	1997
Liikevaihto mmk	35,4	36	36
— muutos %	22	1,7	—
Käyttökate mmk	—3,9	1,0	1,0
— liikevaihdosta %	—11,0	2,8	2,8
Tilikauden tulos ennen tilinpäätössiirtoja mmk	—3,7	1,0	1,0
Tappio/voitto mmk	—4,9	0	0
Sijoitetun pääoman tuotto %	—	14,5	14,5
Investoinnit liikevaihdosta %	5,6	5,5	5,5
Omavaraisuusaste %	25,4	29	33
Henkilöstömäärä (keskimäärin)	78	65	60

80. Hallinnon uudistaminen ja eräät hallinnon tukitoimenpiteet

02. *Eräät muut palkat ja virkasuhteen ehtoja koskevat päätökset* (arviomääräraha)

1997 määräraha 1 000 000
1996 määräraha 1 893 000
1995 tilinpäätös 322 209

Momentille myönnetään 1 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää välttämättömän lisähenkilökunnan palkkausten maksamiseen sellaisissa tapauksissa, joissa henkilöstön lisätarve ei ole ollut tiedossa varsinaista talousarvioesitystä laadittaessa, sekä valtiovarainministeriön tekemistä virkasuhteen ehtoja koskevista päätöksistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

20. *Kehittämis- ja koulutustoiminta* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 13 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää julkisen hallinnon kehittämisen edellyttämien tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen

tuottamis- ja hankintamenojen sekä kehittämisja koulutustoiminnasta aiheutuvien ulkomaanmatkamenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös hallinnon kehittämishankkeisiin lähialueille, OECD:n lähialueiden hallinnon kehittämishankkeisiin sekä EU-yhteistyöhön hallinnon kehittämisessä.

Määrärahaa saa käyttää noin 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

1997 määräraha	13 000 000
1996 määräraha	15 000 000
1996 lisämääräraha	-
1995 tilinpäätös	18 000 000

21. *Henkilöstön sopeuttamisen tukeminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää hallinnon rationalisoinnin yhteydessä tarvittavista henkilöstön uudelleensijoittamisen tukitoimista aiheutuviin menoihin.

1997 määräraha	3 000 000
1996 määräraha	5 000 000
1995 tilinpäätös	10 000 000

22. *Integraatiovalmennus* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 21 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää henkilöstön integraatiovalmennukseen mm. ulkomailla tapahtuvaan harjoitteluun ja koulutukseen. Määrärahaa saa käyttää integraatiovalmennuksen kehittämiseen, palvelujen hankkimiseen, kehittämis- ja koulutustoiminnasta aiheutuvien ulkomaanmatkamenojen maksamiseen sekä valmennuksen seurantaan. Määrärahaa saa käyttää European Institute of Public Administrationin kanssa tehdystä yhteistyösopimuksesta aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää Suomelle vuonna 1999 tulevan Euroopan unionin puheenjohtajuuden aiheuttamasta henkilöstön lisävalmennustarpeesta sekä muusta EU-yhteistyöstä henkilöstön kehittämisessä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös euroharjoittelijoiden palkkausmenojen maksamiseen sekä kahta työvuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

1997 määräraha	21 000 000
1996 määräraha	24 000 000
1996 lisämääräraha	5 000 000
1995 tilinpäätös	9 000 000

23. *Työsuojelun edistäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää työsuojelurahastoa vastaavan järjestelyn (laki työsuojelurahastosta 407/79) toteuttamiseksi valtionhallinnossa työsuojelututkimukseen, työsuojelukoulutukseen, työsuojelutietojen keräämiseen ja työsuojelua koskevaan tiedottamiseen sekä valtiotyönantajan ja sen palveluksessa olevan henkilöstön välisten työelämän suhteiden edistämistä tarkoittavaan tutkimukseen, koulutukseen ja tiedotukseen. Määrärahaa saa käyttää enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin työsopimussuhteisiin tällä määrärahalla rahoitettavia tutkimusprojekteja varten.

1997 määräraha	5 000 000
1996 määräraha	4 826 000
1995 tilinpäätös	5 334 000

24. *VEL-perusteinen ja varhaiskuntoutustoiminta* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 25 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtion eläkelain (280/66) mukaisten kuntoutuksesta aiheutuvien muiden etuuksien kuin kuntoutustukien maksamiseen sekä Valtiokonttorin varhaiskuntoutuksesta antamien ohjeiden mukaiseen toimintaan sekä kuntoutustoiminnan tutkimuksesta, kehittämisestä ja koulutuksesta aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon kuntoutusrahan vuodelle 1997 tuleva indeksikorotus. Volyymikasvua oletetaan tapahtuvan jonkin verran VEL-perusteisen kuntoutuksen sekä ryhmämuotoisen varhaiskuntoutuksen osalta.

1997 määräraha	25 500 000
1996 määräraha	18 000 000
1996 lisämääräraha	5 500 000

25. *Valtion henkilöstöjärjestelyt* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 34 240 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää lakkautuspalkkalain (182/31, muut. 904/48) mukaisten lakkautuspalkkojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös ennen vuotta 1992 päätetyn viraston toiselle paikkakunnalle siirron johdosta työpaikan järjestämiseen henkilölle, joka ei ole voinut siirtyä viraston uudelle sijaintipaikkakunnalle.

Käyttösuunnitelma:	mk
Lakkautuspalkat	34 000 000
Henkilöstöjärjestelyt	240 000
Yhteensä	34 240 000

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä lakkautuspalkkaa saavien henkilöiden eläkkeelle siirtyminen. Vuosittain siirtyy vanhuuseläkkeelle keskimäärin 50 henkilöä.

1997 määräraha	34 240 000
1996 määräraha	41 230 000
1995 tilinpäätös	57 230 000

60. *Valtionosuus koulutus- ja erorahastosta johtuvista menoista* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 300 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää koulutus- ja erorahastosta annetun lain (537/90) 4 §:n 2 momentin mukaisen valtion maksun maksamiseen koulutus- ja erorahastolle.

Selvitysosa: Valtio suorittaa työsopimussuhteessa olevan henkilöstönsä osalta palkoista laskettavan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistaman prosenttimäärän suuruisen maksun koulutus- ja erorahastolle. Maksun suuruus vuonna 1996 on 0,085 %. Koulutus- ja erorahastolle vuonna 1997 suoritettavan maksun arvioidaan olevan 4 300 000 mk. Vuonna 1996 mahdollisesti liikaa tai liian vähän suoritettu määrä on tarkoitus ottaa huomioon vuodelta 1997 suoritettavassa maksussa valtion työsopimussuhteisen henkilöstön palkkasumman tultua lopullisesti selvitetyksi.

1997 määräraha	4 300 000
1996 määräraha	4 700 000
1995 tilinpäätös	6 774 909

81. Eräät hallinnonaloittain jakamattomat menot

01. *Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unionin toimielimissä toimivien suomalaisten kansallisten asiantuntijoiden palkkaus- ja sosiaaliturvakustannusten maksamiseen. Määrärahalla saa palkata enintään 25 henkilötyövuotta vastaava määrä henkilöstöä määräaikaisiin kansallisten asiantuntijoiden tehtäviin.

Selvitysosa: Euroopan unionissa palvelevien suomalaisten kansallisten asiantuntijoiden palkkauksen ja sosiaaliturvan maksaa kotimainen työnantaja, mutta Euroopan unioni maksaa heille tiettyjä korvauksia. Kansallisten asiantuntijoiden palvelussuhteen ehdot unionin toimielimissä perustuvat komission 24.7.1988 antamaan päätökseen siihen vuonna 1991 tehtyine muutoksineen. Kansalliset asiantuntijat työskentelevät Euroopan unionin toimielimissä määräajan, vähintään kolme kuukautta ja enintään kolme vuotta. Henkilö voi toimia kansallisena asiantuntijana vain yhden kerran.

1997 määräraha	7 000 000
1996 määräraha	7 000 000
1995 tilinpäätös	3 066 201

22. *Nettobudjetoitujen virastojen toiminnan kehittäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää vuoden 1995 talousarvion tulomomenteille nettobudjetoitujen virastojen maksullisen toiminnan kehittämiseen sekä kone- ja laitehankintoihin.

Selvitysosa: Momentin mitoitus vastaa 90 % vuoden 1995 talousarviossa tulomomenteille nettobudjetoitujen Telehallintokeskuksen ja Patentti- ja rekisterihallituksen nettotuloarvion ylitystä tilinpäätöksessä. Telehallintokeskuksen nettotuloarvio ylittyi 6 708 111 mk toiminnan ylijäämän ollessa 10,3 milj. mk. Patentti- ja rekisterihallituksen nettotuloarvio ylittyi 2 168 467 mk ylijäämän ollessa 10,1 milj. mk.

1997 määräraha	8 000 000

(74.) *Talonrakennushankkeiden kustannusarvioiden tarkistuksista aiheutuvat menot* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen määräraha on otettu huomioon momentin 28.64.74 määrärahan mitoituksessa.

1996 määräraha 100 000
1995 tilinpäätös ..... —

95. *Lakiin tai asetukseen perustuvat menot, joita varten talousarvioon ei ole erikseen merkitty määrärahaa* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 100 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten lakiin tai asetukseen perustuvien menojen maksamiseen, joita varten talousarvioon ei ole erikseen myönnetty määrärahaa.

1997 määräraha 100 000
1996 määräraha 100 000
1995 tilinpäätös 2 235 339

96. *Edeltä arvaamattomat tarpeet*

Momentille myönnetään 1 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten edeltä arvaamattomista tarpeista aiheutuvien välttämättömien menojen maksamiseen, joita varten talousarviossa ei ole määrärahaa.

1997 määräraha 1 000 000
1996 määräraha 1 000 000
1995 tilinpäätös 64 902

82. Postipankki Oy

43. *Luottotappiokorvaus Postipankki Oy:lle* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Postipankki Oy:n investointirahastosta ilman turvaavaa vakuutta myönnettyjen lainojen luottotappioiden korvaamiseen valtioneuvoston sitoumusten mukaisesti. Määrärahaa saa käyttää myös Postipankki Oy:n investointirahastosta annetun lain 13 §:n mukaisten valtion investointirahastosta rahaston vastuulla myönnetyistä lainoista aiheutuneiden luottotappioiden korvaamiseen ja tällaisia luottotappioita koskevien ennakkokorvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Postipankki Oy:n investointirahastosta annettu laki (973/87) on kumottu lailla Postipankki Oy:n investointirahastosta annetun lain kumoamisesta (448/90). Viimeksimainitun lain 2 §:n 1 momentin mukaan Postipankki Oy:n investointirahastosta annetun lain 6 §:n nojalla valtioneuvoston Postipankki Oy:lle antama sitoumus, jonka mukaan valtio korvaa pankille Postipankki Oy:n investointirahaston lainanannossa mahdollisesti syntyneitä luottotappioita, pysyy lain kumoamisesta huolimatta edelleen voimassa. Saman lain 2 §:n 2 momentin mukaan sen estämättä, että laki Postipankki Oy:n investointirahastosta kumotaan, on edelleen noudatettava muun muassa, mitä sanotun lain 13 §:ssä on säädetty. Tämän säännöksen mukaan valtio korvaa Postipankki Oy:lle täysimääräisinä ne luottotappiot, jotka aiheutuvat valtion investointirahastosta rahaston vastuulla myönnetyistä lainoista.

1997 määräraha 8 000 000
1996 määräraha 12 000 000
1995 tilinpäätös 7 971 595

(83.) Kansainväliset rahoitusyhteisöt

Selvitysosa: Luku on poistettu talousarviosta.

(68.) *Suomen osuus Kansainvälisen rahoitusyhtiön osakepääoman korottamisesta* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta.

1996 määräraha 6 000 000
1995 tilinpäätös 5 728 819

84. Pohjoismaiset rahoitusyhteisöt

68. *Suomen maksuosuus Pohjoismaiden Ympäristörahoitusyhtiön pääomasta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Pohjoismaiden Ympäristörahoitusyhtiön peruspääoman korotuksen vuonna 1997 suoritettavan toisen osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Pohjoismaiden Ympäristörahoitusyhtiön (Nefco) peruspääomaa on tarkoitus korottaa vuosien 1996—2001 aikana 40 milj. ecusta 80 milj. ecuksi. Suomen osuus korotuksesta on noin 6,7 milj. ecua. Vuonna 1997 suoritettavaa toista maksuerää varten momentille ehdotetaan 6 500 000 mk.

1997 määräraha	6 500 000
1996 määräraha	6 500 000
1995 tilinpäätös	7 742 962

85. Sitoumusten lunastaminen

66. *Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisille rahoituslaitoksille jäsenyyden perusteella vuosina 1982—1986 annettujen sitoumusten lunastamiseen sekä lunastamisesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen. Määrärahaa saa myös käyttää vuoden 1986 jälkeen annettujen sitoumusten lunastamisen yhteydessä aiheutuvien valuuttakurssitappioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Vuoden 1987 alusta lukien annettavat sitoumukset ja niiden lunastukset kirjataan tasetilille. Vuosina 1982—1986 annettuja sitoumuksia oli vuoden 1995 lopussa lunastamatta 16,3 milj. mk.

1997 määräraha	6 000 000
1996 määräraha	5 000 000
1995 tilinpäätös	7 126 882

86. Suomen itsenäisyyden juhlarahasto

60. *Suomen itsenäisyyden juhlarahaston toiminnan rahoittaminen*

Momentille myönnetään 10 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Suomen itsenäisyyden juhlarahaston tutkimus- ja koulutustoiminnan rahoittamiseen.

Selvitysosa: SITRAn toimintalohkot ovat yritysrahoitus, teknologian siirto ja aloittavien yritysten rahoitus sekä tutkimus ja koulutus. Uusia rahoituspäätöksiä tehdään noin 120 milj. markan arvosta. Arviolta puolet rahoituksesta suunnataan yritysrahoitukseen joko suorina pääomasijoituksina tai välillisesti pääomarahastojen kautta. Yritysrahoitus on tarkoitus osaksi rahoittaa Suomen Teollisuussijoitus Oy:n varoilla. Noin kolmannes rahoituksesta myönnetään aloittaville yrityksille ja teknologiansiirtohankkeiden rahoittamiseen suoraan tai SITRAn yhteistyöverkon kautta. SITRAN tarkoituksena on käyttää noin 20 milj. mk tutkimus- ja koulutushankkeiden rahoitukseen vuonna 1997.

1997 määräraha	10 000 000
1996 määräraha	20 000 000
1995 tilinpäätös	100 000 000

87. Rahoitusmarkkinoiden vakauttaminen

61. *Korvaus valtion vakuusrahastolle lainojen ja takausten hoitomenoihin* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 800 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtion vakuusrahastosta annetun lain (379/92) 15 §:n 2 momentin mukaisesti valtion vakuusrahaston ottamien

lainojen ja niiden korkojen ja lainoista maksettavien muiden menojen suorittamiseen sekä rahaston takausvelvoitteiden täyttämiseen.

Selvitysosa: Valtion vakuusrahaston tukitoiminta perustuu lainanottoon koti- ja ulkomaisilta pääomamarkkinoilta. Jos rahaston varat eivät riitä sen ottamien lainojen ja niiden korkojen ja lainoista aiheutuvien muiden menojen suorittamiseen tai rahaston takausvelvoitteiden täyttämiseen, suoritetaan puuttuva määrä valtion vakuusrahastosta annetun lain 15 §:n 2 momentin mukaan valtion talousarvioon otettavasta määrärahasta.

Valtion vakuusrahastolle on otettu vuonna 1992 ja 1993 lainaa yhteensä noin 20 000 milj. mk. Vakuusrahaston lainanotosta aiheutuvat korkomenot ja lainoista aiheutuvat muut menot, joita ei ole mahdollista maksaa rahaston varoista, ovat vuonna 1997 noin 800 000 000 mk.

1997 määräraha	800 000 000
1996 määräraha	800 000 000
1995 tilinpäätös	300 000 000

89. *Pankkitoiminnan tukeminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Valtioneuvosto oikeutetaan luovuttamaan talousarvioissa pankkitoiminnan tukemiseen osoitetun momentin määrärahalla hankittuja talletuspankin osakkeita.

Valtioneuvosto oikeutetaan määräämillään ehdoilla antamaan vuonna 1997 vastavakuuksia vaatimatta:

1) valtion omavelkaisia takauksia liikepankkien ja Postipankki Oy:n vakuusrahaston, säästöpankkien vakuusrahaston ja osuuspankkien vakuusrahaston ottamien koti- ja ulkomaisten lainojen ja muiden sovittujen ehtojen täyttämisen vakuudeksi;

2) valtion omavelkaisia takauksia ja takuita talletuspankkien oman pääoman ehtoisen varainhankinnan ja muiden sovittujen ehtojen täyttämisen vakuudeksi; sekä

3) valtion omavelkaisia takauksia ja takuita valtion vakuusrahastosta annetun lain (379/92) 1 §:n 4 momentissa tarkoitettujen yhtiöiden koti- ja ulkomaisten lainojen, muiden sitoumusten ja sovittujen ehtojen täyttämisen vakuudeksi.

Samalla valtioneuvosto oikeutetaan luopumaan vuonna 1997 takauksiin ja takuisiin liittyvistä takautumisoikeuksista. Lisäksi valtioneuvosto oikeutetaan määräämillään ehdoilla antamaan vuonna 1997 talletuspankkien liikkeeseen laskemia pääomatodistuksia ja vastuudebentuurilainoja koskevia takaisinostositoumuksia. Kunkin muun kuin Suomen rahan määräisen lainan ja pääomasijoituksen arvo lasketaan takausta annettaessa sovellettavan Suomen Pankin keskikurssin mukaan. Takauksia, takuita ja muita tässä ja edellisessä kappaleessa tarkoitettuja sitoumuksia saa antaa siten, että niiden yhteenlaskettu pääomamäärä yhdessä vuosina 1993—96 annettujen sitoumusten kanssa on enintään 35 000 000 000 mk tai yhdessä vuosien 1993—96 momentilta 28.87.89 ja vuoden 1993 ensimmäisen lisätalousarvion momentilta 28.87.51 myönnetyn muun tuen kanssa pääomamäärältään enintään 60 000 000 000 mk.

Tukitoimiin asetetaan sekä tukea saavaa vakuusrahastoa että tuettavan pankin toimintaa ja hallintoa koskevia ehtoja. Tukitoimista päättää valtioneuvosto. Valtioneuvosto voi määräämissään rajoissa antaa yksittäisten tukipäätösten tekemisen ja päätösten tarkemmista ehdoista päättämisen valtiovarainministeriön tehtäväksi.

Edellä tarkoitetuilla ehdoilla on niistä päättävän valtioneuvoston tai valtiovarainministeriön pyrittävä siihen, että

1) pääomatuki on vastikkeellista valtioneuvoston määräämällä tavalla;

2) valtiontaloudelle aiheutuva rasitus muodostuu niin vähäiseksi kuin se tehtävän toteuttamisen kannalta on mahdollista;

3) tuki haittaa mahdollisimman vähän kilpailua yritysten välillä ja rahoitustoiminnassa eikä vääristä kiinteistö- ja pääomamarkkinoiden toimintaa;

4) osinkoa pankin osakepääomalle, voittoosuutta kantarahasto-osuuksille tai korkoa lisäosuusmaksuille, muille osuusmaksuille ja sijoitusosuuksille saa jakaa vain, jos pankin voitonjakokelpoiset varat siihen riittävät valtion ja valtion vakuusrahaston pääomatodistuksille sekä muille valtion takaamille oman pääoman ehtoisille varoille suoritettavan täyden koronmaksun jälkeen; ja että

5) velkaantuneiden kotitalouksien ja yritysten asemaa helpotetaan niiden niin toivoessa noudattaen yrityssaneerauksesta ja yksityisten henkilöiden velkajärjestelyistä annettujen lakien (47/93 ja 57/93) periaatteita vakuuksien myyntikielloista ja velkapääoman rajoittamisesta se-

kä muista velallisen asemaa vahvistavista järjestelyistä.

Tuki voidaan antaa vain ehdolla, että tuen vastaanottaja ja asianomainen pankki sitoutuvat hyväksymään tuen saavaan pankkiin kohdistuvan tuen myöntäjän, Rahoitustarkastuksen tai valtiovarainministeriön vaatiman ja tarkemmin määrittelemän erityistarkastuksen, josta laadittava kertomus on toimitettava valtiovarainministeriölle ja Rahoitustarkastukselle.

Selvitysosa: Pankkitoiminnan tukemiseen ei enää tarvitse varata määrärahaa. Takausten ja takuiden myöntämiseen sekä muihin sitoumuksiin tarvittavat valtuudet ovat perustuneet eduskunnan kutakin varainhoitovuotta varten valtion talousarviossa myöntämään suostumukseen. Takausten, takuiden ja muiden sitoumusten myöntämistä koskevat valtuudet ovat tarpeen valtion vakuusrahastosta annetun lain 1 §:n 4 momentissa tarkoitettujen yhtiöiden ja valtioneuvoston tekemien takauksia koskevien periaatepäätösten mukaisesti mahdollisesti tarvittavien takausten antamisen sekä muiden mahdollisten takaus-, takuu- tai sitoumustarpeiden johdosta.

Omaisuudenhoitoyhtiö Arsenal Oy:n lainanotolle valtioneuvoston 24.11.1994 myöntämää takausta vastaava takausvaltuus voidaan valtioneuvoston päätöksellä käyttää edellä tarkoitettujen takausten ja takuiden myöntämiseen ja muiden sitoumusten antamiseen siltä osin kuin sitä ei ole käytetty mainitun valtioneuvoston päätöksen nojalla. Edellytyksenä on, että momentilla mainittu sitoumusten enimmäismäärä ei ylity.

1997 määräraha ..... —
1996 määräraha ..... —
1995 tilinpäätös ..... —

89. Euroopan investointipankki (EU)

68. *Suomen maksuosuus Euroopan investointipankin pääomasta (EU)* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 268 550 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan investointipankin pääoman Suomen vuonna 1997 suoritettavan viidennen osuuden maksamiseen sekä pääoman korotuksen Suomen vuonna 1997 suoritettavien viidennen ja kuudennen osuuksien maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös vararahaston ja muiden liittymissopimuksen pöytäkirjan 7 artiklassa tarkoitettujen lisärahastojen ja rahastoihin verrattavien varausten järjestelyjen Suomen vuonna 1997 suoritettavan viidennen osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Liittymissopimuksen Euroopan investointipankkia koskevan pöytäkirjan 6 artiklan mukaan Suomi maksaa osuutena pääomasta 59 290 577 ecua. Osuudet maksetaan viitenä, kuuden kuukauden välein maksettavana yhtä suurena eränä. Vuonna 1997 suoritettava maksu on noin 72 340 000 mk. Lisäksi pöytäkirjan mukaan Suomi osallistuu 11.6.1990 päätetyn pääoman korotuksen liittymispäivänä jäljellä olevan osan maksamiseen rahamäärällä, joka on 6 048 611 ecua. Rahamäärä maksetaan kahdeksana samansuuruisena eränä kuuden kuukauden välein. Vuonna 1997 suoritettavat maksut ovat yhteensä noin 9 230 000 mk. Lisäksi pöytäkirjan 7 artiklan mukaan Suomi maksaa 1,51215278 % hyväksytyssä taseessa (31.12.1994) esiintyvästä kaikkien rahastojen ja vastaavien varausten loppusummasta. Maksun suuruus on 153 255 438 ecua, joka suoritetaan viidessä tasasuuruisessa erässä kuuden kuukauden välein. Vuonna 1997 maksu on noin 186 980 000 mk.

1997 määräraha 268 550 000
1996 määräraha 501 900 000
1995 tilinpäätös 484 052 045

90. Suomen maksuosuudet Euroopan unionille (EU)

Selvitysosa: EU:n budjetin yhteisöjen jäsenten rahoitusosuudesta on säädetty 24.6.1988 tehdyllä päätöksellä (88/376/EEC, EURATOM).

EU:n omat varat käsittävät sekalaisten tulojen ja traditionaalisten omien varojen lisäksi arvonlisäveropohjaan perustuvan maksun (ALV-maksun). Lisäksi jäsenmaat maksavat bruttokansantuloon perustuvan maksun. Suomen EU:n puolesta keräämät traditionaaliset omat varat eivät sisälly Suomen talousarvioon.

Iso-Britannia saa arvonlisäveropohjaan perustuvaan maksuun alennusta, joka rahoitetaan muiden jäsenmaiden vastaavaa maksua korottamalla. Saksa saa osuuteensa Iso-Britannian hyvityksestä yhden kolmasosan helpotuksen, joka rahoitetaan muiden jäsenmaiden osuutta korottamalla. Molemmat korotukset toteutetaan jäsenmaiden BKTL-osuuksien mukaisesti. Mikäli ALV-maksu lisättynä Iso-Britannian hyvityksen osuudella ylittää ALV-osuuden enimmäismäärän, erotus siirretään bruttokansantulomaksuosuuteen.

Direktiivin 88/376 nojalla annettu asetus 1553/89 sisältää säännökset ALV-pohjan laskutavasta. Veropohjaa laskettaessa otetaan huomioon kaikki arvonlisäverolliset liiketoimet. Jäsenvaltiolla on oikeus jättää veropohjan suuruutta laskettaessa pois niiden verovelvollisten liiketoimet, joiden vuotuinen liikevaihto ei ylitä 10 000 ecua. Veropohjan suuruus lasketaan jakamalla arvonlisäveron korjattu nettotuotto keskimääräisellä arvonlisäveroprosentilla. Jos jäsenvaltiossa on käytössä useita eri arvonlisäverokantoja, käytetään painotettua arvonlisäveroprosenttia. Arvonlisäveropohjaa korjataan jäsenmaan arvonlisäverotuksessa sovelletuilla kuudennen arvonlisäverodirektiivin sallimilla poikkeuksilla yhteisestä veropohjasta.

Bruttokansantulomaksuosuus on unionin kokonaismenojen ja em. tulojen erotus. Se lasketaan eri maille siten, että ensin lasketaan kunkin maan ja koko unionin osalta yhden prosentin osuus vastaavasta bruttokansantulosta. Sen jälkeen suhteutetaan koko unionin osalta unionin menojen ja tulojen erotus unionin yhden prosentin bruttokansantulo-osuuteen, jolloin saadaan kullekin jäsenmaalle yhteinen BKTL-maksuosuus. Lopuksi BKTL-maksuun lisätään mahdollinen ALV-osuuden enimmäismäärän ylitys.

66. *Arvonlisäveropohjaan perustuvat maksut Euroopan unionille (EU)* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 924 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unionille suoritettavan arvonlisäveropohjaan perustuvan Suomen maksuosuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha perustuu EU:n vuoden 1997 talousarvioehdotukseen.

1997 määräraha	2 924 000 000
1996 määräraha	2 869 000 000
1995 tilinpäätös	3 026 555 464

67. *Bruttokansantuloon perustuvat maksut Euroopan unionille (EU)* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 877 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unionille suoritettavien bruttokansantuloon perustuvien Suomen maksuosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha perustuu EU:n vuoden 1997 talousarvioehdotukseen.

1997 määräraha	2 877 000 000
1996 määräraha	2 647 000 000
1995 tilinpäätös	1 271 879 806

99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut menot

Valtioneuvosto saa hyväksyä omistusjärjestelyjä, joiden toteuttamisen edellytyksenä on luopuminen valtion määräysvallasta, määräenemmistövallasta tai määrävähemmistön hallinnasta Medivire Työterveyspalvelut Oy:ssä. Valtioneuvosto voi myös hyväksyä omistusjärjestelyjä, jotka edellyttävät määräenemmistövallasta luopumista Oy Edita Ab:ssä.

Selvitysosa: Valtion omistajuutta ei voida pitää enää välttämättömänä Medivire Työterveyspalvelut Oy:ssä, joka toimii avoimessa kilpailutilanteessa ja tuottaa pääosin markkinoilla muutoinkin vapaasti saatavissa olevia palveluja. Markkinatilanteen kehittymisestä riippuen järjestelyjen tavoitteena voi olla täydellinen tai osittainen luopuminen valtion omistajuudesta taikka strateginen yhteistyö muun yrityksen kanssa.

Oy Edita Ab:n tehtävät eduskunnan ja valtioneuvoston päätöksenteossa tarvittavien painotöiden hoidossa ovat perusteena valtion enemmistöaseman säilyttämiseksi yhtiössä.

Lisäksi selvitetään Engel kiinteistöpalveluyhtymä Oy:n mahdollisia omistusjärjestelyjä.

21. *Valtion eläkelautakunnan toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 050 000 mk.

Selvitysosa: Valitusten käsittelyaika pyritään vuoden 1997 aikana pitämään alle kuutena kuukautena, jota on pidettävä tyydyttävänä tasona verrattuna muihin valitusasteisiin. Valitusten määrä tullee jossain määrin laskemaan aikaisempien vuosien tasoon nähden valtion laitosten yhtiöittämisten ja itseoikaisumenettelyn johdosta. Kokonaistyömäärä ei tule kuitenkaan laskemaan, sillä työkyvyttömyysasioissa on painetta päätösten perustelemiseen aikaisempaa yksityiskohtaisemmin.

1997 määräraha	2 050 000
1996 määräraha	2 040 000
1995 tilinpäätös	1 950 000

(22.) *Metallirahamenot* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen määräraha on nettobudjetoitu momentille 12.28.51.

1996 määräraha	24 000 000
1995 tilinpäätös	24 750 720

23. *Arvonlisäveromenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 500 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten valtion virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

1997 määräraha	3 500 000 000
1996 määräraha	2 700 000 000
1995 tilinpäätös	3 304 852 365

24. *Kehitysyhteistyöstä ja lähialueyhteistyöstä aiheutuvat arvonlisäveromenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 100 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kehitysyhteistyöhön ja Keski- ja Itä-Euroopan maiden avustamiseen käytettyjen ja kotimaasta hankittujen palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Arvonlisäverolain mukaan ministeriöiden kehitysyhteistyötä varten kotimaasta ostamat palvelut ovat arvonlisäverollisia. Jotta arvonlisäverolla ei rasiteta Suomen kehitysyhteistyötä ja Keski- ja Itä-Euroopan maiden avustamista, arvonlisäveromenot budjetoidaan erikseen.

1997 määräraha	100 000 000
1996 määräraha	100 000 000
1995 tilinpäätös	24 377 527

(50.) *Korvaus Sotainvalidien Veljesliitolle*

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta.

1996 määräraha	107 000
1995 tilinpäätös	130 761

61. *Verosta vapautuksen johdosta takaisin maksetut verot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 22 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää veron takaisin maksamiseen tapauksissa, joissa maksuvelvollinen on sosiaalisista tai muista veronhuojennussäännöksissä taikka verosopimuksissa tarkoitetuista syistä valtiovarainministeriön, verohallituksen tai tullihallituksen päätöksen nojalla oikeutettu saamaan takaisin jo maksetun veron.

1997 määräraha	22 000 000
1996 määräraha	22 000 000
1995 tilinpäätös	21 132 459

(83.) *Laina työpaikkaterveydenhuoltoa varten perustetulle valtionyhtiölle*

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta.

1996 määräraha	12 000 000
1995 tilinpäätös	10 000 000

95. *Hallinnon kehittämiskeskuksen kiinteistömenojen korvaaminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 400 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Hallinnon kehittämiskeskuksen käytössä olevien Munkkiniemen ja Keilaniemen kiinteistöjen vuokramenojen korvaamiseen.

Selvitysosa: Hallinnon kehittämiskeskuksen toimitilojen vuokra- ja muista kiinteistökustannuksista ehdotetaan osa korvattavaksi, jotta

liikelaitoksen kiinteistömenot ovat toimialalla vallitsevan tason mukaisia.

1997 määräraha	4 400 000
1996 määräraha	4 400 000
1995 tilinpäätös	4 400 000

Pääluokan 28 menot luvuittain vuosina 1995—1997

		v. 1995 tilinpäätös 1000 mk	v. 1996 talousarvio 1000 mk	v. 1997 esitys 1000 mk	Muutos 1996—1997 ± 1000 mk	± %
01.	Valtiovarainministeriö (020)	102 534	108 000	113 000	+ 5 000	+ 5
03.	Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (050)	18 611	18 950	17 620	— 1 330	— 7
05.	Valtiokonttori (020)	134 907	150 450	190 300	+ 39 850	+ 26
06.	Tapaturmakorvaukset ja muut vahingonkorvaukset (020)	179 039	186 500	200 500	+ 14 000	+ 8
07.	Eläkkeet (950)	12 132 186	12 706 650	13 025 750	+ 319 100	+ 3
10.	Valtiontalouden tarkastusvirasto (020)	31 000	36 400	38 200	+ 1 800	+ 5
18.	Verohallinto (020)	1 527 400	1 518 466	1 530 000	+ 11 534	+ 1
39.	Eräät siirrot Ahvenanmaan maakunnalle (960)	696 524	698 000	732 000	+ 34 000	+ 5
40.	Tullilaitos (020)	456 348	454 597	481 020	+ 26 423	+ 6
52.	Tilastokeskus (050)	152 980	165 860	170 300	+ 4 440	+ 3
(60.)	Rakennushallinto (050)	99 972	—	—	—	—
64.	Valtion kiinteistölaitos (050)	304 900	407 490	715 000	+ 307 510	+ 75
70.	Hallinnon kehittämiskeskus (050)	4 400	—	—	—	—
80.	Hallinnon uudistaminen ja eräät henkilöstöhallinnon tukitoimenpiteet (990)	106 661	114 649	107 040	— 7 609	— 7
81.	Eräät hallinnonaloittain jakamattomat menot (990)	5 366	8 200	16 100	+ 7 900	+ 96
82.	Postipankki Oy (840)	7 972	12 000	8 000	— 4 000	— 33
(83.)	Kansainväliset rahoitusyhteisöt (040)	5 729	6 000	—	— 6 000	—100
84.	Pohjoismaiset rahoitusyhteisöt (040)	25 298	6 500	6 500	—	—
85.	Sitoumusten lunastaminen (040)	7 127	5 000	6 000	+ 1 000	+ 20
86.	Suomen itsenäisyyden juhlarahasto (830)	100 000	20 000	10 000	— 10 000	— 50
87.	Rahoitusmarkkinoiden vakauttaminen (840)	300 000	800 000	800 000	—	—
89.	Euroopan investointipankki (EU) (060)	484 052	501 900	268 550	— 233 350	— 46
90.	Suomen maksuosuudet Euroopan unionille (EU) (060)	4 298 435	5 516 000	5 801 000	+ 285 000	+ 5
99.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut menot (020)	3 398 919	2 864 547	3 628 450	+ 763 903	+ 27
	Yhteensä	24 580 360	26 306 159	27 865 330	+1 559 171	+ 6

Pääluokka 29
OPETUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Hallinnonalan kokonaishenkilöstömäärän arvioidaan vuonna 1997 olevan 25 270 henkilötyövuotta.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmä uudistetaan 1.1.1997 lukien kuntien valtionosuusuudistuksen yhteydessä. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslainsäädännön muuttamisesta. Valtionosuus perustuu edelleen oppilasmäärään tai asukaslukuun sekä laskennallisiin yksikköhintoihin. Valtionosuus ei uudessa järjestelmässä määräydy prosenttiosuutena laskennallisesta perusteesta, vaan kuntien osuus opetustoimen, kirjastotoimen ja kuntien kulttuuritoimen kustannuksiin on asukaskohtaisesti tasasuuruinen. Kuntien erilliset maksuosuudet oppilaitosten käyttökustannuksiin poistuvat. Asukaskohtainen kuntien omarahoitusosuus otetaan vähennyksenä huomioon myönnettäessä kunnan valtionosuutta momenteilta 29.40.30, 29.94.30 ja 29.96.30. Valtionosuus myönnetään ja maksetaan yhtäläisin perustein kunnallisille ja yksityisille ammatillisille oppilaitoksille. Momentille 29.40.30 merkitty kuntien rahoitusosuus kattaa kuntien maksuosuudet myös ammattikorkeakoulujen, aikuiskoulutuksen, kansanopistojen peruskoulu-, lukio- ja ammatillisen koulutuksen, liikunnan koulutuskeskusten ammatillisen koulutuksen, yksityisten yleissivistävien oppilaitosten sekä keskiasteen kuljetuksen ja majoituksen kustannuksiin. Aiemmin momenteille 12.29.(42) ja 12.29.(10) kertyneet kuntien maksuosuudet valtion oppilaitosten kustannuksiin sisältyvät niinikään em. kuntien rahoitusosuuteen.

Kansalaisopistojen ja musiikin perusopetuksen valtionosuus on edelleen 57 % laskennallisesta perusteesta. Museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kuntien liikuntatoiminnan ja nuorisotyön valtionosuus irrotetaan kuntien valtionosuusjärjestelmästä, ja toiminnan erityispiirteet otetaan nykyistä paremmin huomioon rahoitusperusteissa.

Valtionosuuden perusteena oleviin rahoituslain mukaisiin yksikköhintoihin on tehty 1,4 %:n suuruinen kustannustason tarkistus. Kunnan omarahoitusosuus sisältää luvun 26.97 perusteluihin viitaten myös asukaslukuun perustuvat valtionosuuden leikkaukset, jotka ovat opetusministeriön hallinnonalalla 262 mk/asukas vuonna 1996 ja 269 mk/asukas vuonna 1997.

Opetusministeriön hallinnonalalla järjestettävän aikuisten ammatillisen jatkolinja- ja täydennyskoulutuksen rahoitus kootaan yhdeksi kokonaisuudeksi.

Tavoitteena on, että julkisen sektorin järjestämä täydennyskoulutustoiminta järjestetään niin, että se on kilpailuedellytysten suhteen muiden koulutuksen järjestäjien kanssa samanlaisessa asemassa.

Ammatillisten oppilaitosten ylläpitämislupaa ja koulutustehtävää sekä koulutuksen mitoittamista koskevat säännökset uudistetaan 1.1.1998 voimaan tulevalla lailla. Ylläpitämisluvasta sekä koulutustehtävästä ja siihen sisältyvistä ylläpitäjäkohtaisista koulutuksen mitoittamisen perusteista päättää valtioneuvosto ja opetusministeriö. Muista asioista päättää oppilaitoksen ylläpitäjä sille asetetun koulutustehtävän rajoissa.

Opetusministeriön hallinnonalaan kuuluvien keskeisten sivistystoimintojen, koulutuksen, tutkimuksen ja kulttuurin merkitys on lähivuosina voimakkaasti kasvamassa. Kansakunnan sivistyksellinen varustus, henkinen pääoma, tieto ja osaaminen ovat uusimpien kansainvälisten tutkimusten mukaan osoittautuneet myös taloudellisen menestyksen keskeisimmäksi selittäjäksi. Tämä on otettu huomioon hallitusohjelmassa, jonka toteutuksessa painotetaan hallinnonalan toimintoja.

Opetusministeriön toimialalla selkeytetään strategista ohjausta, operatiivisia tehtäviä sekä tuloksellisuuden arviointia. Huomiota suunnataan opetusministeriön, opetushallituksen, kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen, taidehallinnon, lääninhallitusten sekä asiantuntijaelinten rooliin ja tehtäviin.

Opetusministeriön toimialan painopisteitä ovat:

— Suomi tietoyhteiskunnaksi -ohjelman toimeenpanon jatkaminen.

— Työllisyyden edistäminen sekä koulutuksen ja työelämän yhteistyön kehittäminen. Julkisten rakennusten peruskorjausohjelman toimeenpano osana työllisyyden edistämistoimia.

— Nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja nuorten elinolojen parantaminen.

— Rasismin ehkäisy ja suvaitsevaisuuden lisääminen.

— Euroopan unionin koulutus-, tutkimus- ja kulttuuriohjelmien sekä rakennerahasto-ohjelmien toimeenpano.

— Matemaattis-luonnontieteellisen opetuksen kehittäminen.

— Venäjää ja Aasiaa koskevien opetuksen ja tutkimuksen toimenpideohjelmien toteuttaminen.

— Elinikäisen oppimisen periaatteen muuttaminen käytännön toteutustavoiksi.

— Koulun ja kulttuurin yhteistyömuotojen kehittäminen.

— Kulttuurin perustoimintojen turvaaminen ja kulttuurin kehittämisohjelman toteuttaminen.

— Kansalaistoiminnan edistäminen.

Edellä mainittujen jo käynnissä olevien hankkeiden lisäksi tehostetaan hallinnonalan henkilöstökoulutusta.

Opetusministeriön sivistyspoliittiset linjaukset painottavat kansalaisten oma-aloitteisen aktiivisuuden ja luovuuden sekä yrittämishenkisyyden kasvattamista kaikilla elämän alueilla niin työssä kuin vapaa-aikanakin.

Opetusministeriön lähivuosien toimintapoliittiset linjaukset sisältyvät valtioneuvoston 21. päivänä joulukuuta 1995 hyväksymään koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan vuosille 1995—2000 sekä hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelmaan.

Peruskoulutuksen laadusta ja koulutuksen perusturvasta huolehditaan oppilaitosverkon ja oppimisympäristöjen kehittämisellä sekä lisäämällä valinnaisuutta, yksilöllisyyttä ja toiminnan arviointia.

Ammatillisen koulutuksen joustavaa vastaamista työelämän ja opiskelijoiden kysynnän tarpeisiin parannetaan. Ammattikorkeakoulujärjestelmän vakiinnuttamista jatketaan.

Yliopistojen rakenteellista kehittämistä ja arviointia tehostetaan. Yliopistojen rahoituksessa kiinnitetään huomiota huippuyksiköiden muodostumiseen ja vastavalmistuneiden työllistymiseen. Perusvoimavarojen kohdentamisessa yliopistojen välillä siirrytään asteittain laskennalliseen menettelyyn.

Koulutuksen lainsäädännön kokonaisuudistus pyritään toteuttamaan. Avustusjärjestelmien ja muiden rahoitusjärjestelmien tulosperusteista kehittämistä jatketaan koko toimialalla.

Opintotukea kehitetään nuoria aktiiviseen toimintaan kannustavaksi. Nuorten työmarkkinatukiuudistuksen yhteydessä perustetut koulutuspaikat lisäävät opintotuen määrärahatarvetta. Lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden koulumatkojen tukeminen siirretään opintotuen yhteyteen. Aikuisten opintojen rahoitusjärjestelmien yhtenäistämismahdollisuuksia kartoitetaan työttömien opiskelumahdollisuuteen ansiosidonnaisella työttömyysturvalla liittyvän selvityksen ja siihen liittyvän jatkovalmistelun yhteydessä.

Kulttuurin perustoiminnat turvataan yhteiskunnan muuttuvissakin oloissa, jolloin henkisten arvojen merkitys korostuu. Kulttuurilaitosten toimintaedellytyksiä kehitetään sekä toimitilojen että tukijärjestelmien osalta. Kirjastojen ja museoiden toimintaedellytyksiä parannetaan myös osana tietoyhteiskuntastrategiaa. Kotimaisen elokuvatuotannon edellytyksiä parannetaan.

Kulttuurisen tietoyhteiskunnan strategiaohjelmaa toteutetaan muullakin tavoin. Taiteen edistämisen arviointia jatketaan. Kulttuurilaitosten tulosperusteisia avustusjärjestelmiä kehitetään. Kansainvälistä vuorovaikutusta lisätään ja kulttuurin erityisprojektien toteuttamisohjelmaa jatketaan.

Liikunnan merkitys kansalaisten hyvinvoinnin kannalta kasvaa ja sen edistämiseksi kehitetään hallinnonalat ylittävää yhteistyötä. Kansalaisten liikuntaedellytykset turvataan tukemalla liikunnan kansalaistoimintaa, liikuntapaikkojen rakentamista ja peruskorjausta sekä alan koulutustoimintaa. Liikuntajärjestöjä tuetaan tulosperusteisesti lasten ja nuorten liikunnan,

aikuisliikunnan sekä huippu-urheilun alueella. Liikunnan tukemisessa painotetaan myös liikunnan terveysohjelman toteuttamista, erityisryhmien liikuntaa, rasismin vastaisia toimintaohjelmia sekä liikunnan tasa-arvoa.

Nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja nuorten elinolojen parantaminen edellyttää hallinnonalat ylittävää yhteistyötä, nuorisopoliittisten toimenpiteiden yhteensovittamista ja kansalaistoiminnan aktiivista mukanaoloa. Työpajatoimintaa sekä muita toimenpiteitä kehitetään nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja nuorisotyöttömyyden kielteisten seurausvaikutusten lieventämiseksi. Nuorten kansalaistoimintaa tuetaan tasa-arvon, monikulttuurisuuden, suvaitsevaisuuden ja kestävän kehityksen lähtökohdista. Nuorisotoimen kansainväliset mahdollisuudet hyödynnetään. Maamme nuorisopolitiikan maatutkimus suoritetaan yhteistyössä Euroopan neuvoston nuorisokomitean kanssa.

Tuomiokapituleiden toimintamenojen rahoitus siirretään valtiolta evankelis-luterilaiselle kirkolle.

01. Opetusministeriö

10. *Eräiden valtion kiinteistöjen käyttö ja kunnossapito* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 19 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetusministeriön hallinnassa olevien kiinteistöjen käytöstä, kunnossapidosta ja vuokrista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon Tieteellisten Seurain Valtuuskunnan toimitilojen vuokra ja Nykytaiteen museon tontin kiinteistövero sekä vähennyksenä 275 000 mk siirtona momentille 29.10.21.

1997 määräraha	19 500 000
1996 määräraha	17 200 000
1996 lisämääräraha	500 000
1995 tilinpäätös	11 418 000

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 88 922 000 mk.

Opetusministeriön neljän osastopäällikön virkojen nimet muutetaan ylijohtajaksi sekä neljän apulaisosastopäällikön ja kolmen korkeakouluneuvos, apulaisosastopäällikkönä -nimisten virkojen nimet muutetaan johtajaksi.

Selvitysosa: Opetusministeriön yksikköön perustetut ylijohtajan ja johtajan virat on tarkoitus siirtää ministeriön yhteisiksi. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 232 000 mk yhden henkilötyövuoden siirtona momentilta 26.05.21 ja 196 000 mk yhden henkilötyövuoden siirtona momentilta 29.90.22 sekä vähennyksenä 300 000 mk siirtona momentille 29.01.22.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	89 832 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	800 000
Muut toimintamenot	89 032 000
— palkkaukset	63 076 000
— muut kulutusmenot	25 956 000
Bruttotulot	910 000
Maksullisen toiminnan tulot	850 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	800 000
— muut suoritteet	50 000
Muut tulot	60 000
Nettomenot	88 922 000
1997 määräraha	88 922 000
1996 määräraha	88 002 000
1995 tilinpäätös	87 280 999

22. *Kehittämistoiminta (osa EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 79 600 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetusministeriön hallinnonalan kehittämis-, kokeilu-, suunnittelu-, tutkimus- ja tiedotustoiminnasta, niihin liittyvästä kansainvälisestä yhteistyöstä sekä eri hallinnonalojen yhteishankkeista aiheutuvien toimintamenojen ja avustusten maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös oppisopimuskouluttajien koulutukseen sekä neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n aluekehitys- ja sosiaalirahastoista rahoitettavia tavoiteohjelmia toteuttavien hankkeiden, pilottihankkeiden ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu 64 300 000 mk kansallisia rahoitusosuuksia varten, josta aluekehitysrahastosta rahoitettavien

hankkeiden osuus on 21 570 000 mk ja sosiaalirahastosta rahoitettavien hankkeiden osuus 42 730 000 mk.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden rahoitusta varten.

Selvitysosa: Momentin määräraha on muutettu kolmivuotiseksi siirtomäärärahaksi. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Suomi Tietoyhteiskunnaksi -ohjelman jatkaminen sekä lisäyksenä 300 000 mk siirtona momentilta 29.01.21.

1997 määräraha	79 600 000
1996 määräraha	79 300 000
1996 lisämääräraha	—
1995 tilinpäätös	62 348 000

26. *Eräät kopiointi- ja nauhoituskorvaukset*

Momentille myönnetään 20 700 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää tekijänoikeuslain (404/61) ja oikeudesta valokuvaan annetun lain (405/61) mukaisten menojen, valokopiointitutkimusmenojen ja kopiointia ja nauhoitusta koskevan tiedotus- ja selvitystoiminnan menojen maksamiseen.

1997 määräraha	20 700 000
1996 määräraha	19 800 000
1995 tilinpäätös	18 538 000

50. *Eräät avustukset*

Momentille myönnetään 2 935 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Svenska Finlands folkting -toiminnan valtionavusta annetun lain (902/85) mukaisten avustusten ja käyttösuunnitelmassa yksilöityjen muiden avustusten maksamiseen.

Käyttösuunnitelma:	mk
Svenska Finlands folkting -toiminnan valtionapu, mistä 411 000 mk utbildningsdelegationin sekä muihin toiminta- ja toimistomenoihin	1 870 000
Paasikivi-Seura	175 000
Eräiden siirtoväen sankarihautojen hoito	90 000
Luovutetun alueen hautausmaiden kunnostaminen	600 000
Viime sodissa kaatuneiden etsintä ja muiston vaaliminen	200 000
Yhteensä	2 935 000

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 350 000 mk siirtona momentille 29.69.53.

1997 määräraha	2 935 000
1996 määräraha	3 340 000
1995 tilinpäätös	7 272 239

(02.) Evankelis-luterilainen kirkko

Selvitysosa: Luku ja sen momentti 21 on poistettu talousarviosta ja sen momentin 50 määräraha on otettu huomioon momentin 29.05.50 laskelmissa. Tarkoituksena on, että tuomiokapitulien ylläpito ja kuurojenpappien virat siirretään valtiolta kirkon kustannettaviksi 1.1.1997 lukien. Eduskunnalle on annettu talousarvioesitykseen liittyvä hallituksen esitys tuomiokapitulien ylläpidon siirtämistä Suomen evankelis-luterilaiselle kirkolle koskevaksi lainsäädännöksi.

(21.) *Tuomiokapitulien toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta.

1996 määräraha	15 589 000
1995 tilinpäätös	15 174 000

05. Kirkollisasiat

Selvitysosa: Luvun nimike on muutettu. Luvun määrärahoilla rahoitetaan muun muassa ortodoksisen kirkkokunnan kirkollishallituksen ja kolmen hiippakunnan aluehallinnon menot

sekä avustukset eräille ortodoksisen kirkkokunnan seurakunnille ja laitoksille sekä Suomen Merimieskirkolle.

21. *Ortodoksisen kirkollishallituksen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 9 232 000 mk.

1997 määräraha	9 232 000
1996 määräraha	9 232 000
1995 tilinpäätös	8 322 000

50. (29.02.50 ja 05.50) *Eräät avustukset*

Momentille myönnetään 1 840 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää käyttösuunnitelmassa yksilöityjen avustusten maksamiseen. Suomen Merimieskirkolle myönnettävästä avustuksesta saa käyttää enintään 900 000 mk Antwerpenin ja Hampurin merimieskirkkojen rakennusavustuksiin edellyttäen, että evankelis-luterilaisen kirkon keskusrahasto suorittaa vastaavat osuudet.

Käyttösuunnitelma:

	mk
Eräät avustukset ortodoksisen kirkkokunnan seurakunnille ja laitoksille	440 000
Avustus Suomen Merimieskirkolle	1 400 000
Yhteensä	1 840 000

Selvitysosa: Ortodoksisen kirkkokunnan seurakunnille ja laitoksille myönnettävät avustukset on tarkoitus käyttää muun ohella Suomen ortodoksisen kirkkomuseon, Lapin ortodoksisen seurakunnan ja Valamon konservointilaitoksen toiminnan tukemiseen. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 60 000 mk ortodoksisten seurakuntien verohyvityksen poistamisen johdosta. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen Suomen kreikkalaiskatolisen kirkkokunnan seurakunnille suoritettavasta verohyvityksestä annetun lain (192/35) kumoamisesta.

1997 määräraha	1 840 000
1996 määräraha	1 700 000
1995 tilinpäätös	1 500 000

07. Opetushallitus

Selvitysosa: Opetusministeriö on talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä asettanut alustavasti opetushallitukselle vuodelle 1997 seuraavat tulostavoitteet:

Seuraavien ohjelmien toteutusta jatketaan:
— matematiikan ja luonnontieteiden opetuksen kehittäminen
— tieto- ja viestintätekniikan hyödyntäminen opetuksessa
— oppilaiden vieraiden kielten valintojen monipuolistaminen sekä kansainvälisyyden ja vieraiden kulttuurien opetuksen lisääminen.

Peruskoulun oppilasarviointi uudistetaan ja kehitetään valmiudet vertailla oppimistuloksia kouluissa.

Ammatillisen koulutuksen ja työelämän yhteyksiä vahvistetaan. Tehostetaan oppilaiden opinto-ohjausta. Työelämän ja ammattitaitovaatimusten ennakointimenetelmiä kehitetään.

Elinikäisen oppimisen periaatteelle kehitetään käytännön toteutustapoja. Erityistä huolta ja toimia edellyttävien lasten ja nuorten tukea lisätään.

Toteutetaan uuden valtionosuusjärjestelmän edellyttämät tieto- ja laskentapalvelut. Hoidetaan EU:n koulutus- ja yhteistoimintaohjelmiin ja tietojärjestelmiin liittyvät tehtävät sekä osallistutaan Venäjä-ohjelman ja Kaakkois-Aasia-ohjelman toimeenpanoon.

Valmistaudutaan koulutuksen indikaattorijärjestelmän käyttöönottoon.

Arvioidaan lasten ja nuorten taidekasvatuksen nykytila ja kehittämistarpeet, ammatillisten oppilaitosten kieltenopetus, aikuisten kielitaito sekä opintokeskusten toiminta.

Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:

	1996	1997
Tulot tmk	14 000	14 000
Maksullisen palvelutoiminnan erilliskustannukset tmk	11 980	9 800
Käyttöjäämä tmk	2 020	4 200
% tuloista	14,4	30,0
Osuus yhteiskustannuksista tmk	2 000	2 000
Ylijäämä tmk	20	2 200
% tuloista	0,1	15,7

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 100 129 000 mk.

Määrärahasta käytetään 11 800 000 mk oppimateriaalin kehittämiseen ja vähälevikkisen

oppimateriaalin tuottamiseen, mistä 1 300 000 mk avustuksena saamelaiskäräjille jaettavaksi saamenkielisen oppimateriaalin tuottamista varten.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden rahoitusta varten.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	114 629 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	9 800 000
Muut toimintamenot	104 829 000
Bruttotulot	14 500 000
Maksullisen toiminnan tulot	14 000 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	200 000
— muut suoritteet	13 800 000
Muut tulot	500 000
Nettomenot	100 129 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 2 000 000 mk siirtona momentilta 29.10.22 sekä vähennyksenä 300 000 mk siirtona momentille 25.45.51.

1997 määräraha	100 129 000
1996 määräraha	101 292 000
1995 tilinpäätös	117 211 000

08. Kansainvälinen yhteistyö

01. *Palkkaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 320 000 mk.

Henkilöstön määrä saa olla enintään 47 henkilötyövuotta.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää ulkomaisissa yliopistoissa palvelevien suomalaisten ulkomaanlehtoreiden ja vierailevien professorien sekä muiden ulkomailla toimivien opetushallintoviranomaisten, yhteensä enintään 47 henkilöä, palkkoja varten soveltuvin osin ulkomaanlehtoriohjesäännön mukaisesti. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 650 000 mk siirtona momentille 29.40.21.

1997 määräraha	6 320 000
1996 määräraha	6 970 000
1995 tilinpäätös	5 883 161

21. *Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 28 172 000 mk.

Määrärahasta käytetään 13 650 000 mk opiskelija-, harjoittelija-, tutkija- ja asiantuntijavaihtoon myönnettävien avustusten maksamiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 1 000 000 mk maksullisen palvelutoiminnan tukemiseen.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	30 384 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	2 697 000
Muut toimintamenot	14 037 000
Apurahat ja avustukset	13 650 000
Bruttotulot	2 212 000
Maksullisen toiminnan tulot — muut suoritteet	2 212 000
Nettomenot	28 172 000

Opetusministeriö on talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä asettanut alustavasti kansainvälisen henkilövaihdon keskukselle vuodelle 1997 seuraavat tulos- ja palvelutavoitteet:

Kansainvälisen henkilövaihdon keskus (CIMO) lisää kansainvälistä kanssakäymistä ja vuorovaikutusta koulutuksessa, työelämässä ja nuorison keskuudessa. CIMO vastaa useiden EU:n nuoriso- ja koulutusohjelmien kansallisesta toimeenpanosta, jakaa apurahoja valtion stipendiohjelmista korkeakoulujen jatko-opiskelijoille ja asiantuntijoille sekä tukee apurahoin ja kehittää kansainvälistä harjoittelua. CIMO järjestää ja kehittää toimialaan liittyvää neuvonta- ja tietopalvelua sekä tekee tunnetuksi ja markkinoi suomalaista koulutusta ulkomaalaisille.

CIMO varmistaa suomalaisten täysimääräisen osallistumisen EU:n nuoriso- ja koulutusohjelmiin niiden laajentuessa itään. Stipendiohjelmissa volyymi säilyy ennallaan, ja harjoittelijavaihdon osalta kehittämisen painopiste siirtyy EU:n vapaan liikkuvuuden alueelta lähialueille, Venäjälle ja KIE-maihin sekä Aasiaan. Neuvonnan ja tietopalvelun ja muun viestinnän kehittämisessä hyödynnetään tietoverkkojen tarjoamia uusia mahdollisuuksia ja näin tuetaan Suomen kehittymistä tietoyhteiskunnaksi.

1997 määräraha	28 172 000
1996 määräraha	28 072 000
1995 tilinpäätös	24 267 000

22. *Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 735 000 mk.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	3 832 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	97 000
Muut toimintamenot	3 735 000
Bruttotulot	97 000
Maksullisen toiminnan tulot — muut suoritteet	97 000
Nettomenot	3 735 000

Opetusministeriö on talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä alustavasti asettanut Venäjän ja Itä-Euroopan instituutille vuodelle 1997 seuraavat tulos- ja palvelutavoitteet:

Instituutin tehtävänä on seurata Venäjän ja IVY-maiden poliittisia, yhteiskunnallisia ja kulttuurioloja ja harjoittaa niitä koskevaa tutkimus-, julkaisu-, kirjasto- ja tietopalvelutoimintaa sekä osallistua Suomen ja Venäjän välisten kulttuuri-, opetus-, tutkimus- ja arkistoalan yhteistyösopimusten ja -ohjelmien käytännön toteuttamiseen.

1997 määräraha	3 735 000
1996 määräraha	3 702 000
1995 tilinpäätös	3 480 000

25. *Kansainvälinen kulttuuriyhteistyö* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 44 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää menoihin, jotka aiheutuvat osallistumisesta kansainvälisten järjestöjen toimintaan ja pohjoismaiseen kulttuuriyhteistyöhön sekä kulttuurisopimusten ja vaihto-ohjelmien toimeenpanosta. Määrärahasta saadaan myöntää ulkomaille suuntautuvan kulttuuri- ja sivistystoiminnan edellyttämiin palkkaus- ja ohjelmamenoihin tarkoitettuja avustuksia ja apurahoja henkilöille ja yhteisöille, jotka edistävät opetus-, tiede- ja kulttuurivaihtoa sekä Suomen kulttuurin tunnetuksi tekemistä ulkomailla. Määrärahaa saa lisäksi käyttää määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavasti.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Monenkeskinen yhteistyö	5 100 000
Kahdenkeskinen yhteistyö	19 000 000
Euroopan integraatiosta aiheutuvat menot	3 520 000
Suomen kielen ja kulttuurin opetus ulkomailla	2 630 000
Ulkosuomalaisten sivistysolojen edistäminen	6 800 000
Pohjoismainen yhteistyö	4 950 000
Sukukansaohjelma	2 200 000
Yhteensä	44 200 000

1997 määräraha	44 200 000
1996 määräraha	44 187 000
1995 tilinpäätös	44 880 000

50. *Eräät avustukset*

Momentille myönnetään 28 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää käyttösuunnitelmassa yksilöidyistä käyttötarkoituksista aiheutuvien avustusten maksamiseen.

Käyttösuunnitelma:	mk
Kulttuuri-instituutit	16 600 000
Kansainväliseen levitykseen tarkoitettujen julkaisujen tukemiseen	1 500 000
Eräiden ulkomaanyhdistysten toimintaan	10 400 000
Yhteensä	28 500 000

1997 määräraha	28 500 000
1996 määräraha	28 528 000
1995 tilinpäätös	27 443 397

66. *Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 14 438 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Unescon ja muiden hallitustenvälisten monenkeskisen sivistyksellisen yhteistyön järjestöjen ja ohjelmien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Unescon jäsenmaksu	11 300 000
Suomen maksuosuus Euroopan nuorisosäätiöön	210 000
Suomen maksuosuus WIPOlle/Bernin unionille	600 000
Suomen maksuosuus ICCROMille	113 000
Maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelua koskevasta sopimuksesta aiheutuva meno	105 000
Suomen maksuosuus OECD/ED koulurakennusohjelmaan	80 000
OECD/CERI jäsenmaksu	180 000

Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston EURIMAGES-rahastoon	1 500 000
Suomen maksuosuus Audiovisuaalisen Eurekan kustannuksista	350 000
Yhteensä	14 438 000

1997 määräraha	14 438 000
1996 määräraha	13 250 000
1995 tilinpäätös	13 202 588

Yliopisto-opetus ja -tutkimus

(Luvut 29.10 ja 11)

Selvitysosa: Yliopistojen, teknillisten korkeakoulujen, kauppakorkeakoulujen ja taidekorkeakoulujen (jäljempänä yliopistot) kehittäminen perustuu korkeakoululaitoksen kehittämisestä annettuun lakiin (1052/86) ja valtioneuvoston vahvistamaan koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan vuosille 1995—2000 (VNp 21.12.1995). Eduskunnalle annetaan hallituksen esitys korkeakoululaitoksen kehittämislain 3 §:n voimassaolon jatkamiseksi siten, että yliopistojen tehokkaan ja tuloksellisen toiminnan varmistamiseksi korotetaan valtion talousarviossa vuosina 1997—2000 yliopistojen toimintamenomomentille osoitettua määrärahaa vuosittain vähintään määrällä, mikä vastaa valtion keskitason palkkauksia koskevista sopimusratkaisuista aiheutuvaa palkkausmenojen kasvua.

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämistoimet suunnataan vahvistamaan hyvinvointimme perustaa, kansallista innovaatiojärjestelmäämme sekä kilpailukykymme teollista ja kulttuurista pohjaa edistäviin hankkeisiin, erityisesti tieto- ja ohjelmistotekniikan, tietoliikennetekniikan, elektroniikan ja biotekniikan aloilla. Koulutuksen ja tutkimuksen tietostrategian toimenpideohjelmaa toteutetaan. Matematiikan ja luonnontieteiden opetusta tehostetaan opetusministeriön 23.4.1996 julkistaman kehittämisohjelman mukaisesti. Tutkijakoulujärjestelmä vakiinnutetaan. Arviointitoimintaa kehitetään. Yliopistojen tutkimuksen ja opetuksen laatu palkitaan. Yliopistolaitoksen rakenteellista kehittämistä jatketaan. EU:n tutkimus- ja koulutusohjelmat hyödynnetään sekä Venäjä- ja Aasia-ohjelmat toteutetaan. Korkea-asteen koulutustarjonta mitoitetaan siten, että yliopistolaitos ja ammattikorkeakoulut tarjoavat ensi vuosikymmenen alussa koulutuspaikan 60—65 %:lle ikäluokasta. Tämän lisäksi varaudutaan lisäämään aikuiskoulutuksen paikkoja. Työelämän muutoksen huomioonottaminen, elinikäisen oppimisen periaatteen edistäminen sekä uuden opetusteknologian käyttöönotto ja kestävän kehityksen huomioon ottaminen ovat opetuksen kehittämisen painopisteitä. Yliopistojen rahoitus järjestetään niin, että yliopistot kykenevät tulokselliseen ja pitkäjänteiseen toimintaan.

Perusvoimavarojen kohdentamisessa yliopistojen välillä siirrytään asteittain laskennalliseen menettelyyn, jossa kunkin yliopiston perusvoimavarat määräytyvät sovittujen tulostavoitteiden, lähinnä tutkintojen määrien perusteella. Laskennallista budjettia täydennetään tulosten perusteella osoitettavilla määrärahoilla, joiden kohdentamisessa erityisesti toiminnan laatu ja vaikuttavuus otetaan huomioon. Lisäksi osoitetaan määrärahoja tulosneuvotteluissa sovittuihin hankkeisiin. Vuonna 1997 osoitetaan 10 % perusvoimavaroista laskennallisella perusteella. Laskennallisen budjetin määräytymisperusteita kehitetään edelleen.

Suomalaisen tiedeakatemian observatorio Sodankylässä liitetään Oulun yliopiston erillislaitokseksi 1.8.1997 lukien.

Opetusministeriö on asettanut yliopistoille vuodelle 1997 seuraavat tavoitteet:

Yliopistot pyrkivät tutkimuksessa, koulutuksessa ja taiteellisessa toiminnassa kansainvälisesti korkeaan tasoon, erikoistuvat vahvuusalueilleen sekä tukevat tutkimuksen, koulutuksen ja taiteellisen toiminnan huippuyksiköiden syntymistä.

Yliopistojen tutkintotavoite vuosina 1997—2000 on keskimäärin 895 tohtorin tutkintoa ja 10 700 ylempää tutkintoa vuodessa.

Yliopistot tekevät sellaisia johtamista, toiminnan rakenteita, organisaatioita ja työskentelymenetelmiä koskevia muutoksia, joilla voidaan parantaa toiminnan tuloksellisuutta.

Yliopistot lisäävät toimintansa taloudellisuutta laajentamalla yhteistyötä ja kehittämällä

työnjakoa muiden yliopistojen, muun tutkimusorganisaation ja ammattikorkeakoulujen kanssa.

Yliopistot tehostavat toimintansa vaikuttavuutta lisäämällä tutkimus-, koulutus- sekä muita yhteyksiään ympäristöönsä ja kehittämällä koulutustaan ja opetussisältöjään työllistymistä ja yrittäjyyttä edistäväksi. Yliopistot tukevat muutoinkin opiskelijoiden työllistymistä.

Yliopistot toteuttavat opiskelijavalinnassaan menettelyä, jossa opiskelijaksi hyväksytty voi vastaanottaa vain yhden yliopistopaikan samana vuonna. Opetusministeriö kehittää yhteistyössä yliopistojen kanssa hakijatiedostoja siten, että opiskelemaan hyväksyttyjen ja opiskelupaikan vastaanottaneiden sijoittumista voidaan seurata.

Yliopistot lisäävät opiskelijavalintayhteistyötään ja koordinoivat valintojen aikatauluja koulutusaloittain ja ammattikorkeakoulujen kanssa sekä kehittävät valinnoista tiedottamista. Yliopistot keventävät opiskelijavalintojaan hyödyntämällä ylioppilastutkinnon antaman informaation täysimittaisesti.

Yliopistot järjestävät osana opiskelijavalintojaan mahdollisuudet siirtyä avoimen yliopisto-opetuksen opintojen perusteella tutkinto-opiskeluun.

Joustava sivuaineopinto-oikeus otetaan käyttöön kaikissa yliopistoissa ja kaikilla aloilla vuoteen 1999 mennessä.

Yliopistojen aikuiskoulutuksen määrälliset tavoitteet vuoteen 2000 mennessä ovat vuositasolla avoimen yliopisto-opetuksen tarjoaminen vähintään 74 000 opiskelijalle ja täydennyskoulutuksen vähintään 76 000 opiskelijalle. Avoimessa yliopisto-opetuksessa parannetaan suoritustavoitteisen opiskelun mahdollisuuksia ja täydennyskoulutuksessa vahvistetaan ammatillisesti erikoistuvan ja henkilökohtaisiin opintosuunnitelmiin perustuvan koulutuksen tarjontaa.

Yliopistot osallistuvat aktiivisesti Euroopan unionin koulutus- ja tutkimusyhteistyöhön ja lisäävät muita kansainvälisiä yhteyksiään sekä vieraskielistä opetustaan. Yliopistot vahvistavat erityisesti Venäjää koskevaa tutkimusta ja opetusta sekä Aasiaa koskevaa perus- ja täydennyskoulutusta. Yliopistot laajentavat opiskelijavaihtoaan siten, että vuosikymmenen loppuun mennessä jokainen jatko-opiskelija ja vuosittain vähintään 4 000 perusopiskelijaa opiskelee osan tutkinnostaan ulkomailla.

Yliopistot järjestävät toiminnan ja tulosten arvioinnin kiinteäksi osaksi yliopiston toimintaa ja kehittävät edelleen säännöllistä opetuksen arviointia.

Yliopistot toteuttavat rakenteelliset muutokset ottaen huomioon niiden vaikutukset henkilöstön asemaan. Henkilöstöpolitiikka järjestetään siten, että tasa-arvo toteutuu sekä henkilöstöä että opiskelijoita koskevissa asioissa.

Yliopistot lisäävät voimavarojaan hankkimalla valtion talousarvion ulkopuolista rahoitusta.

Yliopistojen liiketaloudellinen maksullinen toiminta pyritään saattamaan taloudellisesti kannattavaksi.

Maksullisessa toiminnassa kiinnitetään erityistä huomiota toiminnan kustannuksiin ja hinnoitteluun. Toiminnan tavoitteena on tukea yliopistojen opetusta ja tutkimusta, edistää tiedonvaihtoa yritysten ja muun toimintaympäristön kanssa sekä tarjota yhteiskunnan ja elinkeinoelämän tarvitsemia täydennyskoulutuspalveluja.

Yliopistokohtaiset tutkintotavoitteet keskimäärin vuosiksi 1997—2000:

	Ylemmät korkeakoulututkinnot		Tohtorin tutkinnot	
	1995	1997—2000	1995	1997—2000
Helsingin yliopisto	1 882	2 125	240	273
Jyväskylän yliopisto	838	935	59	75
Oulun yliopisto	914	1 080	77	94
Joensuun yliopisto	522	555	33	33
Kuopion yliopisto	314	335	38	46
Turun yliopisto	955	957	87	84
Tampereen yliopisto	832	853	64	67
Åbo Akademi	460	450	22	36
Vaasan yliopisto	261	307	6	7
Lapin yliopisto	239	255	7	8
Teknillinen korkeakoulu	826	900	75	90
Tampereen teknillinen korkeakoulu	483	540	27	40

Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu	272	350	7	15
Helsingin kauppakorkeakoulu	364	340	11	10
Svenska handelshögskolan	171	210	4	4
Turun kauppakorkeakoulu	205	200	5	5
Sibelius-Akatemia	105	120	2	4
Teatterikorkeakoulu	37	35		2
Taideteollinen korkeakoulu	129	135	1	2
Kuvataideakatemia	10	20		
Yhteensä	9 819	10 702	765	895

Yliopistorakennusten suunnitteluun, rakentamiseen sekä peruskorjauksiin ja -parannuksiin ehdotetaan yhteensä 152 milj. mk. Rakennusmäärärahat osoitetaan pääosin keskeneräisiin työkohteisiin. Aiemmin hankittujen kiinteistöjen vuoden 1997 maksueriin on varattu 24 milj. mk.

Valtion virkamiesasetuksen 6 §:n (971/94) mukaan virka voidaan perustaa määräajaksi, jos virkaa varten tarvittavat varat on lahjoitettu valtiolle. Pykälässä on tarkemmat säännökset tällaisen viran perustamisesta. Lahjoitusvirka voidaan edelleen perustaa myös pysyvänä. Lahjoitusten vastaanottamisessa on tällöin tarkoitus noudattaa vuoden 1988 tulo- ja menoarviossa noudatettua menettelyä.

Korkeakouluilla säilytetään oikeus luovuttaa tiloja opiskelijaruokaloille sekä opinala- ja harrastejärjestöille vastikkeetta.

Vuokrattaessa valtion maa-alueita opiskelija-asuntojen rakentamista varten niistä peritään yleensä paikkakunnan käyvän vuokratason mukainen vuokra. Pääosa vuokrista katetaan valtion maksamalla opintorahan asumislisällä tai asumistuella. Opiskelijoille annettavan tuen yhdenmukaistamiseksi ja järkiperäistämiseksi opiskelija-asuntotarkoituksiin luovutettujen valtion maa-alueiden vuokra voidaan jättää perimättä silloin, kun kiinteistöä käytetään lähinnä opintotuen asumislisään tai asumistukeen oikeutettujen opiskelijoiden asumiseen edellyttäen, että asianomainen kunta noudattaa samaa käytäntöä tai tukee opiskelija-asumista muutoin vastaavalla määrällä.

10. Yliopistot

Selvitysosa: Luvun nimike on muutettu.

21. (29.10.21, osa) *Yliopistojen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomääräraha 5 005 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden rahoitusta varten.

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetusministeriön päätöksiin korkeakoulujen eräistä suoritteista perittävistä maksuista (81/93, muut. 638/93, 257/94 ja 495/94), kirjasto- ja tietopalveluista perittävistä maksuista (82/93) sekä avoimesta korkeakouluopetuksesta korkeakouluissa perittävistä maksuista (83/93).

Määrärahasta saa käyttää 15 300 000 mk maksullisen toiminnan koulutus- ja työllisyyspoliittisin perustein järjestettävän täydennyskoulutuksen ja tutkimuksen tukemiseen.

Vuoden 1997 aikana saa tehdä sellaisia korkeakoulujen tiloja lisääviä vuokrasopimuksia, joista aiheutuu menoja vasta vuoden 1997 jälkeen siten, että tilojen lisäys on enintään 5 000 m^2.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Määräraha on tarkoitus jakaa seuraavasti:

	mk
Helsingin yliopisto, mistä 11 000 000 mk Svenska social- och kommunalhögskolanille	1 244 181 000
Jyväskylän yliopisto	370 017 000
Oulun yliopisto	555 912 000
Joensuun yliopisto	224 164 000
Kuopion yliopisto	218 561 000
Turun yliopisto	484 520 000
Tampereen yliopisto	339 314 000
Åbo Akademi	209 038 000
Vaasan yliopisto	76 083 000
Lapin yliopisto	101 924 000
Teknillinen korkeakoulu	415 364 000

Tampereen teknillinen korkeakoulu..	194 772 000
Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu	112 970 000
Helsingin kauppakorkeakoulu	101 127 000
Svenska handelshögskolan	57 264 000
Turun kauppakorkeakoulu	48 667 000
Sibelius-Akatemia	105 634 000
Teatterikorkeakoulu	46 700 000
Taideteollinen korkeakoulu	84 272 000
Kuvataideakatemia	14 516 000
Yhteensä	5 005 000 000

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 469 000 mk kahden henkilötyövuoden palkkausten siirtona momentilta 26.05.21, Rovaniemen taide- ja käsiteollisuusoppilaitoksen vuonna 1996 tapahtuneen toiminnan Lapin yliopistoon siirron johdosta 9 320 000 mk momentilta 29.40.21 sekä terveydenhuollon opettajankoulutuksen harjoittelun järjestämiseksi 2 453 000 mk momentilta 29.40.21, 275 000 mk siirtona momentilta 29.01.10 ja 14 412 000 mk vuonna 1997 valmistuvien tilojen vuokrina. Vähennyksenä on otettu huomioon 15 000 000 mk valtioneuvoston 16.8.1995 tekemän säästöpäätöksen johdosta.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	5 818 000 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	700 000 000
Yhteisrahoitteiset hankkeet	100 000 000
Muut toimintamenot	5 018 000 000
Bruttotulot	813 000 000
Maksullisen toiminnan tulot	717 000 000
— liiketaloudellisesti hinnoitellut suoritteet	700 000 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	17 000 000
Yhteisrahoitteiset hankkeet	95 000 000
Muut tulot	1 000 000
Nettomenot	5 005 000 000

Liiketaloudellisen maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:

	1996 ennakoitu	1997 TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	610 000	700 000
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	610 000	700 000
Käyttöjäämä tmk	0	0
— % tuloista	0	0
Osuus yhteiskustannuksista tmk	50 050	45 800
Alijäämä tmk	50 050	45 800
— % tuloista	8,2	6,5
Tulot % kustannuksista	92	94
Volyymin muutos %	+ 2,5	+ 14,8

1997 määräraha	5 005 000 000
1996 määräraha	4 904 647 000
1995 tilinpäätös	4 505 140 000

22. (29.10.21, osa, 19.01, 21, 24, 26 ja 27) *Yliopistolaitoksen yhteiset menot (osa EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 221 950 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää yliopistoja koskevan tutkimus-, arviointi-, selvitys-, kokeilu- ja kehittämistoiminnan, siihen liittyvän kansainvälisen yhteistyön sekä opiskelijoiden harjoittelun menojen maksamiseen.

Käyttösuunnitelma:	mk
1. Opiskelijoiden harjoittelu	44 350 000
2. Tutkimus-, kehittämis- ja julkaisutoiminta	32 400 000
3. Yliopistojen yhteinen atk-toiminta ja tietoliikenneyhteydet	41 500 000
4. EU:n kansalliset rahoitusosuudet	61 700 000
5. Työllistymispalvelu ja -selvitystoiminta	33 000 000
6. Korvaus Helsingin yliopistolle	9 000 000
Yhteensä	221 950 000

Määrärahaa saa käyttää enintään 565 henkilötyövuotta vastaavasti 2 258 opiskelijan palkkaamiseen keskimäärin kolmeksi kuukaudeksi harjoittelijoiksi.

Määrärahaa saa käyttää yliopistojen käyttöön tarkoitetun oppimateriaalin kustannustoiminnan sekä opetuksen ja tutkimuksen toimintaedellytysten turvaamiseksi tarvittavien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n aluekehitys- ja sosiaalirahastoista rahoitettavia tavoiteohjelmia toteuttavien hankkeiden, pilottihankkeiden ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu 32 800 000 mk sosiaalirahaston ja 28 900 000 mk aluekehitysrahaston kansallista rahoitusosuutta varten.

Määrärahasta voidaan suorittaa Helsingin yliopistolle 9 000 000 mk korvauksena suomen- ja ruotsinkielisten almanakkojen ja kalenterien julkaisemisen yksinoikeuden poistamisen johdosta.

Määrärahaa saa käyttää 128 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on

otettu huomioon lisäyksenä 1 500 000 mk siirtona momentilta 29.88.66 sekä vähennyksenä 2 000 000 mk siirtona momentille 29.07.21 ja 1 500 000 mk siirtona momentille 29.11.21.

1997 määräraha 221 950 000
1996 määräraha 258 394 000
1995 tilinpäätös 231 835 588

74. *Talonrakennukset* (siirtomääräraha 3 v)
Momentille myönnetään 151 800 000 mk.

Käyttösuunnitelma:

	Hanke	Hyöty-ala m²	Kustannusarvio 1000 mk	mk/m²	Myönnetty mk	Myönnetään mk
1.	Helsingin yliopisto, Fabianinkatu 35, peruskorjaus	3 739	32 800	8 772	10 700 000	17 000 000
2.	Jyväskylän yliopisto, luonnontieteen laitosten 3. rakennusvaihe (biologia)	6 200	66 000	10 645	3 200 000	20 000 000
3.	Oulun yliopisto, päärakennus	3 935	39 000	9 911	4 700 000	14 000 000
4.	Turun yliopisto, kasvihuoneet		23 200		5 500 000	13 700 000
	— uudisrakennus	2 140	22 700	10 607		
	— muutostyöt	110	500	4 545		
5.	Åbo Akademi, kemiallistekn. tiedekunta.		45 800		28 750 000	17 050 000
	— lisärakennus	4 100	43 600	10 634		
	— muutostyöt	1 434	2 200	1 534		
6.	Teknillinen korkeakoulu, tietotekniikan laitos	8 030	78 500	9 776	15 600 000	39 000 000
7.	Rakennushankkeiden suunnittelu, pienehköt hankkeet sekä liitännäistyöt					31 050 000
					Yhteensä	151 800 000

Käynnissä oleviin pienehköihin hankkeisiin liittyviä, valtion talousarviosta annetun lain (423/88) 10 §:n tarkoittamia sitoumuksia saa vuonna 1997 tehdä siten, että vuoden 1997 jälkeen aiheutuvat menot ovat enintään 20 000 000 mk.

Selvitysosa: Käyttösuunnitelman hankkeista arvioidaan aiheutuvan menoja tulevina vuosina seuraavasti:

	1998 milj. mk	1999 milj. mk
Hankkeet 1—6	93	24
Pienehköt hankkeet	13	7
Yhteensä	106	31

1997 määräraha 151 800 000
1996 määräraha 101 700 000
1995 tilinpäätös 157 500 000

87. *Kiinteistöjen hankinta* (siirtomääräraha 3 v)
Momentille myönnetään 23 600 000 mk.

Käyttösuunnitelma:

Hanke	Kokonais-kustannukset 1000 mk	Myönnetty mk	Myönnetään mk
1. Helsingin yliopisto, Kouvolan yksikkö	34 000	21 700 000	5 500 000
2. Helsingin yliopisto, terveystieteiden keskuskirjasto.	13 200	6 600 000	6 600 000
3. Kuopion yliopisto, Bioteknia	35 600	5 000 000	2 500 000
4. Tampereen yliopisto, Finn-Medi	34 400	4 800 000	2 400 000
5. Tampereen teknillinen korkeakoulu, IV rakennusvaihe	90 000	7 200 000	5 000 000
6. Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu, IV rakennusvaihe	25 300	6 650 000	1 600 000
Yhteensä			23 600 000

Selvitysosa: Kokonaiskustannukset sisältävät arvonlisäveron, mutta eivät maksuajalta suoritettavaa korkoa.

1997 määräraha 23 600 000
1996 määräraha 93 300 000
1995 tilinpäätös..... 55 500 000

11. Valtion harjoittelukoulut

Selvitysosa: Opetusministeriö on asettanut harjoittelukouluille osana yliopistolaitosta seuraavat tulostavoitteet:

Yliopiston opettajankoulutuslaitoksen yhteydessä harjoittelukoulu huolehtii opetustyön laadusta sekä kokeilee ja kehittää opetusta, opetussuunnitelmia, opetusharjoittelua ja opetusteknologiaa sekä tuottaa täydennyskoulutuspalveluja.

Harjoittelukoulujen kehittämistyössä otetaan huomioon luonnontieteiden, humanistisen ja kasvatustieteen koulutusalojen koulutuksen arviointiryhmien suositukset opetuksen kehittämisestä peruskouluissa ja lukioissa. Harjoittelukoulut toteuttavat omalta osaltaan Suomalaisten matematiikan ja luonnontieteiden osaaminen vuonna 2002 -ohjelmaa.

Harjoittelukoulut sisällyttävät opetussuunnitelmiinsa kansainvälistymisen ja siihen kasvattamisen.

Harjoittelukouluissa on vuonna 1997 keskimäärin 8 000 oppilasta, joista peruskouluasteella 6 000 ja lukiossa 2 000 oppilasta. Harjoittelukouluissa järjestetään noin 3 300 opettajaksi opiskelevan opetusharjoittelu.

Opettajankoulutuslakia (844/71) ja harjoittelukoululakia (143/85) muutetaan siten, että oikeus palkalliseen opintolukukauteen poistetaan.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 246 268 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä Rauman normaalikoulun uudisrakennuksen varustaminen, Jyväskylän normaalikoulun yläasteen oppilasmäärän lisäys ja Vasa Övningskolanin kansainväliseen ylioppilastutkintoon johtavan koulutuksen tehostaminen sekä tietostrategiahankkeisiin 1 500 000 mk siirtona momentilta 29.10.22.

Kuntien osuus harjoittelukouluissa annettavan opetuksen kustannuksiin, 60 000 000 mk, on otettu huomioon momentin 29.40.30 mitoituksessa.

1997 määräraha 246 268 000
1996 määräraha 232 762 000
1995 tilinpäätös 224 270 000

22. *Oppilashuolto* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 14 850 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää oppilashuollon menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös oppilasavustuksista aiheutuvien menojen sekä maksullisen kouluruokailun tarjoamisesta henkilökunnalle ja opetusharjoittelijoille aiheutuvien menojen maksamiseen.

1997 määräraha 14 850 000
1996 määräraha 14 800 000
1995 tilinpäätös..... 13 961 474

74. *Talonrakennukset* (siirtomääräraha 3 v)
Momentille myönnetään 30 314 000 mk.

Käyttösuunnitelma:

	Hanke	Hyöty-ala m^2	Kustannusarvio 1000 mk	mk/m^2	Myönnetty mk	Myönnetään mk
1.	Turun yliopisto, Rauman normaalikoulu.		43 300		38 000 000 (peruuntunut 10 314 000)	15 614 000
	— peruskorjaus.....	785	6 100	7 771		
	— lisärakennus	3 974	35 500	8 933		
	— aluetyöt		1 700			

2.	Helsingin yliopisto, II normaalikoulu...		22 500	2 620 000 (peruuntunut 180 852)	13 100 000
	— lisärakennus	712	7 500	10 534	
	— peruskorjaus ja muutos	1 776	15 000	8 446	
3.	Pienehköt hankkeet ja suunnittelu.....				1 600 000
				Yhteensä	30 314 000

1997 määräraha 30 314 000
1996 määräraha 19 500 000
1995 tilinpäätös..... 4 500 000

(19.) Muut korkeakoulumenot

Selvitysosa: Luku on poistettu talousarviosta ja sen momenttien 01, 21, 24, 26 ja 27 määrärahat on otettu huomioon momentin 29.10.22 laskelmissa.

20. Ammattikorkeakouluopetus

Selvitysosa: Ammattikorkeakoulu-uudistuksen toimeenpano on käynnistetty 1.8.1996 lukien ammattikorkeakouluopinnoista annetun lain (255/95) ja siihen liittyvän muun lainsäädännön nojalla. Vuonna 1996 aloitti toimintansa yhdeksän vakinaista ammattikorkeakoulua. Valtioneuvosto myönsi 25.4.1996 toimiluvan seitsemälle uudelle, 1.8.1997 aloittavalle ammattikorkeakoululle. Vakinaisten ammattikorkeakoulujen keskimääräisen vuosiopiskelijamäärän arvioidaan vuonna 1997 olevan noin 29 600, josta 23 400 nuorten ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa ja 6 200 aikuisten tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Jatkokoulutuksen opiskelijamäärän arvioidaan olevan 2 000. Aloituspaikkoja on lisätty Suomen työllisyysohjelmaan liittyvän valtioneuvoston periaatepäätöksen ja hallituksen muiden päätösten mukaisesti.

Ammattikorkeakoulu-uudistuksen toimeenpano ja ammattikorkeakoulujen kehittäminen perustuvat ammattikorkeakouluista annetun lainsäädännön lisäksi valtioneuvoston 21.12.1995 hyväksymään koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan vuosille 1995—2000. Kehittämissuunnitelman mukaan ammattikorkeakoulu-uudistus toteutetaan asteittain suunnitelmakaudella. Tarkoitus on laajentaa kokeilutoimintaa niin, että ammattikorkeakoulujärjestelmä olisi jo vuonna 1998 lähes lopullisessa muodossaan. Ammattikorkeakoulujen toimilupien myöntämisessä edetään laadun sekä kokeilu- ja kehittämistoiminnassa osoitetun näytön perusteella. Ammattikorkeakoulujen kokonaismäärä tulee olemaan noin 30.

Ammattikorkeakoulujen keskeisiä kehittämistavoitteita ovat koulutuksen tason kohottaminen, uusien koulutusohjelmien kehittäminen työelämän ammattitaitovaatimuksia vastaavasti, opettajiston koulutustason kohottaminen, toiminnan kansainvälistäminen sekä kirjasto- ja tietopalvelujen kehittäminen ja tietoyhteiskuntastrategian toimintaohjelman toteuttaminen.

Ammattikorkeakoulujen rahoitus perustuu lakiin ammattikorkeakouluopinnoista (255/95) sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin. Tähän lukuun on koottu määrärahat vakinaisten ammattikorkeakoulujen valtionrahoitusta varten. Väliaikaiset ammattikorkeakoulut, jotka ovat ammatillisten oppilaitosten yhteenliittymiä, rahoitetaan ammatillisen koulutuksen määrärahoista luvusta 29.40. Ammattikorkeakoulujen kehittämismomentti 29.20.25 koskee sekä vakinaista että väliaikaista ammattikorkeakouluopetusta.

Opiskelijoiden määrät vuosina 1996—97 vakinaisissa ammattikorkeakouluissa

	Ammattikorkeakoulujen lukumäärä 1997	Opiskelijoiden lukumäärä 1996	1997	Opiskelijamäärän muutos 1996/97
Kunnalliset ammattikorkeakoulut				
Nuorten ammattikorkeakoulututkintoon johtava koulutus	12	5 500	18 300	+12 800
Aikuisten ammattikorkeakoulututkintoon johtava koulutus ja jatkokoulutus		1 500	6 200	+4 700
Yhteensä	12	7 000	24 500	+17 500
Yksityiset ammattikorkeakoulut				
Nuorten ammattikorkeakoulututkintoon johtava koulutus	4	1 200	5 100	+3 900
Aikuisten ammattikorkeakoulututkintoon johtava koulutus ja jatkokoulutus		400	2 000	+1 600
Yhteensä	4	1 600	7 100	+5 500
Kaikki ammattikorkeakoulut yhteensä[1]	16	8 600	31 600	+23 000

[1] Opiskelijamäärät on ilmoitettu keskimääräisinä vuosiopiskelijoina ja ammattikorkeakoulujen lukumäärä 1.8.1997 mukaisena.

25. *Ammattikorkeakoulujen kehittäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 23 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää vakinaisten ja väliaikaisten ammattikorkeakoulujen arvioinnista, ammattikorkeakoulututkimuksesta, ammattikorkeakoulujen kansainvälistämisestä ja muista uusista kehittämishankkeista aiheutuvien suunnittelu-, käynnistämis- ja toimintamenojen ja avustusten maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 6 000 000 mk uusteollistamisohjelman mukaisiin kehittämishankkeisiin. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden rahoitusta varten. Määrärahaa saa käyttää enintään 12 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta 20 000 000 mk on siirtoa momentilta 29.40.25 ja 3 000 000 mk momentilta 29.40.30.

1997 määräraha 23 000 000

30. *Valtionosuus ja -avustus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 964 355 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ammattikorkeakouluopinnoista annetun lain (255/95) ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen valtionosuuden ja -avustuksen maksamiseen sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaiseen ammattikorkeakoulujen opettajankoulutuksen valtionavustukseen.

Määrärahalla saa rahoittaa 8 200 aikuisten ammattikorkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen ja ammatillisten erikoistumisopintojen vuotuista opiskelijapaikkaa, jotka opetusministeriö jakaa ammattikorkeakouluittain.

Määrärahasta saa käyttää ammattikorkeakouluopinnoista annetun lain 23 §:n mukaiseen ylimääräiseen valtionavustukseen ammattikorkeakoulu-uudistuksen tukiohjelmaan ja muihin kehittämishankkeisiin, avoimen ammattikorkeakouluopetuksen tukemiseen, ammattikorkeakoulujen opettajien koulutustason nostamiseen sekä tuloksellisuusrahoitukseen enintään 34 900 000 mk, mistä enintään 6 000 000 mk tietoverkkojen perustamishankkeisiin ja muihin tietotekniikan laitehankintoihin.

Määrärahasta saa käyttää enintään 8 000 000 mk lyhytkestoisen täydennyskoulutuksen tukemiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 18 500 000 mk ammattikorkeakouluopiskelijoiden palkkaamiseen harjoittelijoiksi.

Selvitysosa: Määrärahasta 24 900 000 mk on siirtoa momentilta 29.40.21, 18 500 000 mk momentilta 29.40.24, 917 955 000 mk momentilta 29.40.30 ja 3 000 000 mk momentilta 29.69.22. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon koulutuspaikkojen lisääminen halli-

tuksen työllisyysohjelman ja muiden päätösten mukaisesti. Kuntien osuus ammattikorkeakouluopetuksen kustannuksiin 368 600 000 mk on otettu huomioon momentin 29.40.30 mitoituksessa. Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Valtionosuus kunnallisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin	675 343 000
Valtionosuus yksityisten ammmattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin	195 712 000
Opettajankoulutuksen valtionavustuksiin	31 900 000
Opiskelijoiden palkkaamiseen harjoittelijoiksi (enintään)	18 500 000
Lyhytkestoisen täydennyskoulutuksen tukemiseen (enintään)	8 000 000
Valtionavustuksiin (enintään)	34 900 000
Yhteensä	964 355 000

1997 määräraha 964 355 000

39. Opintotuki

Selvitysosa: Opintotukilain (65/94) mukainen opintotuki koostuu opintorahasta tai aikuisopintorahasta, opintotuen asumislisästä sekä opintolainan valtiontakauksesta. Opintoraha ja aikuisopintoraha ovat veronalaisia etuuksia. Korkeakouluopiskelijoiden ennen 1.7.1992 ja muiden opiskelijoiden ennen 1.7.1994 nostamille opintolainoille suoritetaan lisäksi opintotukilain (28/72) nojalla määräytyvää korkotukea.

Opintotuen toimeenpanotehtävät hoitaa Kansaneläkelaitos. Korkeakoulujen opintotukilautakunnat voivat myöntää opintotuen oman korkeakoulunsa opiskelijoille Kansaneläkelaitoksen kanssa solmitun sopimuksen perusteella. Kansaneläkelaitos korvaa korkeakouluille osan opintotukitehtävistä. Myös muilla oppilaitoksilla on opintotukiasioiden hoitamiseen liittyviä tehtäviä. Opetusministeriö vastaa opintotukitoiminnan yleisestä johtamisesta, ohjauksesta ja kehittämisestä.

Opintotukea myönnettiin lukuvuonna 1994—95 seuraavasti:

	Opintorahan perusosat				Opintolainat			
	saajien lukum.	% opisk. määrästä	määrä yht. milj. mk	keskim. saajaa kohden mk/kk	saajien lukum.	% opisk. määrästä	takausten määrä yht. milj. mk	keskim. saajaa kohden mk/kk
Lukiot	49 174	46	139	345	3 049	3	27	1 025
Ammatilliset oppilaitokset ja kansanopistot	159 911	74	1 237	945	92 144	43	978	1 230
Korkeakoulut	73 916	58	1 018	1 500	33 125	26	409	1 270
Ulkomaiset oppilaitokset	3 651		47	1 450	2 087		37	1 980
Yhteensä	286 652	63	2 442	1 000	130 405	28	1 451	1 250
(1993—94 yht.	266 304	66	1 609	730	142 135	32	1 868	1 525)

Aikuisopintorahaa myönnettiin lukuvuonna 1994—95 17 280 henkilölle 219 milj. mk. Koko vuodeksi aikuisopintorahaa saaneella keskimääräinen etuus oli 1 880 mk/kk. Edellisenä lukuvuonna keskimääräinen aikuisopintoraha oli 1 935 mk/kk. Aikuisopintorahaan käytettiin 294 milj. mk ja saajia oli 22 210.

Asumislisää myönnettiin lukuvuonna 1994—95 yhteensä 637 milj. mk 105 074 opiskelijalle. Keskimääräinen lisä oli 780 mk/kk. Vuotta aiemmin saajia oli 95 710, keskimääräinen lisä 740 mk/kk ja kokonaismenot 556 milj. mk.

Korkotukea sai vuonna 1995 noin 198 000 henkilöä yhteensä 226 milj. mk eli keskimäärin 1 140 mk/kk. Vuonna 1994 vastaavat luvut olivat 243 000, 418 milj. mk ja 1 720 mk. Takausvastuusuorituksia maksettiin vuonna 1995 153 milj. mk 5 950 henkilön opintolainoista, joiden keskimääräinen pääoma oli 25 200 mk. Vuonna 1994 takausvastuusuorituksia mak-

settiin 125 milj. mk 5 100 opintovelallisen keskimäärin 24 380 markan opintolainoista. Korkoavustuksia maksettiin 40 milj. mk, mikä on 7 milj. mk enemmän kuin vuonna 1994. Keskimääräinen korkoavustus oli molempina vuosina 850 mk.

Opintotukilain mukaisen opintorahan kuukausittaiset enimmäismäärät ja keskimääräiset saajamäärät ovat 1.8.1997 lukien seuraavat:

	mk/kk	saajamäärä
Korkeakouluopiskelijat		
— vanhempiensa luona asuvat, alle 20-vuotiaat	230	2 000
— vanhempiensa luona asuvat, 20 vuotta täyttäneet	630	4 000
— muualla asuvat, alle 19-vuotiaat	750	2 000
— muualla asuvat, 19 vuotta täyttäneet	1 540	82 000
Muissa oppilaitoksissa opiskelevat		
— vanhempiensa luona asuvat, alle 20-vuotiaat	130	64 000
— vanhempiensa luona asuvat, 20 vuotta täyttäneet	380	8 000
— muualla asuvat, alle 19 vuotiaat	500	18 000
— muualla asuvat, 19 vuotta täyttäneet	1 270	78 000

Opintotuen asumislisän määrä on 67 prosenttia vuokrasta. Asumislisää ei makseta 1 275 markkaa ylittävästä vuokran osasta.

Opintotukitoiminnan tavoitteena on opiskeluaikaisen toimeentulon turvaaminen ja opintotuen mitoittaminen siten, että tuetaan omaehtoiseen koulutukseen hakeutumista.

Eduskunnalle annetaan hallituksen esitys opintotukilain muuttamisesta. Sen mukaisesti 19-vuotiaiden muualla kuin vanhempiensa luona asuvien opiskelijoiden opintoraha nostetaan samalle tasolle 20 vuotta täyttäneiden opintorahan kanssa 1.8.1997 lukien. 18-vuotiaiden opintorahaa on tarkoitus korottaa vastaavasti 1.8.1998 lukien. Määrärahan lisätarve on vuonna 1997 20 milj. mk. Aikuisopintorahan myöntämisperusteita muutetaan 1.8.1997 lukien siten, että aikuisopintorahaan oikeutetulta edellytetään 30 vuoden iän lisäksi työhistoriaa. Säästö on 3 milj. mk vuonna 1997.

Eduskunnalle annetaan hallituksen esitys laiksi lukion ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden koulumatkatuesta. Sen mukaisesti ehdotetaan koulumatkasta aiheutuvien kustannusten tasapuoliseksi korvaamiseksi lukion ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden koulumatkatukeen 1.7.1997 lukien 64 milj. mk, mikä on siirtoa valtionosuusmenoista.

Opintotuen muutoksenhakulautakunta toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena opintotukiasioissa.

Muutoksenhakulautakuntaan saapuvien valitusten määrän oletetaan edelleen lisääntyvän. Valitusten määrän on vuonna 1997 arvioitu olevan 1 800. Valitusten käsittelyajan osalta tavoitteena on, että keskimääräinen käsittelyaika asian saapumisesta muutoksenhakulautakunnalle olisi enintään 5 kuukautta.

22. *Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 395 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 37 000 mk valitusten määrän kasvusta aiheutuvien matka- ja kokouspalkkiomenojen sekä atk-laitehankintamenojen lisääntymisen johdosta.

1997 määräraha	1 395 000
1996 määräraha	1 358 000
1995 tilinpäätös	1 070 000

52. *Opintolainojen valtiontakaus ja korkotuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 220 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (28/72) mukaiseen opintolainojen valtiontakaukseen ja korkotukeen sekä opintotukilain (65/94) mukaisista valtiontakauksista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Opintolainojen korkotuki	60 000 000
Takausvastuusuoritukset	125 000 000
Korkoavustukset	35 000 000
Yhteensä	220 000 000

Korkotukimäärärahan vähennys aiheutuu korkotuen piirissä olevan opintolainakannan vähenemisestä ja opintolainojen korkotuen alenemisesta.

1997 määräraha 220 000 000
1996 määräraha 294 000 000
1995 tilinpäätös 423 408 910

55. *Opintoraha* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 117 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (65/94) mukaisten opintorahojen ja opintotuen asumislisien maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Korkeakouluopiskelijoiden opintorahat	1 240 000 000
Muiden oppilaitosten opiskelijoiden opintorahat	1 220 000 000
Asumislisä	657 000 000
Yhteensä	3 117 000 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 20 000 000 mk muualla kuin vanhempiensa luona asuvien 19-vuotiaiden opiskelijoiden opintorahan saattamisesta 1.8.1997 lukien samalle tasolle 20 vuotta täyttäneiden opintorahan kanssa, saajamäärän kasvu ja koulutuspaikkojen lisääntyminen, mistä työmarkkinatukilain muutoksen aiheuttaman koulutuspaikkojen lisäämisen johdosta 49 000 000 mk, 73 000 000 mk ammattikorkeakouluopiskelijoiden siirtymisestä korkeakouluopiskelijoiden opintotuen piiriin ja 18 000 000 mk siirtona momentilta 29.40.30 asumislisän saajien lukumäärän kasvun johdosta, kun muiden kuin internaattioppilaitosten asuntoloissa asuneet lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijat siirtyvät asumislisän piiriin 1.8.1997 lukien.

1997 määräraha 3 117 000 000
1996 määräraha 2 878 800 000
1995 tilinpäätös..... 3 012 683 502

56. *Aikuisopintoraha* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 168 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (65/94) mukaisen aikuisopintorahan maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 20 000 000 mk saajamäärän vähenemisen ja aikuisopintorahan myöntämisperusteiden muutoksen johdosta 1.8.1997 lukien. Aikuisopintorahan saajia arvioidaan olevan vuonna 1997 keskimäärin noin 9 000.

1997 määräraha 168 000 000
1996 määräraha 187 000 000
1995 tilinpäätös 199 477 667

57. *Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 70 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää avustuksen maksamiseen opiskelijaruokaloille opiskelija-aterioiden hinnan alentamiseksi. Avustuksen edellytyksenä on, että opiskelija-aterian hintaa alennetaan 7 markalla ateriaa kohti perustutkintoa suorittaville korkeakouluopiskelijoille, ammattikorkeakouluopiskelijoille ja opintotukeen oikeuttaviin ammatillisiin tai erikoistumiskoulutusohjelmiin taikka poikkeuskoulutukseen osallistuville opiskelijoille. Määrärahasta saa maksaa ylimääräistä ateriakohtaista avustusta enintään 3 000 000 mk muissa kuin korkeakoulujen tiloissa toimivien opiskelijaruokaloiden energia-, siivous- ja muina ylläpitokorvauksina sekä perustamiskorvauksina. Avustukset voidaan maksaa avustusjärjestelmän piirissä oleville ruokalanpitäjille ilman erillistä hakemusta.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 22 000 000 mk ammattikorkeakouluopiskelijoiden määrän kasvun johdosta.

1997 määräraha 70 000 000
1996 määräraha 48 000 000
1995 tilinpäätös..... 38 796 110

58. *Avustus tilakustannusten korvaamiseen*

Momentille myönnetään 6 375 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää avustuksen maksamiseen korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollosta vastaavalle Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle tämän käyttöön luovutetuista korkeakoulujen tiloista sekä korkeakoulujen vuokraamista tiloista aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

1997 määräraha..... 6 375 000
1996 määräraha..... 6 000 000
1995 tilinpäätös 5 173 000

59. *Lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden koulumatkatuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 64 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden koulumatkatuesta annettavan lain mukaisen tuen maksamiseen 1.7.1997 lukien.

Selvitysosa: Koulumatkatuki myönnettäisiin

opiskelijalle, jonka koulumatkan pituus on yli 10 km ja laskennalliset julkisen liikenteen kuljetustaksojen mukaiset matkakustannukset ylittävät erikseen vahvistettavan vähimmäismäärän. Koulumatkatuki maksettaisiin oppilaitoksen ylläpitäjälle, jos tämä järjestää koulukuljetuksen tai joukkoliikenteen matkalippujen myyjille. Jos opiskelija ei voi käyttää julkista liikennettä koulumatkallaan, tuki maksettaisiin opiskelijalle itselleen.

Määräraha on siirtoa momentilta 29.40.30.

1997 määräraha 64 000 000

40. (29.43 ja 60) Yleissivistävä ja ammatillinen koulutus

Selvitysosa: Yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen kehittäminen perustuu valtioneuvoston vahvistamaan koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan vuosiksi 1995—2000 (VNp 21.12.1995).

Yleissivistävä koulutus

Yleissivistävän koulutuksen (peruskoulut, lukiot ja musiikkioppilaitokset) kehittämisen lähtökohtana on koulutuksen perusturvan takaaminen kaikille asuinpaikasta, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta. Peruskoulutuksen laadusta ja koulutuksen perusturvasta huolehditaan oppilaitosverkon ja oppimisympäristöjen kehittämisellä sekä lisäämällä valinnaisuutta, yksilöllisyyttä ja toiminnan arviointia.

Matemaattis-luonnontieteellistä opetusta tehostetaan ja kieliohjelman monipuolistamisessa edetään laadittujen kehittämisohjelmien mukaisesti. Matemaattis-luonnontieteellisen opetuksen kehittämistoimenpitein tähdätään lasten ja nuorten osaamisen nostamiseen OECD-maiden parhaaseen neljännekseen. Opetusta ja opiskelua kehitetään mm. pilottikoulujen varaan rakentuvan kehittämisverkon avulla.

Peruskoulussa kielivalintoja monipuolistetaan ala-asteen ja yläasteen valinnaisten kielten avulla. Vieraalla kielellä annettavaa opetusta lisätään peruskoulussa ja lukiossa. Kielen opetuksessa korostetaan myös eri kulttuurien tuntemusta ja oppilaitosten kansainvälistämistä edistetään.

Koulutuksen ja tutkimuksen tietostrategian mukaisesti tähdätään siihen, että vuonna 2000 peruskoulun päättävät nuoret osaavat käyttää keskeisiä työvälineitä, lähettää viestejä ja hakea tietoa tietojärjestelmistä sekä hyödyntää tieto- ja viestintätekniikkaa opiskelujen välineenä ja koulutyön ulkopuolella. Lukion osalta tavoitteena on, että koulun päättävät nuoret ovat sisäistäneet tieto- ja viestintätekniikan osaksi opiskelua, työntekoa ja arkielämää.

Peruskoulun erityisopetuksen kokonaisarvion pohjalta toteutettavin kehittämistoimin tähdätään kaikkien vammaisryhmien ja muiden erityisryhmien koulutusmahdollisuuksien turvaamiseen ja kehittämiseen. Syvästi kehitysvammaisten perusopetus siirretään opetusministeriön hallinnonalan lainsäädännön piiriin.

Peruskoulusta jatko-opintoihin siirtyvien osuutta nostetaan edelleen.

Koulutuksen kehittämisessä kiinnitetään erityistä huomiota syrjäytymisriskien ehkäisyyn sekä syrjäytyneiden koulutuspalvelujen ja ohjaustoiminnan kehittämiseen.

Maahanmuuttajien oikeutta peruskoulun valmistavaan opetukseen laajennetaan koskemaan myös muita kuin pakolaisia ja turvapaikanhakijoita. Steiner-koulujen lukio-opetusta laajennetaan sivutoimipisteissä annettavalla opetuksella.

Esiopetukseen osallistuvien määrää lisätään pitäen pitkän aikavälin tavoitteena tilannetta, jossa käytännössä koko ikäluokka osallistuu vuoden pituiseen esiopetukseen ennen peruskoulun alkua.

Peruskoulujen ja peruskouluasteiden oppilasmäärä oli syksyllä 1995 esiopetus ja lisäopetus mukaanluettuna noin 581 000. Lukuvuonna 1996—1997 arvioidaan oppilasmäärän olevan noin 585 000. Vuoden 1995 syksyllä peruskouluja oli yhteensä 4 446, joista ala-asteen kouluja 3 474, yläasteen kouluja 622, erityiskouluja 293 ja muita kouluja 57. Peruskoulussa annettavaan lisäopetukseen (peruskoulun 10. luokka) arvioidaan osallistuvan syksyllä 1997 noin 4 000 oppilasta ja valtionosuuteen oikeuttavaan esiopetukseen noin 6 000 oppilasta.

Lukioiden oppilasmäärä oli syksyllä 1995 päivälukioissa noin 105 500 ja aikuislukioissa aineopiskelijat mukaanluettuina noin 21 000.

Lukioiden oppilasmäärän arvioidaan lukuvuonna 1996—1997 olevan päivälukioissa noin 106 500 ja aikuislukioissa vastaavasti noin 21 000. Vuoden 1995 syksyllä oli toiminnassa 449 päivälukiota. Aikuislukioita ja lukion aikuislinjoja oli 50. Syksyllä 1995 oli lukion ensimmäisen luokan oppilasmäärä 58 % 16-vuotiaiden ikäluokasta.

Steiner-koulusta annetun lain mukaisessa kolmessa Steiner-koulussa oli vuoden 1995 syksyllä 1 882 oppilasta. Englantilaisessa koulussa oli 438 oppilasta, Helsingin kansainvälisessä koulussa 198 ja Helsingin Saksalaisessa koulussa 547 oppilasta. Ulkomailla toimi peruskoulua vastaavia yksityiskouluja 13, joissa oppilaita oli yhteensä 292.

Helsingin ranskalais-suomalaisen ja Suomalais-venäläisen koulun tulosalueet ovat esiopetus, peruskouluopetus ja lukio-opetus, joissa painottuvat asianomaisen kielialueen kieli ja kulttuuri. Vuoden 1997 aikana kyseiset koulut kehittävät asianomaisen kielialueen kielen opetusta, venäjän- ja ranskankieliseen opetukseen tarvittavaa oppimateriaalia ja opettajien koulutusta. Oppilaita Helsingin ranskalais-suomalaisessa koulussa on 774 ja Suomalais-venäläisessä koulussa 780. Lukuihin sisältyy sekä esiopetus että peruskoulu- ja lukio-opetus. Opetusministeriön alustavasti asettaman tulostavoitteen mukaan oppilaitoksissa on tarkoitus suorittaa vuoden 1997 aikana yhtensä 114 peruskoulun päästötodistusta ja 86 ylioppilastutkintoa.

Valtion kuulo-, näkö- ja liikuntavammaisten koulujen tulosalueet ovat peruskouluopetuksen antaminen vaikeasti vammaisille ja monivammaisille oppilaille sekä tukipalvelut. Opetusministeriön alustavasti asettaman tulostavoitteen mukaan oppilaitosten toimintaa tehostetaan edelleen erityisesti tukipalvelujen alueella. Vuoden 1997 aikana on tarkoitus antaa opetusta noin 570 oppilaalle.

Musiikkioppilaitosten tulosalueena on musiikin ja tanssin perusopetuksen antaminen lapsille, nuorille ja aikuisille sekä konservatorioasteen käsittävissä musiikkioppilaitoksissa lisäksi myös musiikin ja tanssin ammatillisen koulutuksen antaminen. Vuoden 1995 syksyllä oli valtionosuutta saavia musiikkioppilaitoksia 84, joista konservatorioita 11 ja musiikkiopistoja 73. Harkinnanvaraista valtionavustusta sai vuonna 1996 18 musiikkioppilaitosta. Valtionosuutta saavissa musiikkioppilaitoksissa opiskeli yhteensä noin 49 000 oppilasta, joista noin 1 400 sai musiikkioppilaitoksen konservatorioasteella ammatillista koulutusta.

Ammatillinen koulutus

Ammattiopetuksen keskeisiä kehittämistavoitteita ovat toisen asteen ammatillisen koulutuksen tutkintojen uudistaminen tavoitteena 3-vuotiset, laaja-alaiset, työelämään ja työssä oppimiseen tukeutuvat tutkinnot vuoteen 2000 mennessä, oppisopimuskoulutuksena suoritettavan nuorten peruskoulutuksen osuuden voimakas lisääminen, oppilaitosten kansainvälistymisen edistäminen, matemaattis-luonnontieteellisen opetuksen tehostaminen ja tietoyhteiskuntaohjelman toteuttaminen. Oppilaitosverkostoa kehitetään.

Ammatillisten oppilaitosten opiskelijamääräksi vuonna 1997 arvioidaan 169 900, joista 152 900 nuorisoasteen ja 17 000 aikuisten ammatillisessa peruskoulutuksessa. Ammatillista peruskoulutusta annetaan myös musiikkioppilaitoksissa, liikunnan koulutuskeskuksissa, kansanopistoissa, ammatillisissa erikoisoppilaitoksissa ja ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa. Ammatillisen koulutuksen aloituspaikkoja on lisätty Suomen työllisyysohjelmaan liittyvän valtioneuvoston periaatepäätöksen ja hallituksen muiden päätösten mukaisesti. Oppisopimuskoulutuksen tavoitteena vuonna 1997 on 19 500 vuotuista oppisopimuspaikkaa.

Opiskelijoiden määrät vuosina 1995—97 ammatillisessa koulutuksessa

	Oppilaitosten lukumäärä 1997	Opiskelijoiden lukumäärä 1995	1996	1997	Opiskelijamäärän muutos 1996/97
Valtion ammatilliset oppilaitokset					
Nuorten ammatillinen koulutus	9	33 000	14 000	800	—13 200
Aikuisten ammatillinen perus- ja jatkokoulutus[1)]		8 600	1 000	0	—1 000
Yhteensä	9	41 600	15 000	800	—14 200

Kunnalliset ammatilliset oppilaitokset					
Nuorten ammatillinen koulutus	252	115 200	141 400	133 700	—7 700
Aikuisten ammatillinen perus- ja jatkokoulutus...[1]		19 000	28 000	15 500	—12 500
Yhteensä	252	134 200	169 400	149 200	—20 200
Yksityiset ammatilliset oppilaitokset					
Nuorten ammatillinen koulutus	47	13 800	14 600	18 400	+3 800
Aikuisten ammatillinen perus- ja jatkokoulutus...[1]		4 200	3 000	1 500	—1 500
Yhteensä	47	18 000	17 600	19 900	+2 300
Kaikki oppilaitokset yhteensä[2]	308	193 800	202 000	169 900	—32 100

1) Vuonna 1997 aikuisten ammatillinen jatkokoulutus on siirretty momentille 29.69.33.
2) Opiskelijamäärät on ilmoitettu keskimääräisinä vuosiopiskelijoina ja oppilaitosten lukumäärä vuoden 1997 alun mukaisena. Opiskelijamäärissä ovat mukana väliaikaisten ammattikorkeakoulujen opiskelijat.

21. (29.43.22 ja 60.21) *Valtion oppilaitosten toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 215 875 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtion yleissivistävien ja ammatillisten oppilaitosten toimintamenojen maksamiseen.

Määrärahasta saa käyttää opetusministeriön määräämin perustein valtion ammatillisten oppilaitosten kansainvälistämiseen ja atk-hankintoihin enintään 1 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös maahanmuuttajien valmistavaan- ja tukiopetukseen, opiskelijan koulukuljetuksen järjestämiseen ja koulumatkasta opiskelijalle aiheutuvien kustannusten korvaamiseen, työnantajille koulutussopimuksen perusteella maksettaviin koulutuskorvauksiin, sekä EU:n Eurooppakoulujen opettajien palkkausmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään pääasiassa Helsingin ranskalais-suomalaisen koulun, Suomalais-venäläisen koulun, vammaisten lasten koulujen, valtion ammatillisten erityisoppilaitosten, Saamelaisalueen koulutuskeskuksen, Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen ja Jyväskylän ammatillisen opettajakorkeakoulun toimintaan. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 500 000 000 mk pääasiassa oppilaitosten kunnallistamisten johdosta sekä 24 900 000 mk siirtona momentille 29.20.30 ja 11 773 000 mk siirtona momentille 29.10.21.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 1 950 000 mk EU:n Eurooppakoulujen opettajien palkkauskustannuksina 13 henkilötyövuotta vastaavasti, mistä 650 000 mk siirtona momentilta 29.08.01, 1 500 000 mk Jyväskylän Haukkarannan koulun yhteydessä toimintansa aloittavan autististen oppilaiden resurssikeskuksen menoina sekä 900 000 mk vuokramenojen lisäyksenä.

Kuntien osuus valtion yleissivistävissä ja ammatillisissa oppilaitoksissa annettavan opetuksen kustannuksiin 73 000 000 mk on otettu huomioon momentin 29.40.30 mitoituksessa.

Valtion ammatillisten oppilaitosten henkilöstö on vähentynyt pääasiassa kunnallistamisten johdosta 3 600 henkilötyövuotta vastaavalla määrällä vuoden 1996 aikana.

Määrärahaa on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Valtion ammatilliset oppilaitokset	45 000 000
Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	21 130 000
Suomalais-venäläinen koulu	19 630 000
Vammaisten lasten koulut	128 165 000
EU:n Eurooppakoulut	1 950 000
Yhteensä	215 875 000

Valtion yleissivistävien oppilaitosten menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	176 925 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	4 000 000
Muut toimintamenot	172 925 000
Bruttotulot	8 000 000
Maksullisen toiminnan tulot	4 000 000
Muut tulot	4 000 000
Nettomenot	168 925 000

Valtion ammatillisten oppilaitosten menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	54 100 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	5 900 000
Muut toimintamenot	48 200 000
Bruttotulot	9 100 000
Maksullisen toiminnan tulot — muut suoritteet	6 100 000
Muut tulot	3 000 000
Nettomenot	45 000 000

Maksullisen toiminnan tulot perustuvat opetusministeriön päätökseen (1674/93) eräiden valtion oppilaitosten maksullisista suoritteista.

Valtion ammatillisten oppilaitosten maksullisen palvelutoiminnan toteutuneet tunnusluvut vuodelta 1995 ja ennakoidut tunnusluvut vuosille 1996 ja 1997:

	1995 mk	1996 mk	1997 mk
TULOT			
Julkisoikeudelliset suoritteet	2 340 000	1 000 000	—
Muut suoritteet	266 700 000	55 500 000	6 100 000
Maksullisen toiminnan tulot yhteensä	269 040 000	56 500 000	6 100 000
KUSTANNUKSET			
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset	255 200 000	54 000 000	5 900 000
Käyttöjäämä	13 840 000	2 500 000	200 000
% tuloista	5,1	4,4	3,3
Osuus yhteiskustannuksista	13 452 000	2 500 000	200 000
Kustannukset yhteensä	268 652 000	56 500 000	6 100 000
Ylijäämä (+)/Alijäämä (—)	+388 000	+0	+0
% tuloista	0,1	0	0

1997 määräraha 215 875 000
1996 määräraha 920 030 000
1996 lisämääräraha ..... —60 000 000
1995 tilinpäätös 1 931 956 594

24. (29.60.24) *Harjoittelutoiminta* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 46 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ammatillisten oppilaitosten, kansanopistojen ja liikunnan koulutuskeskusten ammatillisessa koulutuksessa olevien opiskelijoiden palkkaamiseen harjoittelijoiksi.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 18 500 000 mk siirtona momentille 29.20.30.

1997 määräraha 46 000 000
1996 määräraha 64 500 000

Määrärahaa saa käyttää yleissivistävän, ammatillisen ja oppisopimuskoulutuksen kokeilu-, tutkimus- ja kehittämishankkeista aiheutuvien suunnittelu-, käynnistämis- ja toimintamenojen ja avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös uusteollistamisohjelman mukaisiin kehittämishankkeisiin. Lisäksi määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden rahoitusta varten.

Määrärahaa saa käyttää enintään 12 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 20 000 000 mk siirtona momentille 29.20.25.

25. (29.43.25 ja 60.25) *Yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen kehittäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 21 433 000 mk.

1997 määräraha 21 433 000
1996 määräraha 38 033 000
1996 lisämääräraha 3 400 000
1995 tilinpäätös 32 889 988

30. (29.43.30, 31, 52, 60.30, 50 ja 51) *Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 648 135 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain sekä ammatillisten oppilaitosten rahoituksesta annetun lain (494/83, muut. 674/89 ja 87/92) 10 b §:n ja 10 e §:n mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää kuntien valtionosuuslain mukaisten verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen ja siirtymätasauksen maksamiseen kunnille.

Määrärahasta saa käyttää opetusministeriön määräämin perustein opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisina avustuksina enintään 104 300 000 mk avustusten maksamiseen oppilaitosten kokeilu- ja kehittämistoimintaan ja oppilaitosten kansainvälistämiseen, kunnalle tai rekisteröidylle yhdistykselle Ruotsissa rajakuntien yhteistoimintaan perustuvasta suomalaisoppilaiden koulunkäynnistä aiheutuviin kustannuksiin, ulkomailta muuttaneiden oppilaiden tukiopetuksen järjestämiseen sekä avustuksen maksamiseen saamenkielisten, romanikielisten ja vieraskielisten oppilaiden äidinkielen opetuksen järjestämiseen ja ulkomailta palaavien suomalaisten oppilaiden ulkomailla hankkiman kielitaidon ylläpitämiseen peruskoulussa ja lukiossa, ammatilliseen opettajankoulutukseen, urheilijoiden ammatilliseen koulutukseen, musiikkipainotteisten ammatillisten oppilaitosten toimintaan ja Örebron kuulovammaisten oppilaitoksen suomalaisten opiskelijoiden kustannusten kattamiseen sekä enintään 36 000 000 mk avustuksina atk-hankintoihin.

Määrärahasta saa käyttää enintään 11 200 000 mk nuorisoasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeiluista annetun lain (391/91) 17 §:n mukaiseen tarkoitukseen ammattikorkeakoulukokeiluihin, enintään 800 000 mk ammatillisen koulutuksen oppilaitosverkoston kehittämisen toimeenpanon siirtymäkauden avustuksiin sekä enintään 810 000 mk musiikkioppilaitosten harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin.

Taiteen perusopetuksen valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 7 mk asukasta kohti. Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä tuntimäärä on musiikin perusopetuksessa enintään 1 450 000 ja musiikin ammattiopetuksessa enintään 200 000.

Selvitysosa: Valtionosuuden arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Valtionosuus yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin	
Laskennalliset kustannukset	
— peruskoulut	11 223 466 000
— kunnalliset lukiot	2 167 231 000
— kunnalliset ammatilliset oppilaitokset	5 005 876 000
— kunnalliset musiikkioppilaitokset (ammatillinen opetus)	16 820 000
— taiteen perusopetus	35 641 000
— yksityiset lukiot	164 630 000
— yksityiset ammatilliset oppilaitokset	735 693 000
— yksityiset musiikkioppilaitokset (ammatillinen opetus)	41 180 000
Kuntien rahoitusosuus	—9 389 362 000
Valtionosuusleikkaukset	—2 506 036 000
Verotulojen tasauslisä	867 620 000
Verotulojen tasausvähennys	—1 060 527 000
Siirtymätasauslisä	187 367 000
Siirtymätasausvähennys	—177 904 000
Musiikkioppilaitosten perusopetus	181 830 000
Rahoituslain sekä kokeilulain mukaiset avustukset	115 500 000
Tietoyhteiskuntahanke	36 000 000
Muut avustukset	3 110 000
Yhteensä	7 648 135 000

Valtionosuuden mitoituksessa huomioon otettu kuntien omarahoitusosuus sisältää kuntien osuutena harjoittelukouluissa, valtion yleissivistävissä ja ammatillisissa oppilaitoksissa 133 000 000 mk, Steiner-kouluissa ja vieraskielisissä kouluissa 26 070 000 mk, ammattikorkeakouluissa 368 600 000 mk ja aikuiskoulutuskeskuksilta ja eräiltä muilta oppilaitoksilta ostettavasta koulutuksesta 326 970 000 mk, kansanopistoissa järjestettävästä peruskoulu-, lukio- ja ammatillisesta koulutuksesta 49 660 000 mk sekä liikunnan koulutuskeskuksissa annettavasta ammatillisesta koulutuksesta 12 230 000 mk.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 1 274 200 000 mk uusien valtionosuuksien leikkausten johdosta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon maahanmuuttajien valmistavan peruskouluopetuksen laajentamisesta johtuen 10 000 000 mk sekä vaikeimmin kehitysvammaisten lasten opetuksen siirtämisestä opetusministeriön lainsäädännön piiriin 9 000 000 mk,

mistä 3 000 000 mk siirtona momentilta 33.32.30.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 5 100 000 mk kahden uuden musiikkioppilaitoksen ottamiseksi lakisääteisen rahoituksen piiriin. Tarvittava laskennallisen tuntimäärän lisäys arvioidaan noin 40 000 tunniksi.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon valtion menojen lisäyksenä 280 000 000 mk valtion ammatillisten oppilaitosten kunnallistamisten johdosta ja 294 000 000 mk koulutuspaikkojen lisäämiseksi hallituksen työllisyysohjelman ja muiden päätösten mukaisesti.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä siirtoina 3 000 000 mk momentille 29.20.25, 917 955 000 mk momentille 29.20.30, 287 031 000 mk momentille 29.69.33 sekä 18 000 000 mk momentille 29.39.55 ja 64 000 000 mk momentille 29.39.59. Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen ammatillisten oppilaitosten opintososiaalisista eduista annetun lain muuttamisesta.

Määräraha on mitoitettu seuraavien keskimääräisten yksikköhintojen mukaisesti:

Lukiot	19 246 mk/opp.
Peruskoulut	19 343 mk/opp.
Taiteen perusopetus	7 mk/as.
Ammatilliset oppilaitokset	34 320 mk/opisk.
Musiikin perusopetus	220 mk/opetustunti
Musiikin ammatillinen koulutus	290 mk/opetustunti

1997 määräraha	7 648 135 000
1996 määräraha	10 242 025 000
1996 lisämääräraha	14 400 000
1995 tilinpäätös	10 621 573 212

31. (29.60.31) *Valtionosuus oppisopimuskoulutukseen (osa EU)* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 411 300 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää oppisopimuskoulutuksesta annetun lain (1605/92) mukaisen valtionosuuden maksamiseen. Oppisopimusten kokonaismäärä ammatillisessa lisäkoulutuksessa vuonna 1997 on 6 000.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n sosiaalirahastosta rahoitettavien ohjelmien sisältämien hankkeiden ja yhteisöaloitteiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu 66 431 000 mk näiden hankkeiden kansallista rahoitusosuutta varten.

Selvitysosa: Oppisopimuskoulutusta järjestetään sekä nuorisoasteen että aikuisten ammatillisena perus- ja lisäkoulutuksena. Vuonna 1997 on tavoitteena 19 500 vuotuista oppisopimuspaikkaa. Tarkoituksena on, että EU:n sosiaalirahasto osallistuu 3 000 vuotuisen lisäkoulutuspaikan ja 2 000 vuotuisen peruskoulutuspaikan rahoitukseen. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon oppisopimuskoulutuksen lisääminen hallituksen työllisyysohjelman ja muiden päätösten mukaisesti.

1997 määräraha	411 300 000
1996 määräraha	398 030 000
1995 tilinpäätös	312 338 829

34. (29.43.34 ja 60.34) *Valtionosuus yleissivistävien ja ammatillisten oppilaitosten sekä ammattikorkeakoulujen perustamiskustannuksiin* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 666 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää peruskoulujen, lukioiden, musiikkioppilaitosten, ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten perustamishankkeiden, peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain (1112/78) mukaisten perustamiskustannusten, eräiden ammatillisten oppilaitosten valtionosuuksista ja -avustuksista sekä korkotukilainoista annetun lain (1075/75) mukaisten perustamiskustannusten sekä ammatillisten oppilaitosten rahoituksesta annetun lain (494/83) mukaisten perustamiskustannusten valtionosuuden ja -avustuksen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/77) säännösten mukaan suoritettavien vuonna 1990 ja sitä ennen myönnettyjen rakennuslainojen korkohyvityksen maksamiseen. Korkohyvityksen määrä on ensimmäisen neljän lainavuoden aikana 4 prosenttiyksikköä sekä lainavuosien 5—8 aikana 2 prosenttiyksikköä. Kahdeksannen lainavuoden jälkeen korkotukea ei makseta.

Vuonna 1997 saa myöntää valtionosuutta perustamishankkeille siten, että hankkeista aiheutuvat valtionosuudet ovat tammikuun 1997 hintatasossa yhteensä enintään 585 000 000 mk. Valtionosuuksista yhteensä enintään 205 000 000 mk saa myöntää toteutusaikaisena. Vuonna 1997 saa edellisen lisäksi vahvistaa laajuuksia sellaisille perustamishankkeille, joille valtionosuus tullaan myöntämään vuonna 1998 tai sen jälkeen siten, että arvio hankkeista

aiheutuvista valtionosuuksista vuoden 1997 tammikuun hintatasossa on yhteensä enintään 750 000 000 mk.

Momentilta saa lisäksi vuonna 1997 myöntää valtionavustusta jatkorahoituksena Anna Tapion koulun perustamishankkeeseen enintään 3 000 000 mk. Englantilaisen koulun perustamishankkeeseen saa vuonna 1997 myöntää valtionavustusta enintään 1 500 000 mk ja valtionavustus saa olla yhteensä enintään 3 400 000 markkaa, kuitenkin enintään 25 % hankkeen arvioiduista kohtuullisista kustannuksista.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Vuonna 1997 myönnettävät valtionosuudet ja -avustukset	
— yleissivistävät oppilaitokset	88 000 000
— kunnalliset ammatilliset oppilaitokset ja ammattikorkeakoulut	34 000 000
— yksityiset ammatilliset oppilaitokset ja ammattikorkeakoulut	4 100 000
Anna Tapion koulu	3 000 000
Englantilainen koulu	1 500 000
Vuosina 1993—96 myönnetyt valtionosuudet	
— yleissivistävät oppilaitokset	184 100 000
— kunnalliset ammatilliset oppilaitokset	116 000 000
— yksityiset ammatilliset oppilaitokset.	6 300 000
Ennen vuotta 1993 myönnettyjen rakentamislupien ja toteuttamisohjelmien edellyttämät valtionosuudet ja muut lakisääteiset menot	
— yleissivistävät oppilaitokset	135 000 000
— kunnalliset ammatilliset oppilaitokset	80 000 000
— yksityiset ammatilliset oppilaitokset.	14 000 000
Yhteensä	666 000 000

Rakentamisluvista, vahvistetuista toteuttamisohjelmista ja myönnetyistä valtionosuuksista ja -avustuksista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja seuraavasti, milj. mk:

	1998	1999	2000	2000-
Ennen vuotta 1997 hyväksytyt hankkeet				
— yleissivistävät oppilaitokset	221	192	172	259
— ammatilliset oppilaitokset	137	117	96	153
Vuonna 1997 myönnettävät valtionosuudet				
— yleissivistävät oppilaitokset	71	34	42	178
— ammatilliset oppilaitokset ja ammattikorkeakoulut	24	25	31	130
Yhteensä	453	368	341	720

1997 määräraha	666 000 000
1996 määräraha	466 900 000
1996 lisämääräraha	110 000 000
1995 tilinpäätös	498 000 000

35. (29.43.35 ja 60.35) *Yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen valtionosuuksien loppuerät* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 214 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (705/92) 49 §:n mukaisten peruskoulujen, lukioiden, musiikkioppilaitosten sekä kunnallisten ja yksityisten ammatillisten oppilaitosten maksamatta olevien valtionosuuksien loppuerien maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Lukiot	28 000 000
Peruskoulut	72 000 000
Musiikkioppilaitokset	8 000 000
Kunnalliset ammatilliset oppilaitokset	97 900 000
Yksityiset ammatilliset oppilaitokset	8 100 000
Yhteensä	214 000 000

1997 määräraha	214 000 000
1996 määräraha	234 000 000

37. (29.60.37) *Valtionavustus kiinteistöjen hankintaan* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 340 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen maksamiseen Hyvinkään kaupungille ja Helsin-

gin kaupungille aiemmin myönnettyjen valtuuksien nojalla oppilaitosten kiinteistöistä aiheutuviin pääomakustannuksiin.

Selvitysosa: Vuonna 1995 myönnetystä valtionavustuksesta aiheutuu valtiolle menoja 4,2 milj. mk vuonna 1998, 4,0 milj. mk vuonna 1999, 3,8 milj. mk vuonna 2000 ja 7,2 milj. mk myöhempinä vuosina.

1997 määräraha	4 340 000
1996 määräraha	6 830 000
1995 tilinpäätös	3 500 000

51. (29.43.51) *Valtionapu yksityiseen yleissivistävään opetukseen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 76 350 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Steiner-koulusta annetun lain (417/77, muut. 489/96) 5 §:n mukaisen, ulkomailla toimivasta peruskoulua vastaavasta yksityiskoulusta annetun lain (379/81, muut. 1458/93) 5 §:n mukaisen valtionosuuden maksamiseen, vieraskielisistä yksityisistä kouluista annetun lain (373/63, muut. 1450/95) 3 a §:n mukaisen valtionosuuden ja enintään 2 160 000 markan suuruisen ylimääräisen avustuksen maksamiseen Itä-Suomeen perustettavalle suomalais-venäläiselle koululle sekä Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla tehdyn sopimuksen mukaisten menojen maksamiseen.

Lisäksi määrärahasta saa käyttää enintään 3 100 000 mk avustusten maksamiseen kodin ja koulun yhteistyöstä huolehtiville järjestöille, Kerhokeskus-koulutyön tuki ry:lle, koulun vapaan harrastustoiminnan tukemiseen, avustuksen maksamiseen Kesälukioseura ry:lle ja eräiden vaihto-oppilasjärjestöjen toiminnan tukemiseen.

Määrärahasta saa lisäksi käyttää enintään 500 000 mk atk-laitehankintoihin.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Valtionosuus Steiner-kouluille	38 750 000
Valtionosuus vieraskielisille kouluille	23 660 000
Valtionosuus ulkomailla toimiville kouluille	5 980 000
Valtionosuuksien oikaisut	700 000
Eräät ulkomaanopetuksen menot	1 500 000
Avustukset (enintään)	3 100 000
Ylimääräinen avustus (enintään)	2 160 000
Atk-laitehankinnat (enintään)	500 000
Yhteensä	76 350 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 26 070 000 mk valtionosuusjärjestelmän muutoksen johdosta, 3 350 000 mk Steiner-koulujen sivutoimipisteissä annettavan lukio-opetuksen käynnistämisestä johtuen sekä 1 870 000 mk vieraskielisten koulujen oppilasmäärän muutoksen johdosta ja uuden oppilaitoksen ottamisesta lakisääteisen valtionosuuden piiriin. Kuntien osuus Steiner-koulujen ja vieraskielisten koulujen opetuksen kustannuksista on otettu huomioon momentin 29.40.30 mitoituksessa.

1997 määräraha	76 350 000
1996 määräraha	41 950 000
1995 tilinpäätös	38 993 950

74. (29.43.74 ja 60.74) *Talonrakennukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 29 095 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös valtion aloittamien rakennushankkeiden loppuun saattamiseen kunnallistetuissa oppilaitoksissa.

Käyttösuunnitelma:

	Hanke	Hyöty-ala m²	Kustannusarvio 1000 mk	mk/m²	Myönnetty mk	Myönnetään mk
1.	Maatalousoppilaitokset					
1.1.	Uudenmaan maaseutuopisto, Hyvinkää.		26 270		23 374 000 (peruuntunut 356 099)	3 300 000
	— lisärakennus	1 642	15 520	9 452		
	— peruskorjaus	2 415	10 750	4 451		
					Yhteensä	3 300 000
2.	Metsä- ja puutalousoppilaitokset					
2.1.	Tuomarniemen metsäoppilaitos, Ähtäri					
	— peruskorjaus- ja lisärakennus	3 255	18 000	5 530	6 705 000	11 295 000
					Yhteensä	11 295 000

3.	Terveydenhuolto-oppilaitokset					
3.1.	Pirkanmaan terveydenhuolto-oppilaitos, Tampere		52 200		29 680 000	5 900 000
	— lisärakennus	1 889	18 600	9 846		
	— peruskorjaus	5 059	33 600	6 642		
					Yhteensä	5 900 000
4.	Ammatilliset opettajakorkeakoulut					
4.1.	Hämeenlinnan ammatillisen opettajakorkeakoulun peruskorjaus		38 800		31 600 000	1 000 000
	— vaihe I	6 027	25 800	4 281		
	— vaihe II	3 023	13 000	4 300		
					Yhteensä	1 000 000
5.	Oppilaitosten suunnittelu ja pienehköt rakennushankkeet					7 600 000
					Yhteensä	7 600 000
					Yhteensä	29 095 000

Oppilaitosten ja opetusmaatilojen pienehköihin rakennushankkeisiin liittyviä, valtion talousarviosta annetun lain (423/88) 10 §:n tarkoittamia sitoumuksia saa vuonna 1997 tehdä siten, että vuoden 1997 jälkeen aiheutuvat menot ovat enintään 10 000 000 mk.

Selvitysosa: Momentin hankkeista arvioidaan aiheutuvan menoja 32 540 000 mk vuonna 1998, 4 100 000 mk vuonna 1999 ja 500 000 mk vuonna 2000.

1997 määräraha 29 095 000
1996 määräraha 117 590 000
1995 tilinpäätös 152 410 000

87. (29.60.87) *Kiinteistöjen hankinta* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 133 900 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös valtion tekemien kauppasopimusten perusteella kauppahinnan ja koron maksamiseen kunnallistetuissa oppilaitoksissa.

Käyttösuunnitelma:

	Hanke	Hyöty-ala m²	Kustannusarvio 1000 mk	mk/m²	Myönnetty mk	Myönnetään mk
1.	Ammattikasvatushallinnon koulutuskeskus, Tampere	3 920	34 700	8 852	18 380 000	19 800 000
2.	Turun terveydenhuolto-oppilaitoksen lisärakennus	5 920	51 970	8 779	—	82 400 000
3.	Pohjois-Karjalan ammattioppilaitos, Joensuu, lisärakennus	4 450	46 500	10 449	—	22 500 000
4.	Vasa svenska hälsovårdsläroanstalt, peruskorjaus ja lisärakennus	4 328	30 700	7 093	16 000 000	9 200 000
					Yhteensä	133 900 000

Selvitysosa: Kustannusarviot vastaavat rakennuskustannuksia arvonlisäveroineen eivätkä sisällä maksuajalta suoritettavaa korkoa. Hankkeen 2. osalta korko maksetaan kerralla koko 7,5 vuoden maksuajalta. Tehdyistä sopimuksista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja 42,8 milj. mk vuonna 1998, 25,5 milj. mk vuonna 1999, 12 milj. mk vuonna 2000 ja 60 milj. mk myöhempinä vuosina.

1997 määräraha 133 900 000
1996 määräraha 77 150 000
1995 tilinpäätös 3 650 000

(43.) Yleissivistävä koulutus

Selvitysosa: Luku on poistettu talousarviosta ja sen momenttien 22, 25, 30, 31, 34, 35, 51, 52 ja 74 määrärahat on otettu huomioon luvun 29.40 laskelmissa.

(60.) Ammattiopetus ja ammattikorkeakoulut

Selvitysosa: Luku on poistettu talousarviosta ja sen momenttien 21, 24, 25, 30, 31, 34, 35, 37, 50, 51, 74 ja 87 määrärahat on otettu huomioon luvun 29.40 laskelmissa.

69. Aikuiskoulutus

Selvitysosa: Aikuiskoulutusta annetaan kansalaisopistoissa, kansanopistoissa, opintokeskuksissa, kesäyliopistoissa, ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa ja ammatillisissa erikoisoppilaitoksissa sekä aikuislukioissa (luku 29.40), ammatillisissa oppilaitoksissa ja väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa (luku 29.40), liikunnan koulutuskeskuksissa (luku 29.98), ammattikorkeakouluissa (luku 29.20) ja korkeakouluissa (luku 29.10).

Vuoden 1996 alussa kansalaisopistoja oli 275. Vuonna 1995 niiden kokonaistuntimäärä oli noin 2 069 000 tuntia. Opiston ylläpitäjälle myönnetään valtionosuutta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain nojalla. Käyttökustannusten valtionosuus on 57 %.

Kansanopistoja oli vuoden 1996 alussa 90. Opiskelijaviikkojen kokonaismäärä vuonna 1995 oli noin 358 000. Valtionosuutta saavista kansanopistoista annetun lain (1218/93) perusteella opistot saavat valtionosuutta 55 % laskennallisista käyttökustannuksista. Ammatillisen, peruskoulu- ja lukiokoulutuksen valtionosuus määräytyy pääluokan selvitysosan perusteluissa mainitun valtionosuusjärjestelmän uudistuksen mukaisesti. Tutkintotavoitteisen koulutuksen osuus koko toiminnasta on noin 25 %.

Vuoden 1995 alussa opintokeskuksia oli toiminnassa 11. Opintokerhojen tuntimäärä oli vuonna 1995 noin 376 000 ja muun opintotoiminnan noin 182 000. Opintokeskus saa opintokeskuslain (1215/93) nojalla valtionosuutta opintokerhotoimintaan laskennallisin perustein ja muuhun opintotoimintaan 64 % laskennallisista käyttökustannuksista.

Vuoden 1996 alussa kesäyliopistoja oli 21. Niiden opiskelijamäärä vuonna 1995 oli noin 63 000. Opetustuntien määrä oli noin 84 000 tuntia.

Ammatillisia aikuiskoulutuskeskuksia oli vuoden 1996 alussa 44. Ne järjestävät ammatillista aikuiskoulutusta ja sitä tukevaa muuta koulutusta. Aikuiskoulutuskeskukset rahoittavat toimintansa pääasiassa koulutuksesta ja muusta toiminnasta saamillaan tuloilla. Ne myyvät koulutusta viranomaisille, erityisesti työvoimahallinnolle ja opetushallinnolle sekä työnantajille, yrityksille ja yhteisöille. Vuonna 1995 ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten toiminnan määrä oli noin 5,4 milj. opiskelijatyöpäivää, josta noin 3,9 milj. oli työvoimapoliittista aikuiskoulutusta.

Vuoden 1996 alussa ammatillisia erikoisoppilaitoksia oli 57. Niiden kokonaistuntimäärä vuonna 1995 oli noin 370 000. Vuoden 1997 alussa muutetaan kahdeksan ammatillisen erikoisoppilaitoksen rahoitusjärjestelmä asteittain vastaamaan ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten rahoitusta.

Vuonna 1997 valtion rahoitus ammattitutkintoon tähtäävään koulutukseen, jatkolinjoihin ja täydennyskoulutukseen ammatillisissa oppilaitoksissa, ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa ja väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa sekä jatkolinjoihin kansanopistoissa kootaan momentille 29.69.33, jonka määrärahoin hankitaan ammatillista lisäkoulutusta oppilaitoksilta ja muilta koulutuksen tarjoajilta. Tämän momentin määrärahoin toteutetaan myös hallituksen työllisyysohjelman mukainen 4 300 koulutuspaikan laajennus ammatilliseen aikuiskoulutukseen.

Vuonna 1997 tavoitteena on aikuiskoulutuksen kehittäminen vastaamaan työelämän ja yhteiskunnan muutoksiin elinikäisen oppimisen periaatteen mukaisesti. Toiminnan painopisteitä ovat

— ammattitutkintojärjestelmän ja sen hyödyntämisen laajentaminen,

— aikuisten kielitaidon kehittäminen,

— tietotekniikan hyödyntämisen edistäminen,

— opetushallinnon henkilöstön lisäkoulutus ja

— ammatillisen lisäkoulutuksen hankintajärjestelmän toimeenpanon tukeminen.

21. *Opetushallinnon koulutuskeskusten toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 000 000 mk.

	1995	1996	1997
Maksullisen toiminnan tulot mk	13 364 000	17 500 000	22 000 000
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset mk	22 242 000	21 928 000	24 000 000
Käyttöjäämä mk	—8 878 000	—4 428 000	—2 000 000
— % tuloista	—66	—25	—9
Osuus yhteiskustannuksista mk	0	0	0
Alijäämä mk	—8 878 000	—4 428 000	—2 000 000
— % tuloista	—66	—25	—9

1997 määräraha	2 000 000
1996 määräraha	4 428 000
1995 tilinpäätös	10 132 000

22. *Opetustoimen henkilöstökoulutus* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 44 550 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetushallinnon henkilöstön lisäkoulutuksesta aiheutuviin menoihin ja avustuksiin.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään opetustoimen henkilöstön ammattitaitoa ylläpitäviin ja laajentaviin koulutusohjelmiin opetusministeriön määräämillä koulutuspoliittisesti merkittävillä alueilla.

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Tietotekniikan hyödyntäminen	9 000 000
Matemaattis-luonnontieteellisen opetuksen kehittäminen	9 000 000
Vieraskielisen opetuksen kehittäminen	5 000 000
Joustavien koulutusjärjestelyjen, työtapojen ja työelämäyhteyksien kehittäminen	4 000 000
Ammattitutkintoihin liittyvä koulutus	4 000 000
Erityisiä koulutustarpeita omaavien oppilaiden opettajien koulutus	2 000 000
Kansainvälistymisen ja suvaitsevaisuuden edistäminen	4 000 000
Oppilaitosjohdon koulutus	3 000 000
Opetus- ja luottamushenkilöiden koulutusohjelmien jatkaminen	4 550 000
Yhteensä	44 550 000

Määrärahaa saa käyttää Ammattikasvatushallinnon koulutuskeskuksen ja Heinolan kurssikeskuksen palvelutoiminnan tukemiseen.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot, maksullisen toiminnan erillismenot	24 000 000
Bruttotulot, maksullisen toiminnan tulot	22 000 000
Nettomenot	2 000 000

Koulutuskeskusten toiminnoille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi keskusten toimintaa tuetaan 2 000 000 markalla opetustilojen vuokrien osalta vuonna 1997. Maksullisen palvelutoiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	1995	1996	1997
Maksullisen toiminnan tulot mk	13 364 000	17 500 000	22 000 000
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset mk	22 242 000	21 928 000	24 000 000
Käyttöjäämä mk	—8 878 000	—4 428 000	—2 000 000
— % tuloista	—66	—25	—9
Osuus yhteiskustannuksista mk	0	0	0
Alijäämä mk	—8 878 000	—4 428 000	—2 000 000
— % tuloista	—66	—25	—9

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 3 000 000 mk siirtona momentille 29.20.30.

1997 määräraha	44 550 000
1996 määräraha	30 550 000
1995 tilinpäätös	30 500 000

25. *Aikuiskoulutuksen kehittäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 17 221 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ammatillisen ja yleissivistävän aikuiskoulutuksen kokeilu-, tutkimus- ja muista kehittämishankkeista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden rahoitusta varten.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään yhdeksää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

1997 määräraha	17 221 000
1996 määräraha	17 221 000
1995 tilinpäätös	14 610 000

30. *Valtionosuus kansalaisopistojen käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 340 120 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen valtionosuuden maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää rahoituslain mukaisiin avustuksiin enintään 4 000 000 mk sekä avustuksina tietoyhteiskunnan kehittämishankkeisiin enintään 2 000 000 mk. Valtionosuuteen oikeuttavia laskennallisia tunteja on 2 000 000.

Selvitysosa: Valtionosuuden ja -avustuksen arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Valtionosuus käyttökustannuksiin	334 120 000
Valtionavustukset (enintään)	6 000 000
Yhteensä	340 120 000

Valtionosuuden perusteena käytettävä keskimääräinen yksikköhinta on 299 mk opetustuntia kohti.

1997 määräraha	340 120 000
1996 määräraha	333 460 000
1995 tilinpäätös	317 850 367

32. *Valtionavustus ja -korvaus ammatillisille aikuiskoulutuskeskuksille* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 217 043 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista annetun lain (760/90) ja eräiden ammatillisten erikoisoppilaitosten rahoitusjärjestelmän muuttamisesta annettavan lain mukaisen toiminta-avustuksen maksamiseen, ammatillisten kurssikeskusten muuttumisesta ammatillisiksi aikuiskoulutuskeskuksiksi annetun lain (761/90) mukaiseen toimitiloista aiheutuvien vuokrien ja vuokra-arvojen korvaamiseen sekä vuokratiloja korvaavien omien tilojen hankkimiseen. Määrärahaa saa käyttää myös työllisyyskoulutuksesta annetun lain (31/76) mukaisten edellisiin vuosiin kohdistuvien loppusuoritusten maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 4 000 000 mk ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista annetun lain (760/90) 11 §:n mukaisten erityisavustusten maksamiseen ja enintään 2 000 000 mk avustuksina tietoyhteiskunnan kehittämishankkeisiin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 36 750 000 mk siirtona momentilta 29.69.51 kahdeksan ammatillisen erikoisoppilaitoksen siirtyessä ammatillisia aikuiskoulutuskeskuksia koskevan rahoitusjärjestelmän piiriin.

Valtionavustuksen ja -korvauksen arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Toiminta-avustukset	139 043 000
Toimitiloista aiheutuvien vuokrien korvaaminen ja vuokratiloja korvaavien omien tilojen hankinnan valtionavustus.	59 000 000
Vuokra-arvojen korvaaminen	11 000 000
Erityisavustukset (enintään)	4 000 000
Avustukset tietoyhteiskunnan kehittämishankkeisiin (enintään)	2 000 000
Edellisiin vuosiin kohdistuvat loppusuoritukset ja oikaisut	2 000 000
Yhteensä	217 043 000

Toiminta-avustus on 10 % käyttökustannuksista. Ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten rahoitusjärjestelmän piiriin siirtyvien ammatillisten erikoisoppilaitosten toiminta-avustus on kuitenkin vuonna 1997 keskimäärin 23 % käyttökustannuksista ja se pienenee sen jälkeen kahden vuoden aikana 10 %:iin.

1997 määräraha	217 043 000
1996 määräraha	177 000 000
1995 tilinpäätös	182 439 157

33. *Ammatillinen aikuiskoulutus* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 071 910 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ammatillisista oppilaitoksista annetun lain (487/87, muut. 1686/92) 31 d §:n väliaikaisen muutoksen mukaisesti vuonna 1993 ostetun koulutuksen maksamiseen, ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista annetun lain (760/90) 15 ja 16 §:n mukaan ammatillisilta aikuiskoulutuskeskuksilta ostettavan ammatillisen peruskoulutuksen sekä ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksesta annettavan

lain mukaisesti hankittavan ammatillisen lisäkoulutuksen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös väliaikaisen koulutuksen aikaisempiin vuosiin kohdistuvien loppusuoritusten maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää ammattitutkintojen ja kielitutkintojen toteuttamiseen. Määrärahasta saa käyttää 5 500 000 mk ulkomaalaisten opiskelijoiden koulutukseen, mistä 3 500 000 mk lähialueyhteistyönä toteutettavaan yleissivistävään ja ammatilliseen koulutukseen ja siihen liittyvään valmistelutyöhön ja 2 000 000 mk Suomessa asuvien ulkomaalaisten opetukseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää yksityisopiskelijoiden tukiopetuksesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen sekä romanien aikuiskoulutukseen.

Selvitysosa: Aikuisten ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitus kootaan yhteen. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 287 031 000 mk siirtona momentilta 29.40.30, 6 900 000 mk siirtona momentilta 29.69.50 ja 10 500 000 mk siirtona momentilta 29.69.51. Lisäyksenä on otettu huomioon lisäksi 218 970 000 mk opiskelijoiden kotikuntien maksuosuuksia vastaavana eränä. Kuntien osuus ammatillisen koulutuksen kustannuksista on otettu huomioon momentin 29.40.30 mitoituksessa.

Lisäksi määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 149 000 000 mk hallituksen työllisyysohjelman mukaisen koulutuksen laajentamisen johdosta ja vähennyksenä 3 000 000 mk siirtona momentille 24.50.66 lähialueyhteistyömenojen osuutena.

1997 määräraha	1 071 910 000
1996 määräraha	525 400 000
1995 tilinpäätös	443 600 000

35. *Aikuiskoulutuksen valtionosuuksien ja -avustusten loppuerät* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 49 400 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (705/92) 49 §:n, valtionosuutta saavista kansanopistoista annetun lain (1218/93) 28 §:n ja opintokeskuslain (1215/93) 23 §:n mukaisten maksamatta olevien valtionosuuksien ja -avustusten loppuerien maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Kansalaisopistot	20 700 000
Kansanopistot	7 700 000
Ammatilliset erikoisoppilaitokset	17 000 000
Opintokeskukset	4 000 000
Yhteensä	49 400 000

1997 määräraha	49 400 000
1996 määräraha	49 500 000

50. *Valtionosuus kansanopistojen käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 379 288 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtionosuutta saavista kansanopistoista annetun lain (1218/93) mukaisen valtionosuuden maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 3 000 000 mk lain 14 §:n mukaisiin avustuksiin ja enintään 2 000 000 mk avustuksina tietoyhteiskunnan kehittämishankkeisiin. Valtionosuuteen oikeuttavia laskennallisia opiskelijaviikkoja on 325 800.

Selvitysosa: Valtionosuuden ja -avustuksen arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Valtionosuus käyttökustannuksiin	356 288 000
Valtionavustukset (enintään)	5 000 000
Valtionavut vuokra-arvoihin ja oikaisuerät	18 000 000
Yhteensä	379 288 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 49 660 000 mk valtionosuusjärjestelmän muutoksen johdosta ja 2 200 000 mk peruskoulu-, lukio- ja ammatillisen koulutuksen indeksikorotuksen johdosta. Kuntien osuus kansanopistojen järjestämän peruskouluja lukio-opetuksen sekä ammatillisen koulutuksen kustannuksista on otettu huomioon momentin 29.40.30 mitoituksessa. Vähennyksenä on otettu huomioon 6 900 000 mk siirtona momentille 29.69.33, mistä aiheutuva opiskelijaviikkojen vähennys on 6 200 viikkoa. Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä yksikköhinta opiskelijaviikkoa kohden on noin 1 590 mk.

1997 määräraha	379 288 000
1996 määräraha	332 000 000
1995 tilinpäätös	327 764 934

51. *Valtionosuus ammatillisten erikoisoppilaitosten käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 69 430 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen valtionosuuden maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 500 000 mk rahoituslain 38 §:n mukaisten avustusten maksamiseen. Valtionosuuteen oikeuttavia laskennallisia tunteja on 262 000.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 36 750 000 mk siirtona momentille 29.69.32 kahdeksan ammatillisen erikoisoppilaitoksen rahoitusjärjestelmän muutoksen johdosta ja 10 500 000 mk siirtona momentille 29.69.33. Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä keskimääräinen valtionosuus on 265 mk opetustuntia kohti.

1997 määräraha	69 430 000
1996 määräraha	114 000 000
1995 tilinpäätös	108 364 500

52. *Valtionosuus ja -avustus aikuiskoulutuksen perustamiskustannuksiin* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 41 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten perustamishankkeiden valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen, ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista annetun lain (760/90) 10 §:n mukaisten perustamiskustannusten valtionavustusten maksamiseen, valtionosuutta saavista kansanopistoista annetun lain (1218/93) 15 §:n mukaisiin perustamishankkeiden valtionavustuksiin ja 28 §:n 3 momentin mukaisten aikaisemmasta rakentamisesta aiheutuneiden velkojen hoitamiseen tarkoitettuihin rakennusavustuksiin, ammatillisten kurssikeskusten muuttumisesta ammatillisiksi aikuiskoulutuskeskuksiksi annetun lain (761/90) 13 §:n nojalla luottolaitoksille suoritettavien korkohyvitysten maksamiseen sekä luottolaitosten varoista myönnettävistä korkotukilainoista annetun lain (1015/77) mukaisten kansanopistojen sekä kansalais- ja työväenopistojen rakentamiseen vuonna 1991 ja sitä ennen myönnettyjen rakennuslainojen korkohyvitysten maksamiseen.

Korkohyvityksen määrä on ensimmäisen neljän lainavuoden aikana 4 prosenttiyksikköä sekä 5—8 lainavuosien aikana 2 prosenttiyksikköä. Kahdeksannen lainavuoden jälkeen korkotukea ei makseta.

Vuonna 1997 saa myöntää kansalaisopistojen perustamishankkeisiin valtionosuutta siten, että niistä aiheutuvat valtionosuudet ovat tammikuun 1997 hintatasossa enintään 5 000 000 mk sekä valtionavustusta ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten, ammatillisten erikoisoppilaitosten ja kansanopistojen perustamishankkeisiin yhteensä enintään 33 000 000 mk. Vuonna 1997 saadaan edellisen lisäksi vahvistaa laajuuksia sellaisille kansalaisopistojen perustamishankkeille ja valtionavustuksien enimmäismääriä muiden oppilaitosten perustamishankkeille, joille valtionosuus tai -avustus tullaan myöntämään vuonna 1998 tai sen jälkeen siten, että arvio hankkeista aiheutuvista valtionosuuksista ja -avustuksista on vuoden 1997 tammikuun hintatasossa yhteensä enintään 40 000 000 mk.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Vuonna 1997 myönnettävät valtionosuudet ja -avustukset	
— ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset	5 500 000
— ammatilliset erikoisoppilaitokset	1 500 000
— kansalaisopistot	2 600 000
— kansanopistot	10 000 000
Ennen vuotta 1997 hyväksytyt perustamishankkeet	
— valtionosuus	2 380 000
— valtionavustus	19 000 000
Rakentamisen korkotuki	
— aikuiskoulutuskeskukset	10 000
— opistot	10 000
Yhteensä	41 000 000

Hyväksytyistä hankkeista ja myönnettävistä valtionosuuksista ja -avustuksista arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti, milj. mk:

	1998	1999	2000	2001
Ennen vuotta 1997 hyväksytyt hankkeet ja korkotuet.	0,2	0,1	0,1	0
Vuonna 1997 myönnettävät valtionosuudet ja -avustukset	18,0	0,4	0	0
Yhteensä	18,2	0,5	0,1	0

1997 määräraha 41 000 000
1996 määräraha 43 000 000
1996 lisämääräraha 5 000 000
1995 tilinpäätös 5 700 000

53. *Valtionavustus järjestöille*
Momentille myönnetään 40 450 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:lle, Marttaliitto ry:lle ja Käsi- ja taideteollisuusliitto ry:lle ja niiden edelleen jaettavaksi piiri- tai jäsenjärjestöilleen ja Finlands svenska Marthaförbund rf:lle, Sapmelas Duodjarat r.y:lle, Karjalan Liitto ry:lle, järjestöille vapaaseen sivistystyöhön sekä Naisjärjestöjen Keskusliitto ry:lle ja Naisjärjestöt Yhteistyössä -yhteenliittymälle.
Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Kotitalousneuvontajärjestöille	13 128 000
Käsi- ja taideteollisuusjärjestöille	14 993 000
Opintokeskusta ylläpitävien järjestöjen sivistystyöhön	7 449 000
Laitosmuotoisen sivistystyön keskusjärjestöille ja muille järjestöille	4 180 000
Suomen kieltä ja kulttuuria koskevaan yhteistyöhön	250 000
Naisjärjestöjen Keskusliitto ry:lle	300 000
Naisjärjestöt Yhteistyössä -yhteenliittymälle projekteihin	150 000
Yhteensä	40 450 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 350 000 mk siirtona momentilta 29.01.50.

1997 määräraha 40 450 000
1996 määräraha 40 000 000
1995 tilinpäätös 40 000 000

55. *Valtionosuus opintokeskusten käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 58 610 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää opintokeskuslain (1215/93) mukaisen valtionosuuden maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 4 000 000 mk opintokeskuslain 14 ja 23 §:n mukaisiin avustuksiin. Valtionosuuteen oikeuttavia laskennallisia opetustunteja on 135 500.
Selvitysosa: Valtionosuuden ja -avustuksen arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Valtionosuus opintokerhotoimintaan ..	7 000 000
Valtionosuus muuhun opintotoimintaan	47 610 000
Valtionavustukset (enintään)	4 000 000
Yhteensä	58 610 000

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä keskimääräinen yksikköhinta muuhun kuin opintokerhotoimintaan opetustuntia kohden on noin 549 mk. Opintokerhotunnin laskennallinen yksikköhinta on noin 20 mk.

1997 määräraha 58 610 000
1996 määräraha 58 610 000
1995 tilinpäätös 58 149 281

56. *Kesäyliopistojen valtionavustukset*
Momentille myönnetään 7 600 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen kesäyliopistoille niiden toiminnasta sekä yhteisestä tiedotus- ja tutkimustoiminnasta aiheutuviin menoihin.

1997 määräraha 7 600 000
1996 määräraha 7 600 000
1995 tilinpäätös 7 600 000

80. Varastokirjasto

Selvitysosa: Opetusministeriö on talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä asettanut alustavasti Varastokirjastolle vuodelle 1997 seuraavat tulostavoitteet:

Varastokirjaston keskeisenä tavoitteena on tilan vapauttaminen muissa kirjastoissa. Kirjasto ottaa vastaan kirjastojen siirtotarpeen edellyttämän määrän aineistoa. Siirrettyä aineistoa käsitellään noin 6 hyllykilometriä. Kirjaston palvelutoiminta pidetään ajantasaisena. Huomiota kiinnitetään elektronisten aineistonvälityspalvelujen käytön kehittämiseen. Palveluiden maksullisuudessa säilytetään nykyinen käytäntö.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 6 705 000 mk.

1997 määräraha 6 705 000
1996 määräraha 6 773 000
1995 tilinpäätös 6 408 000

82. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus

Selvitysosa: Opetusministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä tutkimuskeskukselle vuodelle 1997 seuraavat tulostavoitteet:

Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen keskeisimpiä tehtäviä ovat tutkimus, suuret sanakirjatyöt ja kielenhuolto. Uutena tutkimuksen painopisteenä on nykykieleen kohdistuvan kielenkäytön tutkimus. Suomen kielen tieteellisen kieliopin laatimista jatketaan yhteistyössä Helsingin yliopiston kanssa. Vuoden 1997 aikana julkaistaan 6—8 kirjaa. Tutkimuskeskus palvelee kielenkäyttäjiä ja yhteiskuntaa kielitaitoa ja kielenhuoltoa koskevissa kysymyksissä. Vuoden 1997 maksullisen palvelutoiminnan liiketaloudellisissa suoritteissa pyritään täyteen kustannusvastaavuuteen, julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuustavoite on 65 %.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 11 970 000 mk.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	13 662 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	1 588 000
Muut toimintamenot	12 074 000
Bruttotulot	1 692 000
Maksullisen toiminnan tulot	1 662 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	360 000
— muut suoritteet	1 302 000
Muut tulot	30 000
Nettomenot	11 970 000

1997 määräraha 11 970 000
1996 määräraha 11 632 000
1995 tilinpäätös 13 341 000

83. Arkistolaitos

Selvitysosa: Arkistolaitoksen päätulosalueet ovat arkistoaineksen säilyttäminen ja käytettävyyden kehittäminen, tietopalvelu sekä arkistotoimen yleinen kehittäminen ja ohjaus. Opetusministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä arkistolaitokselle vuodelle 1997 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Arkistoainesten hallintaa ja siihen liittyvää tietopalvelua palvelevan arkistotietokannan kehittämistä jatketaan. Arkistotoimen ohjauksessa painopisteinä ovat viranomaisten atk-aineistojen ja toimintansa lopettavien viranomaisten arkistojen pysyvän säilyttämisen järjestäminen sekä arkistokoulutus.

Arkistolaitos toteuttaa osaltaan opetusministeriön tieto- ja Venäjä-strategioita.

Arkistolaitoksen arvioidaan tuottavan mm. seuraavat palvelut ja suoritteet:

	1995	1996	1997
Tutkijakäynnit	74 732	69 500	75 000
Annetut todistukset ja selvitykset	21 032	23 000	20 000
Järjestetyt arkistot (hyllymetriä)	2 164	1 580	2 000
Annettu koulutus (luentotunteja)	814	820	820

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 55 815 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 950 000 mk Mikkelin maakunta-arkiston lisärakennuksen laite- ja kalustohankintoihin. Määrärahasta 1 900 000 mk on tarkoitettu arkistolaitoksen arkistotietokannan edellyttämään laite-, ohjelmisto- ja tallennuspalvelujen kehittämiseen ja ylläpitoon.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	58 715 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	3 640 000
Muut toimintamenot	55 075 000
Bruttotulot	2 900 000
Maksullisen toiminnan tulot	2 700 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	900 000
— muut suoritteet	1 800 000
Muut tulot	200 000
Nettomenot	55 815 000

1997 määräraha 55 815 000
1996 määräraha 54 384 000
1995 tilinpäätös 47 517 000

74. *Talonrakennukset* (siirtomääräraha 3 v)
Momentille myönnetään 9 700 000 mk.

Käyttösuunnitelma:

	Hanke	Hyöty-ala m^2	Kustannusarvio 1000 mk	mk/m^2	Myönnetty mk	Myönnetään mk
1.	Mikkelin maakunta-arkisto		19 500		12 300 000 (peruuntunut 1 198 212)	8 400 000
	— lisärakennus	1 461	14 500	9 925		
	— muutostyöt	1 498	5 000	3 338		
2.	Kansallisarkiston lisätilan suunnittelu					1 300 000
						Yhteensä 9 700 000

1997 määräraha 9 700 000
1996 määräraha 8 300 000

Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat

(Luvut 29.88, 90 ja 98)

Selvitysosa: Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroja arvioidaan vuonna 1997 kertyvän 1 740 milj. mk. Lisäksi voittovaroista aikaisemmin myönnettyjen lainojen kuoletuksia ja korkoja arvioidaan kertyvän 31 milj. mk. Voittovaroista ehdotetaan myönnettäväksi momentilta 29.98.50 liikunnan ja nuorisonkasvatustyön tukemiseen 523,5 milj. mk, momentilta 29.88.53 tieteen tukemiseen 381,9 milj. mk ja momentilta 29.90.52 taiteen tukemiseen 865,6 milj. mk.

Arpajaislain (644/82) mukaisesti veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroja käytetään urheilun ja liikuntakasvatustyön sekä tieteen, taiteen ja nuorisonkasvatustyön tukemiseen. Raha-arpa- ja veikkauspelien ylijäämän käyttämisestä annetun asetuksen (725/82) mukaan pelien ylijäämän yhteismäärää vastaavaksi arvioitu määräraha otetaan vuosittain tulo- ja menoarvioon.

Mainitun asetuksen mukaisista jakosuhteista luovutaan väliaikaisesti myös vuonna 1997.

88. Suomen Akatemia ja tieteen tukeminen

Suomen Akatemian momentilta 29.88.50 ja 53 rahoitettaviin tutkimushankkeisiin saa vuonna 1997 hyväksyä sitoumuksia 400 000 000 markan arvosta.

Tieteellisten seurain valtuuskunnalle voidaan edelleen luovuttaa tilat vastikkeetta. Suomalaisen Tiedeakatemian Sodankylän observatoriolle voidaan luovuttaa tilat vastikkeetta 31.7.1997 saakka.

Selvitysosa: Suomen Akatemiasta annetun

lain mukaan Akatemian tehtävänä on edistää tieteellistä tutkimusta ja sen hyödyntämistä, kehittää kansainvälistä yhteistyötä, toimia asiantuntijaelimenä tiedepolitiikkaa koskevissa kysymyksissä sekä myöntää määrärahoja tieteelliseen tutkimukseen ja muuhun tieteen edistämiseen.

Opetusministeriö on asettanut Suomen Akatemialle talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä vuodelle 1997 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Suomen Akatemia kohdentaa pääosan tutkimusmäärärahoistaan suurten korkeatasoisten tutkimushankkeiden ja tutkimuksen huippuyksiköiden rahoittamiseen sekä niiden toimintamahdollisuuksien parantamiseen. Akatemia luo edellytyksiä myös uusien huippuyksikköjen syntymiselle.

Suomen Akatemia suuntaa tutkimusohjelmien kautta rahoitusta strategista panostusta kaipaaville aloille, kuten uusteollistamisen kannalta keskeisille tutkimusaloille sekä korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja yritysten välistä tutkimusyhteistyötä edistäville hankkeille.

Suomen Akatemia tukee osaltaan tutkijakoulujen toimintaa ja edistää tohtorin tutkinnoille asetettujen määrällisten ja laadullisten tavoitteiden saavuttamista. Akatemia lisää vuoden 1997 aikana post doctoral -rahoitusta tarkoituksena edistää nuorten vastaväitelleiden tohtoreiden pätevöitymistä ammattitutkijoiksi.

Suomen Akatemia osallistuu Euroopan unionin tutkimuksen neljännen puiteohjelman osaohjelmia koskevien hanke-esitysten valmistelukustannuksiin, tutkimushankkeiden kotimaisiin rahoitusosuuksiin ja hallintomenoihin sekä muutoinkin edistää tutkijoiden mahdollisuuksia osallistua Euroopan unionin tutkimusohjelmiin. Akatemia rahoittaa myös muuta kansainvälistä tutkimusyhteistyötä.

Suomen Akatemia lisää edelleen tieteenalaarviointien määrää tavoitteena, että vuoteen 2000 mennessä merkittävä osa tieteen pääaloista on arvioitu.

Myöntämisvaltuuden käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti:

Myöntämisvaltuus — Menot, milj. mk

Vuosi	Milj. mk	1996	1997	1998	1999	2000
Valtuus 1996	725,8	239,8	258	163	65	
Valtuus 1997	400		60	120	120	100
Yhteensä		239,8	318	283	185	100

21. *Suomen Akatemian toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 128 500 000 mk.

1997 määräraha	128 500 000
1996 määräraha	127 910 000
1995 tilinpäätös	114 788 000

25. *Eräiden teosten laatiminen ja hankkiminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 490 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää historiateossarjojen ja elämäkertojen laadinta- ja hankintamenojen sekä laadintamenoihin myönnettävien avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
J.K. Paasikiven elämäkerran laatiminen	250 000
Kansallinen biografia	290 000
Urho Kekkosen koottujen teosten laatiminen	350 000
Suomen siirtolaisuuden historiateossarjan laatiminen	600 000
Yhteensä	1 490 000

1997 määräraha	1 490 000
1996 määräraha	1 498 000
1995 tilinpäätös	1 470 000

50. *Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 72 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää tutkimusohjelmien, tutkijankoulutusmenojen, varttuneen tieteenharjoittajan apurahojen, muiden tutkimushankkeiden ja tutkimuksen erityisrahoitusmenojen sekä

kansainväliseen yhteistyöhön osallistumisesta aiheutuvien menojen, tieteen tukemiseen liittyvän julkaisemisen ja selvitysten tukemiseen sekä muun tutkimuksen ja tutkimusedellytysten edistämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden rahoitukseen.

Määrärahaa saa käyttää palkkaus-, eläkemaksu- ja muihin kulutusmenoihin sekä akatemian rahoittamiin tutkimushankkeisiin liittyvien laitehankintojen menoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä post doctoral -koulutuksen rahoitus, yliopistojen ja yritysten tutkimusyhteistyön lisääminen, tutkimuksen huippuyksiköiden rahoitus sekä tutkijakoulujen toiminnan tukeminen.

1997 määräraha	72 000 000
1996 määräraha	56 037 000
1995 tilinpäätös	39 883 000

53. *Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat tieteen tukemiseen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 381 900 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Suomen Akatemian tutkimusohjelmien, tutkijankoulutusmenojen, varttuneen tieteenharjoittajan apurahojen, muiden tutkimushankkeiden ja tutkimuksen erityisrahoitusmenojen sekä kansainväliseen yhteistyöhön osallistumisesta aiheutuvien menojen, Suomessa järjestettävien kansainvälisten tieteellisten konferenssien tukemiseen, tieteen tukemiseen liittyvän julkaisemisen ja selvitysten tukemiseen sekä muun tutkimuksen ja tutkimusedellytysten edistämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös tieteen tukemiseksi myönnettävien valtionavustusten, -palkintojen ja apurahojen, tieteellisen kirjallisuuden kääntämismenojen ja painattamismenojen, yksityisluontoisten arkistojen valtionavusta annetun lain (998/74) mukaisten menojen, kansainväliseen yhteistyöhön osallistumisesta aiheutuvien menojen, sekä tieteen tukemiseen liittyvistä tutkimuksista, selvityksistä ja julkaisuista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden rahoitusta varten.

Määrärahaa saa käyttää palkkaus-, eläkemaksu- ja muihin kulutusmenoihin sekä akatemian rahoittamiin tutkimushankkeisiin liittyvien laitehankintojen menoihin.

Määrärahaa saa käyttää 50 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen Kotimaisten kielten tutkimuskeskukseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Suomen Akatemian käytettäväksi tutkimushankkeiden rahoittamiseen ja tieteellisen tutkimuksen edistämiseen	316 500 000
Yksityisluontoisten arkistojen valtionavusta annetun lain (998/74, 953/81) mukaisiin menoihin	15 000 000
Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintaan	10 000 000
Tutkimusinstituuttien ja -laitosten sekä eräiden tieteellisten seurojen ja yhdistysten toiminta-avustuksiin	26 000 000
Turvallisuuspoliittisen tutkimusohjelman käynnistämiseen	2 000 000
Eräisiin kansainvälisen tieteellisen yhteistyön menoihin, jäsenmaksuihin ja rahoitusosuuksiin	9 200 000
Muihin tieteen tukemisesta aiheutuviin menoihin	3 200 000
Yhteensä	381 900 000

1997 määräraha	381 900 000
1996 määräraha	379 900 000
1995 tilinpäätös	369 695 199

54. *Eräät avustukset*

Momentille myönnetään 4 900 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Tiedekeskus Heurekan, Snellman-korkeakoulun sekä eräiden instituuttien ja säätiöiden toiminnan tukemiseen myönnettävien avustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Tiedekeskus Heurekalle	4 000 000
Snellman-korkeakoululle	500 000
Eräiden instituuttien ja säätiöiden toiminnan tukemiseen	400 000
Yhteensä	4 900 000

1997 määräraha	4 900 000
1996 määräraha	4 900 000
1995 tilinpäätös	7 150 000

66. *Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 49 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Suomen maksuosuuksien maksamiseen Euroopan hiukkasfysiikan tutkimuskeskukselle (CERN), Euroopan molekyylibiologian laboratoriolle (EMBL) ja Euroopan molekyylibiologian konferenssille (EMBC) ja Yliopistolliselle Eurooppa-instituutille sekä NORDUnet-yhtiön rahoituspääoman lisäykseen.

Selvitysosa: CERNin jäsenmaksuosuus määräytyy Suomen kansantuoteosuuden mukaisesti. Vuosien 1993—1995 kansantuotteen keskiarvon perusteella se olisi noin 1,2 % tutkimuskeskuksen jäsenmaksutuloista. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 1 500 000 mk siirtona momentille 29.10.22.

1997 määräraha 49 500 000
1996 määräraha 51 000 000
1995 tilinpäätös..... 42 690 999

70. *Kaluston hankinta* (siirtomääräraha 3 v)
Momentille myönnetään 2 620 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Tieteiden Taloksi korjattavan kiinteistön Kirkkokatu 6 (Helsinki) kaluste- ja varustehankintoihin. Hankintojen kustannusarvio on 2 820 000 mk.

1997 määräraha..... 2 620 000
1996 määräraha..... 200 000

74. *Talonrakennukset* (siirtomääräraha 3 v)
Momentille myönnetään 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Suomen valtiolle lahjoitetun kiinteistön kunnostukseen Suomen Ateenan -instituutin käyttöön.

Selvitysosa: Korjaustyön kokonaiskustannusarvioksi arvioidaan alustavasti noin 1,5 milj. mk.

1997 määräraha..... 500 000
1995 tilinpäätös 1 000 000

Kulttuuri

(Luvut 29.90, 93, 94 ja 96)

Selvitysosa: Taiteen, museotoimen, kirjastotoimen ja muun kulttuuritoimen valtionrahoituksen määräksi vuodelle 1997 ehdotetaan 1 494,0 milj. mk, mistä 865,6 milj. mk eli 58 % myönnetään veikkausvoittovaroista taiteen tukemiseen.

Pääluokan selvitysosan perusteluihin viitaten valtionosuusuudistuksen vaikutukset on huomioitu kulttuuritoimen valtionosuusmomenteilla. EU:n rakennerahastoista rahoitettavien ohjelmien sisältämien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen on varattu 8,4 milj. mk.

Julkisten rakennusten peruskorjausohjelman mukaisesti kulttuurin hankkeisiin myönnetään 44 milj. mk, mistä 24 milj. mk veikkausvoittovaroista.

Suomi tietoyhteiskunnaksi -ohjelmaan liittyen yleisten kirjastojen tietotekniikka- ja tietoverkkohankkeita tuetaan 10 milj. markalla ja museoiden hankkeita 5 milj. markalla. Kulttuurin ja luovuuden erityisprojektin hankkeisiin varataan 8 milj. mk. Kotimaisen elokuvan tukea kasvatetaan.

Eräisiin käyttötarkoituksiin on varattu määrärahoja veikkausvoittovaroista ja muilta talousarvion momenteilta seuraavasti:

	29.90.52 mk	Muu momentti mk	Yhteensä mk
Valtionosuus ja -avustus teattereille ja orkestereille.	179 050 000	37 596 000	216 646 000
Valtionosuus ja -avustus museoille.....	73 935 000	17 442 000	91 377 000
Valtionosuus ja -avustus kirjastoille.....	156 900 000	275 524 000	432 424 000
Valtionosuus ja -avustus kuntien kulttuuritoimintaan.....	35 635 000	334 000	35 969 000
Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille sekä kuvataitelijoiden näyttökorvaukset	48 700 000	4 000 000	52 700 000
Entistämis- ja korjausavustukset	4 500 000	6 600 000	11 100 000
Taidetoimikuntien toimintamenoihin	7 000 000	5 444 000	12 444 000

90. Taiteen tukeminen

21. *Taiteen keskustoimikunnan ja taidetoimikuntien toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 444 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös taiteilijaprofessoreiden viroista aiheutuviin palkkausmenoihin, taiteen edistämistä tarkoittavien toimenpiteiden rahoittamiseen ja avustamiseen sekä taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus- ja tiedotustoiminnan menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Taiteen keskustoimikunnan, valtion ja läänin taidetoimikuntien tulosalueet ovat yleinen taide- ja kulttuuripolitiikka, taiteellisen työskentelyn edistäminen, kulttuuriin osallistumisen edistäminen, taide- ja kulttuuripolitiikan selvitys- ja informaatiotoiminta sekä kansainvälinen vuorovaikutus.

Opetusministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä vuodelle 1997 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Välittömän taiteilijatuen ja taiteellisen tuotannon edellytysten kehittäminen sekä taiteilijapolitiikan muu kehittäminen.

Lastenkulttuurin edistämisohjelman jatkaminen.

Kulttuuritapahtumien tukijärjestelmän kehittäminen.

Neuvonnan, tietopalvelun ja julkaisutoiminnan kehittäminen sekä lisääntyvä osallistuminen alan kansainväliseen tutkimus-, tilasto- ja tiedonvaihtoyhteistyöhön.

Alan kansainvälisen yhteistyön ja vuorovaikutuksen edistäminen.

Taidepolitiikan arviointia koskevan selvitystyön aloittaminen.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	5 544 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	100 000
Muut toimintamenot	5 444 000
Bruttotulot	100 000
Maksullisen toiminnan tulot -muut suoritteet	100 000
Nettomenot	5 444 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina maksullisen toiminnan tulot, jotka perustuvat annettavaan opetusministeriön päätökseen taiteen keskustoimikunnan maksullisista suoritteista.

1997 määräraha	5 444 000
1996 määräraha	5 396 000
1995 tilinpäätös	4 892 000

22. *Valtion taidemuseon toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 27 035 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös siviilipalvelusmiehistä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää näyttelytoiminnan ja muun maksullisen palvelutoiminnan tukemiseen enintään 15 700 000 mk.

Selvitysosa: Kulttuuripoliittisista syistä hintatuella katetaan noin 91 % maksullisen toiminnan erillismenoista.

Valtion taidemuseon päätulosalueet ovat taidekokoelmien ja tietovarantojen ylläpito sekä kartuttaminen, tiedon välittäminen ja elämysten tuottaminen, taidemuseolaitoksen sekä tutkimus- ja muun yhteistyön kehittäminen sekä hallinto- ja tukipalvelut. Opetusministeriö on asettanut talousarvion valmistelun yhteydessä valtion taidemuseolle vuodelle 1997 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Nykytaiteen museon uudisrakennuksen toiminnallista ja teknistä suunnittelua jatketaan.

Taidemuseolaitoksen museoammatillisen henkilöstön koulutusta kehitetään.

Laatujärjestelmähankkeen kehittämistä jatketaan.

Osallistutaan valtiovarainministeriön asettamaan tulosohjauksen kehittämishankkeeseen.

Valtion taidemuseon arvioidaan tuottavan mm. seuraavat tuotteet ja palvelut:

	1995	1996	1997
Perus- ja erikoisnäyttelyt	18	18	13[1)]
Julkaisut	17	18	13
Kävijämäärät	313 129	180 000	180 000

[1)] Nykytaiteen museon muuton johdosta näyttelyiden lukumäärä vähenee tilapäisesti.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	28 535 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	17 200 000
Muut toimintamenot	11 335 000
Bruttotulot	1 500 000
Maksullisen toiminnan tulot -muut suoritteet	1 500 000
Nettomenot	27 035 000

Maksullisen toiminnan tulot perustuvat annettavaan opetusministeriön päätökseen valtion taidemuseon maksullisista suoritteista.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 196 000 mk yhden henkilötyövuoden siirtona momentille 29.01.21.

1997 määräraha	27 035 000
1996 määräraha	24 798 000
1995 tilinpäätös	20 907 000

23. *Suomen elokuva-arkiston toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 12 792 000 mk.

Määrärahasta saa käyttää esitystoiminnan ja muun maksullisen palvelutoiminnan hintatukeen enintään 500 000 mk.

Selvitysosa: Kulttuuripoliittisista syistä hintatuella katetaan noin 29 % maksullisen toiminnan erillismenoista.

Suomen elokuva-arkistolla on kolme tulosaluetta: elokuvaperinteen tallettaminen, elokuvakulttuurin edistäminen ja arkistopalvelut. Opetusministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä Suomen elokuva-arkistolle vuodelle 1997 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Nitraattifilmiä pelastekopioidaan noin 25 000 metriä ja kotimaista värifilmiä 25 000 metriä.

Suomen kansallisfilmografian toimitustyötä jatketaan.

Esityssarjassa esitetään 1 000 elokuvaesitystä.

Jatketaan elokuvamuseon valmistelutyötä.

Kokoelmia koskevien palvelutapahtumien määrä on 2 500.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	14 042 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	1 750 000
Muut toimintamenot	12 292 000
Bruttotulot	1 250 000
Maksullisen toiminnan tulot -muut suoritteet	1 250 000
Nettomenot	12 792 000

Maksullisen toiminnan tulot perustuvat annettavaan opetusministeriön päätökseen Suomen elokuva-arkiston maksullisista suoritteista.

1997 määräraha	12 792 000
1996 määräraha	12 504 000
1995 tilinpäätös	12 875 000

31. *Valtionosuus teattereiden ja orkestereiden käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 37 596 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten teattereiden ja orkestereiden valtionosuuksien maksamiseen. Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä henkilötyövuosien määrä vuonna 1997 on teattereilla enintään 2 335 sekä orkestereilla enintään 1 007. Valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on teattereilla 163 200 mk henkilötyövuotta kohden.

Selvitysosa: Valtionosuuksiin ja -avustuksiin on lisäksi myönnetty 179 050 000 mk momentilla 29.90.52. Valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on orkestereilla 158 492 mk henkilötyövuotta kohden. Teattereiden henkilötyövuosimäärää on lisätty 42:lla. Tarkoituksena on, ettei teattereiden ja orkestereiden henkilötyövuosimäärää tämän jälkeen enää lähivuosina lisätä.

1997 määräraha	37 596 000
1996 määräraha	31 796 000
1995 tilinpäätös	12 240 000

51. *Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää taitelijaprofessoreiden viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain (734/69) mukaisten 112 yksivuotisen sekä vuosittain jaettavien 41 kolmivuotisen ja 32 viisivuotisen taiteilija-apurahan sekä kohdeapurahojen maksamiseen. Vuonna 1997 saadaan myöntää kohdeavustuksia 50 taiteilija-apurahaa vastaava määrä.

Määrärahaa saa käyttää myös eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain (1080/83) sekä kuvataiteen julkisesta näyttämisestä maksettavista apurahoista annettavan lain mukaisiin apurahoihin ja avustuksiin.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Valtion taiteilija-apurahat ja kohdeapurahat	2 000 000
Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahat ja avustukset	1 000 000
Kuvataiteilijoiden näyttökorvausjärjestelmä	1 000 000
Yhteensä	4 000 000

Taiteilija-apurahoihin sekä kirjailijoiden ja kääntäjien apurahoihin ja avustuksiin sekä kuvataiteilijoiden näyttökorvauksiin on lisäksi myönnetty 48 700 000 mk momentilla 29.90.52.

Taiteilija-apurahat maksetaan palkkaluokan A 9 mukaisen vuosipalkkion suuruisina. Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahojen kokonaismäärä on 10 % edellisenä kalenterivuonna kuntien ylläpitämiin yleisiin kirjastoihin hankittuun kirjallisuuteen käytetystä rahamäärästä.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvät esitykset taiteilijaprofessoreiden viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain (734/69) sekä eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain (1080/83) väliaikaisesta muuttamisesta siten, että sanotuista laeista aiheutuvien menojen rahoittamiseen voidaan vuonna 1997 käyttää taiteen tukemiseen osoitettuja veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroja.

1997 määräraha	4 000 000
1996 määräraha	1 000 000
1995 tilinpäätös	1 016 000

52. *Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat taiteen tukemiseen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 865 600 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen kuntien kulttuuritoimintaan, museoille, teattereille ja orkestereille sekä kirjastoille. Määrärahaa saa käyttää taiteen edistämistä tarkoittavien toimenpiteiden rahoittamiseen, taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus- ja tiedotustoiminnan menojen maksamiseen sekä taideteosten hankkimiseen valtion julkisiin rakennuksiin. Määrärahalla saadaan palkata neljä määräaikaista projektitutkijaa. Läänin taidetoimikunnat saavat palkata 41 määräaikaista ohjaavaa taiteilijaa.

Määrärahasta saa käyttää 38 000 000 mk valtionavustuksen maksamiseen Suomen Kansallisteatterin Osakeyhtiölle.

Kuntien kulttuuritoimintaan myönnettävästä rahoituslain mukaisesta määrärahasta saa käyttää enintään 630 000 mk rahoituslain mukaisen valtionavustuksen maksamiseen. Museoille myönnettävästä rahoituslain mukaisesta määrärahasta saa käyttää enintään 8 900 000 mk erikoismuseoiden erityistehtäviin. Teattereille ja orkestereille myönnettävästä rahoituslain mukaisesta määrärahasta saa käyttää enintään 6 500 000 mk teatteri- ja orkesterilain muuttamisesta annetun lain (1277/94) 6 a §:n mukaisen valtionavustuksen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös museo- ja perinnealan tukemiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Elokuvataiteen edistämiseen	60 000 000
Kirjallisuuden edistämiseen	5 000 000
Kuvataiteen edistämiseen	7 300 000
Näyttämötaiteen edistämiseen	7 000 000
Rakennustaiteen edistämiseen	1 300 000
Säveltaiteen edistämiseen	10 900 000
Taideteollisuuden edistämiseen	3 100 000
Tanssitaiteen edistämiseen	2 100 000
Valokuvataiteen edistämiseen	1 500 000
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisiin valtionosuuksiin ja -avustuksiin museoille	73 935 000
Kulttuurihistoriallisten museoiden valtionavustuksiin	1 150 000
Museo- ja perinnealan järjestöille	2 550 000
Entistämis- ja korjausavustuksiin	4 500 000
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisiin valtionosuuksiin ja -avustuksiin teattereille ja orkestereille	179 050 000
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisiin valtionosuuksiin ja -avustuksiin kuntien kulttuuritoimintaan	35 635 000
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisiin valtionosuuksiin kirjastoille	156 900 000
Suomen Kansallisteatterin Osakeyhtiölle	38 000 000
Suomen Kansallisoopperan Säätiölle	126 700 000
Suomen Kansallisoopperan ylimääräinen avustus eläkevastuun kattamiseksi.	10 000 000
Taidetoimikuntien hallintomenoihin sekä taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus- ja tiedotustoimintaan	7 000 000
Läänin taidetoimikunnille käytettäväksi taiteen edistämiseen	21 000 000
Taiteilijoiden valtionpalkintoihin	2 000 000
Taiteilija-apurahat sekä kirjailijoiden ja kääntäjien apurahat ja avustukset	46 700 000
Kuvataiteilijoiden näyttökorvauksiin	2 000 000

Avustukset tilojen hankkimiseen, perustamiskustannuksiin ja peruskorjauksiin, josta julkisten tilojen peruskorjausohjelman mukaisiin avustuksiin 24 000 000 mk	32 110 000
Muuhun taiteen edistämiseen	28 170 000
Yhteensä	865 600 000

Teattereiden ja orkestereiden valtionosuuksiin ja -avustuksiin on lisäksi myönnetty 37 596 000 mk momentilla 29.90.31, taiteilijaapurahoihin, kirjailijoiden ja kääntäjien apurahoihin ja avustuksiin sekä kuvataiteilijoiden näyttökorvauksiin 4 000 000 mk momentilla 29.90.51, museoiden valtionosuuksiin ja -avustuksiin 17 442 000 mk momentilla 29.93.30, kirjastojen valtionosuuksiin ja -avustuksiin 275 524 000 mk momentilla 29.94.30 sekä kuntien kulttuuritoiminnan valtionosuuksiin ja -avustuksiin 334 000 mk momentilla 29.96.30. Entistämis- ja korjausavustuksiin on lisäksi myönnetty 6 600 000 mk momentilla 29.93.50.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 24 000 000 mk julkisten rakennusten peruskorjausohjelman mukaisiin hankkeisiin.

1997 määräraha	865 600 000
1996 määräraha	812 655 000
1996 lisämääräraha	19 000 000
1995 tilinpäätös	773 291 376

70. *Kaluston hankinta* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 23 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Nykytaiteen museon kaluste- ja varustehankintojen sekä niiden suunnittelumenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Hankintojen kustannusarvio on 37 700 000 mk.

1997 määräraha	23 000 000
1996 määräraha	5 000 000

72. *Valtion taidemuseon kokoelmien kartuttaminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Valtion taidemuseon taidehankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen.

1997 määräraha	3 500 000
1996 määräraha	3 500 000
1995 tilinpäätös	2 000 000

74. *Talonrakennukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 300 000 mk.

Käyttösuunnitelma:

	Hanke	Hyöty-ala m²	Kustannusarvio 1000 mk	mk/m²	Myönnetty mk	Myönnetään mk
1.	Taideteollisuusmuseo, Korkeavuorenkatu 23, peruskorjaus	2 600	28 330	10 896	24 180 000	4 150 000
2.	Hvitträskin museon korjaustyöt	556	3 900	7 014	2 000 000	1 000 000
3.	Peruskorjaukset					3 000 000
4.	Suunnittelu					150 000
					Yhteensä	8 300 000

Selvitysosa: Käyttösuunnitelman kohdan 3. määrärahaa on tarkoitus käyttää julkisten rakennusten peruskorjausohjelman mukaisesti opetusministeriön hallintaan kuuluvien kiinteistöjen peruskorjauksiin.

1997 määräraha	8 300 000
1996 määräraha	17 700 000
1995 tilinpäätös	1 000 000

93. Museovirasto ja kulttuuriperinne

21. *Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 12 100 000 mk.

Selvitysosa: Suomenlinnan hoitokunnan kaksi tulosaluetta ovat rakennukset ja monumentti.

Opetusministeriö on asettanut talousarvioesi-

tyksen valmistelun yhteydessä Suomenlinnan hoitokunnalle vuodelle 1997 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Rakennusten tulosalueen tavoitteena on kunnossapidon nykyisen tason säilyttäminen entisin kustannuksin. Energian säästämisen ja käytön aikaisempaa tarkemman seurannan avulla kunnossapidon kustannukset neliömetriä kohti laskevat.

Monumentin tulosalueella investointien tavoitteena on keskeisten maisema-alueiden kunnostus yhdessä Helsingin kaupungin kanssa Suomenlinnan 250-vuotisjuhlavuotta varten.

Suomenlinnaa kehitetään matkailukohteena.

Hoitokunta vastaa juhlavuoden ohjelman valmistelusta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 700 000 mk juhlavuoden valmisteluja varten.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	22 100 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	900 000
Muut toimintamenot	21 200 000
Bruttotulot	10 000 000
Maksullisen toiminnan tulot -muut suoritteet	900 000
Muut tulot	9 100 000
Nettomenot	12 100 000

Maksullisen toiminnan tulot perustuvat opetusministeriön päätökseen (1421/94) Suomenlinnan hoitokunnan suoritteiden maksullisuudesta. Muut tulot ovat pääasiassa asuin- ja muiden rakennusten vuokratuloja.

1997 määräraha	12 100 000
1996 määräraha	13 125 000
1995 tilinpäätös	13 009 000

22. (29.93.22 ja 28) *Museoviraston toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 65 837 000 mk.

Määrärahasta saa käyttää 9 600 000 mk museoiden näyttelytoiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: Museoviraston päätulosalueet ovat kulttuuriympäristö, museot ja näyttelyt sekä museotoimen kehittäminen. Opetusministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä museovirastolle vuodelle 1997 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Kansallismuseon perusnäyttelyiden kokonaissuunnitelma valmistuu.

Suomi tietoyhteiskunnaksi -ohjelmaan liittyen museoalan tietohuoltoa kehitetään.

Kulttuuriperintöä koskevat tietovarannot muokataan tietokannoiksi.

Museotoimen valtakunnallista kehittämistyötä jatketaan.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 2 000 000 mk museoviraston tiedonhallintajärjestelmien kehittämiseen ja yhteispohjoismaisen Margrete-näyttelyn ja Suomenlinnan 250-vuotisnäyttelyn valmisteluun sekä 1 800 000 mk työministeriön työllisyysvaroista aikaisemmin suoritettuihin muinaismuistojen hoidosta aiheutuviin hallintohenkilöstökuluihin.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina maksullisen toiminnan tulot, jotka on aikaisemmin tuloutettu momentille 12.29.93. Tulojen mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon Kansallismuseon peruskorjauksen alkaminen.

Museoiden avoinnapitoa tuetaan. Pääsymaksutulot kattavat museoiden avoinnapidon kustannuksista noin 20 %.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	69 617 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	13 100 000
Muut toimintamenot	56 517 000
Bruttotulot	3 780 000
Maksullisen toiminnan tulot	3 500 000
-julkisoikeudelliset suoritteet	20 000
-muut suoritteet	3 480 000
Muut tulot	280 000
Nettomenot	65 837 000

Museoviraston tulot perustuvat annettavaan opetusministeriön päätökseen museoviraston maksullisista suoritteista.

1997 määräraha	65 837 000
1996 määräraha	64 966 000
1995 tilinpäätös	61 106 975

30. *Valtionosuudet ja -avustukset museoille* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 442 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten museoiden valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen. Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä henkilötyövuosien määrä on enintään 1 020. Määrärahasta saa käyttää

enintään 1 500 000 mk avustuksen maksamiseen Suomi tietoyhteiskunnaksi -ohjelmaan liittyviin hankkeisiin.

Selvitysosa: Valtionosuuksiin ja -avustuksiin on lisäksi myönnetty 73 935 000 mk momentilla 29.90.52. Valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 179 161 mk henkilötyövuotta kohden.

Momenttien 29.90.52 ja 29.93.30 mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä yhteensä 1 400 000 mk museoiden valtionosuuksien indeksikorotusten johdosta.

1997 määräraha	17 442 000
1996 määräraha	14 598 000
1995 tilinpäätös	4 560 000

40. *Avustus Suomenlinnan Liikenne Oy:lle* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 900 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää avustuksen maksamiseen Suomenlinnan Liikenne Oy:lle.

Selvitysosa: Valtion ja Helsingin kaupungin kesken solmitun Suomenlinnan liikenteen hoitoa koskevan sopimuksen mukaisesti valtio korvaa puolet Suomenlinnan tavaraliikenteen käyttötappiosta.

1997 määräraha	900 000
1996 määräraha	900 000
1995 tilinpäätös	900 000

50. (29.93.50 ja 52) *Eräät avustukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 350 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää rakennussuojelulain (60/85) 19 §:n nojalla sekä suojeltujen että muiden kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten kunnossapitoa tai parantamista varten myönnettävien avustusten maksamiseen sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden alusten entistämis- ja korjausavustuksiin. Määrärahaa saa käyttää perinteen tallentamistyöhön, avustusten maksamiseen työväentalojen, nuorisoseurantalojen sekä muiden vastaavanlaisten yhdistysten ja järjestöjen seurantalojen korjaustöihin, korjaustoimintaan liittyvään selvitys- ja tarkastustyöhön sekä valistus- ja neuvontatoimintaan.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu ja käyttötarkoitusta laajennettu. Entistämis- ja korjausavustuksiin on lisäksi momentilla 29.90.52 myönnetty 4 500 000 mk, mikä on tarkoitus käyttää seurantalojen korjaustöihin myönnettäviin avustuksiin.

Lenin-museolle aikaisemmin tältä momentilta myönnetty avustus on otettu huomioon momentin 29.90.52 mitoituksessa.

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten kunnossapitoa tai parantamista varten	3 100 000
Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden alusten entistämis- ja korjausavustukset.	1 500 000
Avustukset seurantalojen korjaustöihin, korjaustoimintaan liittyvään selvitys- ja tarkastustyöhön sekä valistus- ja neuvontatoimintaan	2 000 000
Kulttuuriperinteen tallentamiseen ja tutkimiseen	590 000
UKK-perinneyhdistykselle	60 000
Mannerheim-museolle	100 000
Yhteensä	7 350 000

1997 määräraha	7 350 000
1996 määräraha	7 350 000
1995 tilinpäätös	8 850 000

75. *Perusparannukset ja talonrakennukset (osa EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 31 360 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosastosta rahoitettavien ohjelmien sisältämien hankkeiden ja yhteisöaloitteiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu 7 360 000 mk näiden hankkeiden kansallista rahoitusta varten.

Määrärahaa saa käyttää myös viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Käyttösuunnitelma:

	mk
1. Museoviraston perusparannukset ja pienet rakennushankkeet	5 550 000
2. Kansallismuseon peruskorjaus	7 000 000
3. Suomenlinnan perusparannukset	11 450 000
4. EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosaston mukaisten hankkeiden kansallisiin rahoitusosuuksiin	7 360 000
Yhteensä	31 360 000

Käyttösuunnitelman kohtaan 4. sisältyvän Saamelaismuseon ja Ylä-Lapin luontokeskuksen rakentamisen kustannusarvio on 21 200 000 mk ja hyötyala 2 141 m^2 eli 9 902 mk/m^2 ja tilojen varustamisen kustannusarvio 3 500 000 mk.

Selvitysosa: Saamelaismuseon ja Ylä-Lapin luontokeskuksen hankkeelle on aikaisemmin

myönnetty 1 950 000 mk, josta on peruuntunut 310 000 mk. Lisäksi hankkeeseen on aikaisemmin tältä momentilta myönnetty 6 000 000 mk EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosaston mukaisten hankkeiden kansallisena rahoitusosuutena.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon julkisten rakennusten peruskorjausohjelman mukaisiin hankkeisiin yhteensä 8 000 000 mk käyttösuunnitelman kohdissa 1. ja 3.

1997 määräraha	31 360 000
1996 määräraha	16 021 000
1996 lisämääräraha	8 500 000
1995 tilinpäätös	14 950 000

95. *Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 100 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää muinaismuistolain (295/63) toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja lain nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen.

1997 määräraha	100 000
1996 määräraha	100 000
1995 tilinpäätös	45 100

94. Kirjastotoimi

21. *Näkövammaisten kirjaston toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 22 018 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös näkövammaisten kirjastosta annetun lain (11/78) edellyttämän oppimateriaalituotannon ja piste- ja äänikirjahankintojen maksamiseen.

Selvitysosa: Näkövammaisten kirjastossa on kolme tulosaluetta: kirjastopalvelut, tuotantopalvelut sekä hallinto- ja atk-palvelut. Opetusministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä näkövammaisten kirjastolle vuodelle 1997 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Kirjaston antamien lainausten määrä kasvaa 2 %.

Kirjaston kirjatuotanto ja -hankinta kasvavat 2 %.

Kirjasto lisää elektronisessa muodossa olevan aineiston tuotantoa ja jakelua.

1997 määräraha	22 018 000
1996 määräraha	21 905 000
1995 tilinpäätös	19 282 000

30. *Valtionosuus ja -avustus yleisten kirjastojen käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 275 524 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten kirjastojen valtionosuuksien maksamiseen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää kuntien valtionosuuslain mukaisten verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen ja siirtymätasauksen maksamiseen kunnille. Määrärahasta saa käyttää 18 000 000 mk opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen avustuksen maksamiseen, 500 000 mk avustuksen maksamiseen yhteispohjoismaiseen kirjastotoimintaan ja 700 000 mk avustuksen maksamiseen kirjastoalan järjestöille.

Selvitysosa: Valtionosuuksiin on lisäksi myönnetty 156 900 000 mk momentilla 29.90.52. Valtionosuuden perusteena käytettävä keskimääräinen yksikköhinta on 201 mk asukasta kohden.

Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen kirjastolain (235/86) muuttamisesta siten, että kirjastojen valtionosuuksiin ja -avustuksiin voidaan vuonna 1997 käyttää myös taiteen tukemiseen osoitettuja veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroja.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 440 069 000 mk kuntien asukaskohtaisesti määräytyvänä osuutena toiminnan kustannuksista ja vähennyksenä 69 810 000 mk uusien valtionosuusleikkausten johdosta. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 72 380 000 mk verotuloihin perustuvan tasauslisän johdosta ja 10 633 000 mk siirtymätasauslisän johdosta sekä vähennyksenä 88 473 000 mk verotuloihin perustuvan tasausvähennyksen johdosta ja 10 096 000 mk siirtymätasausvähennyksen johdosta.

Momenttien 29.90.52 ja 29.94.30 mitoituk-

sessa on otettu huomioon lisäyksenä yhteensä 8 619 000 mk kirjastojen valtionosuuksien indeksikorotuksen johdosta.

Rahoituslain mukaisesta avustuksesta on tarkoitettu 10 000 000 mk kirjastojen tietoverkkojen kehittämiseen.

1997 määräraha	275 524 000
1996 määräraha	342 721 000
1995 tilinpäätös	497 039 226

31. *Valtionosuus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 38 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten perustamishankkeiden sekä peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain (1112/78) mukaisten perustamiskustannusten valtionosuuksien maksamiseen.

Vuonna 1997 saa myöntää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaista valtionosuutta kirjastojen perustamishankkeille tammikuun 1997 hintatasossa yhteensä enintään 64 000 000 mk. Vuonna 1997 saa edellisen lisäksi vahvistaa laajuuksia sellaisille perustamishankkeille, joille valtionosuus tullaan myöntämään vuonna 1998 tai sen jälkeen siten, että arvio hankkeista aiheutuvista valtionosuuksista vuoden 1997 tammikuun hintatasossa on yhteensä enintään 65 000 000 mk.

Selvitysosa: Valtionosuuden käytön arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Vuoden 1997 rahoituspäätösten edellyttämät rakennusaikaiset valtionosuudet.	9 000 000
Vuosien 1993—1996 rahoituspäätösten edellyttämät valtionosuudet	17 500 000
Ennen vuotta 1993 myönnettyjen rakentamislupien edellyttämät valtionosuudet	12 000 000
Yhteensä	38 500 000

Valtionosuuden myöntämisvaltuudesta arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja seuraavasti, milj. mk:

	1998	1999	2000
Ennen vuotta 1997 myönnetyt luvat ja tehdyt rahoituspäätökset	19	20	17
Vuonna 1997 tehtävät rahoituspäätökset	9	8	10
Yhteensä	28	28	27

Myöntämisvaltuuteen sisältyy 9 000 000 mk julkisten rakennusten peruskorjausohjelman mukaisille hankkeille.

1997 määräraha	38 500 000
1996 määräraha	35 000 000
1996 lisämääräraha	5 000 000
1995 tilinpäätös	29 427 388

96. Kulttuurin muut menot

21. *Valtion elokuvatarkastamon toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 678 000 mk.

Selvitysosa: Valtion elokuvatarkastamolla on neljä tulosaluetta: elokuvien ja video-ohjelmien ennakkotarkastus, lausunnot, rekisteröiminen ja ilmoitusten käsittely sekä asiakaspalvelu.

Opetusministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä valtion elokuvatarkastamolle vuodelle 1997 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Tarkastetaan 400 pitkää elokuvaa sekä 400 lyhytelokuvaa.

Viranomaisille annettujen lausuntojen määrä pysyy vuoden 1996 tasolla.

Ilmoitettavia ohjelmia on noin 1 000, rekisteröitäviä elokuvia ja video-ohjelmia noin 2 500.

Toiminnasta kertyvät tulot on merkitty momentille 12.29.96.

1997 määräraha	2 678 000
1996 määräraha	2 652 000
1995 tilinpäätös	2 640 000

30. *Valtionosuus ja -avustus kuntien kulttuuritoimintaan* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 334 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain

(728/92) mukaista toimintaa varten. Valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 23 mk asukasta kohden.

Selvitysosa: Kuntien kulttuuritoimen valtionosuuksiin ja -avustuksiin on lisäksi myönnetty 35 635 000 mk momentilla 29.90.52. Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain (728/92) muuttamisesta siten, että sanotusta laista aiheutuvien menojen rahoittamiseen voidaan vuonna 1997 käyttää taiteen tukemiseen osoitettuja veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroja.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 73 778 000 mk kuntien asukaskohtaisesti määräytyvänä osuutena toiminnan kustannuksista ja vähennyksenä 7 990 000 mk uusien valtionosuusleikkausten johdosta.

1997 määräraha	334 000
1996 määräraha	8 171 000
1995 tilinpäätös	3 035 000

35. *Kulttuuritoimen valtionosuuksien loppuerät* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 600 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (705/92) 49 §:n mukaisten kirjastojen ja kuntien kulttuuritoiminnan maksamatta olevien valtionosuuksien loppuerien maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Kirjastot	12 100 000
Kuntien kulttuuritoiminta	500 000
Yhteensä	12 600 000

1997 määräraha	12 600 000
1996 määräraha	12 600 000

50. *Eräät avustukset*

Momentille myönnetään 11 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kulttuurin tukemiseen liittyvien avustusten, apurahojen ja palkintojen maksamiseen sekä projekteista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Lehtimiespalkinnot	200 000
Rauhantyön edistämiseen	2 500 000
Saamelaisvaltuuskunnalle saamenkielisen kulttuurin edistämiseen ja saamelaisjärjestöjen toimintaan	1 000 000
Vähemmistökulttuurien tukemiseen ja rasismin vastaiseen työhön	1 500 000
Eräiden kansalaisjärjestöjen toimintaan.	395 000
Kuurojen liiton toimintaan	495 000
Näkövammaisten kulttuuripalvelu ry:lle kulttuuritoimintaan	110 000
Kulttuurilehtien tukemiseen	4 500 000
Sibeliuksen kootut teokset -projektin julkaisemistyöhön	300 000
Yhteensä	11 000 000

1997 määräraha	11 000 000
1996 määräraha	9 000 000
1995 tilinpäätös	15 320 966

51. *Kulttuurin erityisprojektit (osa EU)* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 9 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kulttuurin ja luovuuden erityisprojektien suunnittelu- ja toimintamenojen sekä avustusten maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n kulttuuriohjelmia toteuttavien hankkeiden ja EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavia tavoiteohjelmia toteuttavien hankkeiden, pilottihankkeiden ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu 1 000 000 mk näiden kansallista rahoitusosuutta varten.

1997 määräraha	9 000 000
1996 määräraha	9 500 000

98. Liikunnan ja nuorisonkasvatustyön tukeminen

Selvitysosa: Valtakunnallisten liikunta- ja nuorisojärjestöjen sekä pääosin muu valtionaputoiminta perustuu tulosohjaukseen ja tulosperusteiseen tukemiseen. Taloudellista tukea suunnataan tulostavoitteiden mukaisesti lapsi- ja nuorisoliikuntaan, liikunnan terveysohjelmaan, kansainvälistymiseen, rasismin vastaisiin toimintaohjelmiin, nuorten elinolojen parantamiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn.

Rakentamisessa tuetaan ensisijaisesti liikuntatilojen peruskorjauksia.

Liikuntatieteellisessä ja nuorisotutkimuksessa tuetaan ohjelmaperusteisesti pääosin soveltavaa tutkimusta. Kokeilu- ja kehittämistoimenpitein ja tietohuollon avulla tuetaan uusien työ- ja toimintamuotojen kehittämistä.

Liikunta- ja nuorisoalan kansainvälisen yhteistyön edellytykset turvataan.

50. *Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat liikunnan ja nuorisonkasvatustyön tukemiseen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 523 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin, liikuntalakiin (984/79), nuorisotyölakiin (235/95) sekä valtionosuutta saavista liikunnan koulutuskeskuksista annettuun lakiin (801/92) perustuvien valtionosuuksien ja -avustusten sekä muiden urheilun ja liikuntakasvatustyön sekä nuorisotyön ja -toiminnan tukemiseen tarkoitettujen avustusten ja apurahojen maksamiseen. Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä yksikköhinta kuntien liikuntatoiminnan osalta on 60 mk asukasta kohti ja kuntien nuorisotyön osalta 69 mk alle 29-vuotiasta asukasta kohti. Määrärahaa saa käyttää myös liikuntapaikkarakentamisen tukemiseen, liikunta- ja vapaa-aikarakentamisen tutkimukseen, valtakunnallisten nuorisokeskusten tukemiseen, urheilijoiden ja valmentajien apurahoihin, valtion liikuntaneuvoston ja nuorisoasiain neuvottelukunnan sekä niiden jaostojen, valtakunnallisten nuorisojärjestöjen valtionapuesityksen tekevän toimikunnan, läänien liikunta- ja nuorisolautakuntien, kansainvälisen liikunta- ja nuorisoalan yhteistyön, kokeilu- ja kehittämistoiminnan, tietohuollon, nuorisotutkimuksen sekä liikuntatieteellisen suunnittelun ja tutkimustyön menoihin sekä nuorison kulttuuritapahtumien järjestämiseen.

Määrärahasta saa käyttää liikunnan koulutuskeskuksista annetun lain (801/92) 15 §:n mukaisiin valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten harkinnanvaraisiin lisäavustuksiin enintään 1 270 000 mk ja 16 §:n mukaisiin kokeilu- ja kehittämisavustuksiin enintään 360 000 mk. Lisäksi määrärahasta saa käyttää enintään 1 250 000 mk opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 37 §:n mukaisen avustuksen maksamiseen Suomen Urheilumuseosäätiölle.

Määrärahaa saa käyttää enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	1997
Liikuntatoimi	
Kuntien liikuntatoimi	
Valtionosuudet kuntien liikuntatoimintaan	89 649 000
Valtionosuuksien loppuerät	1 770 000
Liikunnan kansalaistoiminta	
Suomen Olympiayhdistys	14 700 000
Liikuntajärjestöt	116 650 000
Arvokilpailumatkat, Euro-cup-kilpailumatkat ja tappiontakuut	3 200 000
Rasismin vastaiset projektit	500 000
Urheilijoiden apurahat ja valmentajien tuki	2 500 000
Liikuntapaikkarakentaminen	65 700 000
Kansainvälinen yhteistyö	3 200 000
Liikunnan koulutuskeskukset	91 859 000
Liikunnan koulutus, tutkimus ja tiedonvälitys	
Avutukset liikuntatieteellisiin tutkimusprojekteihin ja liikuntatieteellisille yhteisöille	14 000 000
Kilpailu- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus	4 300 000
Liikunnan koulutus, testaustoiminta ja tiedonvälitys	4 610 000
Liikunnan terveysohjelma	3 000 000
Valtion liikuntaneuvosto	1 000 000
Läänien liikuntalautakunnat	1 450 000
Opetusministeriön käytettäväksi	2 552 000
Yhteensä	420 640 000
Nuorisotyö	
Kuntien nuorisotyö	
Valtionosuudet kuntien nuorisotyöhön	39 478 000
Valtionosuuksien loppuerät	931 000
Nuorison kansalaistoiminta	40 000 000
Valtakunnalliset nuorisokeskukset	9 700 000
Kansainvälinen yhteistyö	3 300 000
Nuorisotyön tutkimus, koulutus, kokeilu, tietohuolto, nuorisokulttuuri ja nuorisomatkailu	5 800 000
Nuorisoasiain neuvottelukunta ja avustustoimikunta	1 260 000
Läänien nuorisolautakunnat	1 700 000
Opetusministeriön käytettäväksi	691 000
Yhteensä	102 860 000
Yhteensä	523 500 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 8 546 000 mk kuntien liikuntatoimen ja nuorisotyön valtionosuuksien indeksitarkistuksen johdosta, 5 000 000 mk liikunnan koulutuskeskusten järjestämän työllisyysoh-

jelman mukaisen koulutuksen johdosta ja vähennyksenä 16 000 000 mk uusien valtionosuuksien leikkausten johdosta.

Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuden perusteena olevien opiskelijavuorokausien määrä on 320 000 ja alueellisten koulutuskeskusten opiskelijapäivien määrä 47 000.

1997 määräraha	523 500 000
1996 määräraha	497 500 000
1996 lisämääräraha	21 000 000
1995 tilinpäätös	541 828 246

51. *Nuorten työpajatoiminnan kehittäminen (osa EU)* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 15 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää EU:n sosiaalirahastosta rahoitettavien ohjelmien sisältämien hankkeiden kansallisen rahoitusosuuden maksamiseen valtion osalta sekä muuhun nuorten työpajatoiminnan tukemiseen. Määrärahasta on varattu 8 700 000 mk näiden hankkeiden kansallista rahoitusosuutta varten.

1997 määräraha	15 000 000
1996 määräraha	15 000 000
1995 tilinpäätös	10 150 000

52. *Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille*

Momentille myönnetään 15 327 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtionosuutta saavista liikunnan koulutuskeskuksista annetun lain (801/92) mukaisten valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 12 230 000 mk valtionosuusjärjestelmän muutoksen johdosta ja 506 000 mk ammatillisen koulutuksen indeksikorotuksen johdosta. Kuntien osuus liikunnan koulutuskeskusten järjestämän ammatillisen koulutuksen kustannuksiin on otettu huomioon momentin 29.40.30 mitoituksessa. Liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuksiin on lisäksi myönnetty 91 859 000 mk momentilla 29.98.50.

1997 määräraha	15 327 000
1996 määräraha	9 673 000
1995 tilinpäätös	11 630 000

Pääluokan 29 menot luvuittain vuosina 1995—1997

		v. 1995 tilinpäätös 1000 mk	v. 1996 talousarvio 1000 mk	v. 1997 esitys 1000 mk	Muutos 1996—1997 ± 1000 mk	± %
01.	Opetusministeriö (210)	186 857	207 642	211 657	+ 4 015	+ 2
(02.)	Evankelis-luterilainen kirkko (310)	16 474	15 589	—	— 15 589	—100
05.	Kirkollisasiat (310)	9 822	10 932	11 072	+ 140	+ 1
07.	Opetushallitus (210)	117 211	101 292	100 129	— 1 163	— 1
08.	Kansainvälinen yhteistyö (030)	119 156	124 709	125 365	+ 656	+ 1
10.	Yliopistot (240)	4 949 976	5 358 041	5 402 350	+ 44 309	+ 1
11.	Valtion harjoittelukoulut (220)	242 731	267 062	291 432	+ 24 370	+ 9
20.	Ammattikorkeakouluopetus (240)	—	—	987 355	+ 987 355	—
39.	Opintotuki (260)	3 680 609	3 415 158	3 646 770	+ 231 612	+ 7
40.	Yleissivistävä ja ammatillinen koulutus (220)	13 614 171	12 607 038	9 466 428	—3 140 610	— 25
69.	Aikuiskoulutus (250)	1 546 710	1 732 769	2 338 622	+ 605 853	+ 35
80.	Varastokirjasto (280)	18 308	6 773	6 705	— 68	— 1
82.	Kotimaisten kielten tutkimuskeskus (270)	13 341	11 632	11 970	+ 338	+ 3
83.	Arkistolaitos (280)	47 517	62 684	65 515	+ 2 831	+ 5
88.	Suomen Akatemia ja tieteen tukeminen (270)	576 677	621 445	641 410	+ 19 965	+ 3
90.	Taiteen tukeminen (290)	828 221	914 349	987 267	+ 72 918	+ 8
93.	Museovirasto ja kulttuuriperinne (280)	103 421	117 060	135 089	+ 18 029	+ 15
94.	Kirjastotoimi (280)	545 749	399 626	336 042	— 63 584	— 16
96.	Kulttuurin muut menot (290)	20 996	41 923	35 612	— 6 311	— 15
98.	Liikunnan ja nuorisonkasvatustyön tukeminen (300)	563 608	522 173	553 827	+ 31 654	+ 6
	Yhteensä	27 201 556	26 537 897	25 354 617	—1 183 280	— 4

Pääluokka 30
MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Hallinnonalan kokonaishenkilöstömäärä vuodelle 1997 arvioidaan 5 540 henkilötyövuodeksi.

Maa- ja puutarhatalouden kehittämisen tavoitteena on luoda edellytykset kotimaiselle elintarviketuotannolle uusiutuvien luonnonvarojen kestävän, taloudellisen ja monipuolisen käytön tarpeet huomioon ottaen. Tavoitteena on Suomen liittymissopimuksen ja vakavien vaikeuksien tukea koskevien järjestelyjen avulla poistaa Suomen luonnonoloista johtuvat pysyvän kilpailuhaitan aiheuttamat ongelmat, jotta liittymissopimuksessa saadut tuotanto-oikeudet voidaan täysimääräisesti hyödyntää. Tavoitteiden toteuttamiseksi käytetään EU:n yhteisen maatalouspolitiikan järjestelmiä, jotka EU rahoittaa kokonaan tai osaksi sekä niitä täydentäviä kansallisia toimenpiteitä. Suomi pyrkii myös aktiivisena jäsenenä vaikuttamaan unionin maatalouspolitiikkaan sen valmistautuessa unionin laajenemiseen, WTO:n uuteen neuvottelukierrokseen sekä uuteen rakennerahastokauteen. Samalla pyritään siihen, että oman maa- ja puutarhataloutemme erityisolosuhteet otetaan aina riittävästi huomioon.

Unionin kokonaan rahoittaman maatalouden interventiotoiminnan osalta tavoitteena on erityisesti vientitukia koskevan hakemusruuhkan purkaminen ja vuonna 1997 käyttöönotettavien reseptijärjestelmien ja tukitodistusten sujuva käsittely, jotta EU:lta tuleva rahoitus voidaan hyödyntää.

EU:n osaksi rahoittaman ympäristötukijärjestelmän avulla pyritään ensi sijassa kestävän kehityksen vahvistamiseen, maatalouden ympäristökuormituksen vähentämiseen sekä turvaamaan luonnonmukaisen tuotannon laajeneminen tavoitteiden mukaisesti. EU:n hyväksymän pellonmetsitysjärjestelmän laajuus harkitaan uudelleen rakennekehityksen, viljan markkinanäkymien ja taloudellisen tilanteen pohjalta. Puutarhatalouden osalta otetaan käyttöön jäsenmaille pakollinen hedelmä- ja vihannesreformiin liittyvä tuottajaorganisaatioiden tukijärjestelmä.

Kansallisten toimenpiteiden osalta keskeisenä tavoitteena on vakavien vaikeuksien tukea koskevan neuvottelutuloksen ja liittymissopimukseen neuvoteltujen siirtymäkauden ja pitkäaikaisten toimenpiteiden kohdentaminen siten, että ne edistävät parhaalla mahdollisella tavalla Suomen maatalouden sopeutumista EU:n yhteiseen maatalouspoliittiseen järjestelmään. Tukijärjestelmää hoidetaan siten, että suuria alueellisia kilpailueroja ei pääse syntymään. Varmistetaan tukijärjestelmien nopea ja häiriötön toimeenpano.

Maa- ja puutarhatalouden rakenteen kehittämiseen suunnatuilla toimenpiteillä pyritään nopeuttamaan luontaista rakennekehitystä. Tavoitteena on kohdistaa EU-osarahoitteinen ja kansallinen julkinen rakennetuki ensisijaisesti kannattavan toiminnan edellytykset täyttäville tai sellaiseksi kehittyville perheviljelmille sekä monipuolisia maaseutuelinkeinoja harjoittaville tiloille. Tavoitteena on erityisesti maatilojen yrityskoon merkittävä kasvattaminen ja kiinteiden kustannusten alentaminen yksikkötasolla sekä tilojen välisen yhteistoiminnan edistäminen. EU-osarahoitteista rakennetukea (5a-tukea) käytetään nuorten viljelijöiden tukeen, investointeihin ja markkinointijärjestelmien kehittämiseen. Järjestelmien toimeenpanoa tarkistetaan säädösten mahdollistamalla tavalla siten, että EU:n vuosille 1995—1999 hyväksymä kokonaisrahoitus voidaan hyödyntää täysimääräisesti. Tilojen taloudellisen osaamisen parantamiseksi otetaan vuoden 1997 alusta käyttöön myös EU-osarahoitteisia täydentäviä tukitoimenpiteitä, mm. kirjanpidon tukijärjestelmä. Merkittävä osa rakennetukitoimenpiteistä rahoitetaan yksinomaan kansallisesti maatilatalouden kehittämisrahaston varoin.

Rahoitustoimenpiteillä pyritään myös terveel-

lä pohjalla toimivien, mutta tilapäisiin taloudellisiin vaikeuksiin joutuneiden tilojen toiminnan turvaamiseen. Vapaaehtoisen velkajärjestelytoiminnan tehostamiseksi tarkoitetut toimenpiteet otetaan pääosin käyttöön vuoden 1997 alusta.

Kilpailukykyisen maatalouden ohella kiinnitetään erityistä huomiota maaseudulla harjoitetun muun yritystoiminnan monipuolistamiseen. Maatiloilla harjoitetun muun yritystoiminnan rahoitus tapahtuu pääosin maatilatalouden kehittämisrahaston varoin ja tilojen ulkopuolinen toiminta pääosin talousarvion varoin osana EU-osarahoitteista tavoitteiden 6 ja 5b mukaista ohjelmaperusteista toimintaa.

Keskeinen osa EU-osarahoitteisten järjestelmien toimeenpanoa on niiden seurannan ja valvonnan järjestäminen EU:n edellyttämällä tavalla. Tavoitteena on, että vuonna 1997 erilaiset seurantajärjestelmät tuottavat tarvittavat tiedot yksinkertaisesti ja nopeasti.

Suomen EU-jäsenyys on ratkaisevasti muuttanut niin maataloustuen rakennetta kuin maaseudun kehittämistoiminnan luonnetta. Maaseutupolitiikan keskeisenä lähiajan tavoitteena on tähän muutokseen sopeutuminen ja muutoksen kielteisten vaikutusten vähentäminen.

Maa- ja puutarhatalouden, niihin liittyvän elintarviketuotannon ja maaseudun muiden elinkeinojen kehitystä tuetaan aktiivisesti. Keskeisiä toimenpiteitä ovat tällöin *tutkimus ja neuvonta*. Maataloudellista tutkimusta suunnataan tutkimusohjelmilla ministeriön toiminnan, EU:n säädösten valmistelutarpeiden ja maaseudun elinkeinojen kehityksen kannalta strategisesti tärkeille kehittämisalueille. Tutkimuksella tuetaan erityisesti EU:n jäsenyyteen sopeutumista, maa- ja puutarhayritysten kilpailukyvyn paranemista, korkealaatuisen elintarviketuotannon edellytyksiä, uuden tuotannon ja tuotantomenetelmien ja teknologioiden kehittymistä. Myös elintarviketuotannosta vapautuvan peltoalan vaihtoehtoisia käyttömuotoja, uusiutuvien luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä sekä tuotannon ympäristövaikutuksia painotetaan tutkimuksessa. Neuvontaa käytetään entistä tavoitteellisemmin edellä kuvattujen tavoitteiden ja elinkeinojen muutosten aikaansaamiseksi. Neuvonnan voimavaroja kohdistetaan erityisesti maaseutuyritysten tuotteiden, palvelujen ja tuotantotoiminnan laadun parantamistoimenpiteisiin.

Maataloudellisen tarkastustoimen tavoitteena on säilyttää kasvinterveydentila ennen EU:iin liittymistä vallinneella hyvällä tasolla ja korkealaatuisten tuotantopanosten saatavuus sekä turvata terveellisten ja turvallisten elintarvikkeiden tuottamista. Tuotantoedellytysten turvaamiseksi ja kilpailukyvyn kehittämiseksi ylläpidetään kasvinjalostuslaitosta ja siemenperunakeskusta.

Maaseudun kehittämisessä tavoitteena on, että maaseudun kokonaisväestö säilyy nykyisellä tasolla, vaikka syrjäisimpien kylien väestön väheneminen jatkuu. Keinoina ovat mm. pk-yritystoiminnan lisääminen, vahvistaminen ja monipuolistaminen, maatalousväestön toimeentuloperustan laajentaminen sekä maaseudun palvelujen ja vetovoimatekijöiden parantaminen. Toimenpiteitä tuetaan useiden hallinnonalojen toimenpitein sekä kansallisin varoin että osana EU:n rakenne- ja aluepolitiikkaa. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala osallistuu Euroopan yhteisön tavoitteiden 5b (maaseutualueet), 6 (erittäin harvaan asutut alueet) ja 2 (teollisuuden rakennemuutoksesta kärsivät alueet) mukaisten alueohjelmien toteutukseen. Toimenpiteet rahoitetaan osittain EU:n rakennerahastoista ja osittain kansallisesti komission hyväksymien ohjelmien rahoituskehysten mukaisesti. Maa- ja metsätalousministeriö huolehtii myös LEADER II -yhteisöaloitteeseen (yhteistoiminta maaseudun talouden kehittämiseen tähtäävien toimien välillä) liittyvästä hallinnoinnista ja hallinnonalojen välisen koordinaation järjestämisestä.

Metsätaloutta ohjataan edelleen kestävän kehityksen periaatteen mukaisesti siten, että metsää kokonaisuudessaan hoidetaan ja käytetään säilyttäen sen monimuotoisuus, tuottavuus, uusiutumiskyky ja elinvoimaisuus sekä sen mahdollisuus palvella nyt ja tulevaisuudessa merkityksellisiä ekologisia, taloudellisia ja sosiaalisia tavoitteita. Näiden periaatteiden toimeenpanosta huolehditaan käyttämällä metsäpolitiikan eri ohjauskeinoja; normiohjausta, taloudellisia ohjauskeinoja, toiminnan ohjausta, osallistavaa suunnittelua ja neuvontaa sekä tutkimusta. Mainitut tavoitteet sisältyvät noudatettavaan metsätalouden ympäristöohjelmaan sekä uudistettuun metsälainsäädäntöön. Ne tullaan sisällyttämään myös ministeriön luonnonvarastrategiaan, kestävän metsätalouden kriteereihin ja indikaattoreihin sekä myöhemmin laadittavaan kansalliseen metsäsuunnitelmaan.

Metsäntutkimusta suunnataan edelleen ongelmakeskeisillä tutkimusohjelmilla ja sitomattomilla tutkimusmäärärahoilla ylläpidetään sektorirajat ylittävää yhteistutkimusta.

Kansainvälisessä metsäyhteistyössä hyödynnetään Suomen asemaa YK:n kestävän kehityksen toimikunnan metsäasiantuntijana sekä osallistutaan EU:n metsäsektoria koskevien säädösten valmisteluun ja tutkimustoimintaan. EU:n säädösten mahdollistamalla tuella osarahoitetaan peltojen metsitystä, metsänparannustoimenpiteitä ja metsäsektorin maaseudun yhteistoimintaa.

Kala-, riista- ja porotalouden keskeisenä lähtökohtana on luonnonvarojen hyödyntäminen kestävän käytön sallimissa rajoissa. Tämä merkitsee ennen muuta sitä, että kalastus ja metsästys on mitoitettava kala- ja riistakantojen mukaan ja porokanta talvilaidunten mukaan. Toiminnan kannalta avainasemassa ovat oikeat tiedot kala- ja riistakannoista sekä porolaitumista.

Suomen tultua EU:n jäseneksi kalataloutta on hoidettava EU:n yhteisen kalastuspolitiikan mukaisesti. Kalavarojen suojelun lisäksi on tällöin otettava huomioon kalankuluttajien ja kalatalouteen liittyvien elinkeinojen harjoittajien tarpeet. EU:n yhteinen kalastuspolitiikka koskee kalalajista ja vesialueesta riippuen kalataloutta eri tavoin. Elinkeinokalatalous kokonaisuudessaan kuuluu rakennepolitiikan piiriin, mutta resurssipolitiikka, markkinapolitiikka ja valvontajärjestelmät koskevat käytännössä vain merialueen kiintiöityjä kalalajeja. Vapaa-ajankalastoutta kehitetään kansallisin toimenpitein. Vapaa-ajankalatalouden merkitys kalavarojen hyödyntämisessä on kasvussa. Kestävän käytön sallimissa rajoissa lisätään niin vapaa-ajankalastajien kuin kalastusmatkailijoidenkin kalastusmahdollisuuksia.

Riistataloudessa erityisesti huomiota on kiinnitettävä peto- ja hyljekantojen lisääntymisen seurannaisvaikutuksiin. Tarve näiden kantojen säätelyyn kasvaa jatkuvasti.

Porotaloudessa on varauduttava hoitamaan EU-jäsenyyden aiheuttamat siirtymäkauden ongelmat.

Eläinlääkinnässä EU:n tavoitteena on estää eläintautien leviäminen, vapautua vakavimmista eläintaudeista, varmistaa eläimistä saatavien elintarvikkeiden laatu ja turvallisuus sekä parantaa eläinten kohtelua. Toisaalta tavoitteena on edistää eläinten ja eläimistä saatavien teknisten tuotteiden ja elintarvikkeiden vapaata liikkuvuutta sisämarkkinoilla. Yhteisön lainsäädäntöä ja sen tulkintaa kehitetään näiden tavoitteiden pohjalta. EU:n eläinlääkinnälliset tavoitteet vastaavat pitkälle Suomen kansallisia tavoitteita. Monelta osin Suomen tilanne eläintautien esiintymisessä, eläinten kohtelussa ja elintarvikkeiden elintarvikehygieniassa on muita EU-maita parempi. Tärkeänä tavoitteena tuleekin edelleen olemaan EU:n lainsäädäntöön ja säädösten tulkintaan vaikuttaminen kaikilla valmistelu- ja päätöksentekotasoilla.

Suomi sai EU-neuvotteluissa eläinlääkinnän osalta joitakin poikkeuksia ja siirtymäaikoja sisämarkkinasäännöksistä sekä rajatarkastuksista. Siirtymäajat umpeutuvat vuoden 1997 loppuun mennessä ja tästä johtuen tulee kolmasmaarajavalvontaa suorittavat eläinlääkinnälliset rajatarkastusasemat saattaa EU:n edellyttämään valmiuteen sekä varmistua siitä, että hygienialakien mukaiset laitokset täyttävät niille asetetut rakenteelliset vaatimukset.

Vesivaratehtävissä tavoitteena on turvata terveydellisesti moitteettoman käyttöveden saanti ja asianmukainen viemäröinti, huolehtia vesistöjen käytöstä ja hoidosta, maatalouden ja asutuksen tulvahaittojen ehkäisemisestä ja peruskuivatuksesta sekä vesistörakenteiden ylläpidosta. Vesivarojen käytön ja hoidon toimenpitein toteutetaan myös EU:n rakennerahastoohjelmien tavoitteita.

Maanmittaustehtävien hoidossa tavoitteena on osana yleistä valtion peruspalvelutehtävää ylläpitää toimivaa kiinteistöjärjestelmää, huolehtia yleisistä kartastotöistä, edistää paikkatietojen yhteiskäyttöä sekä tyydyttää kartastoalan tutkimustarpeet.

Hallinnonalan tutkimusta ja neuvontaa ohjataan ja koordinoidaan siten, että ne palvelevat tehokkaasti päätöksentekoa, tavoitteiden saavuttamista ja hallinnon asiakkaita. EU:sta saatavalla tuella on mahdollista rahoittaa Suomen tutkimushankkeita.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan menojen kehittyminen tehtäväalueittain vuosina 1996—1997, milj. mk:

	1996 TA	1997 TAE	Muutos
Maa- ja puutarhatalous sekä maaseutu	11 225	10 772	—452
Metsätalous	689	669	—20
Kala- ja riistatalous	284	278	—7
Vesivarat	140	139	—1
Maanmittaus	250	260	10
Eläinlääkintä	110	112	2
Muu toiminta	321	344	23
Yhteensä	13 019	12 575	—444

Hallinnonalan budjetoiduista menoista 5 778,2 milj. mk on vuonna 1997 kokonaan tai osin EU:n rahoittamia.

Yhteenveto EU:n rahoittamasta toiminnasta maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla: Noin 80 %, eli noin 4 000 milj. mk, EU:lta Suomeen vuonna 1997 saatavista tuloista kanavoituu menoina maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan kautta. Maa- ja metsätalousministeriö on EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ja kalatalouden rahoitusvälineen vastuuviranomainen Suomessa. EU-rahastojen varoilla hoidetaan EU:n yhteisen maa-, puutarha- ja kalastuspolitiikan toimeenpano, EU:n interventiotoiminta sekä yhdeksän erilaisen ohjelmaperusteisen tai EU:n tavoiteohjelmiin tai yhteisöaloitteisiin kuuluvan järjestelmän toimeenpano Suomessa. Ohjelmaperusteisia järjestelmiä ovat maatalouden ympäristötukiohjelma, luopumistukiohjelma, pellonmetsitysohjelma sekä EU:n alue- ja rakennepoliittiset tavoiteohjelmat, joista osallistutaan tavoiteohjelmien 6, 2 ja 5b toteuttamiseen sekä lisäksi tavoite 5a-toimenpiteiden toteuttamiseen erikseen maatalouden ja kalatalouden osalta sekä pysyvän luonnonhaitan korvaamista tarkoittavan LFA-ohjelman toteuttamiseen. Yhteisöaloitteista toteutetaan LEADER II ja INTERREG II aloitteita sekä PESCA -aloitetta.

EU:n maatalousrahaston osarahoittaman elintarviketeollisuuden rakenteen kehittämistä tukevan ohjelman (tavoite 6 ja 5a) toteuttamisvastuu ja valtion rahoitusosuuden osoittamisvastuu on kauppa- ja teollisuusministeriöllä, jolle maa- ja metsätalousministeriö ohjaa EU-rahoituksen. Vastaavasti maa- ja metsätalousministeriö rahoittaa eräitä osaksi EU:n sosiaalirahaston ja aluekehitysrahaston rahoittamia tavoite 2, 5b ja 6 ohjelmia toteuttavia hankkeita.

EU-osarahoitteinen toiminta sitoo maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla valtion kansallisia varoja vuonna 1997 yhteensä noin 2 600 milj. mk, josta yhteisen maatalouspolitiikan toteuttamiseen noin 1 000 milj. mk ja tavoiteohjelmien ja yhteisöaloitteiden toteuttamiseen noin 1 600 milj. mk. Viimemainituista varoista tarvitaan 1 183,5 milj. mk pysyvän luonnonhaitan korvaamiseen (LFA-tuki).

EU:n kokonaan tai osaksi rahoittama toiminta maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla vuonna 1997, milj. mk:

	EU-tulot	EU-menot	Valtion osuus	EU-menomomentti	Kansall. momentti	EU-rahasto
YHTEINEN MAATALOUSPOLITIIKKA						
EU-tulotuki	1 580,0	1 580,0	0,0	30.31.43		EMOTR-T
Interventiotoiminta	700,0	700,0	0,0	Interv. rahasto		EMOTR-T
Hallinto- ja valvontajärjestelmät	13,5	13,5	13,5	30.01.21	30.01.21	EMOTR-T
				30.01.22	30.01.22	EMOTR-T
				30.31.41	30.31.41	EMOTR-T
				30.83.21	30.83.21	EMOTR-T
Hedelmä- ja vihannestuottajien markkinaorganisaatioiden tuki	6,0	15,0	0,0	30.32.48	30.32.48	EMOTR-T
Ohjelmaperusteiset järjestelmät	947,3	947,3	1 008,6			EMOTR-T
Maatalouden ympäristötuki	783,0	783,0	787,0	30.31.45	30.31.45	EMOTR-T
Luopumistuki	89,3	89,3	146,6	30.32.47	30.32.47	EMOTR-T
Pellonmetsitysjärjestelmä	75,0	75,0	75,0	30.32.47	30.32.47	EMOTR-T
YHTEENSÄ	3 246,8	3 255,8	1 022,1			EMOTR-T

EU:N TAVOITEOHJELMAT JA YHTEISÖALOITTEET						
Tavoite 6						
— maatilatalous	200,2	212,2	299,6	30.01.61	30.31.46	EMOTR-O
				MAKERA	30.33.44	EMOTR-O
					29.93.75	EMOTR-O
					MAKERA	EMOTR-O
— elintarviketeollisuus	5,8	6,3	4,2	30.01.61	32.50.42	EMOTR-O
— kalatalous	4,5	4,5	4,2	30.36.46	30.36.46	KOR
Tavoite 5b (ml Ahvenanmaa)	73,0	81,4	142,7	30.01.61	30.33.44	EMOTR-O
Tavoite 5a, 6-alueen ulkopuolella						
— maatilatalous	334,9	355,0	1 033,3	30.01.61	30.31.46	EMOTR-O
				MAKERA	30.33.44	EMOTR-O
					MAKERA	EMOTR-O
— elintarviketeollisuus	57,9	63,4	39,3	30.01.61	32.50.42	EMOTR-O
— kalatalous	26,7	26,7	15,8	30.36.46	30.36.46	KOR
LEADER II	6,9	0,0	60,3	30.01.61	30.33.44	EMOTR-O
INTERREG II	3,9	0,0	0,0	30.01.61	30.33.44	EMOTR-O
PESCA	2,5	2,5	2,2	30.36.46	30.36.46	KOR
YHTEENSÄ	716,3	752,0	1 601,5			
MUU TOIMINTA						
Kalatalouden interventiotoiminta.	1,0	1,0	0,0	30.36.46	30.36.46	EMOTR-T
Metsänparannustuki	25,0	25,0	25,0	30.86.44	30.86.44	EMOTR-T
Tilasto- ja tietojärjestelmät	5,7	5,7	3,3			
YHTEENSÄ	31,7	31,7	28,3			
KAIKKI YHTEENSÄ	3 994,8	4 039,6	2 652,0			
— josta EMOTR:n tukiosasto yhteensä	3 272,8	3 281,8	1 047,1			
— josta EMOTR:n ohjausosasto yhteensä	682,6	718,4	1 579,4			
— josta KOR yhteensä	33,8	33,8	22,2			
Talousarvio yhteensä	3 249,3	3 263,4	2 552,7			
Interventiorahasto	700,0	700,0	0,0			
MAKERA	45,6	76,3	99,3			
MMM:n rahoitusosuus ESR-hankkeisiin		6,2	6,7	34.01.61	30.33.44	ESR
MMM:n rahoitusosuus EAKR-hankkeisiin		17,5	16,0	26.98.61	30.33.44	EAKR

EU:n maatalousrahaston tukiosasto = EMOTR-T ja ohjausosasto = EMOTR-O, kalatalouden rahoitusväline = KOR, Euroopan sosiaalirahasto = ESR, Euroopan aluekehitysrahasto = EAKR

01. Maa- ja metsätalousministeriö, maaseutuelinkeinopiirit ja EU:n rakennetuki

Selvitysosa: Euroopan unionin jäsenyys on merkinnyt suuria muutoksia maa- ja metsätalousministeriön ja maaseutuelinkeinopiirien tehtävissä ja toiminnassa sekä voimavaroissa. Tarkentuneiden arvioiden perusteella vuonna 1997 tarvitaan lisävoimavaroja. EU-jäsenyys on lisännyt maaseutuelinkeinopiireissä etenkin valvontatehtäviä. Tukijärjestelmiin, kasvinsuojeluun, kasvisten laatuun ja luonnonmukaiseen tuotantoon kohdistuva valvonta vaatii vuonna 1997 arviolta 40 000 tilakäyntiä.

Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenojen ja henkilöstön arvioidaan jakautuvan vuonna 1997 tehtävittäin seuraavasti:

	milj. mk	htv
Maa- ja puutarhatalous	61,46	183
Metsätalous	9,5	34
Kala- ja riistatalous	12,5	37
Eläinlääkintä- ja elintarvikkeet.	11,5	37
Maaseutu ja luonnonvarat	8,9	25
Muut yhteensä	21,0	64
— mistä		
valvonta	2,0	6
sisäinen tarkastus	1,2	5
muut	17,8	54
Yhteensä	124,86	380

Maaseutuelinkeinopiirien tehtävät siirtyvät 1.9.1997 lukien perustettaviin työvoima- ja elinkeinokeskuksiin. Maaseutuelinkeinopiirien toimintamenojen ja henkilöstön (vertailuna vuoden 1994 henkilöjakauma) arvioidaan jakautuvan vuonna 1997 tehtävittäin seuraavasti:

	Henkilöstö, htv		Menot, milj. mk
	1994	1997	1997
Maaseudun kehittäminen	15	30	6,0
Maatilojen kehittäminen	160	110	21,5
Tuki- ja valvontatehtävät	13	81	17,3
Tuotannonohjaus	39	24	4,8
Ympäristöasiat	12	24	4,9
Kasvintuotannon valvonta ja tarkastus	16	40	8,3
Maksuliikenne ja muu hallinto	127	103	20,9
Maatalous yhteensä	382	412	83,7
Kalatalous	50	53	13,7
Yhteensä	432	465	97,4

21. *Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 124 860 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös eräiden Suomen tekemien kalastusta koskevien sopimusten valvonnasta aiheutuvien menojen sekä kalastuslain (286/82) 14 §:n mukaisten korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 1 800 000 mk neljän henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentilta 30.84.22 ja 230 000 mk yhden henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentilta 30.84.21, 2 000 000 mk maataloustuotannon tasapainottamisesta annetun lain (1261/89) 27 §:n, kotieläinjalostuslain (794/93) 16 §:n ja hevostalouslain (796/93) 16 §:n mukaisten korvausten sekä maidon ja maitotuotteiden viitemäärien vahvistamisesta annetun lain (355/95) 3 §:ssä tarkoitetun rekisterin pitämisestä ja teurasruhojen luokitusta koskevasta valvonnasta aiheutuvien menojen siirtona momentilta 30.34.41 ja 15 960 000 mk EU-jäsenyyteen liittyviä tehtäviä varten. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäksi huomioon Tenojoen kalastusmaksutuloista vuonna 1996 valtiolle kuuluvaksi arvioitu osuus 300 000 mk. Tenojoen kalastuslupatuloista vuonna 1997 kertyväksi arvioitu tulo on merkitty momentille 12.30.41. Tukijärjestelmien valvontamenoina on otettu huomioon 1 450 000 mk, mitä vastaava EU:n osuus (ETY 307/91 2 art.) 725 000 mk on otettu huomioon momentilla 12.30.01 ja kalastuksen valvontamenoina on otettu huomioon 1 000 000 mk, mitä vastaava EU:n osuus 500 000 mk on otettu huomioon momentilla 12.30.04. Lisäksi momentin määrärahassa on otettu huomioon ETY 4045/89 16a art. mukaisia valvonnan menoja, joita vastaava EU-osuus on otettu huomioon momentilla 12.30.04.

Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus hoitaa ministeriön eräitä taloushallinto-, tietohallinto- sekä muita hallinnon palvelutehtäviä, joista ministeriö ei suorita maksuja. Näistä palveluista aiheutuvia menoja arvioidaan olevan 15 000 000 mk ja ne on budjetoitu momentille 30.02.21. Ministeriön tehtävien hoitamiseen liittyvät kansainvälisen toiminnan menot on budjetoitu momentille 30.99.25.

1997 määräraha	124 860 000
1996 määräraha	101 284 000
1995 tilinpäätös	95 405 000

22. *Tieto- ja tilastojärjestelmien kehittäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 14 160 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unionin jäsenyyteen liittyvistä asiantuntijapalveluista, hallinnonalan laite- ja ohjelmistohankinnoista sekä tieto- ja tilastojärjestelmien muista erilliskustannuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Momentin määrärahaa saa käyttää myös sellaisten laitteiden tai ohjelmistojen hankintaan, joiden arvo on yli 50 000 mk tai joiden taloudellinen pitoaika on yli kolme vuotta.

Selvitysosa: Euroopan unionin jäsenyydestä johtuvien tieto- ja tilastojärjestelmien toteuttamiseen ja edelleen kehittämiseen arvioidaan tarvittavan 14 160 000 mk. Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	Kokonaismenot mk	EU:n osuus mk (ecua)
Peltolohkorekisteri	3 500 000	1 750 000 (302 000)
Tuotantoeläinrekisterit	2 000 000	750 000 (129 000)
Muun yhdennetyn hallinto- ja valvontajärjestelmän kehittäminen	8 160 000	4 080 000 (703 000)
Kalastuksen valvonta	500 000	250 000 (43 000)
Yhteensä	14 160 000	6 830 000 (1 178 000)

Vuoden 1996 menojen loppueriä ja vuoden 1997 menojen ennakoita vastaavat EU:n osuudet on otettu huomioon momenteilla 12.30.01 ja 12.30.04 tuloina.

1997 määräraha	14 160 000
1996 määräraha	10 000 000
1996 lisämääräraha	1 180 000
1995 tilinpäätös	31 262 000

23. *Maaseutuelinkeinopiirien toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 97 400 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös porotilalain, luontaiselinkeinolain, kolttalain ja maatilalakia edeltävän lainsäädännön nojalla valtion hallinnassa olevien kiinteistöjen hoitomenojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää 1.9.1997 lukien perustettavien työvoima- ja elinkeinokeskusten ja niiden maa- ja metsätalousministeriön toimialan tehtävistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 160 000 mk yhden henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentille 32.40.21 ja lisäyksenä 3 000 000 mk maataloustukijärjestelmien valvontamenoina, jotka vuonna 1996 on maksettu momentin 30.31.41 määrärahasta. Määrärahassa on otettu huomioon vähennyksenä 1 000 000 mk valtioneuvoston 12.2.1996 kehyspäätöksen edellyttämänä toimintojen tehostamisesta aiheutuvana säästönä. Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi työvoima- ja elinkeinokeskuksista. Esityksen mukaan 1.9.1997 lukien maaseutuelinkeinopiirien tehtävät siirretään työvoima- ja elinkeinokeskusten tehtäviksi. Momentin määrärahasta keskusten osuudeksi on arvioitu 32 000 000 mk. Maaseutuelinkeinopiirien kasvintuotannon valvonta- ja tarkastustehtävien uudelleenorganisointi selvitetään vuoden 1998 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen. Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus hoitaa maaseutuelinkeinopiirien eräitä taloushallinto-, tietohallintosekä muita hallinnon palvelutehtäviä, joista piirit eivät suorita maksuja. Näistä palveluista aiheutuvia menoja arvioidaan olevan 2 400 000 mk ja ne on budjetoitu momentille 30.02.21. Maaseutuelinkeinopiirien valvonta- ja tarkastustoiminnan lisääntymisestä aiheutuva tulojen kasvu on otettu huomioon momentin 12.30.83 tulokertymässä.

1997 määräraha	97 400 000
1996 määräraha	87 100 000
1995 tilinpäätös	92 513 000

25. *Eläinlääkintähuolto* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 300 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää eläintautien vastustamisesta ja ennaltaehkäisemisestä, eläinsuojelusta ja muusta eläinlääkintähuollosta, koulutuksesta ja toimituspalkkioista sekä tutkimusapurahojen myöntämisestä ja tilapäisen työvoiman palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään 8 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Tutkimusapurahoja on tarkoitus myöntää eläinkokeille vaihtoehtoisia menetelmiä selvittävään ja kotieläinten terveydenhuoltoon ja niiden elintarviketuotantoon liittyviin tutkimuksiin.

1997 määräraha 7 300 000
1996 määräraha 7 300 000
1995 tilinpäätös 6 526 816

61. *EU:n osallistuminen elintarviketalouden ja maaseudun rakennetoimenpiteisiin (EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 642 100 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosaston rahoitusosuutena luonnonhaittakorvauksiin, elintarviketeollisuuden rakennetukeen sekä maaseudun kehittämisohjelmien ja yhteisöaloitteiden tukeen.

Selvitysosa: Momentille 12.30.02 on arvioitu tuloutuvan EU:lta 637 000 000 mk luonnonhaittakorvauksiin, elintarviketeollisuuden rakennetukeen ja tavoitteiden 6 ja 5b mukaisten maaseudun kehittämisohjelmien ja yhteisöaloitteiden tukeen.

Arvio määrärahan ja kansallisen rahoituksen jakautumisesta, milj. mk:

	Määräraha			Vastaava valtion kansallinen rahoitusosuus
	MMM	KTM	OPM	
Ahvenanmaa	1,1			
Luonnonhaittakorvaus	444,8			1 183,5
Elintarviketeollisuuden rakennetuki		69,7		43,5
Metsätalouden hankkeet	12,2			17,2
Maatalouden hankkeet	108,8			168,2
Saamelaismuseo			5,5	7,4
Yhteisöaloitteet (LEADER)	0			27,1
Yhteensä	566,9	69,7	5,5	1 446,9

EMOTR-O:n rahoitusosuutta käytetään tavoitteen 5a mukaisiin Ahvenanmaan maatalouden rakenteen kehittämistoimenpiteiden rahoitukseen, johon Ahvenanmaa osoittaa tarvittavan kansallisen rahoituksen omassa talousarviossaan. EMOTR-O:n rahoitusosuutta käytetään myös tavoite 6-ohjelman ja ns. 866-ohjelman nojalla elintarviketeollisuuden jalostuksen ja markkinoinnin tukemiseen ja tavoite 6-ohjelman maaseutupakettiin sisältyvän saamelaismuseon rahoitukseen. LEADER-yhteisöaloitetta rahoitetaan EMOTR-O:n lisäksi myös EAKR:n varoista, jotka on budjetoitu sisäasiainministeriön pääluokassa ja ESR:n varoista, jotka on budjetoitu työministeriön pääluokassa.

Ahvenanmaan osuus on laskennallinen. Määrärahasta arvioidaan käytettävän tavoite 6-alueella 190,6 milj. mk ja muualla Suomessa 451,5 milj. mk seuraavasti:

	milj. mk
Tavoite 6	190,6
6-alueen ulkopuolella	451,5
josta tavoite 5 b-alue	81,4
josta Ahvenanmaa	1,1
Yhteensä	642,1

Vastaavat kansalliset osuudet ovat momenteilla 29.93.75, 30.31.46, 30.33.44 ja 32.50.42.

1997 määräraha 642 100 000
1996 määräraha 637 300 000
1995 tilinpäätös 624 600 000

02. Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus suorittaa laissa määritellyt lähinnä tilastojen ja rekistereiden kehittämiseen ja ylläpitoon liittyvät tehtävät sekä tuottaa maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tietohallinnon asiantuntijapalveluja sekä hoitaa maa- ja metsätalousministeriön ja sen hallinnonalan muiden virastojen ja laitosten talous-, henkilöstö- ja muita hallintotehtäviä sen mukaan kuin tietopalvelukeskus ja asianomainen virasto tai

laitos sopivat tai maa- ja metsätalousministeriö määrää.

Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 1997 talousarvion valmisteluun liittyen asettanut tietopalvelukeskukselle alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

— EU-jäsenyyttä koskevien tieto- ja raportointijärjestelmien sekä taloushallinto- ja muiden tukipalvelujen edelleen kehittäminen ministeriön kanssa sovittavan toimintapolitiikan mukaisesti.

— Maataloustuotteiden markkinoiden seurannan ja lyhyen aikavälin tuotanto- ja kulutusennusteiden kehittäminen sekä maaseutututkimusta palvelevien tietojärjestelmien valmistelu.

Tietopalvelukeskuksen palvelut, milj. mk:

Palvelut	Toimintamenot (bruttomenot) 1995 TP	1996 TA	1997 TAE	Vastaavat tulot 1995 TP	1996 TA	1997 TAE
Tilasto	10,8	7,3	11,5	0,3	0,4	0,4
Talous	10,6	8,9	13,2	2,9	2,9	6,0
Tietohallinto	8,7	7,2	9,6	0,4	0,2	0,2
Hallinto ja virasto	8,7	8,9	9,0	—	—	—
Johto ja valvonta	1,3	1,3	1,1	0,1	0,1	—
Yhteensä	40,1	33,7	44,4	3,7	3,6	6,6

Tietopalvelukeskuksen palvelujen bruttomenot v. 1997 käyttäjittäin (arvio), milj. mk:

Palvelut	MMM	TIKE	MSEP	KTTK	MTTL	GEOD	MSVK	MUUT	Yhteensä
Tilasto	1,8	3,0	—	—	—	—	—	6,7	11,5
Talous	4,3	1,1	1,0	0,4	0,1	0,1	—	6,2	13,2
Tietohallinto	4,4	1,7	0,9	0,1	—	—	—	2,5	9,6
Hallinto ja virastopalv.	4,4	2,7	0,4	0,3	0,04	0,02	0,14	1,0	9,0
Johto ja valvonta	0,4	0,4	0,1	0,1	—	—	—	0,1	1,1
Yhteensä	15,3	8,9	2,4	0,9	0,14	0,12	0,14	16,5	44,4

MMM = Maa- ja metsätalousministeriö
TIKE = Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus
MSEP = Maaseutuelinkeinopiirit
KTTK = Kasvintuotannon tarkastuskeskus
MTTL = Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos
GEOD = Geodeettinen laitos
MSVK = Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta

Maksullisen palvelutoiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	1995 toteutuma	1996 ennakoitu	1997 TAE Julkisoik.	1997 TAE Muut
Maksullisen toiminnan tulot tmk	3 733	3 565	3 400	3 183
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	3 091	2 887	3 360	2 468
Käyttöjäämä tmk	642	678	40	715
— % tuloista	17,2	19	1,2	22,5
Osuus yhteiskustannuksista tmk	515	660	—	600
Ylijäämä tmk	127	18	40	115
— % tuloista	3,4	0,5	1,2	3,6

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään nettomäärärahaa 37 760 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksesta annetun lain (1200/92) ja asetuksen (478/96) perusteella maa- ja metsätalousministeriön ja sen alaisten virastojen ja laitosten puolesta hoidetuista tehtävistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina 6 583 000 mk ja muina tuloina 50 000 mk sekä lisäyksenä 4 000 000 mk EU:n edellyttämien rakennetilastojen tuottamisesta aiheutuvina menoina vuonna 1997. Vastaavasti EU:lta saatava korvaus 2 581 000 mk on merkitty tuloksi momentille 12.30.04.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	44 393 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	5 828 000
Muut toimintamenot	38 565 000
Bruttotulot	6 633 000
Maksullisen toiminnan tulot	6 583 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	3 400 000
— muut suoritteet	3 183 000
Muut tulot	50 000
Nettomenot	37 760 000
1997 määräraha	37 760 000
1996 määräraha	30 103 000
1995 tilinpäätös	36 600 000

03. Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta

Selvitysosa: Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta käsittelee muutoksenhakuviranomaisena maaseutuelinkeinohallinnon alue- ja paikallistason päätöksistä tehtyjä valituksia. Vuonna 1994 saapui 707 valitusasiaa ja päätöksiä annettiin 763 valitusasiassa. Vuonna 1995 saapui 643 valitusasiaa ja päätöksiä annettiin 735 valitusasiassa. Ainakaan toistaiseksi EU-jäsenyyden tuomasta uudesta lainsäädännöstä ei ole aiheutunut valitusasioiden määrän huomattavaa lisääntymistä, kuten aiemmin arveltiin. Vuonna 1996 arvioidaan valitusten määrän pysyvän aiempien vuosien tasolla. Vuoden 1997 valitusten lukumäärää on tässä vaiheessa vaikea arvioida.

Valitusasioiden käsittelyaikojen tilastointi aloitettiin 1.1.1996. Vuoden 1996 käsittelyaikatavoitteeksi on asetettu valittajien oikeusturvan kannalta kohtuullinen keskimäärin 5 kuukauden käsittelyaika. Ottaen huomioon hallintolainkäyttölain voimaantulo, jolloin on nähtävissä suullisten käsittelyjen lisääntyminen, tavoitteena on säilyttää myös vuonna 1997 keskimäärin 5 kuukauden käsittelyaika.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 2 990 000 mk.

1997 määräraha	2 990 000
1996 määräraha	2 684 000

EU:n yhteinen maatalouspolitiikka, maatilatalouden rakenteen ja maaseudun kehittäminen

(luvut 30.31, 32 ja 33)

Selvitysosa: Kansallinen maatalouspoliittinen järjestelmä on korvattu 1.1.1995 lukien EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukaisella hinta-, tuki- ja markkinajärjestelmällä sekä liittymissopimuksen mahdollistamilla kansallisilla toimenpiteillä. Elintarvikeketjun hallinnollisen ohjauksen tilalle on tullut suurempi markkinaohjautuvuus. Maataloustuotteiden markkinahintojen tasoa ei voi enää aikaisemmasta poiketen säädellä kansallisella rajasuojalla ja vientituella. Yhteismarkkinat takaavat tuotteiden vapaan liikkuvuuden, joten maataloustuotteiden markkinahinnat eri jäsenmaiden välillä voivat poiketa lähinnä vain kuljetuskustannusten, laatuerojen, kulutustottumusten ja markkinoiden erilaisen kehitysasteen vuoksi. Yhteiseen maatalouspolitiikkaan sitoutumisen myötä Suomen itsenäinen maatalouspoliittinen päätäntävalta kaventui merkittävästi. Suurin kansallinen liikkumavara on kysymyksissä, jotka eivät suora-

naisesti kuulu komission toimivallan piiriin, kuten veropolitiikka. Liittymissopimus määrittelee suurelta osin kansallisen liikkumavaran myös maatilatalouden rakenteen kehittämiseen liittyvissä kysymyksissä. EU-jäsenyys on muuttanut niin maataloustuen rakennetta kuin maaseudun kehittämistoiminnan luonnetta. Muutokseen sopeutuminen ja muutoksen kielteisten vaikutusten kompensoiminen edellyttävät maatalous- ja maaseutupoliittisia toimenpiteitä.

31. Maa- ja puutarhatalouden tulotuki (osa EU)

Selvitysosa: Vuosi 1995 oli maataloudelle hyvin poikkeuksellinen. Maatalous joutui sopeutumaan unionin avoimiin sisämarkkinoihin sekä EU:n kanssa tehdyn liittymissopimuksen ja siihen liittyvän kansallisen tukipaketin mukaiseen tukipolitiikkaan. Liittymissopimuksen mukaiset neuvottelut ns. vakavien vaikeuksien tuesta käydään vuonna 1996 ja sen seurauksena olevat tukitoimenpiteet otetaan käyttöön vuonna 1997. Maatalouden tuottajahinnat alenivat vuoden 1995 alusta voimakkaasti. Vuonna 1995 tuottajahinnat alenivat keskimäärin noin 40 %, tuotantopanosten hintojen aleneminen jäi keskimäärin 20 prosenttiin (suurin aleneminen oli ostorehuissa, noin 29 %). Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen ennakkoarvioiden mukaan vuonna 1995 maatalouden kokonaistulot olivat 21,0 mrd mk ja kustannukset 14,0 mrd mk. Maataloustuloksi jää tällöin 7,0 mrd mk. Jos varastokorvauksia ei lueta vuoden 1995 tuloksi, maataloustulo alenee 4,7 mrd markkaan eli 40 prosentilla vuoteen 1994 verrattuna. Arviot maatalouden tulokehityksestä poikkeavat hieman toisistaan riippuen käytetystä tilastolähteestä. Erot johtuvat lähinnä tuottojen ja kustannusten erilaisesta ajoittumisesta. Vuoden 1996 puolelle siirtyi maksettavaksi tukia noin 1,4 mrd mk ja viljan kauppaantulo vuonna 1995 oli edelliseen vuoteen verrattuna vähäistä.

EU maksaa siirtymäkorvausta vuosina 1995—1998, joka tuloutetaan momentille 12.28.97. Vuonna 1997 siirtymäkorvauksen määrä on 65 milj. ecua (377 milj. mk) ja vuonna 1998 määrä on 33 milj. ecua (191 milj. mk). Varat on tarkoitettu korvaamaan niitä kustannuksia, jotka aiheutuvat Suomen maatalouden välittömästä hintasopeutuksesta. Näitä korvauksia ei ole otettu huomioon lukua 30.31 koskevissa EU-osuuslaskelmissa.

Maa- ja puutarhatalouden tulotuet v. 1995—1997, milj. mk:

	1995 maksettu	1996 arvioitu maksatus	1997 arvioitu maksatus
Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki yhteensä (mom. 30.31.41)	7 758	4 634	3 900
EU-tulotuki yhteensä (mom. 30.31.43)	1 504	1 566	1 580
— hehtaarituet	1 275	1 320	1 334
— eläintuet	229	246	246
Ympäristötuki yhteensä (mom. 30.31.45)	1 418	1 570	1 570
— valtion osuus	710	787	787
— EU:n osuus	708	783	783
Luonnonhaittakorvaus yhteensä (mom. 30.31.46 ja 30.01.61)	1 625	1 602	1 628
— valtion osuus	1 142	1 164	1 183
— EU:n osuus	483	438	445
YHTEENSÄ	12 305	9 372	8 678
— valtion osuus	9 610	6 585	5 870
— EU:n osuus	2 695	2 787	2 808

41. *Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (EU)* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 900 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1059/94) mukaiseen tukeen. Määrärahasta saa

lisäksi maksaa maataloustuotteiden markkinajärjestelmästä annetun lain (1518/93) mukaisia sekä ruokaperunantuotannon ja siemenhuollon tukia. Lisäksi määrärahaa saa käyttää Euroopan yhteisöjen neuvoston asetuksen (ETY 805/68, muut. 2066/92) mukaisen kansallisen lisäpalkkion maksamiseen emolehmistä sekä uuhista, Euroopan yhteisöjen neuvoston asetuksen (ETY 2078/92) perusteella maksettavasta kansallisesta kasvinviljelyn tuesta, maa- ja puutarhataloustuotteiden tunnetuksi tekemisestä, laatujärjestelmien kehittämisestä, viljelijöiden opintorahasta, hunajan tuotannon tukemisesta sekä tilakohtaisten maa- ja puutarhatalouden tukien hakemusjärjestelmistä valtiolle aiheutuviin erillismenoihin ja tilakohtaisten tukien valvonnasta aiheutuvien ulkopuolisten palvelujen hankkimisesta ja EU-jäsenyyden vaikutuksia maa- ja puutarhatalouteen koskevasta tutkimuksesta aiheutuviin menoihin maa- ja metsätalousministeriön määräämällä tavalla.

Vuonna 1997 ja sitä aikaisemmin tehdyistä tukipäätöksistä saa aiheutua ao. vuosien tuotantoon kohdistuvia vuoden 1998 määrärahasta maksettavia menoja enintään 500 000 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vuonna 1995 päätetty 750 milj. markan vuotuinen säästö vuonna 1994 päätetyn maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen yhteismäärään.

Vuodelta 1997 arvioidaan maksettavaksi artiklan 141 mukaista tukea noin 350 000 000 mk.

Maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen tarpeen arvioidaan kehittyvän seuraavasti, milj. mk:

Tuet ao. kalenterivuodelta	1995	1996	1997
Siirtymäkauden tuet, pohjoinen tuki (art. 138, 140—142) ja muut kohteet	5 450	4 412	3 823
Pinta-alalisä (art. 139)	96	—	—
Viljavarastojen, sikojen ja siipikarjan arvonalennuskorvaukset	2 282	—	—
Tuet yhteensä	7 828	4 412	3 823
Edelliseltä vuodelta siirtyvä meno		486	577
Tuen tarve yhteensä	7 828	4 898	4 400
Käytettävissä olevat varat talousarviossa	6 850	4 400	3 900
Lisätalousarviossa/muu tarkistus	492	—79	—
Varat yhteensä	7 342	4 321	3 900
Seuraavan vuoden määrärahasta maksetaan	486	577	500
Menojen siirtovaltuudet	900	700	500

Hallinnollisia menoja arvioidaan maksettavan noin 16 000 000 mk. Maataloustukijärjestelmien valvontamenoista 3 000 000 mk on otettu huomioon momentin 30.01.23 määrärahassa. Yhdennetystä hallinto- ja valvontajärjestelmästä ja pinta-alatukien satelliittivalvonnasta EU:lta saatavat tulot on merkitty momentille 12.30.01.

1997 määräraha	3 900 000 000
1996 määräraha	4 400 000 000
1995 tilinpäätös	7 342 000 000

43. *EU-tulotuki (EU)* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 580 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unionin rahoittamien maa- ja puutarhatalousyrittäjien tulotukien ja niihin verrattavien muiden unionin kokonaan rahoittamien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: EU-tulotukia ja niihin verrattavia unionin säännösten perusteella toimeenpantavia muita toimenpiteitä varten arvioidaan tarvittavan 1 580 000 000 mk. EU rahoittaa tuen. Momentille 12.30.01 on arvioitu kertyväksi vastaavasti 1 580 000 000 mk maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston varoista EU:n maatalouspolitiikan uudistustukea (CAP-reformitukea) varten. Tukea myönnetään koko maassa. Peltokasveille maksettava tuki on alueellisesti porrastettu siten, että se on korkein Etelä-Suomessa. Peltoalaperusteista tukea arvioidaan maksettavan enintään 1,59 milj. hehtaa-

rille. Sonnipalkkiota voidaan maksaa enintään 250 000 eläimestä noin 200 000 000 mk, emolehmäpalkkiota enintään 55 000 eläimestä noin 33 000 000 mk ja uuhipalkkiota enintään 80 000 eläimestä noin 13 000 000 mk. Muita momentilta maksettavia EU:n tukia ovat heinänsiementen tuki, tärkkelyksen tuotantotuki, tärkkelyksen tasausmaksu, kuitupellavan tuki ja non-food kesannon tuki, joita maksetaan yhteensä noin 39 000 000 mk. Määrärahan arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Peltokasvien tuki	
— yleinen järjestelmä	939 000 000
— yksinkertaistettu järjestelmä	356 000 000
Eläintuet	246 000 000
Muut tuet	39 000 000
Yhteensä	1 580 000 000

1997 määräraha	1 580 000 000
1996 määräraha	1 750 000 000
1995 tilinpäätös	1 257 841 428

44. *Satovahinkojen korvaaminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 50 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää satovahinkojen korvaamisesta annetun lain (530/75, muut. 3/82 ja 1309/90) mukaisten korvausten maksamiseen. Määrärahasta saa maksaa myös edellisiin vuosiin kohdistuvia korvauksia.

1997 määräraha	50 000 000
1996 määräraha	50 000 000
1995 tilinpäätös	50 000 000

45. *Maatalouden ympäristötuki (osa EU)* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 570 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää EU:n komission hyväksymän toimenpideohjelman mukaisen maatalouden ympäristötuen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös useiden tilojen yhteisten vesitaloudellisten toimenpiteiden hankekohtaiseen suunnitteluun enintään 500 000 mk ja ympäristötuen toimeenpanosta ja seurannasta valtiolle aiheutuvien menojen maksamiseen enintään 3 000 000 mk. Määrärahasta saa maksaa myös edelliseen vuoteen kohdistuvia menoja.

Maatalouden ympäristöohjelman perusteella vuonna 1997 tehtävistä sitoumuksista ja sopimuksista saa aiheutua menoja vuosina 1998—2016 yhteensä enintään 1 500 000 000 mk.

Selvitysosa: Maatalouden ympäristötukeen arvioidaan ohjelman mukaisesti tarvittavan 1 570 000 000 mk. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon sekä EU:n rahoitusosuus 135 milj. ecua vastaavasti 783 000 000 mk että valtion rahoitusosuus 787 000 000 mk, jossa on otettu huomioon erikseen notifioitu valtiontuki. Momentille 12.30.01 on arvioitu kertyväksi 783 000 000 mk EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston varoista maatalouden ympäristötukea varten.

Euroopan unionin hyväksymän Suomen maatalouden ympäristöohjelman toteuttamisesta arvioidaan aiheutuvan menoja vuosina 1997—2016 seuraavasti (EU:n osuus menoista on noin puolet):

	1997 milj. mk	1998 milj. mk	1999 milj. mk	2000 milj. mk	2001- milj. mk
Vuonna 1997 tehtävät päätökset	186	130	130	130	730
Aiempina vuosina tehdyt päätökset	1 384	1 384	1 384	66	117
Yhteensä	1 570	1 514	1 514	196	847

1997 määräraha	1 570 000 000
1996 määräraha	1 390 000 000
1995 tilinpäätös	1 570 000 000

46. *Luonnonhaittakorvaus (EU)* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 183 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää EU:n komission hyväksymän toimenpideohjelman mukaisen luonnonhaittakorvauksen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Luonnonhaittakorvauksiin arvioidaan tarvittavan vuonna 1997 yhteensä 1 628 300 000 mk. Valtion osuus osarahoituskelpoisista menoista on tavoite 6-alueella 60 % ja muualla Suomessa 75 %. Luonnonhaittakorvauksen maksamiseen arvioidaan tarvittavan valtion osuutta 1 183 500 000 mk. EU:n osuus 444 800 000 mk on budjetoitu momentille

30.01.61. Momentille 12.30.02 on arvioitu kertyväksi 450 800 000 mk EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosaston varoista EU:n osuutena luonnonhaittakorvauksista.

Luonnonhaittakorvaus voidaan maksaa peltohehtaareiden ja kotieläinyksiköiden perusteella EU:n neuvoston hyväksymille alueille.

Luonnonhaittakorvauksen menojen alueellinen kohdentuminen ja menojen rahoitus, milj. mk:

	6-alueella	Muualla Suomessa	Yhteensä
Valtio (30.31.46)	221,6	961,9	1 183,5
EU (30.01.61)	139,2	305,6	444,8
Yhteensä	360,8	1 267,5	1 628,3

1997 määräraha	1 183 500 000
1996 määräraha	1 175 500 000
1995 tilinpäätös	1 133 787 820

(47.) *Maatalousyrittäjien luopumistuki ja pellonmetsitystuki (EU)* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti on siirretty momentiksi 30.32.47.

32. Maa- ja puutarhataloustuotteiden markkinointi ja tuotannon tasapainottaminen (osa EU)

Selvitysosa: Luvun nimike on muutettu. Maataloustuotteiden vientituesta, interventiovarastoinnista, yksityisestä varastoinnista ja eräistä muista maataloustuotteiden markkinoihin vaikuttavista toimenpiteistä aiheutuvat varsinaiset menot rahoitetaan kokonaisuudessaan EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston varoista. Unionista saatavan rahoituksen maksatusviiveen takia tarvittava väliaikainen kansallinen rahoitus on järjestetty maatalouden interventiorahaston kautta. Rahastolla ei ole toimintansa rahoittamiseksi peruspääomaa, vaan 1 500 milj. markan lainanottovaltuus. Niihin rahaston menoihin, joita EU ei rahoita esitetään siirrettäväksi rahastoon 25 milj. markan määräraha.

Interventiotoiminnasta rahastolle aiheutuvaksi bruttomääräiseksi maksatusvastuuksi arvioidaan 700 milj. mk vuodessa. Rahoituksen kannalta merkittävimpiä toimintoja ovat kotieläin- ja viljatuotteiden sekä sokerin vientituki, viljan interventiovarastointi, maidon tukiohjelmat sekä tärkkelystuki. Vuonna 1995 vientitukia maksettiin yhteensä 313,7 milj. mk. Vientitukimenojen kannalta suurimpia tuoteryhmiä olivat maito ja maitotuotteet (157,9 milj. mk), vilja ja viljatuotteet (117,4 milj. mk) ja naudanliha (20,2 milj. mk). Teollisuusvoitukea maksettiin 38,0 milj. mk ja sokerin varastointikorvauksia 26,2 milj. mk. Interventio-ostoja tehtiin 44,4 milj. markalla.

Vuonna 1997 otetaan käyttöön EU:n hedelmä- ja vihannesreformin mukainen jäsenmaissa pakollinen tukijärjestelmä.

41. *Maataloustuotannon tasapainottamismenot* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 36 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ennen vuotta 1995 päätetyistä maataloustuotannon tasapainottamisesta annetun lain (1261/89, muut. 975/90 ja 22/92) mukaisista sopimuksista, pellon metsityspalkkioista ja muista toimenpiteistä, maataloustuotannon ohjaamisesta annetun lain (446/77) mukaisista sopimuksista, maataloustuotannon ohjaamisesta ja tasapainottamisesta annetun lain (81/83) mukaisista sopimuksista ja metsityspalkkioista aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää maksuteknisistä syistä myös edellisiin vuosiin kohdistuviin menoihin.

Selvitysosa: Tasapainottamistoimenpiteistä arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja seuraavasti, milj. mk:

	1997	1998	1999	2000
Ennen vuotta 1995 tehdyt sopimukset	36	5	4	3

1997 määräraha	36 000 000
1996 määräraha	206 000 000
1996 lisämääräraha	—26 000 000
1995 tilinpäätös	292 000 000

42. *Luopumiskorvaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 473 800 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää luopumiseläkelain (16/74, muut. 1087/85, 1316/87, 998/88, 1304/90 ja 1337/92) ja luopumiskorvauslain (1330/92) mukaisten korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Luopumiskorvauslain voimassaolo päättyi vuoden 1995 lopussa. Luopumiskorvauslaista ja sitä edeltäneestä luopumiseläkelaista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja 440 600 000 mk vuonna 1998, 417 100 000 mk vuonna 1999 ja 393 400 000 mk vuonna 2000. Sen jälkeen vuotuiset menot alenevat asteittain ja loppuvat vuonna 2010.

1997 määräraha	473 800 000
1996 määräraha	470 000 000
1995 tilinpäätös	484 109 719

47. (30.31.47) *Maatalousyrittäjien luopumistuki ja pellonmetsitystuki (osa EU)* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 397 900 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/94) ja kasvihuonetuotannon ja omenanviljelyn lopettamistuesta annetun lain (1297/94) perusteella myönnettävien lopettamistukien ja hoitokustannusten sekä pellonmetsitystuen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon EU:n ja valtion osuus. Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan seuraavasti, milj. mk:

	Yhteensä	mistä EU:n osuus
Luopumistuet	235,9	89,3
Maatalouden metsätoimenpiteet, yhteensä	150	75
— metsityskustannukset	106	53
— metsityksen hoitopalkkio	4	2
— tulonmenetyskorvaus	40	20
Ennen v. 1995 sitoumuksista	2	—
Kasvihuonetuotannosta ja omenaviljelystä luopumistuki	10	—
Yhteensä	397,9	164,3

Luopumistukijärjestelmää toteutetaan EU:n hyväksymän ohjelman mukaisesti. Vuonna 1997 arvioidaan tehtävän maatalouden luopumistukea koskevia sitoumuksia noin 2 600 tilaa koskien. Näistä ja edellisinä vuosina myönnetyistä luopumistuista arvioidaan aiheutuvan menoja 235 900 000 mk vuonna 1997, 384 500 000 mk vuonna 1998, 496 000 000 mk vuonna 1999, 578 900 000 mk vuonna 2000 ja sen jälkeen vuoteen 2010 mennessä noin 1 000 000 000 mk. EU:n osuus menoista on noin 39 %. Momentille 12.30.01 on arvioitu kertyväksi EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston varoista 89 300 000 mk maatalousyrittäjien luopumistukea varten.

Ohjelma maatalouden metsätoimenpiteiksi on asetuksen (2080/92) mukaan pakollinen kaikissa EU:n jäsenmaissa. Suomen ohjelman mukaan edistetään pellonmetsitystä maksamalla tukea metsityskustannuksiin, tulonmenetyskorvausta ja metsityksen hoitopalkkiota. Tavoitteena on metsittää yhteensä 88 000 ha peltoa vuosina 1995—1999.

Ohjelman mukaan Suomessa arvioidaan vuonna 1996 tehtävän pellonmetsityssitoumuksia siten, että metsitettävä peltoala on 10 000 ha ja luopumiseläkejärjestelmän piiristä arvioidaan tulevan metsitettäväksi 4 000 ha. Vuosina 1997 ja 1998 arvioidaan vastaavasti sitoumuksia tehtävän 15 000 ha ja luopumiseläkejärjestelmän piiristä arvioidaan tulevan metsitettäväksi 4 000 ha. Metsityskustannukset maksetaan maanomistajille toteutuneiden kustannusten perusteella. Tulonmenetyskorvausta maksetaan kymmenen vuoden ajan sen jälkeen, kun metsitys on todettu hyväksyttävällä tavalla suoritetuksi. Lisäksi metsityksenhoitopalkkiota maksetaan 2. ja 4. vuotena siitä, kun metsitys on todettu suoritetuksi hyväksyttävällä tavalla.

Maatalouden metsätoimenpiteistä aiheutuviin menoihin arvioidaan tarvittavan vuonna 1997 150 000 000 mk, mistä EU rahoittaa puolet. Momentille 12.30.01 on arvioitu kertyväksi vastaavasti 75 000 000 mk maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston varoista maatalouden metsätoimenpiteitä varten. Maatalouden metsätoimenpiteitä koskevan ohjelman perusteella tehtävistä sopimuksista arvioidaan aiheutuvan menoja seuraavasti: vuonna 1998 170 000 000 mk, vuonna 1999 230 000 000 mk ja sen jälkeen vuoteen 2009 mennessä yhteensä 1 008 000 000 mk. Yhteisön rahoitusosuus vuosina 1998 ja 1999 tehtävän metsityksen osalta ratkeaa vasta sitten, kun EU päättää näiden vuosien budjettikehyksestä.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäksi 2 000 000 mk ennen vuotta 1995 tehdyistä metsityssitoumuksista aiheutuvina menoina, mikä jää kokonaan valtion vastattavaksi. Kansallisista varoista on tarkoitus lisäksi maksaa myös kasvihuonetuotannosta ja omenanviljelystä luopuville kertakorvauksia, joiden määräksi arvioidaan 10 000 000 mk.

1997 määräraha 397 900 000
1996 määräraha 274 000 000
1995 tilinpäätös 80 000 000

48. *Hedelmä- ja vihannestuottajien markkinaorganisaatioiden tuki (EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 15 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää EU:n rahoitusosuuksien maksamiseen kansallisten hedelmä- ja vihannestuottajien markkinaorganisaatioiden menoihin, jotka aiheutuvat hyväksyttyjen toimintaohjelmien mukaisista hedelmä- ja vihannestuotteiden markkinoiden tasapainottamistoimenpiteistä.

Selvitysosa: EU:n hedelmä- ja vihannesreformin mukaisesti otetaan käyttöön jäsenmaissa pakollinen tukijärjestelmä hedelmä- ja vihannestuottajien markkinaorganisaatioille. Järjestelmän mukaan kansallisesti tunnustetaan tuottajaorganisaatiot, joiden tehtävänä on jäsenvaltion hyväksymien toimintaohjelmien mukaisesti tarvittaessa tasapainottaa hedelmien ja vihannesten tarjontaa mm. menekinedistämistoimin tai vetämällä tuotteita pois markkinoilta. Toiminnasta aiheutuvista kustannuksista 50 % katetaan jäsentuottajilta perittävillä maksuilla ja 50 % valtion talousarviosta myönnettävällä tuella. EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta rahoitetaan 100 % valtion talousarviosta myönnettävästä tuesta. Tuottajaorganisaatiot perustavat toiminnan rahoittamista varten rahastot. Suomessa hedelmä- ja vihannestuottajien markkinaorganisaatioiden vuotuisiksi markkinoiden tasapainottamistoimenpiteistä aiheutuviksi menoiksi arvioidaan 30 000 000 mk, mistä 15 000 000 mk perittäisiin jäsentuottajilta maksuina ja 15 000 000 mk katettaisiin valtion talousarviosta myönnettävällä tuella, minkä tuen EU korvaa kokonaan. Vuonna 1997 tuloutuvaksi arvioitu EU:n osuus on merkitty momentille 12.30.01.

1997 määräraha 15 000 000

60. *Siirto interventiorahastoon (EU)*

Momentille myönnetään 25 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää interventiorahaston ottamien lainojen korkojen sekä niiden muiden maatalouden interventiorahastosta annetussa laissa (1206/94, muut. 989/95) ja asetuksessa (1587/94) tarkoitettujen menojen maksamiseen, joita ei rahoiteta EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta.

Selvitysosa: Määrärahalla katetaan interventiorahaston korko- ja muita menoja, joita vastaavia tuloja EU:n säädösten mukaan ei interventiorahastolle tulouteta.

1997 määräraha 25 000 000
1996 määräraha 110 000 000
1995 tilinpäätös 10 193 435

33. Maatilatalouden rakenteen ja maaseudun kehittäminen (osa EU)

Maatilatalouden kehittämisrahaston varoista saa käyttää enintään 3 000 000 mk rahaston maksuliikenteen, kirjanpidon ja perimistehtävien hoitamisesta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Kehittämisrahaston varoja ei ole tarkoitus käyttää tuotannon ohjaukseen. Hallituksen tarkoituksena on antaa eduskunnalle esitys laiksi, jonka perusteella maatilatalouden kehittämisrahaston maaomaisuutta voidaan luovuttaa korvauksetta luonnonsuojeluohjelmien toteuttamiseksi. Lisäksi hallituksen tarkoituksena on antaa esitys laiksi peruskuivatustoiminnan tukemisesta. Peruskuivatusta on tarkoitus ryhtyä tukemaan maatilatalouden kehittämisrahaston varoista. Maatilatalouden rakennetta ja rahoitusta ohjataan Euroopan unionin ja kansallisen lainsäädännön nojalla. EU:n lainsäädännöstä keskeinen on maatalouden rakenteiden tehokkuuden parantamisesta annettu neuvoston asetus (2328/91) ja kansallisesta laki maa- ja metsätalouden rakennepoliittisista toimenpiteistä (1303/94) sekä maaseutuelinkeinolaki (1295/90). EU:n osarahoittaman toiminnan osalta on kyse tavoitteen 5a mukaisista toimenpiteistä.

Valtion myöntämässä rahoitustuessa otetaan

huomioon maatilojen toimintaympäristössä Suomen EU:iin liittymisen takia aiheutunut muutos sekä liittymissopimuksen artiklan 141 perusteella saatu mahdollisuus korotetun investointituen myöntämiseen Etelä-Suomen vakavien vaikeuksien lieventämiseksi. Maatilatalouden rakenteen kehittämisen keskeisenä tavoitteena on luoda edellytykset kilpailukykyisen ja kannattavan toiminnan harjoittamiseen yrityskokoa kasvattamalla, yritystoimintaa monipuolistamalla sekä maatilojen pääomarakennetta parantamalla samoin kuin kustannuksia alentamalla. Rahoitustukea suunnataan erityisesti nuorille viljelijöille.

Viljelijöiden velanhoitokyvyn palauttamiseksi jatketaan maaseutuelinkeinolain mukaisia vapaaehtoisia velkajärjestelyjä osana kansallisia sopeuttamistoimia.

Maatalouden harjoittamisedellytyksiltä heikkojen ja kooltaan pienten maatilojen kehittymistä edistetään laajentamalla yritystoiminnan pohjaa muuhun kuin maatalouden perustuotantoon. Uusien työtilaisuuksien luomisen ohella kehitetään jo toimivia maaseutuyrityksiä.

Valtion toimenpiteillä edistetään maatilojen yhteistoimintaa ja tuotannontekijöiden järkiperäistä käyttöä sekä tuetaan maatalouden ympäristönsuojeluinvestointeja.

Kansallisen rahoituksen pääasiallisena rahoituslähteenä on maatilatalouden kehittämisrahasto. Sen pääoman arvioidaan laskevan vuonna 1997 alle 8 000 milj. markan tason ja laskevan edelleen vuosikymmenen loppupuolella.

Rahaston käytettävissä arvioidaan vuonna 1997 olevan edelliseltä vuodelta siirtyvät varat ja EU:lta tulevat tulot 46 milj. mk huomioon ottaen noin 1 540 milj. mk. Käytössä oleviin varoihin vaikuttaa huomattavasti se, missä laajuudessa kansallinen rahoitustoiminta käynnistyy vuonna 1996. Velkajärjestelytoiminnan arvioidaan supistavan vuonna 1997 rahaston tulokertymää noin 35 milj. markalla ja valtionvastuun laajenemisen noin 25 milj. markalla.

Maatilatalouden kehittämisrahaston sijoitusmenot koostuvat pääasiassa nuorten viljelijöiden käynnistystuen lainamuotoisesta osasta, maatilatalouden investointeihin myönnettävistä lainoista sekä valtion maanostotoiminnasta. Kulutusmenoja ovat muun muassa nuorten viljelijöiden käynnistystuen avustusmuotoinen osa, nuorten viljelijöiden navettainvestointien lisätuki, markkinointia varten perustettavien tuottajajärjestöjen tuki sekä avustukset ympäristönsuojeluinvestointeihin ja pienyritystoimintaan. Kulutusmenoja ovat myös aiemmin myönnettyjen aloittamis-, investointi- ja pienyritystoiminnan avustusten maksatukset. Varoja käytetään myös maataloudelliseen tutkimustoimintaan. Maatilatalouden kehittämisrahaston varoista on tarkoitus käyttää 6 000 000 mk Puun vuoden jatkotoimenpiteiden rahoittamiseen.

Vuonna 1997 EU-osarahoitteisten tukimuotojen toimeenpanoa tarkistetaan siten, että ohjelmakaudella 1995—1999 käytettävissä olevat varat voidaan täysimääräisesti hyödyntää. Uutena EU-osarahoitteisena tukimuotona otetaan käyttöön ns. täydentäviä tukitoimenpiteitä, mm. kirjanpidon tuki.

Pääosa vuoden 1997 korkotukilainojen myöntövaltuudesta käytetään kansallisesti rahoitettaviin maatilojen investointeihin, lisämaanostolainoitukseen, maatilojen asuinrakentamisen rahoittamiseen sekä asuntotilojen hankintaan. Korkotukivaroin on tarkoitus tukea myös niitä investointeja, joihin liittymissopimuksessa on saatu poikkeuslupa eli kana-, broiler- ja puutarhatalouden investointeja. Sikatalouden uudisrakennus- ja laajennusinvestoinnit rahoitetaan maatilatalouden kehittämisrahaston varoin ja peruskorjaukset korkotukivaroin.

Maaseudun kehittämisen keskeinen säädöstö muodostuu EU:n rakennerahastoja ja ohjelmatyötä koskevista neuvoston asetuksista (2052/88, 4253/93, 4254/88, 4255/88, 4256/88, 2081/93, 2082/93, 2083/93, 2084/93, 2085/93 ja 3193/94) sekä komission päätöksillä hyväksytyistä ohjelma-asiakirjoista ja kansallinen lainsäädäntö laista maa- ja metsätalouden rakennepoliittisista toimenpiteistä (1303/94), maaseutuelinkeinolaista (1295/90) sekä laista alueiden kehittämisestä (1135/93).

Maaseudun kehittämisessä keskeisiä tehtäviä ovat hallituksen maaseutuohjelman toteuttaminen ja muut maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän tehtävät, EU:n rakennerahastojen tuella toteutettavien aluekehitysohjelmien ja LEADER II-yhteisöaloiteohjelman (yhteistoiminta maaseudun talouden kehittämiseen tähtäävien toimien välillä) toimeenpano sekä tällaisen kehittämistoiminnan laajentaminen myös niille alueille, joilla toimintaa ei voida käynnistää LEADER-yhteisöaloitteen avulla.

Maaseutuohjelman mukaisena tavoitteena on pk-yritystoiminnan lisääminen, vahvistaminen ja monipuolistaminen, maatalousväestön toimeentuloperustan laajentaminen sekä maaseudun palvelujen ja vetovoimatekijöiden kehittä-

minen. Maaseudun työllisyys- ja toimeentulopohjaa laajennetaan parantamalla yritysten ja maatilojen toimintaedellytyksiä ja kilpailukykyä, laajentamalla luontopohjaisten voimavarojen käyttöä ja vahvistamalla osaamista.

Maaseudun kehittämisessä keskeinen tehtävä maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla on valtakunnallisten ja maakunnallisten aluekehitysohjelmien, eli tavoite 2 (teollisuuden rakennemuutoksesta kärsivät alueet), tavoite 5b (maaseutualueet) ja tavoite 6 (erittäin harvaan asutut alueet) -ohjelmien mukaisten kehittämishankkeiden toteuttaminen. Maa- ja metsätalousministeriö hallinnoi rahastovastuuministeriönä Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston (EMOTR) ohjausosaston varojen käyttöä tavoite 5b ja tavoite 6-ohjelmien sekä LEADER II-yhteisöaloiteohjelman toteuttamiseen. EMOTR:n osuus tavoite 6-ohjelman maaseutupaketin, tavoite 5b-ohjelman sekä LEADER ja INTERREG-yhteisöaloitteiden toteuttamisessa on koko ohjelmakauden 1995—1999 aikana vuosien 1996 ja 1997 indeksikorotukset huomioonotettuna noin 723 milj. mk (125 milj. ecua). Vuoden 1997 talousarviossa käytetään maaseudun kehittämiseen EMOTR:n rahoitusta noin 126 milj. mk. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla toteutetaan hankkeita myös Euroopan aluekehitysrahaston ja Euroopan sosiaalirahaston tuella.

Maatilatalouden rakenteen ja maaseudun kehittämiseen on tavoite 6- ja 5b-ohjelmien, maatalouden rakennetavoitteen 5a ja siihen kuuluvan elintarviketeollisuuden rakenneohjelman 866/90 sekä LEADER-yhteisöaloitteen vuosittaisen rahoituskehyksen ja niihin tehtävien indeksitarkistusten mukaan käytettävissä EMOTR:n ohjausosaston varoja vuonna 1997 yhteensä 718 milj. mk. Tätä vastaavasti käytetään valtion rahoitusta yhteensä 1 579,3 milj. mk, mistä maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan talousarviossa osoitetaan 1 429,1 milj. mk ja maatilatalouden kehittämisrahaston varoista 99,3 milj. mk, kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan momentilta 32.50.42 43,5 milj. mk ja opetusministeriön hallinnonalan momentilta 29.93.75 7,4 milj. mk.

Tähän lukuun on budjetoitu EMOTR:n ohjausosaston osarahoittamien kehittämistoimenpiteiden rahoitusta varten EU:n osuutta 197,3 milj. mk ja valtion osuutta 212,5 milj. mk. Lisäksi tässä luvussa on varattu Euroopan sosiaalirahaston tuella toteutettavien toimenpiteiden valtion rahoitusosuutta 15,7 milj. mk ja Euroopan aluekehitysrahaston tuella toteutettavien toimenpiteiden valtion rahoitusosuutta 40,1 milj. mk.

Lisäksi tähän lukuun on budjetoitu myös kokonaan kansallisesti rahoitettavan maaseudun kehittämistoiminnan rahoitus 61 milj. mk.

Kansallisen ja EU:n rahoitustuen kehittyminen tärkeimmissä maatilatalouden rakenteeseen ja maaseudun kehitykseen vaikuttavissa tukimuodoissa on vuosina 1994—1997 seuraava, milj. mk:

	1994 TP	1995 TP	1996 Arvio	1997 Arvio	mistä EU:n osuutta (arvio)
LAINAT:					
Kehittämisrahastosta	384	30	805	805	20
– josta 2328/91 art. 5—9 (investoinnit)	—	0	100	100	14
– josta 2328/91 art. 10—11 (nuoret vilj.)	—	0	250	250	6
– josta muut	384	30	455	455	—
Korkotukilainat (30.33.49)	577	0	850	800	—
Lainat yhteensä	961	30	1 655	1 605	20
KORKOTUKI JA -ETUUDET:					
Vakauttamislainoille (30.33.47)	44,3	33,3	5,0	23,0	—
Puutarhayrityslainoille (30.33.48)	—	40,0	5,0	16,0	—
Korkotukilainojen korkotuki (30.33.49)	177,2	199,6	194,5	205,0	—
Korkotuet yhteensä	221,5	272,9	204,5	244,0	—
AVUSTUKSET (myöntövaltuudet):					
– ympäristöinvestointiavustukset	83,6	0	80,0	80,0	—
– maaseudun pienyritystoiminnan avustukset	88,5	—	50,0	80,0	—

– muut avustukset (mm. porotalouteen, luontaiselinkeinoihin ja kolttalain mukaisiin investointeihin)	9,5	10,0	15,0	15,0	—
Rakenneasetus 2328/91					
– nuorten viljelijöiden käynnistystuki	61,6[1)]	0	90,0	90,0	36
– inventointiavustukset	—	—	5,0	5,0	1
– täydentävät tukitoimet	—	—	—	10,0	3
Asetukset 1305/72 ja 1360/78					
– tuottajajärjestöjen perustamistuki	—	0	10,0	21,5	8,5
Maaseudun kehittämishankkeet					
Luku 30.33 ja mom. 30.01.61 (EU)	—	104,0	252,2	495,9	126
MAKERA	51,6	10,0	40,0	0	—
Avustusvaltuudet yhteensä	294,8	124,0	542,2	797,4	174,5
Maatalouden tutkimushankkeet	8,3	16	17	17	—
KEHITTÄMISRAHASTO: käytettävissä olevat varat yhteensä	1 383,2	1 323,6	2 018	1 540	46
— omat tulot	1 076,7	1 009,6	867	799	—
— EU:lta	—	0	29	46	46

[1)] 31.12.1994 saakka myönnettiin maaseutuelinkeinolain nojalla maatilojen aloittamisavustuksena.

41. *Maataloustuotteiden varastotilojen rakentamisen korkotuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 80 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää maataloustuotevarastojen korkotukilainoista annetun lain (19/77, muut. 807/78 ja 997/79) mukaisista korkotukilainoista sekä aikaisemman lainsäädännön mukaisista vastaavista lainoista luottolaitoksille suoritettavien korkohyvitysten maksamiseen. Uusia lainoja ei enää myönnetä.

Mikäli korkokannassa tapahtuu sellaisia yleisiä muutoksia, joiden johdosta luottolaitoksen korkotukilainasta perimä korko alenee tai nousee, toteutetaan vastaava muutos lainansaajalta perittävässä korossa, kuitenkin siten, että lainan saajalta peritään aina vähintään viiden prosentin suuruinen korko.

Selvitysosa: Maataloustuotevarastojen korkotukilainojen lainapääoma oli vuoden 1995 lopussa 14 238 897 mk. Korkohyvityksen määrä vastaa luottolaitoksen perimän koron ja lainanmyöntövuoden menoarviossa lainan saajalta perittäväksi päätetyn koron erotusta. Korkohyvitystä maksetaan keskimäärin 1 % lainasaldosta. Myönnetyistä korkotukilainoista ei enää tulevina vuosina aiheudu valtiolle menoja.

1997 määräraha	80 000
1996 määräraha	280 000
1995 tilinpäätös	208 665

43. *Maaseudun kehittäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 61 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää maaseudun kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määräraha on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukainen aluekehitysraha.

Selvitysosa: Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan eri käyttötarkoituksiin seuraavasti:

	mk
Seudullinen kehittäminen	5 000 000
Valtakunnalliset tutkimus- ja kehittämishankkeet	23 700 000
Kansallinen lisärahoitus tavoite 6 -alueen kehittämiseen	20 000 000
Kansallinen lisärahoitus tavoite 2 ja 0 -alueiden kehittämiseen	12 000 000
Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän menot	300 000
Yhteensä	61 000 000

Määräraha jaetaan maa- ja metsätalousministeriön määräämällä tavalla. Seudulliseen kehittämistoimintaan tarkoitettu tuki käytetään maaseutuohjelman mukaisesti toimintaryhmien tukemiseen alueilla, joilla tällaista toimintaa ei voida käynnistää LEADER-yhteisöaloitteen avulla. Valtakunnallisiin maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeisiin tarkoitetun tuen jakopäätökset valmistellaan maaseutupolitiikan yhteistyöryhmässä. Kansallinen lisärahoitus tavoite 6 -alueen kehittämiseen käytetään kehittämistoimenpiteisiin niissä maakunnissa, joissa pääosa EU:n rakennerahastojen tavoite 6 -ohjelman mukaisesta rahoituksesta on sidottu luonnonhaittakorvauksiin. Kansallinen lisärahoitus tavoite 2 -alueiden ja tavoitealueiden

ulkopuolisten ns. 0 -alueiden kehittämiseen käytetään kehittämistoimenpiteisiin, joiden tarkoituksena on tasoittaa tavoitealueiden rajauksesta aiheutuvaa, olosuhteisiin nähden liian jyrkkää eroa maaseudun kehittämistoimenpiteiden kohdentamisessa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä yhteensä 125 300 000 mk, mistä 94 300 000 mk Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosastosta osittain rahoitettavien hankkeiden ja 28 600 000 mk yhteisöaloitteiden sekä 2 400 000 mk Euroopan sosiaalirahastosta osittain rahoitettavien hankkeiden valtion rahoitusosuuden siirtona momentille 30.33.44.

1997 määräraha	61 000 000
1996 määräraha	170 600 000
1995 tilinpäätös	115 940 000

44. *Aluekehitysohjelmien toteuttaminen (EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 268 400 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosastosta (EMOTR-O) osaksi rahoitettavien maaseudun kehittämisohjelmien ja yhteisöaloitteiden ja pilottihankkeiden valtion rahoitusosuuksien maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös Euroopan sosiaali- (ESR) ja aluekehitysrahastosta (EAKR) osaksi rahoitettavia tavoiteohjelmia toteuttavien hankkeiden ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden valtion rahoitusosuuksien maksamiseen. Määrärahasta on varattu 212 540 000 mk maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosaston, 40 120 000 mk aluekehitysrahaston ja 15 740 000 mk sosiaalirahaston hankkeiden valtion rahoitusosuutta varten. Määräraha on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukainen aluekehitysraha.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon vahvistetut tavoiteohjelmat ja LEADER-yhteisöaloite, joiden mukaiset valtion rahoitusosuudet lisääntyvät 78 120 000 mk vuoden 1996 budjetoituun verrattuna. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon siirtona yhteensä 157 120 000 mk, mistä 125 300 000 mk siirtona momentilta 30.33.43, 1 600 000 mk siirtona momentilta 30.34.40, 17 220 000 mk siirtona momentilta 30.86.44, 8 000 000 mk siirtona momentilta 30.85.31 ja 5 000 000 mk siirtona momentilta 30.85.77. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 24 120 000 mk EAKR:sta osaksi rahoitettavien muiden ministeriöiden hallinnonalalla aiemmin budjetoitujen ja 9 040 000 mk ESR:sta osaksi rahoitettavien muiden ministeriöiden hallinnonalalla aiemmin budjetoitujen LEADER-yhteisöaloitteen valtionosuuksina.

EMOTR-O:n tuella toteutettaviin toimenpiteisiin tarkoitettua määrärahaa käytetään tavoite 6 -ohjelman maaseutupaketin ja tavoite 5b -ohjelman kehittämishankkeiden rahoitukseen sekä LEADER-yhteisöaloitteen rahoitukseen.

LEADER-yhteisöaloitteeseen tarkoitettu määräraha kattaa EU:n kaikkien rakennerahastojen valtion vuoden 1997 rahoitusosuuden. Valtion rahoitusosuus 60 300 000 mk on 85 % yhteisöaloitteen koko kansallisesta rahoituksesta. Siitä 27 140 000 mk arvioidaan käytettävän osaksi EMOTR-O:sta rahoitettaviin hankkeisiin, 24 120 000 mk osaksi EAKR:sta rahoitettaviin hankkeisiin ja 9 040 000 mk osaksi ESR:sta rahoitettaviin hankkeisiin. Vastaavista EU:n rahoitusosuuksista osa on budjetoitu vuonna 1995 ja 1996 ja loppuosa otetaan huomioon vuoden 1998 talousarvioesityksessä sisäasiainministeriön, maa- ja metsätalousministeriön ja työministeriön pääluokissa.

EAKR:n tuella toteutettavien toimenpiteiden valtion rahoitusosuutta käytetään pääasiassa tavoiteohjelmien 2, 5b ja 6 mukaisten vesistö- ja vesihuoltohankkeiden rahoitukseen sekä paikkatietoteknologian käytön kehittämiseen. Vastaava EAKR:n rahoitusosuus on merkitty momentille 26.98.61.

ESR:n tuella toteutettavien toimenpiteiden valtion rahoitusosuutta käytetään tavoiteohjelmien 6 ja 5b mukaisten neuvonta- ja koulutushankkeiden rahoitukseen. Vastaava ESR:n rahoitusosuus on merkitty momentille 34.01.61.

Hyväksytyistä ohjelmista arvioidaan aiheutuvan menoja 481 300 000 mk vuonna 1998 ja 499 700 000 mk vuonna 1999.

EU-rakennerahastojen ja valtion osuuden arvioidaan jakautuvan eri tavoitteille ja toimenpiteille seuraavasti:

	Tavoite 2	Tavoite 5a	Tavoite 5b	Tavoite 6	YHT.
EMOTR:N RAHOITUSOSUUS					
Kehittämishankkeet			81,4	45,1	126,5
— maataloudelliset			74,1	40,2	114,3
– josta saamelaismuseo OPM				5,5	5,5
— metsätaloudelliset			7,3	4,9	12,2
Yhteisöaloitteet			0	0	0,0
Ahvenanmaa (ei LFA)		1,1			1,1
Elintarviketeollisuus KTM		63,4		6,3	69,7
YHTEENSÄ		64,5	81,4	51,4	197,3
VALTION RAHOITUSOSUUS					
EMOTR-hankkeet			142,7	42,7	185,4
— maataloudelliset			130,4	37,8	168,2
— metsätaloudelliset			12,3	4,9	17,2
Yhteisöaloitteet (LEADER)			40,1	20,2	60,3
EAKR-hankkeet	3,5		8,0	4,5	16,0
ESR-hankkeet			3,7	3,0	6,7
YHTEENSÄ	3,5		194,5	70,4	268,4
KAIKKI YHTEENSÄ	3,5	64,5	275,9	121,8	465,7
MOMENTIN MÄÄRÄRAHAAN LIITTYVÄ RAHOITUS MUILLA MOMENTEILLA					
EAKR:n rahoitusosuus (26.98.61)	4,0		9,5	4,0	17,5
ESR:n rahoitusosuus (34.01.61)			2,6	3,6	6,2
Valtion rahoitusosuus, elintarviketeollisuus (32.50.42)		39,3		4,2	43,5
Valtion rahoitusosuus, saamelaismuseo (29.93.75)				7,4	7,4

1997 määräraha 268 400 000

47. *Maatalouden kohdennettujen vakauttamislainojen korkoavustus* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 23 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää vuosina 1992—1993 myönnettyjen vakauttamislainojen korkoavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Vuosina 1992—1993 huomattavissa taloudellisissa vaikeuksissa oleville maatiloille myönnettyjen lainojen määrä oli vuoden 1995 lopussa 2 003 lainaa, joiden lainakanta oli 672 607 899 mk. Vuonna 1997 korkoavustuksiin arvioidaan tarvittavan yhteensä 28 000 000 mk. Vuodelta 1996 arvioidaan siirtyvän 5 000 000 mk käytettäväksi vuonna 1997. Kansallisen tukipaketin yhteydessä on sovittu, että korkoavustusta maksetaan 31.10.1998 saakka. Vuonna 1998 korkoavustuksen tarpeen arvioidaan olevan 20 000 000 mk.

1997 määräraha 23 000 000
1996 määräraha 5 000 000
1995 tilinpäätös..... 33 300 000

48. *Puutarhayritysten korkoavustus* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 16 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää puutarhayrityksille myönnettävien korkoavustusten maksamiseen olemassa oleville lainoille sekä uusille suhdannelainoille luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain nojalla. Lisäksi määrärahaa saa käyttää korkoavustuksiin Kera Oy:n ja Arsenal Oy:n vastaaviin tarkoituksiin myöntämille lainoille. Korkohyvityksen määrä on lainan muuttamisesta tai nostamisesta lukien viiden ensimmäisen lainavuoden aikana 4 %-yksikköä. Lainoja saa hyväksyä vuonna 1997 korkotukilainoiksi niiden hakemusten perusteella, jotka on jätetty vuoden 1995 aikana, kuitenkin enintään 25 000 000 mk.

Selvitysosa: Vuoden 1995 1 000 000 000 markan myöntövaltuutta ei EU:n hyväksymismenettelyn vuoksi ehditty käyttää vuoden 1995 aikana. Vuonna 1996 myöntövaltuus on 750 000 000 mk, mistä arvioidaan käytettävän noin 600 000 000 mk. Korkoavustukseen arvioidaan tarvittavan varoja 21 000 000 mk vuon-

na 1997. Vuodelta 1996 arvioidaan siirtyvän vuonna 1997 käytettäväksi 5 000 000 mk.

Korkoavustuksista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuosittain seuraavasti:

	1997 milj. mk	1998 milj. mk	1999 milj. mk	2000- milj. mk
Vuoden 1996 korkotukilainoista	20,2	19,1	17,2	19,9
Vuoden 1997 korkotukilainoista	0,8	0,9	0,8	1,1
Yhteensä	21,0	20,0	18,0	21,0

1997 määräraha 16 000 000
1996 määräraha 5 000 000
1995 tilinpäätös..... 40 000 000

49. *Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 195 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää maa- ja metsätalouden rakennepoliittisista toimenpiteistä annetun lain (1303/94), maaseutuelinkeinolain (1295/90, muut. 805/93, 1092/93, 1093/93, 25/94 ja 1304/94) ja maatilalain (188/77) mukaisista korkotukilainoista, aikaisemman lainsäädännön mukaisista perusluotoista sekä eräiden maatilatalouden luottojen vakauttamisesta annettujen lakien (398/81 ja 511/85) mukaisista lainoista sekä maaseudun pienimuotoisen elinkeinotoiminnan edistämisestä annetun lain (1031/86, muut. 1041/89) mukaisista korkotukilainoista luottolaitoksille suoritettavien korkohyvitysten maksamiseen.

Vuonna 1997 korkotukilainoja saa hyväksyä enintään 800 000 000 mk.

Määrärahasta on osa alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Vuonna 1995 korkotukilainoja ei myönnetty, vuoden 1996 myöntövaltuudesta 850 000 000 mk arvioidaan käytettävän 400 000 000 mk. Vuosina 1996 ja 1997 myönnettävistä korkotukilainoista arvioidaan maksettavan luottolaitoksille korkotukea viisi prosenttiyksikköä. Ennen vuotta 1995 myönnetyistä maaseutuelinkeinolain mukaisista lainoista maksetaan luottolaitokselle 50 % luottolaitoksen perimästä kokonaiskorosta, jonka arvioidaan olevan keskimäärin 9 %. Maatilalain mukaisille lainoille maksetaan korkohyvitystä lainansaajilta perittävän koron muutosten johdosta myöntövuodesta ja lainalajista riippuen keskimäärin 2—3,5 % lainojen maksamatta olevasta pääomasta. Maaseudun pienimuotoisen elinkeinotoiminnan edistämisestä annetun lain mukaisten lainojen korkohyvitys on 2,25 %. Koko lainakanta huomioon ottaen korkohyvitystä maksetaan keskimäärin 4,3 % lainapääomasta. Myönnettyjen lainojen pääoma oli vuoden 1995 lopussa yhteensä 4 653 414 792 mk.

Korkotukilainoista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuosittain seuraavasti:

	1998 milj. mk	1999 milj. mk	2000 milj. mk	2001- milj. mk
Vuoden 1997 korkotukilainoista	37	33	30	126
Aikaisempien vuosien korkotukilainoista	183	167	151	865
Yhteensä	220	200	181	991

1997 määräraha 195 000 000
1996 määräraha 219 500 000
1996 lisämääräraha..... —25 000 000
1995 tilinpäätös 199 608 578

34. Muut maatalouden menot

40. *Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 68 400 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää maaseudun neuvontajärjestöjen valtionavusta annetun valtioneuvoston päätöksen (VNp 1472/92) mukaisesti lähinnä neuvontaan ja tutkimukseen myönnettävien valtionapujen maksamiseen käyttösuunnitelmassa eriteltyihin toimintoihin.

Käyttösuunnitelma:	mk
Maatilatalouden ja muiden maaseutuelinkeinojen kehittäminen	52 750 000
Kotieläinjalostuksen ja -neuvonnan kehittäminen	6 300 000
Maaseutuelinkeinojen rationalisoinnin kehittäminen	1 200 000
Puutarhatalouden kehittäminen	4 250 000
Luonnonmukaisen tuotannon kehittäminen	3 900 000
Yhteensä	68 400 000

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 1 600 000 mk EU:n sosiaalirahastosta rahoitettavien ohjelmien sisältämien hankkeiden valtion rahoitusosuuden siirtona momentille 30.33.44.

Valtionapua myönnetään maaseudun neuvontajärjestöille maatilatalouden ja maaseudun muun yritystoiminnan kehittämiseen ja elinvoimaisen maaseudun säilyttämiseen yhteiskunnan kannalta tarpeellisena pidettävällä tavalla. Neuvonnan vaikutusmahdollisuudet ja alueelliset kehittämistarpeet huomioon ottaen valtionapua kohdennetaan asetettavien vaikuttavuustavoitteiden mukaisesti.

Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 1997 talousarvion valmisteluun liittyen asettanut maaseutuneuvonnalle alustavasti seuraavat avaintulosalueet ja tulostavoitteet:

Maaseutuyritysten kilpailukyvyn ja sopeutumisen parantamiseksi alennetaan kotoisen rehun sekä lopputuotteen tuotantokustannuksia.

Maaseutuyritysten tuotteiden, palvelujen sekä tuotantotoiminnan laadun parantamiseksi neuvontajärjestö huolehtii maataloustuotannon laadun määrittelemiseen ja varmentamiseen kuuluvista hankkeista sen mukaisesti kuin maa- ja metsätalousministeriö tulee edellyttämään.

Maaseutuympäristön hoidon edistämisen osalta neuvonta keskittyy laatimaan neuvonnan toteuttamisvastuulla olevat ympäristönhoito-ohjelmat. Luonnonmukaisen tuotannon neuvontaa tehostetaan vuonna 1996 laadittavan luonnonmukaisen tuotannon neuvonnan kehittämissuunnitelman pohjalta.

Maaseutuelinkeinojen monipuolistamista ja verkostotaloutta edistetään liiketoimintasuunnitelmia laatimalla sekä neuvontaresursseja kohdentamalla.

Käyttösuunnitelman kohdassa Puutarhatalouden kehittäminen määräraha osoitetaan Puutarhaliitolle, Svenska Trädgårdsförbundetille ja alueellisille neuvontajärjestöille ammattimaisen puutarhaneuvonnan kehittämiseen.

Käyttösuunnitelman kohdasta Luonnonmukaisen tuotannon kehittäminen käytetään 1 500 000 mk luomutuotteiden markkinoinnin kehittämiseen ja kuluttajatiedotukseen.

1997 määräraha	68 400 000
1996 määräraha	69 250 000
1995 tilinpäätös	74 820 000

41. *Kasvinsuojelun korvaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 160 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kasvinsuojelulain (1203/94) 9 §:ssä tarkoitettujen korvausten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös enintään 1 660 000 mk Siemenperunakeskuksen tuotantoalueella noudatettavista perunanviljelyn vaatimuksista annetun lain (356/95) 2 ja 3 §:stä johtuvien perunanviljelyn lisäkustannusten ja perunan vaalean rengasmädän tehostetun hävittämisen aiheuttamien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 9 340 000 mk siirtona momentille 30.83.21 luonnonmukaisen tuotannon valvonnan järjestämisestä aiheutuvina kustannuksina, rehu- ja lannoitelain mukaisina palkkioina ja korvauksina sekä siemenkauppalain mukaisina palkkioina ja korvauksina ja 2 000 000 mk siirtona momentille 30.01.21 teurasruhojen luokituksen valvonnan menoina, maitokiintiörekisterin korvauksina sekä kotieläinjalostus- ja hevostalouslain ja maataloustuotannon tasapainottamisesta annetun lain (1261/89) 27 §:n mukaisina palkkioina ja korvauksina.

1997 määräraha	3 160 000
1996 määräraha	13 100 000
1995 tilinpäätös	7 771 756

42. *Hukkakauran torjunnasta aiheutuvat menot*

Momentille myönnetään 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää hukkakauran torjunnasta annetun lain (178/76, muut. 1660/91 ja 1170/93) ja asetuksen (541/76) mukaisiin tarkoituksiin. Määrärahaa saa käyttää myös edellisiin vuosiin kohdistuvien hukkakauran torjuntakorvauksien maksamiseen.

1997 määräraha	200 000
1996 määräraha	200 000
1995 tilinpäätös	169 617

44. *Hevostalouden edistäminen vedonlyönnistä hevoskilpailuissa kertyvillä varoilla* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 22 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää totopeliasetuksen (236/95) 6 §:ssä tarkoitetusta valtion osuudesta suoritettavien avustusten maksamiseen, valtionavusta hevoskasvatuksen edistämiseen ja hevosurheilun tukemiseen annetun asetuksen (244/92) mukaisesti sekä luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/77) mukaisten lainojen korkohyvitysten ja hevostalousneuvottelukunnan sekä hevostalouslain (796/93) mukaisten menojen maksamiseen. Vuonna 1997 ei hyväksytä luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain mukaisia uusia korkotukilainoja. Aiemmin myönnettyjen korkotukilainojen korkohyvitysten määrä on neljän ensimmäisen lainavuoden aikana 4 prosenttia ja lainavuosien 5—8 aikana 2 prosenttia. Kahdeksannen lainavuoden jälkeen korkohyvitystä ei makseta.

Selvitysosa: Vedonlyönnistä hevoskilpailuissa arvioidaan valtionosuutena kertyvän 26 000 000 mk, jota vastaava tulo on merkitty momentille 12.30.30. Kun valtion osuudesta käytetään luvussa 30.70 myönnettäviä määrärahoja vastaavasti Maatalouden tutkimuskeskukselle hevostalouden tutkimukseen 1 000 000 mk ja kun valtion osuudesta lisäksi vähennetään vuoden 1994 kolmannen lisätalousarvion momentin 30.34.44 selvitysosan perusteluihin viitaten 3 000 000 mk, valtion osuudesta jää tälle momentille 22 000 000 mk käytettäväksi hevostalouden edistämistä ja hevostalouden tukemista varten.

Määrärahan arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Avustus hevostalousjärjestöjen toiminnan tukemiseen	2 000 000
Korkotuki	600 000
Avustus raviratojen rakentamiseen ja varustamiseen	2 500 000
Avustus hevoskasvatukseen	12 193 000
Palkintotuki ja muut avustukset	4 700 000
Hevostalousneuvottelukunnan menot	7 000
Yhteensä	22 000 000

Aikaisemmin myönnetyistä korkotukilainoista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja 400 000 mk vuonna 1998, 300 000 mk vuonna 1999 ja sen jälkeen yhteensä 200 000 mk.

1997 määräraha	22 000 000
1996 määräraha	19 000 000
1995 tilinpäätös	21 925 348

45. *Valtionapu 4H-toimintaan*

Momentille myönnetään 25 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää 4H-toiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: Määrärahalla on tarkoitus tukea työ-, yrittäjyys-, ympäristö- ja kansainvälisyyskasvatusta. Lisäksi määrärahaa voidaan käyttää lannoitesäkkien keräystoimintaan.

1997 määräraha	25 500 000
1996 määräraha	25 500 000
1995 tilinpäätös	25 500 000

47. *Kasvinjalostustoiminnan edistäminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain (896/77, muut. 1305/88) mukaisesti kasvinjalostajille jalostukseen, kotimaisen kasvinjalostustoiminnan edistämiseen sekä siihen ja kasvigeeniresurssien säilyttämiseen ja käyttöön liittyvään tutkimukseen.

Selvitysosa: Lain 6 §:n mukainen määrärahan vähimmäismäärä on 3 500 000 mk, mitä vastaavat tulot on merkitty momentille 12.30.32.

1997 määräraha	4 500 000
1996 määräraha	4 500 000
1995 tilinpäätös	3 870 145

36. Kala-, riista- ja porotalous (osa EU)

Selvitysosa: Luvussa budjetoitujen määrärahojen määrä on noin 193 milj. mk, mitä vastaavasti valtiolle arvioidaan kertyvän tuloja noin 135 milj. mk. Suurimmat tuloerät, joita vastaavat menot on budjetoitu tässä luvussa ovat riistanhoitomaksu- ja kalastuksenhoitomaksukertymät. Lisäksi luvussa on budjetoitu ne määrärahat, jotka tarvitaan EU:n kalastuspolitiikan toimeenpanon edellyttämien ohjelmien toteuttamiseen Suomessa.

25. *Kalakannan hoitovelvoitteet* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää vesioikeudellisten velvoitepäätösten lupaehtojen edellyttämistä kalakannan hoitotoimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Vastaavat tulot on merkitty momentille 12.30.40. Määrärahan käyttöön kohdistuva arvonlisävero maksetaan momentilta 28.99.23.

1997 määräraha	6 000 000
1996 määräraha	6 000 000
1995 tilinpäätös	4 882 797

40. *Metsästyksen ja riistanhoidon edistäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 35 309 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/93, muut. 1398/95) 3 §:ssä tarkoitettujen menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon riistanhoitomaksun suorittaneiden henkilöiden keskimääräinen lukumäärä, joka oli 294 240 vuosina 1993—1995 ja riistanhoitomaksun säilyttäminen edelleen 120 markan suuruisena. Vuonna 1997 kertyväksi arvioidut riistanhoitomaksut on merkitty momentille 12.30.39.

1997 määräraha	35 309 000
1996 määräraha	35 407 000
1995 tilinpäätös	35 340 991

41. *Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 14 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/93) 6 §:ssä tarkoitettujen menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Vastaava tulo on merkitty momentille 12.30.35. Määrärahaa käytetään hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisemisestä ja korvaamisesta sekä hirvieläinkantojen seurannasta ja hirvieläinten tutkimuksesta aiheutuviin menoihin.

1997 määräraha	14 000 000
1996 määräraha	21 300 000
1995 tilinpäätös	12 028 414

42. *Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen*

Momentille myönnetään 9 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää petoeläinten tappamien porojen ja petoeläinten aiheuttamien muiden vahinkojen korvaamisesta, vahinkojen estämisestä ja petoeläinkantojen suojelemiseksi tarvittavista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

1997 määräraha	9 000 000
1996 määräraha	8 000 000
1995 tilinpäätös	6 682 397

43. *Porotalouden edistäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 9 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää porotalouden edistämiseen myönnettävien valtionapujen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Suomen ja Norjan sekä Suomen ja Venäjän välisten poroaitasopimusten edellyttämät rakennus- ja kunnossapitotoimenpiteet. Määrärahan arvioidaan jakautuvan eri käyttötarkoituksiin seuraavasti:

	mk
Porotalouden koetoiminta	300 000
Paliskuntain yhdistyksen tukeminen	4 500 000
Poroaitojen rakentaminen ja kunnossapito	4 700 000
Yhteensä	9 500 000

1997 määräraha	9 500 000
1996 määräraha	7 500 000
1995 tilinpäätös	9 540 000

44. *Tenojoen kalastuslupamaksut* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 400 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Tenojoen kalastus-

lupatuloista kalastuskunnille ja muille vesialueen omistajille palautettavan osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vuonna 1996 kertyväksi arvioidusta Tenojoen kalastuslupatulosta kalastuskunnille ja muille vesialueen omistajille palautettavana osuutena noin 1 400 000 mk. Tenojoen kalastusluvista vuonna 1997 kertyvä tulo on merkitty momentille 12.30.41.

1997 määräraha	1 400 000
1996 määräraha	1 400 000
1995 tilinpäätös	1 187 886

45. *Kalatalouden edistäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 43 257 000 mk.

Määrärahasta saa käyttää kalastuslain (286/82, muut. 1355/93) 91 §:n perusteella enintään 42 479 000 mk vesialueiden omistajille kalavesien käytöstä maksettaviin korvauksiin, kalastusaluetoiminnasta, kalastusalan järjestöjen toiminnasta, kalatalouden edistämisestä sekä valtiolle maksun kannosta aiheutuvien menojen maksamiseen ja enintään 778 000 mk kalastuslain (503/51, muut. 759/72) 101 §:n perusteella kalavesien hoitoon, kalakantojen parantamiseen, kalastusalan järjestöjen toiminnan tukemiseen, kalavesien hoitoon liittyvään tutkimus- ja koetoimintaan sekä kalastuksenhoitomaksun perimisestä aiheutuvien kustannusten suorittamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon, että kalastuksenhoitomaksun suorittaneiden henkilöiden keskimääräinen lukumäärä vuosina 1993—1995 oli pohjoisten kuntien osalta 25 923 kpl ja muun Suomen osalta 530 984 kpl ja että kalastuslain (503/51, muut. 909/77 ja 1068/88) 83 §:n mukainen pohjoisten kuntien kalastuksenhoitomaksu on tarkoitus säilyttää 30 markan suuruisena ja kalastuslain (286/82, muut. 1355/93) 88 §:n mukainen muun Suomen kalastuksenhoitomaksu on 80 markan suuruinen. Lisäksi on tarkoitus tehostaa kalastuksenhoitomaksun markkinointia. Lakien mukainen määrärahan vähimmäismäärä on 43 257 000 mk. Vuonna 1997 kertyviksi arvioidut kalastuksenhoitomaksut on merkitty momentille 12.30.37.

1997 määräraha	43 257 000
1996 määräraha	45 890 000
1995 tilinpäätös	47 826 000

46. *Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepolitiikan edistäminen (osa EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 69 700 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää elinkeinokalatalouden kansallisesti rahoitettavista edistämistoimenpiteistä aiheutuvien menojen sekä kalatalouden ohjausvälineen varoista, maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta ja muusta EU-talousarviosta rahoitettavien kalataloutta koskevien toimenpiteiden EU:n osuuden ja valtion rahoitusosuuksien maksamiseen. Määrärahasta on varattu 22 180 000 mk EU:n osarahoittamien toimenpiteiden kansallista rahoitusosuutta varten.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon EU:n tukiosuutta vastaavat menot 34 750 000 mk ja kansallinen tuki 22 180 000 mk eli määrärahassa on yhteensä 56 930 000 mk Euroopan unionin yhteisen kalastuspolitiikan mukaisia menoja. Momentille 12.30.03 on arvioitu kertyvän 33 750 000 mk kalatalouden tukemiseen ja momentille 12.30.01 1 000 000 mk kalatalouden interventiotoimintaan. Määrärahaa käytetään myös kalatalouden korkotukilainoista annetun lain (1/76, muut. 565/89) ja kalastusvakuutuslain (331/58, muut. 240/92) mukaisten sekä maa- ja metsätalousministeriön määräämin perustein avustuksina kalan kuljetuksesta, kalatalouden tiedottamisesta, kalankäytön edistämisestä, kahdenvälisten kalastussopimusten nojalla myönnetyistä saaliskiintiöistä sekä muusta elinkeinokalatalouden edellytysten parantamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Vuonna 1997 näihin tarkoituksiin tarvitaan 12 770 000 mk, joka jää kokonaan valtion varoista maksettavaksi.

Määrärahan arvioitu käyttö, milj. mk:

	Kansallinen osuus	EU:n osuus (KOR)	Yhteensä
Sektorisuunnitelma	15,80	26,74	42,54
6-ohjelma	4,18	4,52	8,70
Yhteisöaloite (Pesca)	2,20	2,49	4,69
EMOTR:n toimenpiteet	—	1,0	1,0
Yhteensä	22,18	34,75	56,93
Kansalliset toimenpiteet	12,77	—	12,77
Yhteensä	34,95	34,75	69,70

Pesca-yhteisöaloitetta rahoitetaan KOR:n lisäksi myös EAKR:n varoista, jotka on budjetoitu sisäasiainministeriön hallinnonalalle ja ESR:n varoista, jotka on budjetoitu työministeriön hallinnonalalle.

Vuoden 1995 lopussa arvioitu kalastajalainojen pääomakanta oli 24 584 000 mk ja kalan markkinointilainojen pääomakanta 12 758 000 mk. Korkotukilainoista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja seuraavasti:

	1997 milj. mk	1998 milj. mk	1999 milj. mk	2000 milj. mk	2001- milj. mk
Aikaisempien vuosien korkotukilainoista	0,33	0,26	0,20	0,14	0,30

1997 määräraha 69 700 000
1996 määräraha 66 000 000
1996 lisämääräraha 7 500 000
1995 tilinpäätös 74 612 000

77. *Kalataloudelliset rakentamis- ja kunnostushankkeet* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää luonnonravintolammikoiden suunnittelu- ja rakentamishankkeiden sekä lähinnä vaelluskalakantojen turvaamiseen ja elvyttämiseen tähtäävien kalataloudellisten kunnostushankkeiden sekä muiden kalataloutta edistävien rakennushankkeiden suunnittelu- ja toteuttamismenojen maksamiseen.

1997 määräraha 4 500 000
1996 määräraha 4 500 000
1995 tilinpäätös 4 500 000

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tutkimus ja tarkastus

(Luvut 30.38, 65, 70, 72, 76, 83 ja 84)

Selvitysosa: Hallinnonalan tutkimusta ohjataan ja rationalisoidaan siten, että se palvelee tehokkaasti päätöksentekoa, hallinnonalan tavoitteiden saavuttamista ja hallinnon asiakkaita. Maa- ja metsätalousministeriö koordinoi kotimaassa EU:n 4. tutkimuksen ja kehittämisen puiteohjelmaan kuuluvaa maatalous-kalatalousohjelmaa, joka sisältää maa-, metsä-, kotieläin-, puutarha-, elintarvike- ja kalatalouden alkutuotantoon, tuotantopanoksiin, jatkojalostukseen ja tuotteiden loppukäyttöön liittyvän tutkimuksen. Eläintautien ja kasvitautien leviämisen estämiseksi suoritettava tarkastus ja valvonta samoin kuin eläimistä saatavien elintarvikkeiden, rehujen ja kasvituotteiden laadun ja turvallisuuden varmentamiseksi suoritettava tarkastus ja valvonta on osa EU:n tarkastus- ja valvontajärjestelmää, josta on säädetty EU:n direktiiveissä ja kansallisissa säännöksissä. Yksityiskohtaiset toiminnan tavoitteet on esitetty seuraavissa tutkimus- ja tarkastuslaitoksia koskevissa lukuperusteluissa.

38. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 1997 talousarvion valmisteluun liittyen asettanut alustavasti Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselle seuraavat tulostavoitteet.

Tutkimuslaitoksen toiminta evaluoidaan vuonna 1997.

Kalakantojen ja kalavesien tutkimuksessa tuotetaan tutkimuksia kantojen tilasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä sekä kalakantojen hoitomenetelmistä eri ympäristöissä. Tärkeimmistä kalavaroista tehdään kanta-arviot saalisennusteineen.

Elinkeinokalatalouden tutkimuksessa analysoidaan kalan hinnanmuodostuksen, kulutuskäyttäytymisen, markkinoiden rakenteen ja kannattavuuden merkitystä kalamarkkinoiden toiminnassa. Vesiviljelytutkimuksen tavoitteena on luoda tiedolliset edellytykset viljelyelinkeinon rakenteelliselle monipuolistumiselle, kannattavuuden paranemiselle ja elinkeinon toimintaedellytysten säilymiselle myös tiukentuvien ympäristövaatimusten vallitessa.

Riistantutkimuksessa tuotetaan arviot riistakantojen runsaudesta mm. metsästyksen suunnittelun pohjaksi. Elinympäristötutkimuksissa selvitetään erityisesti metsän ja viljelysympäristön rakenteen ja käytön vaikutuksia riistan hyvinvointiin. Lisäksi tutkitaan nisäkäspetojen aiheuttamien vahinkojen esiintymistä ja estämistä.

Porotutkimuksessa saatetaan loppuun porolaidunten kartoitus ja selvitetään laidunten kantokyvyn ja poromäärien suhdetta. Lisäksi tutkitaan yksittäisten poronhoitotoimien ekologista ja taloudellista kestävyyttä. Tutkimusta kansainvälistetään.

Vesiviljely. Uhanalaisten kantojen elvyttämisen tärkeimpinä kohteina ovat Perämereen laskevien vapaiden jokien lohi-, meritaimen- ja vaellussiikakannat. Rodunjalostuksella tuotetaan laadukasta kasvatusaineistoa ruokakalanviljelyä varten. Luonnonravintoviljelykapasiteettia supistetaan edelleen. Tuotannon markkinointia ja myyntiä lisätään välttäen kilpailua yksityisen sektorin kanssa.

Vesiviljelyn tuotantomäärät ja yksikkökustannukset vuosina 1995—1997:

	Tuotantomäärä (litraa, py)			Yksikkökustannukset (mk/mätilitra tai mk/poikasyksikkö)		
	1995	1996	1997	1995	1996	1997
Mäti (litraa)	4 668	4 850	4 900	3 830	3 715	3 603
Laitospoikaset, py 50 g, kpl	2 206 414	1 964 000	2 000 000	7,27	7,05	6,84
Luonnonravintopoikaset, py 5 g, kpl	2 475 133	3 267 000	3 000 000	1,47	1,43	1,39

Taloudellisuustavoitteena on yksikkökustannusten alentaminen reaalisesti kolmella prosentilla kolmen vuoden liukuvana keskiarvona.

Tilastotoimi tuottaa viralliset kalatalous- ja riistatilastot.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen kustannusten, tulojen ja henkilötyövuosien arvioidaan jakautuvan tulosalueille seuraavasti:

Tulosalue	1995 milj. mk		1996 milj. mk		1997 milj. mk		1997 htv
	kust.	tulot	kust.	tulot	kust.	tulot	
Kalakantojen ja kalavesien tutkimus	40,4	1,2	39,3	0,8	39,8	1,1	93
Elinkeinokalatalouden tutkimus	15,9	0,6	14,4	0,8	14,4	0,9	43
Riistantutkimus	9,4		9,7	0,1	9,7	0,1	21
Porotutkimus	3,5		3,9		3,4		4
Vesiviljely	38,4	6,2	37,2	6,1	36,2	6,4	91
— Uhanalaisten kalakantojen ja luonnon monimuotoisuuden ylläpito	17,1		15,6		14,3		
— Inarin alueen hoito	6,3		6,1		6,4		
— Tornionjoen hoito	5,0		4,7		4,6		
— Tuotanto tutk. ja jalostusta varten.	2,7		2,4		2,4		

— Muu tuotanto	5,7		6,8		7,0		
— Sopimusviljely	1,6		1,6		1,5		
Tilastotoimi	3,9		4,9	0,1	4,9	0,1	12
Muu palvelutuotanto	1,0	1,1	1,3	1,3	1,3	1,3	5
Yhteensä	112,5	9,1	110,7	9,2	109,7	9,9	269

Lukuihin sisältyy tutkimus- ja kehittämispalvelujen ja vesiviljelytuotteiden myynnin kustannus.

Maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	1995 toteutuma	1996 ennakoitu	1997 TAE
Tutkimus-, tilasto- ja palvelusuoritteet			
Maksullisen toiminnan tulot tmk	4 016	2 500	2 500
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	2 731	1 435	1 435
Käyttöjäämä tmk	1 285	1 065	1 065
% tuloista	32	43	43
Osuus yhteiskustannuksista tmk	1 721	1 061	1 055
Yli-/Alijäämä tmk	—436	+4	+10
% tuloista	—11	0,2	0,4
Tulot % kustannuksista	90	100	100
Vesiviljelytuotteet			
Maksullisen toiminnan tulot tmk	4 823	6 100	6 400
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	3 484	3 905	4 015
Käyttöjäämä tmk	1 339	2 195	2 385
% tuloista	28	36	37
Osuus yhteiskustannuksista tmk	2 205	2 860	2 885
Yli-/Alijäämä tmk	—866	—665	—500
% tuloista	—18	—11	—8
Tulot % kustannuksista	85	90	93

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 75 227 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n tutkimushankkeiden rahoittamiseen. Määrärahasta saa käyttää uhanalaisten kalakantojen myynnin hintojen alentamiseen enintään 500 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 500 000 mk muihin toimintamenoihin sekä vähennyksenä nettobudjetoitavina maksullisen palvelutoiminnan tuloina 2 500 000 mk ja vesiviljelytuotteiden myyntituloina 6 400 000 mk sekä EU-tutkimushankkeiden rahoitusosuutena 400 000 mk.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	84 527 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	5 450 000
Muut toimintamenot	79 077 000
Bruttotulot	9 300 000
Maksullisen toiminnan tulot — muut suoritteet	8 900 000
Muut tulot	400 000
Nettomenot	75 227 000

1997 määräraha	75 227 000
1996 määräraha	74 419 000
1995 tilinpäätös	79 079 000

24. *Arvokalojen sopimuskasvatustoiminta* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää istutuspoikasten lunastamisesta aiheutuvien menojen ja arvokalakantoja koskevista uusista sopimuksista aiheutuvien palkkaus- ja muiden kulutusmenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

1997 määräraha	7 200 000
1996 määräraha	7 018 000
1995 tilinpäätös	6 000 000

74. *Kalanviljelylaitosten rakennustyöt* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 700 000 mk.

Käyttösuunnitelma:

	Hanke	Hyöty-ala m^2	Kustannusarvio 1000 mk	Kustannusarvio mk/m^2	Myönnetty mk	Myönnetään mk
1.	Inarin kalanviljelylaitos, Inari				13 835 000	1 700 000
	— muu rakentaminen.....	2 110	10 635	5 040		
	— maa- ja vesirakennustyöt.....		4 900			
2.	Kalanviljelylaitosten suunnittelu ja peruskorjaus					1 000 000
					Yhteensä	2 700 000

Selvitysosa: Inarin kalanviljelylaitoksen peruskorjauksen tarkistettu kokonaiskustannusarvio on 15 535 000 mk. Tämän momentin määrärahaa käytetään hankkeeseen yhteensä 14 000 000 mk, josta esitetty 1 700 000 mk on loppuerä. Hankkeen toteutukseen on myönnetty yhteensä 13 835 000 mk, josta työllisyysvaroja 1 535 000 mk.

1997 määräraha	2 700 000
1996 määräraha	7 000 000
1995 tilinpäätös	7 300 000

65. Geodeettinen laitos

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 1997 talousarvion valmisteluun liittyen asettanut Geodeettiselle laitokselle alustavasti seuraavat toiminnalliset päätavoitteet:

Tutkimustoiminnan pysyvänä tavoitteena on tehostaa kartastoalan valtakunnallisena tutkimuskeskuksena toimivan Geodeettisen laitoksen tutkimustoimintaa siten, että laitos tekee ajankohtaista kansainvälisesti korkeatasoista tutkimusta geodesian, fotogrammetrian ja kaukokartoituksen, kartografian ja geoinformatiikan sekä painovoimamittauksen tutkimusaloilla, jolloin laitoksen tutkimustietoa voidaan hyödyntää jatkuvasti koko kartastoalalla ja erityisen laaja-alaisesti maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla. Tutkimuksen suuntaamisessa on otettava huomioon myös EU:n pinta-alaperusteisten tukien valvontajärjestelmän kehittämisen tarpeet. Laitoksen tulee myös harjoittaa yhteistyötä ulkomaisten ja kotimaisten tutkimuslaitosten, yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa.

Mittaus- ja havaintotoiminnassa:

— Metsähovin tutkimusaseman toiminta kansainvälisenä satelliittien havainto- ja seurantaasemana sekä maankuoren liikkeiden rekisteröintiasemana jatkuu häiriöttömästi,

— kansallisen GPS-seuranta- ja tukiverkon tiheys vastaa palvelujen käyttäjien tarpeita ja palvelutoiminta on tehokasta ja

— kolmannen tarkkavaaituksen kenttätyöt ja painovoimamittaukset toteutuvat pitkän aikavälin suunnitelman mukaisesti.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 15 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa tuloina on otettu huomioon tutkimushankkeisiin EU:lta saatavat tulot. Muut tulot on merkitty momentille 12.30.65.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot, muut toimintamenot....	15 300 000
Bruttotulot, muut tulot	300 000
Nettomenot.....	15 000 000
1997 määräraha	15 000 000
1996 määräraha	15 073 000
1995 tilinpäätös.....	14 512 000

70. Maatalouden tutkimuskeskus

Selvitysosa: Maatalouden tutkimuskeskus (MTT) tuottaa tutkimus- ja kehityspalveluja elintarviketalouden kilpailukyvyn ja maaseudun elinvoimaisuuden edistämiseksi sekä viihtyisän elinympäristön säilyttämiseksi.

Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 1997 talousarvion valmisteluun liittyen asettanut MTT:lle alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

— Lisätä toiminnan vaikuttavuutta ja teknologian siirtoa elinkeinoelämään muuttamalla toimintamalli osaamisalueperiaatteelle. Tutkimusprojektien suunnittelussa ja toteutuksessa ovat tällöin mukana MTT:n ja muiden tutkimusorganisaatioiden tutkimuksen lisäksi muut kyseisen tuotanto- ja jatkojalostusketjun toimijat.

— Tutkimustoiminnan yleisiä vaikuttavuustavoitteita ovat luonnonvarojen ja maamme luontaisten edellytysten hyödyntäminen, tuotteiden korkea laatu ja terveellisyys, tuotannon taloudellisuus, kannattavuus ja kestävyys.

— MTT osallistuu mm. seuraaviin tutkimusohjelmiin: Laatuvihannesten hyvät viljelymenetelmät, Maatalouden alue-ekologia: viljely-ympäristöt, monimuotoisuus ja kestävä käyttö sekä Globaalimuutoksen tutkimusohjelma.

MTT tehostaa tiedonhankintaa toimintaympäristöstä ja sen muutosnäkymistä lisäämällä sidosryhmäyhteistyötä. Sisäistä tavoiteasetantaa ja tuloksen arviointia kehitetään edelleen. Lisäksi MTT kehitetään kansainvälisen evaluoinnin pohjalta.

V. 1997 MTT kattaa tutkimustoimintansa menoista noin 30 % tulo- ja ulkopuolisella projektirahoituksella. Maksullisen toiminnan kannattavuustavoite on, että tulot kattavat kustannukset vuoden 1997 aikana. Budjettirahoitus suunnataan tutkimuksen perusvalmiuksien ylläpitämiseen sekä toimintaprosessien ja asiakaslähtöisen toimintatavan parantamiseen.

Nettobudjetoidun maksullisen toiminnan tulotavoite on 20 285 000 mk, josta julkisoikeudellisten suoritteiden tulot ovat 200 000 mk ja muiden suoritteiden tulot ovat 20 085 000 mk. Julkisoikeudelliset suoritteet eivät tuota ali-/ylijäämää. Muiden maksullisten suoritteiden ylijäämätavoite on 328 000 mk, joka on 2 % tuloista. Nettotulona tuloutetaan valtiolle 21 % tuloista.

Maatalouden tutkimuskeskuksen tutkimusten, tulojen, menojen ja henkilötyövuosien arvioidaan jakautuvan vuonna 1997 seuraavasti:

	Tutkimusten lukumäärä	Tulot[1] milj. mk	Menot milj. mk	Henkilötyövuodet
Maidontuotanto ja -jalostus	51	5,1	29,4	160
Lihan- ja munantuotanto	21	2,1	12,2	66
Elintarvikeviljojen ja öljykasvien tuotanto	25	2,6	14,3	78
Kasvikset, marjat ja peruna	42	5,2	25,1	132
Kasvihuonetuotanto	5	0,6	3,0	16
Non food-kasvintuotanto	10	1,2	6,0	31
Hevoset, turkiseläimet ja muu kotieläintalous	8	1,0	4,7	25
Informaatiojärjestelmät	9	1,1	5,4	29
Maatalouden ympäristönsuojelu	31	3,7	18,5	97
Ympäristön- ja maisemanhoito	19	2,3	11,4	60
Sisäiset palvelut	—	3,1	38,6	62
Yhteensä	221	28,0	168,6	756

[1] Ei sisällä momentille 12.30.83 kertyviä tuloja.

Maatalouden tutkimuskeskuksen maksullisen toiminnan nettotuloina arvioidaan kertyvän 4 220 000 mk momentille 12.30.70. Maksullisen toiminnan erillismenoiksi arvioidaan 16 065 000 mk ja vastaavasti tuloiksi 20 285 000 mk.

Nettobudjetoidun maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:

	1995 toteutuma		1996 ennakoitu		1997 TAE	
	Julkis-oikeudelliset	Liike-taloudelliset	Julkis-oikeudelliset	Liike-taloudelliset	Julkis-oikeudelliset	Liike-taloudelliset
Maksullisen toiminnan tulot tmk	432	22 401	320	20 600	200	20 085
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	358	16 323	268	16 510	163	15 902
Käyttöjäämä tmk	74	6 078	52	4 090	37	4 183
Käyttöjäämä, % tuloista	17	27	16	20	19	21
Osuus yhteiskustannuksista tmk	69	4 118	52	3 942	37	3 855
Ylijäämä tmk	5	1 960	0	148	0	328
Ylijäämä, % tuloista	1	9	0	1	0	2

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 142 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n tutkimushankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina muut kuin momenteille 12.30.32, 12.30.70 ja 12.30.99 kertyvät laitoksen toiminnasta aiheutuvat tulot. Nettobudjetoitavina tuloina arvioidaan kertyvän EU:n rahoitusosuutena tutkimushankkeisiin 500 000 mk, tutkimussopimustoiminnan tuloina 6 000 000 mk ja muina tuloina 1 250 000 mk. Puutarhakasvien jalostusmaksuina kertyvät tulot on merkitty momentille 12.30.32 ja pääomaluonteiset tulot momentille 12.30.99.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot, muut toimintamenot	149 750 000
Bruttotulot, muut tulot	7 750 000
Nettomenot	142 000 000
1997 määräraha	142 000 000
1996 määräraha	142 600 000
1995 tilinpäätös	139 469 000

22. *Torjunta-ainetarkastukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 050 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää torjunta-aineasetuksen (792/95) 18 §:ssä tarkoitetusta toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää keskimäärin enintään 11 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Tarkastustoiminnasta aineiden myynnin perusteella kertyvät tulot on merkitty momentille 12.30.83.

1997 määräraha	2 050 000
1996 määräraha	2 050 000
1995 tilinpäätös	2 700 000

(28.) *Maksullinen palvelutoiminta* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja maksullisen palvelutoiminnan määrärahat on otettu huomioon Maatalouden tutkimuskeskuksen nettobudjetoidulla tulomomentilla 12.30.70.

1996 määräraha	20 210 000
1995 tilinpäätös	20 701 088

74. *Talonrakennukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 600 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon tutkimuskeskuksen tutkimustoiminnasta aiheutuviin muutostöihin sekä kylmien kevytrakenteisten Maatalouden tutkimuskeskuksen hallinnassa olevien maatalousrakennusten pienehköihin korjaustöihin tarvittavat menot, jotka laitos itse suorittaa. Maatalouden tutkimuskeskuksen varsinaiset talonrakennusmäärärahat 11 850 000 mk on budjetoitu lukuun 28.64.

1997 määräraha	600 000
1996 määräraha	6 850 000
1995 tilinpäätös	9 100 000

77. *Maa- ja vesirakennustyöt* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 100 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Maatalouden tutkimuskeskuksen maa- ja vesirakennustöistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

1997 määräraha	100 000
1996 määräraha	100 000
1995 tilinpäätös	100 000

72. Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 1997 talousarvion valmisteluun liittyen asettanut alustavasti Maatalouden taloudelliselle tutkimuslaitokselle seuraavat tavoitteet:

Vuoden 1997 toiminnassa painotetaan niitä kasvavia tutkimustarpeita, jotka liittyvät EU:n yhteiseen maatalouspolitiikkaan sopeutumiseen ja sopeutumisen vaikutuksiin, tuotannon kilpailukyvyn vahvistamiseen ja kustannuskehityksen hallintaan, maaseutuyritysten taloudelliseen kehitykseen ja liiketoiminnan johtamiseen sekä tuotannon kehittämiseen eettiset ja ympäristönäkökohdat huomioon ottaen. EU-sopeutumiseen liittyvät useat tutkimushankkeet toteutetaan koordinoidusti MATEUS-tutkimusohjelman puitteissa yhteistyössä useiden muiden tutkimuslaitosten kanssa.

Maatalouspolitiikan tutkimusalueella jatketaan maatalouden EU-sopeutumisen seurantaa koko maatalouden ja erityisesti rakenne- ja tuotemarkkinakehityksen osalta sekä analysoidaan niitä vaikutuksia, jotka määräävät maatalouden kehitystä pitkällä aikavälillä. Rakennetutkimuksessa nostetaan esille maatalouden pääomahuoltoon liittyviä kysymyksiä. Ministeriön välitöntä päätöksentekoa palvellaan ajankohtaisin selvityksin ja analysoimalla erilaisten politiikkavaihtoehtojen vaikutuksia.

Maatilayritysten tutkimusalueella laitos kehittää ja lisää valmiuksiaan tarkastella erityisesti monialaisten maatilayritysten sekä puutarhayritysten taloudellisia tuloksia sekä kustannustekijöitä. Maatilayritysten liiketoiminnan kasvun edellytyksiin ja seurauksiin, yrittäjien investointikäyttäytymiseen, maatilatalouden verotukseen ja maatilayrittäjien sosiaalisiin kysymyksiin kiinnitetään tutkimuksessa aikaisempaa enemmän huomiota.

Maatilayritysten laskentatoimen alueella otetaan käyttöön kirjanpitotilaotokseen perustuva ja EU:n edellyttämä FADN-kirjanpitojärjestelmä koko laajuudessaan. Lisäksi viimeistellään puutarhayritysten, monialaisten maatilayritysten ja muun maatiloilla tapahtuvan pienyritystoiminnan kirjanpitojärjestelmien kehittämishankkeet. Erityistä huomiota kiinnitetään atk-perusteisen kirjanpitotiedon hankinnan ja analyysijärjestelmien kehittämiseen. Toiminnan aiheuttama lisätyö edellyttää yhden tutkijan lisätyövoiman saamista laitokseen vuonna 1997.

Ympäristötalouden tutkimusalueen tutkimushankkeet keskittyvät maatilojen ravinnetaseeseen perustuvien ohjausjärjestelmien jatkokehittämiseen. Painopisteenä on myös lannankäsittelyn ja ympäristökuormituksen hallinnan kannalta kustannustehokkaiden tuotantoratkaisujen taloudellinen analyysi ja ympäristötuen vaikutusten selvittäminen. Tutkimus toteutetaan yhteistyössä biologisteknisen tutkimuksen kanssa.

Tutkimuslaitos lisää kansainvälisiä yhteyksiään, erityisesti osallistumistaan EU-ohjelmatoimintaan sisältyviin tutkijaverkostoihin ja tutkimushankkeisiin. Eri tutkimusalueillaan laitos toimii läheisessä yhteistyössä muiden maaseutuyritysten taloudellisia kysymyksiä selvittävien tutkimuslaitosten, maatilayritysten neuvontajärjestöjen, ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen kanssa.

Toiminnan tuottavuuden ja vaikuttavuuden arviointia kehitetään kiinnittäen huomiota tulosten vaikutuksiin sidosryhmissä, työn suuntautumiseen painopistealueille ja tutkijoiden tieteelliseen tuotantoon ja pätevöitymiseen. Arvioidessaan tulosohjauksensa yhteydessä laitoksen toimintaa ministeriö kiinnittää huomiota tutkimuksen tieteellisen tason lisäksi hankkeiden tuloksiin maaseutuyritysten taloudellisen neuvonnan, yritysten kustannuskehityksen ja johtamiskäytäntöjen sekä sidosryhmä- ja tutkimusyhteistyön kannalta.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 11 940 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus käyttää kirjanpitoaineiston hankintaan noin 3 000 000 mk sekä kirjanpitotietojen toimittamiseen Euroopan unionille noin 750 000 mk, jonka EU korvaa kokonaan. Tulot on merkitty momentille 12.30.04. Maksulliseen palvelutoimintaan on tarkoitus käyttää noin 30 000 mk. Vastaavia tuloja on momentilla 12.30.72.

1997 määräraha	11 940 000
1996 määräraha	12 061 000
1995 tilinpäätös	12 000 000

76. Metsäntutkimuslaitos

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 1997 talousarvion valmisteluun liittyen asettanut alustavasti Metsäntutkimuslaitokselle seuraavat tulos- ja toimintatavoitteet.

Tutkimus: Vuonna 1997 tutkimuksen painoaloja ovat

— metsien monimuotoisuus
— metsän eri käyttömuotojen yhteensovittaminen
— puuvarojen käyttömahdollisuudet ja
— metsätalouden ympäristökuormitus.

Painoalojen tutkimushankkeet on koottu tutkimusohjelmiksi. Metsä- ja puutalouden tulevaisuuden toimintaedellytyksiä selvittävää yhteistutkimusta jatketaan. Aloitetaan uusien metsälakien vaikutuksia ja käytännön tietotarpeita selvittävä tutkimuskokonaisuus. Tutkimushankkeissa kiinnitetään erityistä huomiota maaseudun elinvoimaisuutta ja työllisyyttä tukevien näkökohtien selvittämiseen.

Metsien terveydentilan tutkimusohjelman päättymisen jälkeen metsäympäristön seurantaa jatketaan ja kehitetään kansainvälisten sopimusten ja kestävän metsätalouden seurantatarpeen edellyttämällä tavalla.

Lyhyen aikavälin tutkimustoiminnassa keskitytään ajankohtaista metsäpolitiikkaa ja käytännön metsätaloutta palvelevien katsausten ja selvitysten tekemiseen. Asiakas- ja sidosryhmävaikuttavuutta lisätään.

Tutkimusmetsät: Tutkimusmetsien toiminta jaetaan tutkimuksen avustamiseen, tutkimusreservin hoitoon ja perusrakenteen ylläpitoon. Tutkimuksen avustamisen osuutta monipuolistetaan ja lisätään nykyisestä 15 %:sta 20 %:iin kokonaiskustannuksista laskien. Muun toiminnan taloudellisuus nousee 5 %. Metsäntutkimuslaitoksen paikkatietoon pohjautuva omien metsien suunnittelujärjestelmä otetaan tuotantokäyttöön.

Asiakasrahoitteinen toiminta: Asiakasrahoitteisen eli nettobudjetoidun maksullisen palvelutoiminnan liikevaihdon tulostavoitetta nostetaan 3,5 milj. markasta 4,5 milj. markkaan ja toiminnan kustannuksia karsitaan vuoden 1996 tasosta siten, että toiminta muuttuu ylijäämäiseksi vuoden 1997 aikana. Toiminnan kannattavuus pysyy ennallaan. Toimintaa suunnataan enemmän tutkimusta täydentävien tilaustutkimusten ja muiden selvitysten tekemiseen.

Tukipalvelut: Tulosalueen tehtävänä on tuottaa laitoksen ja tulosyksiköiden tarvitsemat yleis-, talous-, henkilöstö- ja tietohallintopalvelut. Palvelujen tuottavuus nousee 2 %.

Alueellisilla tutkimusasemilla sekä tutkimus- ja luonnonsuojelualueilla toteutettavan toiminnan kustannusten arvioidaan olevan 53 % kokonaiskustannuksista, tulojen 96 % kokonaistuloista sekä henkilötyövuosien 53 % työpanoksen kokonaismäärästä.

Ulkopuolista rahoitusta arvioidaan olevan käytössä 56 milj. mk, jolla arvioidaan voitavan palkata 250 henkilötyövuotta vastaava henkilöstö.

Metsäntutkimuslaitoksen vuoden 1997 bruttotoimintamenojen, tulojen ja henkilötyövuosien arvioidaan jakautuvan tulosalueille seuraavasti:

Tulosalue	Bruttomenot milj. mk	Tulot milj. mk	Htv
Tutkimus	101,4	1,5	471
Tutkimusmetsät	19,5	16,3	95
Asiakasrahoitteinen toiminta	3,4	4,5	7
Tukipalvelut	51,0	—	134
Yhteensä	175,3	22,3	707

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 169 300 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n tutkimushankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon asiakasrahoitteisen toiminnan tuloina 4 500 000 mk ja EU-tutkimushankkeiden rahoitusosuutena 1 500 000 mk. Muut tulot on merkitty momentille 12.30.76.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	175 300 000
Asiakasrahoitteisen toiminnan erillismenot	3 400 000
Muut toimintamenot	171 900 000
Bruttotulot	6 000 000
Asiakasrahoitteisen toiminnan tulot	4 500 000
Muut tulot	1 500 000
Nettomenot	169 300 000
1997 määräraha	169 300 000
1996 määräraha	167 500 000
1995 tilinpäätös	157 645 000

74. *Talonrakennukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 500 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Metsäntutkimuslaitoksen korjaushuollossa olevien rakennusten korjaustyöt sekä pienet uudisrakennushankkeet. Vantaan Jokiniemen uudisrakennus- ja peruskorjaushankkeiden määrärahat 11 314 000 mk on budjetoitu lukuun 28.64.

1997 määräraha	2 500 000
1996 määräraha	11 500 000
1995 tilinpäätös	11 500 000

77. *Metsien perusparannukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 650 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää metsäteiden rakentamisesta ja kunnossapidosta, soiden kuivatuksesta, perusmetsityksestä ja -lannoituksesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

1997 määräraha	650 000
1996 määräraha	1 000 000
1995 tilinpäätös	800 000

83. Kasvintuotannon tarkastuskeskus

Selvitysosa: EU:n sisämarkkinoille liittyminen on lisännyt Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen valvontatehtäviä ja toisaalta edellyttää entistä laajempia tarkastus- ja valvontatehtäviä erityisesti eläinten rehujen laadunvalvonnan osalta sekä vaarallisten kasvintuhoojien leviämisen estämiseksi, jotta tuotantopanosten ja tuotteiden laatu voidaan säilyttää ennen Euroopan unioniin liittymistä vallinneella hyvällä tasolla ja täten varmistaa kotimaisen tuotannon laatutekijöihin perustuva kilpailukyky. Luonnonmukaisen tuotannon lisääntyminen lisää EU:n luonnonmukaisesta tuotannosta annetun asetuksen edellyttämää tarkastusta ja valvontaa.

Maa- ja metsätalousministeriö on asettanut vuoden 1997 talousarvion valmisteluun liittyen alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Huolehtiminen tuotantoa ja markkinoita valvomalla siitä, että valvonnan piiriin kuuluvien tuotantopanosten ja tuotteiden laatu sekä kasvinterveyden tila säilyy hyvänä ja että tuotteiden turvallisuus täyttää asetetut vaatimukset.

Laatujärjestelmien ja tuottajien omavalvonnan kehittäminen kasvullisten lisäysaineistojen, siemenperuna ja taimiaineistot, kilpailukykyisen tuotannon ja viennin edellytysten luomiseksi.

Osallistuminen ja vaikuttaminen ministeriön kanssa sovittavan toimintapolitiikan mukaisesti sen toimialaan kuuluvien säännösten valmisteluun EU:n toimielimissä.

Laitoksen toimintamenojen ja henkilöiden arvioidaan jakautuvan vuonna 1997 tehtävittäin seuraavasti:

	Menot milj. mk	Tulot milj. mk	Htv
Kasvinsuojelu, taimituotannon kehittäminen, kasvisten laadunvalvonta ja torjunta-aineiden rekisteröinti.	9,6	10,6	39
Rehu- ja lannoitevalvonta	13,0	6,6	57
Siementuotannon kehittäminen ja luonnonmukaisen tuotannon valvonta	17,6	14,7	49
Muut tehtävät	4,4	0,5	17
Yhteensä	44,6	32,4	162

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuustavoite ja tunnuslukutaulukko:

	1995 toteutuma	1996 ennakoitu	1997 TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	23 375	29 300	32 430
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	15 192	19 130	28 558
Käyttöjäämä tmk	8 183	10 170	3 872
% tuloista	35	35	12
Osuus yhteiskustannuksista tmk	3 595	3 878	4 000
Ylijäämä tmk	4 588	6 292	—128
% tuloista	20	21	—0
Mse-piirien kustannukset ja MTT:n osuus torj.aineverosta tmk	3 145	2 750	2 850
Ostopalvelukset (mom. 30.34.41) tmk	5 232	8 675	0
Ylijäämä tmk	—3 789	—5 133	—2 978
% tuloista	—16	—18	—9
Pääomakustannukset tmk	1 004	908	911
Kustannukset yhteensä tmk	28 168	35 341	36 319
Kustannusvastaavuus % (tulot % kustannuksista)	83	83	89
Investoinnit tmk	1 548	1 514	1 320
% tuloista	7	5	4

Lukuihin sisältyvät liiketaloudellisen toiminnan tulot ja kustannukset. Vuonna 1997 arvioidaan tulojen olevan näiltä osin noin 2,6 milj. mk. Toiminnasta aiheutuvia kustannuksia karsitaan ja tulorahoitteisuutta lisätään vuoden 1996 tasosta siten, että suoritteiden tuotot vastaavat niiden aiheuttamia kustannuksia.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 44 611 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 9 340 000 mk siirtona momentilta 30.34.41 maa- ja metsätalousministeriön luonnonmukaisen maataloustuotannon valvonnan järjestämisestä antaman päätöksen (1339/95), taimiaineistolain (1205/94) 15 §:n, rehulain (234/93) 22 §:n, lannoitelain (232/93) 18 §:n ja siemenkauppalain (233/93) 20 §:n mukaisina menoina, maa- ja metsätalousministeriön kasvisten laatuluokituksen valvonnan järjestämisestä antamassa päätöksessä (4/95) tarkoitettuina palkkioina ja korvauksina sekä kasvinsuojeluaineiden ja rehun lisäaineiden ennakkohyväksymiseen ja rekisteröimiseen liittyvinä EU:n edellyttämien tarkastusten asiantuntijapalkkioina. Määrärahassa on otettu huomioon 400 000 mk valvonnan tehostamista varten.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän maksullisen palvelutoiminnan (ml. torjunta-ainetarkastukset) menoihin 34 525 000 mk. Toiminnasta kertyvät tulot on merkitty momentille 12.30.83.

1997 määräraha	44 611 000
1996 määräraha	35 600 000
1995 tilinpäätös	32 064 000

84. Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 1997 talousarvion valmisteluun liittyen asettanut alustavasti Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselle seuraavat tulostavoitteet:

Eläintautien vastustamiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi laitos huolehtii tehokkaasta, koko maan kattavasta eläintautiseurannasta ja diagnostisista palveluista sekä tutkimusmenetelmien kehittämisestä huomioiden kansalliset ja EU-jäsenyyden asettamat vaatimukset.

Eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvontaa johtaessaan laitos huolehtii siitä, että hygienialakien mukaisten laitosten rakenteet ja toiminta täyttävät EU-vaatimukset siirtymäkauden päättyessä vuoden 1997 lopussa.

Laitoksen tavoitteena on myös kansallisen

salmonellavalvontaohjelman toteuttaminen ja vastuualueeseen kuuluvien laboratorioiden hyväksymisen loppuunsaattaminen sekä jäämävalvontaohjelmien toteuttaminen EU:n nykyvaatimuksia vastaavasti.

Maksullisen palvelutoiminnan hinnoittelussa on otettu huomioon sen vaikutus eläintautitilanteen seurantaan ja tutkimukseen sekä elintarvikevalvontaan ja sitä kautta ihmisten ja eläinten terveyteen.

Maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	1995 toteutuma	1996 ennakoitu	1997 TAE
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tulot tmk	25 856	26 050	23 500
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	21 318	23 760	21 500
Käyttöjäämä tmk	4 538	2 290	2 000
— % tuloista	17	8	8
Osuus yhteiskustannuksista tmk	2 089	2 290	2 000
Ylijäämä tmk	2 448	—	—
— % tuloista	9	—	—
Maksullisen toiminnan kustannukset yhteensä tmk	23 407	26 050	23 500
Kustannusvastaavuus % (tulot % kustannuksista)	110	100	100
Investoinnit tmk	200	200	150
— % tuloista	1	1	1
Liiketaloudellisin perustein hinnoiteltavat suoritteet			
Maksullisen toiminnan tulot tmk	28 834	30 900	29 800
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	27 505	29 485	28 100
Käyttöjäämä tmk	1 329	1 415	1 700
— % tuloista	5	5	6
Osuus yhteiskustannuksista tmk	2 427	2 500	2 500
Alijäämä tmk	—1 098	—1 085	—800
— % tuloista	—4	—4	—3
Maksullisen toiminnan kustannukset yhteensä tmk	29 932	31 985	30 600
Kustannusvastaavuus % (tulot % kustannuksista)	96	97	97
Investoinnit tmk	2 232	2 400	1 900
— % tuloista	8	8	6

Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen arvioidut menot, tulot ja henkilöstö tulosalueittain vuonna 1997:

	Meno-momentit	Menot mmk	Tulot mmk	Henkilöstö
Eläintautien seuranta ja tutkimus	30.84.21	30,000	4,600	89
			0,100*)	
Elintarvikevalvonta ja tutkimus	30.84.21	24,337	0,100*)	84
	30.84.22	20,704	24,000	106
Hallinto	30.84.21	10,500		36
	30.84.28	19,500	25,000	
Yhteensä	30.84.21	64,837		209
	30.84.22	20,704	53,800	106
	30.84.28	19,500		

*) muut tulot yht. 200 000 mk.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 64 837 000 mk.

Määrärahasta saa käyttää hyötyeläinten sairauksien ja kuolinsyyn tutkimuksen ja seurannan sekä maksullisten terveystarkkailuohjelmien maksullista toimintaa koskevien hintojen alentamiseen enintään 800 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n tutkimushankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on

otettu huomioon vähennyksenä 230 000 mk yhden henkilön palkkaus- ja muiden kulutusmenojen siirtona momentille 30.01.21 sekä lisäyksenä 267 000 mk EU-tutkimussopimuksesta vuodelle 1997 aiheutuvina menoina. Toiminnasta kertyvät tulot on merkitty momentille 12.30.84. Liiketaloudellisin perustein määräytyvien hintojen alentaminen on tarpeen Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen perustoiminnan tukemiseksi, jotta laitokselle voidaan turvata yleisen edun vaatiman eläintautiseurannan kannalta riittävä näytemateriaalin saanti sekä mahdollisimman laaja terveystarkkailuohjelmiin liittyminen. Kyseiset tutkimukset ja terveystarkkailuohjelmat ovat erittäin tärkeitä koko maan eläintautitilanteen seurannan ja eläintautien vastustamisen kannalta.

1997 määräraha	64 837 000
1996 määräraha	64 337 000
1996 lisämääräraha	435 000
1995 tilinpäätös	61 369 000

22. *Lihantarkastustoiminnan toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 20 704 000 mk.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 1 800 000 mk neljän henkilön palkkaus- ja muiden kulutusmenojen siirtona momentille 30.01.21. Toiminnasta aiheutuvat menot katetaan momentille 12.30.84 kertyvillä lihantarkastustoiminnan tarkastusmaksuilla.

1997 määräraha	20 704 000
1996 määräraha	22 504 000
1995 tilinpäätös	21 987 000

28. *Rokotteet ja seerumit* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ulkomaisten rokotteiden ja seerumeiden hankinnasta ja testauksesta sekä rokotteiden ja seerumeiden valmistuksesta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Toiminnasta kertyvät tulot on merkitty momentille 12.30.84.

1997 määräraha	19 500 000
1996 määräraha	14 100 000
1996 lisämääräraha	4 900 000
1995 tilinpäätös	18 262 485

(74.) *Talonrakennukset* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja laitoksen lisärakennuksen rakentamisen loppuunsaattamisen edellyttämä määräraha on budjetoitu momentille 28.64.74.

1996 määräraha	2 000 000
1995 tilinpäätös	6 120 000

85. Vesivarojen käyttö ja hoito

Selvitysosa: Tähän lukuun on budjetoitu vesivarojen käytön ja hoidon menot mukaan lukien vedenhankinnan ja viemäröinnin tukemiseen käytettävät määrärahat. Vesivarojen käyttö- ja hoitotehtäviin käytetään tämän luvun toimintamäärärahoista 19 henkilötyövuotta vastaava projektihenkilöstön työpanos. Ympäristöhallinnossa olevan pysyväisluonteisen henkilöstön palkkausmenot ja muut yhteiset toimintamenot on otettu huomioon ympäristöministeriön pääluokan luvuissa 35.26 ja 35.27. Näiden lukujen toimintamäärärahoja arvioidaan käytettävän maa- ja metsätalousministeriön tehtäväalueella alueellisissa ympäristökeskuksissa 210 henkilötyövuotta vastaavasti ja Suomen ympäristökeskuksessa 35—40 henkilötyövuotta vastaavasti. Nämä henkilövoimavarat on otettu huomioon ympäristöministeriön hallinnonalan henkilötyövuosien enimmäismäärässä. Maa- ja metsätalousministeriön tehtäväalueen menojen osuudeksi ympäristöministeriön pääluokan toimintamenoista arvioidaan alueellisissa ympäristökeskuksissa 47 000 000 mk ja Suomen ympäristökeskuksessa 13 000 000 mk. Ministeriöt ja asianomaiset ympäristöhallinnon yksiköt sovittavat yhteen tehtävien edellyttämät ympäristöministeriön pääluokkaan budjetoidut voimavarat yksityiskohtaisesti siten, että varmistetaan riittävien voimavarojen ja erityisosaamisen säilyminen ympäristöhallinnossa hoidettavissa vesivarojen käytön ja hoidon tehtävissä. Maa- ja metsätalousministeriö asettaa ympäristöhallinnolle oman tehtäväalueensa tulostavoitteet sekä niiden toteuttamiseksi tarvittavan erillisrahoituksen.

Maa- ja metsätalousministeriö on talousarvi-

on valmistelun yhteydessä asettanut *alueellisille ympäristökeskuksille* seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

— Lisätään pohjaveden osuutta yhdyskuntien talousveden käytössä keskimäärin yhdellä prosenttiyksiköllä.

— Lisätään yhteisiin vesi- ja viemärilaitoksiin liittyneiden kiinteistöjen määrää asukkaiden määrällä mitattuna keskimäärin 0,6 % vuodessa.

— Turvataan haja-asutusalueilla hyvä talousvesi sekä asianmukainen jätevesien käsittely 4 000 taloudelle.

— Parannetaan maaseudun ja yhdyskuntien peruspalvelujen ja elinkeinotoiminnan edellytyksiä erityisesti EU:n rakennerahastojen tavoite 2, 5b ja 6-aluekehitysohjelmia toteuttavilla vesivarojen käytön ja hoidon toimenpiteillä.

— Huolehditaan patoturvallisuudesta, säännösteltyjen vesistöjen juoksutuksista sekä tulvien torjunnasta pyrkien ennakolta välttämään vaaratilanteet. Saatetaan valmiiksi tulville alttemipien vesistöjen tulvantorjuntasuunnitelmien tarkistaminen.

— Varmistetaan suunnitteluvaiheessa olevien vesistöhankkeiden toteutettavuus yhteistyössä eri osapuolten kanssa.

— Parannetaan vesistön säännöstelyjen ja muiden vesistöhankkeiden suunnittelua, toteutusta ja käyttöä.

— Saatetaan valmiiksi velvoitetoiminnan kehittämissuunnitelmat tärkeimmille vesistöille.

— Saatetaan Kyrönjoen jäljellä olevat vesistötyöt valmiiksi mahdollisimman nopeasti vesioikeudellisten lupien tultua lainvoimaiseksi.

— Varmistetaan Kokemäenjoen keskiosan ja Loimijoen vesistötyön vesioikeuskäsittelyn eteneminen.

— Otetaan rakentamistoiminnassa käyttöön laatujärjestelmä ja parannetaan taloudellisuutta vähintään 1,5 % vuodessa.

Maa- ja metsätalousministeriö on talousarvion valmistelun yhteydessä asettanut *Suomen ympäristökeskukselle* seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

— Kohdistetaan vesihuollon tutkimus- ja kehittämistoimintaa erityisesti talousveden laadun parantamiseen sekä pohjaveden käytön ja vesihuoltolaitosten toimintavarmuuden lisäämiseen.

— Kohdistetaan vesistöjen käytön ja hoidon tutkimus- ja kehittämistoimintaa erityisesti patoturvallisuuden, tulvantorjunnan, vesistön säännöstelyjen sekä hoito- ja tarkkailuvelvoitteiden kehittämiseen sekä vaikutusten arviointiin.

— Kehitetään vesistö-, vesihuolto- ja ympäristönhoitotöiden suunnittelumenetelmiä ja laatujärjestelmiä.

— Kehitetään ja ylläpidetään vesivarojen käyttöä ja hoitoa palvelevia valtakunnallisia tietojärjestelmiä ottaen huomioon erityisesti tulosseurannan ja EU:n säädösten mukaisen raportoinnin vaatimukset.

— Tuotetaan vesivarojen käytön ja hoidon erityisosaamista vaativia asiantuntijapalveluja alueellisille ympäristökeskuksille ja maa- ja metsätalousministeriölle.

Momentin 30.85.77 määrärahalla toteutettavien investointien välittömäksi työllisyysvaikutukseksi arvioidaan noin 300 henkilötyövuotta. Momenttien 30.85.30 ja 31 määrärahoilla tuettavien yhdyskuntien vesihuoltoinvestointien välittömäksi työllisyysvaikutukseksi arvioidaan noin 780 henkilötyövuotta.

22. *Vesivarojen käytön ja hoidon menot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 28 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää vesivarojen käyttöön ja hoitoon liittyviin erillismenoihin sekä enintään 19 henkilötyövuotta vastaavan projektihenkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan eri käyttötarkoituksiin seuraavasti:

	mk
Patoturvallisuus, tulvantorjunta ja vesistöjen käyttötoiminta	3 000 000
Vesistöjen käytön ja hoidon kehittäminen	1 000 000
Vesihuollon kehittäminen	2 700 000
Pohjavesiselvitykset	10 000 000
Valtion säännöstely- ja muiden hankkeiden käyttö	800 000
Valtion kompensaatio-, tarkkailu-, kunnossapito- ym. velvoitteet	6 500 000
Inarijärven säännöstelystä aiheutuvat hoitotoimenpiteet	4 000 000
Yhteensä	28 000 000

Pohjavesiselvityksiin tarkoitettu 10 000 000 markan määräraha käytetään Suomen työllisyysohjelman edellyttämistä haja-asutusalueiden ja yhdyskuntien vedenhankinnan parantamista ja turvaamista palvelevista pohjavesiselvityksistä aiheutuviin menoihin.

1997 määräraha 28 000 000
1996 määräraha 25 080 000
1995 tilinpäätös..... 12 365 000

30. *Vesihuoltolaitteiden rakentamisen korkotuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 21 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/77) mukaisista lainoista luottolaitoksille sekä Postipankin varoista myönnettävistä korkotukilainoista annetun lain (761/68) mukaisista lainoista Postipankille suoritettavien, vesihuoltolaitteiden rakentamiseen myönnettyjen lainojen korkohyvitysten maksamiseen.

Uusia korkotukilainoja saa vuonna 1997 hyväksyä enintään 120 000 000 mk.

Korkohyvityksen määrä on kahdeksan ensimmäisen lainavuoden aikana neljä prosenttiyksikköä ja 9—16 lainavuosien aikana kaksi prosenttiyksikköä. Korkohyvitys määräytyy mainitulla tavalla myös ennen vuotta 1978 myönnettyjen vastaavien korkotukilainojen osalta, mikäli se lain säännöksen estämättä ja velkakirjaehtojen mukaan on mahdollista. Suhdannepoliittisista syistä vuonna 1982 myönnettyjen korkotukilainojen korkohyvityksen määrä on kahdeksan ensimmäisen lainavuoden aikana kuusi prosenttiyksikköä ja 9—16 lainavuosien aikana kolme prosenttiyksikköä sekä kiinnitysluottolaitosten obligaatiovaroista vuonna 1987 tai sitä ennen myönnettyjen korkotukilainojen korkohyvityksen määrä on sama kuin vuonna 1987. Kuudennentoista lainavuoden jälkeen korkohyvitystä ei makseta.

Selvitysosa: Vuoden 1995 lopussa korkotukilainakanta oli 467 000 000 mk.

Korkotukilainoista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja seuraavasti:

	1998 milj. mk	1999 milj. mk	2000 milj. mk	2001- milj. mk
Vuoden 1997 korkotukilainoista	2,7	3,9	3,6	12,0
Aikaisempien vuosien korkotukilainoista.....	19,3	17,1	14,7	36,7
Yhteensä	22,0	21,0	18,3	48,7

1997 määräraha 21 000 000
1996 määräraha 19 000 000
1995 tilinpäätös..... 20 845 508

31. *Avustukset yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteisiin* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 17 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteiden avustamisesta annetun lain (56/80, muut. 1376/89 ja 96/95) mukaisten avustusten maksamiseen yhdyskuntien vedenhankintaa ja viemäröintiä edistäviin investointeihin.

Määrärahasta osa on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Määräraha käytetään erityisesti haja-asutusalueiden vesihuollon edistämiseen, pohjaveden käytön lisäämiseen sekä kriisiajan vedenhankinnan turvaamiseen ottaen lisäksi huomioon myös maaseutuohjelman esitykset. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 8 000 000 mk Euroopan aluekehitysrahaston tuella toteutettavien hankkeiden valtion rahoitusosuuden siirtona momentille 30.33.44.

1997 määräraha 17 000 000
1996 määräraha 15 000 000
1996 lisämääräraha..... 10 000 000
1995 tilinpäätös..... 15 000 000

43. *Eräät valtion maksettavaksi määrätyt korvaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää tuomioistuinten vesiasioista antamien päätösten ja lain tai valtiosopimusten perusteella valtion maksettavaksi määrättyjen korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio joutuu vesioikeudellisten lupien sekä valtiosopimusten perusteella toteutetuissa hankkeissa maksamaan eräitä korvauksia hankkeiden varsinaisesta lupakäsittelystä erillään annettavien päätösten perusteella. Myös mahdolliset poikkeusjuoksutukset saattavat aiheuttaa valtiolle tällaisen korvausvelvollisuuden.

1997 määräraha 2 500 000
1996 määräraha 4 000 000
1995 tilinpäätös 19 258

(48.) *Avustukset peruskuivatukseen* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta. Peruskuivatustöihin myönnettävät avustukset on tarkoitus maksaa maatilatalouden kehittämisrahaston varoista.

1996 määräraha 2 000 000
1995 tilinpäätös 2 000 000

77. *Vesistö- ja vesihuoltotyöt* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 70 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää vesistötöiden suunnittelusta ja rakentamisesta, peruskorjauksista ja rakentamisvelvoitteista sekä valtion vesihuoltotöiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahasta osa on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	Hanke tai käyttötarkoitus	Kokonais-kustannusarvio 1000 mk	Valtion osuus 1000 mk	Myönnetty aikaisemmin 1000 mk	Myönnetään 1000 mk
1.	Uudet ja keskeneräiset hankkeet				
-	Uudet hankkeet				
	Vesihuoltotyö, Rumon syöttövesijohto, Valtimo	6 000	4 000	—	500
	Vesihuoltotyö, Ruoke-Vesanka-Kuohu runkovesijohto ja siirtoviemäri, Jyväskylän mlk	22 000	7 500	—	500
	Vesihuoltotyö, Kemi-Tornion syöttövesijohto, Tornio ym.	105 000	47 500	—	1 000
-	Uudet hankkeet yhteensä	133 000	59 000	—	2 000
-	Keskeneräiset hankkeet	615 200	457 650	340 350	44 200
	Yhteensä	748 200	516 650	340 350	46 200
2.	Perusparannukset ja velvoitteet				
-	Perusparannukset				6 000
-	Velvoitteet				6 000
	Yhteensä				12 000
3.	Muut menot				
-	Hankekohtainen suunnittelu				2 800
-	Pienehköt vesistötyöt				5 500
-	Pienehköt vesihuoltotyöt				4 000
	Yhteensä				12 300
	Yhteensä	748 200	516 650	340 350	70 500

Keskeneräisten töiden määrärahoista vesistötöiden arvioitu osuus on 28,2 milj. mk ja vesihuoltotöiden 16,0 milj. mk.

Töiden valtion osuutta rahoitetaan työmäärärahojen lisäksi keskimäärin noin 5 % valtion osuuden kustannusarviosta alueellisten ympäristökeskusten toimintamäärärahoista lähinnä työmaiden työnjohdon palkkausmenoina.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 1 000 000 mk hankesuunnittelutehtävissä toimivan henkilöstön palkkausmenojen siirtona momentille 35.26.21 sekä 5 000 000 mk Euroopan aluekehitysrahaston tuella toteutettavien hankkeiden valtion rahoitusosuuden siirtona momentille 30.33.44.

1997 määräraha 70 500 000
1996 määräraha 73 000 000
1995 tilinpäätös 49 650 000

(83.) *Lainat peruskuivatukseen* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta. Peruskuivatustöiden tukemiseen tarkoitut lainat on tarkoitus myöntää maatilatalouden kehittämisrahaston varoista.

1996 määräraha 2 000 000
1995 tilinpäätös 2 000 000

86. Metsätalous (osa EU)

Selvitysosa: Keskeisenä tavoitteena on puuntuotannon ylläpitäminen ja metsävarojen tehokas käyttö ottaen samalla huomioon metsien elinvoimaisuuden edistäminen ja niiden biologisen monimuotoisuuden säilyttäminen.

Metsätalouden kevennetyn edistämis- ja valvontaorganisaation ja sen uudistetun suoran tulosohjauksen sekä vuoden 1997 alusta voimaantulevien metsälain ja kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain avulla pyritään edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseen. Metsänhoitoyhdistyksiä koskevan lain uudistamisen valmistelu saatetaan loppuun.

Vuonna 1997 on tarkoitus maksaa 198,78 milj. mk yksityismetsien puuntuotannon kestävyyden turvaamistöiden kansallisiin hankkeisiin ja metsäviestintään (ml. Päättäjien Metsäakatemia). Tästä määrärahasta valtiontukea on 178,78 milj. mk ja lainaa on 20 milj. mk. Lisäksi arvioidaan, että EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston osarahoittamiin puuntuotannon kestävyyden turvaamistöihin maksettaisiin vuonna 1997 valtion ja EU:n rahoitusosuutta yhteensä 79,39 milj. mk, josta valtion rahoitusosuuden arvioidaan olevan 42,22 milj. mk ja EU:n rahoitusosuuden arvioidaan olevan 37,17 milj. mk. Määrärahat puuntuotannon kestävyyden turvaamistöihin ovat momenteilla 30.01.61, 30.33.44, 30.86.44 ja 30.86.83.

Puuntuotannon kestävyyden turvaamiseksi tehtävien töiden painopiste on metsänhoidollisissa töissä ja kunnostusojituksessa. Näiden töiden työvoima on keskimäärin 2 210 henkilötyövuotta. Seuraavassa esitetään varojen käyttö vuosina 1995 ja 1996 työlajiryhmittäin sekä arvio määrärahojen ja työvoiman käytöstä vuonna 1997. Maa- ja metsätalousministeriö päättää määrärahojen tarkemmasta jaosta työlajien kesken.

Työlajiryhmät	Valtion rahoituksella tehtävät puuntuotannon kestävyyden turvaamistyöt, milj. mk				
	1995 TP	1996 Arvio	1997 TAE	mistä EU:n osuus	Työvoima htv 1997
Taimikonhoito ja nuoren metsän kunnostus	42,2	61,2	76	5	1 125
Muut metsänhoidolliset työlajit	62,8	60	58,2	9,2	400
Metsäteiden tekeminen ja kunnostusojitus	60,5	57	52	12	260
Suunnittelu, työnjohto, kehittäminen, metsäviestintä ym.	41,9	48	92[1)]	11	425
Yhteensä	207,4	226,2	278,2	37,2	2 210

[1)] Luvussa on 5 milj. mk EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosaston rahoitusosuutta ja 45 milj. mk yhteishankkeiden suunnitteluun ja työnjohtoon varattua määrärahaa, joka on budjetoitu momentille 30.86.44.

24. *Eräät metsätalouden yhteiskunnalliset palvelut ja yleinen uittoväylätuki* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 35 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää virkistyskäyttöön liittyvien maksuttomien palveluiden tuottamisesta ja viranomaistehtävien sekä yleisiin uittoväylätöihin ja yleisiin vesialueisiin liittyvien tehtävien suorittamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös edellä mainittuun toimintaan liittyvien investointien ja yhteiskunnallisia palveluja koskevien selvitysten rahoitukseen.

Määrärahasta osa on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu Metsähallituksen yhteiskunnallisia tehtäviä varten.

1997 määräraha 35 000 000
1996 määräraha 35 400 000
1995 tilinpäätös..... 35 000 000

25. *Metsäpuiden jalostus ja siemenhuolto*
Momentille myönnetään 20 000 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää metsäpuiden jalostuksesta, siemenviljelysten perustamisesta ja nuoruusvaiheen hoidosta sekä metsäpuiden siementen varmuusvarastoinnista aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös palkkausmenoihin ja valtionapujen maksamiseen edellä mainittuihin tarkoituksiin. Määrärahaa saa käyttää enintään 15 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.
Selvitysosa: Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan seuraavasti: Metsähallitus 6 710 000 mk, Metsänjalostussäätiö 10 000 000 mk, Metsäntutkimuslaitos 2 860 000 mk ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 430 000 mk. Metsäntutkimuslaitoksen määrärahaa arvioidaan käytettävän 15 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

1997 määräraha 20 000 000
1996 määräraha 20 070 000
1995 tilinpäätös..... 20 996 583

42. *Valtionapu metsätalouden edistämis- ja valvontaorganisaatioille*
Momentille myönnetään 161 450 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää metsäkeskuksille ja metsätalouden kehittämiskeskukselle säädösten perusteella aiheutuviin muihin kuin metsänparannuslain (140/87) ja kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain mukaisten töiden hankekohtaisen suunnittelun ja työnjohdon sekä jo suunniteltujen metsäteiden ja ojitusten työnjohdon menoihin. Lisäksi määrärahaa saa käyttää toimitilahankintojen rahoittamiseen myönnettävien valtionapujen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös liiketaloudellisin perustein hinnoitelluista suoritteista perittävien maksujen alentamiseen.
Määrärahasta saa käyttää enintään 100 000 mk puutavaranmittauslain (364/91) 44 §:ssä mainittuihin menoihin myönnettävien valtionapujen maksamiseen.
Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 800 000 mk siirtona momentille 24.99.02 ja 4 000 000 mk alueellisten metsäkeskusten lukumäärän vähentämisestä nykyisestä neljästätoista yhteentoista 1.1.1997 aiheutuvana valtioneuvoston 12.2.1996 kehyspäätöksen edellyttämänä toiminnan tehostamissäästönä. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 45 000 000 mk siirtona momentille 30.86.44. Kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain mukaan maanomistaja päättää pääsääntöisesti, kenelle hän antaa töiden suunnittelun ja toteutuksen, ellei hän tee niitä itse. Tämä merkitsee sitä, että metsäkeskusten tekemää metsäteiden ja kunnostusojitusten hankekohtaista suunnittelua ja työnjohtoa ei enää rahoitettaisi momentilta 30.86.42, vaan tähän tarkoitukseen tarvittava määräraha on siirretty momentille 30.86.44.
Metsäkeskusten valtionavulla rahoitettava toiminta jakautuu valvonta- ja tarkastustoiminnan, metsäsuunnittelun ja muun kestävän metsätalouden edistämistoiminnan tulosalueisiin.
Maa- ja metsätalousministeriö on asettanut metsäkeskusten vuoden 1997 toiminnalle alustavasti seuraavat tavoitteet:
Valvonta- ja tarkastustoiminnan tavoitteena on varmistua metsälainsäädännön noudattamisesta sekä tuottaa tietoa metsien käsittelyn ja metsänhoitotöiden laadullisesta tasosta mahdollisia korjaavia toimenpiteitä varten. Erityistä huomiota kiinnitetään metsänuudistusalojen ja valtion rahoittamien kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain tarkoittamien toimenpiteiden lainmukaisuuteen ja laatuun. Maastotarkastuksia tehdään yhteensä 10 000 kohteella (vuonna 1996 9 000).
Metsäsuunnittelun pinta-alatavoite on 1 milj. hehtaaria (vuonna 1996 1 milj. ha) ja myytävien tilakohtaisten metsäsuunnitelmien tavoitemäärä on 12 500 kpl (vuonna 1996 12 500 kpl). Metsäsuunnittelu on monitavoitteista.
Muun kestävän metsätalouden edistämistoiminnan tavoitteet: Neuvonnalla, tiedotuksella ja koulutuksella edistetään metsien kestävää hoitoa ja käyttöä ja erityisesti tähän sisältyvää metsien biologisen monimuotoisuuden säilymistä. Kussakin metsäkeskuksessa laaditaan metsälain tarkoittama alueellinen tavoiteohjelma.
Näiden tehtävien lisäksi metsäkeskukset hoitavat niille erityislaeissa säädetyt viranomaistehtävät.
Metsätalouden kehittämiskeskuksen vuoden 1997 toiminnan tavoitteena on tuottaa ennenkaikkea maa- ja metsätalousministeriölle ja metsäkeskuksille sellaisia metsätaloudellisia kehittämis- ja asiantuntijapalveluja ja hallinnolli-

sia palveluja, jotka edesauttavat uusien metsälakien tavoitteiden saavuttamista.

1997 määräraha	161 450 000
1996 määräraha	212 250 000
1996 lisämääräraha	-
1995 tilinpäätös	230 566 000

43. *Eräät korvaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 600 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain perusteella aiheutuvien korvausten ja muiden menojen sekä Iijoen ja Hossanjoen vesistön uittoväylätöistä aiheutuneiden vahinkojen korvausten sekä vahinkojen arvioimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää metsälaissa tarkoitetuista uhkasakkolain (1113/90) mukaisista ja niihin verrattavista suorituksista aiheutuvien sellaisten menojen maksamiseen, jotka maksetaan etukäteen valtion varoista.

Selvitysosa: Metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain perusteella maksettaviin korvauksiin ja muihin menoihin sekä metsälaissa tarkoitetuista uhkasakkolain mukaisista ja niihin verrattavista suorituksista aiheutuvien sellaisten menojen maksamiseen, jotka maksetaan etukäteen valtion varoista, arvioidaan tarvittavan 400 000 mk. Metsähallituksen yhteiskunnallisia tehtäviä on Iijoen vesistön ja Hossanjoen vanhoista uittoväylätöistä aiheutuneiden vahinkojen arvioiminen ja korvaaminen. Määrärahasta arvioidaan myönnettävän Metsähallitukselle näihin tarkoituksiin 1 200 000 mk. Iijoen ja Hossanjoen korvauksiin on aikaisemmin myönnetty 36 953 000 mk.

1997 määräraha	1 600 000
1996 määräraha	1 700 000
1995 tilinpäätös	1 500 000

44. *Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (osa EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 228 780 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain ja Lapin vajaatuottoisten metsien kunnostamisesta annetun lain (1057/82) mukaisten valtiontukien ja toimenpiteistä aiheutuvien menojen sekä vahingonkorvauslain (412/74) mukaisten työnantajan maksettavien vahingonkorvausten maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää metsäviestinnästä eli metsäalan viestinnän edistämishankkeista ja erillisistä tiedotusprojekteista sekä metsäviestintää tukevan aineiston tuottamisesta aiheutuviin menoihin myönnettävien valtionapujen maksamiseen.

Määrärahasta on enintään 203 780 000 mk valtiontukea kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain mukaisiin puuntuotannon kestävyyden turvaamistöihin sekä metsäviestintään. Valtiontuesta saa käyttää enintään 35 000 000 mk Lapin vajaatuottoisten metsien kunnostamisesta annetun lain mukaisiin menoihin myönnettävän valtion tuen ja enintään 25 000 000 mk EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston rahoittamiin ohjelmiin sisältyvien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Valtion tuesta saa käyttää enintään 4 000 000 mk metsäviestinnästä aiheutuviin menoihin. Vuonna 1997 saa hyväksyä lakien mukaisten tukien piiriin kansallisesti kokonaan rahoitettavat hankkeet, joiden valtiontuki on enintään 206 000 000 mk.

Määrärahasta on enintään 25 000 000 mk EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston tuloja vastaavaa EU:n rahoitusosuutta puuntuotannon kestävyyden turvaamistöihin.

Määrärahasta osa on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 45 000 000 mk metsäkeskusten tekemän metsäteiden ja kunnostusojitusten hankekohtaisen suunnittelun ja työnjohdon menojen siirtona momentilta 30.86.42.

EU:n osarahoittamiin metsätalouden kehittämishankkeisiin on varattu 79 390 000 mk, mistä valtion rahoitusosuus on 42 220 000 mk ja EU:n rahoitusosuus 37 170 000 mk. EU:n rahoitusosuudesta tukiosaston hankkeisiin 25 000 000 mk on lisäyksenä määrärahassa. Vastaavat EU-tulot kertyvät momentille 12.30.01. EU:n rahoitusosuus ohjausosaston hankkeisiin 12 170 000 mk on otettu huomioon momentin 30.01.61 määrärahassa ja vastaava valtion rahoitusosuus 17 220 000 mk on siirretty momentille 30.33.44.

Vuosien 1995—1997 myöntämisvaltuuksista arvioidaan aiheutuvan valtiolle kokonaan kansallisesti rahoitettavista hankkeista menoja seuraavasti:

	1997 milj. mk	1998 milj. mk	1999 milj. mk	2000 milj. mk	2001- milj. mk
Vuoden 1997 valtuuksista	98,78	80	17,22	5	5
Aiemmista valtuuksista	80	40	15	10	—
Yhteensä	178,78	120	32,22	15	5

Vuoden 1995 ensimmäisessä lisätalousarviossa annettiin valtuus myöntää varoja EU:n hyväksymän maatilojen metsätaloustoimenpiteitä koskevan ohjelman mukaisiin metsänparannustöihin vuosina 1995—1999 yhteensä enintään 325 000 000 mk. Tästä valtuudesta arvioidaan aiheutuvan menoja vuonna 1997 50 000 000 mk, vuonna 1998 60 000 000 mk ja vuonna 1999 60 000 000 mk. Menoista valtion rahoitusosuus on puolet ja EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston rahoitusosuus puolet.

1997 määräraha 228 780 000
1996 määräraha 195 000 000
1996 lisämääräraha..... 10 000 000
1995 tilinpäätös 197 500 000

45. *Metsäluonnon hoidon edistäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 15 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain 19 §:ssä tarkoitetun ympäristötuen ja mainitun lain 20 §:ssä tarkoitettujen metsäluonnon hoitohankkeiden sekä maa- ja metsätalousministeriön määräämien perusteiden mukaisesti metsien ympäristönhoitoa ja biologisen monimuotoisuuden säilyttämistä tukevien hankkeiden ja toimenpiteiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Momentin numerotunnus on muutettu. Määräraha on tarkoitus käyttää kestävän metsätalouden rahoituksesta annetussa laissa säädettyjen ympäristötuen ja metsäluonnon hoitohankkeiden rahoittamiseen sekä metsätalouden ympäristöohjelmassa tarkoitetulla tavalla tilakohtaisiin toimenpiteisiin, laaja-alaisiin ympäristöhankkeisiin, luonnon- ja maisemanhoidon suunnitteluun, avainbiotooppiselvityksiin ja muihin vastaaviin metsäluonnon hoitoa edistäviin toimenpiteisiin.

1997 määräraha 15 000 000
1996 määräraha 10 000 000

50. *Eräät metsätalouden valtionavut*

Momentille myönnetään 14 800 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen käyttösuunnitelmassa mainituille yhdistyksille ja säätiöille.

Käyttösuunnitelma:	mk
Föreningen för Skogskultur rf	300 000
Työtehoseura ry	3 100 000
Rovalan Kannatusyhdistys ry	1 630 000
Metsämuseosäätiö	2 000 000
Pohjois-Karjalan Metsätyömieskodin Kannatusyhdistys ry	520 000
Mustilan Kotikunnas-säätiö	150 000
Kainuun metsätyömieskotiyhdistys ry	100 000
Suomen Metsäyhdistys ry	1 000 000
Euroopan Metsäinstituutti ry	6 000 000
Yhteensä	14 800 000

1997 määräraha 14 800 000
1996 määräraha 15 000 000
1995 tilinpäätös..... 14 850 000

83. *Lainat puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 20 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain mukaisten lainojen maksamiseen.

Määrärahasta osa on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

1997 määräraha 20 000 000
1996 määräraha 20 000 000
1995 tilinpäätös..... 20 000 000

87. Maanmittauslaitos

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 1997 talousarvioon liittyen asettanut alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

1. Kysynnän ja lainsäädännön muutokset

Maanmittauslaitoksen tuotteiden ja palvelujen kysynnän arvioidaan pysyvän edellisen vuoden tasolla. Vuoden 1997 alusta tulevat voimaan uusi maakaari ja kiinteistönmuodostuslaki, jotka merkittävästi vaikuttavat kiinteistötoimitusten suorittamiseen. Säädösmuutokset saattavat aiheuttaa häiriöitä myös toimitusten vireilletuloon.

2. Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Maanmittauslaitoksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteina ovat laitoksen tuottamien ja ylläpitämien aineistojen ja rekisterien kattavuus, ajantasaisuus ja laatu:

— Numeerinen maastotietoaineisto kattaa maanmittauslaitoksen vastuulla olevan alueen vuoteen 2001 mennessä. Vuoden 1997 loppuun mennessä aineistoa on valmiina 72 % em. pinta-alasta.

— Kiinteistörekisteriin kuuluva numeerinen kiinteistörajakartta kattaa koko maan vuonna 1999 maanmittauslaitoksen omien aineistojen osalta ja vuoden 1997 loppuun mennessä käytössä on 92 % maan pinta-alasta.

Yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa kiinteistötietojen päällekkäisen rekisteröintityön poistamiseksi jatketaan. Kiinteistörekisterin laadun parantamista jatketaan puuttuvien alueiden, osakasluetteloiden ja kokonaispinta-alojen selvityksillä.

3. Palvelutavoitteet

Kiinteistötoimitusten alueellisia palvelutasoeroja tasoitetaan ja toimitusten kestoaikaa lyhennetään. Lohkomisten keskimääräinen kestoaika lyhenee 7,5 kuukauteen, kun se vuonna 1995 oli 10 kk. Muiden tuotteiden ja palvelujen saatavuutta parannetaan jakeluverkostoa kehittämällä ja markkinointia tehostamalla.

Paikkatietojen yhteiskäyttöä edistetään palvelukeskustoiminnalla, jossa paikkatietoja välitetään automaattisesti tuottajilta asiakkaille sanomavälitteisen tiedonsiirron suositusten mukaisesti.

4. Taloudellisuustavoitteet

Maanmittauslaitoksen kustannukset vuonna 1997 ovat 472 milj. mk. Kustannusten arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	1995 toteutuma milj. mk	1996 tavoite milj. mk	1997 tavoite milj. mk
Budjettirahoitteinen toiminta	234,9	247	242
— Kiinteistötehtävät	129,5	144	139
— Kartastotehtävät	100,8	100	99
— Muut	4,6	3	4
Maksullinen toiminta	234,0	232	230
— Julkisoikeudelliset	200,1	196	192
— Muut	33,9	36	38
Yhteensä	468,9	479	472
Yksikkökustannusten muutos, %			
Toimitukset	—8	—2	1
Maastotiedot	—7	—2	—2

5. Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmassa eivät ole mukana eri lakien mukaan ilmaiseksi annettavien suoritteiden kustannukset, vuonna 1997 noin 6 milj. mk.

Nettobudjetoidun maksullisen toiminnan tunnusluvut:

	1995 toteutuma		1996 tavoite		1997 tavoite	
	Julkis-oikeud.	Muut	Julkis-oikeud.	Muut	Julkis-oikeud.	Muut
Tulot tmk	193 161	39 380	191 465	38 178	185 300	39 800
Erilliskustannukset tmk	136 626	20 333	134 768	21 736	131 110	21 970
Käyttöjäämä tmk	56 535	19 047	56 697	16 442	54 190	17 830
Käyttöjäämä, % tuloista	29	48	30	43	29	45
Osuus yhteiskustannuksista tmk	54 480	14 405	55 007	14 567	54 470	15 890
Yli-/alijäämä tmk	2 055	4 642	1 690	1 875	—280	1 940
Yli-/alijäämä, % tuloista	1	12	1	5	—0	5

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 230 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n tutkimushankkeiden rahoitukseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan kaikki tulot sekä muina tuloina aineisto- ja tietomaksut.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	464 200 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	148 680 000
Muut toimintamenot	315 520 000
Bruttotulot	234 200 000
Maksullisen toiminnan tulot	225 100 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	185 300 000
— muut suoritteet	39 800 000
Muut tulot	9 100 000
Nettomenot	230 000 000

1997 määräraha	230 000 000
1996 määräraha	219 500 000
1995 tilinpäätös	227 178 000

80. *Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää uusjakotoiminnan tukemisesta annetun lain (24/81, muut. 450/90 ja 1239/94) sekä vuokra-alueiden järjestelystä kaupungeissa ja kauppaloissa annetun lain (218/62) mukaisten menojen sekä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/77) 102 §:n mukaisten lainojen ja korkotuen rahoituksesta ja eräistä vesitilusjärjestelyistä annetun lain (31/80) 19 §:n mukaisista lunastuksista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä kiinteistönmuodostamislain (554/95) 207 §:n 2 momentissa tarkoitettujen toimitusmenojen maksamiseen uusjakojen ja vesitilusjärjestelyjen osalta.

1997 määräraha	15 000 000
1996 määräraha	15 000 000
1995 tilinpäätös	14 052 094

95. Metsähallitus

1. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet

Metsähallitus hoitaa tehtäväänsä ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävän metsätalouden periaatteiden mukaisesti ja siten kuin maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön tulosohjauksen kautta tarkemmin määritellään.

Metsähallituksen keskeisten toimintojen tuloksellisuus paranee vuoden 1996 tasosta.

Metsähallitus tuottaa yhteiskunnallisia virkistyspalveluita, uittotehtäviä ja metsänjalostus- ja siemenhuoltotöitä sekä huolehtii eri säädöksissä mainituista viranomaistehtävistä.

Metsähallitus tukee Itä- ja Pohjois-Suomen työllisyyttä pitämällä puutavaran korjuutehtävissä henkilötyön osuuden mahdollisimman suurena.

Vuonna 1997 kiinteän omaisuuden luovuttamisesta saatavista myyntituloista käytetään ympäristöministeriön ohjauksessa arviolta 100 milj.

mk luonnonsuojelualueiden hankintaan, josta osa voidaan käyttää maanvaihdon välirahana. Lisäksi Metsähallituksen hallinnassa olevaa maa- ja vesiomaisuutta käytetään vaihtomaina suojelualueiden hankintaan noin 110 milj. markan arvosta.

Metsähallitus voi avustaa Suomen Metsäsäätiötä vuonna 1997 enintään 1 100 000 markalla.

Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonsuojelualueiden palvelu- ja muut toimintatavoitteet asetetaan luvussa 35.30.

2. Peruspääoman korotus

Peruspääomaa korotetaan 8 022 128 markalla, minkä jälkeen peruspääoman suuruus on 4 758 022 128 mk.

3. Investointien enimmäismäärä ja tärkeimmät kohteet

Metsähallituksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 1997 enintään 300 milj. mk. Tämän lisäksi Metsähallitus saa suorittaa investointeja, jotka työministeriö, ympäristöministeriö tai maa- ja metsätalousministeriö rahoittaa. Lisäksi Metsähallitus saa tehdä vuonna 1997 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina varainhoitovuosina enintään 200 milj. mk. Tärkeimmät investointikohteet ovat kiinteistörakenteen parantamiseen ja luonnonsuojelualueiden hankintaan liittyvät maa- ja vesialueiden hankinnat, maa- ja vesirakenteet, koneet ja kalusto sekä rakennukset.

4. Lainanotto

Metsähallitus oikeutetaan ottamaan valtion liikelaitoksista annetun lain (627/87) 8 §:n 2 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 200 milj. mk.

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö on, ottaen huomioon eduskunnan hyväksyttäväksi esitetyt palvelu- ja muut toimintatavoitteet, talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä asettanut alustavasti Metsähallituksen tulostavoitteeksi 329 milj. markan voiton vuonna 1997. Työllistämisvelvoite alentaa tulostavoitetta noin 40 milj. mk.

Alustavana tavoitteena on, että Metsähallitus tulouttaa valtiolle vuoden 1997 voitosta 150 milj. mk, mikä vastaa 3,2 prosentin tuottoa peruspääomalle. Tuloutustavoitetta määriteltäessä voittoon ei ole sisällytetty kiinteistöjen myyntivoittoja, koska myynneistä saadut varat käytetään luonnonsuojelualueiden hankintaan. Metsähallituksen asettama liikevaihtotavoite on 1 142 milj. mk.

Metsähallituksen liiketoiminnan käyttöomaisuudeksi on siirretty valtion omistamia maa-alueita ja osakehuoneisto, joiden arvo on yhteensä 930 498 mk. Metsähallituksen yhteiskunnallisesta maa- ja vesiomaisuudesta siirretään liiketoiminnan käyttöomaisuuteen tuotantovaiheeseen varttuneet alkuperältään etelä- ja keskisuomalaiset siemenviljelykset, joiden arvo on 1 097 050 mk. Vastaavasti siemenviljelysten tuottamat siemenet, arvoltaan 5 994 580 mk, siirretään yhteiskunnallisesta vaihto-omaisuudesta liiketoimintaan.

Omaisuussiirrot valtiolta Metsähallituksen hallintaan ja siirrot yhteiskunnallisesta omaisuudesta liiketoimintaan merkitään Metsähallituksen taseeseen korottamalla peruspääomaa maa-alueiden ja osakehuoneiston arvolla 930 498 mk sekä siemenviljelysten ja siemenvaraston arvolla 7 091 630 mk. Peruspääoman korotus on siten yhteensä 8 022 128 mk.

Työllistämissyistä Itä- ja Pohjois-Suomen puun korjuun koneellistamisaste on vuonna 1997 korkeintaan 55 prosenttia, jolloin koneellistamisaste nousee vuoden 1996 tasosta 5 %-yksikköä ja on edelleen noin 30 prosenttia alemmalla tasolla kuin se puhtaasti liiketaloudellisista syistä olisi tarkoituksenmukaista.

Metsähallituksen yhteiskunnallisten tehtävien hoitamista vastaaviin menoihin on varattu talousarviossa yhteensä 107,4 milj. mk, mistä 64,5 milj. mk on ympäristöministeriön pääluokassa (mom. 35.26.61, 35.30.22 ja 35.30.74) ja 42,9 milj. mk on maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa (mom. 30.86.24, 30.86.25 ja 30.86.43). Maa- ja metsätalousministeriön ja Metsähallituksen sekä ympäristöministeriön ja Metsähallituksen kesken tehdään erilliset sopimukset edellä mainituilla rahoilla tuotettavista yhteiskunnallisista palveluista. Lisäksi työministeriön pääluokasta rahoitetaan Metsähallituksen yhteiskunnallisiin palvelutehtäviin liittyviä investointimenoja ja työllisyystöitä, mikäli työministeriöllä on tähän käyttöön myönnettäviä varoja. Vuonna 1995 työministeriö rahoitti Metsähallituksen investointeja yhteensä 21 milj. markalla.

Investointeihin on tarkoitus käyttää investointiohjelman mukaisesti 230 milj. mk. Investoinnit rahoitetaan tulorahoituksella ja käyttöpääomalla.

Maa- ja vesialueiden käyttö suunnitellaan siten, että se tukee matkailuelinkeinoa. Metsähallitus tuottaa yhdessä yrittäjien kanssa luonto- ja elämysmatkailuun liittyviä palveluita.

Metsähallitus tarvitsee oman tulorahoituksen

lisäksi valtuudet enintään 200 milj. markan pitkäaikaisen lainan ottamiseen investointeja ja ennalta arvaamattomia tarpeita varten.

Tulos- ja rahoitussuunnitelmaan perustuva alustava investointisuunnitelma vuodeksi 1997 on seuraava:

	mk
Maa- ja vesialueiden ostot	183 000 000
Maa- ja vesirakenteet	22 000 000
Koneet ja kalusto	14 000 000
Talonrakennukset	9 000 000
Muut	2 000 000
Yhteensä	230 000 000

Metsähallituksen kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	1995 toteutuma	1996 ennakoitu	1997 TAE
Liikevaihto, milj. mk	1 140	1 180	1 142
— muutos, %	—0,6	3,5	—3,2
Käyttökate, %	32,3	29,9	37,0
Voitto, milj. mk	293	269	329
— liikevaihdosta, %	25,7	22,8	28,8
— peruspääoma, milj. mk	4 750	4 750	4 758
— peruspääomasta, %	6,2	5,7	6,9
Sijoitetun pääoman tuotto, %	6,2	5,7	5,7
Nettoinvestoinnit liikevaihdosta, %	10,4	11,0	20,1
Omavaraisuusaste, %	95,7	96,3	96,7
Henkilöstö keskimäärin, htv	2 362	2 250	2 140

97. Kasvinjalostuslaitos

Selvitysosa: Kasvinjalostuslaitos (Boreal Suomen Kasvinjalostus) on liiketoimintaa harjoittava nettobudjetoitu valtion laitos, jonka tehtävänä on jalostaa (ensi sijaisesti) maamme kasvuoloihin soveltuvia viljelykasveja, markkinoida jalostamiaan lajikkeita sekä tuottaa ja markkinoida niiden lisäysaineistoa.

Maa- ja metsätalousministeriö on asettanut vuoden 1997 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen Kasvinjalostuslaitoksen tulostavoitteeksi vilja- ja nurmikasvien lajikkeiden markkinaosuuden säilyttämisen ja peruna- ja kevätvehnälajikkeiden osuuden lisäämisen. Tulos saa olla enintään 11 132 000 mk alijäämäinen.

Tavoitteeksi on asetettu, että Kasvinjalostuslaitos hankkii lisääntyvässä määrin tulonsa siemenmarkkinoilta. Kuitenkin järjestyneen siemenkaupan markkinat ovat viime vuosina poikkeuksellisesti supistuneet. Kasvinjalostuslaitoksen liikevaihtotavoitteeksi asetetaan 9 903 000 mk ottaen huomioon tarkastetun siementavaran käytön huomattava väheneminen. Kun korkotuottoja arvioidaan kertyvän 10 000 mk ja satunnaisia tuottoja 105 000 mk, arvioidaan käyttötuloja kertyvän yhteensä 10 018 000 mk. Kun käyttömenoiksi arvioidaan 19 810 000 mk, nettomenona momentille 30.97.21 osoitetaan 9 792 000 mk.

Sellaisten kasvilajikkeiden jalostamiseen, joiden markkinat ovat pienet, mutta joiden jalostamista yhteiskunnallisista syistä pidetään tarpeellisena, voidaan myöntää budjettirahoitusta.

Kasvilajikkeista, joiden oikeudet Kasvinjalostuslaitos omistaa, arvioidaan lisäksi kertyvän kasvinjalostusmaksuja 1 500 000 mk, jotka tuloutetaan momentille 12.30.32.

Kasvinjalostuslaitoksen liikekirjanpidon mukainen ennakoitu tuloslaskelma vuodelle 1997:

	mk	mk
Liikevaihto		9 903 000
Kulut		
Aineet ja tarvikkeet		
Ostot tilikauden aikana	2 783 000	
Varastojen vähennys	200 000	
Ulkopuoliset palvelut	1 751 000	
Henkilöstökulut	9 317 000	
Vuokrat	2 406 000	
Muut kulut	3 553 000	20 010 000
Käyttökate		—10 107 000
Poistot käyttöomaisuudesta ja muista pitkävaikutteisista menoista		1 140 000
Liikealijäämä		11 247 000
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot		10 000
Liikealijäämä ennen satunnaiseriä, varauksia ja veroja		11 237 000
Satunnaiset tuotot ja kulut		
Satunnaiset tuotot		105 000
Tilikauden liikealijäämä		11 132 000

Kasvinjalostuksen kehitys vuosina 1995—1997:

	1995 toteutuma	1996 ennakoitu	1997 TAE
Liikevaihto milj. mk	9,7	10,3	9,9
Käyttökate liikevaihdosta %	107,4	—120,5	—102,1
Ylijäämä, milj. mk	—11,8	—11,8	—11,1
— liikevaihdosta %	—122,3	—131,9	—112,4
Volyymin muutos %	13	13	16
Henkilöstön määrä	60	60	60

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 9 792 000 mk.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 292 000 mk muihin menoihin.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	19 810 000
Bruttotulot	10 018 000
— myyntitulot	9 903 000
— muut tulot	115 000
Nettomenot	9 792 000
1997 määräraha	9 792 000
1996 määräraha	9 186 000
1996 lisämääräraha	1 000 000
1995 tilinpäätös	11 927 000

98. Siemenperunakeskus

Selvitysosa: Siemenperunakeskus on vuoden 1996 alusta liiketoimintaa harjoittavaksi nettobudjetoiduksi valtion laitokseksi muutettu laitos, jonka tehtävä on Suomessa yleisesti viljeltävien perunalajikkeiden terveen siemenaineiston ylläpitäminen sekä näiden lajikkeiden perussiemenen ja sertifioidun siemenperunan tuottaminen ja markkinoiminen Suomessa ja muissa maissa. Laitoksen toimintaedellytysten turvaamiseksi on muodostettu EU:n tunnustama korkealaatuisen siemenperunan tuotantoalue (high grade alue). Siemenperunakeskuksen tehtäväksi on annettu myös tutkia ja Suomen oloihin kehittää korkealaatuisen siemenperunan tuotantotekniikkaa sekä osaltaan edistää suomalaisen siemenperunan markkinointia muihin maihin.

Vuoden 1997 talousarvion valmisteluun liittyen maa- ja metsätalousministeriö on asettanut tulostavoitteeksi lisätä siemenperunan tuotantoa ja markkinointia. Tuotantotavoitteeksi

vuonna 1997 asetetaan 6 500 tonnia siemenperunaa. Tulos saa olla enintään 302 000 mk alijäämäinen.

Lisäksi maa- ja metsätalousministeriö on asettanut Siemenperunakeskuksen tulostavoitteeksi liikeylijäämän muodostumisen vuoteen 1999 mennessä. Siemenperunakeskuksen toimintaa ja taloutta kehitetään tämän tavoitteen mukaisesti.

Siemenperunakeskuksen käyttötuloina arvioidaan kertyvän yhteensä 17 263 000 mk. Kun käyttömenoiksi arvioidaan 17 511 000 mk, nettomenona momentille 30.98.23 osoitetaan 248 000 mk.

Siemenperunakeskuksen liiketoiminnan liikekirjanpidonmukainen ennakoitu tuloslaskelma vuodelle 1997:

	mk	mk
Liikevaihto		17 183 000
Kulut		
Aineet ja tarvikkeet	8 419 000	
Ulkopuoliset palvelut	1 235 000	
Henkilöstökulut	4 929 000	
Vuokrat	1 689 000	
Muut kulut	839 000	17 111 000
Käyttökate		72 000
Poistot		
Koneet ja kalusto	444 000	
Salaojitus	10 000	454 000
Liikealijäämä		382 000
Muut tuotot ja kulut		+80 000
Tilikauden alijäämä		302 000

Siemenperunakeskuksen kehitys vuosina 1995—1997:

	1995 toteutuma	1996 ennakoitu	1997 TAE
Liikevaihto milj. mk	14,16	16,01	17,18
Muutos ed. vuoteen %	—7,4	13,0	7,3
Käyttökate liikevaihdosta %	0,29	0,25	0,42
Alijäämä			
— milj. mk	0,6	0,3	0,3
— liikevaihdosta %	4,26	2,08	1,76
Investoinnit liikevaihdosta %	1,14	2,49	2,31
Volyymin muutos %	—	10,9	6,6
Henkilöstön määrä (vakituinen henkilöstö)	25	25	25

23. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 248 000 mk.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 248 000 mk muihin toimintamenoihin. Siemenperunakeskuksen henkilöstö ei sisälly pääluokan selvitysosan henkilöstön enimmäismäärään.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	17 511 000
Bruttotulot	17 263 000
— irtaimen omaisuuden myyntitulot	17 183 000
— muut tulot	80 000
Nettomenot	248 000

1997 määräraha	248 000
1996 määräraha	1 122 000
1995 tilinpäätös	1 023 000

87. *Siemenperunakeskuksen maanhankintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 600 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää korvaus- ja lisämaiden hankinnasta sekä kunnostuksen aloittamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

1997 määräraha	600 000

99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut menot

25. *Kansainvälinen yhteistyö* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 24 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten organisaatioiden jäsenyydestä, solmituista muista kansainvälisistä ja valtioiden välisistä sopimuksista aiheutuvien muiden kuin jäsenmaksumenojen maksamiseen sekä Suomen lähialueyhteistyöstä ja muusta alan kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon siirtona momentilta 24.01.21 150 000 mk suomalais-venäläisen rajavesistöjen käyttökomission menoina ja 100 000 mk TT-komitean metsätaloustyöryhmän menoina sekä 10 000 000 mk siirtona momentilta 30.99.(44) Venäjällä, Valkovenäjällä, Ukrainassa ja Baltian maissa toteutettavista yhteistyöhankkeista aiheutuvina kulutusmenoina ja ennen vuotta 1997 aloitettujen hankkeiden jatkamisesta aiheutuvina menoina. Määrärahasta arvioidaan käytettävän noin 10 000 000 mk maa- ja metsätalousministeriön kansainvälisten matkojen ja muiden kansainvälisten tehtävien ja noin 4 000 000 mk ministeriön hallinnonalan muun kansainvälisen yhteistyön hoitamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

1997 määräraha	24 000 000
1996 määräraha	14 000 000
1995 tilinpäätös	11 679 283

27. *Yhteistutkimukset (osa EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 26 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää lähinnä eri virastojen, laitosten tai muiden yksiköiden yhteistyönä suoritettavan hallinnonalan tehtäväalueen strategista valmistelua ja maaseutuelinkeinojen, metsätalouden, kala- ja riistatalouden, vesivarojen sekä muiden luonnonvarojen kestävän käytön kehittämistä tukevasta tutkimustoiminnasta ja tämän tutkimustoiminnan ohjauksesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää palkkaus- ja muista kulutusmenoista, tutkimushankkeiden asiantuntija-arvioinneista ja valtion virastoihin tai laitoksiin tapahtuvista sijoitusmenoiksi luettavista laitehankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen maa- ja metsätalousministeriön tarkemmin määräämällä tavalla. Määrärahaa saa käyttää myös eurooppalaisten tutkimushankkeiden rahoittamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään 85 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan arvioidaan jakautuvan eri käyttötarkoituksiin seuraavasti:

	mk
Luonnonvarojen kestävä käyttö	1 400 000
Kiinteistö- ja kaukokartoitus	1 400 000
Luonnon monimuotoisuustutkimus	3 000 000
Maatalous	6 500 000
Metsätalous	7 000 000
Kala- ja riistatalous	1 800 000
Vesivarat	1 000 000
Eurooppalainen tutkimusyhteistyö	4 000 000
Hallinnonalan johtamisen ja suunnittelun kehittäminen	100 000
Yhteensä	26 200 000

Luonnonvarojen kestävään käyttöön varatulla määrärahalla rahoitetaan luonnonvarojen kestävän käytön tietopohjan laajentamiseen tarvittavaa ajankohtaista tutkimusta sekä luonnonvarojen käytöstä aiheutuvien haitallisten ympäristövaikutusten vähentämistä ja siihen liittyvää kehittämistä koskevia tutkimushankkeita.

Kiinteistö- ja kaukokartoitustutkimukseen varatulla määrärahalla tuotetaan tutkimustietoa, jolla edistetään kiinteistöjärjestelmän ylläpitoa ja kehitetään yleistä maastokarttatuotantoa. Tutkimustietoa käytetään erityisesti kehitettäessä kiinteistönmuodostamislainsäädäntöä, kiinteistöarviointimenetelmiä, kaukokartoitusaineistojen laskenta- ja analysointimenetelmiä sekä numeerista kartantuotantoa.

Luonnon monimuotoisuustutkimukseen varatulla määrärahalla osallistutaan Suomen Akatemian käynnistämään biodiversiteettitutkimuksen ohjelmaan. Määrärahasta 1 500 000 mk on tarkoitettu metsätalouteen, 750 000 mk maatalouteen ja 750 000 mk muuhun luonnonvarojen hyödyntämiseen liittyvään monimuotoisuustutkimukseen. Määräraha on tarkoitettu sekä uusiin että jo aiemmin momentilta rahoitettuihin monimuotoisuustutkimuksiin. Uusiin käynnistyviin hankkeisiin arvioidaan voitavan käyttää noin 2 500 000 mk. Akatemian tutkimusohjelman on tarkoitus kestää 6 vuotta.

Maataloustutkimuksiin varatulla määrärahalla on tarkoitus rahoittaa maataloudellisen tutkimuksen neuvottelukunnan aloitteesta jo käynnistyneitä laajoja tutkimusohjelmia (MAITO-ohjelma; kotieläinten TUOTANTOYMPÄRISTÖ-ohjelma; LANTA-ohjelma) ja aiemmin käynnistyneitä yksittäisiä yhteistutkimuksia. Varoilla katetaan myös alan tutkimuksen kehittämistä mm. tutkimuslaitosten arvioinnin pohjalta. Varoista on arvioitu jo sidotun noin 5 500 000 mk. Maataloudellisen tutkimuksen lähiajan tutkimuksen linjat -ohjelmaa on tarkoitus edelleen toteuttaa keskittymällä muutamaan uuteen tutkimusalueeseen, joiden aloittamiseen on tarkoitus varata noin 1 000 000 mk.

Metsätaloustutkimuksiin varatulla määrärahalla rahoitetaan ajankohtaisia metsäpolitiikan valmistelua ja käytännön metsätaloutta palvelevia yhteistutkimushankkeita. Määrärahalla on tarkoitus kattaa tämän tutkimustoiminnan ohjauksesta aiheutuvia menoja sekä metsäsektorin tutkimustoiminnan kehittämistä palvelevia tehtäviä, kuten evaluointeja, seminaareja ja asiantuntijalausuntoja.

Kala- ja riistataloudellisilla yhteistutkimusmäärärahoilla rahoitetaan eri tahojen yhteistyönä toteutettavia tutkimuksia. Yhteistyötahoina ovat lähinnä Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Metsäntutkimuslaitos, Suomen Kalankasvattajaliitto, yliopistot, Suomen ympäristökeskus sekä kalastus- ja metsästysalan järjestöt. Tutkimustoiminta painottuu voimakkaasti kalanviljelyä ja kalan teollista elintarvikekäyttöä palvelevaan tutkimukseen. Lisäksi Saimaantutkimuksen puitteissa toteutettavaan suurjärvitutkimukseen ja uhanalaisten lajien hoitotoiminnan järjestämiseen liittyvällä tutkimuksella on keskeinen rooli. Riistataloudellinen tutkimus keskittyy hirvikannan liikkuvuutta koskeviin selvityksiin.

Vesivaratutkimuksiin varatulla määrärahalla rahoitetaan ensisijaisesti Päijänteen ja Kymijoen säännöstelyjen monitavoitteiseen kehittämiseen liittyviä yhteistutkimushankkeita. Määrärahaa voidaan käyttää myös ministeriön sektoritutkimuksen yleisohjelmaan liittyvän vesivarojen tutkimusohjelman laatimisesta sekä tutkimustoiminnan ohjauksesta aiheutuviin menoihin.

Eurooppalaiseen tutkimusyhteistyöhön varatulla määrärahalla on tarkoitus tukea EU:n IV tutkimuksen ja kehittämisen puiteohjelmaan kuuluvan maatalous-kalatalous/FAIR -ohjelman ministeriön toimialaan liittyviä yhteistutkimuksia kotimaan rahoitustarpeen osalta. Varoilla on tarkoitus tukea myös eurooppalaiseen tutkimusyhteistyöhön valmistautuvia tutkijaryhmiä ja tähän tutkimusyhteistyöhön liittyviä muita hankkeita.

1997 määräraha 26 200 000
1996 määräraha 25 000 000
1995 tilinpäätös..... 21 000 000

(40.) *Säännöstelyhaittojen vähentäminen*

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta.

1996 määräraha 12 000 000

(44.) *Eräät yhteistyöhankkeet* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen määrärahasta 10 000 000 mk on siirretty momentille 30.99.25 ja 10 000 000 mk momentille 24.50.66.

1996 määräraha 20 000 000
1995 tilinpäätös..... 20 000 000

48. *Poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaaminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta annetun lain (284/83, muut. 1310/90) 2 §:n mukaisten vahinkojen ja kustannusten korvaamiseen sekä metsäkeskusten asiantuntija-avusta aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös edellisiin vuosiin kohdistuvien menojen maksamiseen.

1997 määräraha..... 5 000 000
1996 määräraha..... 5 000 000
1995 tilinpäätös 2 700 000

66. *Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 600 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Suomen jäsenmaksujen maksamiseen kansainvälisille organisaatioille sekä muiden kansainvälisten sitoumusten edellyttämiin siirtoihin ulkomaille.

1997 määräraha 11 600 000
1996 määräraha 13 600 000
1995 tilinpäätös..... 10 411 775

Pääluokan 30 menot luvuittain vuosina 1995—1997

		v. 1995 tilinpäätös 1000 mk	v. 1996 talousarvio 1000 mk	v. 1997 esitys 1000 mk	Muutos 1996—1997 ± 1000 mk	± %
01.	Maa- ja metsätalousministeriö, maaseutuelinkeinopiirit ja EU:n rakennetuki(670)	850 307	842 984	885 820	+ 42 836	+ 5
02.	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus (650)	36 600	30 103	37 760	+ 7 657	+25
03.	Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta (650)	—	2 684	2 990	+ 306	+11
31.	Maa- ja puutarhatalouden tulotuki (osa EU) (670)	11 353 629	8 765 500	8 283 500	—482 000	— 5
32.	Maa- ja puutarhataloustuotteiden markkinointi ja tuotannon tasapainottaminen (osa EU) (670)	900 071	1 060 000	947 700	—112 300	—11
33.	Maatilatalouden rakenteen ja maaseudun kehittäminen (osa EU) (670)	389 057	400 380	563 480	+163 100	+41
34.	Muut maatalouden menot (670).	134 057	131 550	123 760	— 7 790	— 6
36.	Kala-, riista- ja porotalous (osa EU) (690)	196 600	195 997	192 666	— 3 331	— 2
38.	Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (660)	94 379	88 437	85 127	— 3 310	— 4
65.	Geodeettinen laitos (550)	14 912	15 073	15 000	— 73	— 0
70.	Maatalouden tutkimuskeskus (660)	172 070	171 810	144 750	— 27 060	—16
72.	Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos (660)	12 000	12 061	11 940	— 121	— 1
76.	Metsäntutkimuslaitos (660)	169 945	180 000	172 450	— 7 550	— 4
83.	Kasvintuotannon tarkastuskeskus (670)	32 064	35 600	44 611	+ 9 011	+25
84.	Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos (670)	107 738	102 941	105 041	+ 2 100	+ 2
85.	Vesivarojen käyttö ja hoito (560).	101 880	140 080	139 000	— 1 080	— 1
86.	Metsätalous (osa EU) (680)	520 413	509 420	496 630	— 12 790	— 3
87.	Maanmittauslaitos (550)	241 230	234 500	245 000	+ 10 500	+ 4
97.	Kasvinjalostuslaitos (660)	11 927	9 186	9 792	+ 606	+ 7
98.	Siemenperunakeskus (660)	1 023	1 122	848	— 274	—24
99.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut menot (650).	86 291	89 600	66 800	— 22 800	—25
	Yhteensä	15 426 194	13 019 028	12 574 665	—444 363	— 3

Pääluokka 31
LIIKENNEMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Hallinnonalan kokonaishenkilöstömäärän arvioidaan vuonna 1997 olevan 10 700 henkilötyövuotta.

Liikenteen määrän arvioidaan vuonna 1997 kasvavan 2—3 % ja vuosina 1998—1999 vastaavasti runsaat 2 % kansantuotteen kasvusta riippuen. Sen sijaan viestinnässä teleliikenteen kasvu jatkuu edelleen voimakkaana.

Hallitusohjelman mukaisesti liikenneministeriön hallinnonalalla korostuu tietotekniikan ja viestinnän merkitys elinkeinoelämän kilpailukyvyn ja kansalaisten hyvinvoinnin edistämiskeinona. Vuoden 1997 toiminnassa tämä näkyy mm. lainsäädännön uudistamisessa, jossa sekä tele- että joukkoviestinnässä edistetään kilpailun laajentumista. Tutkimus- ja kehittämistoiminnassa liikenneministeriön painopistealueena ovat kotimaiset ja kansainväliset hankkeet, joilla tuetaan tietoverkkopalvelujen ja sovellusten hyväksikäyttöä sekä kustannusten alentamista.

Liikenneverkostoa ylläpidetään ja kehitetään koko maassa liikennetarpeen mukaisesti elinkeinoelämän kilpailukykyä edistäen. Niukkenevat resurssit kohdennetaan ensisijaisesti pääliikenneverkkojen laatutason parantamiseen ja kunnon säilyttämiseen. Pääluokan määrärahoista kohdistetaan noin 80 % liikenneverkkojen ylläpitoon ja kehittämiseen. Uusina kehittämishankkeina aloitetaan vain kaksi varsinaista tiehanketta. Järvenpää-Lahti moottoriliikennetien täydentäminen moottoritieksi yksityisrahoitusmenettelyllä käynnistetään edellyttäen, että hallitus päättää hankkeen toteuttamisesta.

Suomalaisen tuotannon ja kuljetuselinkeinon kilpailukyvyn varmistamiseksi tarvittavat kuljetukset tulee hoitaa mahdollisimman vähäisellä liikenteellä ja tehokkaalla logistiikalla. Kuljetustoiminnan tehokkuuden lisäämisessä päävastuu on yrityksillä. Liikenteen telematiikkaa kehittämällä edistetään kuljetuselinkeinon kilpailukyvyn kohenemista sekä logististen kustannusten alenemista. Kuljetusmuotojen yhteistyötä lisätään. Tavoitteena on, että ns. yhdistetyt kuljetukset muodostavat kuljetustaloudellisesti tehokkaan ja toimivan kokonaisuuden.

Merenkulun toimintaedellytyksiä seurataan ja ryhdytään tarvittaessa tilanteen vaatimiin toimenpiteisiin. Suomen ohuita kuljetusvirtoja vahvistetaan transitoliikenteen edellytyksiä parantamalla.

Joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen toimintaedellytyksiä parannetaan. Tavoitteena on joukkoliikenteen markkinaosuuden säilyttäminen nykyisellään, palvelutason parantaminen taajama-alueilla sekä peruspalveluiden turvaaminen haja-asutusalueilla. Joukkoliikennepalvelut voidaan turvata kehittämällä järjestelmiä ja palveluketjua mm. lisäämällä telematiikan käyttöä.

Liikenneturvallisuutta edistäviä toimenpiteitä jatketaan kaikissa liikennemuodoissa. Uuden tieliikenneturvallisuusohjelman laatimisella tarkennetaan ja täydennetään keinot turvallisuuden parantamiseksi.

Liikenteen ympäristöohjelman toimenpiteitä toteuttamalla luodaan edellytyksiä ympäristöystävällisemmälle liikenteelle. Liikennejärjestelmien suunnittelun ja liikenteen hoidon lähtökohtana on kestävän kehityksen periaate.

Hallintoa ja hallinnonalaa kehitetään muuttuvien olosuhteiden edellyttämällä tavalla. Ministeriö vastaa liikenteen ja viestinnän tulostavoitteiden asettamisesta ja seuraa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Ministeriön johtamisjärjestelmää kehitetään tulosohjaukseen ja -johtamiseen nykyistä paremmin soveltuvaksi.

Tielaitos organisoidaan uudelleen 1.1.1998 alkaen muodostamalla tienpitotoiminnasta vastaava liikelaitos ja viranomaistoiminnoista vastaava hallintoviranomainen. Tielaitoksen uudelleen organisoinnin valmistelevia toimenpiteitä

sisältyy tähän talousarvioesitykseen. Liikelaitos Raskoneen yhtiöittämistä valmistellaan edelleen. Myös merenkulkulaitoksen uudelleen organisointia selvitetään edelleen.

Liikenneministeriö yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa vastaa toimialansa EU-yhteistyöstä. Ministeriö ja sen alainen hallinto osallistuu aktiivisesti EU:n lainsäädännön valmisteluun. Ministeriö panostaa edelleen voimakkaasti myös lähialueyhteistyöhön.

Liikenneministeriö liiketoiminnan omistajana huolehtii osaltaan edullisten ja laadultaan korkeatasoisten liikenne- ja viestintäpalveluiden tuottamisesta elinkeinoelämälle, yhteiskunnalle ja kansalaisille. Omistajaohjausta kehitetään edelleen.

Liikenneministeriö asettaa hallinnonalan yhtiöiden ja liikelaitosten vuosien 1997—1999 yleiseksi tuloutustavoitteeksi vähintään 10 % valtion sijoittamalle nimellisarvoiselle perus- tai osakepääomalle palvelua tuottavissa liikelaitoksissa tai yrityksissä. Pitkävaikutteisilta yhteiskunnallisilta infrastruktuuriliikelaitoksilta edellytetään vähintään 4 %:n tuottovaatimusta. Tuloutusta määritettäessä otetaan huomioon yrityskohtaiset erityispiirteet. Vuosittaisia tuloutusvaateita asetettaessa ja voiton tuloutuksesta päätettäessä tilinpäätöksen vahvistamisen yhteydessä otetaan huomioon myös, että yritykselle jää riittävästi oman pääoman lisäyksenä esim. investointien rahoittamiseen.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta painottuu hallinnonalan tutkimus- ja kehittämisstrategian mukaisesti pitkäjänteisiin ohjelmiin ja tulosten käyttöönoton varmistamiseen. Hallinnonala osallistuu EU:n osittain rahoittamiin tutkimus-, kehittämis- ja liikennehankkeisiin. Trans European Network eli TEN-hankkeisiin arvioidaan saatavan EU:n varoja noin 65 milj. mk ja aluekehitysrahaston tavoiteohjelmiin 2 ja 5b sekä yhteisöaloitehankkeisiin tien-, radan- ja vesiväylänpitoon yhteensä noin 41 milj. mk. Hallinnonalan muihin tutkimushankkeisiin arvioidaan saatavan EU-varoja yhteensä runsaat 10 milj. mk.

01. Liikenneministeriö

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 61 356 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä kansainvälisten sopimusten aiheuttamien menojen siirtoina 200 000 mk momentilta 24.01.21 ja 200 000 mk momentilta 24.99.21, 620 000 mk kolmen viran palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentilta 31.24.21, 1 840 000 mk kahden henkilön palkkaus- ja muiden toimintamenojen siirtona momentilta 31.99.22, 100 000 mk toimintamenojen siirtona momentilta 31.55.61 ja 400 000 mk matka- ja muiden toimintamenojen siirtona momentilta 31.57.61 sekä vähennyksenä 300 000 mk siirtona momentille 24.99.02. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon mm. yleiseurooppalaisen liikennekonferenssin järjestelymenot.

1997 määräraha	61 356 000
1996 määräraha	54 560 000
1995 tilinpäätös	48 474 000

24. Tielaitos

Selvitysosa: Tielaitos vastaa yleisistä teistä ja luo tienkäyttäjille edellytyksiä turvalliseen ja sujuvaan liikkumiseen. Tämä tapahtuu huolehtimalla hoito-, ylläpito- ja parantamistoimenpitein tiestön kunnosta ja liikennöitävyyden säilymisestä sekä kehittämällä tieverkkoa muuttuvan liikenteen vaatimuksia vastaavaksi.

Yleisiä teitä on 77 700 km. Tieliikenteen osuus koko henkilöliikenteestä on 94 % ja tavaraliikenteestä 65 %. Yleisten teiden osuus tieliikenteestä on 65 %. Vuonna 1995 liikenne kasvoi 1 %. Liikenteen arvioidaan kasvavan 2 % vuonna 1996 ja 3 % vuonna 1997.

Tielaitoksen toiminnan painopistealueina ovat liikenteen sujuvuuden säilyttäminen, liikenneturvallisuuden parantaminen, liikenneym-

päristön laadusta huolehtiminen ja oman toiminnan taloudellisuuden parantaminen.

Liikenneministeriö on asettanut alustavasti tielaitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

— liikenteen sujuvuus taataan säilyttämällä pääteiden kunto ja hoitotaso nykyisellään sekä vähentämällä tavara- ja henkilöliikenteen päätieverkolla käyttämää kokonaismatka-aikaa

— liikenneturvallisuutta parannetaan vähentämällä tielaitoksen toimin 60 henkilövahinkoonnettomuutta

— tielaitoksen ympäristöä koskevan uudistetun toimenpideohjelman toteuttaminen käynnistetään

— tielaitoksen kiinteät kulut vähenevät 2,0 %

— tielaitoksen kehittämistä jatketaan tilaaja-tuottaja -mallin mukaisesti sekä valmistaudutaan liikelaitosuudistukseen.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi Tiehallinnosta sekä laiksi Suomen Tielaitoksesta. Tielaitos jaetaan 1.1.1998 alkaen virastona toimivaksi Tiehallinnoksi ja Suomen Tielaitos -nimiseksi valtion liikelaitokseksi. Tiehallinto huolehtii ja vastaa yleisten teiden tienpidosta ja tieliikenneolojen toimivuudesta koko liikennejärjestelmän osana, kehittää tieliikenneoloja ja huolehtii tieliikenteen tarvitsemien palvelujen järjestämisestä sekä edistää tieliikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta ottaen huomioon ympäristönäkökohdat. Suomen Tielaitoksen tehtäviin kuuluvat maa- ja vesirakennusalalla pääsääntöisesti liikenneväylien suunnittelu, rakentaminen ja kunnossapito, näihin liittyvät tuotteet ja palvelut sekä tieliikenteen ohjaus- ja hallintapalvelut.

Maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	1995 toteutuma	1996 ennakoitu	1997 TAE
Maksullisen toiminnan tulot mk	111 959 400	99 400 000	112 500 000
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset mk	91 176 000	81 800 000	92 000 000
Käyttöjäämä mk	20 783 400	17 600 000	20 500 000
— % tuloista	18,6	17,7	18,2
Osuus yhteiskustannuksista mk	13 575 100	9 100 000	13 500 000
Ylijäämä (+) / Alijäämä (—) mk	7 208 300	8 500 000	7 000 000
— % tuloista	6,4	8,5	6,2
Tulovolyymin muutos %	28,8	—11,2	13,1

21. *Yleisten teiden perustienpito (osa EU)* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 120 840 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää yleisten teiden perustienpidosta ja yleisiksi teiksi otettavien yksityisteiden kuntoonpanosta sekä maa-ainesalueiden hankinnoista sekä tielaitoksen hallintaan kuuluvien rakennusten kunnostus- ja muutostöistä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää tileistä poistoihin ja alan museotoiminnan tukemiseen. Momentin määrärahalla saa myös rahoittaa ns. lähialueyhteistyöhankkeita.

Siirtyviä määrärahoja saa käyttää Tiehallinnosta annettavan lain mukaisesti Tiehallinnon menoihin sekä sen tilaamiin perustienpidon menoihin. Määrärahaa saa käyttää 1.6.1997 lukien Tiehallinnon toiminnan aloittamisen valmistelua varten henkilökunnan palkkaus- ja toimintamenoihin. Tiehallintoon voidaan 1.6.1997 lukien perustaa pääjohtajan virka (A 33).

Tielaitos saa tehdä sitoumuksia, joista aiheutuu valtiolle myöhempinä vuosina menoja vuoden 1996 kustannustasossa 1 000 milj. mk. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavia tavoiteohjelmia toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta sekä pilottihankkeita ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu 30 000 000 mk EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavien tiehankkeiden kansallista rahoitusosuutta varten.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää EU:n TEN-hankkeiden tutkimus- ja selvitysmenoihin.

Määrärahasta on osa alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on

vähennyksenä otettu huomioon 620 000 mk kolmen viran siirtona momentille 31.01.21 ja 142 000 mk siirtona momentille 35.26.21. Lähialueyhteistyöhankkeisiin käytetään enintään 5 milj. mk.

Perustienpidon menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	3 272 840 000
Maksullisen toiminnan erillismenot.	92 000 000
Muut toimintamenot	3 180 840 000
Bruttotulot	152 000 000
Maksullisen toiminnan tulot	112 500 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	5 500 000
— muut suoritteet	107 000 000
Muut tulot	39 500 000
Nettomenot	3 120 840 000

Määrärahojen käytön alustava toimenpiteittäinen suunnitelma on seuraava:

	milj. mk
Talvihoito	550
Kesähoito	260
Tiestön ylläpito	715
Lossi- ja lauttaliikenne	150
Perustienpidon suunnittelu	120
Peruskorjausinvestoinnit	290
Uusinvestoinnit	570
Tiehallinto	410
Tutkimus ja kehittäminen	56
Nettomenot yhteensä	3 121

1997 määräraha	3 120 840 000
1996 määräraha	3 117 300 000
1996 lisämääräraha	29 365 000
1995 tilinpäätös	3 355 628 298

77. *Tieverkon kehittäminen (osa EU)* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 936 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kustannusarvioltaan merkittävien tieverkon kehittämishankkeiden toteuttamisesta sekä niitä vastaavien, myöhemmin toteutettavien tie- ja siltahankkeiden suunnittelusta ja muista valmistelevista töistä aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavia tavoiteohjelmia toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta sekä pilottihankkeita ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu 10 000 000 mk EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavien tiehankkeiden kansallista rahoitusosuutta varten.

Siirtyviä määrärahoja saa käyttää Tiehallinnosta annettavan lain mukaisesti Tiehallinnon tilaamiin tienpidon kehittämishankkeisiin.

Tieverkon kehittämisen hankkeista sekä tie- ja siltasuunnitelmista saa tehdä sitoumuksia siten, että niistä aiheutuu valtiolle myöhempinä vuosina menoja vuoden 1996 kustannustasossa enintään 1 000 milj. mk.

Selvitysosa: Valtio on sopinut Euroopan Investointipankin (EIB) kanssa yhteensä 1 908 milj. markan lainasta, joka käytetään vuosina 1994—2001 Eurooppa 18 -tiehen kuuluvien hankkeiden Vt 1 Turku-Paimio, Bemböle-Vanhakartano ja Koskenkylä-Loviisa sekä lisäksi muun tieverkon hankkeiden Vt 3 Hämeenlinna -Iittala, Helsinki-Kehä II ja Vantaan lentoasema-Kehä I rakentamiseen. Laina sisältyy momentin 15.02.01 tuloihin.

Seuraavassa laskelmassa on esitetty yhteenveto talousarvioesitykseen sisältyvien tieverkon kehittämisen hankkeiden ja suunnittelun rahoitustarpeesta vuosina 1997—2000:

	1997 milj. mk	1998 milj. mk	1999 milj. mk	2000 milj. mk
Keskeneräiset hankkeet	849	575	256	205
Vuonna 1997 alkavat uudet hankkeet	50	199	255	240
Tieverkon kehittämisen suunnittelu	80	80	80	80
Muu rahoitus	—42	—35	—10	—5
Rahoitustarve	937	819	581	520

Hanke-erittely:

	Valmis liikenteelle[1]	Kust. arvio Mmk	Jo budjetoitu Mmk	Arvioidut kustannukset mk
1. KESKENERÄISET TIEHANKKEET				
— Vt 1 Turku-Paimio (E 18)	1997	981	850	100 000 000
— Vt 3 Hämeenlinna-Iittala	1996	323	279	15 000 000
— Vt 3 Tampere-Hämeenkyrö	1996	164	153	11 000 000
— Vt 3 Iittala-Kulju	2001	880	13	160 000 000
— Vt 4 Oulu-Ii	1997	420	371	49 000 000
— Vt 5 Vierumäki-Lusi	1996	576	564	12 000 000
— Vt 5 Iisalmen ohikulkutie	1997	166	138	20 000 000
— Vt 6 Imatra-Kaukopää	1997	280	162	71 000 000
— Vt 7 Koskenkylä-Loviisa (E 18)	1998	120	29	51 000 000
— Vt 17 Joensuu-Ylämylly	1998	105	15	45 000 000
— Kt 45 Pakinkylän eritasoliittymä	1998	150	40	56 000 000
— Kt 50 Muurala-Vanhakartano (E 18)	1996	290	248	20 000 000
— Kt 45 Valkoisenlähteentie-Hyrylä	1994	313	300	13 000 000
— Kt 50 Tikkurila-Hakunila (E 18)	1993	295	292	3 000 000
— Kt 51 Matinkylä-Helsinki	1996	315	295	20 000 000
— Kt 63 Kauhava-Vuorenmaa (EU)[2]	1998	20	5	8 000 000
— Mt 102 Kehä II Länsiväylä-Turuntie	2000	310	15	75 000 000
— Mt 610 Kärkistensalmen silta	1997	113	77	30 000 000
— Mt 724 Raippaluodon silta	1997	145	100	42 000 000
— Porin pohjoinen satamatie (EU)[2]	1998	25	7	12 000 000
— Helsinki-Tampere-radan tiejärjest.	1998	120	62	36 000 000
Keskeneräiset hankkeet yhteensä		6 111	4 015	849 000 000
2. ALKAVAT HANKKEET				
— Vt 1 Paimio-Muurla (E 18)	2002	890		32 500 000
— Vt 21 Kemi-Tornio	2001	370		9 000 000
— Kotka-Vainikkala -radan tasoristeyksien poisto	1999	50		8 000 000
Alkavat hankkeet yhteensä		1 310		49 500 000

[1] Vuosina 1993—1996 liikenteelle valmistuneet hankkeet sisältävät vuonna 1997 tehtävät viimeistely- ja lisätyöt.
[2] Arvioituihin kustannuksiin saadaan noin puolet EU:n aluekehitysrahastosta

Aikaisempina vuosina aloitettujen hankkeiden kustannusarvioiden tarkistuksina esitetään seuraavaa:

Hanketta kt 50 Bemböle-Vanhakartano on laajennettu paremman liikenteellisen kokonaisuuden aikaansaamiseksi välille kt 50 Muurala-Vanhakartano, jonka vuoksi kustannusarviota on tarkistettu 252 milj. markasta 290 milj. markkaan. Hankkeen laajennus sisältää kt 50:n ja Muuralan (Finnoontien) eritasoliittymäjärjestelyt. Hanke on osa E 18 -hanketta.

Aikaisempina vuosina aloitetut hankkeet kt 63 Kauhava-Vuorenmaa ja Porin pohjoisen satamatien jatke (mt Ämttöö-Poikeljärvi) ovat Suomen tavoitealueita 2 ja 5b koskevien ohjelma-asiakirjojen mukaisia liikenneyhteyksien kehittämishankkeita, joiden toteuttamiseen on saatu osarahoitusta EU:n aluekehitysrahastosta.

Hankkeessa kt 63 Kauhava-Vuorenmaa on kysymys uuden tieyhteyden rakentamisesta noin 8 km:n matkalla Kauhavan keskustasta pohjoiseen. Uusi tieyhteys parantaa liikenneturvallisuutta ja poistaa liikenteellisen pullonkaulan Etelä-Pohjanmaan yhdistävällä Kauhava-Ylivieska kantatiellä. Tien tulevaksi liikennemääräksi arvioidaan noin 1 500 autoa/vrk. Hankkeen hyöty/kustannussuhde (H/K) on 1,5.

Porin pohjoista satamatietä jatketaan valtatielle 8, jolloin mm. Meri-Porin satama- ja tuotantoalueilta mantereelle suuntautuva raskas liikenne saadaan pois Ahlaisten arvotaajamasta. Tien tulevaksi liikennemääräksi arvioidaan noin 1 300 autoa/vrk. Hankkeen H/K -suhde on 1,6.

Vuonna 1997 käynnistyvät seuraavat hankkeet, joiden perusteluina esitetään seuraavaa:

Vt 1 Paimio-Muurla

Hanke käsittää valmistumisvaiheessa olevan

Turku-Paimio moottoritien jatkamisen Salon ohi Muurlaan (32 km). Hanke on osa EU:n priorisoimaa "Pohjolan kolmion" kehittämistä. Nykyinen liikennemäärä on 9 000—12 000 autoa/vrk, josta perävaunullisten rekkojen osuus on poikkeuksellisen suuri. Viidennes tieosan liikenteestä ajaa jo nykyisin ruuhkaisissa olosuhteissa. Erityisesti Salossa, missä tie kulkee taajama-alueen kautta, olosuhteet ovat huonot runsaan paikallisliikenteen ja valo-ohjattujen liittymien vuoksi. Uuden tielinjan valinnassa ympäristönäkökohdat ovat olleet keskeisessä asemassa ja hankkeesta on suoritettu ympäristövaikutusten arviointi. Lisäksi koko E18-jakson Turku-Vaalimaa kehittämisestä on laadittu selvityksiä, joissa vaikutuksia tarkastellaan laajemmin koko tiejaksolla. Hankkeen H/K -suhde on 1,5.

Vt 21 Kemi-Tornio

Hanke käsittää 20 km pitkän moottoritien rakentamisen. Se muodostaa jatkeen Kemin kohdalla jo toteutetulle moottoriliikennetielle. Torniossa on silta- ja eritasoliittymähanke valmistumisvaiheessa. Nykyliikenne on 9 000—11 000 autoa/vrk. Tie ruuhkautuu ajoittain ja pääsy sille on monista liittymistä vaikeaa. Tien varressa on runsaasti asutusta ja muuta maankäyttöä. Hankkeelle on suoritettu ympäristövaikutusten arviointi. Moottoritielinja väistää pohjavesi- ja muut arvokkaat kohteet ja sijoittuu valtaosin asumattomalle alueelle. Nykyisen tien varren melutasot ja liikenteen aiheuttamat hiilimonoksidi- ja hiilivetypäästöt vähenevät oleellisesti. Typen ja oksidien päästöt kasvavat jonkin verran. Hankkeen H/K-suhde on 1,6.

Kotka-Vainikkala -radan tasoristeyksien poisto

Hanke käsittää 15 yleisen tien rautatieeritasoristeystä sekä 18 km tiejärjestelyjä. Rata on Suomen vilkkain transitoliikenteen väylä, jolla on paljon mm. riskialtista säiliövaunuliikennettä. Risteävät yleiset tiet sen sijaan ovat pääasiassa vähäliikenteisiä yhdysteitä. Hanke mahdollistaa suuremmat junanopeudet, parantaa tie- ja rautatieliikenteen turvallisuutta ja vähentää ympäristöriskejä. Kustannusarvio on tielaitoksen arvioitu osuus noin 100 milj. markan kokonaiskustannuksista.

1997 määräraha	936 500 000
1996 määräraha	944 900 000
1996 lisämääräraha	—19 711 000
1995 tilinpäätös	845 000 000

78. *Ulkopuolisille tehtävät tietyöt* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 67 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää tielaitoksen ja ulkopuolisten välisiin sitoumusosuuksiin perustuviin töihin.

Selvitysosa: Ulkopuolisille tehtävistä tietöistä perittävät korvaukset on merkitty tuloina momentille 12.31.25.

1997 määräraha	67 000 000
1996 määräraha	67 000 000
1995 tilinpäätös	83 151 258

79. *Järvenpää-Lahti moottoritien rakentaminen ja kunnossapito* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Järvenpää-Lahti moottoritien rakentamisen valmistelusta ja kunnossapidosta aiheutuvien menojen maksamiseen. Tielaitos valtuutetaan solmimaan hanketta koskeva yksityisrahoitussopimus, josta valtiolle saa aiheutua myöhempinä vuosina menoja enintään 1 500 milj. mk.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Vt 4 Järvenpää-Lahti -osuuden toinen ajorata (69,3 km) rakennetaan moottoritieksi uudella yksityisrahoitusmenettelyllä. Hankkeeseen sisältyy suunnittelun ja rakentamisen lisäksi myös tieosuuden pitkäaikainen kunnossapitovastuu.

Hankkeen suunnittelu, rakentaminen ja kunnossapito kilpailutetaan yhtenä kokonaisuutena. Toteuttaja valitaan 23.10.1996 päättyvän tarjouskilpailun tulosten pohjalta ja hallituksen erikseen tekemän päätöksen perusteella. Valtion ja hankkeen toteuttajan kesken laadittavassa sopimuksessa määritellään hankkeen toteuttajan velvoitteet ja valtion maksujen ehdot sekä aikataulu. Sopimus valmistellaan siten, että hankkeen toteuttamisesta syntyy valtiolle menoja olemassa olevan ajoradan kunnossapitoa lukuunottamatta vasta sitten, kun tie avataan liikenteelle. Valtion maksut sidotaan liikennesuoritteeseen ja tienkäyttäjille tarjottavaan palvelu- ja hoitotasoon.

Sopimusvaltuus tarvitaan, jotta mahdollinen sopimus voitaisiin solmia vuoden 1997 alussa. Valtuus sisältää oikeuden tehdä sopimus, joka kattaa koko sopimuskauden. Hallitus saa selvityksen hankkeen toteuttamisedellytyksistä ja päättää siitä, voiko tai milloin tielaitos voi solmia yksityisrahoitussopimuksen.

Nykyisen Järvenpää-Lahti moottoriliikennetien liikennemäärä on noin 12 000 autoa/vrk.

Tie ruuhkautuu erityisesti viikonloppuisin ja juhlapyhinä. Hankkeen H/K-suhde on 2,7. Hanke noudattaa nykyistä tielinjausta.

1997 määräraha 2 000 000
1996 lisämääräraha 5 000 000

87. *Tielain mukaiset maa-alueiden hankinnat ja korvaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 150 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää yleisistä teistä annetun lain (243/54) ja asetuksen (487/57) mukaisten maa-alueiden ja korvausten sekä kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain (558/95) mukaisten kiinteistötoimitusmaksujen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös tietä varten tarvittavien alueiden hankkimiseen ja korvaamiseen ennen tiesuunnitelman vahvistamista. Määrärahaa saa käyttää myös tielain (243/54) mukaisten korkohyvitysten maksamiseen luottolaitoksille. Korkohyvityksen piiriin ei hyväksytä uusia lainoja.

1997 määräraha 150 000 000
1996 määräraha 150 000 000
1995 tilinpäätös 179 962 764

30. Merenkulkulaitos

Selvitysosa: Merenkulkulaitoksen päätulosalueet ovat talvimerenkulku, luotsaustoiminta sekä väylänpito.

Meriliikenteen määrä laski vuonna 1995, ulkomaan tavaraliikenne väheni noin 4 %. Vuonna 1996 kuljetusmäärien lasku pysähtyy ja vuonna 1997 tavaraliikenteen arvioidaan kasvavan noin 2,8 %, 73 milj. tonniin. Kotimaan liikenteessä kuljetetaan vuosittain yli 6 milj. tonnia tavaroita Suomen satamien välillä. Kauppamerenkulun väylästöä kehitetään siten, että liikenne voidaan ympärivuotisesti hoitaa kuljetustaloudellisesti edullisimpia reittejä ja väylästyvyyksiä käyttäen.

Ylläpidettävien kauppamerenkulun väylien pituus on 5 851 km ja muiden väylien 10 123 km. Luotsatuksi matkaksi vuonna 1997 arvioidaan 794 200 meripeninkulmaa.

Talvikauden liikenteen määrän arvioidaan kasvavan 32 milj. tonniin (1996 arvio 31 milj. tonnia). Talvikauden liikenne pyritään varmistamaan kahdeksan jäänmurtajan voimin 23 talvisatamaan talven ankaruus huomioon ottaen ilman kohtuuttomia viivästyksiä.

Lisäksi merenkulkulaitoksen tavoitteeksi asetetaan meriturvallisuuden parantaminen.

Merenkulkulaitoksen uudelleen organisointia selvitetään edelleen.

Liikenneministeriö on lisäksi asettanut merenkulkulaitokselle alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

	1995	1996 Arvio	1997
Pääomakustannusten korkoprosentti	7,0	7,2	7,2
PALVELUJEN LAATU			
— aukipidettävät talvisatamat, kpl	23	23	23
— jäänmurtajien viiveet, tuntia keskimäärin	4	4	4
— luotsien odotusajat, tuntia	0	0	0
TUOTTAVUUDEN KEHITYS	115	113	115
KAUPPAMERENKULUN TALOUDELLISUUS			
— mk/kuljetettu tonni, rannikko	8,0	8,7	8,5
— mk/kuljetettu tonni, Saimaa	29,9	31,2	27,5
KAUPPAMERENKULUN KUSTANNUSVASTAAVUUS %			
— Luotsausmaksu	51,7	53,0	58,2
— Väylämaksu	75,9	73,9	79,1

	1996	1997
VÄYLÄMAKSUT		
Tulot tmk	388 857	413 176
Väylänpidon erilliskustannukset tmk	509 812	506 724
Käyttöjäämä tmk	—120 955	—93 548
Käyttöjäämä % tuloista	—31	—23
Osuus yhteiskustannuksista tmk	16 460	16 468
Kustannukset yhteensä tmk	526 272	523 192
Alijäämä (—) tmk	—137 415	—110 016
Alijäämä % tuloista	—35	—27
JULKISOIKEUDELLISET SUORITTEET (pääosin luotsauksesta)		
Tulot tmk	116 510	127 756
Toiminnan erilliskustannukset tmk	245 603	246 103
Käyttöjäämä tmk	—129 093	—118 347
Käyttöjäämä % tuloista	—111	—93
Osuus yhteiskustannuksista tmk	15 332	15 462
Kustannukset yhteensä tmk	260 935	261 565
Alijäämä (—) tmk	—144 425	—133 809
Alijäämä % tuloista	—124	—105
MUUT SUORITTEET		
Tulot tmk	35 049	35 051
Toiminnan erilliskustannukset tmk	39 368	39 036
Käyttöjäämä tmk	—4 319	—3 985
Käyttöjäämä % tuloista	—12	—11
Osuus yhteiskustannuksista tmk	1 903	1 791
Kustannukset yhteensä tmk	41 271	40 827
Alijäämä (—) tmk	—6 222	—5 776
Alijäämä % tuloista	—18	—16

21. *Toimintamenot (osa EU)* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 512 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös prototyyppien ja ns. nollasarjan tuote-erien hankintaa koskevien sopimusten mukaisiin tuotekehitysmenoihin valtioneuvoston vahvistamien yleisten perusteiden mukaisesti. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n TEN-hankkeiden tutkimus- ja selvitysmenoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon rahtitilastojen tuottamisesta aiheutunut 100 000 markan siirto momentille 28.52.21. Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina yhteysalusliikenteen tulot, luotsaustulot, maksullisen palvelutoiminnan tulot, monitoimimurtajien tulot, karttatuotannon tulot, merenkulun tarkastustoiminnan tulot, vuokratulot sekä Saimaan kanavan lupamaksut sekä luotsausmaksujen korotus 10 prosentilla.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	690 339 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	243 600 000
Muut toimintamenot	446 739 000
Bruttotulot	178 339 000
Maksullisen toiminnan tulot	162 807 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	127 756 000
— muut suoritteet	35 051 000
Muut tulot	15 532 000
Nettomenot	512 000 000

1997 määräraha	512 000 000
1996 määräraha	514 687 000
1996 lisämääräraha	-
1995 tilinpäätös	486 672 000

22. *Saimaan kanavan hoitokunta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Saimaan kanavan hoitokunnan puheenjohtajan ja jäsenten palkkioiden, viiden viran palkkauksen, matkakorvausten, toimistokaluston hankinta- ja korjausmenojen sekä muiden kulutus- ja edustusmenojen maksamiseen.

1997 määräraha 1 200 000
1996 määräraha 1 074 000
1995 tilinpäätös 1 025 439

70. *Kaluston hankinta* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 130 000 000 mk.

Selvitysosa: Vuosina 1993 ja 1994 hankittujen jäänmurtajien hankinta- ja rahoitusmenot ovat 1 147 000 000 mk ja niihin on aikaisemmin myönnetty 492 616 000 mk. Kassamenoja hankinnoista aiheutuu vuonna 1997 130 milj. mk, vuonna 1998 126 milj. mk, vuonna 1999 117 milj. mk sekä vuosina 2000—2003 yhteensä 281 milj. mk.

1997 määräraha 130 000 000
1996 määräraha 135 400 000
1996 lisämääräraha 12 100 000
1995 tilinpäätös 184 950 000

77. *Väylätyöt* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 75 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää turvalaitteiden, väylätöiden, kanavien ja muiden maa- ja vesirakennustöiden suunnittelusta, tutkimuksesta, rakentamisesta ja peruskorjauksista ja turvalaitteiden vauriokorjauksista ja laitehankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä merenkulkulaitoksen hallintaan kuuluvien talojen uudisrakennus- ja perusparannusmenoihin.

Selvitysosa:

Hanke-erittely:

		Valmis liikenteelle	Kustannusarvio 1000 mk	Jo budjetoitu 1000 mk	Arvioidut kustannukset mk
1.	Kokkolan väylä	1998	150 000	69 000	60 000 000
2.	Saimaan kanavan ja syväväyläsulkujen kaukokäyttölaitteiden tekeminen	1998	13 700	6 900	1 500 000
3.	Heinäveden ja Iisalmen reittien sulkukanavien itsepalvelukäyttö ja sähkölaitteiden uusiminen.	1999	5 500	2 100	1 700 000
4.	Iisalmen väylän parantaminen	1998	6 100	2 800	3 300 000
5.	Tampere-Valkeakoski-Hämeenlinna väylien parantaminen	1997	4 900	3 700	1 200 000
6.	Matalaväylästö				2 000 000
7.	Talonrakennukset				2 500 000
8.	VTS-hankinnat				2 800 000
	Yhteensä				75 000 000

1997 määräraha 75 000 000
1996 määräraha 83 200 000
1995 tilinpäätös 42 600 000

87. *Maa- ja vesialueiden hankinta* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 400 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää väylien ja muiden maa- ja vesirakennuskohteiden rakentamista varten tarpeellisten maa- ja vesialueiden hankintamenojen sekä vesilain (264/61) mukaisten korvausten maksamiseen.

1997 määräraha 400 000
1996 määräraha 400 000
1995 tilinpäätös 400 000

31. Merentutkimuslaitos

Selvitysosa: Merentutkimuslaitoksen tehtävänä on tuottaa yhteiskunnallisen päätöksenteon pohjaksi käytännön tarpeita varten perustietoa meriympäristön tilasta ja siinä tapahtuvista muutoksista. Tutkimuksen ja siihen liittyvän palvelutoiminnan tavoitteena on merenkulun turvallisuuden parantaminen, merta koskevan perustutkimuksen ja meriympäristön tutkimus- ja seurantatoiminnan kehittäminen. Merentutkimuslaitos ylläpitää tutkimus- ja palvelutoimintaa, joka jakaantuu viiteen tulosalueeseen:

— meren liikkeiden ja jääpeitteen sekä lämpötalouden tutkimus
— globaalisen muutoksen tutkimus
— ainetasetutkimus
— Itämeren ekologian tutkimus ja
— palvelututkimus.

Liikenneministeriö on asettanut alustavasti Merentutkimuslaitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

— merenkulun taloudellisuuden ja turvallisuuden lisäämisen ja meriympäristön tilan seurannan palvelumenetelmiä kehitetään ottamalla käyttöön ennustemalleja, uusia automaattisia havaintomenetelmiä, uuden sukupolven kaukokartoitusmenetelmiä sekä kehittämällä laitoksen laatujärjestelmää

— tutkimus- ja kehitystoimintaa suunnataan kansainvälisiin yhteishankkeisiin Itämeren ja kylmien merien tutkimuksessa. Tutkimustietokantoja ja rekisterejä kehitetään kansainvälisen tiedonvaihdon tarpeiden mukaisesti, yhteistyötä muiden tutkimuslaitosten ja yliopistojen kanssa kehitetään

— palvelutoiminnassa päivittäispalveluja ylläpidetään nykyisessä laajuudessa ja kehitetään Itämeren tilan kansainvälisen seurannan strategiaa. Itämeren ja polaarimerien tutkimuspalvelujen ja merialueita koskevien selvityksien osuutta lisätään palvelujen myynnillä.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 35 350 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoitukseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 4 000 000 mk merentutkimusalus Arandan korjauksiin, 850 000 mk meriturvallisuusohjelman mukaisiin laiteinvestointeihin ja 400 000 mk Itämeren myrkyllisten leväkukintojen seurantaan.

1997 määräraha	35 350 000
1996 määräraha	29 740 000
1995 tilinpäätös	31 743 900

28. *Maksullinen palvelutoiminta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Toiminnasta kertyvät tulot on merkitty momentille 12.31.31.

1997 määräraha	3 000 000
1996 määräraha	3 024 000
1995 tilinpäätös	1 612 906

32. Merenkulun ja muun vesiliikenteen edistäminen

(30.) *Piensatamien rakentamisen valtionapu* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta.

1996 määräraha	1 000 000
1996 lisämääräraha	–
1995 tilinpäätös	2 800 000

31. *Kauppa- ja teollisuussatamien rakentamisen korkotuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 866 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää merenkulkuhallituksen päätöksen mukaisesti luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/77) 2 §:n nojalla kauppa- ja teollisuussatamien rakentamiseen myönnetyistä korkotukilainoista luottolaitoksille suoritettavien korkohyvitysten maksamiseen. Uusia korkotukilainoja ei myönnetä. Aikaisemmin hyväksyttyjen korkotukilainojen korkohyvitys on neljän ensimmäisen lainavuoden aikana 4 prosenttiyksikköä ja lainavuosien 5—8 aikana 2 prosenttiyksikköä. Kahdeksannen lainavuoden jälkeen korkotukea ei makseta.

Selvitysosa: Korkotukien maksaminen päättyy vuoteen 2000 mennessä.

1997 määräraha	866 000
1996 määräraha	1 596 000
1995 tilinpäätös	2 871 148

40. *Lastialusten hankintojen tukeminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 55 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää seuraavasti:

a) Määrärahasta saa käyttää enintään 19 000 000 mk valtioneuvoston vahvistamien yleisten perusteiden mukaisesti avustusten maksamiseen ulkomaankaupan merikuljetuksia varten vuosina 1988—1989 tilattujen tai hankittujen pienalusten hankintaa varten otettujen lainojen korkomenojen alentamiseen. Tuen myöntämisen edellytyksenä on, että laina on hyväksytty mainittuina vuosina tämän tuen piiriin, ja ettei samaan tarkoitukseen ole myönnetty muuta valtion korkotukea tai avustusta. Avustusta saa myöntää enintään 90 prosenttia hyväksyttävän koron määrästä enintään kymmenen ensimmäisen lainavuoden aikana. Avustuksen myöntämisen edellytyksenä on, että aluksen miehitys- ja muut käyttökustannukset eivät estä aluksen kannattavaa toimintaa pitkällä aikavälillä. Avustuksen saajan tulee sitoutua toiminnan jatkamiseen Suomen lipun alla määräajaksi.

Määrärahaa saa käyttää myös vastaavanlaisiin korkotukimenoihin Ahvenanmaan maakuntalain (39/78) nojalla hyväksytyistä lainoista ahvenanmaalaisten pientonnistoalusten hankintaan.

b) Määrärahaa saa käyttää korkohyvitysten maksamiseen luottolaitoksille liikenneministeriön vahvistamien yleisten perusteiden mukaisesti luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/77) 2 §:n 6 kohdan (muut. 1557/92) perusteella suomalaisille varustamotoimintaa harjoittaville yrityksille annetuille lainoille, jotka on tarkoitettu kotimaisilta telakoilta tilattujen lastialusten ja pääasiassa lastin kuljetukseen tarkoitetun muun vesikuljetuskaluston hankintoihin ja peruskorjauksiin sekä ulkomailta käytettyinä ostettavien alle 1 600 bruttorekisteritonnin pienalusten hankintoihin. Vain erittäin painavista syistä korkotukea voidaan myöntää myös ulkomailta tapahtuvien uudishankintojen lainoihin. Määrärahaa saa käyttää myös vastaavanlaisiin korkotukimenoihin Ahvenanmaan maakuntalain (39/78) nojalla hyväksytyistä lainoista ahvenanmaalaisten alusten hankintaan.

Korkotukea voidaan myöntää kotimaisiin hankintoihin myös silloin, kun hankinta rahoitetaan käyttäen hyväksi alustoimitusten rahoitukseen myönnettävästä korkotuesta annettua lakia (1173/90). Uusia korkotukilainoja ei myönnetä.

Aikaisemmin myönnettyjen korkotukilainojen korkohyvityksen määrä saa olla enintään kunakin vuonna tehdyn päätöksen mukainen.

Korkotuen myöntämisen edellytyksenä on, että aluksen miehitys- ja muut käyttökustannukset eivät estä aluksen kannattavaa toimintaa pitkällä aikavälillä.

Selvitysosa: Aikaisempina vuosina myönnetyistä korkotukilainoista sekä vuosina 1988—1989 tilatuille pienaluksille maksettavista avustuksista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja seuraavasti (milj. mk):

	1997	1998	1999	2000
Aikaisempien vuosien korkotukilainoista	36,5	33,0	26,5	26,5
Pientonnistoavustuksista	19,0	15,0	11,0	6,0
Yhteensä	55,5	48,0	37,5	32,5

Pientonniston korkotukien maksaminen päättyy vuonna 2001 ja muiden korkotukien vuonna 2004.

1997 määräraha	55 500 000
1996 määräraha	53 000 000
1995 tilinpäätös	49 640 209

41. *Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkittyjen alusten kilpailuedellytysten turvaaminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 115 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain (1707/91) mukaisen tuen maksamiseen alusluetteloon merkityille lastialuksille.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon kauppa-alusluetteloon merkittyjen alusten määrän kasvu. Määräraha vastaa miehistön palkoista maksettujen verojen ja sosiaaliturvamaksujen määrää.

Suomen aluerekisteriin vuoden 1995 lopussa merkittyjen 79 aluksen bruttovetoisuus oli noin 1,6 milj. tonnia eli noin puolet koko tonnistosta. Vuoden kuluessa rekisteriin arvioidaan merkittävän lisää 5—10 alusta.

1997 määräraha	115 000 000
1996 määräraha	106 000 000
1995 tilinpäätös	95 450 054

44. *Saaristoliikenteen avustaminen*

Momentille myönnetään 800 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen saariston kulkuyhteyksiä hoitaville liikennöitsijöille valtioneuvoston päätöksen (250/86) mukaisin perustein.

Määräraha on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukainen aluekehitysraha.

Selvitysosa: Avustusta on vuosittain myönnetty vajaalle 10 liikennöitsijälle.

1997 määräraha	800 000
1996 määräraha	800 000
1995 tilinpäätös	781 086

45. *Saaristoliikenteen korkotuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 25 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää korkohyvityksen maksamiseen luottolaitoksille eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/77) 2 §:n 4 momentin mukaisesti saaristoliikenteen alusten peruskorjauksiin ja uudishankintoihin annettaville lainoille.

Määräraha on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukainen aluekehitysraha.

Uusia korkotukilainoja ei myönnetä. Aikaisemmin myönnettyjen korkotukilainojen korkohyvityksen määrä on neljän ensimmäisen lainavuoden aikana 4 prosenttia ja 5—8 lainavuosien aikana 2 prosenttia.

1997 määräraha	25 000
1996 määräraha	25 000
1995 tilinpäätös	9 611

(46.) *Saimaan jäänmurron avustaminen*

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta.

1996 määräraha	300 000
1995 tilinpäätös	300 000

50. *Lästimaksuista suoritettavat avustukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää lästimaksuista annetun lain (189/36) mukaisten avustusten maksamiseen ammatissaan toimivien merimiesten hyväksi tapahtuvaan huoltotoimintaan ja meripelastustoiminnan edistämiseen. Avustukset myönnetään merenkulkuhallituksen määrittelemistä toiminnoista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Vastaava tulo on merkitty momentille 11.19.02.

1997 määräraha	3 200 000
1996 määräraha	3 200 000
1995 tilinpäätös	4 346 000

41. Ajoneuvohallintokeskus

Selvitysosa: Ajoneuvohallintokeskuksen toiminnan tarkoituksena on Ajoneuvohallintokeskuksesta annetun lain (1592/95) ja asetuksen (1597/95) mukaisesti liikenneturvallisuuden ja tieliikenteen tietopalvelun edistäminen sekä ajoneuvojen aiheuttamien ympäristöhaittojen vähentäminen.

Liikenneministeriö on asettanut talousarvion yhteydessä ajoneuvohallintokeskukselle alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

— uusien kuljettajien riskikerroin ei ylitä 5,0

— teknisten vikojen osuus välittömänä aiheuttajana kuolemaan johtaneissa liikenneonnettomuuksissa ei ylitä 3,5 %

— eri katsastustoimipaikkojen hylkäysprosenttien erot saavat olla enintään +/—5 prosenttiyksikköä koko maan keskiarvosta

— postin kautta tulleiden puutteellisten rekisteri-ilmoitusten palautusprosentti ei ylitä 4,5

— ote ajokorttirekisteristä toimitetaan postin kuljetettavaksi hakemuksen saapumispäivänä

— keskitetysti hoidettujen rekisteri-ilmoitusten ja ajokorttihakemusten käsittelyaika ei ylitä kolmea päivää
— autokoululupien lausunnot, VAK/ADR-koulutuslupahakemukset, tyyppikatsastustodistukset sekä suorarekisteröinnin lupahakemukset käsitellään 8 työpäivässä
— autoveron maksuunpanoasiat käsitellään 12 työpäivässä
— tekniset poikkeuslupa- ja muutoslupapäätökset käsitellään 13 päivässä
— erityiskilpi- ja jälkiverotuspäätökset sekä ajokorttien ikä- ja terveysvaatimusten poikkeuslupahakemukset sekä autokiinnityshakemukset käsitellään 14 työpäivässä
— veronpalautukset hoidetaan 25 työpäivässä palautusperusteen syntymisestä
— tieliikenteen tietojärjestelmän käyttölupahakemukset käsitellään 30 työpäivässä
— ulosottohakemukset lähetetään 5 kuukauden kuluessa verojen eräpäivästä.

Maksullisen toiminnan ylijäämä on 4 442 000 mk, mikä on 3,4 % nettobudjetoitavista maksullisen toiminnan tuloista.

Nettobudjetoidun maksullisen toiminnan tunnusluvut:

	1996	1997
Tulot		
— julkisoikeudelliset suoritteet tmk	110 806	111 623
— muut suoritteet tmk	18 970	19 570
Tulot yhteensä tmk	129 776	131 193
Kustannukset		
Erilliskustannukset tmk	114 140	115 306
Käyttöjäämä tmk	15 636	15 887
— % tuloista	12,0	12,1
Osuus yhteiskustannuksista tmk	11 094	11 445
Kustannukset yhteensä tmk	125 234	126 751
Ylijäämä(+)/alijäämä(—) tmk	4 542	4 442
— % tuloista	3,5	3,4

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 000 000 mk.

Selvitysosa: Tuloihin sisältyy verohallituksen verotustehtävien hoidosta maksama korvaus 12 100 000 mk.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	133 373 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	126 273 000
Muut toimintamenot	7 100 000
Bruttotulot	131 373 000
Maksullisen toiminnan tulot	131 193 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	111 623 000
— muut suoritteet	19 570 000
Muut tulot	180 000
Nettomenot	2 000 000
1997 määräraha	2 000 000
1996 määräraha	2 700 000
1995 tilinpäätös	2 910 768

50. Ilmatieteen laitos

Selvitysosa: Ilmatieteen laitos on monitoimialainen palvelu- ja tutkimuslaitos, joka tuottaa tietoa ilmakehän tilasta yleisen turvallisuuden edistämiseksi sekä elinkeinoelämän ja yleisön tarpeita varten.

Liikenneministeriö on asettanut alustavasti Ilmatieteen laitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

— maksullisen toiminnan tulot kasvavat kahdella prosentilla ja liiketaloudellisen palvelun kannattavuus paranee vastaavasti
— automaation osuutta palvelutuotannossa lisätään säilyttäen tuotteiden laatutaso kansainvälisesti mitattuna hyvällä tasolla, johon perustuen yleisille lyhyen aikavälin sääennustuksille asetetaan seuraavat laatutavoitteet:
— tilanteissa, missä lämpötila vuorokauden aikana muuttuu vähintään viisi astetta, lämpötilaennusteiden on oltava oikein 72 %:ssa tapauksista
— kovan tuulen varoitusten tulee olla oikeita 85 %:ssa tapauksista eikä väärien varoitusten osuus saa ylittää 20 %:a
— sateen ennusteiden on oltava oikein 80 %:ssa tapauksista
– tutkimustoimintaa kehitetään edelleen panostaen erityisesti meteorologiseen tutkimukseen ja tuotekehitykseen laitoksen kilpailukyvyn parantamiseksi ja sitä kautta rahoitusmahdollisuuksien lisäämiseksi

– osallistutaan tutkijoiden jatkokoulutusohjelmiin, jotka tuottavat useita yliopistollisia jatkotutkintoja
– havaintoautomaatiota lisätään ja järjestelmien käytettävyys pidetään vähintään 95 %:n tasolla
– ulkoisen ja sisäisen viestinnän määrää ja tasoa nostetaan, henkilöstöstrategia uudistetaan ja sisäistä tarkastustoimintaa kehitetään.

Maksullisen toiminnan ylijäämä on 500 000 mk, mikä on 1,0 % maksullisen toiminnan tuloista.

Ulkopuolista rahoitusta arvioidaan olevan käytössä lisäksi noin 12 milj. mk pääasiassa projektiluonteisia tutkimuksia varten.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmat:

	1995 mk	1996 mk	1997 mk
TULOT			
— julkisoikeudelliset suoritteet	1 000 000	1 600 000	1 600 000
— liiketaloudelliset suoritteet	41 350 000	40 900 000	41 800 000
— yhteistutkimukset	6 100 000	5 600 000	6 000 000
Tulot yhteensä	48 450 000	48 100 000	49 400 000
KUSTANNUKSET			
Erilliskustannukset	38 200 000	37 200 000	38 000 000
Käyttöjäämä	10 250 000	10 900 000	11 400 000
Osuus yhteiskustannuksista	11 200 000	10 430 000	10 900 000
Kustannukset yhteensä	49 400 000	47 630 000	48 900 000
Ylijäämä (+)/alijäämä (—)	—950 000	+470 000	+500 000
— % tuloista	—2,0	+1,0	+1,0

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 133 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoitukseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon maksullisen toiminnan ja muiden tulojen nettobudjetointi, luvun selvitysosassa esitetyt keskeiset tulostavoitteet, aikaisemmin myönnettyyn tilausvaltuuteen perustuvasta säätutkaverkon täydentämistä koskevasta hankintasopimuksesta aiheutuvina menoina 2 000 000 mk ja kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen muutoksena 1 300 000 mk. Lisäksi on otettu huomioon merisääpalvelun kehittämiseen liittyvät menot. Sääpalvelumaksujen tuotosta tuloutetaan maatalouden palvelujen osuus momentille 12.30.70.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	183 000 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	38 000 000
Muut toimintamenot	145 000 000
Bruttotulot	50 000 000
Maksullisen toiminnan tulot	49 400 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	1 600 000
— liiketaloudelliset suoritteet	41 800 000
— yhteistutkimukset	6 000 000
Muut tulot	600 000
Nettomenot	133 000 000

1997 määräraha	133 000 000
1996 määräraha	131 216 000
1995 tilinpäätös	126 419 000

52. Telehallintokeskus

Selvitysosa: Telehallintokeskuksen toiminta jakautuu neljään ulkoiseen tulosalueeseen: radiohallinto, telehallinto ja standardointi, televisiolupapalvelut sekä postihallinto.

Televiestinnän yhteiskunnallinen merkitys lisääntyy ja sen osuus bruttokansantuotteesta kasvaa.

Radiolaitteiden määrä ja sen mukana radiotaajuuksien kysyntä kasvavat voimakkaasti. Vuonna 1997 tulee käyttöön noin puoli miljoonaa uutta radiolähetintä. Uudet telepalvelut ja kilpailu lisäävät puhelinverkon uusien numeroalueiden kysyntää ja numerointipäätöksiä niiden toteuttamisesta.

Liikenneministeriö on asettanut alustavasti Telehallintokeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

— radiohallinto varautuu siihen, että vuosittain käyttöön tulevat uudet radiolähettimet kyetään sijoittamaan radiotaajuusspektriin

— radiotaajuuspäätökset annetaan 20 ja radioluvat 10 työpäivän kuluessa siitä, kun tarvittavat selvitykset ovat käytettävissä

— merenkulun pätevyystodistukset annetaan 15 (ruuhka-aikana 20) työpäivän kuluessa tutkinnosta ja radioamatöörien pätevyystodistukset 25 (ruuhka-aikana 30) työpäivässä tutkinnosta

— radiolaitteiden ja telepäätelaitteiden tyyppihyväksyntähakemuksista 80 % ratkaistaan 15 työpäivän kuluessa siitä, kun tarvittavat selvitykset ovat käytettävissä

— radiolaitteiden ja telepäätelaitteiden markkinointirikkomusten määrä ei kasva. Epäillyt rikkomukset tutkitaan viikon, kiireelliset tapaukset kahden päivän kuluessa tiedon saamisesta

— telehallinto varautuu siihen, että televerkkojen ja telepalvelujen uudet numerointitarpeet kyetään sijoittamaan kansalliseen numerointisuunnitelmaan

— televerkon numerointia koskevista hakemuksista 80 % ratkaistaan 15 työpäivän kuluessa siitä, kun tarvittavat selvitykset ovat käytettävissä. Laajakantoisia, periaatteellisia päätöksiä edellyttävät hakemukset ratkaistaan kahden kuukauden kuluessa siitä, kun tarvittavat selvitykset ovat käytettävissä

— teletoimintaa koskevista valituksista 80 % ratkaistaan kahden kuukauden kuluessa valituksen tekemisestä

— kansainvälisten standardien lausunto- ja äänestyskierrokset hoidetaan annetussa määräajassa

— televisiolupatoiminnan kustannukset ovat korkeintaan 2,5 % lupamaksutuloista ja lähetettyä lupalaskua kohti korkeintaan 8,5 mk. Televisiolupakampanjoilla ja -tarkastuksella hankitaan 50 000 uutta lupaa

— postihallinto pyrkii valvonnallaan ja postitoimintaa koskevalla ohjeistuksellaan, periaateratkaisujensa tiedottamisella ja erimielisyyksien aktiivisella sovittelulla siihen, että postitoiminnasta tehtäisiin mahdollisimman vähän kirjallisia valituksia. Valitukset käsitellään välittömästi. Kirjallisiin valituksiin annetaan päätökset kahden kuukauden kuluessa siitä, kun tarvittavat selvitykset ovat käytettävissä.

Telehallintokeskuksen menot on otettu huomioon nettobudjetoidulla momentilla 12.31.52.

Maksullisesta toiminnasta kertyvien tulojen määräksi arvioidaan 107 356 000 mk.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmat:

Radiohallinto:	1995 toteutunut	1996 ennakoitu	1997 TAE
TULOT			
— julkisoikeudelliset suoritteet mk	48 538 000	45 700 000	46 425 000
— muut suoritteet mk	146 000	154 000	134 000
Tulot yhteensä mk	48 684 000	45 854 000	46 559 000
KUSTANNUKSET			
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset mk	28 601 000	32 612 000	33 158 000
Käyttöjäämä mk	20 083 000	13 242 000	13 401 000
— % tuloista	41	29	29
Osuus tukitoiminnoista ja yhteiskustannuksista mk.	11 431 000	13 140 000	13 401 000
Kustannukset yhteensä mk	40 032 000	45 752 000	46 559 000
Ylijäämä (+)/alijäämä (—) mk	8 652 000	102 000	0
— % tuloista	18	0	0

Telehallinto ja standardointi:	1995 toteutunut	1996 ennakoitu	1997 TAE
TULOT			
— julkisoikeudelliset suoritteet mk	14 666 000	14 934 000	14 700 000
— muut suoritteet mk	126 000	50 000	100 000
Tulot yhteensä mk	14 792 000	14 984 000	14 800 000
KUSTANNUKSET			
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset mk	10 753 000	11 952 000	11 714 000
Käyttöjäämä mk	4 039 000	3 032 000	3 086 000
— % tuloista	27	20	21
Osuus tukitoiminnoista ja yhteiskustannuksista mk.	2 816 000	3 180 000	3 068 000
Kustannukset yhteensä mk	13 569 000	15 132 000	14 782 000
Ylijäämä (+)/alijäämä (—) mk	1 223 000	—148 000	18 000
— % tuloista	8	—1	0

Televisiolupapalvelut:	1995 toteutunut	1996 ennakoitu	1997 TAE
TULOT			
— muut suoritteet mk	39 239 000	40 451 000	41 544 000
Tulot yhteensä mk	39 239 000	40 451 000	41 544 000
KUSTANNUKSET			
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset mk	36 852 000	37 894 000	38 971 000
Käyttöjäämä mk	2 387 000	2 557 000	2 573 000
— % tuloista	6	6	6
Osuus tukitoiminnoista ja yhteiskustannuksista mk.	2 387 000	2 557 000	2 573 000
Kustannukset yhteensä mk	39 239 000	40 451 000	41 544 000
Ylijäämä (+)/alijäämä (—) mk	0	0	0
— % tuloista	0	0	0

Postihallinto:	1995 toteutunut	1996 ennakoitu	1997 TAE
TULOT			
— julkisoikeudelliset suoritteet mk	4 188 000	4 453 000	4 453 000
Tulot yhteensä mk	4 188 000	4 453 000	4 453 000
KUSTANNUKSET			
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset mk	3 165 000	3 854 000	3 772 000
Käyttöjäämä mk	1 023 000	599 000	681 000
— % tuloista	24	13	15
Osuus tukitoiminnoista ja yhteiskustannuksista mk.	519 000	553 000	547 000
Kustannukset yhteensä mk	3 684 000	4 407 000	4 319 000
Ylijäämä (+)/alijäämä (—) mk	504 000	46 000	134 000
— % tuloista	12	1	3

55. Viestinnän korvaukset ja avustukset

41. *Sanomalehdistön tuki*

Momentille myönnetään 75 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston erikseen määräämin ehdoin avustusten maksamiseen sanomalehtien kuljetus-, jakelu- ja muiden kustannusten alentamiseksi. Tukea voidaan käyttää myös sanomalehdistön kehittämishankkeisiin.

Määrärahasta saa käyttää 35 000 000 mk puolueille niiden lehdistön ja sitä vastaavan sähköisen julkaisutoiminnan tukemiseen sekä Ahvenanmaan maakunnalle tiedotustoiminnan tukemiseen samojen jakoperusteiden mukaan kuin puoluelain 9 §:ssä tarkoitettu avustus.

1997 määräraha	75 000 000
1996 määräraha	80 000 000
1995 tilinpäätös	79 475 000

61. *Poikkeusolojen viestintäjärjestelyistä aiheutuvat menot* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää poikkeusolojen varaverkon sekä tieto- ja viestintäjärjestelmien vara- ja erityisyhteyksien suunnitteluun, rakentamiseen ja ylläpitoon sekä järjestelmien tehostetusta suojaamisesta, ylläpidosta ja kehittämisestä aiheutuvien korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 100 000 mk siirtona momentille 31.01.21. Varautumiskustannuksiin sisältyvät liikenneministeriön määrittelemät, valtakunnallisten tieto- ja viestintäjärjestelmien toiminnan varmistamiseen liittyvät hankinnat.

1997 määräraha	5 000 000
1996 määräraha	15 000 000
1995 tilinpäätös	15 000 000

57. Henkilöliikennepalvelujen osto ja julkisen liikenteen kehittäminen

34. *Valtionapu pääkaupunkiseudun metrojärjestelmän suunnitteluun ja rakentamiseen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 29 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää avustuksen maksamiseen Helsingin kaupungille itämetron suunnitteluun ja rataosuuden rakentamiseen siten, että valtion osuus on enintään 150 milj. mk kuitenkin enintään 30 % kustannuksista.

Selvitysosa: Momentille on vuosina 1992—1996 myönnetty itämetron suunnittelun ja rakentamisen avustamiseen yhteensä 62 milj. mk.

1997 määräraha	29 000 000
1996 määräraha	29 000 000
1995 tilinpäätös	23 000 000

61. *Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 467 600 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kannattamattomien junaliikennepalvelujen ja muiden joukkoliikennepalveluiden ostoon. Määrärahaa saa käyttää avustuksina myös julkisen liikenteen kehittämiseen, kuten suunnitteluun, tutkimukseen, informaatio- ja maksuvälinetekniikan edistämiseen sekä matkakeskusten ja linja-autoasemien palvelukyvyn parantamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoitukseen.

Määrärahasta osa on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Määrärahojen käytön arvioidaan jakaantuvan seuraavasti:

	mk
Kaukoliikennepalvelujen ja junien lähiliikennepalvelujen osto	242 000 000
Alueellisten palvelujen osto ja kaupunkiliikenteen valtionapu	211 000 000
Kehittämishankkeet	14 600 000
Yhteensä	467 600 000

Liikenneministeriö ostaa kaukoliikennepalvelut, joita ei voida ylläpitää vain asiakastuloin. Junaliikenteen ostoilla turvataan junaliikenteen peruspalvelujen alueellinen kattavuus rataverkolla ja järjestetään YTV-alueen ulkopuolisessa Helsingin lähiliikenteessä korkeampi palvelutaso kuin mihin asiakastulot antavat mahdollisuuden.

Lääninhallitukset ostavat maaseudun peruspalveluluontoisen runkoliikenteen, jota kunnat omilla palveluostoillaan täydentävät. Kaupungeille ja kunnille, joissa on kaupunkimaista paikallisliikennettä, lääninhallitukset myöntävät kaupunkiliikenteen valtionapua enintään 50 % palveluostoista ja kaupunkitaksaratkaisuista aiheutuvista kustannuksista. Kilpailuttaminen otetaan käyttöön sitä mukaa, kun tähän on hallinnollisia mahdollisuuksia.

Avustettavissa kehittämishankkeissa painote-

taan uudenlaisten telematiikalla ohjattujen pikkubussijärjestelmien luomista, mitä kautta voidaan saada säästöjä henkilöliikenteen määrärahoissa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä matka- ja muiden toimintamenojen 400 000 markan siirto momentille 31.01.21 ja tutkimusmenojen 5 000 000 markan siirto momentille 31.99.22.

1997 määräraha	467 600 000
1996 määräraha	488 000 000
1995 tilinpäätös	488 000 000

58. Radanpito

Selvitysosa: Radanpidon tavoitteena on, että maamme rataverkkoa ylläpidetään ja kehitetään liikenteen vaatimassa laajuudessa ja tasossa ottaen huomioon yleiset taloudellisuus-, turvallisuus- ja liikennepoliittiset tavoitteet. Kehittämisen painopiste on kapasiteetin lisäämisessä, sähköistyksen laajentamisessa ja turvallisuuden lisäämisessä, jotka samalla mahdollistavat junanopeuksien nostamisen. Junaturvallisuutta parannetaan lisäämällä kulunvalvontalaitteita ja kiinnittämällä erityistä huomiota raskaan transitoliikenteen erityistarpeisiin.

Rataverkon laajuudessa ei tapahdu muutoksia. Rataverkon palvelutaso muuttuu siten, että palveluluokasta 2 siirtyy 40 km luokkaan 3 ja luokasta 3 siirtyy 290 km luokkaan 4.

Liikenneministeriö asettaa Ratahallintokeskukselle alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

— rataverkon palvelutaso 1997:

Palveluluokka	Henkilöliikenne	Tavaraliikenne		Ratakilometrit	
	Nopeustaso km/h	Nopeustaso km/h	Akselipaino t	v. 1996	v. 1997
1	yli 140	100—120	25.0	—	—[1]
2	120—140	60—100	22.5—25.0	1 575	1 535
3	60—120	60—100	22.5	3 300	3 050
4	—	40—80	16.0—20.0	785	1 075
			Yhteensä	5 660	5 660

[1] Ensimmäisen luokan rata Helsinki-Tampere valmistuu noin vuonna 2004.

Lisäksi asetetaan seuraavat alustavat tulostavoitteet:

— turvallisuuden parantaminen

— laaditaan radanpidon ympäristöhaittojen torjuntaohjelma

— radanpidon tuotteiden yksikkökustannukset pienenevät.

21. *Ratahallintokeskus ja perusradanpito (osa EU)* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 453 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää radanpidon lisäksi joukkoliikenteen tarkastusmaksutoiminnan kuluihin, EU:n TEN-hankkeiden tutkimus- ja selvitysmenoihin sekä lähialueyhteistyöhankkeisiin.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavia tavoiteohjelmia toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta sekä pilottihankkeita ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu 1 000 000 mk näiden hankkeiden kansallista rahoitusta varten.

Radanpidon hankkeiden toteutuksesta saa Ratahallintokeskus tehdä sitoumuksia siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja myöhempinä vuosina enintään 600 000 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina maksullisen palvelutoiminnan lisäksi Ratahallintokeskukselle suoritettava ratamaksu, omaisuuden myyntituotot lukuunottamatta kiinteän omaisuuden myyntituottoja, kiinteistötoiminnan tuotot ja EU:n maksama TEN-rahoitus.

VR-Yhtymä Oy:ltä perittävä ratamaksu korotetaan 200 milj. markasta 300 milj. markkaan.

Ratahallintokeskus ostaa radanpidon työt, liikenteenohjauspalvelut ja kiinteistötoimen työt. Ratahallintokeskuksen tehtäviin kuuluvat myös rautatieliikenteen turvallisuuteen liittyvät viranomaistehtävät.

Lähialueyhteistyöhankkeisiin käytetään enintään 1 milj. mk.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	1 830 000 000
– Ratahallintokeskus	207 000 000
– Perusradanpito	1 577 000 000
– Kiinteistötoimi	46 000 000
Bruttotulot	377 000 000
– Ratamaksu	300 000 000
– Kiinteistötoimen tuotot	55 000 000
– Myynti- ja muut tuotot	22 000 000
Nettomenot	1 453 000 000
1997 määräraha	1 453 000 000
1996 määräraha	1 410 000 000
1996 lisämääräraha	8 000 000
1995 tilinpäätös	1 471 000 000

77. *Rataverkon kehittäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 208 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää radanpidon kehittämishankkeisiin sekä Ratahallintokeskuksen hallintaan kuuluvien talojen uudisrakennus- ja perusparannusmenoihin.

Ratahallintokeskus saa tehdä sitoumuksia siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja myöhempinä vuosina enintään 500 000 000 mk.

Selvitysosa: Valtio on sopinut Euroopan Investointipankin (EIB) kanssa yhteensä 1 450 milj. markan lainasta, joka käytetään vuosina 1995—2000 Pohjolan kolmio-liikennehankkeisiin kuuluvien Turku-Helsinki ja Riihimäki-Lahti sekä Helsinki-Tikkurila rataosien perusparantamiseen ja kehittämiseen. Laina sisältyy momentin 15.02.01 tuloihin. Ratahallintokeskus ostaa rataverkon kehittämisessä tarvittavat työt. Rataosan Helsinki-Tampere tason noston kustannusarvio on pienentynyt noin 100 milj. markalla hankkeen rakentamisratkaisuissa tapahtuneiden muutosten ja rakentamistyön tehostumisen ansiosta. Lähinnä hankkeita Helsinki-Tampere ja Helsinki-Turku rahoitetaan tämän momentin lisäksi momentin 31.58.21 määrärahalla siten, että 160 000 000 mk on varattu Helsinki-Tampere-hanketta varten ja 30 000 000 mk Helsinki-Turku -hanketta varten.

Kehittämishankkeiden erittely:

	Kustannusarvio 1000 mk	Myönnetty 1000 mk	Myönnetään mk
KEHITTÄMISINVESTOINNIT			
Helsinki-Tampere, tason nosto	850 000	259 000	20 000 000
Helsinki-Turku, tason nosto	644 000	619 000	15 000 000
Tampere-Pori/Rauma, sähköistys	292 000	130 000	80 000 000
Toijala-Turku, sähköistys	183 000	15 000	20 000 000
Kulunvalvonnan ratalaitteet	357 000	104 000	55 000 000
Tasoristeykset pääradoilla			12 000 000
Talonrakennukset			6 000 000
KEHITTÄMINEN YHTEENSÄ			208 000 000

1997 määräraha	208 000 000
1996 määräraha	251 000 000
1996 lisämääräraha	78 515 000
1995 tilinpäätös	357 000 000

87. *Rataverkon maa-alueiden hankinnat ja korvaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää rataverkosta, radanpidosta ja rataverkon käyttämisestä annetun lain mukaista toimintaa varten hankittavien maa-alueiden ja korvausten sekä kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain (588/95) mukaisten kiinteistötoimitusmaksujen maksamiseen.

1997 määräraha	6 000 000
1996 määräraha	6 000 000
1995 tilinpäätös	5 496 245

92. Ilmailulaitos

1. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet

Ilmailulaitoksen tavoitteena on toimialansa ja tehtäviensä mukaisesti huolehtia siitä, että ilmailutoiminta tapahtuu mahdollisimman turvallisesti, tehokkaasti, tarkoituksenmukaisesti ja taloudellisesti.

Ilmailulaitoksen tulee huolehtia palvelujensa tarjonnasta ja kehittämisestä kannattavan liiketoiminnan edellytysten mukaisesti ottaen huomioon asiakkaitten, mukaan lukien sotilasilmailu, sekä yhteiskunnan tarpeet siten, että ensisijaisesti pyritään turvaamaan säännöllisen reittiliikenteen edellyttämät palvelut ja että lentoasemia ja lennonvarmistusjärjestelmää kehitetään niiden palvelujen kysyntää vastaavasti.

2. Investointien enimmäismäärä ja tärkeimmät kohteet

Ilmailulaitoksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 1997 enintään 450 milj. mk. Lisäksi Ilmailulaitos saa tehdä vuonna 1997 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina varainhoitovuosina enintään 600 milj. mk. Tärkeimmät investointikohteet liittyvät Helsinki-Vantaan lentoaseman edelleen kehittämiseen sekä lennonvarmistusjärjestelmän uusinnan loppuunsaattamiseen.

Lisäksi valtioneuvosto saa oikeuttaa Ilmailulaitoksen antamaan vastavakuutta vaatimatta omavelkaisia takauksia lentokenttä- ja lennonvarmistuspalveluja tuottavien tytäryhtiöidensä tai Ilmailulaitoksen toimialaan liittyvien kiinteistöyhtiöidensä ottamien yhteensä enintään 70 milj. markan lainojen vakuudeksi.

3. Lainanotto

Ilmailulaitos oikeutetaan ottamaan valtion liikelaitoksista annetun lain (627/87) 8 §:n 2 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 250 milj. mk.

Selvitysosa: Valtioneuvosto on, ottaen huomioon eduskunnan hyväksyttäväksi esitetyt palvelu- ja muut toimintatavoitteet, talousarvioesityksen antamisen yhteydessä asettanut alustavasti Ilmailulaitoksen tulostavoitteeksi 42 milj. mk vuonna 1997.

Ilmailulaitoksen viranomaisyksikön palveluiden hinnoittelussa otetaan huomioon liikenneturvallisuuden vaatimukset ja ilmailun edistäminen. Vuonna 1997 viranomaisyksikön arvioidut tuotot ulkopuolisilta asiakkailta on 4,4 milj. mk ja viranomaisyksikön arvioidut käyttötoiminnan kulut 14,7 milj. mk, josta yleistä viranomaistoimintaa ja lentoturvallisuustyötä on 9,5 milj. mk. Talouden alijäämä, 10,3 milj. mk katetaan ilmailulaitoksen liiketoiminnan tuotoilla.

Ilmailulaitoksen vuoden 1997 voittoa käytetään Ilmailulaitoksen kehittämisinvestointien rahoittamiseen.

Investointeihin on arvioidun tuloksen toteutuessa tarkoitus käyttää investointiohjelman mukaan noin 300 milj. mk, josta rahoitetaan tulorahoituksella 263 milj. mk (88 %) ja 37 milj. mk (12 %) rahoitetaan erikseen eduskunnalle esitettävin lainavaltuuksin rahalaitoksilta otettavilla nettolainoituksen lisäyksillä.

Lennonvarmistusjärjestelmän uusinnan ja sen liitännäisinvestointien kokonaiskustannusarvio on noin 350 milj. mk. Sen toteutus on alkanut jo vuonna 1992 ja se saatetaan loppuun vuoden 1998 aikana. Helsinki-Vantaan lentoaseman ulkomaan ja kotimaan terminaalien välisen keskusosan I vaiheen toteutus aloitettiin vuonna 1994. Keskusosan I vaihe valmistuu vuonna 1996. Keskusosan II vaiheen suunnittelu on käynnissä.

Tulos- ja rahoitussuunnitelmaan perustuva alustava investointisuunnitelma vuodeksi 1997 on seuraava:

	milj. mk
Kaluston hankinta ja muu käyttöomaisuus	70
Lentokenttien talonrakennustyöt	180
Lentokenttien maa-alueet ja rakentaminen	50
Yhteensä	300

Tunnuslukutaulukko	1995 toteutuma	1996 ennakoitu	1997 TAE
Liikevaihto, milj. mk	740,0	780,0	834,0
— muutos %	9,3	5,4	6,5
Käyttökate, milj. mk	229,0	248,0	255,0
— käyttökate % liikevaihdosta	30,9	31,8	30,6
Voitto milj. mk	29,0	38,0	42,0
— voitto % liikevaihdosta	3,9	4,9	5,0
Sijoitetun pääoman tuotto %	1,8	2,0	2,0
Omavaraisuusaste %	87,9	88,2	86,7
Investoinnit % liikevaihdosta	40,5	42,7	36,0
Henkilöstömäärä	1 590	1 597	1 615

(71.) *Integroitu lennonvarmistusjärjestelmä*
Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta.

1996 määräraha 7 000 000

(88.) *Ilmailulaitoksen peruspääoman korotus*
Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta.

1996 määräraha 25 000 000
1995 tilinpäätös 30 000 000

93. Ilmaliikenteen valtionavut

41. *Valtionapu eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon*

Momentille myönnetään 11 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen muiden kuin Ilmailulaitoksen ylläpitämien, lähinnä reitti- ja kevytreittiliikenteen piirissä olevien lentopaikkojen rakenteiden ja laitteiden parantamiseen sekä kenttien ylläpidon avustamiseen ja näiden lentopaikkojen rakentamiseen otettujen lainojen kustannuksiin. Ylläpidon avustamisen edellytyksenä on säännöllisen reitti- ja kevytreittiliikenteen harjoittaminen. Momentilta maksetaan lisäksi avustuksia pienempien lentopaikkojen rakennusinvestointeihin. Määrärahaa saa käyttää myös lentopaikkojen suunnittelu- ja valvontakustannusten avustamiseen.

Määräraha on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukainen aluekehitysraha.

1997 määräraha 11 000 000
1996 määräraha 11 000 000
1995 tilinpäätös 10 945 002

96. Raskone

1. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet

Raskoneen pääliiketoiminta on raskaan ajoneuvo- ja työkonekaluston sekä niiden lisälaitteiden kunnossapito. Palveluja tarjotaan kaikille yhteisöille ja urakoitsijoille, jotka tarvitsevat omien päätoimintojensa tueksi ajoneuvo- ja työkonekaluston kunnossapidon palveluja. Asiantuntijuutta pääliiketoiminnassa kehitetään määrätietoisesti päämääränä mahdollisimman suuren lisäarvon tuottaminen asiakkaalle liiketaloudellisesti kannattavasti.

Toimintojen kannattavuutta parannetaan toimintoja ratinalisoimalla, keskittymällä pääliiketoimintaan ja resurssien käyttöastetta parantamalla. Tilikaudella valmistaudutaan tulevaan organisaatiomuutokseen.

2. Investointien enimmäismäärä ja tärkeimmät kohteet

Raskoneen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 1997 enintään 10 milj. mk. Lisäksi Raskone saa tehdä vuonna 1997 investointeja

koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina varainhoitovuosina enintään 10 milj. mk.

Tärkeimmät investointikohteet ovat toimintakyvyn ylläpitoon ja toimintojen kehittämiseen liittyvät investoinnit.

3. Lainanotto

Raskone oikeutetaan ottamaan valtion liikelaitoksista annetun lain (627/87) 8 §:n 2 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 15 milj. mk.

Selvitysosa: Raskoneen tulostavoitteeksi on asetettu 0 mk vuonna 1997. Investointeihin on tarkoitus käyttää noin 4 milj. mk, mikä rahoitetaan tulorahoituksella ja eduskunnalle esitettävin lainavaltuuksin rahalaitoksilta otettavilla pitkäaikaisilla lainoilla.

Raskoneelle on tarpeen antaa valtuus pitkäaikaisen lainan ottamiseen enintään 15 milj. mk vuoden aikana investointeja ja ennalta arvaamattomia menoja varten. Raskonen yhtiöittämistä valmistellaan edelleen.

Tunnuslukutaulukko	1995 toteutuma	1996 ennakoitu	1997 TAE
Liikevaihto, milj. mk	85,5	85,0	85,0
Käyttökate, milj. mk	3,4	3,0	4,5
— käyttökate % liikevaihdosta	3,9	3,5	5,3
Voitto, milj. mk	0	0	0
— liikevaihdosta, %	0	0	0
— peruspääomasta, %	0	0	0
Sijoitetun pääoman tuotto %	2,0	2,0	2,0
Investoinnit % liikevaihdosta	2,5	3,5	4,7
Omavaraisuusaste %	70,2	70,0	70,0
Henkilöstömäärä	284	260	250

97. Suomen Tielaitos

22. *Suomen Tielaitoksen perustamismenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 6 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää 1.6.1997 lukien Suomen Tielaitoksen perustamiseen liittyviin palkkaus- ja muihin toimintamenoihin.

Selvitysosa: Viitaten luvun 31.24 perusteluihin liikelaitos aloittaa toimintansa 1.1.1998. Perustamistoimenpiteet aloitetaan jo vuoden 1997 keväällä. Tarkoitus on, että liikelaitosta varten perustetaan 1.6.1997 lukien työsopimussuhteinen toimitusjohtajan toimi, jonka täyttää valtioneuvosto. Palkkaus- ja muita valmistelutoimenpiteitä varten tarvitaan määräraha.

1997 määräraha 6 000 000

99. Liikenneministeriön hallinnonalan muut menot

22. *Tutkimus ja kehittäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 33 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoitukseen ja niihin liittyvien tarjousten tekemiseen sekä pieniin lähialueyhteistyöselvityksiin ja -tutkimuksiin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä henkilöliikenteen tutkimusmenoja 5 000 000 mk siirtona momentilta 31.57.61 ja 1 000 000 mk lähialueyhteistyön tutkimus- ja selvitysmenoja siirtona momentilta 31.99.45 sekä vähennyksenä kahden henkilön palkkausmenot ja eräät muut toimintamenot yhteensä 1 840 000 mk siirtona momentille 31.01.21. Tutkimus- ja kehittämistoiminta kohdistuu liikenteen kysyntään, infrastruktuuriin, tavaraliikenteeseen, henkilöliikenteeseen, liikenneturvallisuuteen, ympäristöhaittojen vähentämiseen, vaarallisten aineiden kuljetuksiin, viestintään, tietoverkkoihin ja omistajastrategiaan.

1997 määräraha 33 000 000
1996 määräraha 30 000 000
1996 lisämääräraha 1 892 000
1995 tilinpäätös 26 000 000

40. *Eräät valtionavut*

Momentille myönnetään 4 650 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen liikennealan yhteisöjen toiminnan tukemiseen ja liikennealan museotoiminnan rakennushankkeisiin.

Selvitysosa: Momentin määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Liikennealan museoiden rakentamisen tukeminen	3 000 000
Viestintäyhteisöjen toimintatuki	300 000
Suomen Ilmailuliitto ry:n toimintatuki.	1 150 000
Muiden liikenneyhteisöjen ja toiminnan tuki	200 000
Yhteensä	4 650 000

1997 määräraha 4 650 000
1996 määräraha 4 650 000
1995 tilinpäätös 4 497 000

42. *Korvaus koulutuksesta*

Momentille myönnetään 23 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää korvausten maksamiseen rautatie- ja ilmaliikenteen ammattikoulutuksesta.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus maksaa korvausta Ilmailulaitokselle 6 000 000 mk ja VR-Yhtymä Oy:lle 17 000 000 mk.

1997 määräraha 23 000 000
1996 määräraha 26 000 000
1995 tilinpäätös..... 28 000 000

45. *Itä- ja Keski-Euroopan liikennealan avustaminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää IVY-maiden ja Itä- ja Keski-Euroopan maiden liikennealan koulutukseen ja vastaavanlaisen toiminnan avustamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 5 000 000 mk suurten hankkeiden avustusmenojen siirtona momentille 24.50.66 ja 1 000 000 mk pienten hankkeiden tutkimusmenojen siirtona momentille 31.99.22.

1997 määräraha 4 000 000
1996 määräraha 10 000 000
1995 tilinpäätös..... 8 500 000

50. *Valtionapu yksityisillä teillä olevien lossien ja siltojen kunnossapitoon* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 13 000 000 mk.

Määrärahaa saa tielaitoksen päätöksellä käyttää yksityisillä teillä olevien lossien ja talvikaudeksi purettavien siltojen kunnossapitoon sekä Pohjois-Suomen yksityisillä teillä olevien siltojen peruskorjauksiin.

Selvitysosa: Määräraha on muutettu kolmevuotiseksi siirtomäärärahaksi. Määrärahasta on tarkoitus käyttää 4 000 000 mk yksityisten teiden lossien ja talvikaudeksi purettavien siltojen kunnossapitoon sekä 9 000 000 mk valtioneuvoston 27.6.1996 tekemän vanhojen metsien suojelupäätöksen mukaisesti Pohjois-Suomen yksityisten teiden siltojen peruskorjauksiin.

1997 määräraha 13 000 000
1996 määräraha 4 000 000

77. *Vuosaaren sataman liikenneväylien suunnittelu* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 12 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Vuosaaren sataman liikenneväylien suunnitteluun.

Selvitysosa: Selvitysten mukaan Helsingin Vuosaaren sataman tie-, rata- ja meriväylien suunnittelusta v. 1996—1998 aiheutuvat menot ovat noin 25 milj. mk, joka jaetaan tasan valtion ja Helsingin kaupungin kesken. Väylien rakentamiskustannukset ovat alustavien arvioiden mukaan valittavasta ratavaihtoehdosta riippuen 620—780 milj. mk. Rakennuskustannusten jaosta kaupungin ja valtion kesken sovitaan rakennussuunnitelmien valmistuttua vuonna 1997. Väylien rakennustyöt ajoittuvat nykyisten suunnitelmien mukaan pääosin vuosille 1999—2004.

1997 määräraha 12 500 000

Pääluokan 31 menot luvuittain vuosina 1995—1997

		v. 1995 tilinpäätös 1000 mk	v. 1996 talousarvio 1000 mk	v. 1997 esitys 1000 mk	Muutos 1996—1997 ± 1000 mk	± %
01.	Liikenneministeriö (710)	48 474	54 560	61 356	+ 6 796	+ 12
24.	Tielaitos (720)	4 463 742	4 279 200	4 276 340	— 2 860	— 0
(25.)	Tienpidon valtionavut (720)	129 374	—	—	—	—
30.	Merenkulkulaitos (730)	719 947	734 761	718 600	—16 161	— 2
31.	Merentutkimuslaitos (830)	33 357	32 764	38 350	+ 5 586	+ 17
32.	Merenkulun ja muun vesiliikenteen edistäminen (730)	156 198	165 921	175 391	+ 9 470	+ 6
41.	Ajoneuvohallintokeskus (720)	2 911	2 700	2 000	— 700	— 26
50.	Ilmatieteen laitos (830)	126 419	131 216	133 000	+ 1 784	+ 1
55.	Viestinnän korvaukset ja avustukset (760)	163 475	95 000	80 000	—15 000	— 16
57.	Henkilöliikennepalvelujen osto ja julkisen liikenteen kehittäminen (750)	511 000	517 000	496 600	—20 400	— 4
58.	Radanpito (750)	1 839 496	1 667 000	1 667 000	—	—
92.	Ilmailulaitos (740)	30 000	32 000	—	—32 000	—100
93.	Ilmaliikenteen valtionavut (740)	10 945	11 000	11 000	—	—
97.	Suomen Tielaitos (720)	—	—	6 000	+ 6 000	—
99.	Liikenneministeriön hallinnonalan muut menot (710)	66 997	74 650	90 150	+15 500	+ 21
	Yhteensä	8 302 336	7 797 772	7 755 787	—41 985	— 1

Pääluokka 32
KAUPPA- JA TEOLLISUUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/77) 4 §:n mukainen turvavarastointilainojen korkohyvityksen enimmäismäärä on 5 %. Uusia turvavarastointilainoja saa hyväksyä vuonna 1997 enintään 50 000 000 mk.

Turvavarastolain (970/82) 7 §:n mukaisia varastointiavustuksia saa vuonna 1997 myöntää enintään 200 000 mk.

Selvitysosa: Hallinnonalan kokonaishenkilöstömäärän arvioidaan vuonna 1997 olevan 5 310 henkilötyövuotta.

Kauppa- ja teollisuusministeriön tulosalueita ovat:

— elinkeinopolitiikan valmistelu ja toteuttaminen, teknologisen tutkimuksen ja kehityksen tukeminen, pk-yritystoiminnan kasvuedellytysten aikaansaaminen, erityisesti riskirahoituksen saatavuuden turvaaminen, kilpailukykyisen energiajärjestelmän ja -teknologian edistäminen, teknisen ja kaupallisen osaamisen lisääminen; valmistelussa otetaan huomioon työllisyys- ja ympäristönäkökohdat,

— yritysten kansainvälistymisen edistäminen sekä nopea sopeutuminen yhdentymisen yritystoiminnalle ja elinkeinojen hallinnolle asettamiin uusiin vaatimuksiin, mihin sisältyy muun ohella kilpailun, kuluttajapolitiikan ja elintarviketurvallisuuden edistäminen sekä

— ministeriön kehittäminen nopeasti reagoivaksi asiantuntijaorganisaatioksi, joka on hallinnollisesti kevyt ja jossa tulosalueita ylittävät yhteistyömekanismit lisäävät tavoitteellisuutta; henkilöstövoimavaroja ja henkilöstöjohtamista kehitetään mm. valmistelemalla uutta, kannustavaa palkkausjärjestelmää.

Tulostavoitteena on myötävaikuttaa suotuisaan talous- ja työllisyyskehitykseen lisäämällä teollista toimeliaisuutta, tukemalla teknologista tutkimus- ja kehitystyötä sekä pk-yrityksiä välittömin ja välillisin rahoitus-, neuvonta- ja koulutustoimenpitein, edistämällä valtioneuvoston joulukuussa 1995 tekemien periaatepäätösten mukaisesti energian säästöä ja uusiutuvan energian käyttöä sekä energiajärjestelmän kilpailu-, ympäristö- ja turvallisuusnäkökohtia sekä helpottamalla pk-yritysten kansainvälistymistä. Tulostavoitteeseen pyritään myös vaikuttamalla elinkeinopolitiikan asiantuntijana muihin talouspolitiikan valmistelijatahoihin. Yritystukien järkeistämistä jatketaan laaditun selvitystyön pohjalta. Yritystukien yhteensovittaminen ulotetaan kaikille hallinnonaloille hallitusohjelman mukaisesti.

Elinkeinopolitiikan toteuttamisessa kauppa- ja teollisuusministeriön tehtävä on parantaa yritysten yleisiä toimintaedellytyksiä ja suunnata elinkeinotukia tämän mukaisesti. Elinkeinotukien kokoaminen kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalle on käynnistetty laaditun selvitystyön pohjalta. Elinkeinotukien koordinoinnilla on tarkoitus turvata ministeriön tärkeänä pitämien painopistealueiden rahoitusresurssit.

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan painopisteet vuonna 1997 ovat seuraavat:

1. tutkimus ja kehitys
2. pienen ja keskisuuren yritystoiminnan lisääminen
3. pienen ja keskisuuren yritystoiminnan kansainvälisen (EU) osaamisen parantaminen
4. riskirahoitustoiminta.

Teollisuuspolitiikan päätavoitteet ja strategia on määritelty toukokuussa 1996 julkaistussa Teollisuuspoliittisessa visiossa. Teollisuuspolitiikan tavoitteena on suomalaisyritysten kansainvälisen kilpailukyvyn kehittäminen sekä kansantalouden tehokkuuden ja kasvun edistäminen. Näihin pyritään markkinoiden toimintaongelmia vähentämällä.

Kauppa- ja teollisuusministeriö parantaa

markkinoiden toimintaa karsimalla elinkeinoelämän tarpeetonta sääntelyä ja tukia, tukemalla tutkimusta ja kehitystä sekä yritysten kansainvälistymistä sekä tehostamalla rahoitusmarkkinoiden toimintaa. Teollisuuspolitiikan keskeisiä toimenpidealueita on myös muiden ministeriöiden vastuulla, kuten talouden perusrakenteiden, koulutusjärjestelmän ja ympäristönsuojelun kehittäminen. Visiossa määritelty tehokkuusvetoinen kasvustrategia luo yhteisen linjan usean eri ministeriön hallinnonalalla toteutettaville teollisuuspoliittisille toimenpiteille.

Osana yritysten yleisten toimintaedellytysten luomista vahvistetaan yritysten rahoitusympäristöä. Yrityksille on tulorahoituksen lisäksi tärkeätä muun rahoituksen saatavuus rahoitusmarkkinoilta. Saatavuutta täydentävät valtion erityisrahoituslaitokset. Joissakin tilanteissa on tarkoituksenmukaista käyttää myös valtion tukea.

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla jatketaan erityisrahoituslaitosten arviointeja ja niiden perusteella tapahtuvaa kehittämistä sekä aikaisempien selvitysten perusteella tapahtuvaa yritystukien järkeistämistä. Talousarvion yhteydessä annetaan esitys yritystukia koskevaksi puitelaiksi, jolla ohjataan yritystukien myöntämistä ja hallintoa siten, että myös tuet ohjaisivat kansantalouden voimavaroja tehokkaaseen käyttöön. Laki koskee myös muita hallinnonaloja, täydentää elinkeinotukien koordinointia ja siirtää painopistettä yksittäisistä ja toisistaan erillisistä erityistoimenpiteistä elinkeinopolitiikan yleisten toimintaedellytysten suunnitteluun ja pitkäjänteiseen parantamiseen.

Valtionyhtiöiden omistuspohjaa tullaan laajentamaan yhtiökohtaisesti ja markkinaehtoisesti. Osakkeiden ja merkintäoikeuksien myynnistä saatavia lisätuloja käytetään ensi sijassa teollisuus- ja elinkeinopoliittisiin tarkoituksiin.

Teknologian kehittämiskeskuksella on keskeinen tehtävä kansallisen innovaatiojärjestelmän kehittämisessä. Tutkimus- ja kehityspanostuksen lisäksi pienten ja keskisuurten yritysten kilpailukyky perustuu liikkeenjohtotaitoon ja kansainvälistymiseen. Neuvonta, koulutus ja konsultointi ovat keskeisiä pk-yritysten kilpailukyvyn kehittämisessä. Valtion riskirahoituksella pyritään täydentämään markkinoilta saatavaa rahoitusta. Huomiota kiinnitetään valtion erityisrahoituslaitosten toimintaedellytysten parantamiseen ja tukijärjestelmien yhdistämiseen. Markkinaehtoisen rahoituksen saatavuutta edistetään.

Hallinnonalan tulosohjausta syvennetään jatkamalla arviointihankkeita ja toteuttamalla laadittujen arviointiraporttien suosituksia.

Yritystukien vastikkeellisuutta asteittain lisätään. Tavoitteena on hallitusohjelman toteuttaminen ottaen huomioon työllisyysvaikutuksia koskevat selvitykset, tutkimuksen ja kehityksen painotus, pk-yritysten toiminnan vauhdittaminen sekä teollisuuspolitiikan strategiatyön tulokset. Tukien ja erillisrahoituksen läpinäkyvyyttä lisätään.

Projektimuotoisena vuodesta 1993 toimineen energiansäästön palvelukeskus Motivan toiminnan vakinaistamista valmistellaan siten, että vakinaistaminen voi tapahtua vuoden 1997 aikana.

Kuluttajahallinnon uudistamistyötä jatketaan kuluttajahallintotyöryhmän ehdotuksia ja siitä saatuja lausuntoja hyödyntäen. Kuluttajahallinnon yhteistyötä tehostetaan. Suoritetaan kuluttajatutkimuskeskuksen toiminnan arviointi.

01. Kauppa- ja teollisuusministeriö

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 113 600 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös valtion osakassähkön välittämisestä aiheutuneiden kustannusten maksamiseen Kemijoki Oy:lle. Lisäksi määrärahaa saa käyttää enintään 100 000 mk kuluttajatiedon julkistamispalkintoa varten.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 845 000 mk aiemmin momentilta 32.41.21 palkattujen kolmen henkilön palkkausmenoina, 530 000 mk aiemmin momentilta 32.50.24 palkattujen kahden henkilön palkkaus- ja muina toimintamenoina ja 2 000 000 mk ministeriön tietojärjestelmien kehittämisen johdosta sekä vähennyksenä 193 000 mk yhden henkilön siirtona momentille 28.40.21 ja 400 000 mk siirtona momentille 32.50.24.

1997 määräraha 113 600 000
1996 määräraha 111 202 000
1995 tilinpäätös 120 356 000

22. *Elinkeinopolitiikkaan liittyvä tutkimus- ja selvitystoiminta* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 20 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ulkopuolisilta tilattavien ministeriön strategista valmistelua tukevien tutkimusten ja selvitysten tekemisestä aiheutuvien menojen maksamiseen. Kohteena voivat olla valtioiden väliseen taloudelliseen yhdentymiseen ja sen vaikutuksiin, ulko- ja kotimaankauppaan, yritysten ja niiden tuotteiden kilpailukykyyn, kansainvälistymisen esteisiin ja seurauksiin, markkinointiin ja liikkeenjohdon ongelmiin liittyvät tutkimukset ja kehittämistoimenpiteet. Määrärahaa saa käyttää myös tulos-, seuranta- ja vaikuttavuusarviointien tekemiseen, matkailua sekä pienen ja keskisuuren yritystoiminnan kehittämistä koskeviin tutkimuksiin ja kilpailu- sekä kuluttajatutkimustoimintaan, elintarvikeselvityksiin, julkaisumenojen maksamiseen ja tutkimusten ohjaamisesta sekä johtamisesta aiheutuvien matka- ym. menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös teollisuuspoliittisista tutkimuksista, kehittämishankkeista ja selvityksistä aiheutuviin palkkaus- ja palkkiomenoihin, koti- ja ulkomaan matkoihin, julkaisu- ja tiedotusmenoihin sekä muihin vastaaviin toimintamenoihin. Määrärahaa saa käyttää enintään 24 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen.

1997 määräraha 20 000 000
1996 määräraha 17 000 000
1995 tilinpäätös..... 20 000 000

(23.) *Sähkömarkkinakeskuksen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on siirretty momentiksi 32.56.21.

(60.) *Siirto valtion ydinjätehuoltorahastoon* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta. Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen ydinenergialain (990/87) muuttamisesta siten, että valtion ydinjätehuoltorahaston ja valtiovaraston väliset siirrot voivat tapahtua myös valtion lainanottoa koskevien momenttien puitteissa.

1996 määräraha 23 000 000
1995 tilinpäätös..... 766 251

66. *Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 55 315 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien sekä kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien kulutus- ja palkkausmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Pohjoismaiden ydinturvallisuusalan tutkimusyhteistyö	1 800 000
YK:n teollisen kehityksen järjestön (UNIDO) jäsenmaksut	3 800 000
Kansainvälisen Atomienergiajärjestön (IAEA) jäsenmaksu	7 550 000
OECD:n energia-alan järjestöjen toimintaan liittyvät maksut	4 450 000
Suomen osuus Kansainvälisen Atomienergiajärjestön (IAEA) teknisen avun ja yhteistyön rahastoon	2 000 000
Euroopan energiaperuskirjan sihteeristökulut	200 000
Euroopan avaruusjärjestön (ESA) jäsen- ja liittymismaksu	29 000 000
Muut kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja OECD:n maksuosuudet	1 515 000
Yhteistyön maksuosuudet kansainvälisille rahoituslaitoksille, järjestöille ja yhteistyöorganisaatioille	5 000 000
Yhteensä	55 315 000

1997 määräraha 55 315 000
1996 määräraha 87 970 000
1995 tilinpäätös..... 4 900 000

92. *Korvaus valtion ydinjätehuoltorahastolle* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 70 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ydinenergialain (990/87) 52 §:n mukaisen korvauksen maksamiseen valtion ydinjätehuoltorahastolle.

Selvitysosa: Ydinenergialain mukaan voidaan valtion ydinjätehuoltorahastossa olevia varoja siirtää määräajoin valtiovarastoon siltä osin kuin niitä ei lainata jätehuoltovelvollisille, joiden toimista syntyy ydinjätettä. Valtiovarastoon näin siirretyistä varoista on vuosittain suoritettava rahastolle korvausta, joka määrältään vastaa jätehuoltovelvollisille rahastosta annettavien lainojen korkoa.

Korko on toistaiseksi Suomen Pankin perus-

korko lisättynä 2 prosenttiyksiköllä. Korvausta maksetaan 1.1.—31.12.1996 väliseltä ajalta.

1997 määräraha	70 000 000
1996 määräraha	70 000 000
1995 tilinpäätös	60 987 909

02. KTM yrityspalvelun piiritoimistot

Selvitysosa: Aloittavilla sekä toimivilla pienillä ja keskisuurilla yrityksillä on keskeinen merkitys kansantaloudessamme. Elinkeinorakenteen parantamiseksi sekä talouden tasapainottamiseksi tarvitaan pk-yritystoiminnan voimakasta lisäämistä ja laajentamista.

KTM yrityspalvelun tulosalueet ovat:

— alueellinen elinkeinopolitiikka
— pk-yritysten kehittämispalvelut
— yritysrahoitus.

Kehittämispalvelujen tulosalueella asiakasyritysten määrän arvioidaan olevan 7 400. Sellaisten palvelujen osuutta lisätään, jotka tähtäävät yritysten uusperustantaan, pk-yritysten markkinoinnin ja kansainvälistymisvalmiuksien sekä rahoitusosaamisen parantamiseen ja yritysyhteistyön kehittämiseen.

Yritysrahoituksessa tavoitteena on parantaa alueiden työllisyyttä, monipuolistaa alueiden elinkeinorakennetta ja parantaa yritysten pitkän aikavälin kannattavuutta. Tavoitteena on, että vuonna 1997 edistetään noin 4 150 yrityksen investointi- ja kehittämishankkeiden toteuttamista. Lisäksi edistetään hankkeita, joilla parannetaan yritysten toimintaympäristöä. Vuonna 1997 vaikutetaan arviolta 4 600 uuden pysyvän työpaikan syntymiseen sekä 11 500 työpaikan turvaamiseen.

KTM yrityspalvelun piiritoimistot ovat toteuttamassa ja rahoittamassa EU:n rakennerahastoista rahoitettavia ohjelmia. KTM yrityspalvelu vastaa pk-yrityksiä ja yritysympäristöä koskevien EU-ohjelmien toteutuksesta. Näiden ohjelmien edellyttämiin palkkoihin, palkkioihin, vuokriin, tietopalveluihin, tiedotus- ja muihin toimintamenoihin varaudutaan siten, että aluekehitys- ja sosiaalirahaston varoista irrotetaan em. yritystoiminnan vahvistamisen tekninen tuki.

Kuljetustuen delegointi aloitettiin vuonna 1995. Vuonna 1997 on tarkoitus siirtää kuljetustuen maksatus ministeriöstä aluetasolle.

Aloittavien sekä toimivien pk-yritysten palvelutoimintaa kehitetään. Pk-yrityksille tarkoitettujen kehittämispalvelujen yhteensovittamiseksi ja palvelujen parantamiseksi yrityspalvelukeskuksissa toimivien johtoryhmien keskeisenä tavoitteena on tarjota asiakkaalle mahdollisuus palvelukokonaisuuksiin asiakkaan kannalta yhtenä toimeksiantona. Yrityspalvelukeskusten palvelupisteisiin järjestetään informaatiovälityspalvelua sekä mahdollisuus käyttää muun muassa itsepalveluna yritystoimintaan liittyviä tietoverkkoja ja tiedostoja.

Täyskatteellinen omakustannushintaan perustuva maksullinen palvelutoiminta tullaan vakiinnuttamaan vuonna 1997. KTM yrityspalvelun toimialajärjestelmä on yksi pk-yritysten kehittämispalvelumuoto, josta osan muodostaa täyskatteellisena maksullisena palvelutoimintana julkaistavat toimialaraportit sekä pk-toimialabarometrit.

KTM yrityspalvelun hyvä työn tuottavuuden taso säilytetään.

21. *Toimintamenot (osa EU)* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 31 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös piiritoimistojen järjestämästä alueellisten yrityspalveluyksiköiden pk-yrityksille tarkoitetusta yhteispalvelutoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n aluekehitys- ja sosiaalirahastoista rahoitettavia tavoiteohjelmia toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta sekä pilottihankkeita ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu 2 700 000 mk EU:n aluekehitysrahaston ja 500 000 mk sosiaalirahaston hankkeiden kansallista rahoitusosuutta varten.

Määrärahaa saa myös käyttää yrityspalvelun piiritoimistojen euroneuvontakeskusten kansallisen rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös 1.9.1997 pe-

rustettavien työvoima- ja elinkeinokeskusten käynnistämisen valmistelusta aiheutuvien palkkaus- ja muiden toimintamenojen sekä 1.3.1997 lukien perustettavien johtajien viroista aiheutuvien palkkausmenojen maksamiseen. Työvoima- ja elinkeinokeskukset saavat käyttää määrärahaa toimintamenoihin 1.9.1997 lukien.

Selvitysosa: KTM yrityspalvelun piiritoimistojen tehtävät siirretään 1.9.1997 lukien perustettavien työvoima- ja elikeinokeskusten tehtäviksi. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 17 800 000 mk siirtona momentille 32.03.21.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	35 700 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	4 500 000
Muut toimintamenot	31 200 000
Bruttotulot	4 500 000
Maksullisen toiminnan tulot — täyskatteelliset suoritteet	4 500 000
Nettomenot	31 200 000

Pienille ja keskisuurille yrityksille aluetasolla rahoitus- ja kehittämispalveluja tarjoavat KTM yrityspalvelun piiritoimistot, Kera Oy:n aluekonttorit, Teknologian kehittämiskeskuksen ja Ulkomaankauppaliiton alueyksiköt sekä Valtiontakuukeskus. Em. organisaatiot sijaitsevat samoissa toimitiloissa, 14 yrityspalvelukeskuksessa. Aloittaville sekä toimiville pk-yrityksille tarkoitetun aluetason palvelutoiminnan parantamista jatketaan tiivistämällä ja syventämällä yhteistyötä. Yhteisten palvelupisteiden ja niiden tarjoamien palvelujen kehittämistä tehdään KTM yrityspalvelun yhteydessä toimivissa yritysneuvonnan johtoryhmissä.

Nettobudjetoidun täyskatteellisen maksullisen toiminnan volyymista pääosan muodostaa toimialaosaamiseen liittyvät toimialaraportit ja pk-toimialabarometrit.

1997 määräraha	31 200 000
1996 määräraha	49 111 000
1995 tilinpäätös	46 421 000

03. Työvoima- ja elinkeinokeskukset

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi työvoima- ja elinkeinokeskuksista. Esityksen mukaan elinkeinojen alueellista edistämistä ja työvoima-asioiden alueellista hoitamista varten perustetaan 1.9.1997 lukien työvoima- ja elinkeinokeskukset, joihin kootaan nykyiset KTM yrityspalvelun piiritoimistot, TEKESin kotimaan yksiköt, Valtiontakuukeskuksen alueyksiköt, Suomen Ulkomaankauppaliitto ry:n alueyksiköt, työvoimapiirien toimistot ja maaseutuelinkeinopiirit.

Keskusten tehtävänä on edistää toimialueellaan erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten toimintaedellytyksiä, yritysten kansainvälistymistä, teknistä ja taloudellista kehitystä sekä yritysten teknologista uudistumiskykyä ja tasoa, edistää maatilataloutta ja kalataloutta sekä niihin liittyviä maaseutuelinkeinoja, toimeenpanna Euroopan unionin yhteistä maatalous- ja kalastuspolitiikkaa, edistää työmarkkinoiden toimivuutta, työllisyyttä, työvoimapoliittista aikuiskoulutusta ja huolehtia työasioiden hoitamisesta sekä muista tehtävistä sen mukaan kuin erikseen säädetään.

Kauppa- ja teollisuusministeriö vastaa keskusten yleishallinnollisesta ohjauksesta ja valvonnasta. Keskukset toimivat eri hallinnonalojen tehtäviä hoitaessaan asianomaisen ministeriön tai viraston ohjauksessa ja valvonnassa. Asianomaiset ministeriöt valmistelevat yhteisesti keskusten tulosohjausta ja toiminnan kehittämistä koskevia asioita ja käsittelevät yhteisesti keskusten taloussuunnitelmia, toimintamäärärahoja ja varainhoitovuoden toimintamäärärahojen jakoa.

Työvoima- ja elinkeinokeskuksia perustetaan 13.

Keskusten toimintamenoihin siirretään 1.9.1997 lukien kauppa- ja teollisuusministeriön yrityspalvelun piiritoimistojen toimintamenot, TEKESin kotimaan yksiöiden toimintamenot sekä valtiontakuukeskuksen ja Suomen Ulkomaankauppaliiton alueyksiköiden menot. Lisäksi keskusten toimintamenoja on budjetoitu momentille 30.01.23 arviolta 32 000 000 mk ja momentille 34.06.21 arviolta 32 000 000 mk.

Maaseutuelinkeinopiirien, kauppa- ja teollisuusministeriön yrityspalvelun piiritoimistojen, TEKESin aluetoimistojen, valtiontakuukeskuksen aluetoimistojen ja työvoimapiirien toimistojen henkilöstö siirtyy työvoima- ja elinkeinokeskuksista annetun lain voimaantullessa asian-

omaisen keskuksen henkilöstöksi. Uudistuksessa nykyisen vakinaisen henkilöstön asema turvataan.

Työvoima- ja elinkeinokeskusten perustaminen edellyttää 13 uuden johtajan viran perustamista. Keskusten toiminnan käynnistämiseksi henkilökunta on tarkoitus ottaa palvelukseen valmistelutehtäviä varten ennen 1.9.1997. Johtaja voi tarvittaessa oman toimensa ohella johtaa myös erikseen määrättävää osastoa ja hoitaa sen osastopäällikön tehtäviä.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 32 965 000 mk.

Keskuksiin voidaan perustaa 1.3.1997 lukien 13 johtajan virkaa (A 30).

Selvitysosa: Luvun selvitysosan perusteluihin viitaten työvoima- ja elinkeinokeskukset aloittavat toimintansa 1.9.1997 lukien. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 17 800 000 mk siirtona momentilta 32.02.21, 10 100 000 mk siirtona momentilta 32.44.21, Suomen Ulkomaankauppaliitto ry:n alueyksiköiden menoina 2 300 000 mk siirtona momentilta 32.85.41 ja valtiontakuukeskuksen alueyksiköiden menoina 1 765 000 mk, jota vastaava markkamäärä on budjetoitu tuloina momentille 12.32.99.

1997 määräraha 32 965 000

61. *Kotitalouksien työllistämismahdollisuuksien tukeminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 25 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kotitalouksien työllistämismahdollisuuksien parantamiseksi myönnettävään hyvitykseen, kokeilujärjestelmän hallintokustannuksiin sekä kokeilun seurannasta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Hallituksen tarkoituksena on käynnistää kotitalouksien työllistämismahdollisuuksien parantamista koskeva kokeilu, jossa kotitaloudelle tai kotitalouden palveluksia tarjoavalle henkilölle tai yritykselle myönnetään hyvitys. Kokeilu käynnistetään vuoden 1997 syksystä alkaen. Kokeilun tarkoituksena on selvittää hyvityksen vaikutukset muun muassa kotitalouksien työllistämiseen, palvelujen tarjontaan ja kysyntään, hintoihin sekä kilpailuneutraliteettiin. Tarvittaessa hallitus tulee antamaan tätä koskevan lakiesityksen eduskunnalle.

1997 määräraha 25 000 000

27. Kuluttajavirasto

Selvitysosa: Kysynnän muutokset vuonna 1997:

— yhteiseurooppalainen markkina-alue tarjoaa kuluttajille entistä enemmän valinnan mahdollisuuksia. Uusien mahdollisuuksien hyödyntäminen lisää kuluttajainformaation kysyntää ja merkitystä.

— monipuolistuvilla markkinoilla kuluttajien toimintaympäristön turvallisuuden takaaminen edellyttää tehokasta markkinavalvontaa ja informaatiota tuotteiden turvallisuudesta.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on asettanut kuluttajavirastolle alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— varmistetaan kulutustavaroiden ja -palveluiden markkinavalvonnan tehokkuus

— tuotetaan informaatiota sekä kuluttajille että elinkeinonharjoittajille

— vaikutetaan kuntiin siten, että tuoteturvallisuusvalvonnan kannalta keskeiset resurssit varmistetaan

— tuotetaan hintavertailuja kuluttajien kannalta ongelmallisilta aloilta ja yhdistetään vertailuihin laatunäkökulma

— parannetaan hintainformaatiota aktivoimalla kuluttajia, lisäämällä elinkeinonharjoittajien tiedontasoa ja hintamerkintöjen valvonnalla

— ylläpidetään tehokasta valmismatkaliikkeiden valvontajärjestelmää

— tuotetaan vuosille 1997—1999 laaditun suunnitelman mukaan kulutustavaroiden ja -palvelujen laatua mittaavia testejä ja muita selvityksiä

— tuotetaan informaatiota kuluttajaa koskevasta uudesta lainsäädännöstä ja kuluttajan oikeuksista sisämarkkinoilla

— parannetaan nuorten valmiuksia tehdä oman taloutensa kannalta järkeviä valintoja

— kuluttajalehden levikki kasvaa 15 %:lla vuoden 1996 tasosta

— kunnallisen kuluttajaneuvonnan palvelutaso säilyy vuoden 1996 tasolla.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 25 400 000 mk.
Määrärahasta saa käyttää kuluttajalehdestä aiheutuvan maksullisen toiminnan hintojen alentamiseen enintään 1 100 000 mk.
Selvitysosa: Maksullisesta palvelutoiminnasta kertyvät tulot on merkitty momentille 12.32.99.

1997 määräraha	25 400 000
1996 määräraha	25 308 000
1995 tilinpäätös	25 351 000

50. *Valtionavustus kuluttajajärjestöille*
Momentille myönnetään 4 000 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää avustuksena kuluttajajärjestöjen ja Työtehoseura ry:n kotitalousosaston tukemiseen kuluttajaviraston määrittelemistä toiminnoista aiheutuviin menoihin.
Selvitysosa: Myönnettävät avustukset perustuvat tulossopimuksiin. Määrärahan arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Suomen Kuluttajaliitto ry	2 845 000
Kuluttajat-Konsumenterna ry	150 000
Työtehoseura ry:n kotitalousosasto	1 005 000
Yhteensä	4 000 000

1997 määräraha	4 000 000
1996 määräraha	4 000 000
1995 tilinpäätös	4 000 000

28. Kuluttajavalituslautakunta

Selvitysosa: Kuluttajavalituslautakuntaan saapuu vuosittain lähes 3 000 kirjallista valitusta. Valitusten keskimääräinen käsittelyaika vuonna 1995 oli alle 10 kuukautta. Vuonna 1997 tulevien valitusten määrän arvioidaan 1995 voimaan tulleiden lautakunnan toimivaltaa laajentavien lakimuutosten myötä lisääntyvän vuoteen 1995 verrattuna.
Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on asettanut kuluttajavalituslautakunnalle alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:
Keskimääräinen käsittelyaika on enintään yhdeksän kuukautta. Täysistuntokäsittely kestää jaostokäsittelyn jälkeen keskimäärin kaksi ja puoli kuukautta. Yksinkertaisen käsittelyn osuus ratkaisuista pidetään 15 prosentissa. Lautakunnan suosituspäätösten laatua nostetaan panostamalla henkilöstön kouluttamiseen, tiedonkulun parantamiseen ja päätösten tarkastamiseen. Suositusten noudattamisaste säilyy n. 80 prosentissa.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 5 745 000 mk.
Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 420 000 mk aiemmin momentilta 32.31.21 palkattujen kolmen henkilön palkkausmenoina.

1997 määräraha	5 745 000
1996 määräraha	5 285 000
1995 tilinpäätös	5 313 000

29. Kilpailuvirasto

Selvitysosa: Kilpailuviraston toiminta-ajatuksena on talouden tehokkuuden lisääminen kilpailua edistämällä.
EU-jäsenyys on lisännyt viraston tehtäviä ja muuttanut sen toimintatapaa olennaisesti. Toisaalta lakiin perustuneiden monopolitoimialojen siirtyminen kilpailun piiriin edellyttää kilpailuvalvonnan lisäämistä.
Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on asettanut kilpailuvirastolle alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:
Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet
— puututaan kilpailunrajoituksiin ja sääntelyyn strategisilla painopistealoilla, joita ovat energia ja julkiset peruspalvelulaitokset, kaupan

ja teollisuuden väliset suhteet, metsätalous ja -teollisuus, rahoitus- ja vakuutustoiminta, viestintä sekä terveydenhuolto

— hoidetaan viivyttelemättä ne kilpailunrajoitustapaukset, jotka eivät kuulu strategisiksi määriteltyihin hankkeisiin

— EU-sopimuksesta virastolle kansallisena kilpailuviranomaisena aiheutuvat tehtävät hoidetaan tehokkaasti, laadukkaasti ja annettujen aikataulujen puitteissa; kaikessa kansainvälisessä yhteistyössä keskitytään Suomen kannalta merkittäviin asioihin

— viestinnän keinoin rakennetaan käsitystä virastosta ja sen toiminnan merkityksestä

Palvelutavoitteet

Soveltamisohjeita kehittämällä ja käsittelyrutiineja tehostamalla huolehditaan tutkimuspyyntöjen ja poikkeuslupahakemusten nopeasta ja johdonmukaisesta käsittelystä ja edistetään siten talouden tehokkuutta sekä taataan elinkeinoharjoittajien oikeusturva.

Tuottavuus- ja taloudellisuustavoitteet

Toiminnassa keskitytään strategisille painopistealoille. Resurssien oikean kohdentamisen ja koulutuksen avulla suoriudutaan kasvavista ja aiempaa vaativimmista tehtävistä entistä tehokkaammin.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 16 600 000 mk.
Selvitysosa: Maksullisen toiminnan tulot on merkitty momentille 12.32.99.

1997 määräraha	16 600 000
1996 määräraha	16 458 000
1995 tilinpäätös	16 486 000

30. Elintarvikevirasto

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on asettanut elintarvikevirastolle alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

— yhteisöelintarvikkeiden rajavalvonta korvataan markkinavalvonnalla

— elintarvikevalvonnan taso arvioidaan

— kehitetään toimintamalli vaaratilanteen hallintaan

— kuluttajien tiedontarpeet elintarvikkeista ja elintarvikevalvonnasta kartoitetaan.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 10 200 000 mk.
Selvitysosa: Maksullisen toiminnan tulot on merkitty momentille 12.32.99.

1997 määräraha	10 200 000
1996 määräraha	10 140 000
1995 tilinpäätös	10 250 000

31. Kuluttaja-asiamiehen toimisto

Selvitysosa: Kuluttaja-asiamies turvaa ja parantaa kuluttajien oikeudellista asemaa vaikuttamalla asiantuntijana kuluttajien oikeusasemaan, varmistamalla markkinointia koskevien pelisääntöjen noudattamisen ja neuvottelemalla kuluttajien kannalta kohtuullisia sopimusehtoja.

Kuluttaja-asiamies vaikuttaa toiminnallaan siihen, että markkinat toimivat tasapuolisesti. Toimiva kuluttajansuoja edistää tehokasta kilpailua kuluttajien eduksi karsimalla epäasiallisia menettelytapoja ja edistämällä markkinoiden läpinäkyvyyttä.

Asiantuntijana kuluttaja-asiamies toimii eri hallinnonaloilla kuluttajien oikeusasemaan vaikuttavia hankkeita valmisteltaessa.

Painottamalla toimintaa ennalta ehkäisevään työskentelyyn, informoimalla kunnallisia kuluttajaneuvojia ajankohtaisista asioista sekä tehokkaalla tiedotustoiminnalla markkinointia ja sopimusehtoja koskevien ilmoitusten määräksi arvioidaan 1 200 juttua.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut kuluttaja-asiamiehelle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

1. Ennalta ehkäisevä toiminta

Painopistealueita on vahvistettu vuosiksi 1996—1997 ja tämän vuoksi ne ovat samat vuonna 1997 kuin 1996 eli välttämättömyyspalvelut, asuminen ja uudet myyntimenetelmät.

Tällä tulosalueella toiminnan tavoitteena on kuluttajan aseman parantaminen sopimussuhteissa, joiden syntymistavassa ja sisällössä on tapahtumassa olennaisia muutoksia.

Toimiston voimavaroista puolet toimii ennalta ehkäisevän toiminnan tulosalueella.

2. Yksittäisten ilmoitusten ratkaiseminen

Tälle tulosalueelle varataan vuonna 1997 puolet voimavaroista. Tavoitteena tulosalueella on, että kuluttaja-asiamiehelle saapuvista markkinointia ja sopimusehtoja koskevista ilmoituksista käsitellään yksittäisinä 700 asiaa (vuonna 1996 tavoitteena on 700 asiaa; vuonna 1995 ratkaistiin 778). Käsittelynopeuden osalta tavoitteena on, että vuodenvaihteessa vireillä on enintään 800 juttua, eivätkä ne ole kahta vuotta vanhempia.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 7 000 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 420 000 mk kolmen viran siirtona momentille 32.28.21.

1997 määräraha	7 000 000
1996 määräraha	7 371 000
1995 tilinpäätös	7 221 000

32. Patentti- ja rekisterihallitus

Selvitysosa: Patentti- ja rekisterihallituksen tehtävänä on teknisen ja taloudellisen kehityksen sekä yhteisötoiminnan edistäminen. Patentti- ja rekisterihallitus toteuttaa toiminta-ajatustaan käsittelemällä patentteja, hyödyllisyysmalleja, integroitujen piirien piirimalleja, tavaramerkkejä, mallioikeuksia, toiminimiä, kaupparekisteri-ilmoituksia, tilinpäätösasiakirjoja, yrityskiinnityksiä, yhdistysasioita ja säätiöasioita. Lisäksi toiminta-ajatusta toteutetaan asiakaspalvelua ja neuvontaa lisäämällä, hallintoa parantamalla, ilmapiiriä kehittämällä sellaiseksi, että henkinen omaisuus — luovuus, keksinnöllisyys ja osaaminen — ja niiden arvostus lisääntyisivät, välittämällä PRH:n hallinnassa olevaa tietoa yhteiskunnan eri sektoreilla tutkimukseen, innovointiin, tuotekehittelyyn ja päätöksentekoon sekä kansainvälisellä ja kotimaisella yhteistyöllä. PRH-vision 2005 mukaan lähin palvelupiste on yleisissä tietoverkoissa. Viraston työn tuottavuus on noussut vuoden 1988 jälkeen 45 %.

PRH:lle jätettyjen hakemusten ja ilmoitusten kokonaismäärän arvioidaan kasvavan 4,9 %. Kaupparekisteri-ilmoitusten määrä kasvaa arviolta 5,4 % ja yhdistysrekisteri-ilmoitusten määrä 2,8 %. Patenttihakemusten määrän arvioidaan alenevan Euroopan patenttiorganisaatioon 1996 tapahtuneen liittymisen seurauksena 39 %. Kansallisten tavaramerkkihakemusten arvioidaan vähenevän 26 %, mutta tavaramerkkiasioiden kokonaismäärä kasvaa työmäärissä mitaten kolmanneksella kansainvälisten hakemusten ja EU-tavaramerkkitoimiston tutkimuspyyntöjen takia.

Kauppa- ja teollisuusministeriö on talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä asettanut patentti- ja rekisterihallitukselle alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

Patentti-, hyödyllisyysmalli-, tavaramerkki-, mallioikeus-, kaupparekisteri-, yhdistysrekisteri-, säätiörekisteri- ja yrityskiinnitysasioissa tavoitteena on:

— Nostaa työn tuottavuutta keskimäärin 1,2 %.

— Pitää asiakaspalvelu nopeana tai parantaa sitä niin, että

— kotimaisten patenttihakemusten käsittelyaika on keskimäärin alle 2,2 v ja ulkomaisten alle 5,9 v,

— hyödyllisyysmallihakemusten käsittelyaika keskimäärin alle 4 kk,

— kansallisten tavaramerkkihakemusten käsittelyaika keskimäärin alle 1 v, kansainvälisten hakemusten alle 1,3 v ja EU-tavaramerkkihakemusten alle 0,3 v,

— mallioikeushakemusten käsittelyaika keskimäärin alle 9 kk,

— virheettömien kaupparekisteri-ilmoitusten käsittelyaika alle 1 kk ja kaikkien hakemusten keskimäärin enintään 1,5 kk,

— yrityskiinnityshakemusten käsittelyaika keskimäärin alle 0,3 kk,
— yhdistysrekisteri-ilmoitusten käsittelyaika keskimäärin alle 7 kk ja
— säätiörekisteri-ilmoitusten käsittelyaika keskimäärin alle 0,5 kk
— Yksikkökustannukset voivat nousta enintään 3,2 %.

PRH:n tulot perustuvat lakiin Patentti- ja rekisterihallituksen suoritteista perittävistä maksuista (1032/92, muut. 1175/94 ja 1381/95) ja kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksiin Patentti- ja rekisterihallituksen maksullisista suoritteista (190/93, 729/93, 355/94, 596/94, 722/94, 1442/94, 234/95, 1782/95, ja 123/96).

Nettobudjetoidun maksullisen toiminnan tulotavoite on 4 156 000 mk.

Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:

	TP 1995	1996 ennakoitu	TAE 1997
Maksullisen toiminnan tulot mk	142 846 000	149 731 000	163 339 000
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset mk	99 514 000	114 767 000	118 529 000
Käyttöjäämä mk	43 332 000	34 964 000	44 810 000
— % tuloista	30,3	23,4	27,4
Osuus yhteiskustannuksista mk	33 155 000	34 890 000	40 122 000
Ylijäämä/Alijäämä mk	10 177 000	74 000	4 688 000
— % tuloista	7,1	0,0	2,9
Tulot % kustannuksista	107,7	100,0	103,0
Hintojen muutos %	—	3,4	1,1
Volyymin muutos %	21,3	4,5	3,9
Tuottavuuden muutos %	6,2	0,5	1,2

22. *Yhdistysrekisterin toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 6 200 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina yhdistysrekisterin tulot.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Maksullisen toiminnan bruttomenot	8 495 000
Bruttotulot	2 295 000
Maksullisen toiminnan tulot	2 280 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	2 200 000
— muut suoritteet	80 000
Muut tulot	15 000
Nettomenot	6 200 000
1997 määräraha	6 200 000
1996 määräraha	7 238 000

33. Kuluttajatutkimuskeskus

Selvitysosa: Kuluttajatutkimuskeskus on asiantuntijaorganisaatio, jonka tavoitteena on tuottaa päätöksenteon tueksi tutkimustietoa kulutuksen merkityksestä ja kuluttajien ongelmista yhteiskunnassa, taloudellisten suhdanteiden sekä markkinamuutosten vaikutuksista kuluttajien asemaan, kuluttajien toimintavalmiuksista sekä tuotannon ja kulutuksen kytkennöistä ja ympäristövaikutuksista.

Tavoitteita toteutetaan vuonna 1997 kauppa- ja teollisuusministeriön alustavasti hyväksymien seuraavan viiden tutkimuskokonaisuuden puitteissa:

— kotitalouksien kulutusedellytykset
— kulutusyhteiskunnan kehitys ja kuluttajapolitiikan haasteet
— kestävän tuotekulttuurin edellytykset
— jakelujärjestelmä ja palvelusektori kuluttajan näkökulmasta
— integraatiokehityksen ja kansainvälisen kaupan kuluttajavaikutukset

Kuluttajatutkimuskeskus edistää valtakunnallisesti tutkimustulosten hyväksikäyttöä välittämällä tietoa kaikista Suomessa tehdyistä ja tekeillä olevista kuluttajatutkimuksista.

Kuluttajatutkimuskeskus parantaa kulutustutkimuksen vaikuttavuutta kehittämällä kansallista ja kansainvälistä tutkimus- ja muuta yhteistyötä.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 9 400 000 mk.

Selvitysosa: Maksullisesta toiminnasta kertyvät tulot on merkitty momentille 12.32.99.

1997 määräraha	9 400 000
1996 määräraha	9 381 000
1995 tilinpäätös	9 727 000

38. Mittatekniikan keskus

Selvitysosa: Mittatekniikan keskuksen tehtävänä on kehittää ja ylläpitää kansallista mittausjärjestelmää, tuottaa testaus-, tarkastus-, sertifiointi- ja kalibrointitoiminnan pätevyyttä ja luotettavuutta osoittavia akkreditointipalveluja sekä toimia Euroopan unionin standardien, mittaus- ja testausohjelmien kansallisena vastuutahona.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut mittatekniikan keskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

— aloitetaan kansallisen mittanormaalijärjestelmän kansainväliseen arviointiin pohjautuvan laajentamis- ja kehittämistoimenpiteiden ohjelman toteutus,

— EU:n standardien, mittaus- ja testausohjelmien toteutuksessa huolehditaan tiedottamisesta ja muista tukitoiminnoista suomalaisten yritysten ja laitosten menestymiseksi ohjelmassa,

— pätevyyden arviointitoiminta vakiinnutetaan kansallisten tarpeiden mukaiselle tasolle sekä säädellyllä että vapaalla sektorilla.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 800 000 mk.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	13 300 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	4 381 000
Muut toimintamenot	8 919 000
Bruttotulot	4 500 000
Maksullisen toiminnan tulot	4 500 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	2 800 000
— muut suoritteet	1 700 000
Nettomenot	8 800 000

1997 määräraha	8 800 000
1996 määräraha	9 392 000
1995 tilinpäätös	9 276 000

23. *Kansallisen mittanormaalijärjestelmän kehittäminen ja EU:n standardit, mittaukset ja testausohjelma* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 600 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää mittayksiköistä ja mittanormaalijärjestelmästä annetun lain (1156/93) mukaisesti kansallisen mittanormaalijärjestelmän yleisestä toteuttamisesta, kansallisten mittanormaalilaboratorioiden toiminnan ohjauksesta, kehittämisestä ja hallinnoinnista, mittatekniikan edistämisestä sekä EU:n standardeja, mittauksia ja testauksia koskevaan ohjelmaan liittyvistä tutkimuksista, selvityksistä ja kehittämishankkeista aiheutuviin palkkaus- ja palkkiomenoihin, koti- ja ulkomaanmatkoihin, julkaisu-, koulutus- ja tiedotusmenoihin, asiantuntijapalveluihin, laitehankintamenoihin sekä muihin mainituista toiminnoista aiheutuviin toimintamenoihin. Määrärahaa saa käyttää enintään 12 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän määräaikaiseen palkkaamiseen. Henkilötyövuosia saa käyttää myös akkreditointipalvelujen tuottamiseen, akkreditoinnin, teknisen infrastruktuurin ja niihin liittyvän toiminnan tiedotus-, opastus-, koulutus- ja kehittämistoimintaan.

1997 määräraha	10 600 000
1996 määräraha	10 000 000
1995 tilinpäätös	10 000 000

39. Teknillinen tarkastuskeskus

1. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet

Teknillisen tarkastuskeskuksen tehtävänä on tuottaa tarkastus-, mittaus-, sertifiointi- ja testauspalveluja, joiden avulla teollisuus ja kauppa voivat osoittaa tuotteidensa tai toimintansa luotettavuuden ja vaatimustenmukaisuuden.

Teknillinen tarkastuskeskus huolehtii tehtäviinsä kuuluvien palvelujen tarkoituksenmukaisesta tarjonnasta ja niiden teknistä turvallisuutta ja luotettavuutta edistävästä kehittämisestä liiketoiminnan edellytysten mukaisesti ottaen huomioon asiakkaiden ja koko yhteiskunnan tarpeet.

2. Investointien enimmäismäärä ja tärkeimmät kohteet

Teknillisen tarkastuskeskuksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 1997 enintään 3 milj. mk. Lisäksi Teknillinen tarkastuskeskus saa tehdä vuonna 1997 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina varainhoitovuosina yhteensä enintään 5 milj. mk.

Tärkeimmät investointikohteet ovat atk-laitteisto sekä tarkastus-, mittaus- ja testaustoiminnan laitteet.

3. Lainanotto

Teknillinen tarkastuskeskus oikeutetaan ottamaan valtion liikelaitoksista annetun lain (627/87) 8 §:n 2 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 5 milj. mk.

Selvitysosa: Valtioneuvosto on, ottaen huomioon eduskunnan hyväksyttäväksi esitetyt palvelu- ja muut toimintatavoitteet, talousarvioesityksen antamisen yhteydessä asettanut alustavasti Teknillisen tarkastuskeskuksen tulostavoitteeksi 0,8 milj. mk vuonna 1997. Voittoa ei ole tarkoitus tulouttaa valtiolle ennen täyden kilpailun alkamista.

Teknillisen tarkastuskeskuksen asettama liikevaihtotavoite vuonna 1997 on noin 48,5 milj. mk, mikä merkitsee noin 4 prosentin supistumista vuodesta 1996. Liikevaihtoon arvioidaan sisältyvän 2 milj. markan tulo liiketaloudellisesti kannattamattomien yhteiskunnallisten palvelujen tuottamisesta kauppa- ja teollisuusministeriölle.

Investointeihin on alustavasti tarkoitus käyttää noin 2,5 milj. mk, joka kohdentuu tarkastus-, mittaus- ja testauslaitteisiin ja atk-hankintoihin.

Toiminnan käynnistämiseen, investointien rahoitukseen ja ennalta arvaamattomia tarpeita varten Teknillinen tarkastuskeskus tarvitsee oman tulorahoituksen lisäksi enintään 5 milj. markan valtuudet pitkäaikaisen lainan ottamiseen rahamarkkinoilta.

Teknillisen tarkastuskeskuksen kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	1995 (2 kk) tot	1996 ennakoitu	1997 TAE
Liikevaihto milj. mk	9,7	50,5	48,5
muutos %/vuosi			—4,0
Käyttökate milj. mk	—3,0	3,1	3,3
liikevaihdosta %	—30,5	6,1	6,7
Voitto/tappio milj. mk	—3,4	0,9	0,8
liikevaihdosta %	—34,8	1,9	1,7
peruspääomasta %	—37,5	10,5	9,0
Sijoitetun pääoman tuotto %		7,8	6,2
Investoinnit liikevaihdosta %	0,4	2,8	5,2
Omavaraisuusaste %	48,2	58,8	60,2
Henkilöstömäärä 31.12	173	158	146

(82.) *Valtion laina Teknilliselle tarkastuskeskukselle* 1996 määräraha 3 100 000

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta.

40. Geologian tutkimuskeskus

Selvitysosa: Geologian tutkimuskeskuksen talousarvioesitys perustuu nettobudjetointiin. Geologian tutkimuskeskuksen tehtävänä on tuottaa ja levittää geologista tietoa, jolla edistetään maankamaran hallittua ja kestävää käyttöä. Toimintaa suunnataan palvelujen kysynnän perusteella ja tavoitteena on tuottaa strategisen tutkimuksen avulla yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti hyödynnettäviä tutkimustuloksia.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut geologian tutkimuskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

— tutkimuskeskuksen toimintaa kehitetään osana valtakunnallista tutkimus- ja teknologiapolitiikkaa laitoksen tutkimuspoliittisen ohjelman mukaisesti;

— kansainvälistä yhteistyötä vahvistetaan yhteistyösopimusten ja verkostoitumisen avulla, ja kansainvälisen rahoituksen osuutta pyritään lisäämään. Toiminnan laatutavoitteena on kansainvälisesti arvostettu taso;

— organisaatiota kehitetään tavoitteena parantaa tutkimuskeskuksen valtakunnallisen ja alueellisen toiminnan työnjakoa sekä ympäristöhuollon tehtävien koordinointia. Tutkimuskeskuksen toimintojen ja palvelutuotannon kehittämisessä otetaan huomioon vuonna 1996 tehdyn kokonaisarvioinnin tulokset;

— tietopalvelutuotantoa tehostetaan ja monipuolistetaan. Tavoitteena on aktivoida tutkimuskeskuksen tietovarastojen hyväksikäyttöä ja laajentaa geotietoa käyttävien asiakkaiden ja sidosryhmien määrää;

— maksullisessa toiminnassa kehitetään uusia toimintamalleja ja erikoistutaan tutkimuskeskuksen keskeisille osaamisalueille. Tuotteistusta kehitetään asiakaslähtöisesti;

— malminetsintää ja maankamaran muiden raaka-ainevarojen tutkimusta ja inventointia tehostetaan suuntaamalla voimavaroja hyödynnettävyystavoitteiden mukaisesti valittuihin kohteisiin. Painoalana on metallisten malmien etsintä, erityisesti perusmetallien ja korostetusti nikkelin. Keskeisin tutkimushanke on Pohjois-Suomen malminetsinnän tehostusprojekti kohteenaan kromia, nikkeliä ja platinaryhmän metalleja sisältävät kerrosintruusiot. Teollisuusmineraalien osalta etsinnän kohteina ovat pigmenttimineraaliesiintymät;

— ympäristöhuollon tulosalueella muokataan ja jalostetaan geologista tietoa ympäristötutkimusten tarpeisiin. Toimintaa suunnataan alueiden käytön suunnittelun edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin sekä ympäristön tilan muutosten seurantatutkimuksiin; sekä

— perustiedon tuottamisessa keskitytään erityisesti raaka-ainehuollon ja ympäristönhuollon tietotarpeita palveleviin tutkimuksiin. Tutkimus- ja kartoitustulosten hyödyntämistä monipuolistetaan ja nopeutetaan uusien menetelmien ja sovellusten avulla.

Maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	1995 toteutuma*)	1996 ennakoitu*)	1997 TAE*)
Maksullisen toiminnan tulot tmk	21 315	25 000	25 000
	(+4)	(+17)	
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	18 662	19 789	19 820
	(+12)	(+6)	
Käyttöjäämä tmk	2 653	5 211	5 180
	(—29)	(+96)	(—1)
— % tuloista	12	21	21
Osuus yhteiskustannuksista tmk	1 663	1 644	1 644
	(+24)	(—1)	
Ylijäämä tmk	990	3 567	3 536
	(—58)	(+260)	(—1)
-% tuloista	5	14	14
Tulot % kustannuksista	105	117	116
Investoinnit tmk		300	300
— % tuloista		1	1

*) Suluissa muutos-% edelliseen vuoteen.

21. (32.40.21 ja 28) *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 202 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoitusta varten.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina maksullisen toiminnan tulot, jotka on aikaisemmin tuloutettu momentille 12.32.(40), ja lisäyksenä 160 000 mk aiemmin momentilta 30.01.23 palkatun yhden henkilön palkkausmenoina. Määrärahasta on tarkoitus käyttää 10 000 000 mk Pohjois-Suomen malminetsinnän tehostusprojektia varten.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	230 700 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	18 000 000
Muut toimintamenot	212 700 000
Bruttotulot	28 500 000
Maksullisen toiminnan tulot – muut suoritteet	25 000 000
Muut tulot	3 500 000
Nettomenot	202 200 000

1997 määräraha	202 200 000
1996 määräraha	226 612 000
1995 tilinpäätös	221 830 478

41. Turvatekniikan keskus

Selvitysosa: Turvatekniikan keskuksen tehtävänä on valvoa ja edistää sähköön, paineastioihin, terveydelle ja ympäristölle vaarallisten kemikaalien teolliseen käsittelyyn ja varastointiin, räjähteisiin, kaivoksiin, ampuma-aseisiin ja vaarallisten aineiden kuljettamiseen liittyvää turvallisuutta sekä mittaamisvälineisiin ja jalometallituotteisiin liittyvää luotettavuutta kansallisten ja kansainvälisten tarpeiden mukaisesti. Tässä tarkoituksessa keskus hoitaa em. tuotteiden ja niiden käyttö- ja olosuhteisiin liittyvät valvonta- ja lupatehtävät, kemikaalien varastointiin ja teolliseen käsittelyyn liittyvät tarkastustehtävät sekä muut julkisen vallan käyttöön liittyvät viranomaistehtävät. Toiminta kohdistuu teollisuuteen, kauppaan, julkishallintoon ja yksityisiin kansalaisiin.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on asettanut alustavasti turvatekniikan keskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

— Tuotteiden ensivalvonta- ja markkinavalvontamenettelyt vakiinnutetaan siten, että vaatimusten vastaiset tuotteet voidaan havaita ja poistaa markkinoilta sekä selvittää ilmenneet puutteet.

— Turvallisuusvalvontaa varten kehitetään tarkoituksenmukaiset ja joustavat valvontamenettelyt sekä luodaan tarvittavat rekisteri- ja tietojärjestelmät.

— Sähköturvallisuustason ylläpitämiseksi tiedotetaan kuluttajille ja alan yrityksille sähköturvallisuusvalvonnassa tapahtuneista muutoksista.

— Toteutetaan räjähteitä ja räjähdysvaarallisissa tiloissa käytettäviä laitteita koskeva tiedotushanke.

Maksullisen toiminnan julkisoikeudellisten suoritteiden tunnuslukutaulukko:

	1995 TP (2 kk)	1996 TA	1997 TAE
Tulot tmk	867	7 000	7 000
Erilliskustannukset tmk	666	5 400	5 400
Käyttöjäämä tmk	201	1 600	1 600
— % tuloista	23,2	22,9	22,9
Osuus yhteiskustannuksista — hallinnon kustannukset tmk	201	1 600	1 600
Ylijäämä tmk	0	0	0

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 62 300 000 mk.
Selvitysosa: Maksullisesta palvelutoiminnasta kertyvät tulot on merkitty momentille 12.32.41. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 845 000 mk kolmen henkilön siirtona momentille 32.01.21.

1997 määräraha	62 300 000
1996 määräraha	63 077 000
1995 tilinpäätös	12 194 000

42. Valtion teknillinen tutkimuskeskus

Selvitysosa: Valtion teknillinen tutkimuskeskus (VTT) tuottaa tutkimuspalveluja yritysten kilpailukyvyn parantamiseksi, teollisuuden rakenteen monipuolistamiseksi sekä yhteiskunnan perusrakenteen kehittämiseksi.

VTT toimii kauppa- ja teollisuusministeriön laatiman kansallisen teollisuusstrategian ja tiede- ja teknologianeuvoston kehittämisstrategian mukaisesti. Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on asettanut tutkimuskeskukselle alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

VTT:n tutkimustyön keskeiset vaikuttamistavoitteet ovat:

— yritysten uusien ja nykyistä kilpailukykyisempien tuotteiden kehittäminen;

— tehokkaampien, turvallisempien ja ympäristöystävällisempien laitteiden ja tuotantoprosessien aikaansaaminen teollisuuden käyttöön;

— informaatiotekniikan käytön tehostaminen;

— energiahuollon toimivuuden sekä energiantuotannon ja käytön tehostaminen ja päästöjen vähentäminen;

— teollisen rakentamisen uudistuminen ja rakennetun ympäristön laadun parantaminen sekä

— uusien yritysten synnyn ja yleensä pk-yritystoiminnan tekninen edistäminen.

Vuonna 1997 VTT kattaa tutkimustoimintansa toimintamenoista noin kaksi kolmasosaa maksullisesta toiminnasta ja yhteisrahoitteisesta sopimustutkimuksesta saatavilla tuloilla.

Tulojen ennakoidaan kasvavan kotimaisen yksityisen sektorin toimeksiantojen ja ulkomaisten hankkeiden lisääntymisen vuoksi. Osallistumista Suomelle hyödyllisiin EU-hankkeisiin lisätään edelleen.

Yhteistyötä innovatiivisten, teknologisesti korkeatasoisten, vientiorientoituneiden yritysten kanssa lisätään. Allianssityyppisiä yhteistyösopimuksia pyritään lisäämään. Pienille ja keskisuurille yrityksille kehitetään uusia tutkimuspalveluja ja lisätään asiantuntijapalveluja.

Kansainvälisen hyväksynnän hankkimista tuotteiden vaatimustenmukaisuuden arvioinnille jatketaan, jotta voidaan tarjota palveluja tuotteiden hyväksymiseksi erityisesti Euroopan markkinoilla.

Budjettirahoitus suunnataan ensisijaisesti korkeatasoisiin monivuotisiin tutkimusohjelmiin sekä muihin strategisesti tärkeisiin hankkeisiin yhteistyössä yritysten ja muiden intressiryhmien kanssa. Lisäksi budjettirahoituksella parannetaan tuotekehitysvalmiuksia, teknisen tarkastuksen perusrakennetta, laatujärjestelmiä ja henkilöstön osaamista.

Henkilöstön kehittämistä painotetaan strategisesti tärkeiden alueiden tutkimusosaamiseen, asiakaslähtöisen toimintatavan omaksumiseen sekä johtamisvalmiuksiin.

Palvelutasoa ja kilpailukykyä nostetaan parantamalla koko toiminnan laatua.

Maksullisen toiminnan kannattavuustavoite on, että tulot kattavat kustannukset.

Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:

	1995 toteutuma*)	1996 ennakoitu*)	1997 TAE*)
Maksullisen toiminnan tulot, tmk	352 082	373 565	395 000
	(4,5)	(6,1)	(5,7)
Ylijäämä, tmk	13 267	0	0
Investoinnit, tmk	26 000	27 000	32 000
— % tuloista	7,4	7,2	8,1

Yhteisrahoitteisen sopimustutkimuksen tulot, tmk..	234 346	282 918	283 000
	(2,8)	(20,7)	(0)
Tulot yhteensä	586 428	656 483	678 000
	(3,8)	(11,9)	(3,3)

*) suluissa muutos-% edelliseen vuoteen

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 323 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoitusta varten.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot.....	1 003 000 000
Ulkopuolisin tuloin rahoitettava toiminta.....	672 000 000
Budjettirahoitteinen toiminta.....	331 000 000
Bruttotulot	680 000 000
Nettomenot	323 000 000
1997 määräraha	323 000 000
1996 määräraha	321 200 000
1995 tilinpäätös	326 440 000

44. Teknologian kehittämiskeskus

Selvitysosa: Teknologian kehittämiskeskuksen tehtävänä on teollisuuden teknologisen kilpailukyvyn tukeminen, teollisen tuotannon ja erityisesti viennin kasvattaminen ja monipuolistaminen. Kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut vuodelle 1997 seuraavat tulostavoitteet:

— Rahoitus- ja asiantuntijaresursseja suunnataan kilpailukykyisten tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehitystyöhön ja niiden kaupallistamiseen, teollisesti hyödynnettävään soveltavaan tekniseen tutkimukseen sekä pk-yritystoiminnan ja uuden liiketoiminnan edistämiseen.

— Rahoituspäätökset tehdään hankekohtaisesti. Hankkeet arvioidaan kokonaisuutena, jossa yrityksen, sen resurssien, kehitettävän teknologian ja siihen perustuvan tuotteen markkinoiden tulee olla tasapainossa. Etusija tulee antaa hankkeille, jotka ovat teknologisesti vaativia ja joita yritykset eivät kykene toteuttamaan riittävällä laajuudella tavanomaisia rahoituskanavia käyttäen. Erityistä huomiota tulee kiinnittää uusiin yrityksiin sekä yritysten ja tutkimuslaitosten verkottumisen tarjoamiin mahdollisuuksiin tutkimus- ja kehitystyössä. Hankkeiden menestyksen lisäämiseksi tulee kehittää ja monipuolistaa pk-yrityksiin suuntautuvia tukimuotoja.

— Kansainvälisen yhteistyön keskeinen tavoite on varmistaa yritysten, tutkimuslaitosten ja korkeakoulujen aktiivinen osallistuminen Suomen teknologiapolitiikan ja elinkeinoelämän kannalta merkittäviin kohteisiin. EU:n rakennerahastojen varoja tulee suunnata uusien innovaatioiden synnyttämiseen ja niiden edellytysten varmistamiseen.

— TEKESin roolia teknologiapolitiikassa on kehitettävä edelleen lisäämällä yhteistyötä muiden innovaatiotoimintaa rahoittavien organisaatioiden ja yhteiskuntapolitiikan muiden lohkojen kanssa. TEKES osallistuu myös teknologiatutkimuksen edistämiseen Suomessa.

— TEKESin organisaation tehokkuutta ja toiminnan oikeusvarmuutta tulee lisätä parantamalla rahoitusprosessia ja sisäistä valvontaa ja kehittämällä kotimaan ja ulkomaan yksiköiden yhteistyötä.

— Toiminnan tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta arvioivat ulkopuoliset riippumattomat asiantuntijat.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 100 900 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoitukseen.

Selvitysosa: Teknologian kehittämiskeskuk-

sen kotimaan alueyksiköiden tehtävät siirretään 1.9.1997 lukien perustettavien työvoima- ja elinkeinokeskusten tehtäviksi. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 10 100 000 mk siirtona momentille 32.03.21. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon nettobudjetoituna tulona 3 500 000 mk EU:lta saatavana hankerahoituksena. Toiminnasta kertyvät maksullisen palvelutoiminnan tulot ja muut sekalaiset tulot on merkitty momentille 12.32.99.

1997 määräraha	100 900 000
1996 määräraha	110 800 000
1995 tilinpäätös	112 000 000

23. *Soveltava tekninen tutkimus (osa EU)* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 522 000 000 mk.

Myöntämisvaltuutta ja määrärahaa saa käyttää sellaisten soveltavan teknisen tutkimuksen hankkeiden rahoitukseen, jotka kohottavat tai ylläpitävät teknologian tasoa ja jotka palvelevat teollisuuden kansainvälisen kilpailukyvyn parantamista.

Rahoitusta saa käyttää:

— korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja muiden julkisten soveltavan tutkimuksen yksiköiden kansallisiin ja kansainvälisiin hankkeisiin

— kansainvälisen yhteistyön ohjelmien ja hankkeiden osallistumismaksuihin

— julkisten laitosten uutuustuotteiden hankinnan tukemiseen kauppa- ja teollisuusministeriön vahvistamien perusteiden mukaisesti

— tilaustutkimusten, selvitysten, asiantuntija-, arviointi- ja tiedotuspalveluiden ostamiseen

— yritysten kehityshankkeiden esiselvitysten rahoitukseen

— EU:n hyväksymiin tutkimushankkeisiin

— korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten hankkeisiin, joiden tavoitteena on erityisesti osaamisen tukeminen työllistämällä vastavalmistuneita

— EU:n aluekehitys- ja sosiaalirahastoista rahoitettavia tavoiteohjelmia toteuttavien hankkeiden kansalliseen rahoitusosuuteen valtion osalta sekä pilottihankkeita ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansalliseen rahoitusosuuteen valtion osalta.

Määrärahasta on varattu 25 000 000 mk EU:n rakennerahastoista osarahoitettavien hankkeiden kansallista rahoitusosuutta varten, josta aluekehitysrahastosta rahoitettavien hankkeiden osuus on 20 000 000 mk ja sosiaalirahastosta rahoitettavien hankkeiden osuus 5 000 000 mk.

Vuonna 1997 sitoumuksia saa hyväksyä enintään 630 000 000 mk, josta EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavien hankkeiden kansalliseen rahoitukseen on varattu 25 000 000 mk.

Määrärahasta osa on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Myöntämisvaltuuksien käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti:

Menot, milj. mk

Myöntämisvaltuus	milj. mk	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	Kassamenot yhteensä
Vuonna 1993 tehtyjen sitoumusten kattaminen	406	197	118	60	31				406
Vuonna 1994 tehtyjen sitoumusten kattaminen	515		231	179	105				515
Vuonna 1995 tehtyjen sitoumusten kattaminen	513			176	205	132			513
TA 1996 + LTA 1996	410				118	164	128		410
TAE 1997*)	630					226	252	152	630
Yhteensä		197	349	415	459	522	380	152	

*)Vuonna 1997 myönnettävän rahoituksen aiheuttamat kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 588 milj. mk.

1997 määräraha 522 000 000
1996 määräraha 459 000 000
1996 lisämääräraha..... -
1995 tilinpäätös 415 249 361

40. *Tuotekehitysavustukset (osa EU)* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 742 000 000 mk.

Myöntämisvaltuutta ja määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston päätöksen mukaisesti avustuksiin yrityksille ja yhteisöille teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen, jonka tavoitteena on edistää kansainvälisesti kilpailukykyisten tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä.

Tuotekehitysavustuksilla edistetään teollisuuden tuotantorakenteen ja yritysten tuotevalikoiman kehittämistä kansainvälisen kilpailun ja markkinoiden edellyttämällä tavalla sekä tuetaan yritysten uuden teknologian kehittämistä ja hyödyntämistä. Avustuksilla tuetaan myös energiatalouden, ympäristötekniikan ja terveydenhuollon kehittämiseen liittyvien teknologioiden kehitystä ja liiketaloudellista hyödyntämistä. Tuotekehitysavustuksella kannustetaan yrityksiä yhteisiin teknologiahankkeisiin ja -ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan kehitystä ja tehostamaan resurssien käyttöä ja saamaan sekä suuret että pienet yritykset mukaan teknologian mahdollisuuksien hyödyntämiseen.

Avustuksia myönnettäessä otetaan huomioon erityisesti hankkeiden vaativuus, uuden teknologian hyväksikäyttö hankkeiden alkuvaiheissa sekä pienen ja keskisuuren teollisuuden erityistarpeet. Avustuksia myönnetään ensisijassa pitkäjänteiseen tutkimukseen ja kehitykseen hankkeen alkuvaiheessa.

Avustuksia saa myöntää

— yritysten ja yhteisöjen teknologisiin tutkimus- ja kehityshankkeisiin ja niiden kaupallistamiseen
— yritysten ja yhteisöjen teknologiaohjelmiin
— pienille ja keskisuurille yrityksille teknologiahankintoihin ja teollisoikeuksien hankkimiseen tutkimus- ja kehityshankkeen osana
— EU:n hyväksymiin tutkimushankkeisiin
— EU:n aluekehitys- ja sosiaalirahastoista rahoitettavia tavoiteohjelmia toteuttavien hankkeiden kansalliseen rahoitusosuuteen valtion osalta sekä pilottihankkeita ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansalliseen rahoitusosuuteen valtion osalta.

Määrärahasta on varattu 25 000 000 mk EU:n rakennerahastoista osarahoitettavien hankkeiden kansallista rahoitusosuutta varten, josta aluekehitysrahastosta rahoitettavien hankkeiden osuus on 20 000 000 mk ja sosiaalirahastosta rahoitettavien hankkeiden osuus on 5 000 000 mk.

Vuonna 1997 avustuksia saa myöntää 650 000 000 mk, josta EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavien hankkeiden kansalliseen rahoitukseen on varattu 35 000 000 mk.

Määrärahasta on osa alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Myöntämisvaltuuksien käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti:

Menot, milj. mk

Myöntämisvaltuus	milj. mk	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999-	Kassamenot yhteensä
Vuonna 1993 tehtyjen sitoumusten kattaminen	613	172	178	150	113				613
Vuonna 1994 tehtyjen sitoumusten kattaminen	668		73	256	200	138			667
Vuonna 1995 tehtyjen sitoumusten kattaminen	761			123	265	228	109		725
TA 1996 + LTA 1996.....	545				124	191	164	40	518
TAE 1997*)	650					185	235	217	637
Yhteensä		172	251	529	702	742	508	257	

*)Vuonna 1997 myönnettävien avustusten aiheuttamat kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 594 milj. mk.

1997 määräraha 742 000 000
1996 määräraha 677 000 000
1996 lisämääräraha..... 25 000 000
1995 tilinpäätös 529 823 577

83. *Tuotekehityslainat (osa EU)* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 203 000 000 mk.

Myöntämisvaltuutta ja määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston päätöksen mukaisesti lainoihin yrityksille ja yhteisöille teknologiseen kehitystyöhön, jonka tavoitteena on edistää kansainvälisesti kilpailukykyisten tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä ja parantamista.

Tuotekehityslainoilla tuetaan korkeaan ja kilpailukykyiseen teknologiseen tasoon tähtääviä teollisia tuotekehityshankkeita, joiden toteuttamiseen liittyy teknisiä riskejä. Erityistä huomiota kiinnitetään uuden teknologian hyödyntämiseen ja energiatalouden, ympäristötekniikan ja terveydenhoidon kehittämiseen liittyvien teknologioiden kehitykseen ja liiketaloudelliseen hyödyntämiseen. Lainoja myönnetään ensisijaisesti konkreettiseen tuotekehitykseen ja tuotteistamiseen. Lainat voidaan myöntää vakuutta vaatimatta. Lainat voidaan myöntää ehdollisina siten, että mikäli kehitystyö ei johda taloudellisesti hyödynnettävään tulokseen, teknologian kehittämiskeskuksen johtokunnalla on lainan saajan hakemuksesta oikeus jättää laina kokonaan tai osittain takaisin perimättä.

Lainoja saa myöntää:

— yritysten ja yhteisöjen teknologisiin kehityshankkeisiin ja niiden kaupallistamiseen
— yritysten ja yhteisöjen teknologiaohjelmiin
— pienille ja keskisuurille yrityksille teknologiahankintoihin tutkimus- ja tuotekehityshankkeen osana
— korkean teknologian tuotantotekniikoiden ja -prosessien kehittämiseen ja kokeilemiseen pilottikoossa tai laitosmittakaavassa
— EU:n hyväksymiin tutkimushankkeisiin.

Vuonna 1997 uusia lainoja saa myöntää enintään 250 000 000 mk.

Selvitysosa: Myöntämisvaltuuksien käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti:

Menot, milj. mk

Myöntämisvaltuus	milj. mk	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	Kassamenot yhteensä
Vuonna 1993 tehtyjen sitoumusten kattaminen	214	79	49	28	47				203
Vuonna 1994 tehtyjen sitoumusten kattaminen	242		63	71	61	45			240
Vuonna 1995 tehtyjen sitoumusten kattaminen	225			59	68	56	31		214
TA 1996	200				23	60	50	57	190
TAE 1997*)	250					42	75	63	180
Yhteensä		79	113	158	199	203	156	120	

*)Vuonna 1997 myönnettävien lainojen aiheuttamat kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 111 milj. mk.

1997 määräraha 203 000 000
1996 määräraha 198 000 000
1995 tilinpäätös 157 515 300

49. Kera Oy

Selvitysosa: Kera Oy:n tehtävänä on mahdollistaa hyvät kannattavuusedellytykset omaavien pk-yritysten nopeampi kasvu ja kehittyminen kuin minkä niiden omat rahoitus- ja vakuusresurssit mahdollistaisivat tarjoamalla yrityksille rahoitusta sellaisia vakuuksia vastaan, jotka eivät ole riittäviä tavanomaisille rahoituslaitoksille. Tähän tehtävään liittyen Kera Oy:llä on aluepoliittinen tehtävä, jota se toteuttaa ensisijaisesti pyrkimällä edesauttamaan pk-yritysten kasvua. Kera Oy:n tehtävänä on myös auttaa uusien yritysten perustamisessa.

Kera Oy toimii osaltaan rahoituksen kansal-

lisena välittäjänä suomalaisille pk-yrityksille EU:n yrityksille tarkoitetuissa rahoitusjärjestelyissä. Kera Oy on myös jäsenenä Euroopan investointirahastossa, mikä mm. mahdollistaa rahaston takauksen saamisen osalle yhtiön ottoja antolainausta.

Kera Oy harjoittaa myös riskisijoitustoimintaa erityisesti tytäryhtiönsä Start Fund of Kera Oy:n kautta. Start Fund of Kera Oy on kehittämässä pääomasijoitustoimintansa rakennetta toimialapohjaisten, yksityistä sijoituspääomaa sisältävien rahastojen muodossa tapahtuvaksi. Kera Oy:n tytäryhtiö Matkailunkehitys Nordia Oy:n toimialue on vuoden 1995 lopussa laajentunut valtakunnalliseksi. Kera Oy on myös vähemmistöosakkaana kaikissa ns. alueelliseen pääomasijoitusrahastoverkostoon kuuluvissa seitsemässä pääomasijoitusrahastossa. Kauppa- ja teollisuusministeriön julkisen pääomasijoitustoiminnan työnjakoa koskevan linjauksen mukaan pääomasijoitustoiminnan alueellinen kehittäminen on Kera Oy:n vastuualuetta.

Yhtiön rahoituksesta noin 75 % kohdistui vuonna 1995 yritysten tuotannon ja tuottavuuden lisäämiseen, viennin aloittamiseen tai lisäämiseen ja kasvun vaatimaan käyttöpääoman rahoittamiseen loppuosan rahoituksesta kohdistuessa yritystoiminnan uudelleen järjestelyyn ja rahoituksen vakauttamiseen.

42. *Korkotuki Kera Oy:lle* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 217 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää yhtiön toiminnan rahoittamiseen myönnettävään korkotukeen Kera Oy:stä annetun lain nojalla annettujen sitoumusten mukaisesti.

Määrärahaa saa myös käyttää Kera Oy:n vuosina 1972—1981 kunnille ja teollisuuskylille myöntämiin lainoihin sisältyvän korkotuen korvaamiseen yhtiölle Kera Oy:stä annetun lain (65/71, muut. 566/72, 492/73, 577/75, 842/81, 232/92, 1278/93 ja 1234/94) mukaisesti.

Kera Oy:stä annetun lain puitteissa Kera Oy voi suunnata määrärahaa Euroopan aluekehitysrahastosta, Euroopan sosiaalirahastosta sekä Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosastosta rahoitettaviin ohjelmiin sisältyvien hankkeiden ja toimenpiteiden kotimaisten rahoitusosuuksien maksamiseen.

Määrärahasta on osa alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Uusia korkotukilainoja Kera Oy saa myöntää vuonna 1997 investointien ja käyttöpääoman rahoittamiseen yhteensä enintään 1 200 000 000 mk. Lisäksi Kera Oy saa myöntää uusia erityislainoja enintään 400 000 000 mk, josta 50 000 000 mk naisyrittäjälainoja.

Selvitysosa: Korkotukea maksetaan peruskorkotukena ja lisäkorkotukena. Peruskorkotuen perusteena on toisaalta yhtiön 31.12.1992 voimassa ollut luottokanta (ns. vanha luottokanta) sekä toisaalta yhtiön 1.1.1993 ja sen jälkeen myöntämistä luotoista syntyvä luottokanta (ns. uusi luottokanta). Vanhan luottokannan perusteella maksettavan peruskorkotuen laskennassa otetaan vähennyksenä huomioon ne yhtiön rahoituserät, joihin jo muutenkin sisältyy valtion korkotukea tai sitä vastaavaa muuta helpotusta. Korkotukea vanhan luottokannan osalta myönnetään vuosittain niin kauan kuin tätä luottokantaa on olemassa. Peruskorkotukea uuden luottokannan perusteella maksetaan vuosittain kunkin myöntämisvuoden lopussa olevan luottokannan perusteella. Peruskorkotuen maksamisvuosi on luottokannan määrittelyä seuraava kalenterivuosi.

Lisäkorkotukea maksetaan vuoden 1996 alusta myönnettyjen lainojen osalta kahdelta ensimmäiseltä lainavuodelta.

Peruskorkotuen ja lisäkorkotuen suuruus määräytyy valtioneuvoston antamassa korkotukisitoumuksessa.

Uusia korkotukilainoja myönnetään pk-yritysten investointeihin ja niistä aiheutuvaan käyttöpääoman rahoitustarpeeseen. Suurille yrityksille ei korkotukilainoja yleensä myönnetä. Kera Oy:n johtokunnalla on poikkeustapauksissa oikeus myöntää korkotukilainoja kehitysalueille ja rakennemuutosalueille myös muille kuin pk-yrityksille silloin, kun se on erityisen perusteltua työllisyyden ja sitä turvaavaan yritystoiminnan rakenteen monipuolistamisen kannalta tai yhtiön saatavan turvaamiseksi.

Erityislainoja ovat kehittämis-, perustamis-, ympäristö- ja naisyrittäjälainat sekä muut mahdolliset valtioneuvoston päätöksellä käyttöönotettavat erityislainat.

Kera Oy voi myöntää takauksia, joihin myönnettyä 500 milj. markan valtuutta arvioidaan vuoden 1997 alussa olevan käytettävissä noin puolet.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti:

Menot, milj. mk

	1996	1997	1998	1999-
Ennen vuotta 1996 tehtyjen sitoumusten kattaminen.	220	158	118	170
Talousarvion 1996 mukaisten sitoumusten kattaminen		59	56	95
TAE 1997 *)			61	170
Yhteensä	220	217	235	435

* Vuoden 1997 myöntämisestä aiheutuvat kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 154 milj. mk.

Korkotuen tarve yhtiön vuosina 1972—1981 myöntämistä korkotukilainoista on noin 40 000 mk.

1997 määräraha 217 000 000
1996 määräraha 235 000 000
1995 tilinpäätös 209 144 393

43. *Luotto- ja kurssitappioiden korvaaminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 115 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää yhtiön luotonanto- ja takaustoiminnasta syntyneiden tappioiden sekä ulkomaisten luottojen kurssitappioiden korvaamiseen yhtiölle.

Määrärahasta on osa alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Yhtiölle korvattavien luotto- ja takaustappioiden arvioidaan olevan 115 000 000 mk. Kurssitappioita ei enää vuonna 1997 arvioida syntyvän. Valtioneuvosto on yhtiöstä annetun lain 11 §:n nojalla antanut sitoumuksen siitä, että valtio korvaa yhtiön luottotappioita sitoumuksessa tarkemmin määriteltyjen ehtojen mukaisesti.

Yhtiön ilman turvaavaa vakuutta myöntämistä lainoista ja takauksista arvioidaan aiheutuvan menoja seuraavasti:

Menot, milj. mk

	1996	1997	1998	1999-
Ennen vuotta 1996 tehtyjen sitoumusten kattaminen.	164	67	38	85
Talousarvion 1996 mukaisten sitoumusten kattaminen		48	39	83
TAE 1997 *)			48	122
Yhteensä	164	115	125	290

*) Vuoden 1997 myöntämisestä aiheutuvat kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 116 milj. mk.

1997 määräraha 115 000 000
1996 määräraha 164 000 000
1995 tilinpäätös 230 000 000

50. Teollisuuden edistäminen

Selvitysosa: Luvun nimike on muutettu.

Teollisuuspolitiikan tavoitteena on sellaisen pysyvästi kilpailukykyisen elinkeinorakenteen kehittäminen, joka samalla työllistää korkeasti koulutettua ja hyvää ansiotasoa edellyttävää työvoimaa. Tämä tarkoittaa sellaisten toimintaedellytysten luomista, joille menestyvät klusterit perustuvat. Taloudellinen tilanne vaatii kasvun tukemista ja siten toimenpiteiden kohdistamista talouden tehokkuuden edistämiseen ja markkinoiden toimintaa häiritsevien tekijöiden korjaamiseen. Näiden tavoitteiden mukaisesti painopisteitä teollisuuspolitiikassa ovat

teknologian edistäminen, uusien markkinoiden avaaminen ja teollisuuden rakenteen parantaminen erityisesti valtionyhtiöiden omistusrakenteiden kautta ja rahoitusvälineitä kehittämällä.

Teollisuuspolitiikkaa harjoitetaan pitkäjänteiseen strategiaan perustuen. Teollisuuspolitiikka vaatii kuitenkin säännöllistä uudistamista ja syventämistä. Siksi strateginen selvitystyö on jatkuvasti tärkeää.

Teknologian edistämisessä toimenpiteiden tehokkuus ja laatu korostuvat entisestään niukkenevassa määrärahatilanteessa. Tutkimus- ja kehitystoiminnan sekä teknisen tarkastuksen ja testauksen laitoksia kehitetään niistä tehtyjen arviointien perusteella. Teollisuuden ja elinkeinoelämän toimintaedellytysten ja kilpailukyvyn turvaamiseksi kehitetään teknillistä infrastruktuuria ja kansallista laatupolitiikkaa. Turvallisuus- ja teknisen tarkastuksen järjestelmiä kehitetään kansainvälisiä vaatimuksia vastaaviksi.

Valtion tuki teknologian kehittämiseen suunnataan entistä selektiivisemmin kansallisesti tärkeille tekniikan alueille ja kansainväliseen yhteistyöhön. Eurooppalaisen tutkimus- ja teknologiapolitiikan kehittämiseksi ja hyödyntämiseksi toimitaan aktiivisesti, sekä luodaan entistä monipuolisemmat edellytykset osallistumiselle muuhun monenkeskiseen yhteistyöhön.

Innovaatioiden kehittämistä edistetään tuotannollisen ja kaupallisen hyödynnettävyyden parantamiseksi. Uuden teknologisen tiedon levittämiseen sekä käyttö- ja kehittämismahdollisuuksiin erityisesti pk-yrityksissä ja aluetasolla kiinnitetään huomiota. Tietoyhteiskunnan kehittämiseen liittyvää verkottumista parannetaan.

Viime ja tulevien vuosien rakenteelliset muutokset maailmanmarkkinoilla ovat lisänneet ja lisäävät Valtiontakuukeskuksen toiminnan merkitystä viennin kehittämisessä ja pk-yritystoiminnan edellytysten parantamisessa. Kun takuiden myöntämisvaltuusrajat ovat tulevina vuosina ahtaat erityisesti aiemman itäkaupan toteutuneiden takaustappioiden takia, takaustoiminnassa edellytetään entistä tarkempaa arviointia hankkeiden riskeistä ja uusien markkinoiden mahdollisuuksista.

Valtionyhtiöistä laadittujen yksityistämissuunnitelmien toteuttamista jatketaan. Tavoitteena on parantaa valtionyhtiöiden rahoitusasemaa ja samalla vahvistaa koko teollisuuden rakennetta.

EU-jäsenyyden toteuduttua elintarviketeollisuuden rakennemuutosta edistetään siirtymäkautena tukimuodolla, johon osa rahoituksesta tulee EU:n rakennerahastosta.

Yritysten julkinen rahoitus kokonaisuudessaan kuitenkin vähenee, kun elinkeinotukia karsitaan merkittävästi hallitusohjelman mukaisesti. Kokonaistuen supistuessa teknologista ja inhimillistä pääomaa kehittävien tukien osuus tuesta kasvaa. Samalla tukien mahdolliset kilpailua vääristävät vaikutukset vähenevät. Rahoitustoimet suunnataan rahoitusmarkkinoiden toiminnan, erityisesti riskirahoituksen edellytysten parantamiseen.

24. *Teollisuuden edistämistä palveleva tutkimus- ja kehitystyö* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 32 110 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kauppa- ja teollisuusministeriön tavoitteiden mukaisesti kansainväliseen teknistaloudelliseen yhteistyöhön, polaaritoimintaan, kansainvälisten järjestöjen osallistumismaksuihin ja muuhun teollisuuden kansainvälistymisen edistämiseen, standardisoinnin ja tarkastus-, testaus- ja turvallisuustekniikan sekä näitä koskevien palvelujen kehittämiseen, malminetsintään ja esiintymien hyödyntämiseen sekä muuhun teollisuuden edistämiseen ja teollisuuspolitiikkaan liittyvistä tutkimuksista, kehittämishankkeista ja selvityksistä aiheutuviin palkkaus- ja palkkiomenoihin, koti- ja ulkomaanmatkoihin, julkaisu-, koulutus- ja tiedotusmenoihin, laite- ja ohjelmistohankintamenoihin sekä muihin mainituista toiminnoista aiheutuviin vastaaviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös kauppa- ja teollisuusministeriön tavoitteiden mukaisesti kansainvälisten järjestöjen, rahoituslaitosten ja muiden yhteistyöorganisaatioiden kanssa kahden- ja monenkeskisesti valmisteltavista ja toteutettavista hankkeista aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös kehityspankkien projekti- ja rahoitusneuvonnan sekä EU-hankeneuvonnan palkkaus- ja muiden menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään 26 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Kansainvälisten kehityspankkien ja EU:n rahoittamien hankkeiden hanke- ja rahoitusneuvonta yrityksille kootaan ulkoasiainministeriöstä ja kauppa- ja teollisuusministeriöstä yhteen siten, että kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla toimivan uuden hankeneuvontayksikön toiminta käynnistyy vuoden 1997 alusta. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä

otettu huomioon 530 000 mk kahden henkilötyövuoden siirtona momentille 32.01.21, 2 500 000 mk siirtona momentille 24.50.66 sekä lisäyksenä 640 000 mk siirtona momentilta 24.01.21, 800 000 mk kahden henkilötyövuoden siirtona momentilta 24.01.21, 3 100 000 mk siirtona momentilta 32.50.41, 200 000 mk momentilta 24.99.21 ja 400 000 mk momentilta 32.01.21.

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Standardisointitoiminta	6 400 000
Tarkastus-, testaus- ja turvatekniikan palvelut ja kehittäminen	3 400 000
Kehityspankkien sekä EU:n projekti- ja rahoitusneuvonnan palvelut ja kehittäminen	1 800 000
Teknologiapolitiikan ja teollisuuden kehittämishankkeet	4 370 000
Kansainvälinen yhteistyö	16 140 000
Yhteensä	32 110 000

1997 määräraha	32 110 000
1996 määräraha	30 000 000
1995 tilinpäätös	26 500 000

(40.) *Valvilla Oy:n tukeminen* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta.

1996 määräraha	4 000 000
1995 tilinpäätös	9 886 472

41. *Avustukset teollisuuden edistämiseen ja alan yhteisöille* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 33 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kauppa- ja teollisuusministeriön vahvistamien perusteiden mukaisesti avustusten maksamiseen taitotiedon, testaus-, tarkastus- ja turvallisuustoiminnan edistämishankkeisiin, standardisointitoiminnan tukemiseen sekä keksintötoiminnan tukemiseen ja sen edistämisen hallintomenoihin. Määrärahaa saa käyttää myös avustusten maksamiseen kansainvälisten teknistaloudellisten yhteistyöhankkeiden suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi sekä yritysten ja yhteisöjen kansainvälisen yhteistyön edellytyksiä parantaviin hankkeisiin kauppa- ja teollisuusministeriön vahvistamien perusteiden mukaisesti.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 3 100 000 mk siirtona momentille 32.50.24.

Määrärahan arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Standardisointitoiminnan edistäminen	5 300 000
Keksintötoiminnan edistäminen	21 500 000
Kansainvälisen teknistaloudellisen yhteistyön, taitotiedon ja testaustoiminnan edistämishankkeet	6 200 000
Yhteensä	33 000 000

1997 määräraha	33 000 000
1996 määräraha	33 000 000
1995 tilinpäätös	42 000 000

42. *Tuki elintarviketeollisuuden investointeihin ja tuotantorakenteen sopeuttamiseen (EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 100 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosastosta rahoitettaviin ohjelmiin sisältyvien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu 43 500 000 mk kansallisen rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös pelkästään kansallisista varoista tuettaviin elintarviketeollisuuden rakennesopeutusinvestointeihin ja kehittämishankkeisiin valtioneuvoston tarkemmin päättämien ehtojen mukaisesti.

Selvitysosa: Momentille 30.01.61 on varattu EU:n osuutta vastaavasti 69 700 000 mk maataloustuotteiden markkinointi- ja jalostusolosuhteiden kehittämiseen tähtäävien investointien tukemiseen.

1997 määräraha	100 000 000
1996 määräraha	129 800 000
1995 tilinpäätös	149 750 000

46. *Avustus telakkateollisuuden kilpailuedellytysten turvaamiseksi* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 50 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kauppa- ja teollisuusministeriön vahvistamien perusteiden mukaisesti avustusten maksamiseen suomalaisille telakkayhtiöille vuonna 1996 tehtyjen uusien aluksien rakentamiseen ja alusten peruskorjauksiin liittyvien sopimusten johdosta. Tuen myöntämisen edellytyksenä on, että sopimus on vuonna 1996 hyväksytty tämän avustuksen piiriin. Avustusta saa myöntää enintään 9 % aluksen sopimushinnasta kuitenkin enintään 500 000 000 markan sopimushinnan osalle.

Selvitysosa: Tilausten työllistävä vaikutus arvioidaan 3 000—4 000 miestyövuodeksi.

Vuoden 1996 myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle arvioidaan aiheutuvan menoja vuonna 1997 50 000 000 mk ja vuonna 1998 50 000 000 mk.

1997 määräraha	50 000 000
1996 lisämääräraha	50 000 000

60. *Siirrot valtiontakuurahastoon ja vientitakuukorvaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 400 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Valtiontakuukeskuksesta annetun lain (111/89) ja vientitakuulain (479/62) perusteella myönnettyjen takuiden aiheuttamiin korvausmenoihin. Määrärahaa saa käyttää myös valtiontakaustoimintaa koskevien lakien (375/63, 573/72 ja 609/73) nojalla valtiontakaustoiminnassa annettujen takaussitoumusten ja perusraaka-ainehuollon turvaamiseksi annetun lain (651/85), riskipääomatakuulain (594/92) sekä valtion vakauttamistakauksista annetun lain (529/93) perusteella myönnettyjen takuiden ja takausten aiheuttamien korvausmenojen maksamiseen.

1997 määräraha	400 000 000
1996 määräraha	500 000 000
1995 tilinpäätös	1 810 000 000

95. *Maanomistajien osuus puolustusmaksuista* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 80 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kaivoslain (503/65) perusteella maan omistajille suoritettavien puolustusmaksujen osuuksien maksamiseen.

1997 määräraha	80 000
1996 määräraha	80 000
1995 tilinpäätös	79 500

51. Yritystoiminnan investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen

Selvitysosa: Luvun nimike on muutettu.

Pienillä ja keskisuurilla yrityksillä on keskeinen merkitys kansantaloudessamme. Talouden tasapainottamiseksi ja työllisyyden parantamiseksi tarvitaan pk-yritystoiminnan voimakasta lisääntymistä ja laajentumista. Luvun mukainen tuki kohdistuu pieniin ja keskisuuriin yrityksiin.

Pk-yritysten kehittämispolitiikalla tavoitellaan alueiden työllisyyden parantamista, alueiden elinkeinorakenteen monipuolistamista ja elinkeinojen, erityisesti tuotannon kehittämistä. Valtion erityisrahoitusta suunnataan tuotannollista toimintaa harjoittavien sekä niitä välittömästi palvelevien pk-yritysten investointien, kehittämishankkeiden sekä yrityksen yleisiä toimintaedellytyksiä parantavien hankkeiden rahoittamiseen. Myös matkailua kehitetään palvelujen laadun parantamiseksi. Markkinoiden yhdentyminen lisää yritysten välistä kilpailua. Tämä edellyttää erityisesti pk-yritysten investointien suuntaamista yhä voimakkaammin kilpailukyvyn parantamiseen ja yritysten eri osa-alueiden kehittämiseen. Edellä mainittujen toimenpiteiden saavuttamista edistetään investointituella, kehittämistuella sekä yritysten toimintaympäristöä kehittämällä. Lisäksi alueellista elinkeinotoimintaa edistetään kuljetustuella, riskilainoilla, korkotuilla ja riskisijoitustoiminnalla.

Yritystuesta annetun lain tavoitteena on yritysten kilpailukyvyn parantaminen pitkällä aikavälillä sekä alueellisen elinkeinorakenteen monipuolistaminen. Yritystukea voidaan myöntää kehitysalueen investointitukena, pienyritystukena, pienten ja keskisuurten (pk) yritysten kehittämistukena ja yritysten toimintaympäristöä parantaviin hankkeisiin. Tavoitteena on, että vuoden 1997 rahoituksella mukaan lukien EU:n rakennerahastojen rahoitus edistetään koko maassa noin 4 150 yrityksen investointi- ja kehittämishankkeiden toteuttamista.

Yritysten toimintaympäristöä kehitetään toimintaympäristötuella. Tukea suunnataan erityisesti hankkeisiin, joiden tarkoituksena on tietoja muiden pk-yritysten tarvitsemien palvelujen saaminen pk-yritysten käyttöön.

EU:n rakennerahastot ovat merkittävässä asemassa alueellisessa elinkeinojen kehittämisessä. Erityisesti kannattavilla pk-yrityksillä ja niiden työllistävällä vaikutuksella on keskeinen merkitys Euroopan unionin alueellisissa kehittämisohjelmissa. Ohjelmilla pyritään niiden vai-

kutusalueiden tuotantorakenteen kehittämiseen, työttömyyden alentamiseen ja väestön tulotason nostamiseen.

Yrityshankkeisiin tarkoitetut EU:n rakennerahastojen varat tulevat kauppa- ja teollisuusministeriön käyttöön sisäasiainministeriön, työministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön momenteilta kyseisten ministeriöiden irrotuspäätöksillä.

Tuilla vaikutetaan arviolta 4 600 uuden työpaikan syntymiseen sekä 11 500 työpaikan turvaamiseen. Lisäksi hankkeiden toteuttamisaikainen työllisyysvaikutus on 2 800 henkilötyövuotta.

48. *Alueellinen kuljetustuki* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 24 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain (954/81, muut. 901/84, 1111/89, 634/93, 1137/94, 1211/94, 294/95, 895/95 ja 613/96) sekä saaristokuljetusten tukemisesta annetun valtioneuvoston päätöksen (331/82, muut. 621/83, 1233/89, 1688/93 ja 955/95) mukaisen kuljetustuen maksamiseen pk-yrityksille. Määrärahasta saa käyttää enintään 600 000 mk saariston kuljetustuen maksamiseen.

Määräraha on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Vuonna 1997 maksettavalla kuljetustuella arvioidaan vaikutettavan kuljetuskustannusten alentamiseen noin 500 yrityksessä, joissa arvioidaan olevan noin 11 200 työpaikkaa. Laki on voimassa vuoden 1996 loppuun. Lain (613/96) voimassaoloa on jatkettu vuoden 1999 loppuun. Määrärahan pieneneminen johtuu suurten yritysten kuljetustuen lopettamisesta 1.7.1995 lukien.

1997 määräraha	24 000 000
1996 määräraha	48 000 000
1995 tilinpäätös	119 766 437

49. *Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen (osa EU)* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 400 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää yritystuesta annetun lain (1136/93, muut. 297/95 ja 1473/95) mukaisten tukien ja sitä edeltäneen yritystoiminnan aluetuesta annetun lain (1297/88) ja vastaavien aikaisempien lakien mukaisten investointi-, käynnistys- ja kehittämisavustuksien sekä valtioneuvoston pienyritystuesta antaman päätöksen (177/88) ja yrityspalveluyrityksien siirtymistuesta antaman päätöksen (126/89) mukaisten tukien sekä kauppa- ja teollisuusministeriön pienyritysten perustamisen edistämiseksi myönnettävästä tuesta antaman päätöksen (145/89) mukaisten tukien maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavia tavoiteohjelmia toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta sekä pilottihankkeita ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu 200 000 000 mk näiden hankkeiden kansallista maksuosuutta varten. Lisäksi määrärahaa saa käyttää EU-rahoitustarkastuksen mahdollisesti aiheuttaman takaisinperinnän maksamiseen yrityshankkeessa, jossa EU-menettely poikkeaa kansallisesta ja se ei ollut tiedossa varsinaista maksupäätöstä tehtäessä.

Kehitysalueen investointitukea, pienyritystukea, pk-yritysten kehittämistukea ja yritysten toimintaympäristötukea saa myöntää vuonna 1997 300 000 000 mk, josta 250 000 000 mk on varattu kansallisena osuutena EU:n aluekehitysrahaston rahoittamiin hankkeisiin.

Valtioneuvosto päättää kunkin tukimuodon osuuksista.

Määrärahasta on osa alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Lakiin yritystuista sisältyy säännökset kehitysalueen investointituesta, pienyritystuesta ja pk-yritysten kehittämistuesta ja yritysten toimintaympäristötuesta, joka lisättiin lakiin yritystuista annetun lain muutoksella (1473/95). Yritystukea käytetään myös EU:n rakennerahastosta osarahoitettaviin hankkeisiin.

Momentin mukainen tuki kohdistuu pieniin ja keskisuuriin yrityksiin. Poikkeustapauksissa tukea voidaan myöntää Euroopan aluekehitysrahastosta rahoitettaviin suurten yritysten hankkeisiin silloin, kun suuren yrityksen hanke kohdistuu teknologian siirtoon pk-yrityksille, lisää verkottumista pk-yritysten kanssa, lisää pk-yritysten alihankintatoimintaa tai silloin, kun suurta yritystä koskeva hanke on tärkeä alueen kehittämisen tai työllisyyden kannalta.

Kehitysalueen investointitukea suunnataan hankkeisiin, joilla parannetaan yritysten kilpailukykyä ja jotka parantavat alueen työn tuottavuutta ja vahvistavat elinkeinorakennetta sekä alentavat erityisesti vaikeilla työttömyysalu-

eilla työttömyyttä. Pienyritystukea suunnataan erityisesti maaseutu-, rakennemuutos- ja tavoitealueiden kehittämiseen. Pk-yritysten kehittämistuella parannetaan yritysten pitkän aikavälin kilpailukykyä ja kansainvälistymistä. Yritysten toimintaympäristötuella tuetaan hankkeita, joilla parannetaan erityisesti yritysten tarvitsemia palveluja, yritysten välistä yhteistyötä, teknologian siirtoa sekä elinkeinopoliittisia hankkeita, jotka ovat alueiden välisiä tai kansalliset rajat ylittäviä. Tukea voidaan myöntää myös avustuksena pääomasijoitustoimintaa harjoittavien yhtiöiden osakepääoman merkintään. Edelleen tukea voidaan myöntää kiinteistöyhtiölle tai kunnalle, joka tarjoaa toimitiloja yritystukilain mukaista toimintaa varten.

Valtioneuvosto päättää kunkin tukimuodon myöntämisvaltuuden suuruudesta.

Myöntämisvaltuuden arvioidaan jakautuvan vuonna 1997 eri käyttökohteisiin seuraavasti:

	Mk	Arvio työpaikoista: Arvio yrityksistä	Uusia työpaikkoja	Turvataan työpaikkoja	Hankkeiden toteuttamisesta henkilötyövuosia
Kehitysalueen investointituki	75 000 000	200	900	2 000	700
Pienyritystuki	50 000 000	1 100	1 800	1 500	500
Pk-yritysten kehittämistuki	125 000 000	1 100		2 000	500
Toimintaympäristötuki	50 000 000			1 000	
Yhteensä	300 000 000	2 400	2 700	6 500	1 700

Aluekehitysrahaa on kehitysalueen investointituki sekä kehitysalueelle, maaseutualueille, rakennemuutosalueille ja tavoitealueille kohdistuva osa pienyritystuesta, pk-yritysten kehittämistuesta ja toimintaympäristötuesta.

Myöntämisvaltuuksista arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti:

Menot, milj. mk

	1997	1998	1999	2000
Ennen vuotta 1997 tehdyt sitoumukset	340	163	70	5
TAE 1997*)	60	114	45	20
Yhteensä	400	277	115	25

*) Vuonna 1997 myönnettävien avustusten aiheuttamat kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 252 milj. mk.

1997 määräraha	400 000 000
1996 määräraha	456 000 000
1995 tilinpäätös	553 979 574

50. *Korkotuki pk-yritysten investointeihin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 40 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää pienten ja keskisuurten yritysten investointien korkotukilainoista annetun lain (538/92, muut. 1220/92 ja 1103/93) nojalla hyväksyttävistä korkotukilainoista aiheutuvan korkotuen maksamiseen.

Selvitysosa: Korkotukihakemusten vastaanottaminen päättyi 31.12.1994. Korkotukipäätöksiä voitiin tehdä vielä vuonna 1995, koska pk-yritysten investointien korkotukilainoista annetun lain voimassaolo päättyi 31.12.1995. Pk-yritysten investointien korkotuella edesautettiin noin 1 700 yrityksen markkamäärältään lähes 2,5 miljardin markan investointien liikkeellelähtöä. Uusia työpaikkoja korkotuella rahoitetuissa hankkeissa arvioidaan syntyvän lähes 2 400.

Menot, milj. mk

	1997	1998	1999-
v. 1992—1995 tehtyjen sitoumusten kattaminen	40	28	24

1997 määräraha 40 000 000
1996 määräraha 48 000 000
1995 tilinpäätös..... 46 967 033

52. Pienen ja keskisuuren yritystoiminnan kehittäminen

Selvitysosa: Pk-yritystoiminnan kehittämisessä edistetään yritysten uusperustantaa sekä parannetaan yritysten reaalista kilpailukykyä kehittämällä yritysten liikkeenjohto- ja markkinointitaitoja, kansainvälistymistä, uuden tekniikan käyttöönottoa, tuottavuutta ja tuotekehitystä sekä yritysten välistä yhteistyötä. Vuoden 1997 tulostavoitteiden mukaan lisätään erityisesti yritysten uusperustantaan, markkinointi- ja kansainvälistymisvalmiuksien sekä rahoitusosaamisen parantamiseen ja yritysyhteistyön kehittämiseen tähtäävää toimintaa. Pk-yritysten edistämisessä hyödynnetään erityisesti EU:n sosiaalirahaston rahoitusmahdollisuuksia.

Tavoitteena on, että KTM yrityspalvelun piiritoimistojen järjestämään yrittäjäkoulutukseen osallistuu vuonna 1997 henkilöitä noin 7 400 yrityksestä. Osallistujista noin 300 arvioidaan osallistuvan Kunto-kehittämisohjelmiin, 300 tuottavuusohjelmaan, noin 600 yritysidean arviointi- ja kehittämisohjelmiin, 300 yritysten käynnistysohjelmiin sekä 300 yritysten rahoituksen kehittämisohjelmaan. Valtionavustuksella tuettavien pientä ja keskisuurta yritystoimintaa edistävien alan yhteisöjen ja muiden kehittämisprojektien palvelujen piirissä on lisäksi merkittävä määrä pk-yrityksiä.

24. *Kehittämispalvelut pienille ja keskisuurille yrityksille (osa EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 52 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kauppa- ja teollisuusministeriön yrityspalvelun piiritoimistojen järjestämistä yrittäjäkoulutustilaisuuksista aiheutuvien palkkojen, palkkioiden sekä oppimateriaali-, matka- ja muiden menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös alueelliseen elinkeinojen kehittämiseen ja yrittäjyyden edistämiseen liittyvistä hankkeista, yritysyhteistyöhankkeista, toimialakohtaisen neuvonnan ja tiedonvälityspalvelun järjestämisestä sekä yritysneuvonnan asiantuntijapalveluiden ostamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös piiritoimistojen järjestämän yrittäjäkoulutuksen sekä yrityksille tarkoitettujen yleisten ja toimialakohtaisten neuvonta-, koulutus- ja konsultointipalvelujen kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen sekä yritysten henkilöstölle tarkoitettujen koulutuspalvelujen ja yritysneuvontaa suorittaville henkilöille tarkoitettujen koulutuspalveluiden ostamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n sosiaalirahastosta rahoitettavien ohjelmien sisältämien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös julkisten yhteisöjen hankkeiden rahoittamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n yhteisöaloitteiden ja pilottihankkeiden kansallisen rahoitusosuuden maksamiseen. Määrärahasta on varattu 32 000 000 mk EU:n osarahoittamien hankkeiden kansallista rahoitusosuutta varten.

Määrärahaa saa käyttää enintään 12 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen.

Määrärahalla alennetaan neuvonta-, koulutus-, konsultointi- ja muista kehittämispalveluista perittäviä maksuja.

Määrärahasta osa on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Momentin määräraha on muutettu kolmivuotiseksi siirtomäärärahaksi. Yrittäjäkoulutuksen painopistealueita ovat yrittäjyyden ja yritysten uusperustannan edistäminen, yritysten liikkeenjohtotaidon sekä markkinointi- ja kansainvälistymistaitojen kehittäminen sekä uuden tekniikan käyttöönoton, tuotekehityksen ja tuottavuuden edistäminen. Momentin määrärahaa on tarkoitus käyttää kansallisena osarahoituksena toteutettaessa lähinnä EU:n

sosiaalirahaston rahoittamia ohjelmia. EU:n sosiaalirahastosta saatavan rahoituksen määräksi arvioidaan 27 400 000 mk.

Määrärahan arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Yrittäjäkoulutus ja alueelliset elinkeinojen kehittämishankkeet sekä toimialajärjestelmän kehittäminen	34 000 000
Tuotteistetut neuvontapalvelut	17 000 000
Yrittäjyysvuosikymmen 1995—2005	1 000 000
Yhteensä	52 000 000

Koulutukseen osallistuvilta perittävinä maksuina arvoidaan momentille 12.32.02 kertyvän 9 200 000 mk.

1997 määräraha	52 000 000
1996 määräraha	52 000 000
1995 tilinpäätös	58 500 000

40. *Valtionavustus pk-yritysten kehittämispalvelutoimintaan ja alan yhteisöille (osa EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 19 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen maksamiseen pienen ja keskisuuren yritystoiminnan edistämisyhteisöille. Yhteisöille myönnettävien avustusten edellytyksenä on, että tulokset ovat käytettyyn rahamäärään nähden merkittävät. Avustukset myönnetään kauppa- ja teollisuusministeriön määrittelemistä toiminnoista aiheutuviin valtionavustuksen piiriin hyväksyttäviin menoihin. Määrärahaa saa myös käyttää valtioneuvoston päätöksen (143/86) mukaisesti valtionavustuksen maksamiseen pk-yrityksille tarkoitettujen palvelujen kehittämiseen sekä alueellisiin elinkeinojen kehittämishankkeisiin. Määrärahaa saa käyttää myös sellaisen kehittämiskoulutuksen hankintaan pk-yrityksille, johon osallistuu teknisen tai taloudellisen koulutuksen saaneita työttömiä.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää EU:n sosiaalirahastosta rahoitettavien ohjelmien sisältämien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös julkisten yhteisöjen hankkeiden rahoittamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n yhteisöaloitteiden ja pilottihankkeiden kansallisen rahoitusosuuden maksamiseen. Määrärahasta on varattu 11 000 000 mk näiden hankkeiden kansallista rahoitusosuutta varten.

Määrärahasta on osa alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Momentti on muutettu kolmevuotiseksi siirtomäärärahaksi.

Määrärahalla rahoitetaan pk-yrityksille tarkoitettujen asiantuntijapalvelujen käyttöä ja kehittämistä. Lisäksi rahoitetaan pk-yritysten koulutus- ja neuvontapalvelujen kehittämishankkeita ja näiden palvelujen tarjontaa sekä teollisen muotoilun hyväksikäyttöä pk-yrityksissä. Määrärahalla rahoitettavaan kehittämiskoulutukseen arvioidaan osallistuvan noin 700 yritystä ja vastaava määrä teknisen tai taloudellisen koulutuksen saaneita työttömiä. Yhteisöille myönnettävät avustukset perustuvat tulossopimuksiin.

1997 määräraha	19 000 000
1996 määräraha	19 000 000
1995 tilinpäätös	24 000 000

55. Energiatalous

Selvitysosa: Lähivuosien energiapoliittisten toimenpiteiden tavoitteena on

— tukea talouspolitiikan tavoitteita, etenkin työllisyyden parantamista

— vähentää energiasta aiheutuvia ympäristöhaittoja tehostamalla energiankäyttöä ja lisäämällä uusiutuvan energian käyttöä,

— turvata kilpailukykyisten kapasiteettivaihtoehtojen toteutusedellytykset sähköntuotannossa ja edistää kilpailua energiamarkkinoilla,

— edistää uuden energiateknologian käyttöä kotimaassa ja lisätä energiateknologian vientiä.

Energiamarkkinoiden kehittämisessä päähuomio on sähkömarkkinoissa.

Vuoden 1995 lopulla hyväksytyn uuden energiansäästöohjelman toteutusta jatketaan laajentamalla keinovalikoimaa ja pyrkimällä turvaamaan säästötoimenpiteiden jatkuminen. Energiansäästön palvelukeskus Motivan toiminnan vakinaistamista valmistellaan siten, että va-

kinaistaminen voi tapahtua vuoden 1997 aikana. Myös bioenergian edistämisohjelman toteutusta jatketaan.

Uuden energiateknologian käyttöönottoa edistetään tukemalla demonstraatio- ja kaupallistamishankkeita. Pääpaino on energiansäästön, bioenergian ja muun uusiutuvan energian sekä ympäristörasitteita vähentävän teknologian kehittämisessä.

Energiahuollon turvallisuuden ylläpitämisessä on painoalueena ydinenergian käytön ja ydinjätehuollon turvallisuuden varmistaminen, myös Suomen lähialueilla.

21. *Eräät energiatalouden tutkimus-, suunnittelu- ja valvontatoiminnan menot* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 24 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kauppa- ja teollisuusministeriön vahvistamien perusteiden mukaisesti energiapolitiikan valmisteluun liittyvistä tutkimuksista ja selvityksistä aiheutuvien menojen, ydinenergiaa koskevan tutkimus-, suunnittelu- ja valvontatoiminnan menojen sekä kansainvälisiin tutkimuksiin ja selvityksiin osallistumisesta aiheutuvien menojen sekä niihin liittyvien laitteistojen hankintamenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimusten osarahoitukseen.

Selvitysosa: Toiminnan tavoitteena on parantaa energiapoliittisessa päätöksenteossa tarvittavaa tietopohjaa sekä hankkia viranomaisille seurantatietoa avautuvista ja kansainvälistyvistä energiamarkkinoista ja energian käytön tehokkuudesta. Ydinenergia-alan tutkimuksen tavoitteena on tuottaa viranomaisten tarvitsemaa tietoa ydinturvallisuuden ja ydinjätehuollon valvontaa varten.

Määrärahan arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Energiatalouden suunnitteluun liittyvät tutkimukset ja selvitykset	8 600 000
Ydinturvallisuusalan viranomaistoimintaa tukeva tutkimus- ja selvitystyö	15 100 000
Energia-alan tutkimus-, suunnittelu- ja valvontatoiminnan muut menot	300 000
Yhteensä	24 000 000

1997 määräraha 24 000 000
1996 määräraha 24 000 000
1995 tilinpäätös 24 400 000

(22.) *Energiayhteistyö Itä- ja Keski-Euroopan maiden kanssa* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen määräraha on budjetoitu momentille 24.50.66.

1996 määräraha 6 000 000
1995 tilinpäätös 6 000 000

27. *Energiansäästön ja energian tehokkaan käytön edistäminen ja energiatiedotus* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 9 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kauppa- ja teollisuusministeriön vahvistamien perusteiden mukaisesti energiansäästöön, energian tehokkaaseen käyttöön, uusiutuvan energian käyttöön ja tuotantoon liittyvästä informaatiotoiminnasta, uuden säästöteknologian markkinoiden edistämisestä sekä muusta energia-alan tiedottamisesta ja tietohuollon järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien hankkeiden osarahoitukseen.

Selvitysosa: Säästötoimintaa aktivoidaan kaikilla energiankulutussektoreilla valtioneuvoston 21.12.1995 energiansäästötoimista tekemän periaatepäätöksen mukaisesti. Projektiorganisaationa toimineen energiansäästön palvelukeskus Motivan toiminnan vakinaistamiseen liittyvät selvitykset ja valmistelut tehdään siten, että toiminta voidaan vuoden 1997 aikana vakinaistaa. Bioenergian edistämisohjelman mukaisesti toteutetaan bioenergian hyödyntämistä koskevaa tiedotus- ja neuvontatoimintaa. Myös muiden uusiutuvien energialähteiden hyödyntämistä edistetään tiedotustoiminnalla.

1997 määräraha 9 000 000
1996 määräraha 9 000 000
1995 tilinpäätös 9 000 000

40. *Energiatuki (osa EU)* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 130 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston energiatuen myöntämistä koskevan päätöksen (45/96) mukaisesti energiansäästöä, energian käytön tehostamista ja uusiutuvan energian käyttöä edistävien sekä energian tuotannon ja käytön ympäristöhaittoja vähentävien ja energiahuollon varmuutta ja monipuolisuutta muu-

toin edistävien investointi- ja kehittämishankkeiden tukemiseen. Energiatukea annetaan yrityksille ja yhteisöille. Määrärahaa saa käyttää myös Suomen lähialueilla toteutettavien hankkeiden tukemiseen. Määrärahaa saa käyttää myös energia-avustuksia koskevan lain (1607/91, muut. 1051/92 ja 1086/93) ja kotimaisten energialähteiden käytön, energiansäästön ja uuden energiantuotantoteknologian käyttöönoton edistämisestä annetun lain (1137/88) nojalla aiemmin myönnettyjen avustusten maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavia ohjelmia toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta sekä pilottihankkeita, yhteisöaloitteita ja muita EU-hankkeita toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu 11 000 000 mk kansallista rahoitusosuutta varten.

Vuonna 1997 annettavien avustussitoumusten enimmäismäärä on yhteensä 60 000 000 mk, josta on varattu 12 000 000 mk kansallisena osuutena EU:n aluekehitysrahaston rahoittamiin hankkeisiin.

Määrärahasta osa on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Energiatuen tavoitteena on energiamarkkinoiden kehittäminen. Tuettavilla hankkeilla vähennetään energian tuotannon ja käytön ympäristöhaittoja sekä lisätään yleisesti energiahuollon varmuutta ja monipuolisuutta. Myönnettävän tuen painopisteenä on uuden teknologian tukeminen. Tukea myönnetään ensisijaisesti hankkeisiin, jotka toteuttavat määräaikaan ja tavoitteisiin sidottuja energiapoliittisia ohjelmia, kuten valtioneuvoston periaatepäätös energiansäästön toteuttamisesta, bioenergian edistämisohjelma ja tuulivoimaohjelma.

Myöntämisvaltuuden käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti:

Menot, milj. mk

	1997	1998	1999	2000
Ennen vuotta 1997 tehtyjen sitoumusten kattaminen.	122	40	14	—
TAE 1997*)	8	25	18	9
Yhteensä	130	65	32	9

*) Vuonna 1997 myönnettävien avustusten kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 54,4 milj. mk.

1997 määräraha 130 000 000
1996 määräraha 198 000 000
1995 tilinpäätös 139 925 950

45. *Energiainvestointien korkotuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 400 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/77) 2 §:n mukaisten korkotukilainojen korkotuen maksamiseen. Vuonna 1997 ei uusia korkotukilainoja hyväksytä.

Korkohyvityksen määrä on neljän ensimmäisen lainavuoden aikana 4 prosenttia korkotukilainan määrästä ja lainavuosien 5—8 aikana 2 prosenttia korkotukilainan määrästä. Erityisistä syistä voi korkotukilainan korkohyvityksen määrä olla neljän ensimmäisen lainavuoden aikana enintään 6 prosenttia korkotukilainan määrästä ja lainavuosien 5—8 aikana enintään 4 prosenttia korkotukilainan määrästä. Kahdeksannen lainavuoden jälkeen korkotukea ei makseta.

Selvitysosa: Määrärahasta maksetaan korkotukea ennen vuotta 1993 hyväksytyille korkotukilainoille. Energiainvestoinneille ei vuoden 1992 jälkeen ole myönnetty korkotukea.

1997 määräraha 5 400 000
1996 määräraha 5 800 000
1995 tilinpäätös 8 996 160

50. *Eräät energiataloudelliset avustukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kauppa- ja teollisuusministeriön vahvistamien perusteiden mu-

kaisesti avustusten maksamiseen järjestöille ja yhteisöille energiapolitiikan tavoitteita tukevaan toimintaan.

Selvitysosa: Avustuksella tuetaan erityisesti sellaista järjestöjen ja yhteisöjen toimintaa, jonka tarkoituksena on edistää kotimaisten polttoaineiden ja muiden uusiutuvien energialähteiden hyödyntämistä sekä energian säästöä. Näin pyritään tehostamaan toimintaa, joka tukee hallituksen bioenergiaohjelman ja energiansäästöohjelman sekä kauppa- ja teollisuusministeriön tuulivoimaohjelman tavoitteiden toteuttamista.

1997 määräraha	200 000
1996 määräraha	200 000
1995 tilinpäätös	200 000

56. Sähkömarkkinakeskus

Selvitysosa: Sähkömarkkinakeskuksen tehtävänä on valvoa sähkömarkkinoita ja edistää niiden toimivuutta. Sähkömarkkinakeskuksen talousarvio perustuu nettobudjetointiin.

Talousarvion valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut sähkömarkkinakeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

— Sähkömarkkinakeskus valvoo, että luonnolliseksi monopoliksi jäänyttä verkkotoimintaa ei käytetä kilpailun rajoittamiseen eikä subventoimaan muita, kilpailun piiriin siirtyneitä sähköyhtiön toimintoja

— valvoo, että toimitusvelvollisuuden piiriin jääneessä sähkökaupassa sovelletaan sähkömarkkinalaissa määriteltyjä periaatteita

— tekee ehdotuksia ja avustaa ministeriötä sähkömarkkinalain ja siihen liittyvien muiden säädösten kehittämisessä

— myötävaikuttaa siihen, että todellinen kilpailu sähkömarkkinoilla laajenee, ja käynnistyy myös pienkuluttajien osalta.

21. (32.01.23) *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää sellaisista Sähkömarkkinakeskukselle määrätyistä tehtävistä aiheutuviin menoihin, joita ei kateta valvonta- ja lupamaksuilla.

Selvitysosa: Momentin nimike ja numerotunnus on muutettu.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	4 800 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	4 600 000
Muut toimintamenot	200 000
Bruttotulot	4 600 000
Maksullisen toiminnan tulot — julkisoikeudelliset suoritteet	4 600 000
Nettomenot	200 000
1997 määräraha	200 000
1996 määräraha	50 000
1995 tilinpäätös	2 200 000

61. Kotimaankaupan edistäminen

40. *Korkotuki haja-asutusalueiden vähittäiskaupan investointeihin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 100 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää haja-asutusalueiden vähittäiskaupan rahoituksesta annetun lain (1086/74, muut. 184/79, 935/81, 883/82 ja 1356/88) mukaisesti hyväksytyistä korkotukilainoista aiheutuvan korkotuen maksamiseen. Uusia korkotukiluottoja ei enää hyväksytä.

Selvitysosa: Aikaisemmin myönnettyjen korkotukiluottovaltuuksien käytöstä arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuonna 1998 60 000 mk.

1997 määräraha	100 000
1996 määräraha	400 000
1995 tilinpäätös	666 926

80. Matkailun edistämiskeskus

Selvitysosa: Matkailun ja siitä saatavien tulojen suotuisa kehitys on edelleen jatkunut. Laajeneva yhteistyö matkailuelinkeinojen ja muiden vientiorganisaatioiden kanssa sekä asiakaslähtöinen matkailupalvelujen kehittäminen ovat mahdollistaneet hyvän tuloksen. Sen jatkuminen edellyttää aseman turvaamista päämarkkinoilla sekä valikoivaa täsmämarkkinointia erityisesti kaukoidän kasvukeskuksissa.

Matkailuelinkeinon panostusosuuden MEKin kampanjoissa arvioidaan vuonna 1997 olevan 25 milj. mk, jolloin ulkopuolisen rahoituksen (mukaan lukien maksulliset palvelut) kokonaisarvo on noin 34 milj. mk. Osa aiemmin MEKille tulleista maksullisen palvelun tuloista kulkee nyt osakkuus- ja tytäryhtiöiden kautta. Yhtiöiden liikevaihdoksi arvioidaan vuonna 1997 noin 40 milj. mk.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut Matkailun edistämiskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

– kotimaanmatkailun kasvutavoitteeksi asetetaan kotimaisten rekisteröityjen yöpymisten lisääntyminen 328 000:lla (3 %).

– Suomeen suuntautuvasta matkailusta saatavan valuuttatulon kasvutavoitteeksi asetetaan 385 milj. mk (5 %) ja rekisteröityjen yöpymisten kasvutavoitteeksi 186 000 (5 %).

Valuuttatulotavoitetta arvioitaessa on oletettu markan arvon pysyvän vakaana suhteessa päämarkkinoiden valuuttoihin.

Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:

	1995 toteutuma	1996 ennakoitu*)	1997 TAE*)
Maksullisen toiminnan tulot tmk	18 904	13 903 (—27)	8 820 (37)
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	16 038	10 883 (—32)	6 900 (—37)
Käyttöjäämä tmk	2 866	3 020 (+5)	1 920 (—37)
— % tuloista	15	22	22
Osuus yhteiskustannuksista tmk	1 575	2 450 (+56)	1 555 (—37)
Ylijäämä tmk	1 291	570 (—56)	365 (—36)
— % tuloista	7	4	4
Tulot % kustannuksista	107	104	104

*) Suluissa muutos-% edelliseen vuoteen.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 78 530 000 mk.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	87 480 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	8 455 000
Muut toimintamenot	79 025 000
Bruttotulot	8 950 000
Maksullisen toiminnan tulot — muut suoritteet	8 820 000
Muut tulot	130 000
Nettomenot	78 530 000

1997 määräraha 78 530 000
1996 määräraha 78 530 000
1995 tilinpäätös..... 78 280 000

88. *Muut finanssisijoitukset*

Momentille myönnetään 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Matkailuviestintä Comma Finland Oy:n osakkeiden lunastamiseksi valtiolle.

1997 määräraha..... 200 000

85. Ulkomaankaupan edistäminen

Selvitysosa: Ulkomaankaupan edistämisen tavoitteena on teollisen pohjan laajentaminen ja monipuolistaminen sekä suomalaisten yritysten kansainvälisen kilpailukyvyn turvaaminen. Yritysten kansainvälistymistä edistetään osoittamalla tukea erityisesti vientiä aloittaville uusille yrityksille ja pienille ja keskisuurille yrityksille niiden kansainvälisiin laajoihin ja merkittäviin markkinointihankkeisiin. Yritysten kansainvälistymistuella pyritään turvaamaan yritysten vientiponnisteluiden kattavuus siten, että yritysten kansainvälistymishankkeista hyväksytään vain laajoja toiminnallisia kokonaisuuksia. Yritysten kansainvälistymistuella pyritään nopeuttamaan vientitoimien aloittamista. Yrityksille tarjotaan ulkomaankauppaa edistävien järjestöjen toimesta monipuolisia ulkomaankaupan palveluita.

Yritysten kansainvälistymistukea voidaan myöntää joko suoraan yritysten omiin hankkeisiin tai laajoihin yritysten yhdessä toteuttamiin toimialakohtaisiin hankkeisiin. Yrityskohtaisia tukia koskevat hakemukset on vuoden 1996 alusta lukien käsitelty ministeriön yrityspalvelun piiriorganisaatiossa. Ministeriössä käsitellään laajat, valtakunnalliset yrityskohtaiset hankkeet ja kaikki toimialakohtaiset ulkomaankauppaa edistävien järjestöjen sekä muiden tahojen toteuttamat toimialakohtaiset hankkeet.

Osaan yritysten kansainvälistymishankkeista ja toimialakohtaisista hankkeista haetaan EU:n aluekehitys- ja sosiaalirahaston osarahoitusta. Yritysten kansainvälistymistuen myöntämisen painopistealueina ovat edelleen ympäristöteknologian, hyvinvoinnin, rakentamisen sekä elintarviketeollisuuden klusterit. Tukea myönnettäessä huomiota kiinnitetään myös siihen, onko kyseessä työvoimavaltainen toimiala. Korkean teknologian toimialojen hankkeet, mukaanlukien ne hankkeet, joissa TEKES on osoittanut tukea tuotteen kehittämiseen, ovat ensisijaisessa asemassa muihin teknologiahankkeisiin nähden.

Tuella vahvistetaan ulkomaankaupan järjestöjen toimintaa, jota kautta suomalaiselle vientiteollisuudelle tarjotaan monipuolisia koulutuspalveluita, kampanjatoiminnan palveluita, vientiasiamiesten ja kaupallisten sihteerien palveluita ja viennin tietopalveluita. Järjestöjen toiminnan tuella rahoitetaan kauppakamaritoimintaa naapurimaissa, alueellisia vientipalveluita, yritysten välisen automaattisen tiedonsiirron kehittämistä, kongressipalvelujen tarjontaa ja edistetään Suomen tunnettuutta houkuttelevana investointimaana.

40. *Yritysten kansainvälistyminen (osa EU)* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 173 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ensisijaisesti pienten ja keskisuurten yritysten kansainvälistymisen edistämiseen. Määrärahaa voidaan lisäksi käyttää ulkomaankauppaa edistävien järjestöjen sekä muiden tahojen toteuttamiin toimialakohtaisiin kansainvälistymishankkeisiin. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n aluekehitys- ja sosiaalirahastoista rahoitettavia ohjelmia toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta sekä pilottihankkeita ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu 30 000 000 mk aluekehitysrahaston ja 5 000 000 mk sosiaalirahaston kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös maailmannäyttelyiden, niin Lissabonin vuoden 1998 kuin Hannoverin vuoden 2000 näyttelyiden, järjestämisestä aiheutuviin kuluihin.

Määrärahaa saa käyttää myös hankeviennin tarjoustoimintaa koskevien hankkeiden ehdolliseen rahoittamiseen sekä valtakunnallisesti merkittäviin matkailuhankkeisiin. Määrärahaa voidaan lisäksi käyttää elintarviketeollisuuden sekä sitä lähellä olevien toimialojen sopeuttamiseen EU:n jäsenyyteen siirtymäkauden aikana.

Uusia avustuksia saa myöntää vuonna 1997 180 000 000 mk, josta 30 000 000 mk on varattu EU:n aluekehitysrahaston hankkeisiin ja 6 000 000 mk EU:n sosiaalirahaston hankkeisiin.

Määrärahasta osa on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Myöntämisvaltuuden arvioidaan jakautuvan vuonna 1997 eri käyttökohteisiin seuraavasti:

	mk
Kansainvälistymistuki	144 000 000
EU:n aluekehitys- ja sosiaalirahastojen hankkeet	36 000 000
Yhteensä	180 000 000

Myöntämisvaltuuksien käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti:

Menot, milj. mk

	1997	1998	1999	2000
Ennen vuotta 1997 tehtyjen sitoumusten kattaminen.	93	34	15	5
TAE 1997	80	60	30	10
Yhteensä	173	94	45	15

1997 määräraha 173 000 000
1996 määräraha 267 000 000
1996 lisämääräraha..... 20 000 000
1995 tilinpäätös 206 424 596

41. (32.85.41 ja 45) *Avustus ulkomaankauppaa edistäville järjestöille ja Suomen Ulkomaankauppaliitto ry:lle*

Momentille myönnetään 173 700 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ulkomaankauppaa edistävien järjestöjen teollisille vientiyrityksille tarjoamien monipuolisten kansainvälistymistä tukevien ja kehittävien palveluiden tuottamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös Suomen Ulkomaankauppaliiton valtionavun perusteista annetun valtioneuvoston päätöksen (VNp 1288/94) mukaisiin yleistoiminnan sekä neuvonta- ja kansainvälistymispalveluiden menoihin. Kauppa- ja teollisuusministeriö sopii erikseen kunkin järjestön kanssa käytävissä tulosneuvotteluissa toiminnalle asetettavista tavoitteista sekä toiminnalla saavutettavista tuloksista.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 2 300 000 mk siirtona momentille 32.03.21. Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Kansainvälisen kaupan koulutuskeskus (FINTRA)	7 500 000
Suomalais-ruotsalainen kauppakamari	2 450 000
Suomalais-Venäläinen kauppakamari	1 450 000
Suomen Tiedonsiirtoyhdistys STY	1 050 000
Osuuskunta Viexpo	1 350 000
Ulkomaisten investointien edistämistoimisto	10 000 000
Helsinki-Finland Congress Bureau	1 200 000
Suomen Ulkomaankauppaliiton — neuvonta- ja kansainvälistymispalvelut	127 700 000
— muu toiminta	21 000 000
Yhteensä	173 700 000

1997 määräraha 173 700 000
1996 määräraha 172 600 000
1996 lisämääräraha..... –
1995 tilinpäätös 168 900 000

47. *Korkotuki Suomen Vientiluotto Oy:lle* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 40 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää alustoimitusten rahoitukseen myönnettävistä korkotukilainoista annetun lain (1093/85, muut. 1258/87, 1069/88 ja 1363/89) ja alustoimitusten rahoitukseen myönnettävästä korkotuesta annetun lain (1173/90, muut. 1102/93) sekä Suomen Vientiluotto Oy:n korkotuesta, valuuttakurssitappioiden korvaamisesta ja antolainauksen valtion takauksista annetun lain (1364/89, muut. 1408/95) mukaisen korkotuen, valuuttakurssitappioiden ja takauksista syntyneiden tappioiden korvaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Alustoimitusten rahoitukseen myönnettävästä korkotuesta annetussa laissa (1173/90, muut 1102/93) tarkoitettuja uusia korkotukiluottoja arvioidaan vuonna 1997 hyväksyttävän 2 000 000 000 mk.

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Alushankintojen korkotuki	30 000 000
Antolainauksen muu korkotuki	10 000 000
Yhteensä	40 000 000

Korkotukilainoista arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti:

	1998 mmk	1999 mmk	2000 mmk	2001 mmk	2002- mmk
Alushankintojen korkotuki					
Vuoden 1997 korkotukilainoista		10	30	30	90
Aikaisempien vuosien korkotukilainoista	30	40	40	40	60
Antolainauksen muu korkotuki					
Aikaisempien vuosien korkotukilainoista	10	10	10	10	20
Yhteensä	40	60	80	80	170

1997 määräraha 40 000 000
1996 määräraha 164 000 000
1995 tilinpäätös 108 661 872

48. *Korkotuki OECD-ehtoisille vientiluotoille* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää OECD-ehtoisten vientiluottojen myöntämisestä säädettävän lain mukaisen korkotuen maksamiseen. Määrärahaa voidaan lisäksi käyttää OECD-ehtoisten vientiluottojen korontasausjärjestelmän hallinnointia varten perustettavalle osakeyhtiölle maksettavan hallinointipalkkion suorittamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen OECD-ehtoisten vientiluottojen korontasauksesta annettavaksi laiksi. Laki olisi määräaikainen. Vuonna 1997 uusia korontasausluottoja arvioidaan hyväksyttävän 2 000 000 000 mk.

OECD-ehtoisten vientiluottojen korontasausjärjestelmän hallinnointia varten on tarkoitus perustaa erillinen, valtion kokonaan omistama osakeyhtiö.

1997 määräraha 5 000 000

Pääluokan 32 menot luvuittain vuosina 1995—1997

		v. 1995 tilinpäätös 1000 mk	v. 1996 talousarvio 1000 mk	v. 1997 esitys 1000 mk	Muutos 1996—1997 ± 1000 mk	± %
01.	Kauppa- ja teollisuusministeriö (810)	479 846	309 172	258 915	— 50 257	— 16
02.	KTM yrityspalvelun piiritoimistot (810)	46 421	49 111	31 200	— 17 911	— 36
03.	Työvoima- ja elinkeinokeskukset (810)	—	—	57 965	+ 57 965	—
27.	Kuluttajavirasto (820)	29 351	29 308	29 400	+ 92	+ 0
28.	Kuluttajavalituslautakunta (820)	5 313	5 285	5 745	+ 460	+ 9
29.	Kilpailuvirasto (820)	16 486	16 458	16 600	+ 142	+ 1
30.	Elintarvikevirasto (820)	10 250	10 140	10 200	+ 60	+ 1
31.	Kuluttaja-asiamiehen toimisto (820)	7 221	7 371	7 000	— 371	— 5
32.	Patentti- ja rekisterihallitus (820)	—	7 238	6 200	— 1 038	— 14
33.	Kuluttajatutkimuskeskus (820)	9 727	9 381	9 400	+ 19	+ 0
38.	Mittatekniikan keskus (820)	19 276	19 392	19 400	+ 8	+ 0
39.	Teknillinen tarkastuskeskus (820)	23 191	3 100	—	— 3 100	—100
40.	Geologian tutkimuskeskus (830)	221 830	226 612	202 200	— 24 412	— 11
41.	Turvatekniikan keskus (820)	12 194	63 077	62 300	— 777	— 1
42.	Valtion teknillinen tutkimuskeskus (830)	367 140	321 200	323 000	+ 1 800	+ 1
44.	Teknologian kehittämiskeskus (830)	1 214 588	1 444 800	1 567 900	+123 100	+ 9
49.	Kera Oy (840)	509 375	399 000	332 000	— 67 000	— 17
50.	Teollisuuden edistäminen (850)	3 170 818	696 880	615 190	— 81 690	— 12
51.	Yritystoiminnan investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen (850)	722 713	552 000	464 000	— 88 000	— 16
52.	Pienen ja keskisuuren yritystoiminnan kehittäminen (850)	82 500	71 000	71 000	—	—
55.	Energiatalous (860)	188 522	243 000	168 600	— 74 400	— 31
56.	Sähkömarkkinakeskus (820)	2 200	50	200	+ 150	+300
61.	Kotimaankaupan edistäminen (870)	667	400	100	— 300	— 75
80.	Matkailun edistämiskeskus (870)	78 280	78 530	78 730	+ 200	+ 0
85.	Ulkomaankaupan edistäminen (880)	484 947	603 600	391 700	—211 900	— 35
	Yhteensä	7 702 857	5 166 105	4 728 945	—437 160	— 8

Pääluokka 33
SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Hallinnonalan kokonaishenkilöstömäärän vuonna 1997 arvioidaan olevan 2 880 henkilötyövuotta.

Sosiaaliturvan ja samalla sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan merkitys on korostunut 1990-luvulla. Merkittävimmin sosiaaliturvan toimintaympäristöön ja kansalaisten sosiaaliturvan tarpeeseen ovat vaikuttaneet kansantalouden vaikeudet, työttömyyden voimakas kasvu ja valtion velkaantuminen. Valtiontalouden tasapainottamisen edellyttämistä säästöistä suuri osa on kohdistunut sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan.

Sosiaaliturvan kannalta lähivuosien ydinkysymyksiä ovat kansantalouden kasvuvauhti, työttömyyden selkeä kääntäminen laskuun, säästöjen kohdentuminen sekä sosiaaliturvajärjestelmän rakenteellinen kehittäminen siten, että se tukee kansantalouden elpymistä ja parantaa työllisyyttä. Pitemmällä aikavälillä on varauduttava väestön ikääntymisen mukanaan tuomiin menopaineisiin.

Hallitusohjelman sosiaali- ja terveyspolitiikkaa koskevat linjaukset korostavat sellaisia rakenteellisia uudistuksia tai jo aloitetun uudistus- ja kehittämistyön jatkamista, joilla korostetaan työn tekemisen ensisijaisuutta, järjestelmien selkeyttämistä sekä peruspalveluiden turvaamista maan eri osissa. Sosiaali- ja terveyspalvelut, ansiosidonnainen sosiaaliturva sekä vähimmäisturva muodostavat yhteiskunnan ytimen. Niiden turvaaminen edellyttää vaalikauden aikana merkittäviä rakenteellisia muutoksia ja etupainotteista menojen karsintaa.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteuttaa toimintapoliittiset linjauksensa viidellä päästrategialla. Ne ovat ehkäisevän politiikan strategia, etuuksien ja palvelujen turvaamisstrategia, sosiaaliturvan rahoitusstrategia, tuottamisstrategia sekä tulevaisuutta jäsentävä strategia. Strategiset linjaukset ja hallitusohjelman sosiaali- ja terveyspoliittisen osan sisältämät toimenpiteet vaikuttavat siten, että sosiaaliturva voi sopeutua paremmin taloudellisen toimintaympäristön muutoksiin.

Sosiaali- ja terveyspolitiikan vuonna 1997 voimaan tulevia suuria kokonaisuuksia ovat työttömyysturvajärjestelmän uudistaminen, kannustinloukkukokonaisuus sekä kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistaminen. Lähivuosien painotuksena on myös ehkäisevän politiikan tehostaminen, palvelujärjestelmän toimivuuden tehostaminen sekä sosiaaliturvan rahoitusta koskevat uudistukset. Sosiaaliturvaa koskevien säästöpäätösten sekä strategisten linjausten sisältämien toimenpiteiden avulla sosiaalimenot voidaan sopeuttaa kansantalouden rahoitusmahdollisuuksiin siten että toimeentulon ja palvelujen kohtuullinen taso voidaan turvata. Mikäli kansantalouden kasvu jatkuu, voidaan sosiaalimenojen nykyinen korkea kansantuoteosuus painaa alle 30 prosenttiin vuoteen 2000 mennessä.

Työsuojeluhallinto tehtävineen ja tukitoimintoineen siirretään työministeriön hallinnonalalta sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle. Työntekijöiden terveydenhuoltoon ja turvallisuuden ylläpitoon kohdistuvat toiminnot keskitetään sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle. Työsuojeluyhteistyö sekä viranomaisten suorittama valvonta ovat olennainen osa sosiaali- ja terveyspolitiikkaa. Työelämän turvallisuus- ja terveyskysymykset ja niiden valvonta tulevat sosiaali- ja terveysministeriössä osaksi terveydenhuolto- ja sosiaalivakuutuslainsäädännön ja työn turvallisuutta koskevan lainsäädännön kokonaisuutta. Työsuojelutehtäviä varten sosiaali- ja terveysministeriöön perustetaan 1.4.1997 lukien työsuojeluosasto, jolle siirretään työministeriön työsuojeluosastolle kuuluneet vastaavat tehtävät. Uudelleenjärjestelyn johdosta siirretään 112 henkilötyövuotta

ja vastaavat määrärahat momentilta 34.01.21 lukuun 33.01. Työsuojelun piirihallinnon 466 henkilötyövuotta ja määrärahat siirretään momentilta 34.03.21 pääluokkaan 33. perustettavaan uuteen lukuun 13. Työsuojelun piirihallinto. Euroopan sosiaalirahaston tavoitteiden rahoitukseen valtion osalta tarkoitettuja määrärahoja siirretään luvusta 34.06 lukuun 33.01.

Täytettyinä olevat virat ja työsopimussuhteiset tehtävät siirretään nimikkeitä ja palvelussuhteen ehtoja muuttamatta. Työministeriön työsuojeluosaston osastopäällikön virka siirretään sosiaali- ja terveysministeriön työsuojeluosaston osastopäällikön viraksi.

Sosiaali- ja terveysministeriölle kuuluvat pakolaisasiat ja sen pakolaistoimistolle kuuluvat IVY- ja Baltian-maiden alueen paluumuuttoasiat siirretään työministeriön hallinnonalalle 1.3.1997 lukien. Tavoitteena on asiantuntijuuden säilyttäminen ja kohottaminen muuttoliikettä koskevissa kysymyksissä ottaen huomioon työvoimapoliittisten tavoitteiden lisäksi myös pakolaispolitiikan erityistehtävät siten, että kyetään vastaamaan myös EU:n ja hallitusten välisten järjestöjen edellyttämiin kansainvälisiin haasteisiin. Uudelleenjärjestely edellyttää vastaavia tehtäviä aikaisemmin hoitaneen 149 henkilön ja toimintaan varattujen määrärahojen siirtämistä momenteilta 33.01.21, 33.28.30 ja 33.29.61 pääluokkaan 34. Täytettynä olevat virat ja työsopimussuhteiset tehtävät siirretään nimikkeitä ja palvelussuhteen ehtoja muuttamatta.

01. Sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriöön perustetaan 1.4.1997 lukien työsuojeluosasto, johon siirretään työministeriön työsuojeluosastolle kuuluneet tehtävät, niitä hoitanut vastaava henkilöstö ja määrärahat.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriön keskeisimmät tavoitteet ja kehittämishankkeet vuodelle 1997 ovat:

— Sosiaaliturvan ja kansantalouden välisiin kytkentöihin keskittyvän strategisen suunnittelu- ja arviointityön jatkaminen

— Osallistuminen Euroopan unionin sosiaalista ulottuvuutta koskevien linjausten valmisteluun sekä Euroopan talous- ja rahaunionin toteutumiseen liittyvien kriteerien ja sosiaaliturvan välinen yhteensovitustyö

— Hallinnonalan konserniohjauksen tehostaminen siten, että painoalueina ovat tulossopimusmenettelyn parantaminen sekä maksupoliittisen strategian luominen

— Hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoiminnan tehostaminen hallinnonalan tutkimuspoliittisen ohjelman pohjalta

— Sosiaali- ja terveydenhuollon tietoteknologiastrategian toteuttamisen käynnistäminen

— Sosiaali- ja terveyspolitiikan ehkäisevän strategian kehittäminen

— Sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuden, laadun ja toimivuuden turvaaminen sekä niiden sisällöllisen uudistamisen ja kehittämisen jatkaminen

— Sosiaali- ja terveydenhuollon avopalvelujen vahvistaminen

— Sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyen valtion ja kuntien välisten suhteiden uudistaminen.

— Työsuojeluasioiden liittäminen ministeriön toimintaan siten, että työelämän laatua ja työympäristön kehittämistä koskevat tavoitteet voidaan toteuttaa.

Sosiaali- ja terveysministeriön talousarvio perustuu maksullisen toiminnan osalta nettobudjetointiin. Toimintamenomomentille tuloutettavat tulot ovat vakuutustarkastuksen kustantamisesta annetun lain (479/44) mukaisia tuloja, valtion maksuperustelain (150/92) nojalla annetun sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen mukaisia lääkekorvauslautakunnan maksullisista suoritteista aiheutuvia tuloja, valtion maksuperustelain ja vakuutusyhtiön toimilupamaksusta annetun lain (1421/93) nojalla annetun sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen mukaisia vakuutustarkastuksen maksullisista suoritteista aiheutuvia tuloja, vakuutuksenvälittäjistä annetun lain (251/93) nojalla annetun sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen mukaisia vakuutuksenvälitystoiminnan valvontamaksuja sekä raha-automaattiasetuksen (676/67) 34 a §:n mukaisia korvauksia ja valtion maksuperustelain nojalla annetun työsuojeluhallinnon maksullisia suoritteita koskevan työ-

ministeriön päätöksen (331/95) mukaisia maksuja.

Maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko vakuutustarkastuksen ja -valvonnan sekä lääkekorvauslautakunnan ja työsuojeluhallinnon (julkisoikeudelliset suoritteet ja markkinasuoritteet) osalta

	1995 TP	1996 ennakoitu	1997 TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	10 945	14 084	20 439
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	10 517	13 999	19 828
Käyttöjäämä tmk	428	85	611
Osuus yhteiskustannuksista tmk	167	222	611
Kustannukset yhteensä tmk	10 684	14 221	20 439
Alijäämä/Ylijäämä tmk	+261	—137	±0

21. *Toimintamenot (osa EU)* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 175 438 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös kansallisen veteraanipäivän pääjuhlan järjestämiseen ja veteraanipäivän historiikin sekä lääkinnällisen pelastustoimen ja poikkeusolojen valmiudesta sekä näihin liittyvien laitteiden ja kalusteiden hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n aluekehitys- ja sosiaalirahastoista rahoitettavia tavoiteohjelmia toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta sekä pilottihankkeita ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu 17 730 000 mk EU:n rakennerahastoista osarahoitettavien hankkeiden kansallista rahoitusosuutta varten, josta aluekehitysrahastosta rahoitettavien hankkeiden osuus on 2 900 000 mk ja sosiaalirahastosta rahoitettavien hankkeiden osuus on 14 830 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 1 200 000 mk työterveydenhuollon koulutuksesta ja työterveyshenkilöstön kehittämiseen liittyvien hankkeiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahasta osa on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 7 000 000 mk tietoteknologian hyödyntämisstrategiaan liittyvien tietoyhteiskuntahankkeiden rahoittamiseen.

Pääluokan selvitysosan perusteluihin viitaten määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 1.4.1997 lukien 27 160 000 mk 112 henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtoina momentilta 34.01.21 sekä 2 730 000 mk Euroopan sosiaalirahaston tavoitteiden kansalliseen osarahoitukseen tarkoitettujen menojen siirtona momentilta 34.06.61. Työsuojeluasioiden siirrosta johtuvina tietohallintomenoina on määrärahan mitoituksessa otettu huomioon lisäyksenä 1 000 000 mk.

Pääluokan selvitysosan perusteluihin viitaten määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 7 545 000 mk 20 henkilön palkkaus- ja muiden toimintamenojen siirtona momentille 34.01.21.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	196 250 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	18 584 000
Muut toimintamenot	177 666 000
Bruttotulot	20 812 000
Maksullisen toiminnan tulot	20 737 000
-julkisoikeudelliset suoritteet	20 362 000
-muut suoritteet	375 000
Muut tulot	75 000
Nettomenot	175 438 000

1997 määräraha	175 438 000
1996 määräraha	142 187 000
1995 tilinpäätös	127 701 000

02. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus seuraa ja arvioi sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa ja kehitystä; tuottaa ja hankkii alan kotimaista ja kansainvälistä tietoa ja osaamista ja välittää sitä käyttäjille; ylläpitää alan virallisia ja muita tilastoja, tiedostoja ja rekistereitä; harjoittaa alan tutkimus- ja kehittämistoimintaa; edistää ja toteuttaa alan koulutusta sekä tekee aloitteita ja esityksiä. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen ulkomaanavun kehittämisyksikkö HEDEC antaa sosiaali-, terveys- ja väestöalan kehitysyhteistyöhön ja muuhun ulkomaanapuun liittyviä asiantuntijapalveluja sekä toteuttaa alan hankkeita. Hallinnollisesti itsenäinen Alkoholitutkimussäätiö edistää ja tukee alkoholi- ja muuta päihdetutkimusta jakamalla apurahoja ja tekemällä tai teettämällä tutkimusta ja harjoittamalla tutkimukseen liittyvää julkaisutoimintaa.

Kansainvälistyminen ja erityisesti Euroopan unionin kehitys lisää Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen tutkimus- ja kehittämistoiminnan, tilastoinnin ja tiedonvälityksen tehtäviä. Kansantalouden kriisiin ja pitkäaikaistyöttömyyden kasvuun samoin kuin väestön ikääntymiseen liittyy sosiaali- ja terveyspalvelujen uudelleenmuotoutumista, joka korostaa pitkäjänteisen seurannan ja arvioinnin merkitystä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus seuraa, arvioi ja tutkii hyvinvointipolitiikan muutoksia kiinnittäen erityistä huomiota eriarvoisuuden, syrjäytymisen ja köyhyyden kehitykseen.

Palvelurakenteen muutosta tutkitaan ja edistetään painottaen asumisratkaisujen ja niitä tukevien monimuotoisten avopalvelujen kehittämistä ja asiakasnäkökulman huomioon ottamista.

Sosiaali- ja terveydenhuollon menetelmien ja niitä tukevien tekniikoiden arviointitoimintaa kehitetään.

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus toimii yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön ja opetusviranomaisten kanssa koulutuksen kehittämiseksi työelämän tulevaisuuden tarpeita vastaavaksi. Koulutusuudistusten vaikutuksia sosiaali- ja terveyspalveluihin seurataan.

Tilastoihin ja rekistereihin perustuvaa tiedonvälitystä ja tiedon hyödyntämismahdollisuuksia sosiaali- ja terveydenhuollossa kehitetään edelleen.

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus toteuttaa yhteiskuntatieteellistä alkoholitutkimusta, alkoholihaittatilastointia, alkoholitiedotusta ja -valistusta kiinnittäen erityistä huomiota muun muassa uuden lainsäädännön vaikutuksiin sekä alkoholiongelmien ehkäisyyn ja hoitoon. Lisäksi kehitetään huumausaineseurantaa.

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus avustaa sosiaali- ja terveysministeriötä muun muassa suun terveydenhuoltoon, apuvälineisiin ja kansainväliseen yhteistoimintaan liittyvissä asioissa. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus toimii sosiaali- ja terveysministeriön valtuuttamana sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmien harmonisoinnissa ja koordinoinnissa, sosiaali- ja terveyspalvelujen laadun kehittämisessä sekä huumausainetiedon välittämisessä.

Tutkimus- ja kehittämistyön sekä tietovarantojen pohjalta tuotetaan maksullisena palveluna koulutusta, konsultointia ja tietotuotteita. Palvelujen tuotekehittelyä ja markkinointia tehostetaan. Hinnoittelussa siirrytään kustannusvastaavuuteen silloin, kun toimitaan avoimilla, kilpailluilla markkinoilla.

Maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	1995 TP	1996 ennakoitu	1997 TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	12 586	18 398	17 940
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	11 501	19 486	19 455
Käyttöjäämä tmk	1 085	—1 088	—1 515
Osuus yhteiskustannuksista tmk	2 694	2 924	2 571
Kustannukset yhteensä tmk	14 195	22 410	22 026
Alijäämä/Ylijäämä tmk	—1 609	—4 012	—4 086

Ulkomaanavun kehittämisyksikön (HEDEC) menot katetaan myyntituloilla. Muun maksullisen palvelutoiminnan tulot kattavat 92 % maksullisen palvelutoiminnan erilliskustannuksista.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 112 910 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös sosiaali- ja terveydenhuollon tilastotietokannan käytöstä aiheutuvien menojen maksamiseen sekä alkoholitutkimussäätiölle suoritettavan valtionavustuksen maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää maksullisen palvelutoiminnan hintatukeen enintään 2 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on varattu 3 225 000 mk alkoholitutkimussäätiölle suoritettavan valtionavustuksen maksamiseen. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 10 575 000 mk alkoholiyhtiön toimintamenojen siirtona momentilta 33.53.(43) toimintojen siirryttyä vuonna 1996 Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskukseen. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 800 000 mk kansallisen huumausaineseurantakeskuksen rahoittamisen sekä 1 875 000 mk vuokrien ja muiden toimintamenojen nousun johdosta.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 6 650 000 mk alkoholitiedotuksen ja -valistuksen siirtona momentille 33.53.21.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	131 778 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	19 940 000
Muut toimintamenot	111 838 000
Bruttotulot	18 868 000
Maksullisen toiminnan tulot, muut kuin julkisoikeudelliset suoritteet	17 940 000
Muut tulot	928 000
Nettomenot	112 910 000

1997 määräraha	112 910 000
1996 määräraha	106 392 000
1995 tilinpäätös	85 071 824

03. Työttömyysturvalautakunta

Selvitysosa: Työttömyysturvalautakunta toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena työttömyysturvaa, työmarkkinatukea, työttömyyskassan jäsenyyttä, työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen opintososiaalisia etuuksia ja vuorottelukorvausta koskevissa asioissa sekä eräissä palkkaturva-asioissa. Lisäksi se on ainoa muutoksenhakuaste koulutus- ja erorahalain mukaisissa asioissa. Vuonna 1995 vireille tuli 10 891 asiaa. Vireille tulevien asioiden määrän arvioidaan lähivuosina olevan noin 11 000 asiaa vuodessa. Työttömyysturvajärjestelmään vuonna 1997 tehtävät uudistukset saattavat lisätä valitusten määrää.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut työttömyysturvalautakunnalle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

Lautakunnan tavoitteena on päästä mahdollisimman nopeasti takaisin valittajien oikeusturvan kannalta kohtuulliseen käsittelyaikaan eli noin puoleen vuoteen. Käytettävissä olevilla resursseilla pystytään kuitenkin ratkaisemaan noin 11 000 asiaa vuodessa eli saman verran kuin uusia asioita arvioidaan tulevan vireille.

Päätöstä kohden laskettu kustannus on alentunut muun muassa viime vuosina tehtyjen sisäisten työjärjestelyjen ansiosta (päätöstä kohden laskettu kustannus vuonna 1995 oli 767 mk, kun se vuonna 1992 oli 1 110 mk). Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv) oli vuonna 1995 335 kpl. Vuonna 1997 tuottavuuden arvioidaan olevan 333 kpl eli suunnilleen samalla tasolla kuin edellisenä vuonna, mutta selvästi suurempi kuin vielä vuonna 1992 (236 kpl).

Tavoitteena on säilyttää ratkaisujen laatu vähintään entisellä tasolla siten, että työttömyysturvalautakunnan tekemien valitusratkaisujen muutosaste vakuutusoikeudessa ei nouse nykyisestä 11 prosentista. Muutosprosentin pie-

nuutta on pidettävä hyvänä, kun otetaan huomioon vakuutusoikeudessa asian ratkaisuun vaikuttavat uudet lisäselvitykset.

Työttömyysturvalautakunnan suoritteet, valituksen johdosta annettavat päätökset, ovat maksuttomia.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 8 699 000 mk.

1997 määräraha	8 699 000
1996 määräraha	8 635 000
1995 tilinpäätös	8 000 000

04. Tarkastuslautakunta

Selvitysosa: Tarkastuslautakunta on sosiaalivakuutuksen erikoistuomioistuimeen rinnastettava muutoksenhakuelin, joka toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena kansaneläkeasioissa ja Kansaneläkelaitoksen käsittelemissä kuntoutusasioissa ja yleistä asumistukea koskevissa asioissa sekä ylimpänä muutoksenhakuasteena sairausvakuutusasioissa ja eläkkeensaajien asumistukea, lapsilisää, lasten kotihoidon tukea, äitiysavustusta ja sotilasavustusta koskevissa asioissa.

Vuonna 1995 tarkastuslautakuntaan saapui 13 169 valitusta. Vuonna 1996 arvioidaan valitusmäärän pysyvän samalla tasolla ja vuonna 1997 saattaa valitusten määrä kääntyä laskuun kansaneläkelain muutosten johdosta.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut tarkastuslautakunnalle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

Valitusten keskimääräinen käsittelyaika on vuonna 1995 ollut noin seitsemän kuukautta ja tavoitteena on, että valitusaika saataisiin alenemaan noin kuuteen kuukauteen. Erityistä huomiota kiinnitetään keskiarvoa pitempien käsittelyaikojen lyhentämiseen. Pitemmällä tähtäimellä on pyrittävä lyhentämään valitusaikaa tästäkin siten, että kohtuullinen käsittelyaika olisi 4—5 kuukautta.

Tavoitteena on myös säilyttää ratkaisujen tekninen laatu entisellä tasolla siten, että tarkastuslautakunnan ratkaisujen muutosaste vakuutusoikeudessa säilyy ennallaan eli noin 21 prosentissa, kun otetaan huomioon vakuutusoikeudessa asiaan vaikuttaneet lisäselvitykset.

Tänä vuonna pystytään normaalityömäärällä ratkaisemaan noin 13 000 valitusta. Päätöstä kohti laskettu kustannus oli vuonna 1995 527 mk ja sen on laskettu olevan vuonna 1997 636 mk. Vuoden 1995 kustannus jää poikkeuksellisen pieneksi, koska sinä vuonna ratkaistiin noin 14 000 asiaa.

Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv) oli vuonna 1995 532 (27 htv) ja vuonna 1997 (27 htv) se on arvion mukaan 481. Tuottavuuden lasku johtuu myös vuoden 1995 poikkeuksellisen suuresta ratkaisumäärästä.

Tarkastuslautakunnan kaikki suoritteet ovat maksuttomia.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 8 271 000 mk.

1997 määräraha	8 271 000
1996 määräraha	8 311 000
1995 tilinpäätös	7 700 000

(05.) Tapaturmavirasto

Selvitysosa: Luku on poistettu talousarviosta.

(21.) *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta.

1996 määräraha	27 010 000
1995 tilinpäätös	45 500 000

06. Terveydenhuollon oikeusturvakeskus

Selvitysosa: Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen tehtävänä on valvomalla terveydenhuollon ammattihenkilöitä osaltaan huolehtia kansalaisille annettavien terveyspalvelujen asianmukaisuudesta. Lisäksi terveydenhuollon oikeusturvakeskus huolehtii kuolemansyyn selvittämistä sekä oikeuspsykiatriaa, raskauden keskeyttämistä ja steriloimista koskevassa tai muussa lainsäädännössä sille säädetyistä tai määrätyistä tehtävistä.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen käsiteltäväksi saapui vuonna 1995 yhteensä 20 531 asiaa, mikä on noin 25 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Lisäys johtui uuden terveydenhuollon ammattihenkilöitä koskevan lain (559/94) voimaantulosta 1.7.1994. Lain voimaantulon aiheuttamasta poikkeuksellisen suuresta käsiteltävien asioiden määrästä on suoriuduttu nykyisen henkilöstön voimin erityisjärjestelyin. Vuonna 1997 terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen suoritteiden kysynnän määrän voidaan arvioida palautuvan normaalille tasolle.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

Terveydenhuollon oikeusturvakeskukseen saapuvien lupa- ja valvonta-asioiden käsittelyaika pidetään nykytasolla päätösten laatua heikentämättä.

Varmistaakseen osaltaan, että terveydenhuoltohenkilöstön koulutus takaa riittävät valmiudet harjoittaa asianmukaisesti terveydenhuollon ammatteja, terveydenhuollon oikeusturvakeskus järjestää yhteistyössä opetusviranomaisten kanssa neuvotteluja terveydenhuoltoalan oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen johtoryhmille.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus selvittää oikeuslääkäritoimintaa koskevien määräysten asianmukaisuuden ja uudistamistarpeen osana toiminnan laadunvalvonnan ja laatunormien kehittämistä.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus huolehtii osaltaan mielentilatutkimuksia tekevien lääkäreiden valmiuksien kehittämisestä järjestämällä heille valtakunnallisia koulutus- ja neuvottelutilaisuuksia.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus jatkaa yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain tavoitteiden toteutumisen seurantaa huolehtimalla osaltaan edelleen potilasasiamiesten koulutuksesta, muun muassa valtakunnallisia teemapäiviä järjestämällä.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus jatkaa sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta ns. virallisen ja vaihtoehtoisen terveydenhoidon vuorovaikutuksen kehittämistä yhdessä vaihtoehtolääkinnän edustajien kanssa muun muassa seuraamalla vaihtoehtolääkinnän oman valvonnan ja potilasturvallisuuden kehittymistä ja alan tiedottamis- ja tutkimustoimintaa sekä tekemällä tarvittaessa aloitteita vaihtoehtolääkinnän kansallisen tutkimuksen kohteista.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 10 100 000 mk.
Selvitysosa: Maksullisen toiminnan tulot on budjetoitu momentille 12.33.06.

1997 määräraha	10 100 000
1996 määräraha	10 101 000
1995 tilinpäätös	9 230 000

07. Työterveyslaitos

Selvitysosa: Työterveyslaitos on itsenäinen, sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toimiva julkisoikeudellinen yhteisö. Työterveyslaitos osallistuu maamme työikäisen väestön työterveyden, työturvallisuuden ja työolojen kehittämiseen. Tässä tarkoituksessa Työterveyslaitos tuottaa, kokoaa ja välittää tieteelliseen tutkimukseen perustuvaa tietoa työn ja terveyden välisestä vuorovaikutuksesta sekä edistää tiedon hyväksikäyttöä koulutuksen ja monipuolisen palvelutoiminnan avulla.

Työelämän rakennemuutokset aiheuttavat työikäiselle väestölle yhä suurempia vaatimuksia, joista selviytyminen edellyttää monipuolista

hyvää työ- ja toimintakykyä. Väestön ikääntymisen myötä työkyvyttömyysongelmat kasvavat. Työkyvyttömyyseläkkeellä ja yksilöllisellä varhaiseläkkeellä olevien henkilöiden määrä (311 000 henkilöä vuonna 1994) kasvaa Suomessa edelleen. Varsinkin nuorten työttömien työkyvyn säilyminen on tärkeää. Organisaatioilta edellytetään monipuolista valmiutta toiminnan kansainvälistyessä. Työterveyslaitos tukee työntekijöitä ja organisaatioita välittämällä tietoa ja palveluja työikäisen väestön työkyvyn ylläpitämisestä ja tarjoamalla menetelmiä työyhteisöjen terveyden ja toimivuuden kehittämiseen. Työterveyslaitos tukee suomalaista työelämää osallistumalla eurooppalaiseen tutkimus-, asiantuntija- ja standardisoimisyhteistyöhön sekä kehittämällä mittaus- ja palvelutuotantoaan EU-säädösten edellyttämällä tavalla.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Työterveyslaitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

Työterveyden edistäminen ja työkykyä ylläpitävä toiminta: Tulosalueen tavoite on ehkäistä ammattitauteja ja todeta ne mahdollisimman varhain, selvittää kroonisten työkykyä vaurioittavien sairauksien työperäiset syyt, edistää ikääntyvän työntekijän työ- ja toimintakykyä ja ehkäistä työkyvyttömyyttä, kehittää ja ylläpitää yleisiä työkykyä edistäviä toimintoja, auttaa työttömiä säilyttämään työkykynsä sekä kehittää työterveyshuollon sisältöä ja palvelujärjestelmää yhdessä viranomaisten kanssa. Ennaltaehkäisevät ja terveyttä edistävät toimenpiteet kohdistetaan sekä yksilöön että työntekijäryhmiin siten, että huomioon otetaan eri ikäkausina esiintyvät terveydelliset tarpeet.

Työympäristön parantaminen: Tulosalueella parannetaan fyysisen ja rakennetun työympäristön turvallisuus- ja laatutasoa kehittämällä työympäristön rakenteita, työjärjestelyjä, työmenetelmiä ja työvälineitä edistämään työntekijöiden ja työyhteisöjen hyvinvointia ja tuloksellisuutta. Työtapaturmavaaroja sekä kemiallisia, fysikaalisia ja biologisia työympäristöriskejä tunnistetaan, arvioidaan ja torjutaan. Työn fyysistä raskautta, toistotyötä sekä staattisen kuormituksen esiintymistä työssä vähennetään työmenetelmiä ja työvälineitä kehittämällä. Rakennusten ja työympäristön suunnittelijoille kehitetään turvallisten ja terveellisten työolojen malliratkaisuja. Tulosalueella kehitetään erityisesti EU:n työympäristödirektiivien toimeenpanon edellyttämiä tutkimus- ja palvelutehtäviä ja tuetaan viranomaisten ja työpaikkojen toimintaa käytännön toimeenpanossa. Erityisesti tuetaan pienyritysten työympäristön parantamista ja pyritään varmistamaan työturvallisuuden ja työterveyden säilyminen nopean rakennemuutoksen aikana.

Työyhteisöjen kehittäminen: Työyhteisöjen kehittäminen kohdistuu psyykkisiin, sosiaalisiin ja organisatorisiin tekijöihin sekä ihmisen ja teknologian vuorovaikutukseen. Tulevaisuudessa arvoilla ja organisaatiokulttuuritekijöillä on yhä keskeisempi merkitys toiminnan ohjaajana, kun rakenteiden merkitys vähenee. Tulosalueella tuotetaan ja sovelletaan käytäntöön tutkimustietoa, jolla voidaan arvioida työyhteisöjen kulloinenkin tila, parantaa niiden työilmapiiriä ja työpaikan toimivuutta sekä jatkuvaa kehityskykyä, luoda psyykkistä hyvinvointia tukevaa työympäristöä sekä parantaa työmotivaatiota ja tuottavuutta. Erityistä huomiota kiinnitetään yksilön ja työyhteisön muutoksen- ja kriisinhallintavalmiuksien kehittämiseen sekä koulutukseen.

Tulevaisuuden kehityspotentiaalin varmistaminen: Tulosalueen tavoite on varmistaa työterveys- ja työympäristöalan kehityksen pitäminen muun työelämän tahdissa ja muutoksia ennakoiden. Tätä varten kehitetään tiedollisia, aineellisia ja toiminnallisia valmiuksia, esimerkiksi harjoittamalla kansainvälisen tason tutkimusta rajatuilla strategisilla alueilla, tehostamalla tulevaisuuden tutkimusta yhteistyössä muiden tahojen kanssa, kehittämällä tutkijavoimavaroja sekä kehittämällä informaatioteknologiaan perustuvia työskentelytapoja. Työterveyslaitos tuottaa terveys- ja turvallisuusperusteisia kriteereitä tulevaisuuden työympäristön, työvälineiden ja työmenetelmien suunnittelemiseksi työntekijöiden kannalta optimaalisiksi.

Toimintaohjelmat ovat välineitä, joiden avulla Työterveyslaitoksen monitieteinen asiantuntemus kootaan määräaikaiseksi ohjelmaksi tarkoituksena vastata tietyn työelämän alueen kehittämishaasteisiin. Vuonna 1997 jatkuvat seuraavat toimintaohjelmat: Allergia ja työ, Työterveyshuolto-ohjelma, Työkykykeskus, Työpaikka 2000, Meluhaittojen ehkäisy, Sisäilmasto ja Pientyöpaikkojen työterveyden ja työolojen kehittäminen.

Työolojen ja työterveyden seurannan kehittämisohjelman avulla Työterveyslaitos pyrkii parantamaan työoloja ja työterveyttä koskevia tietovarantoja ja tilastointia siten, että työterveysalan päätöksentekoon ja toiminnan suun-

taamiseen on käytettävissä riittävän laaja ja luotettava tietopohja.

Vuodeksi 1997 Työterveyslaitos on asettanut tulosalueille seuraavia suoritetavoitteita:

Tulosalue	Tieteelliset julkaisut	Yleistajuiset julkaisut	Koulutettavapäivät	Asiantuntijakonsultaatiotunnit	Työympäristön mittaukset ja analyysit	Ammattitautipotilaiden tutkimus- ja hoitokäynnit
Työterveys	350	150	5 000	2 700	13 000	7 500
Työympäristö	175	100	3 000	8 800	27 000	—
Työyhteisöt	75	50	2 000	1 000	—	—
Tulevaisuuden kehityspotentiaali	5	50	—	—	—	—
Yhteensä	605	350	10 000	12 500	40 000	7 500

Laitoksen kokonaismenoihin, joiden arvioidaan olevan 251 500 000 mk, myönnetään valtionapua 176 500 000 mk. Valtionavun kasvu johtuu eläkerahastoinnin lisätarpeesta, laitehankintojen tarpeesta ja kustannustason noususta. Laitoksen toiminnan laajuus tulosalueittain arvioidaan vuonna 1997 seuraavaksi:

Tulosalue	Menot Mmk	Tulot Mmk	Valtionapu Mmk	Henkilöstö
Työterveys	133	38	96	349
Työympäristö	90	31	59	252
Työyhteisöt	18	7	11	51
Tulevaisuus	10	0	10	38
Yhteensä	251	76	176	690

50. *Valtionapu Työterveyslaitoksen menoihin* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 176 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain (159/78) 3 §:n nojalla Työterveyslaitoksen toiminnasta aiheutuviin menoihin suoritettavan valtionavun maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Työterveyslaitokselle suoritetaan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamiin menoihin 80 % kustannuksista kuitenkin siten, että valtion kiinteistölaitokselle maksettavan toimitalon vuokraa vastaava osuus myönnetään edellä mainitun lain 3 §:n 2 momentin nojalla lisättynä valtionapuna.

Valtionavusta arvioidaan kohdistuvan palkkausmenoihin 114 323 000 mk ja muihin menoihin 62 177 000 mk.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon eläkevastuun kattamiseen tarvittavan osuuden tarkistaminen 5 000 000 markalla.

1997 määräraha	176 500 000
1996 määräraha	165 795 000
1995 tilinpäätös	153 494 000

08. Kansanterveyslaitos

Selvitysosa: Kansanterveyslaitos tutkii, edistää ja valvoo kansan terveyttä. Kansanterveyslaitos seuraa tautien yleisyyttä ja väestön terveyteen vaikuttavia seikkoja ja kehittää tutkimuksen avulla keinoja tautien ennaltaehkäisyyn. Laitos huolehtii myös väestön rokotehuollon edellyttämien rokotteiden hankinnasta, laadunvalvonnasta ja jakelusta sekä ministeriön määräämistä seulontatehtävistä ja oikeuslääketieteellisistä laboratoriomäärityksistä.

Kansanterveyslaitoksen palvelusten kokonais-

kysynnän arvioidaan säilyvän vuoden 1996 tasolla. Kysyntä suuntautuu kuitenkin yhä voimakkaammin merkittävimpien kansantautien ennaltaehkäisyyn tarvittavan tutkimustiedon tuottamiseen ja asiantuntijapalveluihin, kun taas maksullisena palvelutoimintana tehtävien laboratoriomääritysten kysyntä vähenee. Maksullisten lähinnä teollisuudelle tehtävien tilaustutkimusten kysynnän arvioidaan jonkin verran lisääntyvän.

Kansanterveyslaitos suorittaa tehtäväänsä

1) tekemällä budjettirahoituksella tutkimustyötä ja toteuttamalla asiantuntijatehtäviä

2) tekemällä kohdassa 1) tarkoitettua työtä yhteisrahoitteisina sopimustutkimuksina

3) huolehtimalla yleisen rokotusohjelman toimeenpanosta ja nk. harvinaisten rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta

4) tekemällä maksulliset asiakkaiden tilaamat laboratoriomääritykset

5) toteuttamalla asiakkaiden erilliseen sopimukseen perustuvat tilaustutkimukset.

Kansanterveyslaitoksen talousarvio perustuu osittaiseen nettobudjetointiin, jossa on nettoutettu edellä kohdissa 2), 4) ja 5) oleva toiminta.

Kansanterveyslaitoksen tärkeimpänä tavoitteena on tuottaa tautien ennaltaehkäisyssä tarvittavaa tietoa ja edesauttaa sen soveltamista.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti hyväksynyt Kansanterveyslaitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

Infektiotaudit: Rokotehuollolla ja tartuntatautien seurannalla ja tutkimuksella vaikutetaan väestön terveyteen siten, että vähennetään kyseisten tautien ilmaantuvuutta ja estetään vaarallisten tartuntatautiepidemioiden synty. Tartuntatautien seurantajärjestelmän tehostaminen, rokotusohjelman ja uusien rokotteiden kehittäminen, mikrobien merkityksen selvittäminen kroonisten sairauksien syytekijänä sekä sairaalainfektioiden ja mikrobien lääkeresistenssin lisääntymisen ehkäisy ovat laitoksen keskeisiä tutkimuspoliittisia tavoitteita infektiotautien alueella.

Terveys ja kansantaudit: Kansanterveyslaitos tutkii ja seuraa kroonisten kansantautien ja niiden syiden yleisyyttä sekä ehkäisymahdollisuuksia pyrkien samalla edistämään riskitekijöitä vähentäviä ja terveyttä edistäviä väestön elintapamuutoksia. Tiedon hankkiminen suurten kansantautien syntytekijöistä, väestöryhmien välisten terveyserojen syiden selvittäminen, työ- ja toimintakyvyn ylläpitomahdollisuuksien tutkiminen sekä elämäntapojen ja ravitsemuksen muutosten ja niiden terveydellisten vaikutusten seuranta ovat laitoksen keskeisiä tavoitteita tällä tulosalueella.

Ympäristöterveys: Ympäristössä esiintyviä haitallisia tekijöitä tunnistamalla ja tutkimalla arvioidaan näiden kansanterveydellistä merkitystä ja siten tietoa tuottamalla ehkäistään niiden aiheuttamia terveyshaittoja. Sisäilman terveysvaikutusten selvittäminen sekä dioksiinien terveysriskien arviointi ovat keskeisiä ympäristöterveydellisiä tutkimuskohteita.

Kansanterveyslaitoksen tuottavuutta parannetaan henkilöstöä ja tutkimusmenetelmiä kehittämällä sekä tutkimustyön johtamista ja suunnittelua tehostamalla. Koska merkittävimmät laitoksen suoritteet ovat ainutkertaisia, ei niiden mittaaminen tunnusluvulla ole mielekästä. Laitoksen kustannuksista kohdistuu 45 % infektiotautien tulosalueelle, 41 % terveyden ja kansantautien tulosalueelle ja 14 % ympäristöterveyden tulosalueelle.

Maksullisen palvelutoiminnan kannattavuustavoitteena on, että tulot kattavat kustannukset. Ulkopuolisen rahoituksen osalta tavoitteena on saada hankittua budjetoitu määrä yleishyödyllistä tutkimusrahoitusta laitoksen keskeisille tutkimusalueille.

Nettobudjetoitua maksullisen palvelutoiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	1995 TP	1996 TA	1997 TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	16 182	16 000	11 380
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	11 669	12 223	8 970
Käyttöjäämä tmk	4 513	3 777	2 410
-% tuloista	27,9	23,6	21,2
Osuus yhteiskustannuksista tmk	3 229	3 700	2 410
Alijäämä/Ylijäämä tmk	1 284	77	0
-% tuloista	7,9	0,5	0
Tulot % kustannuksista	108,6	100,5	100,0

Tuottavuutta parannetaan henkilöstöä ja tutkimusmenetelmiä kehittämällä sekä tutkimustyön suunnittelua tehostamalla.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 144 700 000 mk.

Ylijohtajan (A 31) virka muutetaan pääjohtajan (A 31) viraksi.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoituina tuloina yhteisrahoitteisten sopimustutkimusten, maksullisten laboratoriomääritysten ja erillisiin sopimuksiin perustuvien tilaustutkimusten tulot.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon kahden rakennushallinnosta vuonna 1995 siirretyn henkilön palkkauksesta aiheutuvat menot 367 000 mk, Turun toimipisteen vuokramenojen oikaisu 1 536 000 mk ja uudisrakennuksen vuokramenot 2 880 000 mk. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä keväällä 1996 alkoholiyhtiöstä siirretyn biolääketieteellisen tutkimusmenojen siirto 5 150 000 mk momentilta 33.53.(43). Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon vuoden 1996 talousarviossa ollut uudisrakennuksen kalusteiden ja varusteiden hankinta 5 700 000 mk. Määrärahaa arvioidaan käytettävän harvinaisten rokotteiden myynnin ja välitystoiminnan menoihin 95 000 mk. Kyseiset tulot on vastaavasti merkitty momentille 12.33.08.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	178 010 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	30 860 000
Muut toimintamenot	147 150 000
Bruttotulot	33 310 000
Ulkopuolisen tutkimustoiminnan ja tilaustutkimusten tulot	21 930 000
Laboratoriomääritysten tulot	11 380 000
Nettomenot	144 700 000

1997 määräraha	144 700 000
1996 määräraha	150 432 000
1995 tilinpäätös	147 451 000

26. *Rokotteiden hankinta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 27 078 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää tartuntatautilain (583/86) 25 §:n perusteella maksutta toimitettavien rokotustilaisuuksissa tarvittavien rokotteiden hankkimisesta ja edelleen toimittamisesta sekä muiden yleisen rokotusohjelman toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja korvausten maksamiseen sekä Suomen lääkevahinkokorvausosuuskunnan jäsenmaksun suorittamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös rokotteiden hankkimisesta ja edelleen toimittamisesta välitystoimintaan aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Rokotusohjelman toteuttamisesta arvioidaan aiheutuvan menoja yhteensä 25 655 000 mk ja rokotteiden välitystoiminnasta 1 423 000 mk. Rokotteiden välitystoiminnan aiheuttamat muut menot on merkitty momentille 33.08.21. Tulot rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta on merkitty momentille 12.33.08.

1997 määräraha	27 078 000
1996 määräraha	27 600 000
1995 tilinpäätös	20 542 450

(74.) *Talonrakennukset* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta.

1996 määräraha	17 900 000
1995 tilinpäätös	21 000 000

09. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen tehtävänä on elinkeinotoimintaa valvomalla hallinnonalan ehkäisevän politiikan strategiaa tukien ehkäistä alkoholipitoisista aineista, tupakasta ja kemikaaleista aiheutuvia yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja sekä varmistaa tuotteita koskevien määräysten noudattaminen.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

Alkoholin ja tupakan aiheuttamien haittojen ehkäisy: Tuotevalvontakeskuksen tavoitteena on varmistaa, että alkoholi- ja tupakkaelinkeinoja harjoitetaan yhteiskunnan asettamien velvoitteiden sekä alkoholi- ja tupakkapoliittisten tavoitteiden mukaisesti.

Tuotevalvonnalla estetään säännösten vastaisten tuotteiden pääsy markkinoille. Teollisuusalkoholin ja alkoholivalmisteiden käyttö nautintatarkoituksiin estetään.

Tehokkaalla tiedotustoiminnalla ja valvonnalla estetään alkoholijuomien ja tupakan luvaton mainonta ja myynninedistäminen.

Alkoholilupajärjestelmällä varmistutaan siitä, että elinkeinonharjoittajilla on riittävät edellytykset vastata toiminnastaan ja sille asetetuista vaatimuksista ja ehdoista. Valvonnassa pyritään ensisijaisesti yhteistyössä alkoholi- ja tupakkaelinkeinojen harjoittajien kanssa turvaamaan säännöstenmukainen toiminta. Rikkomukset pyritään korjaamaan neuvonnalla, ohjeilla ja kehotuksilla. Toistuviin tai merkittäviin rikkomuksiin reagoidaan johdonmukaisella sanktiojärjestelmällä.

Kemikaalien aiheuttamien haittojen ehkäisy: Tuotevalvonnalla ehkäistään kemiallisten aineiden ja valmisteiden suoraan tai välillisesti aiheuttamat terveyshaitat. Kemikaalihallinnon yhteensovittamiseen valmistaudutaan työsuojeluhallinnon osalta. EY-direktiivien edellyttämien riskinarviointitehtävien hoitamiseksi taataan riittävät toimintaedellytykset.

Hallintopalvelujen ja tukitoimintojen kehittäminen: Tulosalueen keskeisinä tavoitteina on varmistaa valvontaa ja alkoholipoliittista päätöksentekoa tukevan tilastointijärjestelmän luotettavuus sekä tehostaa viraston toimintaa ja sisäisiä hallintopalveluja.

Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:

	1995 TP	1996 ennakoitu	1997 TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	15 596	12 263	12 263
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	10 800	11 700	10 800
Käyttöjäämä tmk	4 796	563	1 463
-% tuloista	31	5	12
Osuus yhteiskustannuksista tmk	2 200	2 200	2 400
Ylijäämä/alijäämä tmk	2 596	—1 637	—937
-% tuloista	17	—13	—8
Tulot % kustannuksista	120	88	93
Hintojen muutos %	0	—10	0
Volyymin muutos %	0	—10	0

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 22 330 000 mk.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen tulot on budjetoitu momentille 12.33.09. Torjunta-ainelain (327/69) edellyttämien lausuntojen antamisesta aiheutuvat tulot on budjetoitu momentille 12.30.83.

1997 määräraha 22 330 000
1996 määräraha 22 330 000
1995 tilinpäätös 20 283 000

10. Säteilyturvakeskus

Selvitysosa: Säteilyturvakeskuksen toiminta-ajatus on säteilyn vahingollisten vaikutusten estäminen ja rajoittaminen tehokkaasti ja määrätietoisesti, yhteiskunnan toimintoja tarpeettomasti vaikeuttamatta. Lakisääteisiin tehtäviin kohdistuvan kysynnän ennakoidaan pysyvän vuoden 1996 tasolla. Kansainvälisen toiminnan merkittävä painopistealue on kahdenvälinen ja

monikansallinen yhteistyö turvallisuuden parantamiseksi itäisen Euroopan maissa, erityisesti Suomen lähialueilla.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Säteilyturvakeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

Suomen ydinvoimalaitoksilla ei satu onnettomuuksia tai turvallisuutta vaarantavia tapahtumia. Säteilylähteiden käytössä ei satu vakavia säteilyonnettomuuksia ja henkilökohtaiset säteilyaltistukset pysyvät alhaisina. Säteilytilannetta Suomen alueella koskevat tiedot ovat jatkuvasti ajan tasalla ja valmiustoiminta voidaan käynnistää 15 minuutin kuluessa ensitiedon saamisesta. Tutkimustoiminta tukee turvallisuusvalvontaa ja valmiustoimintaa.

Säteilyturvakeskuksen talousarvio perustuu osittaiseen nettobudjetointiin.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuustavoitteena on, että tulot kattavat toiminnasta aiheutuneet kustannukset. Nettobudjetoidusta maksullisesta toiminnasta ei synny ylijäämää.

Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukot:

Julkisoikeudelliset suoritteet:	TP toteutuma	Kuluva vuosi ennakoitu	TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	33 103	33 773	33 700
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	25 678	26 204	26 154
Käyttöjäämä tmk	7 425	7 569	7 546
-% tuloista	22	22	22
Osuus yhteiskustannuksista tmk	7 436	7 569	7 546
Ylijäämä/alijäämä tmk	—11	0	0
-% tuloista	—0	0	0
Tulot % kustannuksista	100	100	100
Investoinnit tmk	933	950	950
-% tuloista	3	3	3
Hintojen muutos %	1	0	0
Volyymin muutos %	3	0	0

Muut kuin julkisoikeudelliset suoritteet:	TP toteutuma	Kuluva vuosi ennakoitu	TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	17 825	19 550	19 800
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	13 563	15 213	15 408
Käyttöjäämä tmk	4 262	4 337	4 392
-% tuloista	24	22	22
Osuus yhteiskustannuksista tmk	3 867	4 337	4 392
Ylijäämä/alijäämä tmk	395	0	0
-% tuloista	2	0	0
Tulot % kustannuksista	102	100	100
Investoinnit tmk	627	650	650
-% tuloista	4	3	3
Hintojen muutos %	22	0	0
Volyymin muutos %	15	10	0

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 80 850 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymistä tutkimus- ja kehittämishankkeista aiheutuviin menoihin.

Säteilyturvakeskus voi tehdä ydinenergia-alan yhteistyösopimuksia, joista aiheutuu valtiolle menoja enintään 1 000 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina liiketaloudellisin perustein tuotettujen mittaus- ja asiantuntijapalvelujen tulot sekä osittain ulkopuolisella rahoituksella toteutettavien tutkimus- ja kehittämishankkeiden tulot.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän muun maksullisen toiminnan menoihin 26 359 000 mk. Vastaavat tulot 33 708 000 mk on merkitty momentille 12.33.10.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon Santahaminaan varastoitujen radioaktiivisten pienjätteiden loppusijoituksesta

aiheutuva kertaluonteinen 1 800 000 markan meno.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	103 219 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	12 903 000
Yhteisrahoitteisen toiminnan erillismenot	2 550 000
Muut toimintamenot	87 766 000
Bruttotulot	22 369 000
Maksullisen toiminnan tulot	19 800 000
Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot	2 550 000
Muut tulot	19 000
Nettomenot	80 850 000

Mainitun valtuuden käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja 500 000 mk vuonna 1998 ja 500 000 mk vuonna 1999. Vastaavien aiemmin myönnettyjen valtuuksien käytön johdosta arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja 791 000 mk vuonna 1996 ja 500 000 mk vuonna 1997. Tutkimusten kustannukset laskutetaan voimayhtiöiltä.

1997 määräraha	80 850 000
1996 määräraha	81 904 000
1995 tilinpäätös	81 774 000

11. Lääkelaitos

Selvitysosa: Lääkelaitos vastaa lääkkeiden, terveydenhuollon laitteiden ja tarvikkeiden sekä lääkehuollon ja veripalvelutoiminnan valvonnasta.

Lääkelaitoksen suoritteiden kokonaiskysyntä riippuu olennaisesti EU:n lääkevalvontajärjestelmän kehittymisestä. Sen edellyttämät asiantuntijatehtävät lisääntyvät. EU:n keskitetyssä järjestelmässä myönnettyjen lääkevalmisteiden myyntilupien lukumäärä kasvaa. Lääkelaitos tehostaa tiedottamista lääkkeistä, terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista sekä EU:n puitteissa harjoitettavasta standardointityöstä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut lääkelaitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

Lääkevalvonta: Lääkevalmisteiden ennakkovalvonta eli myyntilupajärjestelmä varmistaa väestön käyttöön tulevien lääkkeiden tehon, turvallisuuden ja laadun. Lääkelaitos toimii aktiivisesti yhteistyössä muiden jäsenvaltioiden ja EU:n toimielimien kanssa Suomen kannalta keskeisissä lääkevalvontaan liittyvissä kysymyksissä. Lääkevalmisteiden myyntilupahakemukset käsitellään EU:n edellyttämissä määräajoissa. Aktiivisella lääkeinformaatiolla edistetään lääkehoitokäytäntöjen tarkoituksenmukaisuutta ja turvallisuutta. Informaation perusteeksi tuotetaan haittavaikutuksiin ja lääkkeiden käyttöön perustuvaa tutkimustietoa. Lääkelaitos osallistuu myös Euroopan farmakopeaa koskevan yleissopimuksen (SopS 34/82) ja muun kansainvälisen yhteistyön edellyttämällä tavalla lääkkeiden ja niiden käyttöön liittyvien välineiden ja tarvikkeiden laatuvaatimusten ja tarkastusmenetelmien yhdenmukaistamiseen.

Terveydenhuollon laitteet ja tarvikkeet: Markkinavalvonnassa keskitytään CE-merkinnän oikeaan käyttöön Suomessa valmistetuissa I tuoteluokan laitteissa ja tarvikkeissa. Aktiivista markkinatarkkailua lisätään. Markkinavalvonnan tietovarantojen liittäminen osaksi EU:n tietojenvaihtojärjestelmää aloitetaan. Laitteiden ja tarvikkeiden materiaalien seurantaa ja arviointia kehitetään. Laiteturvallisuutta edistävää tietopalvelua alan teollisuudelle ja käyttäjille lisätään. Osallistutaan eurooppalaiseen ja muuhun kansainväliseen standardointityöhön sopimusten edellyttämällä tavalla.

Hallinto ja sisäiset palvelut: Lääkelaitos osallistuu lääkehuoltoa ja terveydenhuollon laitteita ja tarvikkeita koskevien lainmuutosten vaikutusten seurantaan. Lääkelaitoksen tietojärjestelmiä parannetaan ulkoisten vaatimusten ja sisäisten seurantatarpeiden mukaisesti tietoturvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen.

Lääkelaitoksen talousarvio perustuu nettobudjetointiin. Lääkelaitoksen menot katetaan pääosin valvonta- ja palvelutoiminnasta saatavilla maksuilla. Terveydenhuollon laitteiden ja tarvikkeiden valvonta on kuitenkin pääasiassa ei-maksullista toimintaa. Lääkelaitoksen suoritteista perittävät maksut määräytyvät lääkelaitoksesta annetun lain (35/93) 4 §:ssä tarkoitettua maksua lukuunottamatta valtion maksuperustelain mukaisesti.

Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:

	1996 mk	1997 mk
Maksullisen toiminnan tulot	29 755 000	29 668 000
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset	24 942 400	27 866 290*)
Käyttöjäämä	4 812 600	1 801 710
— % tuloista	16	6
Osuus yhteiskustannuksista	4 064 000	3 758 600
Ylijäämä (+)/alijäämä (—)	+748 600	—1 956 890
— % tuloista	3	—7
Tulot % kustannuksista	103	94

*) Vuoden 1997 laskelmassa palkat ja palkkiot on ilmoitettu bruttomääräisinä ja muihin henkilöstökustannuksiin sisällytetty lomarahat, työnantajan sosiaaliturva-, eläke- ja vakuutusmaksut.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 7 658 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon uudisrakennuksen aiheuttamat lisäinvestointimenot yhteensä 220 000 mk sekä 1 000 000 mk EY-direktiivien edellyttämien laiteinvestointien ja EU-tietoliikennemenojen kasvun johdosta.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	37 356 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	26 956 000
Muut toimintamenot	10 400 000
Bruttotulot	29 698 000
Maksullisen toiminnan tulot	29 668 000
-julkisoikeudelliset suoritteet	29 518 000
-muut suoritteet	90 000
-muut tulot	60 000
Muut tulot	30 000
Nettomenot	7 658 000

1997 määräraha	7 658 000
1996 määräraha	5 198 000
1995 tilinpäätös	2 193 000

(74.) *Talonrakennukset* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen määräraha on budjetoitu momentille 28.64.74.

1996 määräraha 10 000 000

12. Valtion koulukodit

Selvitysosa: Koulukodin tehtävänä on opettaa ja hoitaa käytöshäiriöisiä lapsia ja nuoria yhteistyössä heidän perheidensä kanssa. Toiminnan tavoitteena on peruskoulunsa suorittanut nuori, jolla on ammatillinen koulutus tai valmius keskiasteen opintoihin ja jolla on pysyviä ihmissuhteita.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut valtion koulukodeille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

Koulukodit monipuolistavat palvelujaan siten, että avohuollon ja laitoshuollon saumakohtaan asettuvia palveluja kehitetään. Yhteistyötä lasten ja nuorten psykiatrian kanssa lisätään ja kehitetään sisällöllisesti.

Valtion koulukotien talousarvio perustuu nettobudjetointiin.

Koulukotien (7 laitosta vuonna 1997) arvioidaan tuottavan maksullisina palveluina muun muassa seuraavat palvelut asiakkailleen:

	1995	1996	1997
Hoitovuorokausi	36 598	34 200	32 746
Asumis- ja hoitopalvelut (vrk)	7 348	6 250	9 330
Koulupaikat (pv)	982	748	698
Kriisihoito (vrk)	641	505	325
Jälkihoito (pv)	37	37	25

Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:

	1995 mk	1996 mk	1997 mk
Maksullisen toiminnan tulot, liiketaloudelliset suoritteet	40 214	36 893	37 267
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset	31 333	29 791	30 860
Käyttöjäämä	8 881	7 102	6 407
— % tuloista	22	19	17
Osuus yhteiskustannuksista	12 012	14 668	14 771
Ylijäämä (+)/alijäämä (—)	—3 131	—7 566	—8 364
— % tuloista	—8	—21	—22
Tulot % kustannuksista	93	83	82

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 373 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös perhekotitoiminnasta aiheutuvien palkkioiden ja muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion koulukotien menot katetaan pääasiassa kuntien maksamilla korvauksilla.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina valtion maksuperustelain (150/92) nojalla annetun sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen mukaiset kuntien maksamat korvaukset ja muut toiminnan tulot.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot, maksullisen toiminnan erillismenot	45 800 000
Bruttotulot	37 427 000
Maksullisen toiminnan tulot	37 267 000
Muut tulot	160 000
Nettomenot	8 373 000
1997 määräraha	8 373 000
1996 määräraha	9 667 000
1995 tilinpäätös	9 644 000

(74.) *Talonrakennukset* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta.

1996 määräraha	4 000 000
1995 tilinpäätös	570 000

13. Työsuojelun piirihallinto

Työsuojelun piirihallinto tehtävineen siirretään sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle 1.4.1997 lukien.

Selvitysosa: Työsuojelun valvonnan vaikuttavuutta parannetaan. Työsuojelupiirien toiminnan pääosa suunnataan niille työpaikoille ja toimialoille, joilla on eniten työntekijöitä sekä vakavia ja kansantaloudellisesti merkittäviä työsuojeluongelmia. Työpaikkoihin suuntautuvassa toiminnassa tuodaan esille työsuojelun merkitys myös tuottavuuden kohottajana sekä kustannuksia alentavana toimintana.

Työsuojeluvalvonnassa pyritään siihen, että työpaikat yhä enenevässä määrin itse arvioivat olosuhteitaan ja ryhtyvät tarvittaviin toimenpiteisiin työolosuhteiden parantamiseksi. Tätä toimintaa tuetaan vahvistamalla työpaikkojen ja viranomaisten välistä vuorovaikutteista toimintatapaa, kehittämällä riskinarviointia sekä valvomalla ja opastamalla työpaikkoja työsuojelun toimintaohjelmien laadinnassa.

Työolosuhde- ja työsuhdesäännösten edellyttämän minimitason noudattamisen valvonnalla turvataan terveellisyyden ja turvallisuuden vähimmäistaso sekä työpaikkojen tasavertaiset kilpailuedellytykset. Lainsäädännön muutoksista tiedotetaan ja valvonnassa otetaan erityisesti huomioon muuttunut lainsäädäntö.

Työssäolevan väestönosan työkykyä ylläpitävää toimintaa jatketaan ottaen erityisesti huo-

mioon ikääntyvät työntekijät. Tapaturma- ja ammattitautitaajuuksien alentamiseen pyritään erityisesti toimialoilla, joilla tapaturma- ja ammattitautitaajuudet ja niiden määrät ovat suurimmat. Päämääränä on pitää tapaturmataajuus enintään vuoden 1993 tasolla tapaturmavaarallisimmilla toimialoilla. Valvonnalla tuetaan työpaikkojen omaehtoista toimintaa tukija liikuntaelinsairauksien torjunnassa sekä henkisen hyvinvoinnin edistämisessä. Työterveyshuollon kattavuutta ja toimivuutta parannetaan sekä kehitetään työpaikkojen, työterveyshuollon ja työsuojeluviranomaisten yhteistyötä erityisesti tuki- ja liikuntaelinsairauksien torjunnassa ja henkisen hyvinvoinnin edistämisessä.

Kemiallisten aineiden lisääntyvästä käytöstä johtuvia haittoja ja vaaroja torjutaan. Tavoitteena on työpaikkojen omaehtoisen toiminnan lisääminen kemiallisten vaarojen ja riskien arvioinnissa siten, että vuoden 1998 loppuun mennessä merkittävillä työpaikoilla on käytössä luotettavat kemiallisten haittojen ja vaarojen arviointimenetelmät.

Markkinatarkkailua kehitetään ja suunnattuja markkinavalvontahankkeita kohdistetaan valikoituihin tuoteryhmiin yhteistyössä muiden valvontaviranomaisten kanssa.

Kehitetään pienyrityksille sopivia valvonta- ja tiedottamismenetelmiä sekä edistetään pienten työpaikkojen työsuojelutietouden kehittymistä.

Sekä työsuhde- että työolosuhdeasioihin liittyvään asiakasaloitteiseen palvelukysyntään vastataan. Selvitetään asiakasaloitteisen palvelutoiminnan vaikuttavuutta ja laatua sekä kustannuksia.

Työsuojelupiirien erikoistumista ja erityisasiantuntemusta ja piirien välistä yhteistyötä kehitetään. Työsuojeluun liittyviä tietojärjestelmiä kehitetään edelleen.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 80 439 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös ulkomailla olevien suomalaisten alusten tarkastustoiminnan ja työsuojelun valvonnasta annetun lain (131/73) 15 §:n mukaisista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Pääluokan selvitysosan perusteluihin viitaten määräraha on 466 henkilötyövuoden palkkaus- ja muiden menojen siirtoa momentilta 34.03.21 1.4.1997 lukien.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	80 792 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	53 000
Muut toimintamenot	80 739 000
Bruttotulot	353 000
Maksullisen toiminnan tulot, muut suoritteet	53 000
Muut tulot	300 000
Nettomenot	80 439 000
1997 määräraha	80 439 000

14. Valtion mielisairaalat

Selvitysosa: Valtion mielisairaaloiden tehtävänä on tuottaa oikeuspsykiatrian suppean erikoisalan hoito- ja tutkimuspalveluja koko maata varten. Valtion mielisairaaloissa suoritetaan mielentilatutkimuksia, hoidetaan mielisairaita ja muita mielenterveyshäiriöitä potevia henkilöitä, joiden hoitaminen on erityisen vaarallista tai vaikeaa sekä hoidetaan muitakin mielenterveyden häiriöitä potevia henkilöitä, mikäli se hoidon järjestämisen kannalta on tarkoituksenmukaista. Niuvanniemen sairaala toimii Kuopion yliopiston oikeuspsykiatrian klinikkana ja huolehtii oikeuspsykiatrian suppean erikoisalan koulutuksesta.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut valtion mielisairaaloille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

Toiminnan vaikuttavuutta tehostetaan oikeuspsykiatrisen tietotaidon lisäämisen sekä henkilöstön jatko- ja täydennyskoulutuksen avulla. Toimintaa kehitetään kokonaisvaltaisen hoidon, kasvatuksen ja kuntoutuksen suuntaan. Yhteistyötä muun terveydenhuollon, sosiaalihuollon sekä koti- ja ulkomaisten yliopistojen ja muiden koulutusorganisaatioiden kanssa jatketaan. Toiminnan laadun arviointimenetelmiä kehitetään nykyistä luotettavammaksi.

Toiminnan tuottavuutta parannetaan erityistason psykiatrisen sairaanhoidon vaatimuksiin sopivan hoitotyön kehittämisen ja työnohjaus-

järjestelmän kehittämisen avulla. Lisäksi parannetaan toiminnan mittausmenetelmiä ja seurantajärjestelmiä.

Toiminnan taloudellisuutta toteutetaan siten, että erityistason sairaanhoidon kustannukset säilyvät kilpailukykyisellä tasolla.

Tavoitteiden saavuttamiseksi sairaaloissa on meneillään kehittämishankkeita, joista keskeisimpiä ovat tietojenkäsittelyn ja tietohallinnon kehittämishankkeet. Lisäksi laskentatointa kehitetään nettobudjetoinnin vaatimuksia vastaavaksi.

Sairaaloiden toimintaan keskeisesti vaikuttavien potilasvirtojen ohjaukseen kiinnitetään entistä enemmän huomiota.

Eräitä valtion mielisairaaloiden toiminnan laajuutta kuvaavia suoritteita:

	1996 (arvio)	1997 (arvio)
Hoitopäiviä	121 675	127 550
Mielentilatutkimuksia	105	125
Mielentilatutkimuspäiviä	4 280	4 300

Maksullisen palvelutoiminnan tunnuslukutaulukko:

	1995 1 000 mk	1996 1 000 mk	1997 1 000 mk
Maksullisen toiminnan tulot	109 606	113 100	115 912
— liiketaloudelliset suoritteet	105 448	109 000	110 612
— muut tulot	4 158	4 100	5 300
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset	69 990	75 373	75 930
Käyttöjäämä	+39 616	+37 727	+39 982
— % tuloista	36	33	34
Osuus yhteiskustannuksista	34 493	36 704	36 978
Ylijäämä (+)/alijäämä (—)	+5 123	+1 023	+3 004
— % tuloista	5	1	3
Tulot % kustannuksista	105	101	103

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 9 020 000 mk.

Selvitysosa: Valtion mielisairaaloiden menot katetaan pääasiassa kuntien maksamilla korvauksilla. Mielentilatutkimuksen ja Niuvanniemen sairaalan oikeuspsykiatrian yliopisto-opetuksen ja alan tieteellisen tutkimustoiminnan sekä vailla kotipaikkaoikeutta olevien Suomen kansalaisten hoidosta aiheutuvat menot katetaan budjettirahoituksella, joiden osuus kokonaiskustannuksista on yhteensä 9 020 000 mk.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina valtion maksuperustelain (150/92) nojalla annetun sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen mukaiset kuntien maksamat korvaukset, muut maksullisen toiminnan tulot ja korvaukset opetus- ja tutkimustoimintaan.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	124 932 000
Maksullisen toiminnan menot	114 912 000
Muut toimintamenot	10 020 000
Bruttotulot	115 912 000
Maksullisen toiminnan tulot	110 612 000
Muut tulot	5 300 000
Nettomenot	9 020 000
1997 määräraha	9 020 000
1996 määräraha	9 080 000
1995 tilinpäätös	20 771 000

15. Perhekustannusten tasaus

51. *Äitiysavustus* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 58 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää äitiysavustuslain (477/93) mukaisten äitiysavustusten maksamiseen. Määrärahasta maksetaan myös äitiyspakkauksista menevä arvonlisävero ja yleiskulut.

Selvitysosa: Äitiysavustuksen määrä on 760 mk vuonna 1997. Avustuksen saajia arvioidaan

vuonna 1997 olevan 61 700. Äitiysavustuksen nostaa rahana noin 20 % siihen oikeutetuista synnyttäjistä muiden ottaessa avustuksen äitiyspakkauksena.

1997 määräraha	58 000 000
1996 määräraha	59 100 000
1995 tilinpäätös	60 000 000

52. *Lapsilisät* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 337 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää lapsilisälain (796/92) mukaisten lapsilisien maksamiseen.

Selvitysosa: Lapsilisiä maksetaan alle 17-vuotiaista lapsista. Momentilta arvioidaan maksettavan lapsilisiä vuonna 1997 keskimäärin 1 089 300 lapsesta. Yksinhuoltajien lapsia näistä on noin 142 000. Yksinhuoltajalle lapsilisä maksetaan korotettuna 200 markalla jokaisesta lapsesta. Lapsilisää saavia perheitä arvioidaan vuonna 1997 olevan noin 615 000. Lapsilisien määrät vuonna 1997 ovat seuraavat:

	lapsilisä mk/kk
1. lapsi	535
2. lapsi	657
3. lapsi	779
4. lapsi	901
5. lapsi	1 023

1997 määräraha	8 337 000 000
1996 määräraha	8 315 000 000
1995 tilinpäätös	8 726 616 555

16. Yleinen perhe-eläke

50. *Yleinen perhe-eläke* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 248 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää perhe-eläkelain (38/69) mukaisten eläkkeiden maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi perhe-eläkelain muuttamisesta siten, että lakia tarkistetaan teknisesti kansaneläkejärjestelmän muutosten johdosta. Lainmuutoksella ei ole taloudellisia vaikutuksia.

Perhe-eläkkeitä arvioidaan vuoden 1997 lopussa olevan 39 000, joista leskeneläkkeitä on 12 000 ja lapseneläkkeitä 27 000.

1997 määräraha	248 000 000
1996 määräraha	250 000 000
1995 tilinpäätös	249 399 870

17. Työttömyysturva

Selvitysosa: Työttömyysasteen arvioidaan olevan 15,4 % vuonna 1997. Työttömyysturvan peruspäivärahaa arvioidaan maksettavan vuonna 1997 keskimäärin 124 mk päivältä yhteensä 9,3 miljoonalta päivältä ja ansioturvan mukaista päivärahaa keskimäärin 222 mk päivältä yhteensä 54,9 miljoonalta päivältä.

Eduskunta on hyväksynyt talousarvioon liittyvän esityksen työttömyysturvalain muuttamisesta muun muassa siten, että työssäolo- ja paluuehtoa pidennetään, sovitellun päivärahan määräytymistä muutetaan, omavastuuaikaa pidennetään ja samalla se asetetaan vain kerran 500 päivän päivärahaoikeuden aikana. Lisäksi ikääntyvien pitkäaikaistyöttömien lisäpäiväoikeutta rajoitetaan, mutta samalla heille taataan mahdollisuus kuntoutukseen, koulutukseen tai tuettuun työllistymiseen.

Työttömyysturvauudistukseen liittyen hallituksen 10.9.1995 päivätyssä kannanotossa on varauduttu käyttämään vuonna 1997 300—500 milj. mk työttömän henkilön oikeuteen saada ansioon suhteutettua päivärahaa vastaava toimeentuloturva ammatillisen koulutuksen ajalta. Hallitus onkin asettanut selvitysmiehet tekemään ehdotuksen uudesta työttömyysturvaan liittyvästä ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestelystä ns. koulutusvakuutuksesta. Järjestelmää varten ehdotetaan myönnettäväksi momentille 33.17.52 300 000 000 mk.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut työttömyysturvalle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

Työttömyysturvan tavoitteena on kohtuullisen taloudellisen toimeentulon takaaminen kaikille työttömille. Suomi on ratifioinut ILO:n

sopimuksen nro 168, jossa asetetaan vaatimuksia työttömyysturvan tasolle ja täten sitoutunut ILO:n sopimuksen mukaisen turvan tasoon. Kohtuullinen toimeentulo määritellään vähimmäistoimeentulona ja suhteessa aikaisempiin tuloihin.

Tavoitteena on kehittää edelleen eri etuuksien keskinäistä yhteensopivuutta siten, että etuuksien tasot ja rahoitus eivät tarkoituksen vastaisesti ohjaa ihmisiä järjestelmästä toiseen. Erityisesti on tavoitteena edistää nuorten ja pitkään työttömänä olleiden hakeutumista koulutukseen, kuntoutukseen, työkokeiluun ja työhön harjaantumiseen.

Tavoitteena on seurata, että vuoden 1997 alusta työttömyysturvaan tehtäville muutoksille asetetut tavoitteet toteutuvat.

Tavoitteena on hallinnon toimivuuden parantaminen muun muassa suurentamalla työttömyyskassojen kokoa ja kehittämällä niistä yhä ammattitaitoisemmin toimivia sekä selkeyttämällä sääntöjä kassan jäsenten tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi.

50. *Valtionosuus työttömyyskassoille* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 710 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää työttömyyskassalain (603/84) mukaisen valtionosuuden maksamiseen työttömyyskassoille.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioon liittyvän esityksen laiksi työttömyyskassalain (603/84) muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta siten, että ansioon suhteutetun päivärahan rahoitusosuuksia muutetaan. Esityksen mukaan työnantajien rahoitusosuus on 40,0 %, vakuutettujen 5,5 % ja valtion osuus 54,5 %. Lomautuspäivärahat rahoitetaan kuitenkin siten, että työnantajan rahoitusosuus on 67,5 %, vakuutettujen 5,5 % ja valtion osuus 27,0 %. Lisäksi esityksen mukaan työnantajan työttömyysvakuutusmaksu porrastetaan edelleen maksettavan palkkasumman mukaan. Työttömyysvakuutusmaksu olisi 1 % palkkasumman ensimmäisen viiden miljoonan markan osalta. Muilta osin maksu olisi 4 %.

Tähän liittyen hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi vuodelta 1997 perittävästä palkansaajan työttömyysvakuutusmaksusta. Vakuutusmaksu on 1,5 % palkasta. Maksun tuotolla rahoitetaan osittain työeläkelisää ja osittain valtionosuutta ansioon suhteutetun työttömyyspäivärahan menoista. Lisäksi maksun tuotosta käytetään 80 000 000 mk työttömyyskassojen jäsenmaksujen tasaukseen. Rahoitusjärjestelyyn liittyen on määrärahan mitoituksessa otettu vähennyksenä huomioon 1 755 000 000 mk.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta päivärahoissa ja eräissä muissa etuuksissa 1.1.1997 lukien siten, että eläkemaksun ja työttömyysvakuutusmaksun vaikutus otetaan huomioon työttömyyspäivärahaan vaikuttavien ansiotulojen määrittelyssä. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 180 000 000 mk.

Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta siten, ettei palkkatason noususta johtuvaa peruspäivärahan tarkistusta tehdä vuonna 1997. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 80 000 000 mk.

Luvun selvitysosan perusteluihin viitaten määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 510 000 000 mk työttömyysturvan kokonaisuudistuksen johdosta. Lisäksi rahoitusosuuksien muutokset siirtävät kustannusvastuuta päivärahamenoista valtiolta työnantajille 1 280 000 000 mk.

1997 määräraha	4 710 000 000
1996 määräraha	5 350 000 000
1995 tilinpäätös	7 216 153 865

51. *Työttömyysturvalain mukainen perusturva* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 150 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää työttömyysturvalain (602/84) mukaisen perusturvan maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta siten, ettei palkkatason noususta johtuvaa peruspäivärahan tarkistusta tehdä vuonna 1997. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 60 000 000 mk.

Luvun selvitysosan perusteluihin viitaten määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 95 000 000 mk työttömyysturvan kokonaisuudistuksen johdosta.

Momentin määrärahan tarpeeseen vaikuttaa vähentävästi työmarkkinatuki momentille 34.06.52.

1997 määräraha 1 150 000 000
1996 määräraha 1 400 000 000
1995 tilinpäätös..... 2 780 000 000

52. *Koulutusajan toimeentulon turvaaminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 300 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää työttömyysturvajärjestelmään liittyvän koulutusajan toimeentulon turvaamiseen.

Selvitysosa: Luvun selvitysosan perusteluihin viitaten hallituksen tarkoituksena on luoda järjestelmä koulutusajan toimeentulon turvaamiseksi. Tätä koskeva selvitystyö on meneillään ja tarvittavat hallituksen esitykset annetaan eduskunnalle kevätistuntokaudella 1997.

1997 määräraha 300 000 000

18. Sairausvakuutus

60. *Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 55 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää sairausvakuutuslain (364/63), Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain (610/91) ja kuntoutusrahalain (611/91) mukaisten valtion osuuksien maksamiseen. Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain mukaisen harkinnanvaraisen kuntoutuksen kustannuksiin saa käyttää sairausvakuutusrahaston varoista enintään 426 000 000 mk.

Selvitysosa: Sairausvakuutus rahoitetaan ensisijaisesti vakuutettujen ja työnantajien vakuutusmaksuilla. Sairausvakuutuslain mukaan valtio suorittaa 13 % päivärahoista sekä äitiys-, isyys- ja vanhempainrahoista. Lisäksi valtio suorittaa ETA- ja EU-sopimusten nojalla ulkomaille maksettavat sairaanhoitokustannukset sekä sopimuksista aiheutuvien kustannusten korvaukset julkiselle terveydenhoitojärjestelmälle. Valtion on myös suoritettava ns. takuusuorituksena sairausvakuutusrahastoon sellainen määrä, että rahaston pääoma kalenterivuoden päättyessä on 1/10 sairausvakuutuksen vuotuisista kokonaiskustannuksista. Vuodesta 1992 alkaen sairausvakuutuslain 59 §:n 1 momentti on ollut väliaikaisesti muutettuna siten, että sairausvakuutusrahaston edellä määriteltyjen varojen on kalenterivuoden päätyttyä oltava vähintään 8 % sairausvakuutuksen vuotuisista kokonaiskustannuksista.

Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sairausvakuutuslain ja kansaneläkelain muuttamisesta siten, että sairausvakuutusrahaston varat ovat kalenterivuoden päättyessä vähintään 8 % sairausvakuutuksen kustannuksista.

Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sairausvakuutuslain ja kansaneläkelain väliaikaisesta muuttamisesta siten, että vähimmäismäärän ylittävältä osalta sallitaan tarvittaessa Kansaneläkelaitoksen sairausvakuutusrahaston ja kansaneläkerahaston varojen siirtäminen rahastosta toiseen väliaikaisesti vuonna 1997. Esityksessä määritellään myös vuodelta 1997 suoritettavat sairausvakuutusmaksut. Esityksen mukaan yksityisen sektorin työnantajan, kunnan ja kuntayhtymän sekä kunnallisten liikelaitosten työnantajien sairausvakuutusmaksu on 1,60 %, valtion ja sen laitosten 2,85 % ja muiden julkisen sektorin työnantajien 6,85 % palkoista. Vakuutetun sairausvakuutusmaksu on vuonna 1997 1,90 penniä äyriltä kuitenkin siten, että se on 2,35 penniä äyriltä 80 000 äyriä ylittävältä tulon osalta. Tämän lisäksi eläketuloa saavalta peritään ylimääräistä sairausvakuutusmaksua 3,00 penniä äyriltä. Kunnallisten työnantajien sairausvakuutusmaksun muutos alentaa sairausvakuutusrahaston tuottoja arviolta 600 000 000 mk vuonna 1997. Kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen muutos pienentää vakuutettujen äyrimäärää. Tämä alentaa sairausvakuutusrahaston tuottoja arviolta 105 000 000 mk.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta siten, että 13 % valtionosuudesta vuoden 1997 osalta sairaus- ja vanhempainpäivärahaan luovutaan. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 800 000 000 mk lainmuutoksen johdosta.

Työntekijäin eläkemaksu ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu otetaan huomioon päivärahoissa ja eräissä muissa etuuksissa 1.1.1997 lukien siten, että maksujen vaikutus

otetaan huomioon sairaus- ja vanhempainpäivärahaan vaikuttavien ansiotulojen määrittelyssä. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 180 000 000 mk lainmuutoksen johdosta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta siten, että kuntoutusrahan vähimmäismäärää ei tarkisteta indeksin muutosta vastaavasti. Sairaus- ja vanhempainpäivärahan vähimmäismääriä ei myöskään tarkisteta indeksin muutosta vastaavasti. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 5 000 000 mk.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta siten, että aikuisten järjestelmällisen hammashuollon korvaamisen laajentaminen lykätään 1.1.2000 saakka. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 370 000 000 mk lainmuutoksen johdosta.

Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sairausvakuutuslain väliaikaisesta muuttamisesta siten, että kalliita ja hoitokäytännöltään vakiintumattomia lääkkeitä ei korvata sairausvakuutuksesta vuonna 1997.

Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kansaneläkelain, sairausvakuutuslain ja työttömyysturvalain muuttamisesta siten, että Kansaneläkelaitoksen sosiaalivakuutustoimikunnat lakkautetaan 1.1.1997 lukien. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 2 000 000 mk.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta siten, että adoptio- ja keskoslasten vanhempien asemaa parannetaan. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 4 000 000 mk.

Kun hallituksen esitykset on otettu huomioon sairausvakuutuksen menot ja valtionosuudet vuonna 1997 ovat seuraavat:

	Milj. mk
Etuusmenot	
Sairauspäivärahat	2 590
Vanhempainrahat yhteensä	3 154
Sairaanhoitokorvaukset	4 675
Kuntoutusmenot	1 145
Muut etuusmenot	690
Yhteensä	12 254
Valtion osuus	
Sopimusten nojalla maksettavat sairaanhoitokustannusten korvaukset	8
Päivä- ja vanhempainrahat	0
Valtion osuus kokonaismenoista	45
Maatalousyrittäjien työterveyshuolto	2
Yhteensä	55
1997 määräraha	55 000 000
1996 määräraha	50 000 000
1996 lisämääräraha	—40 000 000
1995 tilinpäätös	1 191 300

19. Eläkevakuutus

Selvitysosa: Eläketurva muodostuu työeläkkeestä sekä sitä täydentävästä kansaneläkkeestä. Työeläkkeet rahoitetaan työnantajien ja vakuutettujen vakuutusmaksuilla. Työeläkkeet ovat pääosin talousarvion ulkopuolella lukuunottamatta valtion eläkkeitä. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla valtio osallistuu merimieseläkkeiden, yrittäjäeläkkeiden ja maatalousyrittäjäeläkkeiden rahoitukseen.

Kansaneläkkeet, joiden osuus on noin neljännes kokonaiseläkemenosta rahoitetaan pääasiassa työnantajan vakuutusmaksuilla sekä valtion varoista.

50. *Valtion osuus merimieseläkekassan menoista* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 140 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää merimieseläkelain (72/56) 4 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion osuus merimieseläkemenoista on 1/3.

Eläkkeiden saajia arvioidaan vuoden 1997 lopussa olevan noin 8 520.

1997 määräraha	140 000 000
1996 määräraha	134 000 000
1995 tilinpäätös	128 721 901

51. *Valtion osuus maatalousyrittäjien eläkelaista johtuvista menoista* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 050 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien

eläkelain (467/69) 13 §:n ja sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/90) 41 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio korvaa maatalousyrittäjien eläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksut ja sijoitusten tuotto eivät niihin riitä, ryhmähenkivakuutuksen korvausmenoista valtion osuus on kuitenkin 1/3. Maatalousyrittäjien eläkemeno kasvaa eläkeläisten määrän lisääntyessä. Maatalousyrittäjien määrän väheneminen ja työtulojen aleneminen johtavat maksutulon pienenemiseen, mikä yhdessä eläkemenon kasvun kanssa lisää valtion osuutta automaattisesti. Hallituksen säästöpäätöksen mukaisesti kasvua on hillitty yleisillä eläkepoliittisilla ratkaisuilla ja pienentämällä maatalousyrittäjien eläkemaksun alennusta. Valtion osuuden etuusmenoista arvioidaan vuonna 1997 olevan 74 %.

Maksettavia eläkkeitä arvioidaan vuoden 1997 lopussa olevan noin 236 000 ja vakuutettuja noin 123 000.

1997 määräraha	2 050 000 000
1996 määräraha	1 948 000 000
1995 tilinpäätös	2 048 103 789

52. *Valtion osuus yrittäjien eläkelaista johtuvista menoista* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 490 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää yrittäjien eläkelain (468/69) 10 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio korvaa yrittäjäeläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksurahasto ei niihin riitä.

Yrittäjien eläkelain mukaisia eläkkeitä arvioidaan vuoden 1997 lopussa olevan noin 114 400.

1997 määräraha	490 000 000
1996 määräraha	400 000 000
1995 tilinpäätös	390 339 818

60. *Valtion osuus kansaneläkelaista johtuvista menoista* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 044 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kansaneläkelain (347/56) 59 §:n ja 62 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen ja lapsen hoitotuesta annetun lain (444/69), vammaistuesta annetun lain (124/88) sekä eläkkeensaajien asumistuesta annetun lain (591/78) mukaisten etuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Vuonna 1996 Kansaneläkelaitoksen osuus lisäosamenoista on 55 % valtion vastatessa lisäosamenoista muilta osin. Tähän liittyen on vuoden 1996 alusta lukien toteutettu pohjaosan eläkevähenteisyys, joka asteittain yhdistää kansaneläkkeen pohjaosan ja lisäosan kansaneläkkeeksi.

Valtion on myös suoritettava ns. takuusuorituksena kansaneläkerahastoon sellainen määrä, että kansaneläkerahaston varat joulukuun vuosimaksuilla vähennettynä kalenterivuoden päättyessä ovat vähintään 1/10 kansaneläkevakuutuksen vuotuisista kustannuksista. Kansaneläkelain 59 §:n 2 momentti on kuitenkin muutettu väliaikaiseksi vuodesta 1995 alkaen siten, että kansaneläkerahaston edellä määriteltyjen varojen on kalenterivuoden päättyessä oltava vähintään 8 % kansaneläkevakuutuksen vuotuisista kustannuksista.

Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sairausvakuutuslain ja kansaneläkelain muuttamisesta siten, että kansaneläkerahaston varat ovat kalenterivuoden päättyessä vähintään 8 % kansaneläkevakuutuksen kustannuksista. Edelleen esityksen mukaan Kansaneläkelaitoksen osuus on 71 % kansaneläkemenoista valtion vastatessa menoista muilta osin. Lisäksi vakuutetun kansaneläkevakuutusmaksu poistetaan.

Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sairausvakuutuslain ja kansaneläkelain väliaikaisesta muuttamisesta siten, että vähimmäismäärän ylittävältä osalta sallitaan tarvittaessa Kansaneläkelaitoksen sairausvakuutusrahaston ja kansaneläkerahaston varojen siirtäminen rahastosta toiseen väliaikaisesti vuonna 1997. Esityksen mukaan yksityisen työnantajan kansaneläkemaksu on 2,40, 4,00 tai 4,90 % palkoista riippuen poistojen määrästä ja suhteesta maksettaviin palkkoihin. Kunnan, kuntayhtymän sekä kunnallisten liikelaitosten työnantajan kansaneläkemaksu on 3,15 % palkoista. Tämä alentaa kansaneläkerahaston tuottoja arviolta 400 000 000 mk vuonna 1997. Muiden julkisen sektorin työnantajien kansaneläkemaksu on 3,95 % palkoista.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen Kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 1997, jonka mukaan Kansaneläkelaitos saa vuonna 1997 arvonlisäveron tuotosta 2 400 000 000 mk, joka on vähennyksenä otettu huomioon määrärahan mitoituksessa.

Ns. täyskustannusvastuuseen siirtyminen liikenne- ja tapaturmavakuutuksessa toteutetaan

vuoden 1997 osalta perimällä maksu, joka keskimäärin vastaa vahingoittuneiden hoidosta julkiselle terveydenhuollolle aiheutuneita kustannuksia. Maksun tuotoksi arvioidaan 307 000 000 mk, mikä on vähennyksenä otettu huomioon määrärahan mitoituksessa.

Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kansaneläkelain muuttamisesta muun muassa siten, että kansaneläkkeen määrässä otetaan huomioon ulkomailta maksettavat eläkkeet.

Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi eläkkeensaajien asumistukilain muuttamiseksi siten, että kuntien rahoitusosuudesta kansaneläkkeensaajien asumistukeen luovutaan 1.1.1997 lukien. Samalla asumistuen määräytymistä tarkistetaan. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 507 000 000 mk lainmuutoksen johdosta. Rahoitusmuutosta vastaava vähennys on tehty kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuuteen momentilla 33.32.30.

Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kansaneläkelain, sairausvakuutuslain ja työttömyysturvalain muuttamisesta siten, että Kansaneläkelaitoksen sosiaalivakuutustoimikunnat lakkautetaan 1.1.1997 lukien. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 2 000 000 mk.

Kun hallituksen esitykset on otettu huomioon, kansaneläkevakuutuksen menot ja valtionosuudet vuonna 1997 ovat seuraavat:

	Milj. mk
Etuusmenot	
Kansaneläkemenot	16 605
Muut etuusmenot	580
Yhteensä	17 185
Valtion osuudet	
Valtion osuus kansaneläkemenoista	4 160
Valtion osuus lapsen hoitotuista, vammaistuista ja eläkkeensaajien asumistuista	1 730
Valtion osuus kokonaismenoista (KEL 59 §)	1 154
Yhteensä	7 044

1997 määräraha	7 044 000 000
1996 määräraha	5 370 000 000
1996 lisämääräraha	—40 000 000
1995 tilinpäätös	1 167 069 233

20. Tapaturmavakuutus

53. *Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 87 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/81) 15 §:n ja sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta maatalousyrittäjille annetun lain (118/91) 10 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannukset jakaantuvat perusturva- ja lisäturvaosuuteen. Lain mukaan valtion välitön osuus kokonaiskustannuksista on 33,8 %. Perusturvaosuus rahoitetaan Kansaneläkelaitoksen ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kautta. Sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta maatalousyrittäjille aiheutuvat kustannukset maksetaan kokonaan valtion varoista.

Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sairausvakuutuksen mukaisen omavastuuajan korvaamisesta maatalousyrittäjille annetun lain muuttamisesta 1.7.1997 lukien. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 5 000 000 mk.

Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain muuttamisesta 1.7.1997 lukien siten, että maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannusten kasvua hillitään tarkistamalla tapaturmamaksun kohtaantoa. Edelleen esityksen mukaan maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslakia muutetaan 1.1.1997 lukien siten, että valtion osuus poistetaan vapaaehtoisesta lisäeläketurvasta. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 5 000 000 mk.

Ns. täyskustannusvastuuseen siirtymisestä johtuva kokonaiskustannus on maatalousyrit-

täjän tapaturmavakuutuksessa arviolta 27 000 000 mk, josta aiheutuva valtion osuus on otettu määrärahan mitoituksessa huomioon.

Vakuutustapahtumien lukumääräksi vuonna 1997 arvioidaan noin 11 100.

1997 määräraha	87 000 000
1996 määräraha	103 000 000
1995 tilinpäätös	94 900 000

21. Rintamaveteraanieläkkeet

Selvitysosa: Rintamaveteraanien ja heidän omaistensa toimeentuloturvaa ja terveydenhuoltoa käsitellään luvuissa 33.21 ja 22. Luvun 33.21 momenteilta maksetaan rintamasotilaseläkkeitä ja rintamalisiä sekä rintamaveteraanien varhaiseläkkeitä. Luvun 33.22 momenteilta maksetaan muun muassa sotainvalideille ja heidän omaisilleen korvauksia sekä korvataan ja maksetaan rintamaveteraanien ja heidän puolisoidensa kuntoutuksesta aiheutuvia menoja ja rahoitetaan sotainvalidien sairaskotien ja kuntoutus- ja hoitolaitosten ylläpitoa.

52. *Rintamasotilaseläkkeet ja asumistuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 900 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää rintamasotilaseläkelain (119/77) nojalla suoritettavien eläkkeiden, eläkkeensaajien asumistukilain (591/78) nojalla rintamasotilaseläkkeisiin suoritettavien asumistukien sekä ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain (988/88) mukaisen rintamalisän maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi rintamasotilaselakelain muuttamisesta siten, että rintamalisä irrotetaan kansaneläkkeestä itsenäiseksi etuudeksi. Lainmuutoksella ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

Rintamalisän saajia arvioidaan olevan vuoden 1997 lopussa 187 000 ja ylimääräisen rintamalisän saajia 105 000.

1997 määräraha	900 000 000
1996 määräraha	965 000 000
1996 lisämääräraha	—10 000 000
1995 tilinpäätös	1 013 928 949

53. *Rintamaveteraanien varhaiseläke* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää rintamaveteraanien varhaiseläkelain (13/82) nojalla suoritettavien varhaiseläkkeiden maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon eläkekannan pieneneminen.

1997 määräraha	200 000
1996 määräraha	500 000
1995 tilinpäätös	147 317

22. Sotilasvammakorvaukset ja eräät kuntoutustoiminnan menot

50. *Sotilasvammakorvaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 755 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää sotilasvammalain (404/48) ja muiden siihen liittyvien lakien nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sotilasvammalain muuttamisesta siten, että asunnon muutostöiden korvaukseen oikeuttavia edellytyksiä lievennetään. Tasa-arvon toteuttamiseksi sotilasvammalakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että naissotainvalidit tulevat samaan asemaan miessotainvalidien kanssa korvausturvan suhteen. Samoin ehdotetaan, että myös vanhemmat saisivat huoltoeläkettä sodan johdosta kuolleen ainoan tyttären jälkeen. Lisäksi lievävammaisten kuntoutuskiertoa nopeutetaan. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 18 000 000 mk säädösmuutosten johdosta. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 700 000 mk korvausten maksatusmenojen siirtona momentille 28.05.21.

Pääosa sotilasvammakorvauksista muodos-

tuu elinkoroista, täydennyskoroista, sairaanhoito- ja kuntoutuskustannuksista ja sotainvalidien leskille ja lapsille maksettavista huoltoeläkkeistä.

Elinkoron ja huoltoeläkkeiden saajia arvioidaan vuonna 1997 olevan 53 100, joista elinkoron saajia on 33 600.

1997 määräraha	1 755 000 000
1996 määräraha	1 880 000 000
1996 lisämääräraha	—60 000 000
1995 tilinpäätös	1 747 617 174

(51.) *Valtion korvaus sotilastapaturmista ja palvelussairauksista* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen määräraha on budjetoitu momentille 28.06.50.

1996 määräraha	13 000 000
1995 tilinpäätös	8 530 464

55. *Valtion korvaus sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 170 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää sotainvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten käyttökustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Sotainvalidien laitosten perustamiskustannukset sekä niistä vuonna 1997 aiheutuvat lainojen lyhennykset ja korot rahoitetaan ylläpitäjäyhteisöjen pääsääntöisesti 10 prosentin omavastuuta lukuunottamatta Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta myönnettävillä avustuksilla.

Sotainvalidien laitosten hoitopaikkoja arvioidaan olevan yhteensä 1 539 ja sotainvalidien ja heidän aviopuolisoiden kesken jaettuja hoitopäiviä yhteensä 458 000. Tarjouskilpailulla pyritään hillitsemään laitosten hoitopäivä- ja hoitokäyntikertahintojen nousua sekä huolehtimaan kuntoutus- ja laitoshuoltopalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista. Korvaus käyttökustannuksiin suoritetaan hoitopäivä- ja hoitokäyntikertahinnoista tehtävän sopimuksen perusteella.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 160 000 000 mk, mikä otetaan huomioon myönnettäessä raha-automaattiavustuksia.

1997 määräraha	170 000 000
1996 määräraha	170 000 000
1995 tilinpäätös	292 500 000

56. *Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 12 100 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää sotainvalidien puolisoiden ja vaikeavammaista sotainvalidia hoitaneiden leskien sekä sotaleskien kuntoutustoimintamenojen maksamiseen sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien perusteiden mukaan.

Käyttösuunnitelma:

	mk
Sotainvalidien puolisoiden ja vaikeavammaista sotainvalidia hoitaneiden leskien kuntoutustoiminta	10 700 000
Sotaleskien kuntoutustoiminta	1 400 000
Yhteensä	12 100 000

Selvitysosa: Kuntoutettavien määrän arvioidaan vuonna 1997 olevan 1 450, josta sotaleskien osuus on noin 180. Kuntoutusjakson pituus on 2—3 viikkoa kuntoutettavaa kohti.

Tarjouskilpailulla pyritään hillitsemään kuntoutus- ja hoitolaitosten hoitopäivähintojen kustannusten nousua sekä huolehtimaan kuntoutuspalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista.

1997 määräraha	12 100 000
1996 määräraha	12 100 000
1995 tilinpäätös	12 150 000

57. *Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää sosiaali- ja terveysministeriön määräämin perustein rintama-avustuksen maksamiseen eräille vaikeissa olosuhteissa Virossa ja muualla entisen Neuvostoliiton alueella eläville, Suomen puolustusvoimissa vuosien 1939—1945 sotiin osallistuneille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille.

Määrärahaa saa käyttää myös avustusten maksamisesta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu ja momentin määräraha on muutettu kaksivuotiseksi siirtomäärärahaksi. Rintama-avustuksiin tarkoitettu määräraha on vuosina 1995—1996 sisältynyt tämän momentin määrärahaan.

Avustuksen piirissä olevia arvioidaan vuonna 1997 olevan 600 henkilöä.

1997 määräraha 1 500 000
1996 määräraha 2 200 000
1995 tilinpäätös 2 900 000

59. *Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/88) nojalla rintamaveteraanien kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös rintamaveteraanikuntoutuksen tutkimusmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 165 000 000 mk, joka rahoitetaan Raha-automaattiyhdistyksen tuottovaroista momentilta 33.92.59.

Tarjouskilpailulla pyritään hillitsemään kuntoutus- ja hoitolaitosten hoitopäivähintojen kustannusten nousua sekä huolehtimaan kuntoutuspalvelujen laatuun liittyvistä kysymyksistä.

Kuntoutettavien määrän arvioidaan vuonna 1997 olevan 26 000.

1997 määräraha 5 000 000
1996 määräraha 5 000 000
1995 tilinpäätös 12 000 000

23. Muu sodista kärsineiden turva

30. *Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 23 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää sotasiirtolaisten yhteiskunnallisesta huollosta annetun lain (423/40) 6 §:n nojalla kunnille suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää Maikkulan vanhainkodista eri laitoksiin hoidettavaksi siirrettyjen huollettavien huoltoja hoitokustannusten korvaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveydenhuollon laitoksiin sijoitettujen sotasiirtolaisten määrä vähenee ja sen arvioidaan vuonna 1997 olevan 160.

Määrärahasta arvioidaan tarvittavan 10 000 000 mk valtion korvausten ennakoiden ja 13 000 000 mk valtion korvausten loppuerien maksamiseen.

1997 määräraha 23 000 000
1996 määräraha 29 000 000
1995 tilinpäätös 23 173 103

28. Muu toimeentuloturva

Mikäli momentin 33.28.30 määrärahoja jää käyttämättä, saadaan säästynyt osa kyseisen momentin määrärahasta käyttää momentin 34.07.30 vastaaviin menoihin.

30. *Valtion korvaus kunnille eräiden Suomeen muuttavien henkilöiden toimeentulotuen sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää eräiden Suomeen muuttavien henkilöiden toimeentulotuen kustannusten sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannusten korvaamiseen kunnille valtioneuvoston määräämin perustein.

Selvitysosa: Suomeen muuttavien valtioneuvoston päätöksen (1054/90) tarkoittamien henkilöiden määrä oli vuonna 1995 noin 1 300 ja vuonna 1996 maahamme saapuvien määräksi arvioidaan noin 2 000.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 31 800 000 mk vuonna 1995 tai sitä ennen ja 25 000 000 mk vuonna 1996 maahamme saapuneiden henkilöiden toimeentulotuen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannusten korvaamisesta vuonna 1996 aiheutuvina menoina. Korvaukset maksetaan kunnille jälkikäteen.

Pääluokan selvitysosan perusteluihin viitaten määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 54 800 000 mk siirtona momentille 34.07.30.

1997 määräraha	2 000 000
1996 määräraha	48 500 000
1995 tilinpäätös	45 838 750

50. *Sotilasavustus* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 52 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää sotilasavustuslain (781/93) mukaisten sotilasavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Sotilasavustuksen piirissä arvioidaan vuonna 1997 olevan noin 11 600 henkilöä.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sotilasavustuslain muuttamisesta siten, että sotilasavustuksen perusavustukseen ei tehdä indeksitarkistusta vuosina 1997 ja 1998.

1997 määräraha	52 000 000
1996 määräraha	48 800 000
1995 tilinpäätös	47 000 000

(66.) *Eräät avustukset vanhusten huoltoon* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen määräraha on budjetoitu momentille 24.50.66.

1996 määräraha	6 000 000
1995 tilinpäätös	5 900 000

29. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto

Mikäli momentin 33.29.61 määrärahoja jää käyttämättä, saadaan säästynyt osa kyseisen momentin määrärahasta käyttää momentin 34.07.61 vastaaviin menoihin.

Selvitysosa: Vastaanoton tavoitteena on edistää maahanmuuttajien sosiaalista, taloudellista ja kulttuurista tasa-arvoa, osallistumista ja sopeutumista yhteiskuntaan ja ehkäistä maahanmuuttajuudesta johtuvaa syrjäytymistä. Tarkoituksena on tukea maahanmuuttajien edellytyksiä ottaa vastuu yhteiskuntaan sopeutumisestaan. Pakolaisten vastaanoton järjestävät kunnat. Kunnalle maksetaan korvausta valtion varoista toimeentulotuesta, palvelujen järjestämisestä ja vastaanoton yleishallinnosta aiheutuvista menoista. Turvapaikanhakijoiden vastaanoton järjestää ja rahoittaa valtio. Turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten vastaanottotoiminnan tulee muodostaa joustava, tehokas ja valmiusluonteinen järjestelmä.

Sosiaali- ja terveysministeriölle kuuluvat pakolaisasiat siirretään työministeriöön 1.3.1997. Eduskunta on hyväksynyt turvapaikanhakijoiden vastaanottoasemista ja -keskuksista annetun lain (1465/91) muuttamisen siten, että vastaanottoyksiköt voivat toimia asianomaisen ministeriön alaisina.

61. *Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 40 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta aiheutuvien menojen maksamiseen valtioneuvoston määräämin perustein. Lisäksi määrärahaa saa käyttää pakolaisten maahantulomatkojen järjestämisestä, lähtömaassa suoritettavista terveystarkastuksista sekä koulutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen, pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottotoiminnassa työskentelevien henkilöiden palkkausmenojen ja muiden toimintamenojen maksamiseen sekä vastaanottotoimintaa edistävän koulutuksen ja tiedotustoiminnan järjestämiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää pakolaisten oman kulttuurin tukemisesta sekä vastaanoton toteuttamiseksi erityistilanteissa tarpeellisten palvelujen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 1 000 000 mk turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten oikeusapupalvelujen hankkimiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään 129 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen. Vuoden 1997 pakolaiskiintiö on noin 500 henkilöä.

Selvitysosa: Vuonna 1997 varaudutaan noin 500 uuden kiintiöpakolaisen ja 500 perheenyhdistämisohjelman puitteissa tulevan omaisen vastaanottoon. Uusia turvapaikanhakijoita arvioidaan tulevan 1 000, joista yhden kolmasosan arvioidaan saavan myönteisen päätöksen. Turvapaikanhakijoiden arvioidaan olevan keski-

määrin 12 kuukautta vastaanottojärjestelmän piirissä.

Pääluokan selvitysosan perusteluihin viitaten määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 220 650 000 mk sekä 129 henkilöä siirtona momentille 34.07.61.

1997 määräraha	40 000 000
1996 määräraha	300 244 000
1995 tilinpäätös	312 186 387

32. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto

Selvitysosa: Vuoden 1997 alusta lukien kuntien valtionosuusjärjestelmää uudistetaan siten, että valtionosuuden määräytymisperusteita tarkistetaan ja kunnan valtionosuus määritellään laskennallisten kustannusten ja vakioidun kunnan omarahoitusosuuden perusteella. Uudistus on kuvattu yksityiskohtaisemmin luvun 26.97 perusteluissa. Kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistuksen vaikutukset on otettu huomioon momentilla 33.32.30.

Luvun momentit 30 ja 31 kuuluvat sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/92, STVOL) piiriin. Näiden momenttien osalta on oheisessa taulukossa esitetty eräitä toiminnan laajuutta koskevia tietoja.

Kannustinloukkutyöryhmän ehdotusten mukaisesti uudistetaan pienten lasten hoidon tukijärjestelmää. Kunnallisen päivähoito-oikeuden laajennuttua kaikkia hoitoikäisiä koskevaksi pienten lasten hoitoon annettavaa tukea yhtenäistetään eri hoitomuotojen kesken. Päivähoitomaksut saatetaan yhtenäisiksi koko maassa. Maksu muodostuu tasamaksusta ja tulosidonnaisesta hoitolisästä. Kunnalla on mahdollista päättää korkeammasta maksuluokasta ja maksuvapaudesta. Perheen valitessa muun hoitomuodon kuin kunnallisen päivähoidon perheellä on oikeus hoitorahaan ja pienituloisuuden perusteella hoitolisään, jotka korvaavat nykyisistä tukimuodoista lasten kotihoidontuen ja kokeiluluonteisesti eräissä kunnissa maksettavan päivähoidon palvelurahan. Uudistuksen laajuuden ja teknisen toimeenpanon vaatiman ajan vuoksi muutokset tulevat voimaan päivähoidon seuraavan toimintavuoden alusta eli 1.8.1997 lukien. Uudistuksesta ei aiheudu lisäkustannuksia.

Kannustinloukkutyöryhmän ehdotusten mukaisesti parannetaan toimeentulotuen ja asumistuen yhteensovitusta. Asumistuen tasoa korotetaan erityisesti pienituloisten osalta, jolloin toimeentulotuen tarve vähenee. Samalla toimeentulotuen rakennetta korjataan sisällyttämällä perusosaan asumismenojen omavastuuna 20 prosenttia asumismenoista ja siirtämällä ns. informaatiomenot erikseen korvattaviksi menoiksi. Toimeentulotukimenojen arvioidaan alenevan uudistuksen johdosta vuositasolla noin 400 milj. mk. Muutokset toteutetaan vuoden 1997 alusta siten, että valtion asumistukimenot lisääntyvät 200 milj. mk ja kuntien toimeentulotukimenot vähenevät vastaavasti 200 milj. mk. Toimeentulotukimenojen vähenemisen johdosta sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia vähennetään valtionosuuslainsäädännön mukaisesti 53 milj. mk. Jotta kannustinloukkutyöryhmän ehdotukset saadaan toteutettua valtion talousarvion kannalta kustannusneutraalisti, vähennetään kuntien valtionosuuksia lisäksi 147 milj. mk. Tämä vähennys on valtionosuusjärjestelmän uudistus huomioon ottaen selkeintä tehdä opetusministeriön pääluokassa.

Ehkäisevä toiminta: Tavoitteena on terveellisten elämäntapojen edistäminen, sosiaalisesti ja terveydellisesti turvallisten työ- ja elinolojen sekä yhteisvastuuta kantavien yhteisöjen aikaansaaminen.

Kehitetään eri toimenpiteiden sosiaalisten ja terveydellisten vaikutusten arviointia kunnissa. Huolehditaan uudistetun Terveyttä kaikille 2000 -yhteistyöohjelman toimeenpanosta ja seurannasta. Hyödynnetään TK—2000 -kuntaprojektien ja ehkäisevän sosiaalipolitiikan kuntaprojektin kokemuksia.

Tehostetaan nuorten ja työikäisten terveyskasvatusta sekä tupakoinnin vähentämistä ja ehkäisevää päihdetyötä.

Lisätään syrjäytymistä ja turvattomuutta ehkäiseviä toimenpiteitä. Erityisesti huomiota kiinnitetään heikoimmassa asemassa oleviin ryhmiin.

Ympäristöterveydenhuollon toimintaedellytykset terveysvalvonnan toimeenpanemiseksi turvataan.

Sosiaali- ja terveyspalvelut: Tavoitteena on palvelujen kattavuuden sekä perustoimeentulon ja peruspalvelujen turvaaminen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimivuutta ja taloudellisuutta parannetaan muuttamalla palvelurakennetta avohuoltopainotteiseksi, yhteensovittamalla toimintoja, tehostamalla voimavarojen käyttöä sekä lisäämällä tarkoituksenmukaista hoidon porrastusta.

Erityistä huomiota kiinnitetään avohoitoon siirtyneiden mielenterveyspotilaiden asemaan ja ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin palveluiden ja hoidon tason ja tasapuolisuuden turvaamiseksi.

Lähipalveluja kehittämällä toteutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteinen alueellinen väestövastuu peruspalveluista ja samalla lisätään asukkaiden osallistumismahdollisuuksia.

Kehitetään toimeentulotukimenettelyä.

Kuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon eräitä laajuustietoja

	Arvio 1996	Arvio 1997
Kunnallinen toimeentuloturva ja lasten kotihoidon tuki		
Toimeentulotuki, kotitalouksien määrä	356 000	320 000
Toimeentulotuki, saajien määrä	625 000	560 000
Ehkäisevä toimeentulotuki, saajien määrä	18 000	18 000
Elatustuki, saajien määrä	105 000	105 000
Sosiaalipalvelut		
Kodinhoitoapu, kotitalouksien määrä	125 000	125 000
Tukipalvelut, saajien määrä	100 000	100 000
Lasten päivähoito, paikkojen määrä	205 000	208 000
Vanhainkodit, paikkojen määrä	22 500	22 500
Omaishoidontuki, saajien määrä	14 000	14 000
Vanhusten palveluasuminen, asuntojen määrä	14 000	15 000
Kansanterveystyö		
Sairaansijojen määrä	22 600	22 500
Avohoitokäynnit lääkärillä (milj.)	9,8	9,8
Terveyden- ja sairaanhoitaja, käyntien määrä (milj.)	10,7	10,8
Hammashuolto, käyntien määrä (milj.)	5,2	5,2
Valvottu kotisairaanhoito, käyntien määrä (milj.)	3,5	3,5
Erikoissairaanhoito		
Sairaansijojen määrä	23 000	22 000
Hoitopäivien määrä (milj.)	6,4	6,2
Hoitojaksojen määrä (milj.)	0,9	0,9
Keskimääräinen hoitojakso (päiviä)	7,5	7,0
Avohoitokäyntien määrä (milj.)	5,1	5,2

30. *Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 13 495 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää eräiden sosiaali- ja terveydenhuollon lakien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/92) ja sen nojalla annetussa valtakunnallisessa suunnitelmassa hyväksyttyjen käyttökustannusten valtionosuuksien maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kuntien valtionosuuslain mukaisten tasausten maksamiseen.

Selvitysosa: Luvun 26.97 perusteluihin viitaten hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta osana kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamista. Määrärahan mitoituksessa on luvun 26.97 perusteluihin viitaten vähennyksenä otettu huomioon 1 881 000 000 mk valtionosuuden alentamisen johdosta, momentin 33.19.60 perusteluihin viitaten 502 000 000 mk eläkkeensaajien asumistukeen liittyvän järjestelyn johdosta ja 35 000 000 mk lääkäreiden koulutustoiminnan korvausjärjestelmän uudistamiseen liittyvänä siirtona momentille 33.32.33.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 5 000 000 mk laitoshoitoa koskevan lainsäädännön 1.4.1995 tapahtuneen muuttumisen johdosta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi lasten kotihoidon tuesta annetun lain (797/92) väliaikaisesta muuttamisesta siten, että lasten kotihoidon tuen perusosaan ja lisäosan tulorajaan ei tehdä indeksitarkistusta vuonna 1997.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen eräiden elatusapujen sitomisesta elinkustannuksiin annetun lain (660/66) väliaikaisesta muuttamisesta siten, että lakia ei sovelleta lapsen elatuksen turvaamisesta annetun lain (122/77) nojalla maksettavaan elatustukeen vuosina 1997 ja 1998.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/77) muuttamisesta siten, että vastuu opetuksen järjestämisestä vaikeimmin kehitysvammaisille siirretään 1.8.1997 lukien opetusviranomaisten tehtäväksi. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 3 000 000 mk siirtona momentille 29.40.30.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen pienten lasten hoidon tukemista koskevan lainsäädännön uudistamisesta 1.8.1997 lukien. Pienten lasten hoidon tukijärjestelmä yhtenäistetään erityisesti lasten kunnallisesta päivähoidosta perittävien maksujen, lasten kotona tapahtuvan hoidon tukemisen sekä yksityisen päivähoidon tukemisen osalta. Uudistus toteutetaan luvun selvitysosan perusteluissa esitetyllä tavalla.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sosiaalihuoltolain (710/82) muuttamisesta 1.1.1997 lukien siten, että vanhempien tulot otetaan nykyistä laajemmin huomioon annettaessa toimeentulotukea nuorille henkilöille. Lisäksi toimeentulotuen myöntämisperusteita tarkistetaan. Toimeentulotukimenoja vähentävät myös asumistukijärjestelmään tehtävät parannukset. Muutokset toteutetaan luvun perusteluissa esitetyllä tavalla. Edellä olevan johdosta määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 53 000 000 mk. Lisäksi on toimeentulotukimenojen säästöä vastaavana valtionosuuksien vähennyksenä otettu huomioon 147 000 000 mk momentilla 29.40.30.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 75 000 000 mk terveydenhuollon rakenteiden ja organisaatioiden uudistamisen johdosta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvät esitykset laeiksi lääkelain (395/87), sairausvakuutuslain (364/63), sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/92) ja erikoissairaanhoitolain (1062/89) väliaikaisesta muuttamisesta 1.1.1997 lukien siten, että kalliit ja käyttötarkoitukseltaan vielä vakiintumattomat lääkkeet voidaan luovuttaa sairaala-apteekista ja lääkekeskuksesta. Muutos olisi voimassa 31.12.1997 saakka. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 40 000 000 mk lainmuutosten johdosta siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisiin kustannuksiin perustuvaa kunnan omarahoitusosuutta vähennetään 8 markalla kutakin kunnan asukasta kohden.

Määrärahan mitoituksessa on sosiaali- ja terveysministeriön osuutena otettu lisäyksenä huomioon 1 448 000 000 mk verotuloihin perustuvana valtionosuuksien tasauslisänä ja 305 000 000 mk kuntien valtionosuuslainsäädännön muuttamiseen liittyvänä siirtymätasauslisänä sekä vähennyksenä 1 770 000 000 mk verotuloihin perustuvana valtionosuuksien tasausvähennyksenä ja 290 000 000 mk kuntien valtionosuuslainsäädännön muuttamiseen liittyvänä siirtymätasausvähennyksenä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuus lasketaan sosiaalihuollon ja terveydenhuollon määräytymistekijöiden, kunnan syrjäisyyden ja kunnan omarahoitusosuuden perusteella. Valtionosuus suoritetaan yhtenä kokonaisuutena. Kunnalle maksettavassa valtionosuudessa otetaan huomioon sosiaali- ja terveysministeriön osuus kuntien valtionosuuslain mukaisista tasauksista.

Sosiaalihuollon laskennalliset kustannukset määritellään kunnan asukasluvun, ikärakenteen, palvelu- ja jalostusaloilla työskentelevien osuuden, työttömyysasteen ja työttömien lukumäärän mukaan. Kunnan valtionosuutta laskettaessa ovat sosiaalihuollon ikäryhmittäiset laskennalliset kustannukset kunnan asukasta kohti vuonna 1997 seuraavat:

0— 6-vuotiaat	22 799 mk
7—64-vuotiaat	1 474 mk
65—74-vuotiaat	2 770 mk
75—84-vuotiaat	15 466 mk
85 vuotta täyttäneet	43 111 mk

Työttömien lukumäärän mukaan määräytyvät laskennalliset kustannukset kunnan työtöntä kohden ovat 1 934 mk ja työttömyysasteen mukaan määräytyvät laskennalliset kustannukset kunnan asukasta kohden 176 mk vuonna 1997.

Terveydenhuollon laskennalliset kustannukset määritellään kunnan asukasluvun, ikärakenteen ja asukkaiden sairastavuuden mukaan. Kunnan valtionosuutta laskettaessa ovat ter-

veydenhuollon ikäryhmittäiset laskennalliset kustannukset kunnan asukasta kohti vuonna 1997 seuraavat:

0— 6-vuotiaat	2 697 mk
7— 64-vuotiaat	3 006 mk
65—74-vuotiaat	7 229 mk
75—84-vuotiaat	13 610 mk
85 vuotta täyttäneet	22 916 mk

Sairastuvuuden mukaan määräytyvät laskennalliset kustannukset kunnan asukasta kohden ovat 1 293 mk vuonna 1997.

Kunnan omarahoitusosuus on 7 720 mk kunnan asukasta kohden vuonna 1997.

Määrärahasta maksettavien vuoden 1996 valtionosuuksien tarkistusten arvioidaan olevan 31 000 000 mk.

1997 määräraha	13 495 000 000
1996 määräraha	15 938 000 000
1995 tilinpäätös	17 942 039 481

31. *Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveyspalvelujen perustamiskustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 421 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää eräiden sosiaali- ja terveydenhuollon lakien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/92) ja sen nojalla annetun valtakunnallisen suunnitelman mukaisiin sosiaali- ja terveyspalvelujen perustamishankkeisiin suoritettavan valtionosuuden maksamiseen.

Vuonna 1997 saadaan vahvistaa kokonaiskustannuksiltaan vähintään 2 000 000 markan määräisiä perustamishankkeita sekä STVOL:n 21 §:n 2 momentissa tarkoitettuja hankkeita siten, että niiden valtionosuuteen oikeuttavat enimmäiskustannukset ovat yhteensä enintään 1 070 000 000 mk.

Selvitysosa: Kunnille ja kuntayhtymille suoritetaan vuosina 1993—1995 vahvistettujen perustamishankkeiden kustannuksiin valtionosuutta 25—70 % ja myöhempinä vuosina vahvistettujen perustamishankkeiden kustannuksiin 25—50 % kustannuksista. Keskimääräinen valtionosuus on vuosina 1993—1995 vahvistettujen perustamishankkeiden osalta 50 % ja myöhempinä vuosina vahvistettujen perustamishankkeiden osalta 42 % kustannuksista.

Vuonna 1997 vahvistettavien perustamishankkeiden valtionosuuteen oikeuttavista enimmäiskustannuksista on kokonaiskustannuksiltaan 2 000 000—25 000 000 markan hankkeiden osuus 958 400 000 mk ja yli 25 000 000 markan määräisten hankkeiden osuus 111 600 000 mk.

Vuonna 1997 vahvistettavista perustamishankkeista arvioidaan aiheutuvan menoja valtiolle 212 000 000 mk vuonna 1997, 204 000 000 mk vuonna 1998 ja 21 000 000 mk vuonna 1999. Vuosina 1993—1996 vahvistetuista perustamishankkeista arvioidaan aiheutuvan menoja valtiolle 209 000 000 mk vuonna 1997 ja 36 000 000 mk vuonna 1998.

1997 määräraha	421 000 000
1996 määräraha	400 000 000
1996 lisämääräraha	60 000 000
1995 tilinpäätös	508 505 026

32. *Valtion korvaus yliopistollista sairaalaa ylläpitävälle sairaanhoitopiirille tutkimustoiminnan kustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 360 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää erikoissairaanhoitolain (1062/89) 47 §:n ja Helsingin yliopistollisesta keskussairaalasta annetun lain (1064/89) 7 §:n mukaisen tutkimustoiminnan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi erikoissairaanhoitolain ja laiksi Helsingin yliopistollisesta keskussairaalasta annetun lain muuttamisesta siten, että sairaanhoitopiirin kuntayhtymälle, jossa on yliopistollinen sairaala, suoritetaan valtion varoista laskennallisin perustein korvausta terveystieteellisestä tutkimustoiminnasta aiheutuviin kustannuksiin. Korvaus perustuu tieteellisten julkaisujen lukumäärään sosiaali- ja terveysministeriön tarkemmin määräämin perustein. Korvaus on tarkoitettu myös yliopistosairaalan erityisvastuualueen muiden terveydenhuollon yksiköiden tutkimustoiminnan tukemiseen.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 290 000 000 mk lääkäreiden koulutuksen siirtona momentille 33.32.33.

1997 määräraha	360 000 000
1996 määräraha	665 000 000
1995 tilinpäätös	670 300 000

33. *Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäreiden koulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 389 800 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää erikoissairaanhoitolain (1062/89) 47 §:n, Helsingin yliopistollisesta

keskussairaalasta annetun lain (1064/89) 7 §:n ja kansanterveyslain (66/72) 40 §:n mukaisen valtion korvauksen maksamiseen lääkärikoulutukseen.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi erikoissairaanhoitolain (1062/89), Helsingin yliopistollisesta keskussairaalasta annetun lain (1064/89) ja kansanterveyslain (66/72) muuttamisesta siten, että terveydenhuollon yksikölle, joka antaa lääkärin peruskoulutusta tai erikoislääkärikoulutusta tai perusterveydenhuollon lisäkoulutusta, suoritetaan valtion varoista laskennallinen korvaus koulutuksen aiheuttamiin kustannuksiin. Korvaus perustuu valmistuneiden lääkärien määriin yliopistosairaaloille maksettavan korvauksen osalta ja koulutuskuukausien määriin muille terveydenhuollon yksiköille maksettavan korvauksen osalta sosiaali- ja terveysministeriön tarkemmin määräämin perustein. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 35 000 000 mk siirtona momentilta 33.32.30 ja 290 000 000 mk siirtona momentilta 33.32.32.

1997 määräraha	389 800 000
1996 määräraha	50 000 000
1995 tilinpäätös	10 552 652

34. *Valtion korvaus kunnille mielentilatutkimuspotilaista sekä potilassiirroista aiheutuviin kustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää mielenterveyslain (1116/90) 32 §:n mukaisten valtion korvausten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös Suomen ja Ruotsin välillä solmitun sopimuksen mukaisista potilassiirroista kunnille ja kuntayhtymille sekä Ruotsin valtiolle aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

1997 määräraha	17 000 000
1996 määräraha	15 800 000
1995 tilinpäätös	11 838 308

36. (33.32.36 ja 37) *Valtionavustus eräiden sosiaali- ja terveyspalveluhankkeiden kustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 700 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää eräiden sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeiden rahoittamisesta annetun lain (1113/85) nojalla pääkaupunkiseudun kunnille hankkeiden kustannuksiin suoritettavan valtionavustuksen ja koron maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös sosiaali- ja terveysministeriön osuuden maksamiseen Helsingin yliopiston terveystieteiden keskuskirjaston toimitilojen rakentamisesta aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Kunnille suoritetaan vuonna 1989 hyväksyttyjen hankkeiden kustannuksiin valtionavustusta 29—66 % kustannuksista ja aikaisempina vuosina hyväksyttyjen hankkeiden kustannuksiin 31—64 % kustannuksista. Keskimääräinen valtionavustus on 36 % kustannuksista.

Maksamattoman valtionavustuksen määrästä maksettava korko on Suomen Pankin peruskorko vähennettynä kahdella prosenttiyksiköllä.

Hyväksytyistä ennen vuotta 1990 aloitetuista hankkeista arvioidaan aiheutuvan menoja valtiolle vuosina 1998—2001 yhteensä 23 600 000 mk.

Terveystieteiden keskuskirjaston rakentamiskustannukset ovat yhteensä 39 300 000 mk, jotka jakautuvat tasan sosiaali- ja terveysministeriön, opetusministeriön ja Helsingin yliopistollinen keskussairaala-kuntayhtymän jäsenkuntien kesken. Sosiaali- ja terveysministeriön osuus 13 100 000 mk maksetaan vuosina 1996 ja 1997.

1997 määräraha	20 700 000
1996 määräraha	37 300 000
1995 tilinpäätös	44 448 378

38. *Valtionosuuden loppuerät kunnille sosiaali- ja terveyspalvelujen eräisiin käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 75 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää eräiden sosiaali- ja terveydenhuollon lakien, kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain (64/86) sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (677/82, SVOL) ja sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/92) nojalla kunnille ennen vuotta 1993 aiheutuneisiin toimeentuloturvan kustannuksiin, lasten kotona tapahtuvan hoidon tukemiseen sekä osittaisen lasten kotihoidon tuen maksamiseen ja sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä ympäristönsuojelun hallinnon käyttökustannuksiin suoritettavan valtionosuuden maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös ympäristönsuojelun hallinnon käyttökustannuksiin vuotta 1990 aikaisemmilta vuosilta suoritettavien valtionosuuksien loppuerien maksamiseen.

Selvitysosa: Käyttökustannushankkeiden

aloittamisvaltuuden nojalla ennen vuotta 1993 aloitetuista SVOL:n mukaisista käyttökustannushankkeista arvioidaan aiheutuvan menoja valtiolle 1 200 000 mk vuonna 1997, 1 200 000 mk vuonna 1998 ja 500 000 mk vuonna 1999.

1997 määräraha	75 000 000
1996 määräraha	75 000 000
1995 tilinpäätös	78 512 450

39. *Valtionosuuden loppuerät kunnille sosiaali- ja terveyspalvelujen eräisiin perustamiskustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 23 100 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää eräiden sosiaali- ja terveydenhuollon lakien, kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain (64/86) sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (677/82, SVOL) nojalla kunnille ennen vuotta 1993 aloitetuista sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä ympäristönsuojelun hallinnon perustamiskustannushankkeista aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtionosuuden maksamiseen.

Vuonna 1997 saadaan hyväksyä ennen vuotta 1990 hyväksyttyjen perustamiskustannushankkeiden toteuttamisohjelmien muutoksia siten, että niiden kokonaiskustannusarviot ovat yhteensä enintään 30 000 000 mk.

Selvitysosa: Perustamiskustannushankkeiden aloittamisvaltuuden nojalla ennen vuotta 1990 hyväksyttyjen perustamiskustannushankkeiden toteuttamisohjelmien muutoksista arvioidaan aiheutuvan menoja valtiolle 13 700 000 mk vuonna 1997. Vastaavien valtuuksien nojalla ennen vuotta 1993 aloitetuista SVOL:n mukaisista perustamiskustannushankkeista arvioidaan aiheutuvan menoja valtiolle 9 400 000 mk vuonna 1997 ja 5 000 000 mk vuonna 1998.

1997 määräraha	23 100 000
1996 määräraha	49 000 000
1995 tilinpäätös	64 290 828

53. Terveyskasvatus ja -valvonta

21. *Terveyskasvatus sekä päihteiden käytön ja tupakoinnin vähentäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 32 850 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää terveyskasvatuksesta, alkoholitiedotuksesta ja valistuksesta sekä toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain (693/76) 27 §:ssä tarkoitetusta toiminnasta ja raittiustyölain (828/82) 10 §:n 1 kohdan nojalla päihteiden käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisemistä tarkoittavasta toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää lyhytaikaisiin tehtäviin tarvittavan henkilökunnan palkkaamiseen.

Selvitysosa: Terveyden edistäminen tukee väestön terveyttä lisäämällä väestön terveystietoja ja -taitoja, antamalla keinoja oman elämän hallintaan ja muiden tukemiseen, lisäämällä terveellisiä valinnanmahdollisuuksia ja edistämällä elinympäristöjen rakentamista terveyttä tukeviksi. Määrärahalla tuetaan terveydenedistämisohjelmia ja niiden tutkimusta, joukkotiedotusta, terveysaineistojen tuotantoa ja koulutusta. Terveyskasvatuksen vaikuttavuutta ja väestön terveystottumusten muutoksia tutkitaan. Yhteishankkeilla tuetaan kuntien edellytyksiä terveyden edistämiseen kunnan eri toimintojen osana. Määrärahalla kootaan terveydenhuollon alalla toimivia tahoja, tuetaan niiden yhteistyötä ja verkottumista ja luodaan eri osa-alueiden osaamiskeskuksia. Määrärahalla ylläpidetään terveyskasvatuksen tavoitteita tukevia atk-, hallinto-, tieto- ja koulutuspalveluja sekä tuetaan Euroopan yhteisöön liittyviä terveyshankkeita.

Suomalaisen alkoholipolitiikan sopeuttaminen Euroopan unionin säädöksiin lisää alkoholin kulutusta, koska alkoholin hintaan ja tarjontaan voidaan vaikuttaa aiempaa vähemmän. Alkoholin kokonaiskulutus, alkoholihaitat ja nuorten alkoholin käyttötiheys ovat kääntyneet nousuun. Matkustajamäärien ja rajavalvonnan muutokset ovat lisänneet alkoholin ja huumeiden tuontia ja salakuljetusta. Tämä edellyttää selvästi aiempaa voimakkaampaa panostusta tiedotukseen, neuvontaan ja koulutukseen.

Talouden kasvusta huolimatta pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyys pysynevät korkeina lähivuosina. Terveydenhuollon palvelujärjestelmät eivät merkittävästi laajentuneet, joten ennaltaehkäisevän ja terveyttä edistävän toiminnan merkitys terveydenhuollossa korostuu. Työttömyyden vaikutuksesta myös kulutustottumukset ovat osittain muuttuneet ja saattavat edelleen muuttua terveyttä huonontavaan suuntaan.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut terveyden edistämiselle, tupakoinnin ja päihteiden käytön vähentämiselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

Terveyden edistämisen rakenteiden vahvistaminen: Tavoitteena on voimavarojen käytön tehostaminen ja toimintojen kehittäminen kokoamalla valtionhallinnon ja järjestöjen toimintoja ja edistämillä osaamiskeskusten syntyä.

Tupakoimattomuus: Tavoitteena on nuorten tupakoinnin aloittamisen ehkäisy, pakkotupakoinnin väheneminen työpaikoilla, kodeissa ja ravintoloissa, ja tupakoinnin lopettamisen tukeminen ammatillisissa oppilaitoksessa ja muissa yleisesti tupakoivissa väestöryhmissä. Toimenpiteiden seurauksena tupakkatuotteiden kokonaiskulutus supistuu 2 %.

Päihdehaittojen vähentäminen: Tavoitteena on nuorten alkoholin humalakäytön ehkäisy ja alkoholin kokonaiskulutuksen kasvun pysäyttäminen.

Terveellisen ravitsemuksen edistäminen: Tavoitteena on väestön ravitsemuksen kohentuminen siten, että liikapainoisten osuus väestössä vähenee, suolan käyttö edelleen vähenee, ravintokuitujen käyttö lisääntyy ja rasvan laatu kehittyy terveyttä edistävään suuntaan. Lasten ja nuorten ravitsemuksen laatua parannetaan päiväkoti- ja kouluruokailua kehittämällä.

Tapaturmien ja tuki- ja liikuntaelinsairauksien ehkäisy: Tavoitteena on luoda tietojärjestelmä ja kehittää toimivat organisatoriset rakenteet koti- ja vapaa-ajan tapaturmien sekä tuki- ja liikuntaelinsairauksien torjuntaan.

Mielenterveyden edistäminen: Tavoitteena on lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen ja toimintaohjelman luominen, väestön ihmissuhteiden ja seksuaalisen terveyden edistäminen, syrjäytymisvaarassa olevien omatoiminen terveyden edistäminen sekä masennuksen ja itsemurhien vähentyminen.

Toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain 27 §:n 1 momentin mukaan valtion tulo- ja menoarvioon on otettava määräraha, joka vastaa vähintään 0,45 % tupakkaveron arvioidusta vuotuisesta tuotosta. Vuoden 1997 talousarvion määräraha vastaa 0,75 % tupakkaveron arvioidusta tuotosta. Päihteiden käytön vähentämisen osalta määräraha vastaa 50 penniä asukasta kohti laskettuna.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 6 650 000 mk alkoholitiedotuksen ja -valistuksen siirtona momentilta 33.02.21.

1997 määräraha	32 850 000
1996 määräraha	27 500 000
1995 tilinpäätös	27 400 000

23. *Terveysvalvonta* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää terveydensuojelulain (763/94), elintarvikelain (361/95) ja geenitekniikkalain (377/95) edellyttämästä terveysvalvonnasta, terveysvalvontatutkimuksesta ja henkilöstön jatko- ja täydennyskoulutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää lyhytaikaisiin tehtäviin tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu erityisesti huomioon terveydensuojelulain edellyttämät asuntojen terveysvalvonnasta ja valvontatutkimustoiminnan kehittämisestä aiheutuvat lisäkulut sekä EU:n alueella tapahtuneesta geenitekniikan valvonnan aktivoitumisesta aiheutuvat kulut. Osa menoista voidaan kattaa tuloilla, jotka on otettu huomioon momentilla 12.33.99.

1997 määräraha	5 000 000
1996 määräraha	3 500 000
1995 tilinpäätös	2 950 000

24. *Tartuntatautien valvonta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää tartuntatautien ehkäisyn ja valistustoiminnan, yllättävien epidemioiden selvittämisen ja seurannan sekä näiden edellyttämän kansainvälisen yhteistyön aiheuttamien menojen maksamiseen.

1997 määräraha	5 000 000
1996 määräraha	5 000 000
1995 tilinpäätös	3 357 192

(43.) *Valtion korvaus eräisiin alkoholiyhtiön menoihin*

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousar-

viosta ja osa sen määrärahasta on siirretty momenteille 33.02.21 ja 33.08.21.

1996 määräraha 16 150 000
1995 tilinpäätös..... 49 149 537

57. Lomatoiminta

40. *Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 676 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun lain (2/85) 23 §:n nojalla kunnille maatalousyrittäjien vuosiloma-, sijaisapu- ja viikkovapaatoiminnan käyttökustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Maatalousyrittäjän vuosiloma on 1.4.1991 lukien 22 päivää.

Momentin 33.57.50 perusteluihin viitaten määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 52 000 000 mk johtavien lomittajien palkkauskustannusten siirtona momentille 33.57.50.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 10 000 000 mk maatalousyrittäjien määrän vähenemisen aiheuttamana kustannussäästönä.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän vuosilomatoimintaan 466 500 000 mk, sijaisaputoimintaan 189 100 000 mk ja viikkovapaatoimintaan 20 400 000 mk.

Määrärahasta arvioidaan tarvittavan 646 000 000 mk valtion korvausten ennakoiden ja 30 000 000 mk valtion korvausten loppuerien maksamiseen.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelutoimintojen laajuustietoja

	Arvio 1997
Vuosilomaan oikeutettuja	59 600
Vuosilomapäivien lukumäärä	1 281 200
Sijaisavun saajia	14 100
Sijaisapupäivien lukumäärä	483 200
Viikkovapaan saajia	10 000
Viikkovapaapäivien lukumäärä	56 100

1997 määräraha 676 000 000
1996 määräraha 738 000 000
1995 tilinpäätös..... 1 078 135 977

42. *Valtion korvaus pienyrittäjien vuosilomajärjestelmän kustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 100 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää pienyrittäjän vuosilomarahasta annetun lain (408/77) 12 §:n nojalla pienyrittäjien vuosilomatoiminnasta aiheutuneisiin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Pienyrittäjän vuosilomarahasta annettua lakia ei sovelleta vuosina 1994—1997. Soveltamatta jättämistä on tarkoitus jatkaa vuosina 1998—1999. Määrärahaa käytetään vuosilomatoiminnasta ennen 1.4.1994 aiheutuneiden kustannusten loppuerien maksamiseen.

1997 määräraha..... 100 000
1996 määräraha..... 100 000
1995 tilinpäätös 1 226 926

50. *Valtion korvaus Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja kunnille maatalousyrittäjien lomituspalvelujen hallintomenoihin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 93 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun lain (2/85) nojalla Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja kunnille lomituspalvelujen hallinnon järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun lain uudistamiseksi siten, että lomituspalvelujen järjestämisvastuu siirretään 1.1.1997 lukien Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle, jolloin palvelujen järjestäminen tulee kunnille asteittain vapaaehtoiseksi. Uudistuksen johdosta määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 40 000 000 mk lomituspalvelujen hallintomenojen siirtona momentilta 26.97.31.

Uudistuksen yhteydessä lomituspalvelulakia on tarkoitus muuttaa myös siten, että johtavien

lomittajien palkkauskustannukset sisältyvät 1.1.1997 lukien lomituspalvelujen hallintomenoihin. Korvaus hallintomenoihin on tarkoitus maksaa laskennallisin perustein niille kunnille, jotka huolehtivat lomituspalvelujen järjestämisestä. Lainmuutoksen johdosta määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 52 000 000 mk johtavien lomittajien palkkauskustannusten siirtona momentilta 33.57.40.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 7 000 000 mk paikallisten hallintoyksikköjen määrän vähentymisen ja toiminnan tehostamisen johdosta.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen hallintomenoihin 5 800 000 mk keskitetyn atk-järjestelmän käyttö- ja investointikustannuksista sekä henkilöstömenojen siirtymävaiheen kustannuksista johtuen.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 8 000 000 mk Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen ja 85 000 000 mk kuntien lomituspalvelujen hallinnon kustannuksiin.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen hallinnon ja henkilöstön laajuustietoja

	Arvio 1997
Koko- ja osapäiväisiä toimihenkilöitä	
Maatalousyrittäjien eläkelaitoksessa ...	7
Kuntia lomituspalvelujen toteutuksessa.	400
Kokopäiväisiä virkoja kunnissa	160
Osapäiväisiä virkoja kunnissa	240
Johtavia lomittajia	320
Vakinaisia lomittajia kunnissa.....	6 500

1997 määräraha	93 000 000
1996 määräraha	2 200 000

92. Raha-automaattiyhdistyksen tuoton käyttö

Selvitysosa: Raha-automaattiasetuksen (676/67) 29 §:n 1 momentin mukaisesti valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha, jonka arvioidaan vastaavan Raha-automaattiyhdistyksen puhtaasta tuotosta asianomaisena varainhoitovuonna avustuksina jaettavaa määrää. Raha-automaattiyhdistyksen tehtyä sille toimitettujen hakemusten pohjalta jakoehdotuksensa valtioneuvosto sosiaali- ja terveysministeriön esittelystä jakaa määrärahan avustuksina asetuksessa tarkemmin mainituille oikeuskelpoisille yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille.

Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta jaettiin vuonna 1996 avustuksia noin 1 409 milj. mk 799 yhteisölle ja säätiölle, jotka toimivat sosiaali- ja terveydenhuollon, nuorisokasvatuksen tai pelastuspalvelun alueella. Kun lisäksi osoitettiin 165 milj. mk tapaturmaviraston käytettäväksi rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menoihin, oli Raha-automaattiyhdistyksen tuoton käyttö yhteensä noin 1 574 milj. mk. Vuoden 1995 tuottoa jäi myöhemmin käytettäväksi noin 190 milj. mk.

Vuonna 1996 myönnetyistä avustuksista oli yleisavustuksia 609 milj. mk, investointiavustuksia 512 milj. mk ja kokeilu- ja projektiavustuksia 288 milj. mk. Avustuksista kohdistui järjestötoimintaan 409 milj. mk, tuki- ja palveluasumiseen 367 milj. mk, sosiaali- ja terveyspalveluihin 530 milj. mk ja loma-, kurssi- ja leiritoimintaan 103 milj. mk.

Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta arvioidaan vuonna 1997 jaettavan avustuksina 1 465 milj. mk. Valtiokonttorin käyttöön osoitetaan lisäksi 165 milj. mk käytettäväksi rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menoihin. Yhteensä tuoton käyttö olisi vuonna 1997 1 630 milj. mk. Vuoden 1996 tuottoa jäisi myöhemmin käytettäväksi 188 milj. mk.

Julkisen talouden tasapainon parantamista koskevien päätösten osana on valtion menoja siirretty Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta katettaviksi niin, että säästövaikutus valtiontalouteen on vuonna 1997 noin 400 milj. mk. Tästä määrästä on 165 milj. mk valtiokonttorille momentilta 33.92.59 rintamaveteraanien kuntoutusta varten osoitettavaa määrärahaa ja 235 milj. mk momentilta 33.92.50 myönnettäviä avustuksia, joita vastaavat menot on aiemmin rahoitettu valtionavustuksin ja -korvauksin. Hallituksen työllisyysohjelmaan ja julkisten rakennusten peruskorjausohjelmaan liittyen avustetaan järjestöjen ylläpitämien vammaisten ja vanhusten palvelutalojen, vanhustentalojen ja vanhainkotien uusia peruskorjaushankkeita vähintään 100 milj. markalla.

Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen rintamaveteraanien kuntoutuksesta

annetun lain (1184/88) muuttamiseksi siten, että kuntoutukseen voidaan vuonna 1997 käyttää myös Raha-automaattiyhdistyksen tuottoa.

50. *Avustukset yksityisten sosiaali- ja terveysalan yhteisöjen kustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 465 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää raha-automaattiasetuksen (676/67) 29 §:n 1 momentissa mainittuihin tarkoituksiin.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut avustustoiminnalle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

Järjestötyö: Toiminta-avustuksilla turvataan järjestöjen keskeisten tiedotus-, neuvonta-, koulutus- ja kehittämistoimintojen jatkumisen edellytykset. Toiminnassa korostetaan vapaaehtoisuutta ja omatoimisuutta.

Ehkäisevällä toiminnalla pyritään vähentämään sosiaalista hyvinvointia uhkaavia tekijöitä ja huono-osaisuutta sekä elämäntapoihin tai ravintotottumuksiin liittyvää sairastavuutta ja vammautumista. Toiminnassa panostetaan muun muassa syrjäytymiskehityksen ja mielenterveysongelmien ehkäisyyn sekä sydän- ja verisuonisairauksien, tuki- ja liikuntaelinsairauksien, tapaturmien ja syövän ehkäisyyn.

Palvelutuotanto: Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen muuttamista avohuoltopainotteiseksi hoitoketjuksi tuetaan.

Avustettavaksi otetaan 1 800 palveluasuntoa ja 350 tukiasuntoa rahoittamalla rakentamista, peruskorjaamista tai ostamista.

Kotipalvelu-, tukihenkilö- ja kriisipalvelutoimintojen sekä päivätoiminnan avustuksia lisätään. Asumisen tukiratkaisuja ja omaistoimintaa sekä perhekuntoutusta ja -neuvontaa tuetaan.

Kokeilu- ja kehittämisavustuksia kohdistetaan erityisesti mielenterveys- ja päihdeongelmaisten, vaikeavammaisten, nuorten työttömien ja vaikeuksissa olevien perheiden projekteihin sekä veteraanien itsenäistä selviytymistä tukeviin projekteihin.

Avustusten jaon valmistelun ja avustuksen saajien toiminnan kehittäminen: Hankkeita koskevia päätöksiä valmisteltaessa hankitaan kunta- ja aluekohtaisia tietoja palvelujen tarpeesta, hankkeen vaikutuksista ja liittymisestä kunnan tai alueen muuhun palvelutoimintaan. Käyttötalouden rahoituksesta hankitaan riittävä varmuus.

Avustuksen hakijoita ohjataan päämäärätietoiseen ja tulokselliseen toimintaan. Järjestöjen yhteistoimintaa aktivoidaan ja erilaisia palveluja tukiverkkoratkaisuja kehitetään.

1997 määräraha	1 465 000 000
1996 määräraha	1 335 000 000
1996 lisämääräraha	73 581 000
1995 tilinpäätös	1 167 807 000

59. *Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot*

Momentille myönnetään 165 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/88) nojalla rintamaveteraanien kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha vähentää vastaavasti määrärahan tarvetta momentilla 33.22.59. Kuntoutustoimintaa kehitetään ja uusia toimintamalleja kokeillaan momentilta 33.92.50 myönnettävillä avustuksilla.

1997 määräraha	165 000 000
1996 määräraha	165 000 000
1995 tilinpäätös	158 000 000

99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut menot

(26.) *Osuus koulutus- ja tutkimuskeskuksen hankkeiden kustannuksiin*

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen määräraha on siirretty momentille 33.99.67.

1996 määräraha	720 000
1995 tilinpäätös	720 000

67. *Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 22 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen, maksuosuuksien ja erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 720 000 mk siirtona momentilta 33.99.(26).

1997 määräraha 22 000 000
1996 määräraha 20 700 000
1995 tilinpäätös 19 732 171

Pääluokan 33 menot luvuittain vuosina 1995—1997

		v. 1995 tilinpäätös 1000 mk	v. 1996 talousarvio 1000 mk	v. 1997 esitys 1000 mk	Muutos 1996—1997 ± 1000 mk	± %
01.	Sosiaali- ja terveysministeriö (400)	127 701	142 187	175 438	+ 33 251	+ 23
02.	Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (400)	85 072	106 392	112 910	+ 6 518	+ 6
03.	Työttömyysturvalautakunta (400)	8 000	8 635	8 699	+ 64	+ 1
04.	Tarkastuslautakunta (090)	7 700	8 311	8 271	— 40	— 0
(05.)	Tapaturmavirasto (400)	45 500	27 010	—	— 27 010	—100
06.	Terveydenhuollon oikeusturva-keskus (400)	9 230	10 101	10 100	— 1	— 0
07.	Työterveyslaitos (450)	153 494	165 795	176 500	+ 10 705	+ 6
08.	Kansanterveyslaitos (450)	188 993	195 932	171 778	— 24 154	— 12
09.	Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus (450)	20 283	22 330	22 330	—	—
10.	Säteilyturvakeskus (450)	113 274	81 904	80 850	— 1 054	— 1
11.	Lääkelaitos (450)	2 193	15 198	7 658	— 7 540	— 50
12.	Valtion koulukodit (420)	11 584	13 667	8 373	— 5 294	— 39
13.	Työsuojelun piirihallinto (400)	—	—	80 439	+ 80 439	—
14.	Valtion mielisairaalat (480)	25 851	9 080	9 020	— 60	— 1
15.	Perhekustannusten tasaus (410)	8 786 617	8 374 100	8 395 000	+ 20 900	+ 0
16.	Yleinen perhe-eläke (410)	249 400	250 000	248 000	— 2 000	— 1
17.	Työttömyysturva (410)	9 996 154	6 750 000	6 160 000	— 590 000	— 9
18.	Sairausvakuutus (410)	1 191	50 000	55 000	+ 5 000	+ 10
19.	Eläkevakuutus (410)	3 734 235	7 852 000	9 724 000	+1 872 000	+ 24
20.	Tapaturmavakuutus (410)	94 900	103 000	87 000	— 16 000	— 16
21.	Rintamaveteraanieläkkeet (410)	1 014 076	965 500	900 200	— 65 300	— 7
22.	Sotilasvammakorvaukset ja eräät kuntoutustoiminnan menot (410)	2 075 698	2 082 300	1 943 600	— 138 700	— 7
23.	Muu sodista kärsineiden turva (410)	23 173	29 000	23 000	— 6 000	— 21
28.	Muu toimeentuloturva (410)	98 739	103 300	54 000	— 49 300	— 48
29.	Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (410)	312 186	300 244	40 000	— 260 244	— 87
32.	Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto (420)	19 330 487	17 230 100	14 801 600	—2 428 500	— 14
53.	Terveyskasvatus ja -valvonta (470)	82 857	52 150	42 850	— 9 300	— 18
57.	Lomatoiminta (420)	1 079 363	740 300	769 100	+ 28 800	+ 4
92.	Raha-automaattiyhdistyksen tuoton käyttö (420)	1 325 807	1 500 000	1 630 000	+ 130 000	+ 9
99.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut menot (400)	23 077*)	21 420	22 000	+ 580	+ 3
	Yhteensä	49 026 835	47 209 956	45 767 716	—1 442 240	— 3

*) Luku sisältää myös Järvenpään sosiaalisairaalan tilinpäätöstiedot

Pääluokka 34
TYÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Hallinnonalan kokonaishenkilöstömäärän arvioidaan vuonna 1997 olevan 3 530 henkilötyövuotta.

Työvoimapalvelujen ja työvoimapoliittisten toimenpiteiden suuntaamisella edistetään työelämän joustavoitumista, tuetaan yritysten tuottavuuskehitystä, kohotetaan työelämän laatua sekä hyödynnetään mahdollisimman hyvin yleisille työmarkkinoille avautuvat työllistymismahdollisuudet.

Työhallinnon päämääränä on työttömyyden asteittainen alentaminen. Erilaisin toimenpitein ylläpidetään ja lisätään edellytyksiä sopeutua rakennemuutoksiin ja ehkäistään työttömyyden muuttumista pysyväksi olotilaksi.

Työvoiman kysynnän kasvu, työmarkkinoiden eriytyminen nopeasti kasvaviin ja toisaalla taantuviin aloihin ja yrityksiin sekä samanaikaisesti korkea pitkittynyt työttömyys asettavat työvoimapolitiikalle erittäin suuria vaatimuksia. Työvoiman kysyntää vastaavan erikoisosaamisen nopea saatavuus on kyettävä turvaamaan. Samalla on huolehdittava siitä, että syrjäytymisvaarassa olevien henkilöiden ammattitaito ja valmiudet ovat mahdollisimman kilpailukykyisiä ja että työhallinnon toimenpitein kyetään edistämään heidän paluutaan työelämään. Työmarkkinatilanne edellyttää työvoimapalveluissa tuntuvaa panostusta työvoiman saatavuuteen, yritysten tarpeiden mukaiseen työvoiman koulutukseen ja tehokkaisiin työnvälityspalveluihin.

Pitkäaikaistyöttömyyttä pyritään edelleen vähentämään tehostamalla työvoimapolitiikkaa ja työmarkkinoiden toimivuutta.

Euroopan sosiaalirahastolta saatava tuki täydentää kansallista työvoimapolitiikkaa. Sosiaalirahaston tavoitteeseen 3 liittyvä ohjelma painottuu toimenpiteisiin, joilla ehkäistään pitkäaikaistyöttömyyttä ja nuorisotyöttömyyttä sekä helpotetaan työelämästä syrjäytymässä olevien siirtymistä takaisin työelämään ja edistetään tasa-arvoa työmarkkinoilla.

Tavoitteen 4 mukaisella ohjelmalla pyritään työttömyyden ennaltaehkäisyyn sopeuttamalla työntekijöitä elinkeinoelämän rakennemuutokseen ja tuotantojärjestelmien kehitykseen. Ohjelmalla edistetään työpaikkojen säilymistä ja uusien työpaikkojen syntymistä.

Lisäksi sosiaalirahasto rahoittaa alueellisten tavoitteiden 6 (harvaanasutut alueet), 2 (taantuvat teollisuusalueet) ja 5b (maaseutualueet) työvoimavarojen kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä, joilla työvoimaa aktivoidaan yrittäjiksi, parannetaan olemassaolevien yritysten kilpailukykyä ja kannattavuutta henkilöstön osaamistasoa nostamalla, lisätään yritysten ja oppilaitosten välistä yhteistyötä sekä kehitetään oppilaitosten koulutussisältöjä vastaamaan elinkeinoelämän tarpeita. Tavoite 6 -ohjelmassa sosiaalirahasto rahoittaa lisäksi pitkäaikaistyöttömiin ja nuoriin sekä työttömyysuhan alaisiin kohdistuvia toimenpiteitä.

Euroopan sosiaalirahaston Employment ja Adapt -yhteisöaloitteiden sekä innovatiivisten pilottiprojektien tavoitteena on työllisyyttä edistävien uudenlaisten menetelmien kokeileminen. Lisäksi sosiaalirahasto osarahoittaa seuraavia yhteisöaloitteita: Interreg II, Leader II, SME ja Pesca.

Työministeriö osallistuu kansallisena osarahoittajana sisäasiainministeriön koordinoimaan Euroopan aluekehitysrahaston tukemiin hankkeisiin kohdentamalla investointimäärärahoja työllisyyden turvaamiseen, valtionapuja kuntien, kuntayhtymien ja muiden julkisten yhteisöjen työllisyysperusteisiin investointeihin sekä myöntämällä työllisyyspoliittista rakennetukea.

Työoloja pyritään edelleen kehittämään niin, että työkyvyn säilyminen ja työstä selviytyminen turvataan nykyistä pidempään ja että ikääntyvän työvoiman tarpeet otetaan työelämässä ja työympäristön kehittämisessä huomioon. Käynnistynyttä työsopimuslain kokonaisuudistusta jatketaan kolmikantayhteistyössä.

Kansallisen työelämän kehittämisohjelmaa ja kansallista tuottavuusohjelmaa jatketaan.

Yrittäjyyden tukeminen on keskeinen toiminta-alue pyrittäessä edistämään työllisyyttä. Laaja yrittäjyyden toimintaohjelma, Yrittäjyysvuosikymmen ja siihen liittyvät toiminnot, nivotaan osaksi työhallinnon palvelukokonaisuutta.

Työhallinnolle laaditaan toiminnallisia strategioita tukeva henkilöstöstrategia yhteistyössä henkilöstön kanssa. Siinä määritellään linjaukset henkilöstön määrään ja rakenteeseen, työvoiman joustoon ja palvelujen organisointiin, henkilöstön kehittämiseen, johtamiseen, henkilöstön työkunnosta huolehtimiseen, työn tuloksellisuuteen ja laatuun sekä palkitsemiseen.

Henkilöstöstrategiassa määritellään käytettävissä olevien henkilövoimavarojen uudelleensuuntaamistarpeet työvoimapiirien välillä. Vuoden 1997 aikana toimeenpantavien järjestelyjen tavoitteena on sopeuttaa hallinto niihin voimavaroihin, joiden oletetaan olevan käytettävissä vuoteen 2000.

Palkkausjärjestelmän uudistussuunnitelma saadaan valmiiksi vuoden 1997 aikana. Palkkaus tulee perustumaan tehtävien vaativuuteen, henkilökohtaiseen osaamiseen ja yksikön tuloksellisuuteen.

Tulosjohtamista täydennetään kehitteillä olevalla laatujärjestelmällä.

Työhallinnon toiminnassa tavoitteena on säilyttää keskimääräinen kustannustaso vuoden 1995 tasolla. Tukitoimenpiteiden osuutta kokonaiskustannuksista pyritään alentamaan edelleen rationalisoimalla hallintotoimintoja.

Työministeriön työsuojeluosastolle ja työsuojelun piirihallinnolle kuuluvat asiat siirretään 1.4.1997 lukien sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle näihin tehtäviin liittyvine määrärahoineen ja henkilötyövuosineen. Työsuojelutehtäviä varten sosiaali- ja terveysministeriöön perustetaan 1.4.1997 lukien työsuojeluosasto, jolle siirretään työministeriön työsuojeluosastolle kuuluneet vastaavat tehtävät. Työsuojelun piirihallinto siirretään niinikään sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle. Uudelleenjärjestelyn johdosta siirretään vastaavia tehtäviä työministeriön hallinnonalalla hoitaneet 578 henkilötyövuotta vastaava henkilöstö ja määrärahat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle.

Täytettyinä olevat virat ja työsopimussuhteiset tehtävät siirretään nimikkeitä ja palvelussuhteen ehtoja muuttamatta.

Yleisen pakolais- ja siirtolaisuuspolitiikan sekä maahanmuuttajien integroitumispolitiikan ja näistä aiheutuvien toimenpiteiden hoitamiseksi toiminnallisesti ja hallinnollisesti tarkoituksenmukaisemmin siirretään työministeriöön sosiaali- ja terveysministeriölle kuuluvat pakolaisasiat sekä sen pakolaistoimistolle kuuluvat IVY- ja Baltian-maiden alueen paluumuuttoasiat tehtävien edellyttämine määrärahoineen ja henkilötyövuosineen.

Pakolais- ja siirtolaisuusasioiden sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta työministeriön hallinnonalalle siirtämisen tavoitteena on asiantuntijuuden säilyttäminen ja kohottaminen muuttoliikettä koskevissa kysymyksissä ottaen huomioon työvoimapoliittisten tavoitteiden lisäksi myös pakolaispolitiikan erityistehtävät siten, että kyetään vastaamaan myös EU:n ja muiden hallitusten välisten järjestöjen edellyttämiin kansainvälisiin haasteisiin. Uudelleenjärjestelyn johdosta siirretään vastaavien tehtävien edellyttämät 149 henkilötyövuotta ja määrärahat momenteilta 33.01.21 ja 33.29.61 sekä määräraha momentilta 33.28.30 pääluokkaan 34 perustettavaan uuteen lukuun 07 (Pakolais- ja siirtolaisuusasiat).

Täytettyinä olevat virat ja työsopimussuhteiset tehtävät siirretään nimikkeitä ja palvelussuhteen ehtoja muuttamatta lukuunottamatta osastopäällikön viran perustamista.

01. Työministeriö

Työministeriöön perustetaan osasto, johon 1.3.1997 lukien siirretään sosiaali- ja terveysministeriölle kuuluvat pakolaisasiat ja sen pakolaistoimistolle kuuluvat IVY- ja Baltian maiden alueiden paluumuuttoasiat näihin tehtäviin liittyvine määrärahoineen ja henkilötyövuosineen.

Selvitysosa: Työministeriön työsuojeluosastolle kuuluvat asiat siirretään 1.4.1997 lukien sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle näihin tehtäviin liittyvine määrärahoineen ja henkilötyövuosineen.

Työministeriön organisaatiota uudistetaan "Tulosohjaus II" -hankkeen linjausten mukaisesti. Ministeriöorganisaation tehtäviksi jäisi

eduskunnan ja valtioneuvoston valmistelutehtävät, alaisen hallinnon tulosohjaus ja eräät kansainväliset, erityisesti EU:in liittyvät tehtävät.

Kansallisen työelämän kehittämisohjelman ja kansallisen tuottavuusohjelman tavoitteena on edistää Suomen kansainvälistä kilpailukykyä, työllisyyttä ja toimeentuloa sekä työelämän laatua.

Sisäisen tarkastuksen painopistealueita ovat EU:n kanssa yhdessä toteutettavat projektit ja niihin liittyvät hallinnolliset järjestelmät, työvoimapoliittinen aikuiskoulutus ja palkkaturvajärjestelmä.

Toiminnan seurannassa ja ohjauksessa painotetaan erityisesti työvoimapalveluiden toimivuuden ja vaikuttavuuden arviointia sekä työvoimapalveluiden ja tukityön yhteensovitusta.

Tieto-taito -vientiä jatketaan edelleen vuonna 1997. Vienti on vastikkeellista ja perustuu työhallinnon asiantuntemuksen myyntiin.

20. *Kansallisen työelämän kehittämisohjelma ja tuottavuuden kehittäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 20 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kansallisen työelämän kehittämisohjelman ja kansallisen tuottavuusohjelman eri kokeilu-, kehittämis- ja tutkimushankkeiden käynnistämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää molempien kehittämisohjelmien julkaisuista, erillisselvityksistä, asiantuntijapalkkioista, seminaarien järjestämisestä, koti- ja ulkomaisten yhteistyöverkostojen luomisesta sekä enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkauksesta ja ohjelmien hallinnointiin osallistuvan väliaikaisen henkilöstön palkkauksesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Talousneuvosto on käynnistänyt molemmat vuoden 1999 loppuun jatkuvat ohjelmat, jotka sisältyvät myös hallitusohjelmaan ja työministeriön toimenpideohjelmaan tietoyhteiskunnan kehittämiseksi. Kansallisen työelämän kehittämisohjelman toimeenpano on lisäksi yksi Suomen työllisyysohjelmaan 1996—1999 sisältyvistä toimenpiteistä työelämän uudistamiseksi. Kansallisen työelämän kehittämisohjelman tavoitteena on parantaa tuottavuutta ja työelämän laatua edistämällä henkilöstön osaamista ja innovatiivisuutta suomalaisilla työpaikoilla sekä tällä tavoin tukea kestävää talous- ja työllisyyskehitystä. Ohjelma tukee työpaikkalähtöisiä toimintatavan muutokseen tähtääviä projekteja, edistää yhteistyöverkostojen luomista, vauhdittaa työpaikkalähtöistä kehittämisaloitteellisuutta ja vahvistaa tutkimuksen hyväksikäyttöä työelämän kehittämisessä. Kansallisen tuottavuusohjelman tarkoituksena on parantaa suomalaisten yritysten ja julkisyhteisöjen tuottavuutta ja toiminnan laatua kehittämällä, kokeilemalla, arvioimalla ja levittämällä tätä palvelevia kehittämis-, mittaus- ja analyysimenetelmiä sekä tilastoja.

Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Työelämän kehittämisohjelma	16 000 000
Tuottavuuden kehittämisohjelma	4 000 000
Yhteensä	20 000 000
1997 määräraha	20 000 000
1996 määräraha	15 000 000
1995 tilinpäätös	3 100 000

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 121 237 000 mk.

Luvun perusteluihin viitaten työministeriöön perustetaan 1.3.1997 lukien osastopäällikön virka (A 31).

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 27 160 000 mk 112 henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona 1.4.1997 lukien momentille 33.01.21, 148 000 mk vuonna 1996 toteutettuna yhden henkilötyövuoden palkkausmenojen siirtona momentille 34.06.21 ja 1 500 000 mk hallituksen 16.8.1995 päättämiin valtion menojen säästöihin liittyvän työvoimahallinnon rationalisoinnin johdosta. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 7 545 000 mk 20 henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona 1.3.1997 lukien momentilta 33.01.21. Osastopäällikön viran perustaminen on tarkoitus hoitaa siten, että määrärahan tarve ja henkilöstökehys eivät toimenpiteen johdosta kasva.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	123 907 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	1 739 000
Muut toimintamenot	122 168 000
Bruttotulot	2 670 000
Maksullisen toiminnan tulot	2 340 000

— julkisoikeudelliset suoritteet	720 000
— muut suoritteet	1 620 000
Muut tulot	330 000
Nettomenot	121 237 000
1997 määräraha	121 237 000
1996 määräraha	140 679 000
1995 tilinpäätös	141 925 000

61. *EU:n osallistuminen työvoima- ja sosiaalipolitiikkaan (EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 676 600 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää EU:n komission kanssa vuosille 1995—1999 hyväksyttyjen tavoitteiden 6, 2 (vuosille 1997—99), 3, 4 ja 5b koskevia ohjelmia sekä yhteisöaloitteita ja pilottiprojekteja toteuttavien valtion omien ja muiden hankkeiden rahoitukseen Euroopan sosiaalirahastosta maksettavana vuoden 1997 rahoitusosuutena. Määrärahaa saa käyttää myös teknisen avun ja Euroopan sosiaalirahaston ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan, enintään 90 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaus-, matkustus- yms. menojen maksamiseen yhdessä momentin 34.06.61 ja muiden selvitysosassa mainittujen kansallisen osarahoituksen momenttien kanssa.

Selvitysosa: Arvio EU:sta saatavan määrärahan jaosta tavoitteittain ja hallinnonaloittain (milj. mk):

	Tav. 3	Tav. 4	Tav. 6	Tav. 2	Tav. 5b	Yht.-aloitt.	Pilotti-projektit	Yhteensä	Vastaava valtion kansall. rahoitus-osuus
Työministeriö	263,1	59,1	87,8	26,6	21,0	33,4	4,5	495,5	655,8
Sisäasiainministeriö	0,0	2,1	5,1	1,8	5,3	0,0	0,0	14,3	16,2
Opetusministeriö	35,3	16,9	19,4	12,4	5,7	7,3	0,0	97,0	150,7
Maa- ja metsätalousministeriö.	0,0	0,0	3,6	0,0	2,6	0,0	0,0	6,2	15,7
Kauppa- ja teollisuusministeriö	6,7	19,2	11,3	4,6	5,0	1,7	0,0	48,5	58,5
Sosiaali- ja terveysministeriö	1,3	5,0	2,6	0,4	0,5	3,7	0,0	13,5	14,8
Ahvenanmaa	1,1	0,2	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	1,6	
Yhteensä	307,5	102,5	129,8	45,8	40,4	46,1	4,5	676,6	911,7

Vastaavat tulot on merkitty momentille 12.34.40 sekä toimenpideohjelmien vaatimat kansalliset rahoitusosuudet valtion osalta momenteille 34.06.61, 26.98.43, 29.01.22, 29.10.22, 29.40.31, 29.98.51, 30.33.44, 30.36.46, 32.02.21, 32.44.23, 32.44.40, 32.52.24, 32.52.40, 32.85.40 ja 33.01.21.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän tavoitteen 3 ohjelmaan 6-alueiden ulkopuolella 307 500 000 mk, jonka vastaava kansallinen osarahoitus on 809 500 000 mk. Tavoitteen 3 mukaisiin toimenpiteisiin 6-alueilla arvioidaan käytettävän 40 600 000 mk, jonka kansallinen osarahoitus on 68 700 000 mk.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän tavoitteen 4 ohjelmaan 6-alueen ulkopuolella 102 500 000 mk, jonka vastaava kansallinen osarahoitus on 263 000 000 mk. 6-alueilla toteutettaviin tavoitteen 4 mukaisiin toimenpiteisiin arvioidaan käytettävän 18 700 000 mk, jonka kansallinen osarahoitus on 31 700 000 mk.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän muihin kuin tavoitteen 3 tai 4 mukaisiin toimenpiteisiin 6-alueilla 70 500 000 mk, jonka kansallinen osarahoitus on 119 300 000 mk sekä 2-alueilla 45 800 000 mk, jonka kansallinen osarahoitus on 77 900 000 mk ja 5b-alueilla 40 400 000 mk (Ahvenanmaa 314 000 mk), jonka kansallinen osarahoitus on 85 100 000 mk.

Yhteisöaloitteista Employmentiin arvioidaan käytettävän 25 370 000 mk, jonka kansallinen osarahoitus on 34 800 000 mk ja Adaptiin 14 370 000 mk, jonka kansallinen osarahoitus on 11 600 000 mk. Näiden yhteisöaloitteiden kansalliseen osarahoitukseen osallistuvat työministeriö, opetusministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö. Muihin (Interreg-, Leader-, SME- ja Pesca-) yhteisöaloitteisiin arvioidaan käytettävän yhteensä 6 360 000 mk, joiden kansallinen osarahoitus on 13 900 000 mk, mihin hallinnonalat osallistuvat seuraavasti:

— Interreg - työministeriö, opetusministeriö sekä kauppa- ja teollisuusministeriö

— SME - opetusministeriö sekä kauppa- ja teollisuusministeriö.

LEADER ja PESCA -aloitteiden valtion

rahoitusosuus on budjetoitu kokonaan maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa. Lisäksi Urban-yhteisöaloitteen kansalliseen osarahoitukseen osallistuvat työministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö.

Pilottiprojekteihin arvioidaan käytettävän 4 500 000 mk.

Ahvenanmaan maakunnassa tavoite 3 ohjelmaan arvioidaan käytettävän 1 093 000 mk, tavoite 4 ohjelmaan 243 000 mk ja tavoitteeseen 5b 314 000 mk. Kansallinen rahoitusosuus maksetaan Ahvenanmaan maakunnan varoista.

Ohjelmien arvioidut vaikutukset on esitetty luvussa 34.06.

1997 määräraha	676 600 000
1996 määräraha	691 300 000
1995 tilinpäätös	681 798 000

03. Työsuojelun piirihallinto

Mikäli momentin 34.03.21 määrärahoja jää käyttämättä, saadaan säästynyt osa kyseisen momentin määrärahoista käyttää momentin 33.13.21 vastaaviin menoihin.

Selvitysosa: Pääluokan perusteluihin viitaten työsuojelun piirihallinto siirretään 1.4.1997 lukien sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 24 440 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös ulkomailla olevien suomalaisten alusten tarkastustoiminnan ja työsuojelun valvonnasta annetun lain (131/73) 15 §:n mukaisista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Pääluokan 34 selvitysosan perusteluihin viitaten määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 80 439 000 mk 466 henkilötyövuoden palkkaus- ja muiden menojen siirtona 1.4.1997 lukien momentille 33.13.21.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	24 558 000
Muut toimintamenot	24 558 000
Bruttotulot	118 000
Maksullisen toiminnan tulot, muut suoritteet	18 000
Muut tulot	100 000
Nettomenot	24 440 000

1997 määräraha	24 440 000
1996 määräraha	103 981 000
1995 tilinpäätös	103 800 000

06. Työvoimapolitiikan toimeenpano

Työllisyyslain (275/87) 19 §:n mukaisesti alueellisia työttömyyseroja tasataan siten, ettei minkään työssäkäyntialueen työttömyys ylitä vuositasolla 80 prosentilla maan keskimääräistä tasoa. Määrärahojen käyttö voidaan aloittaa tämän työttömyyden tason ylittymisen estämiseksi työssäkäyntialueen työttömyyden ylittäessä vuositasolla vähintään 60 prosentilla maan keskimääräisen tason.

Valtion omiin ja tukemiin investointihankkeisiin sijoitetaan pitkäaikaistyöttömiä 10 % hankkeen työvoimasta.

Selvitysosa: Työvoimapiirien toimistojen tehtävät siirtyvät 1.9.1997 lukien työvoima- ja elinkeinokeskuksiin.

Työvoimapoliittisten määrärahojen tarkoituksenmukaisen ja joustavan käytön mahdollistamiseksi on tarkoitus menetellä siten, että valtiolle, kuntiin ja yksityiseen sektoriin kohdistuvien palkkaperusteisten työllisyystoimenpiteiden momenttien 34.06.02, 30 ja 62 sekä työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen momenttien 34.06.29 ja 50 ja työvoimapalvelujen erityismenojen momentin 34.06.25 määrärahoja voidaan ylittää edellyttäen, ettei mainittujen momenttien kokonaismarkkamäärä ylity.

Liittyen työttömyysturvauudistukseen työllisyyslakia muutetaan siten, että niille 55 vuotta täyttäneille, jotka ovat syntyneet vuonna 1944 tai sen jälkeen ja jotka työttömyysturvalain

voimaantulosäännösten mukaan jäävät lisäpäiväoikeuden ulkopuolelle, turvataan mahdollisuus työllistymistä edistävään koulutukseen tai kuntoutukseen. Jos edellä laissa tarkoitettua työtöntä ei voida työllistää avoimille työmarkkinoille tai järjestää hänelle soveltuvaa koulutusta tai kuntoutusta, on kunnan työvoimaviranomaisen osoituksesta järjestettävä työntekomahdollisuus 10 kuukauden ajaksi (työllistämisvelvoite).

Työllisyyslain 21 §:ssä säädettyjä kunnan lisätuen maksamisen määräytymisperusteita uudistetaan.

Työmarkkinatuesta annettua lakia muutetaan rajoittamalla ammatillista koulutusta vailla olevien 20—24 -vuotiaiden oikeutta työmarkkinatukeen. Samanaikaisesti työmarkkinatuen ulkopuolelle jäävälle turvataan koulutus-, työharjoittelu- tai muu työllistymistä edistävä toimenpide. Samalla lievennetään työmarkkinatuen tarveharkintaa.

Valtion sijoitusmenoilla työllisyyden turvaamiseksi rahoitettavilla hankkeilla ja valtion tukemilla kuntien, kuntayhtymien ja muiden yhteisöjen sekä yksityisten työllisyyspoliittisilla investoinneilla voidaan toteuttaa alueellisia kehittämisohjelmia ja olla mukana kansallisena osarahoittajana EU:n alueellisten kehittämisohjelmien mukaisesti toteutettavissa hankkeissa.

Työvoimapolitiikassa tärkeällä sijalla ovat aktiiviset työllisyyttä parantavat toimenpiteet, joilla luodaan pysyviä työpaikkoja, parannetaan pitkäaikaistyöttömien ja nuorten työttömien työmarkkinoille sijoittumista, ennaltaehkäistään pitkäaikaistyöttömyyden syntymistä sekä supistetaan alueellisia työttömyyseroja. Lisäksi tuetaan työttömien ryhtymistä yrittäjiksi erityisellä työllistämistuella.

Työllisyysasetusta (130/93) muutetaan siten, että nykyisen asetuksen 7 a luvun tarkoittama työllistämistuki osa-aikatyöhön ja 26 §:n tarkoittama valtion työllistämispalvelu vakinaistetaan.

Työvoimapalvelut ovat aktiivisen työvoimapolitiikan keskeisin osa. Työvoimapalvelujen tavoitteena on parantaa työmarkkinoiden toimivuutta yhteensovittamalla tehokkaasti työvoiman kysyntää ja tarjontaa. Tämä edellyttää, että yrityksille ja työnantajille varmistetaan työvoiman saatavuus, työnhakijoille tarjotaan työmahdollisuuksia sekä osaamisen ja ammattitaidon kehittämismahdollisuuksia. Työvoimapalvelujen tehtävä on kaksijakoinen. Taloudellisen kasvun tukeminen edellyttää, että työhallinnon toiminnassa panostetaan työvoiman saatavuuteen, yritysten tarpeiden mukaiseen työvoiman koulutukseen ja tehokkaisiin työnvälityspalveluihin. Samanaikaisesti työvoimapalveluja ja työvoimapoliittisia toimenpiteitä kohdennetaan niihin työttömiin työnhakijoihin, joilla on vaikeuksia sijoittua työmarkkinoille ja joiden työttömyys uhkaa pitkittyä.

Työvoimatoimistojen tarjoamaan työvoimapalvelujen keinovalikoimaan kuuluvat työnvälitys, ammatinvalinnanohjaus, työvoimapoliittinen aikuiskoulutus, koulutus- ja ammattitietopalvelu ja ammatillinen kuntoutus. Työvoimapalvelujen tuloksellisuuden perustana ovat hyvin toimivat neuvonta- ja ohjauspalvelut työvoimatoimistoissa sekä yksilöasiakkaille että yritysasiakkaille.

Työnvälityksellä on strateginen merkitys työmarkkinoiden toimivuudelle. Työnantaja-asiakkaiden palveluissa työnvälityksen laatua ja tuloksellisuutta parannetaan lisäämällä yritysten ja työvoimatoimistojen yhteistyötä. Työnhakijoiden tietoon pyritään saamaan mahdollisimman paljon avoimia työpaikkoja.

Työnvälityksen käyttöä ja merkitystä lisätään siten, että vuonna 1997 työnvälityksen markkinaosuus on 70 % työpaikkojen ilmoitussopimuksen mukaisesta ulkoisesta työvoiman hausta. Vuonna 1997 työpaikoista täytetään 85 % työnantajan toimeksiannossa määriteltyyn työn alkamisajankohtaan mennessä. Samalla pyritään entisestään lyhentämään työpaikkojen täyttymisaikoja.

Työnhakija-asiakkaiden palvelussa korostetaan avoimille työmarkkinoille tähtäävien työllistymispolkujen eli henkilökohtaisten työllistymissuunnitelmien laatimista. Tämä edellyttää työvoimapalvelujen, työllistämistoimenpiteiden ja koulutustoimenpiteiden entistä parempaa yhteensovittamista ja toimenpiteiden tarkkaa kohdentamista. Työnvälityksessä kehitetään edelleen määräaikaisten työpaikkojen välitystä sekä myös ns. epätyypillisten työmahdollisuuksien tarjoamista. Tavoitteena on myös edistää yrittäjyyttä sekä yrittäjäksi tai ammatinharjoittajaksi ryhtymistä tiedotuksen ja neuvonnan avulla.

Asiakkaiden mahdollisuuksia itsepalveluun ja omatoimiseen työnhakuun lisätään ja työvoimatoimiston tietojärjestelmää kehitetään ja sen käyttömahdollisuuksia laajennetaan.

Työmarkkinoiden muutos ja työvoiman saatavuusongelmien kytkeytyminen ammattitaitokysymyksiin edellyttävät aktiivisen työvoima-

politiikan toimenpiteiden riittävää painottamista ammattitaitoa parantaviin toimintamalleihin. Työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen merkitys aktiivisen työvoimapolitiikan keinona tulee kasvamaan.

Työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen keskeisenä tehtävänä on varmistaa ammattitaitoisen työvoiman saatavuus. Työvoimapoliittisella aikuiskoulutuksella parannetaan myös pitkäaikaistyöttömien mahdollisuuksia sijoittua takaisin työelämään. Työvoimakoulutuksella tuetaan yrittäjyyttä ja kokonaan uusien yritysten ja työpaikkojen syntyä. Pääosa koulutuksesta kohdennetaan valikoivasti työttömiin ja työttömyysuhan alaisiin henkilöihin.

Käytettävissä olevilla työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen määrärahoilla, poislukien ESR-ohjelmien rahoitus, hankitaan 8,4 miljoonaa opiskelijatyöpäivää. Hankintatoiminnassa kiinnitetään erityistä huomiota tuloksellisuuteen ja kokonaistaloudellisuuteen.

Koulutus- ja muiden työllistämistä edistävien toimenpiteiden hyödyntämisen lisäksi on tavoitteena työllistää keskimäärin 55 500 henkilöä siten, että keskimääräinen työllistämisjakso on 6 kuukautta ja työllistämisen hinta on 56 500 mk vuositasolla.

Työmarkkinatuella järjestetään nuorille 25 000—30 000 harjoittelupaikkaa. Työllistämistukea suunnataan myös oppisopimuskoulutuksen perus- ja lisäkoulutuksen tukemiseen.

Voimavaroja suunnataan erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseen ja ennaltaehkäisyyn. Lisäksi painotetaan nuorisotyöttömyyden vähentämistä. Talousarvioehdotuksessa esitetyillä resursseilla työvoimakoulutuksen arvioidaan aloittavan noin 94 000 henkilöä ja noin 120 000 henkilöä voidaan työllistää palkkaperusteisilla työllisyysmäärärahoilla. Vuorotteluvapaakokeilun avulla arvioidaan työllistettävän noin 5 000 henkilöä. Lisäksi ESR:n tavoitteen 3 mukaisiin hankkeisiin sijoitetaan arviolta 19 300 henkilöä, tavoitteen 4 mukaisiin hankkeisiin arviolta 6 800 henkilöä sekä tavoitteiden 2, 5b ja 6 mukaisiin hankkeisiin arviolta 10 400 henkilöä. Mikäli näiden toimenpiteiden lisäksi myös työllisyyspoliittiset investoinnit ja työllisyyspoliittiset rakennetukihankkeet voidaan täysimääräisesti hyödyntää, on työvoimapoliittisten toimenpiteiden piirissä vuoden 1997 aikana keskimäärin noin 129 500 henkilöä ilman kerrannaisvaikutuksia. Pääosaa toimenpiteiden vaikutuksista voidaan seurata tilastotietoihin perustuen, mutta osa seurannasta on arviovaraista.

Työvoimapoliittisten toimenpiteiden piirissä arvioidaan olevan keskimäärin noin 122 500 lähinnä työtöntä henkilöä. Toimenpiteiden työttömyysastetta alentava vaikutus on noin 5 prosenttiyksikköä.

Työvoimapoliittisten toimenpiteiden piirissä on vuoden aikana keskimäärin (arvio):

Tilastoidut toimenpiteet	Valtio	Kunnat	Yksit. sektori	Yhteensä
Palkkaperusteiset yhteensä	11 000	26 000	18 000	55 000
— josta aluevelvoite	500	500		1 000
Työvoimapoliittinen aikuiskoulutus				36 500
Työharjoittelu työmarkkinatuella				11 000
Tavoitteen 3 mukaiset ESR-hankkeet				10 000
Tavoitteen 3 mukaiset ESR-hankkeet (v:lta 1995—96 siirtyvät)				5 500
Vuorotteluvapaakokeilu				2 300
Yhteensä				120 300
Investoinnit (perustuvat arvioon):				
— työllisyysperusteiset investoinnit				1 900
— EAKR:n työllisyysperusteiset investoinnit				300
Kaikki yhteensä				122 500

Edellä mainittujen lisäksi seuraavien työvoimapoliittisten toimenpiteiden piirissä arvioidaan olevan vuoden aikana pääosin muita kuin työttömiä henkilöitä keskimäärin:	
Työllisyyspoliittinen rakennetuki (arvio)	300
Tavoitteen 4 mukaiset ESR-hankkeet (arvio)	500
Tavoitteiden 2, 5b ja 6 mukaiset ESR-hankkeet (arvio)	3 000

Työvoimahallinnon ja kuntien välillä on tehty työllisyyden hoidon aiesopimuksia. Aiesopimusmenettelyä pyritään laajentamaan siten, että työvoimatoimistojen ja kuntien lisäksi mukaan tulevat esim. oppilaitokset, yritykset ja vapaaehtoisjärjestöt. Aiesopimuksessa sovitaan ja mitoitetaan sopijaosapuolten toimenpiteet työllisyyden hoidossa. Työttömien oma-aloitteellisuutta vahvistetaan tukemalla erityisesti työttömien yhdistysten aktivointihankkeita yhteiskunnan toimesta.

Työvoimapiirit ja työvoimatoimistot osallistuvat aluekehitysohjelmien valmisteluun. Hallinnonalan aluekehitysrahoja ovat työllisyysperusteinen valtionapu investointeihin, sijoitusmenot työllisyyden turvaamiseksi ja työllisyyspoliittinen rakennetuki. Myös palkkaperusteisia määrärahoja voidaan käyttää alueellisia kehittämisohjelmia tukevalla tavalla.

Rakenteellisia työttömyysongelmia lievennetään muiden hallinnonalojen investoinneilla ja muilla työllisyyteen vaikuttavilla toimenpiteillä ajoittamalla ja kohdentamalla niitä työllisyyttä edistävällä tavalla. Valtiovallan toimenpiteiden taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa tulee esittää myös toimenpiteiden työllisyysvaikutukset. Rakenteellisten työttömyysongelmien lieventämisessä ja alueellisten työttömyyserojen tasaamisessa käytettävien elinkeino- ja koulutuspoliittisten toimenpiteiden yksikkökustannusten valtion osuuden työministeriö arvioi vuonna 1997 muodostuvan seuraavaksi:

	Välitön yksikkökustann.	Työllisyyden kerrann. vaikutus	Yksikkökust. kerroin huomioon otettuna
Palkkaperust. työll.määrärahat	56 500	1.4	40 400
valtio	98 000	1.3	75 400
kunnat	51 500	1.3	39 600
yksityiset	38 000	1.6	23 750
Valtionapuinvestoinnit	150 000	2.3	65 200
Työllisyystyöohjelma	500 000	2.1	238 100
Ammattikoulutus	35 000	[1]	
Oppisopimuskoulutus	23 000	[1]	
Omaehtoinen aikuiskoulutus	35 000	[1]	
Työvoimapoliittinen aikuiskoulutus	64 000	[1]	
— josta opintososiaaliset edut	34 000		
Aluepoliittinen tuki (avustus enimmäismäärä)	260 000	2.3	113 000
Asuntotuotanto (siirto asuntorahastoon)	100 000	2.3	43 500
Metsänparannusavustus ja -laina	230 000	1.5	153 500
Maaseudun pienyritystoiminnan edistäminen	110 000	2.0	55 000
Energiainvestoinnit			
— polttoaineen hankinta	275 000	2.0	137 500
Työttömyysturva			
— ansioturva	57 300		
— josta valtionosuus	31 200		
— perusturva	32 000		
Työmarkkinatuki	28 000		

[1] Tietoa ei ole

Euroopan sosiaalirahaston ohjelmat

Euroopan sosiaalirahaston tavoite 3-ohjelmalla pyritään vähentämään pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyyttä parantamalla heidän työmarkkinavalmiuksiaan. Pitkäaikaistyöttömille järjestetään yksilöllisiä työelämään valmentavia kokonaisuuksia, jotka voivat sisältää mm. neuvontaa, ohjausta, koulutusta, kuntoutusta, tukityötä tai työpaikalla tapahtuvaa harjoittelua. Eri viranomaisten, järjestöjen ja oppilaitosten sekä työttömien omien yhdistysten toimintaa yhdistetään perustamalla yhteisiä toiminta- ja palvelukeskuksia. Uusien työpaikkojen luomiseen pyritään tukemalla työttömien yritystoiminnan käynnistämistä. Työttömien erityiskoulutettujen työllistymistä edistetään pk-yritysten kehittämiskoulutuksella.

Nuorisotyöttömyyttä helpotetaan laajentamalla alle 20-vuotiaiden oppisopimuskoulutuksen peruskoulutusta sekä 20—25 -vuotiaiden lisäkoulutusta oppisopimuskoulutuksena. Nuorten työpajatoimintaa kehittämällä tuetaan eri-

tyisesti vaikeimmassa asemassa olevien nuorten sijoittumista työelämään ja koulutukseen.

Sosiaalirahaston rahoitusosuus tavoitteisiin 3 ja 4 on 6-alueen ulkopuolella yhteensä 410 milj. mk. Tavoite 3:n osuus on 75 % eli 307,5 milj. mk. Tavoitteen 3 ohjelmien kokonaiskustannukset 6-alueen ulkopuolella ovat 1 117,0 milj. mk. Ohjelmassa arvioidaan aloittavan vuoden 1997 aikana noin 19 300 työtöntä, joista nuorille suunnatuissa toimenpiteissä 7 900 ja pitkäaikaistyöttömyyden sekä syrjäytymisen ehkäisyyn liittyvissä toimenpiteissä 11 400.

Sosiaalirahaston rahoitusosuus tavoitteen 3 ja 4 mukaisiin toimenpiteisiin 6-alueilla on yhteensä 59,3 milj. mk. Sosiaalirahaston rahoitusosuus 6-alueilla toteutettavissa tavoitteen 3 mukaisissa toimenpiteissä on 40,6 milj. mk eli n. 70 %. Toimenpiteen kokonaisrahoitus on 109,3 milj. mk ja siinä arvioidaan aloittavan 260 nuorta ja 730 pitkäaikaistyötöntä ja syrjäytymisen uhkaamaa työtöntä.

Euroopan sosiaalirahaston tavoite 4-ohjelmalla edistetään elinvoimaisten työpaikkojen säilymistä ja uusien työpaikkojen syntymistä etenkin pk-sektorille hyödyntämällä tutkimustieto työssä koulutuksen avulla, tekemällä työ ja organisaatio kehittäväksi ja inhimillisiä voimavaroja säästäväksi sekä jakamalla työtä uudelleen tasa-arvoa edistävällä tavalla. Toimenpiteet kohdistuvat työssä olevaan työvoimaan. Lähinnä työvoimakoulutuksen yhteishankintana toteutettavalla koulutuksella lisätään henkilöstön kykyä toimia verkostoituvassa yritystoiminnassa. Osaamiskeskusohjelmien tutkimusten tuloksia siirretään koulutuksen avulla työkäytäntöihin. Erityisesti avainhenkilöiden tarvitsemia uusia työtaitoja lisätään. Työssäolevien kouluttamiseen soveltuvia uusia tapoja, koulutussijaisuutta ja oppisopimusta kehitetään. Yrityspalveluja parannetaan ja työympäristön kehittymistä tuetaan. Ohjelmalla pyritään myös ikääntyvän työvoiman ammatillisten valmiuksien sekä työkyvyn ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Ohjelman hankkeisiin liittyy tutkimus- ja kehitystoimintaa.

Sosiaalirahaston rahoitusosuus tavoite 4-ohjelmaan 6-alueiden ulkopuolella on 102,5 milj. mk. Tavoitteen kokonaiskustannukset ovat 365,5 milj. mk. Ohjelmassa arvioidaan vuonna 1997 aloittavan noin 6 800 henkilöä. Sosiaalirahaston rahoitusosuus 6-alueilla toteutettaviin tavoite 4 mukaisiin toimenpiteisiin on 18,7 milj. mk ja toimenpiteen kokonaisrahoitus on 50,4 milj. mk. Toimenpiteissä arvioidaan aloittavan noin 890 henkilöä.

6, 2 ja 5b-alueilla toteutettavissa ohjelmissa sosiaalirahasto rahoittaa edellisten lisäksi alueiden kehittämisstrategioita tukevia, inhimillisten työvoimavarojen ja osaamisen kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä. 6-alueilla sosiaalirahaston osuus on 70,5 milj. mk ja toimenpiteiden kokonaisrahoitus 189,8 milj. mk. Toimenpiteissä arvioidaan aloittavan 2 600 henkilöä. Tavoite 2-alueilla sosiaalirahaston osuus on 45,8 milj. mk ja kokonaisrahoitus 123,7 milj. mk. Toimenpiteissä arvioidaan aloittavan 2 700 henkilöä. Tavoite 5b-alueilla sosiaalirahaston osuus on 40,4 milj. mk ja kokonaisrahoitus 125,5 milj. mk. Toimenpiteissä arvioidaan aloittavan 3 200 henkilöä.

Ahvenanmaan maakunnassa toteutettavassa tavoitteen 3 mukaisessa ohjelmassa sosiaalirahaston rahoitusosuus on 1,1 milj. mk ja tavoitteen 4 mukaisessa ohjelmassa 0,2 milj. mk. Tavoite 5b-ohjelmassa sosiaalirahaston rahoitusosuus on 0,3 milj. mk.

Yhteisöaloitteita sosiaalirahasto rahoittaa 46,1 milj. markalla. Yhteisöaloitteiden kokonaiskustannukset ovat 113,8 milj. mk. Employment -yhteisöaloiteohjelman tavoitteena on kokeilla ja kehittää uudenlaisia menetelmiä naisten, nuorten, vajaakuntoisten sekä syrjäytymisvaarassa olevien työllisyyden parantamiseksi monikansallisten projektien avulla. Adapt -yhteisöaloiteohjelman tavoitteena on monikansallisten projektien muodossa kokeilla ja kehittää uudenlaisia menetelmiä, jotka auttavat työntekijöitä sopeutumaan elinkeinojen rakennemuutoksiin ja ennaltaehkäistä työttömyyttä. Lisäksi sosiaalirahasto osarahoittaa seuraavia yhteisöaloitteita: Interreg II, Leader II, SME ja Pesca. Sosiaalirahasto rahoittaa kokeiluja myös EU:n määrittelemien pilottiprojektien muodossa.

02. *Palkkaperusteinen työllistämistuki valtionhallinnolle* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 080 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää työllisyyslain (275/87) mukaisten palkkausmenojen ja työllistämisestä aiheutuvien muiden menojen maksamiseen valtion virastoissa ja laitoksissa. Määrärahaa saa käyttää myös ennen työllisyyslain voimaantuloa palkattujen ja edelleen samassa työsuhteessa olevien vajaakuntoisten henkilöiden palkkaamisesta aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös vakuutusten maksa-

miseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 30 000 000 mk työllisyyslain aluevelvoitteiden ja valtion työllistämispalvelun sekä muun työllistämisen toteuttamisesta aiheutuvien muiden kuin palkkausmenojen maksamiseen. Määrärahasta maksettavat palkat saavat olla enintään A 17 palkkausluokan mukaisia.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

1997 määräraha	1 080 000 000
1996 määräraha	1 125 652 000
1995 tilinpäätös	1 091 487 655

21. *Työvoima-asiain piiri- ja paikallishallinnon toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 589 677 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös 1.9.1997 lukien perustettavien työvoima- ja elinkeinokeskusten ja niiden työvoimaosastojen sekä työvoimaosastojen alaisten työvoimatoimistojen tehtävistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi työvoima- ja elinkeinokeskuksista. Esityksen mukaan 1.9.1997 lukien työvoimapiirien toimistojen tehtävät siirretään työvoima- ja elinkeinokeskusten tehtäviksi. Määrärahasta arvioidaan käytettävän 1.9.1997 lukien työvoima- ja elinkeinokeskusten ja niiden työvoimaosastoista aiheutuvien menojen maksamiseen 32 000 000 mk ja työvoimatoimistoista aiheutuvien menojen maksamiseen 150 440 000 mk.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 3 500 000 mk hallituksen 16.8.1995 päättämiin valtion menojen säästöihin liittyvän työvoimahallinnon rationalisoinnin johdosta. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 7 500 000 mk vuoden 1996 lisätalousarviossa perustetun 50 määräaikaisen viran palkkausmenoina vuonna 1997 ja 148 000 mk yhden henkilötyövuoden palkkausmenojen siirtona momentilta 34.01.21.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	598 831 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	4 164 000
Muut toimintamenot	594 667 000
Bruttotulot	9 154 000
Maksullisen toiminnan tulot, muut suoritteet	5 690 000
Muut tulot	3 464 000
Nettomenot	589 677 000

1997 määräraha	589 677 000
1996 määräraha	576 696 000
1996 lisämääräraha	5 000 000
1995 tilinpäätös	568 414 000

25. *Työvoimapalvelujen erityismenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 55 330 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ammatinvalinnanohjaukseen liittyvien tukitoimenpiteiden korvaamiseen sekä vajaakuntoisten työhönsijoituksen tukemiseen ja muiden vaikeasti työllistettävien palveluun työvoimapalvelulain (1005/93) ja -asetuksen (1251/93), työmarkkinatuesta annetun lain (1542/93) sekä työvoimapalveluihin liittyvistä etuuksista annetun asetuksen (1253/93, muut. 1793/95) mukaisesti. Määrärahaa saa käyttää myös työvoimapalveluihin liittyvistä etuuksista annetussa asetuksessa tarkoitettujen ryhmätapaturma- ja vastuuvakuutusten maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää työvoimapalvelujen kokeilu- ja kehittämishankkeiden koulutus-, materiaali- ja laitemenojen maksamiseen sekä ulkopuolelta ostettujen palvelujen kustannuksiin. Määrärahaa saa käyttää myös työvoimatoimistojen asiakasryhmille järjestettäviin ryhmäpalveluihin liittyvien asiantuntijapalvelujen, tutustumiskäyntien ja muiden kustannusten maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin määräraha on mitoitettu siten, että sillä arvioidaan järjestettävän noin 11 000 työhönsijoittamisen ja ammatinvalinnanohjauksen tukitoimenpidettä, joista noin 1 000 järjestetään ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien työkyky- ja kuntoutustarveselvityksinä sekä kuntoutustutkimuksina. Lisäksi työvoimatoimistojen asiakasryhmiin arvioidaan osallistuvan noin 15 000 henkilöä.

Määrärahan käytön arvioidaan jakaantuvan seuraavasti:

	mk
Työhönsijoittamisen ja ammatinvalinnanohjauksen erityismenot	48 806 000
Työvoimapalvelujen kokeilu- ja kehittämishankkeet	1 524 000
Asiakasryhmiin liittyvät asiantuntijapalvelut	5 000 000
Yhteensä	55 330 000

1997 määräraha	55 330 000
1996 määräraha	45 872 000
1995 tilinpäätös	31 561 576

29. *Työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen ostopalvelut* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 107 700 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/90) mukaisen koulutuksen hankkimiseen. Määrärahaa saa käyttää myös koulutuksen ja majoituksen hankkimiseen Pohjoiskalotin koulutussäätiöltä. Määrärahaa saa käyttää koulutuksesta tiedottamiseen, tarjouspyyntö- ja hankintailmoitteluun sekä työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen suunnittelua ja hankintatoimintaa tukevasta kehittämis-, kokeilu- ja selvitystyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen, koulutus- ja konsulttipalvelujen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen. Vuonna 1997 saa tehdä työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/90) 14 §:n mukaisia koulutuksen hankintasopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuoden 1997 jälkeen enintään 273 000 000 mk.

Momentin määrärahaa saa käyttää enintään 2 600 000 mk työministeriön tarkemmin määräämällä tavalla Venäjän lähialueiden ja Baltian maiden työvoiman kouluttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Vuonna 1997 saa tehdä koulutuksen hankintasopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuoden 1997 jälkeen enintään 700 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahalla arvioidaan hankittavan työvoimapoliittista aikuiskoulutusta vuonna 1997 noin 8 400 000 opiskelijatyöpäivää, johon sisältyy myös ruotsinkielinen koulutus. Aikuispakolaisten maahanmuuttajakoulutukseen arvioidaan käytettävän noin 350 000 opiskelijatyöpäivää, yhteishankintaan työnantajien kanssa arvioidaan käytettävän noin 600 000 opiskelijatyöpäivää ja muun työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen hankintaan noin 7 450 000 opiskelijatyöpäivää. Vuoden 1997 myöntämisvaltuuden johdosta arvioidaan aiheutuvan valtiolle vuonna 1998 menoja 268 000 000 mk, 4 000 000 mk vuonna 1999 ja 1 000 000 mk vuonna 2000. Vastaavien aiemmin myönnettyjen valtuuksien käytön johdosta arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja vuonna 1998 7 000 000 mk ja 1 000 000 mk vuonna 1999. Pohjoiskalotin koulutussäätiöstä arvioidaan hankittavan lisäksi noin 12 000 opiskelijatyöpäivää. Venäjän lähialueiden ja Baltian maiden työvoiman koulutusta koskevan vuoden 1997 myöntämisvaltuuden käytöstä arvioidaan aiheutuvan valtiolle vuonna 1998 menoja 700 000 mk.

Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen hankinta	1 092 000 000
Tiedotus- ja ilmoitustoiminta sekä työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen kehittämistoiminta	7 500 000
Pohjoiskalotin koulutussäätiöstä hankittava koulutus	5 600 000
Venäjän lähialueiden ja Baltian maiden työvoiman koulutus (enintään).	2 600 000
Yhteensä	1 107 700 000

1997 määräraha	1 107 700 000
1996 määräraha	1 077 782 000
1996 lisämääräraha	43 000 000
1995 tilinpäätös	753 363 613

30. *Palkkaperusteinen työllistämistuki kunnille ja kuntayhtymille* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 350 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää työllisyyslain (275/87) mukaisten valtionapujen, mukaan lukien työllisyyslain edellyttämät lisätuet, maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös ennen työllisyyslain voimaantuloa palkattujen ja edelleen samassa työsuhteessa olevien vajaakuntoisten henkilöiden palkkaamisesta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 60 000 000 mk, mikä aiheutuu ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien työllistämisestä.

1997 määräraha	1 350 000 000
1996 määräraha	1 290 000 000
1995 tilinpäätös	1 495 063 171

50. *Työvoimapoliittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien opintososiaaliset edut* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 267 100 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/90) mukaisten opintososiaalisten etuuksien maksamiseen sekä työttömyyskassojen hallintokulujen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää opiskelijavalinnasta aiheutuvien menojen maksamiseen, ei kuitenkaan ilmoitus- ja tiedotustoiminnan menoihin.

Selvitysosa: Momentin määräraha on mitoitettu siten, että sillä arvioidaan maksettavan

5 880 000 opiskelijatyöpäivää vastaavat opintososiaaliset etuudet. Työmarkkinatukena arvioidaan maksettavan 2 520 000 opiskelijatyöpäivää vastaavat etuudet.

Määrärahan käytön arvioidaan jakaantuvan seuraavasti:

	mk
Koulutustuki	747 100 000
Ansio-osien valtionosuus	250 000 000
Ylläpitokorvaus	241 000 000
Majoituskorvaus	22 000 000
Opiskelijavalintaan liittyvät menot ja matkakustannukset	3 000 000
Työttömyyskassojen hallintokulut	4 000 000
Yhteensä	1 267 100 000

1997 määräraha	1 267 100 000
1996 määräraha	1 469 050 000
1996 lisämääräraha	—43 000 000
1995 tilinpäätös	1 074 146 069

52. *Työmarkkinatuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 950 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää työmarkkinatukilain (1542/93) mukaisen työmarkkinatuen maksamiseen. Tukea käytetään tuen saajan toimeentulon turvaamisen ohella työmarkkinatuesta annetun lain mukaisiin aktiivisiin työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin, joiden avulla edistetään tuen saajan työmarkkinoille sijoittumista. Määrärahaa saa käyttää myös työharjoittelusta aiheutuneiden tapaturmakorvausten ja työharjoittelijoina olevien ryhmävakuutusten maksamiseen.

Selvitysosa: Työmarkkinatuen saajien määrän arvioidaan olevan vuonna 1997 keskimäärin 177 000 henkilöä. Eduskunta on hyväksynyt työmarkkinatukilain muutoksen, jolla uudistetaan tuen saamisen ehtoja. Pääasiallisin muutos on se, että 20—24 -vuotiaalla ammatillista koulutusta vailla olevalla henkilöllä ei ole oikeutta työmarkkinatukeen, jos hänelle on tarjolla soveltuvaa ammatillista koulutusta tai aktiivisia työvoimapoliittisia toimenpiteitä. Samalla opetusministeriön hallinnonalalle osoitettuja määrärahoja lisätään uusien koulutuspaikkojen tarjoamiseksi 20—24 -vuotiaille vailla ammatillista koulutusta oleville. Muutosten valtion menoja vähentävä vaikutus on yhteensä 200 000 000 mk.

1997 määräraha	4 950 000 000
1996 määräraha	4 009 000 000
1995 tilinpäätös	3 997 489 574

61. *Euroopan sosiaalirahaston tavoitteiden kansallinen osarahoitus valtion osalta (EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 655 800 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unionin sosiaalirahastosta rahoitettaviin ohjelmiin sisältyvien hankkeiden sekä yhteisöaloitteiden ja pilottiprojektien kansallisen rahoitusosuuden maksamiseen valtion osalta. Määrärahaa saa käyttää myös teknisen avun ja Euroopan sosiaalirahaston ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan, enintään 80 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaus-, matkustus-, yms. menojen maksamiseen yhdessä momentin 34.01.61 kanssa.

Määräraha on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 2 730 000 mk siirtona momentille 33.01.21.

EU:sta saatavan määrärahan ja vastaavan kansallisen rahoitusosuuden tavoitteittain ja hallinnonaloittain arvioidaan jakautuvan seuraavasti (milj. mk):

Rahoittaja	Tav. 3	Tav. 4	Tav. 6	Tav. 2	Tav. 5b	Yhteisö-aloitteet	Pilpr.	Ahvenanmaa	Rahoitt. yhteensä
EU:n rahoitusosuus	307,5	102,5	129,8	45,8	40,4	46,1	4,5	(1,6)	676,6
Kansallisen rahoituksen valtion osuus									
Työministeriö	432,8	63,2	72,9	27,3	26,8	27,4	5,4		655,8
Sisäasiainministeriö	0,0	2,2	4,1	1,9	8,0	0,0	0,0		16,2
Opetusministeriö	77,0	18,1	16,6	13,3	7,7	18,0	0,0		150,7
Maa- ja metsätalousministeriö	0,0	0,0	3,0	0,0	3,7	9,0	0,0		15,7
Kauppa- ja teollisuusministeriö	10,8	20,8	11,3	5,5	8,5	1,6	0,0		58,5
Sosiaali- ja terveysministeriö	2,0	5,5	2,1	0,4	0,5	4,3	0,0		14,8
Yhteensä	522,6	109,8	110,0	48,4	55,2	60,3	5,4		911,7
Muut rahoittajat	286,9	153,2	109,7	29,5	29,9	7,4	0,0		616,6
Kansallinen rahoitusosuus yhteensä	809,5	263,0	219,7	77,9	85,1	67,7	5,4		1 528,3
Ohjelmien kokonaiskustannukset	1 117,0	365,5	349,5	123,7	125,5	113,8	9,9	(1,6)	2 204,9

1997 määräraha 655 800 000
1996 määräraha 704 923 000
1995 tilinpäätös 763 792 000

62. *Valtionapu työttömyyden lieventämiseen (osa EU)* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 750 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää työllistämistukien maksamiseen työllisyysasetuksen (130/93) nojalla työllisyyslaissa (275/87) tarkoitettujen työllistämiseen. Määrärahasta saa käyttää 5 000 000 mk alkavien starttiyritysten toiminta- ja kannattavuusedellytysten selvittämiseen. Lisäksi määrärahasta saa käyttää 10 000 000 mk työttömien aloitteellisuuden tukemiseen ja tässä toiminnassa tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen lyhytaikaisiin tehtäviin. Määrärahaa saa käyttää myös ennen työllisyyslain voimaantuloa palkattujen ja edelleen samassa työsuhteessa olevien vajaakuntoisten henkilöiden palkkaamisesta aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää työllisyysasetuksessa tarkoitettujen vakuutusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös rakennemuutoshäiriöiden lieventämiseen ja alueellisiin kehittämisohjelmiin sisältyvien hankkeiden osarahoitukseen siten, että muina rahoittajina voivat yhteisrahoitusperiaatteen mukaisesti olla yritykset, kunnat ja valtionhallinnon muut hallinnonalat.

Määrärahaa saa käyttää työllisyyspoliittisen rakennetuen osalta myös EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavia tavoiteohjelmia toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta sekä pilottihankkeita ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu 6 000 000 mk kansallista rahoitusosuutta varten.

Määrärahasta osa on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Työministeriö on asettanut selvitysmiehen valmistelemaan ehdotusta paikallisen aloitteellisuuden edistämiseksi tavoitteena erityisesti ikääntyneiden tai kouluttamattomien pitkäaikaistyöttömien työllistyminen. Määrärahaa käytetään arviolta 40 000 000 mk rakennemuutoshäiriöiden lieventämiseen ja alueellisiin kehittämisohjelmiin sisältyvien hankkeiden osarahoitukseen.

Määrärahan käytön arvioidaan jakaantuvan seuraavasti:

	mk
Työllistämistuki yrittäjäksi ryhtyvälle	220 000 000
Selvitykset	5 000 000
Työttömien aloitteellisuuden tukeminen	10 000 000
Työllisyyspoliittinen rakennetuki	40 000 000
Muu työllistämistuki	475 000 000
Yhteensä	750 000 000

1997 määräraha 750 000 000
1996 määräraha 820 000 000
1995 tilinpäätös 718 950 315

63. *Työllisyysperusteinen valtionapu investointeihin (osa EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 250 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen kuntien, kuntayhtymien ja muiden julkisten yhteisöjen työllisyysperusteisiin investointeihin, joilla edistetään uusien työpaikkojen

syntymistä tai lievitetään työttömyysasteeltaan keskimääräistä vaikeampien alueiden työttömyyttä. Määrärahaa saa käyttää aikaisempina vuosina tehtyjen päätösten maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää valtioneuvoston erikseen päättämin perustein 50 000 000 mk julkisten rakennusten peruskorjaustoiminnan rahoitusohjelman mukaisiin kuntien toimitilojen peruskorjausinvestointien rahoitukseen, jolloin avustusosuus voi olla enintään 15 prosenttia investointihankkeen kokonaiskustannuksista. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavia tavoiteohjelmia toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta sekä pilottihankkeita ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu 28 000 000 mk näiden hankkeiden kansallista rahoitusosuutta varten.

Määräraha on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Määrärahaa on tarkoitus käyttää pääasiassa alueellisiin kehittämisohjelmiin sisältyvien hankkeiden osarahoitukseen. Erityistä huomiota kiinnitetään hankkeisiin, joilla on merkittävä työllistävä vaikutus, ja jotka edistävät pysyvien työpaikkojen syntymistä sekä luovat edellytyksiä elinkeinoelämän kehitykselle. Tässä tarkoituksessa osa määrärahasta kohdennetaan hankkeisiin työllisyysvaikutuksen perusteella tapahtuvan kilpailuttamisen pohjalta.

1997 määräraha 250 000 000
1996 määräraha 250 000 000
1995 tilinpäätös 371 220 000

64. *Muuttoturva* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää työttömien työnhakijoiden matkakustannusten korvaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen työvoimapalvelulain (1005/93) ja työvoimapalveluihin liittyvistä etuuksista annetun asetuksen (1253/93) mukaisesti. Määrärahaa saa käyttää enintään 1 500 000 mk paluumuuttoa koskevasta tiedotuksesta, Tukholman Finnjobb-tietopalvelusta sekä Pietarissa, Tallinnassa ja Petroskoissa järjestettävästä vastaavanlaisesta toiminnasta aiheutuviin kuluihin.

1997 määräraha 8 500 000
1996 määräraha 8 472 000
1995 tilinpäätös 6 688 771

77. *Sijoitusmenot työllisyyden turvaamiseksi (osa EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 310 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää työttömyyden torjumisesta aiheutuvien menojen maksamiseen hankkeissa, joilla edistetään uusien työpaikkojen syntymistä tai lievitetään työttömyysasteeltaan keskimääräistä vaikeampien alueiden työttömyyttä.

Määrärahaa saa käyttää työllisyyslain (257/87) 13 §:n mukaisiin valtion investointikohteisiin ja niiden suunnitteluun sekä valtion hankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen. Vuonna 1997 saa tehdä käynnissä oleviin töihin liittyviä valtion tulo- ja menoarviosta annetun lain (423/88) 10 §:ssä tarkoitettuja sitoumuksia siten, että niistä aiheutuu menoja myöhempinä vuosina enintään 150 000 000 mk. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavia tavoiteohjelmia toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta sekä pilottihankkeita ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu 22 000 000 mk EU:n aluekehitysrahaston osarahoittamien hankkeiden kansallisen rahoitusosuuden maksatuksia varten.

Määräraha on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus osoittaa työllisyysasetuksen 6 §:n tarkoittamille valtion työvirastoille työllisyyslain 13 §:n ja työllisyysasetuksen 5 §:n mukaisiin keskeneräisiin ja uusiin maa-, vesi- ja talonrakennusinvestointeihin sekä korjaus- ja kunnossapitotöihin. Määrärahaa pyritään käyttämään virastojen ja laitosten investointihankkeiden osarahoitukseen ja sillä pyritään aientamaan työllisyyden hoidon kannalta merkittäviä hankkeita. Erityistä huomiota kiinnitetään hankkeisiin, joilla on merkittävä työllistävä vaikutus, ja jotka edistävät pysyvien työpaikkojen syntymistä sekä luovat edellytyksiä elinkeinoelämän kehitykselle. Tässä tarkoituksessa osa määrärahasta kohdennetaan hankkeisiin työllisyysvaikutuksen perusteella tapahtuvan kilpailuttamisen pohjalta.

Vuoden 1997 sitoumuksien käytön johdosta arvioidaan valtiolle aiheutuvan vuonna 1998 menoja yhteensä 120 000 000 mk ja vuonna 1999 yhteensä 30 000 000 mk. Vastaavien aiem-

min myönnettyjen valtuuksien käytön johdosta arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja vuonna 1998 yhteensä 30 000 000 mk.

Valtuuksien käytöstä aiheutuva määrärahan tarve:

	1998	1999
1. Valtuudet v. 1996 ja aikaisemmin ..	30,0	0,0
— talonrakennusvaltuudet	20,0	0,0
— muut rakentamisvaltuudet	10,0	0,0
2. Vuoden 1997 TAE:ssä myönnettävät valtuudet	120,0	30,0
— talonrakennusvaltuudet	75,0	20,0
— muut rakentamisvaltuudet	45,0	10,0
3. Yhteensä.....	150,0	30,0
— talonrakennusvaltuudet	95,0	20,0
— muut rakentamisvaltuudet	55,0	10,0

1997 määräraha	310 000 000
1996 määräraha	320 000 000
1995 tilinpäätös	346 000 000

07. Pakolais- ja siirtolaisuusasiat

Selvitysosa: Pääluokan perusteluihin viitaten siirretään pakolaisasiat 1.3.1997 lukien sosiaali- ja terveysministeriön pääluokasta työministeriön pääluokkaan.

Vastaanottotoiminnan ensisijaisena tehtävänä on huolehtia pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta, pakolaisten integroitumisesta suomalaiseen yhteiskuntaan, pakolaisten maahantulon koordinoinnista sekä pakolaisten vastaanottoon liittyvästä tiedotus- ja julkaisutoiminnasta.

Turvapaikanhakijoiden vastaanoton järjestää ja rahoittaa valtio. Pakolaisten vastaanoton järjestävät kunnat. Kunnalle maksetaan korvausta valtion varoista toimeentulotuesta, palvelujen järjestämisestä ja vastaanoton yleishallinnosta aiheutuvista menoista.

Turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten vastaanottotoiminnan tulee muodostaa joustava, tehokas ja valmiusluonteinen järjestelmä.

Siirtolaisuuspolitiikka pitää sisällään sekä maahan- että maastamuuton ja lisäksi maahanmuuttajien kohtelun ja etnisiin suhteisiin liittyvät kysymykset. Pääosa maahan- ja maastamuutosta liittyy tavalla tai toisella työmarkkinoihin. Ulkosuomalaisuus- ja paluumuuttokysymys muodostaa niin ikään oman alueensa, jossa työhallinnolla on keskeinen asema. Työministeriö ohjaa työlupamenettelyä. Työvoiman vapaaseen liikkuvuuteen liittyvissä asioissa työministeriö on toimivaltainen viranomainen.

30. *Valtion korvaus kunnille eräiden Suomeen muuttavien henkilöiden toimeentulotuen sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 54 800 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää eräiden Suomeen muuttavien henkilöiden toimeentulotuen sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannusten korvaamiseen kunnille valtioneuvoston määräämin perustein.

Selvitysosa: Suomeen muuttavien valtioneuvoston päätöksen (1054/90) tarkoittamien henkilöiden määrä vuonna 1995 oli 1 300 ja vuonna 1996 maahamme saapuvien määräksi arvioidaan 2 000.

Määräraha on siirtoa momentilta 33.28.30. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 30 600 000 mk vuonna 1995 tai sitä ennen ja 24 200 000 mk vuonna 1996 maahamme saapuneiden henkilöiden toimeentulotuen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannusten korvaamisesta vuonna 1996 aiheutuvina menoina. Korvaukset maksetaan kunnille jälkikäteen.

1997 määräraha	54 800 000

61. *Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 195 650 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää pakolaisten ja tur-

vapaikanhakijoiden vastaanotosta aiheutuvien menojen maksamiseen valtioneuvoston määräämin perustein. Lisäksi määrärahaa saa käyttää pakolaisten maahantulomatkojen järjestämisestä, lähtömaassa suoritettavista terveystarkastuksista sekä koulutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen, pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottotoiminnassa työskentelevien henkilöiden palkkaus- ja muiden toimintamenojen maksamiseen sekä vastaanottotoimintaa edistävän koulutuksen ja tiedotustoiminnan järjestämiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää pakolaisten oman kulttuurin tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 1 000 000 mk turvapaikanhakijoiden oikeusapupalvelujen hankkimiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään 129 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen. Vuoden 1997 pakolaiskiintiö on 500 henkilöä.

Selvitysosa: Määräraha ja 129 henkilötyövuotta vastaava henkilöstö ovat siirtoa momentilta 33.29.61.

Vuonna 1997 varaudutaan noin 500 uuden kiintiöpakolaisen ja 500 perheenyhdistämisohjelman puitteissa tulevan omaisen vastaanottoon. Uusia turvapaikanhakijoita arvioidaan tulevan 1 000, joista yhden kolmasosan arvioidaan saavan myönteisen päätöksen. Turvapaikanhakijoiden arvioidaan olevan keskimäärin kaksitoista kuukautta vastaanottojärjestelmän piirissä.

1997 määräraha 195 650 000

99. Työministeriön hallinnonalan muut menot

Selvitysosa: Työvoimaopiston tulosalueiksi on määritelty toiminta hallinnonalan keskitetyn koulutuksen kurssipaikkana sekä osallistuminen työvoimapiirien ja -toimistojen kehittämiseen.

Työneuvoston tehtävät määritellään laissa työneuvostosta ja työsuojelun poikkeusluvista (608/46), asetuksessa työneuvostosta ja työsuojelun poikkeusluvista (609/46) ja asetuksessa työneuvoston käsiteltävistä asioista (485/79). Poikkeuslupia koskevat valitus- ja alistusasiat käsitellään kiireellisinä siten, että 80 % ratkaistaan yhden kuukauden kuluessa vireilletulosta. Periaatteellisluonteisten lausuntojen ja ratkaisujen keskimääräinen käsittelyaika pudotetaan neljään kuukauteen.

21. *Työvoimaopiston toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 680 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoitusperusteena on käytetty 8 000 oppilastyöpäivää. Oppilastyöpäivästä tuotetaan kurssimuotoisella koulutuksella 6 500 päivää, maksullisella palvelutoiminnalla 700 päivää ja piiri- ja paikallishallinnon tukipalvelulla 800 päivää. Oppilaspäivän yksikköhinta on 504 mk.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	4 030 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	350 000
Muut toimintamenot	3 680 000
Bruttotulot	350 000
Maksullisen toiminnan tulot, julkisoikeudelliset suoritteet	350 000
Nettomenot	3 680 000
1997 määräraha	3 680 000
1996 määräraha	4 000 000
1995 tilinpäätös	3 430 000

22. *Työneuvoston toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 308 000 mk.

1997 määräraha	308 000
1996 määräraha	305 000
1995 tilinpäätös	800 000

23. *Siviilipalvelus* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 13 520 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää siviilipalveluksen ja täydennyspalveluksen toimeenpanosta siviilipalveluslain (1723/91) nojalla aiheutuviin kustannuksiin, myös työhallinnossa palvelevien siviilipalvelusmiesten ylläpito- ja päivärahakustannuksiin.

1997 määräraha 13 520 000
1996 määräraha 13 520 000
1995 tilinpäätös..... 13 659 925

50. *Palkkaturva* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 230 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää palkkaturvalain (649/73) ja merimiesten palkkaturvalain (927/79) mukaisten menojen maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 4 000 000 mk palkkaturvamenettelyyn liittyvien viranomaismaksujen, oikeudenkäyntikulujen ja konkurssikustannusten maksamiseen.

Selvitysosa: Vastaavasti momentille 12.34.70 arvioidaan kertyvän tuloa 226 000 000 mk. Konkurssivalvonnan tehtävien ja voimavarojen kokoamista selvitetään oikeusministeriön ja asianomaisten muiden tahojen yhteistyönä.

1997 määräraha 230 000 000
1996 määräraha 249 000 000
1995 tilinpäätös 171 310 003

51. *Eräät merimiespalvelut* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 553 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää merimiesten palveluja opintotoiminnasta annetun lain (452/72) nojalla merimiesten huoltotoimintaan suoritettavan valtion osuuden maksamiseen, merimieslain (423/78) ja merimiesten vuosilomalain (433/84) nojalla merimiesten vuosi- ja vanhempainlomamatkakustannuksiin sekä työsuhteen alkamiseen ja päättymiseen liittyviin matkakustannuksiin suoritettavan valtionosuuden maksamiseen.

Käyttösuunnitelma:	mk
Valtion osuus merimiespalvelutoimiston menoista.....	2 165 000
Valtion osuus työnantajille eräisiin merimiesten matkakustannuksiin	2 388 000
Yhteensä	4 553 000

1997 määräraha..... 4 553 000
1996 määräraha..... 4 553 000
1995 tilinpäätös 4 043 818

67. *Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 9 300 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen, maksuosuuksien ja -velvoitteiden suorittamisesta sekä erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

1997 määräraha..... 9 300 000
1996 määräraha..... 9 038 000
1995 tilinpäätös 8 323 415

Pääluokan 34 menot luvuittain vuosina 1995—1997

		v. 1995 tilinpäätös 1000 mk	v. 1996 talousarvio 1000 mk	v. 1997 esitys 1000 mk	Muutos 1996—1997 ± 1000 mk	± %
01.	Työministeriö (610).....	826 823	846 979	817 837	— 29 142	— 3
03.	Työsuojelun piirihallinto (400) .	103 800	103 981	24 440	— 79 541	—76
06.	Työvoimapolitiikan toimeenpano (620).....	11 218 177	11 697 447	12 374 107	+676 660	+ 6
07.	Pakolais- ja siirtolaisuusasiat (410).....	—	—	250 450	+250 450	—
99.	Työministeriön hallinnonalan muut menot (610)	201 567	280 416	261 361	— 19 055	— 7
	Yhteensä	12 350 367	12 928 823	13 728 195	+799 372	+ 6

Pääluokka 35
YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Hallinnonalan kokonaishenkilöstömäärän arvioidaan vuonna 1997 olevan 2 360 henkilötyövuotta.

Hallinnonalan toiminta edistää ekologisesti kestävää taloudellista, yhteiskunnallista ja kulttuurin kehitystä. Ympäristöministeriö on kestävän kehityksen ministeriö.

Hallinnonalan toiminnassa painottuvat vuonna 1997:

— Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen
— Ilmastostrategian luominen ja happamoitumisen torjunta
— Ympäristölupalainsäädännön yhtenäistäminen
— Maankäytön ohjausjärjestelmän uudistaminen
— Rakennusten peruskorjauksen ja ylläpidon edistäminen
— Lähialue- ja Itämeri-yhteistyön edistäminen
— Kestävien tuotanto- ja kulutustapojen edistäminen

Luonnon monimuotoisuus turvataan suojelemalla lajeja ja alueita sekä varmistamalla, että luonto otetaan huomioon yhteiskunnan kaikessa toiminnassa. Voimaan tulevan uuden luonnonsuojelulain tavoitteiden mukaisesti huolehditaan lajien ja luontotyyppien suotuisasta suojelutasosta. Viimeistellään EU:n luontodirektiivin edellyttämä Suomen ehdotus Natura 2000-verkostosta. Vanhojen suojeluohjelmien toimeenpanosta huolehditaan pääasiassa vapaaehtoisin maanhankinnoin ja maanomistajien kanssa tehtävin sopimuksin hallitusohjelmassa sovitussa aikataulussa. Laaditaan eri hallinnonalojen yhteinen toimintaohjelma luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi.

Ilmastostrategiassa määritellään keinot, joilla kasvihuonekaasujen päästöjen kasvu saadaan pysähtymään sekä päästöt palautumaan vuoden 1990 tasolle ja tämän jälkeen vähentymään. Suomen tavoitteena on, että EU:ssa sovitaan toimista, jotka ovat kustannustehokkaita ja joissa otetaan huomioon erot jäsenmaiden kesken.

Happamoitumisen torjunnassa tavoite on vähentää ympäristöä happamoittavien yhdisteiden laskeumaa siten, että se pitkällä aikavälillä pysyy luonnon sietokyvyn rajoissa. Rikin ja typen yhdisteiden päästöjen lopullinen vähennystarve riippuu päästöjen kehityksestä Suomessa, mutta tätä suuremmassa määrin Suomeen ulkomailta, etenkin lähialueilta tulevasta laskeumasta. Venäjän ja Viron kanssa sovitaan päästöjen vähentämisestä ja osallistutaan aktiivisesti EU:n normien tiukentamiseen ja yhteistyöhön ECE:ssä.

Kehitetään *ympäristölainsäädäntöä* varsinkin yhdentämällä ympäristölupalain ja vesilain mukaisia lupajärjestelmiä yhteistyössä oikeusministeriön kanssa. Monipuolistetaan ohjauskeinoja ympäristöpolitiikassa. Edistetään ympäristöjohtamismenetelmien ja parhaan tekniikan käyttöönottoa yrityksissä, kehitetään kestävää tuotantoa ja kulutusta tukevaa taloudellista ja tiedollista ohjausta sekä lisätään kierrätystalouden toteuttamiseksi tuottajan jätehuoltovastuuta.

Laaditaan ehdotus rakennuslain kokonaisuudistukseksi, jossa *maankäytön ohjauksella* tuetaan kestävää kehitystä ja edistetään yhdyskuntien kehittämistä sellaisen päätöksentekomenettelyn avulla, joka perustuu eri toimijoiden järkevään työnjakoon ja osallistuvaan suunnitteluun.

Rakennusvalvontaa ryhdytään suuntaamaan laaduntarkkailua korostavaan suuntaan ja rakentamiseen liittyvää vastuuta täsmennetään. Ekologisen asumisen ja rakentamisen muotoja edistetään. Puurakentamisen osaamista parannetaan.

Rakennuskannan arvon säilymistä edistetään

tukemalla *peruskorjaamista* ja ylläpitoa. Lähiöiden saneerausta jatketaan. Kosteus- ja homeongelmien välttämiseen ja korjaamiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Asuntojen perusparantamiseen ja uustuotantoon suunnattavalla tuella edistetään asuntorakentamista hallituksen työllisyysohjelman tavoitteiden mukaisesti. Korjaustoiminnan on tarkoitus tukea omalta osaltaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistamista.

Asuntotuotannon tuki suunnataan alueille, missä asuntoja oletetaan tarvittavan myös tulevaisuudessa. Aravalainoitus kohdennetaan vuokra- ja asumisoikeusasuntotuotantoon, ja omistusasuntotuotantoa tuetaan korkotukilainoituksella.

Suomen *lähialueiden* kanssa tehtyjä kahdenvälisiä ja monenkeskisiä ympäristönsuojelusopimuksia ja -ohjelmia pannaan täytäntöön tukemalla yhteisiä ilmasuojelun, vesiensuojelun ja ongelmajätehuollon hankkeita. Osallistutaan hankkeiden rahoituksen valmisteluun ja kohdennetaan avustuksia sekä ohjataan erityistakuita kunkin lähialueen tärkeimpiin kohteisiin. Tehostetaan Visbyn Itämerikonferenssin päätösten mukaisesti toimia *Itämeren meriympäristön* ekologisen tasapainon palauttamiseksi. Kansainvälisten rahoituslaitosten toimia Itämeren suojeluohjelman toimeenpanossa toteutetaan ja pyritään vaikuttamaan siihen, että ne vahvistavat näitä toimiaan.

Suomi valmistelee EU:n toimeksiannosta YK:n yleiskokouksen kestävän kehityksen vuonna 1997 järjestettävää erityisistuntoa varten esityksiä ympäristön ja talouden yhteensovittamisesta sekä tärkeiden kansantalouden lohkojen kestävästä kehityksestä. Hallituksen kestävän kehityksen ohjelma valmistellaan niin, että siinä on konkreettisia hankkeita tuotannon ja kulutuksen muuttamiseksi.

01. Ympäristöministeriö

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 91 555 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 250 000 mk yhtä henkilötyövuotta vastaavien palkkaus- ja muiden toimintamenojen siirtona momentilta 35.01.22 sekä 350 000 mk yhtä henkilötyövuotta vastaavien palkkaus- ja muiden toimintamenojen lisäyksenä 1.1.1997 lukien Euroopan unionin jäsenyyteen liittyvien tehtävien johdosta.

1997 määräraha	91 555 000
1996 määräraha	90 030 000
1996 lisämääräraha	—
1995 tilinpäätös	84 982 000

22. *Kehittäminen ja suunnittelu* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 41 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kehittämis-, kokeilu-, suunnittelu-, tutkimus-, valvonta- ja seurantatoiminnasta sekä kansainvälisestä asiantuntijayhteistyöstä ja eri hallinnonalojen yhteishankkeista aiheutuvien muita kulutusmenoja vastaavien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan työsopimussuhteessa olevan henkilöstön palkkaamiseen ympäristöministeriöön ja enintään 110 henkilötyövuotta vastaavan työsopimussuhteisen projektihenkilöstön palkkaamiseen valtion virastoihin ja laitoksiin.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoitusta varten.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon EU-tutkimushankkeista ja direktiivien laadinnasta ja raportoinnista aiheutuneet rahoitustarpeet, hallitusohjelman ja hallituksen keskeisten hankkeiden vuosina 1996—1999 edellyttämän tietopohjan vahvistaminen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 250 000 mk yhtä henkilötyövuotta vastaavien palkkaus- ja muiden toimintamenojen siirtona momentille 35.01.21 sekä 1 000 000 mk siirtona momentille 35.27.21 ja 500 000 mk siirtona momentille 35.26.61.

1997 määräraha	41 500 000
1996 määräraha	43 000 000
1995 tilinpäätös	38 999 231

24. *Kansainvälinen yhteistyö* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 21 565 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten jär-

jestöjen jäsenmaksuihin ja maksuosuuksiin sekä osallistumisesta kansainvälisten järjestöjen kokouksiin ja muista ulkomaanmatkoista, Suomessa järjestettävistä kansainvälisistä kokouksista, vieraskielisen aineiston julkaisemisesta sekä muusta, myös kolmansiin maihin suuntautuvasta kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa lisäksi käyttää lähialueyhteistyön asiantuntijavaihdosta sekä eräiden kansainvälisestä tutkimus- ja kehittämisyhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan työsopimussuhteessa olevan henkilöstön palkkaamiseen kansainvälisten tehtävien hoitamiseksi ympäristöministeriössä.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus käyttää 2 000 000 mk Barcelonan Välimerikonferenssiin liittyvän ympäristöalan ministerikokouksen järjestämiseen Suomessa. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 65 000 mk siirtona momentilta 24.01.21.

1997 määräraha 21 565 000
1996 määräraha 19 500 000
1995 tilinpäätös..... 19 750 000

26. *Koulutus, tiedotus ja valistus* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää henkilöstökoulutuksesta, hallinnon kehittämisestä, hallinnonalan koulutuksen luento- ja asiantuntijapalkkioista, matkoista, ulkomailta hankittavaan jatko- ja täydennyskoulutukseen suoritettavista opintoapurahoista, koulutusaineistojen tuottamisesta sekä koulutustoiminnasta ja sen kehittämisestä aiheutuvien muiden menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös tiedotustoimintaan ja siinä tarvittavien asiantuntijoiden palkkioiden maksamiseen sekä ympäristökasvatuksen ja -koulutuksen edistämiseen.

1997 määräraha..... 4 500 000
1996 määräraha..... 4 500 000
1995 tilinpäätös..... 4 100 000

61. *Eräät avustukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 600 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää avustuksien maksamiseen valtakunnallisille luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöille niiden toimintaedellytysten turvaamiseksi, valtakunnallisille asuntoalan järjestöille valistus- ja neuvontatoimintaan, saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/81, muut. 973/88) 12 §:n mukaisten avustusten maksamiseen saariston ympäristönhoitoa edistäviin hankkeisiin sekä avustusten maksamiseen Pidä Saaristo Siistinä ry:lle ja tunturialueiden jätehuoltoa edistävään toimintaan. Määrärahaa saa käyttää myös kestävää kehitystä edistävien projektiluonteisten hankkeiden tukemiseen.

Määrärahasta on osa alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Määräraha on muutettu kolmevuotiseksi siirtomäärärahaksi. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 1 000 000 mk siirtona momentille 35.26.61.

1997 määräraha..... 6 600 000
1996 määräraha..... 7 600 000
1995 tilinpäätös..... 6 900 000

11. Ympäristön suojelu

Selvitysosa: Valmistellaan hallituksen esitys ympäristönsuojelulaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi. Keskeisenä tavoitteena on yhtenäistää ja kehittää ympäristölupajärjestelmiä ja lupien valvontaa.

Osallistutaan aktiivisesti kansainvälisen ilmastosopimuksen teollisuusmaita koskevien velvoitteiden kehittämiseen. Laaditaan kansallinen ilmastostrategia, jolla kasvihuonekaasujen kasvu saadaan pysähtymään ja tämän jälkeen palautumaan vuoden 1990 tasolle ja edelleen vähentymään. Laaditaan uusi ohjelma typen yhdisteiden päästöjen rajoittamiseksi ja tarkistetaan rikkipäästöjen vähentämissuunnitelmat.

Toteutetaan pääministerien Itämerikonferenssin (1996) edellyttämiä Itämeren suojelutoimia sekä vuoteen 2005 ulottuvaa vesiensuojelun uutta tavoiteohjelmaa.

Yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön kanssa kehitetään maatalouden ympäristötuen

myöntämisen ympäristökriteerejä. Selvitetään EU:n maaseututukien kokonaisvaikutusta ympäristöön.

Toteutetaan valtakunnallista jätesuunnitelmaa vuoteen 2005 jätteiden määrän ja haitallisuuden vähentämiseksi, jätteiden hyödyntämiseksi ja niiden käsittelyn parantamiseksi. Kehitetään tuottajan vastuuta jätehuollossa.

Toteutetaan meluntorjunnan tavoiteohjelmaa ja laaditaan koko maan kattava meluselvitys.

Jatketaan vanhojen saastuneiden maa-alueiden ja käytöstä poistettujen kaatopaikkojen kunnostamista. Selvitetään alueellisesti maaperän suojelun tilaa ja kehittämistarpeita.

Pannaan toimeen ympäristövahinkojen toissijaista korvaamista koskeva lainsäädäntö.

Tehostetaan ympäristövahinkojen torjuntavalmiutta.

Annetaan määräykset eräiden ympäristölle vaarallisten kemikaalien käytön rajoittamisesta. Kehitetään geneettisesti muutettujen organismien ympäristövaikutusten arviointia ja hallintaa.

Toteutetaan työllisyyttä edistäviä ympäristönsuojelu- ja hoitotöitä sekä ympäristönsuojeluteknologian kehittämishankkeita.

Luvun 24.50 perusteluihin viitaten on merkittävien lähialueella toteutettavien investointien rahoitus koottu ulkoasiainministeriön pääluokkaan. Hankkeiden suunnittelu ja toimeenpano säilyvät edelleen ympäristöministeriön hallinnonalalla.

Tukemalla lähialueiden ympäristöhankkeita edistetään Viron, Luoteis-Venäjän, Puolan, Latvian ja Liettuan ympäristönsuojelua sekä niiden ympäristöhallinnon kehittämistä, ympäristötutkimusta ja säteilyturvaa. Vahvistetaan pohjoismaiden ympäristörahoitusyhtiön (NEFCO) toimintaa.

62. (35.11.62 ja 26.31) *Ympäristönsuojelun edistäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 32 750 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston määräämin perustein avustusten maksamiseen ympäristönsuojelua edistäviin kehittämis- ja kokeiluhankkeisiin sekä avustusten maksamiseen saastuneiden maa-alueiden ja vanhojen kaatopaikkojen kunnostukseen, kierrätyksen ja muun jätehuollon mallilaitosten rakentamiseen sekä muihin ympäristönsuojelua edistäviin investointeihin.

Määrärahaa saa käyttää myös yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteiden avustamisesta annetun lain (56/80, muut. 1376/89 ja 96/95) mukaisten avustusten maksamiseen yhdyskuntien vesiensuojelua edistäviin investointeihin.

Määrähasta osa on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 4 000 000 mk siirtona momentille 35.26.61.

Ympäristönsuojelua edistäviin kehittämis- ja kokeiluhankkeisiin voidaan myöntää avustusta yleensä enintään 50 % ja investointihankkeisiin enintään 30 % niiden hyväksyttävistä kustannuksista. Saastuneiden maa-alueiden ja vanhojen kaatopaikkojen kunnostushankkeissa avustus voi kuitenkin olla enintään 50 % hankkeen hyväksyttävistä kustannuksista, kun hakijana on muu kuin yritys.

Määrärahaa on tarkoitus käyttää myös vesiensuojelun tavoiteohjelman toteutumista edistäviin investointeihin.

1997 määräraha	32 750 000
1996 määräraha	16 000 000
1996 lisämääräraha	15 000 000
1995 tilinpäätös	14 000 000

63. *Ilmansuojelun ja jätehuollon investointien korkotuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 16 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/77) mukaisiin teollisuuden ja energiahuollon ilmansuojeluinvestointeihin, jätteiden yleisten käsittelypaikkojen perustamis- ja kunnostamisinvestointeihin sekä jätteiden hyödyntämistä edistäviin investointeihin ennen vuotta 1992 myönnettyjen lainojen korkotuen maksamiseen.

Korkohyvityksen määrä on neljän ensimmäisen lainavuoden aikana neljä prosenttiyksikköä ja 5—8 lainavuosien aikana kaksi prosenttiyksikköä. Kahdeksannen lainavuoden jälkeen korkotukea ei makseta.

Selvitysosa: Aikaisempien vuosien korkotukilainoista arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja 12 000 000 mk vuonna 1998, 6 000 000 mk vuonna 1999 ja sen jälkeen yhteensä 4 000 000 mk.

1997 määräraha	16 000 000
1996 määräraha	21 000 000
1995 tilinpäätös	21 398 250

64. *Öljyjätemaksulla rahoitettava öljyjätehuolto* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 20 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää öljyjätemaksusta annetun lain (894/86) 7 §:n nojalla öljyjätteistä ja niiden keräilystä, kuljetuksesta, varastoinnista ja käsittelystä aiheutuvien menojen maksamiseen sekä avustuksien maksamiseen ongelmajätteiden alueellisten vastaanottopaikkojen perustamiskustannuksiin.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle esityksen öljyjätemaksusta annetun lain säätämisestä pysyväksi. Määräraha on yhtä suuri kuin öljyjätemaksujen kertymä momentille 11.19.08.

1997 määräraha	20 000 000
1996 määräraha	20 000 000
1995 tilinpäätös	20 000 000

67. (35.13.40, 13.66, osa ja 13.67) *Ympäristöyhteistyön edistäminen Suomen lähialueen maissa* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 21 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Suomen lähialueen maiden kanssa sopiman ympäristöalan yhteistyön edistämiseen ja lainsäädännön ja hallinnon kehittämisestä, hankkeiden valmistelusta ja arvioinnista, koulutuksesta, ympäristön tilan seurannasta, ympäristövaikutusten arviointimenetelmien kehittämisestä sekä ympäristöteknologian kehittämisestä ja kokeilusta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa lisäksi käyttää avustusten maksamiseen yrityksille ja yhteisöille suunnittelu- ja toimeenpanokustannuksiin Suomen lähialueiden pienehköissä ympäristöhankkeissa, jotka perustuvat kahdenvälisiin sopimuksiin ja ovat tärkeitä myös Suomen oman ympäristön suojelun kannalta ja joissa sovelletaan pääasiassa suomalaista ympäristöteknologiaa. Määrärahaa saa käyttää lisäksi Suomen avustusosuuden maksamiseen sellaisissa yhteistyöhankkeissa, joita rahoittavat myös muut valtiot sekä kansainväliset järjestöt ja rahoituslaitokset. Avustukset myönnetään valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaisesti.

Selvitysosa: Määrärahalla rahoitetaan hankkeiden toteuttamista edistäviä selvityksiä, hankkeiden ympäristövaikutusten arviointimenetelmien kehittämistä, hanke-esitysten arviointia sekä suomalaisten ja lähialueiden organisaatioiden välistä yhteistyötä. Määrärahaan sisältyy tuki kansainvälisille rahoituslaitoksille Itämeren suojeluohjelmaan kuuluvien, luototettaviksi suunniteltujen yhteisrahoitushankkeiden valmisteluun.

Tiedonvaihtoa ja koulutusyhteistyötä tehostetaan muun muassa tukemalla työharjoittelua sekä Suomen lähialueen maiden ympäristöasiantuntijoiden kouluttamista. Lisäksi tuetaan ympäristötietojärjestelmien kehittämistä.

Yhteistyön tavoitteena on parantaa varsinkin ilmansuojelua ja Itämeren suojelua sekä Itämeren alueen valtioiden ongelmajätehuoltoa.

1997 määräraha	21 000 000
1996 määräraha	21 050 000
1995 tilinpäätös	39 680 000

(13.) Ympäristöyhteistyö Suomen lähialueen maiden kanssa

Selvitysosa: Luku on poistettu talousarviosta.

(40.) *Suomen lähialueen maiden ympäristönsuojeluinvestointien korkotuki* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen määräraha on otettu huomioon momentin 35.11.67 laskelmissa.

(66.) (35.13.66, osa) *Avustukset ympäristöinvestointeihin Suomen lähialueen maissa* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen määrärahasta 36 000 000 mk on siirretty momentille 24.50.66 ja 4 000 000 mk on otettu huomioon momentin 35.11.67 laskelmissa.

1996 määräraha	36 000 000
1995 tilinpäätös	36 000 000

(67.) *Ympäristöyhteistyön yleinen edistäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen määräraha on otettu huomioon momentin 35.11.67 laskelmissa.

26. Alueelliset ympäristökeskukset

Selvitysosa: Ympäristökeskuksille kuuluvat ympäristöministeriön hallinnonalan tehtävinä ympäristönsuojelua, alueiden käyttöä, luonnonsuojelua, kulttuuriympäristön hoitoa, ympäristötutkimusta ja seurantaa sekä ympäristötietoisuutta koskevat asiat.

Ympäristökeskukset hoitavat myös maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvat vesivarojen käytön ja hoidon tehtävät, joiden erillismenot rahoitetaan luvusta 30.85. Näiden tehtävien hoitoa ohjaa maa- ja metsätalousministeriö. Maa- ja metsätalousministeriön tehtäväalueelle arvioidaan alueellisissa ympäristökeskuksissa käytettävän vuositasolla 210 henkilötyövuotta.

Alueellisten ympäristökeskusten toiminnassa painottuvat vuonna 1997:

— Luonnon monimuotoisuuden edistäminen
— Ympäristöasioiden yhdennetty hoitaminen ja valmistautuminen ympäristölupauudistukseen
— Maa- ja metsätalouden ympäristönsuojelun parantaminen
— Jätehuollon tehostaminen
— Alueidenkäytön suunnittelun tehostaminen ympäristöpolitiikan välineenä
— Työllisyyden edistäminen ympäristön hoidossa

Ympäristöministeriö on talousarvioesityksen valmisteluun liittyen asettanut alueellisille ympäristökeskuksille seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

Ympäristökeskukset tehostavat luonnon monimuotoisuuden suojelua alueellaan. Uudistetun luonnonsuojelulainsäädännön toimeenpanoa edistetään huolehtimalla lainsäädännön mukaisista uusista tehtävistä, toteutumisen seurannasta sekä tiedotuksesta, valistuksesta ja koulutuksesta. Toimia valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden ja perinnemaisemien säilyttämiseksi jatketaan uuden lainsäädännön nojalla. Luonnonsuojeluohjelmien toteuttamisessa painopisteenä ovat vanhat suojeluohjelmat sekä uhanalaiset luontotyypit ja lajit.

Natura 2000 -verkostoon liitettäviä alueita koskevia tietoja täydennetään ja verkoston toteuttaminen aloitetaan käyttäen apuna mahdollisimman paljon EU:n LIFE -rahaston rahoitusta.

Uudistetun metsälainsäädännön johdosta yhteistyötä metsäkeskusten kanssa tehostetaan erityisesti osallistumalla metsätalouden alueellisten tavoiteohjelmien laadintaan.

Ympäristönsuojelua hoidetaan yhdennetysti. Jätteiden määrää vähennetään ja hyötykäyttöä lisätään valtakunnallisen jätesuunnitelman ja alueellisten suunnitelmien tavoitteiden mukaisesti. Maa- ja metsätalouden ympäristönsuojelua edistetään ja hajakuormitusta vähennetään erityisesti kohdentamalla maatalouden ympäristötukea ympäristönsuojelun kannalta tehokkaasti. Vesiensuojelua tehostetaan eri toimialoilla panemalla täytäntöön vesiensuojelun tavoiteohjelmaa ja pohjavesiensuojelun toimenpideohjelmaa. Ympäristölupajärjestelmän uudistamiseen varaudutaan erityisesti yhtenäistämällä ympäristönsuojelun ennakko- ja jälkivalvontaa.

Alueelliset ympäristökeskukset ohjaavat kuntien kaavoitusta ja alueidenkäyttöä kestävän kehityksen mukaiseksi painottaen vanhentuneiden kaavojen uusimista, yhdyskuntarakenteen eheyttämistä, olemassa olevan rakennuskannan hyödyntämistä, rantojen käytön suunnittelua sekä kulttuuriperinnön ja luonnonarvojen säilymistä. Ympäristökeskukset tarkistavat alueelliset yleiskaavoitusohjelmat ja valmistelevat alueelliset kulttuuriympäristön hoito-ohjelmat.

Ympäristökeskukset jatkavat alueellisten ympäristöohjelmien laatimista tavoitteena ympäristöohjelmien valmistuminen viimeistään vuonna 1998.

Alueelliset ympäristökeskukset huolehtivat YVA-lain mukaisista yhteysviranomaistehtävistä. Ympäristövaikutusten arviointia parannetaan kuntien kaavoituksessa sekä aluekehitysohjelmien ja seututason suunnitelmien valmistelussa.

Ympäristökeskukset parantavat alueellaan ympäristötietoisuutta ja tuottavat valtakunnallisesti vartailukelpoista tietoa alueensa ympäristön kuormituksesta ja tilasta. Lisäksi ne tiedottavat aktiivisesti alueensa ympäristön tilasta, sen muutoksista ja siihen vaikuttavista tekijöistä.

Alueelliset ympäristökeskukset kehittävät ja järkeistävät tutkimus- ja laboratorioyhteistyötä keskenään ja toimialueensa kuntien kanssa sekä eri tutkimusorganisaatioiden välillä. Lisäksi ne parantavat laboratoriotoimintansa laatua ja taloudellisuutta. Ympäristökeskusten erikoistumista ja työnjakoa kehitetään ministeriön kanssa sovittavalla tavalla.

Ympäristökeskusten kansainvälistä yhteistyökykyä parannetaan. Lähinnä valtakunnan rajoilla olevat aluekeskukset osallistuvat maamme

lähialueilla toteutettavaan ympäristöyhteistyöhön yhdessä ympäristöministeriön kanssa. Alueiden yhteistyötä Pohjoiskalotin sekä Pohjanlahteen ja Ahvenanmereen rajoittuvien Ruotsin alueiden kanssa vahvistetaan.

Ympäristökeskukset huolehtivat jäte- ja muita ympäristölupia, kaavoitusta ja rakentamista sekä luonnonsuojelualueiden hankintaa koskevien päätösten käsittelystä viivytyksettä ja ruuhkia purkaen.

Alueelliset ympäristökeskukset kehittävät toimintaansa ja toimintaedellytyksiään tavoitteena ympäristöasioiden hoidon tason parantaminen, toiminnan tuottavuuden ja taloudellisuuden lisääminen sekä tiedonvälityksen, neuvonnan ja yhteistyön lisääminen. Henkilöstörakennetta kehitetään ja henkilöstöä kohdennetaan keskeisimpiin tehtäviin ottaen erityisesti huomioon luonnonsuojelulainsäädännön toimeenpanon vaatimat uudet tehtävät.

Alueelliset ympäristökeskukset tiivistävät yhteistyötään kuntien, valtion aluetason viranomaisten ja maakunnan liittojen kanssa toimien aktiivisesti erityisesti maakunnan aluekehitystyössä. Yhteistyötä tehostetaan myös kasvattajien, kansalaisjärjestöjen, elinkeinoelämän ja ympäristöasiantuntijoiden kanssa. Keskukset edistävät ympäristönäkökohtien huomioon ottamista, seutukaavoituksen ja aluekehitystyön yhteensovittamista sekä ympäristöhankkeiden toteuttamista kotimaisissa ja EU:n aluekehitysohjelmissa.

Tietohallinnossa vakiinnutetaan uusi verkkoympäristö. Rekistereiden käytettävyyttä ja tietosisällön ajantasaisuutta parannetaan. Kohotetaan atk-osaamisen tasoa ja paikkatietojen ja rekistereiden hyödyntämistä tehostetaan.

Ympäristökeskukset edistävät työllisyyden hoitoa jatkamalla monipuolisten ympäristöhankkeiden rahoittamista ja toteuttamista painottaen erityisesti saastuneiden maa-alueiden kunnostamista sekä jätehuollon edistämistä ja ympäristöteknologian kehittämistä. Rakentamistoiminnan laatujärjestelmää kehitetään ja parannetaan taloudellisuutta 1,5 % vuodessa.

Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:

	1996 Ennakoitu	1997 TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	10 000	11 000
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	9 310	9 990
Käyttöjäämä tmk	690	1 010
— % tuloista	7	9
Osuus yhteiskustannuksista tmk	6 850	7 400
Alijäämä tmk	—6 160	—6 390
— % tuloista	—62	—58
Tulot % kustannuksista	62	63

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 282 255 000 mk.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	295 155 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	9 990 000
Muut toimintamenot	285 165 000
Bruttotulot	12 900 000
Maksullisen toiminnan tulot	11 000 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	7 500 000
— muut suoritteet	3 500 000
Muut tulot	1 900 000
Nettomenot	282 255 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 338 000 mk lääninhallinnosta siirtyneiden kahden henkilön palkkaus- ja muiden toimintamenojen siirtona momentilta 26.05.21, 142 000 mk Kainuun tiepiiristä siirtyneen yhden henkilön palkkausmenojen siirtona momentilta 31.24.21, 530 000 mk Suomen ympäristökeskuksesta aluehallintoon siirtyneiden kahden henkilön palkkausmenojen ja muiden toimintamenojen siirtona momentilta 35.27.21 sekä 1 000 000 mk pysyväisluonteista suunnittelutyötä tekevien viiden henkilön palkkaus- ja muiden toimintamenojen siirtona momentilta 30.85.77 sekä vähennyksenä nettobudjetoitavina tuloina tulot ympäristöluvista jotka on aiemmin tuloutettu momentille 12.35.26.

Määrärahaan sisältyy vesiensuojelumaksuilla rahoitettavan tutkimustoiminnan menoja 2 500 000 mk. Sitä vastaava arvioitu tulokertymä on tuloutettu momentille 12.35.26.

1997 määräraha	282 255 000
1996 määräraha	276 323 000
1995 tilinpäätös	251 005 000

(31.) *Avustukset yhdyskuntien vesiensuojelutoimenpiteisiin (osa EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen määräraha on otettu huomioon momentin 35.11.62 laskelmissa.

61. *Euroopan aluekehitysrahaston tavoitteiden kansallinen osarahoitus (EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 20 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavia tavoiteohjelmia toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta sekä pilottihankkeita ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta.

Määräraha on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Momentille on koottu Euroopan unionin aluekehitysrahastosta rahoitettavien ohjelmien kansallinen rahoitusosuus tavoiteohjemien toimeenpanon tehostamiseksi ja menettelytapojen yksinkertaistamiseksi ympäristöministeriön hallinnonalalla. Määrärahaa on tarkoitus käyttää kansallisena rahoitusosuutena muun muassa ympäristönsuojelun ja -hoidon, ympäristöteknologian ja -osaamisen sekä kulttuuriperinnön ja maiseman hoitoa edistäviin hankkeisiin ja toimenpiteisiin samoin kuin luonnonsuojeluohjelmien toimeenpanon edistämiseen ja kuntien maankäytön ohjauksen tukemiseen.

Määräraha on siirtoa momenteilta 35.01.22, 35.01.61, 35.11.62, 35.26.77, 35.30.22, 35.30.37, 35.30.62 ja 35.30.87.

1997 määräraha 20 500 000

77. *Ympäristötyöt* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 61 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ympäristötöiden suunnittelusta ja rakentamisesta, peruskorjauksista ja rakentamisvelvoitteista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahasta on osa alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 4 000 000 mk siirtona momentille 35.26.61. Määrärahan tarve jakautuu seuraavasti:

	Työkohde	Aloitus-vuosi	Työn kokonais-kustannusarvio 1000 mk	Valtion osuus edellisestä 1000 mk	Myönnetty 1000 mk	Myönnetään mk
1.	Uudet hankkeet					
	Porvoon kaupungin ja maalaiskunnan siirtoviemäri, Porvoo ja Porvoon mlk ..	1997	38 000	11 000	—	2 000 000
	Noormarkku-Pori siirtoviemäri, Noormarkku	1997	10 000	4 000	—	2 000 000
	Paristotehtaan ja Hattulan vanhan kaatopaikan kunnostus, Hattula	1997	2 500	2 000	—	1 000 000
	Ruutana-Haviala siirtoviemäri ja syöttövesijohto, Kangasala	1997	11 730	5 300	—	1 000 000
	Pohjois-Valkealan ja Jaalan siirtoviemäri, Valkeala ja Jaala.....	1997	20 000	11 000	—	3 000 000
	Kuvansi-Varkaus siirtoviemäri, Joroinen ja Varkaus.....	1997	6 500	2 000	—	1 000 000
	Kauhajärven suojelu ja kunnostus, Lapua.....	1997	4 500	2 250	—	1 000 000
	Kiilopää-Kakslauttanen siirtoviemäri, Sodankylä	1997	5 500	2 600	—	2 000 000
	Uudet hankkeet yhteensä		98 730	40 150	—	13 000 000
2.	Keskeneräiset hankkeet.....		66 350	29 200	5 500	16 000 000
3.	Muut ympäristötyöt					
	Saastuneiden alueiden kunnostus					20 000 000
	Muut ympäristötyöt.....					12 000 000
	Kaikki yhteensä.....		165 080	69 350	5 500	61 000 000

1997 määräraha 61 000 000
1996 määräraha 20 000 000
1996 lisämääräraha..... 35 000 000
1995 tilinpäätös..... 33 000 000

27. Suomen ympäristökeskus

Selvitysosa: Suomen ympäristökeskus on ympäristöalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, joka tuottaa tietoa ympäristöstä, sen tilan kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä sekä arvioi vaihtoehtoisia kehityssuuntia ja keinoja, joilla kehitykseen pystytään vaikuttamaan. Suomen ympäristökeskukselle on osoitettu erityislainsäädännöllä myös valtakunnallisia viranomaistehtäviä lähinnä kemikaalivalvonnassa, jätehuollossa, ilmansuojelussa, luonnonsuojelussa ja ympäristövahinkojen torjunnassa. Suomen ympäristökeskus hoitaa myös maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia vesivarojen käytön ja hoidon tehtäviä. Tämän luvun toimintamäärärahoja arvioidaan käytettävän maa- ja metsätalousministeriön tehtäväalueella 35—40 henkilötyövuotta vastaavasti.

Suomen ympäristökeskuksen toiminnassa painottuvat vuonna 1997

— ilmakehän muutosten vaikutusten arvioiminen

— luonnon monimuotoisuuden tutkimus ja arviointi

— jätehuollon kehittäminen

— maatalouden ympäristönsuojelun kehittäminen ja arviointi

— ympäristön hoidon ja kunnostuksen tutkimus ja kehittäminen

Ympäristöministeriö on asettanut Suomen ympäristökeskukselle talousarvioesityksen valmisteluun liittyen seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

Selvitetään *ilman epäpuhtauksien ja ilmastomuutosten* pitkän aikavälin ympäristövaikutuksia ja määritetään kasvihuonekaasujen taseita. Arvioidaan happamoittavien yhdisteiden ja raskasmetallien päästöjen vähennystarvetta Suomessa ja lähialueilla kriittisen kuormituksen menetelmiin perustuen. Osallistutaan ilmastostrategian toimeenpanoon laatimalla myös muita ilmastopolitiikkaan liittyviä selvityksiä.

Tuotetaan tietoa *eri luontotyyppien* alueellisesta jakautumisesta ja uhanalaisten lajien esiintymisestä luonnonsuojelualueverkon kehittämistä ja luonnonsuojelusuunnittelua varten. Arvioidaan luonnonsuojelualueverkon kokonaisedustavuutta. Huolehditaan EU:n luonnonsuojeludirektiivin edellyttämien seurantojen suunnittelusta ja aloittamisesta. Lisäksi edistetään kulttuuriympäristöjen alueellisten hoito-ohjelmien laatimista ja selvitetään talousmetsien monimuotoisuuden ylläpitomahdollisuuksia. Saatetaan päätökseen luonnon monimuotoisuuden tutkimusohjelma (LUMO). Osallistutaan luonnonsuojeluohjelmien laadintaan lähialueyhteistyön puitteissa.

Jätteiden hyödyntämistä ja käsittelyä edistetään kehittämällä jätehuollon toteutusratkaisuja, toteuttamalla jätealan neuvontaa sekä etsimällä keinoja, joilla jätteiden aiheuttamia haittoja voidaan vähentää. Lisäksi kehitetään ja toteutetaan jätealan seurantajärjestelmiä ja tehdään ehdotuksia jätesiirtojen tarkastustoimenpiteiden menettelytavoista.

Arvioidaan *maaseutuelinkeinojen ympäristökuormitusta* ja sen vähentämismahdollisuuksia, erityisesti maatalouden ympäristötukien vaikuttavuutta. Selvitetään erilaisten viljelykäytäntöjen vaikutusta ravinteiden huuhtoutumiseen, arvioidaan ja kehitetään lannan käsittelymenetelmiä ottaen huomioon myös ilmapäästöt sekä kehitetään toimivia kosteikkoja ja laskeutusaltaita.

Edistetään *vesi- ja maa-alueiden hoitoa* ja tuotetaan kunnostustoimintaan liittyvää menetelmä- ja vaikutustietoa. Kehitetään saastuneiden maa-alueiden kunnostusmenetelmiä ja ohjataan kunnostustöitä. Elinympäristöjen hoidon ja ennallistamisen tutkimuksessa luodaan perusteet ja menetelmät tärkeiden biotooppien hoidolle, ennallistamiselle ja ekologisten vaurioiden korjaamiselle.

Lisätään maankäytön suunnittelua palvelevaa tutkimus- ja kehitystyötä siten, että voidaan täydentää alan tutkimusyksiköiden osaamista tuomalla suunnnitteluun ekologinen ja ympäristönäkökulma. Kehitetään strategista ympäristövaikutusten arviointia sekä seurantaan ja suunnitteluun tarvittavia paikka- ja muita maankäyttöön liittyviä tietojärjestelmiä.

Ympäristön seurannassa, arvioinnissa, tutkimuksessa ja kehitystyössä keskitytään hallinnon suunnittelua ja päätöksentekoa palvelevaan toimintaan. Huolehditaan tuotettavan tiedon luotettavuudesta ja ajantasaisuudesta sekä tietojärjestelmien toimivuudesta.

Toiminnan tuloksia käytetään myös aktiivisesti ympäristötietoisuuden syventämiseksi. Ympäristötietoa kootaan, muokataan ja välitetään ympäristöhallinnon ja yhteiskunnan tarpeisiin.

Suomen ympäristökeskuksen tehtävät Euroopan ympäristökeskuksen (EEA) kansallisena tietokeskuksena ympäristöalan kansainvälisten sopimusten toimeenpanossa ja muissa kansain-

välisissä tehtävissä sovitetaan yhteen kansallisten seuranta-, arviointi- ja kehittämistehtävien kanssa.

Suomen ympäristökeskuksen tuloksellisuuden ja toimivuuden kehittämiseksi tehdään laitoksen kansainvälinen arviointi, jonka valmistelu aloitetaan vuonna 1997. Toiminnan tuloksellisuutta arvioidaan järjestelmällisesti myös laitoksen omin voimin. Toiminnan tuloksellisuutta parannetaan kehittämällä työnjakoa ja yhteistyötä muiden alan tutkimus- ja asiantuntijalaitosten kanssa.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 119 827 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoitusta varten.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	132 327 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	1 200 000
Muut toimintamenot	131 127 000
Bruttotulot	12 500 000
Maksullisen toiminnan tulot	2 000 000
— julkisoikeudelliset tulot	760 000
— muut tulot	1 240 000
EU-rahoitus	3 000 000
Muut tulot	7 500 000
Nettomenot	119 827 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 530 000 mk kahta henkilötyövuotta vastaavien palkkaus- ja muiden toimintamenojen siirtona momentille 35.26.21 vuonna 1996 toteutuneiden henkilösiirtojen johdosta sekä lisäyksenä 1 000 000 mk siirtona momentilta 35.01.22.

1997 määräraha	119 827 000
1996 määräraha	118 357 000
1995 tilinpäätös	110 376 000

27. *Ympäristövahinkojen torjunta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää öljy- ja muiden ympäristövahinkojen torjunnan järjestämisestä, torjuntakaluston hankinnoista ja torjuntatoimenpiteistä sekä ympäristövahingon torjuntaan välittömästi liittyvistä tutkimuksista aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisestä yhteistyöstä ja koulutus- ja kehittämistoiminnasta sekä oikeudenkäynneistä aiheutuvien menojen ja sivutoimisten varastonhoitajien ja torjuntatöihin osallistuvien palkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta 6 500 000 mk käytetään kaluston hankintaan. Näistä kustannuksista noin 6 milj. mk aiheutuu sellaisesta öljyntorjuntakalustosta, jonka hankintamenot arvioidaan korvattavan lähes täysimääräisesti öljysuojarahaston varoista.

Momentin menoja vastaavat korvaukset öljysuojarahastosta ja vahinkojen aiheuttajilta ovat olleet vuosina 1990—95 keskimäärin 80 % budjetoiduista menoista. Korvaukset tuloutetaan momentille 12.35.60.

1997 määräraha	12 000 000
1996 määräraha	12 000 000
1996 lisämääräraha	7 000 000
1995 tilinpäätös	9 246 162

(30.) *Yhdyskuntien vesiensuojeluinvestointien korkotuki* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen määräraha on otettu huomioon momentin 35.27.63 laskelmissa.

(40.) *Teollisuuden vesiensuojeluinvestointien korkotuki* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen määräraha on otettu huomioon momentin 35.27.63 laskelmissa.

44. *Koskiensuojelulain mukaiset korvaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 25 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää koskiensuojelulain (35/87) sekä Ounasjoen ja Kyrönjoen erityissuojelusta annettujen lakien (703/83 ja 1139/91) mukaisten korvausten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös korvaustoimitusten kustannuksiin ja valtion edun valvonnan kannalta välttämättömistä selvityksistä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Koskiensuojelulakia sovelletaan myös Ounasjoen sekä Kyrönjoen keski- ja alaosan erityissuojelusta aiheutuneiden menetysten korvaamiseen.

Koskiensuojelulain mukaisista korvaustoimituksista on valtaosa saatu päätökseen vuoden 1995 loppuun mennessä. Arvioitu määräraha-

tarve vuosille 1997—98 on yhteensä 30 milj. mk. Vuosina 1988—95 määrärahaa on käytetty yhteensä 298 milj. mk.

1997 määräraha	25 000 000
1996 määräraha	45 000 000
1995 tilinpäätös	34 999 896

63. (35.27.30 ja 40) *Vesiensuojeluinvestointien korkotuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 9 800 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/77) mukaisten yhdyskuntien ennen vuotta 1995 ja teollisuuden vesiensuojeluinvestointien ennen vuotta 1992 myönnettyjen lainojen korkohyvityksen maksamiseen.

Yhdyskuntien lainoille maksettavan korkohyvityksen määrä on kahdeksan ensimmäisen lainavuoden aikana neljä prosenttiyksikköä ja 9—16 lainavuosien aikana kaksi prosenttiyksikköä. Kuudennentoista lainavuoden jälkeen korkohyvitystä ei makseta.

Teollisuuden lainoille maksettavan korkohyvityksen määrä on neljän ensimmäisen lainavuoden aikana neljä prosenttiyksikköä ja 5—8 lainavuosien aikana kaksi prosenttiyksikköä. Kahdeksannen lainavuoden jälkeen korkohyvitystä ei makseta.

Määrärahasta on osa alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Aikaisempien vuosien korkotukilainoista arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja 8 400 000 mk vuonna 1998, 6 820 000 mk vuonna 1999, 5 720 000 mk vuonna 2000 ja sen jälkeen yhteensä 13 800 000 mk.

1997 määräraha	9 800 000
1996 määräraha	11 600 000
1995 tilinpäätös	13 139 767

30. Yhdyskunnat, alueidenkäyttö ja luonnonsuojelu

Metsähallituksen luonnonsuojelutehtävien palvelu- ja muut toimintatavoitteet vuonna 1997 ovat:

Metsähallituksen tulee yhteistyössä eri tahojen kanssa täydentää EU:n luonnonsuojeludirektiivien edellyttämään Natura 2000 -verkostoon liitettäviä alueita koskevia tietoja sekä edesauttaa verkoston toteuttamista. Suojelualueista, erityisesti kansallispuistoista on edustavuutensa ja palveluidensa puolesta luotava sellaisia alueita, joihin kestävä ja ympäristöä säästävä retkeily- ja virkistyskäyttö sekä matkailutoiminta voivat suojeluarvoja vaarantamatta pitkäjänteisesti tukeutua. Opastustoiminnassa lisätään yhteistyötä maakuntien liittojen ja kuntien kanssa. Opastusrakentamisessa suositaan ratkaisuja, jotka edistävät maiseman ja rakennusperinnön hoitoa.

Metsähallituksen vastuu luonnonsuojelusta tulee ottaa huomioon, kun Metsähallitus ryhtyy osaltaan soveltamaan uudistettua metsälainsäädäntöä ja erityisesti silloin, kun se osallistuu alueellisten tavoiteohjelmien laadintaan.

Selvitysosa: Laaditaan ehdotus rakennuslain kokonaisuudistukseksi, jossa maankäytön ohjauksella tuetaan kestävää kehitystä ja edistetään yhdyskuntien kehittämistä sellaisen päätöksentekomenettelyn avulla, joka perustuu eri toimijoiden järkevään työnjakoon ja osallistuvaan suunnitteluun.

Valmistellaan aluerakenteen ja alueidenkäytön valtakunnallisia tavoitteita eduskunnalle annettavaa selontekoa varten. Valmistellaan Suomea koskevat osat EU:n aluerakenteen ja alueidenkäytön kehityskuvaan (European Spatial Development Perspective). Osallistutaan EU:n Interreg IIC -yhteisöaloitteen valmisteluun ja toteuttamiseen alueidenkäytön osalta. Jatketaan aluesuunnittelun lähialueyhteistyötä.

Seudullisessa suunnittelussa edistetään aluesuunnittelun ja aluekehityksen yhteensovittamista. Seutukaavoituksen uudistamistarpeiden pohjalta laaditaan seutukaavoitusta koskeva kokoava ohje.

Parannetaan elinympäristöjen laatua ja yhdyskuntien toimivuutta yhdentämällä ympäristönsuojelun, maankäytön, palvelujen ja liikenteen suunnittelua. Työn painopisteinä ovat keskustojen elinvoimaisuus ja lähiöiden kehittäminen asuinyhdyskuntina. Jatketaan elinympäristön laadun seurantaindikaattoreiden kehittämistä.

Tuetaan rantojenkäytön suunnitelmallisuutta, arvokkaiden maisema-alueiden säilymistä ja yhdyskuntakehitystä edistävää kuntien yleiskaavoitusta.

Valmistellaan selvitykset kulttuuriperinnön hoidon tehtävien järjestämisestä eri hallinnonaloilla. Kehitetään rakennusperinnön taloudellisia ohjauskeinoja ja tukijärjestelmiä. Tuetaan edelleen alueellisten ja kuntakohtaisten kulttuuriympäristöohjelmien valmistelua. Valmistellaan kulttuuriympäristökampanja.

Huolehditaan uuden luonnonsuojelulain täytäntöönpanosta, vaikutusten seurannasta, tiedottamisesta ja kouluttamisesta. Luonnonsuojelulain ja metsälainsäädännön toimeenpanemiseksi tiivistetään yhteistyötä ympäristöhallinnon ja metsäviranomaisten, erityisesti alueellisten ympäristökeskusten ja metsäkeskusten välillä. EU:n luonnonsuojeludirektiivien edellyttämään Natura 2000 -verkostoon ehdotettujen alueiden tiedostoja täydennetään.

Vanhojen suojeluohjelmien toteuttamista tehostetaan hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti. Valtion maaomaisuutta käytetään mahdollisimman laajasti maanvaihdoissa. Lisäksi selvitetään muiden taloudellisten ohjauskeinojen käyttämistä suojelutavoitteiden toteuttamiseksi.

Maa-ainesten käytössä otetaan erityisesti huomioon pohjavesien suojelu ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen sekä toisaalta hyvälaatuisen kiviaineksen saatavuus.

22. (35.30.21 ja 30.22) *Luonnonsuojelualueiden hoito ja kunnossapito* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 67 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kansallispuistojen, muiden luonnonsuojelualueiden sekä erämaa-alueiden hoitomenojen, opastustoiminnan menojen sekä rakennusten ja rakennelmien, teiden ja tieosuuksien korjaus- ja kunnossapitomenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankkimiseen, joiden hankintahinta on yli 50 000 mk ja taloudellinen käyttöaika yli kolme vuotta.

Määrärahaa saa käyttää lisäksi yksityismaiden luonnonsuojelualueiden merkintään ja hoitomenoihin, uhanalaisten eliölajien ja maisema-alueiden hoitoon sekä luonnonsuojelusuunnittelun ja maa-aineslain soveltamiseen liittyvän suunnittelun menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös ennen maa-aineslain voimaantuloa syntyneiden ainesten ottopaikkojen kunnostamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös saimaannorpan suojeluun ja norppakannan hoitoon sekä norppien aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen.

Määrärahasta osa on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 1 000 000 mk siirtona momentille 35.26.61.

Määrärahaa käytetään noin 400 luonnonsuojelualueen sekä seutu- ja yleiskaavojen mukaisten valtionmaiden suojeluvarausten hoitoon ja kunnossapitoon. Näiden suojelualueiden yhteinen pinta-ala on noin 13 800 km^2.

Suomessa on yksityismaiden luonnonsuojelualueita lähes 1 300. Niiden merkintä vaatii jatkuvaa ylläpitoa. Alueiden hoitoon on myös kiinnitettävä huomiota. Uhanalaisten lajien hoitosuunnitelmia on valmiina kymmeniä ja niiden toteuttaminen on lähdössä liikkeelle. Perinnemaisemainventointeja jatketaan. Maa-ainesten kestävään käyttöön ja pohjavesien suojeluun liittyviä hankkeita jatketaan.Valtakunnallisesti arvokkaille maisema-alueille laaditaan hoitosuunnitelmia ja aloitetaan maatalouden ympäristötukijärjestelmää tukevia hoitotoimenpiteitä.

1997 määräraha	67 000 000
1996 määräraha	65 643 000
1995 tilinpäätös	65 043 000

37. *Avustukset kuntien kaavoitukseen ja maankäytön ohjaukseen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kuntien rantaosayleiskaavoituksen tukemiseen sekä avustusten maksamiseen luonnonsuojelun, maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön hoidon ja virkistyskäytön kannalta valtakunnallisesti merkittävien alueiden sekä yhdyskuntakehityksen kannalta merkittävien kohteiden yleiskaavojen laatimista varten. Lisäksi määrärahaa saa käyttää ympäristöministeriön määräämien perusteiden mukaisesti avustusten maksamiseen kunnille ja kuntien virkistysalueiden hankintaa varten perustamille yhteisöille usean kunnan yhteisten virkistysalueiden hankintaan sekä aluearkkitehtitoiminnan palkka- ja matkamenoihin.

Määrärahasta osa on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Määräraha on muutettu kolmevuotiseksi siirtomäärärahaksi. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 4 000 000 mk siirtona momentille 35.26.61. Määrärahan tarpeen kasvuun vaikuttaa uusi

luonnonsuojelulaki, joka lisää rantojen yleiskaavoitustarvetta.

Maankäytön ohjauksen määrärahalla on tarkoitus edistää erityisesti valtioneuvoston 20.12.1990 hyväksymän rantojensuojeluohjelman toteutumista sekä myös valtioneuvoston 5.1.1995 tekemän periaatepäätöksen mukaisten ja uuden luonnonsuojelulain tarkoittamien maisema-alueiden maankäytön ohjausta.

1997 määräraha 7 500 000
1996 määräraha 6 000 000
1995 tilinpäätös 6 000 000

61. *Eräät luonnonsuojeluun liittyvät korvaukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 43 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää luonnonsuojelulain mukaisesti korvausten maksamiseen luonnonsuojelualueiden perustamisesta maanomistajille aiheutuvista taloudellisista menetyksistä. Määrärahaa saa käyttää myös maa-aineslain (555/81) siirtymäsäännösten mukaisesti harjujensuojelusta aiheutuvien korvausten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös alueellisten ympäristökeskusten suorittamien korvausten maksamiseen rauhoitettujen harvinaisten eläinten aiheuttamista vahingoista. Lisäksi määrärahaa saa käyttää koron maksamiseen jaksotetuille, maksamatta oleville korvauksille. Koron suuruus vastaa lunastuslain 95 §:n 1 momentissa määriteltyä korkoa.

Valtioneuvoston vahvistamien luonnonsuojeluohjelmien toteuttamiseksi myönnetään valtuudet tehdä vuonna 1997 sopimuksia ja antaa sitoumuksia enintään 80 000 000 mk. Valtuudesta saa aiheutua menoja vuoden 1998 loppuun mennessä enintään 20 000 000 mk, vuoden 1999 loppuun mennessä enintään 40 000 000 mk ja vuoden 2006 loppuun mennessä yhteensä enintään 80 000 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään korvausten maksamiseen perustettaessa luonnonsuojelualueita yksityismaille. Korvausmenettelyllä perustetaan suojelualueita pääasiassa valtioneuvoston vahvistamiin luonnonsuojeluohjelmiin kuuluville yksityismaille.

Valtuuksista arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti:

	1998 mmk	1999 mmk	2000 mmk	2001 mmk	2002- mmk
Vuoden 1997 valtuuksista	20	20	15	15	10
Aikaisempien vuosien valtuuksista	10	6	—	—	—
Yhteensä	30	26	15	15	10

1997 määräraha 43 000 000
1996 määräraha 19 000 000
1995 tilinpäätös 19 000 000

62. *Avustukset rakennusperinnön hoitoon* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää rakennussuojelulain (60/85) 11 §:n ja 13 §:n nojalla suoritettavien korvausten ja suojelun toteuttamisesta valtiolle aiheutuvien menojen maksamiseen sekä rakennuslain (370/58) 135 §:n 3 momentin mukaisten avustusten maksamiseen kunnille.

Määrärahaa saa lisäksi käyttää avustusten maksamiseen yksityiselle omistajalle, rakennusperinnön hoitoa edistäville yhteisöille, kunnille ja kuntayhtymille kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden ja niiden välittömän ympäristön kunnossapitoon, suojeluun ja parantamiseen sekä säilyttämisen edellyttämiin selvityksiin. Määrärahaa saa käyttää myös avustuksen maksamiseen merkittäviin maisema-alueisiin kuuluvan rakennetun ympäristön hoitoon ja kunnostukseen.

Kunnille ja kuntayhtymille voidaan myöntää avustusta myös kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen hankkimiseksi, jolloin avustus myönnetään ensisijassa niissä tapauksissa, jolloin siitä aiheutuvat kustannukset muodostuvat kunnan tai kuntayhtymän taloudelliseen asemaan nähden kohtuuttomaksi. Lisäksi määrärahasta saa käyttää enintään 200 000 mk avustusten maksamiseen rakennusperinnön hoitoon liittyviin valtakunnallisiin tiedotus- tai muihin projekteihin.

Avustusta rakennusperinnön hoitoon saa myöntää enintään 50 % toimenpiteiden kustannuksista. Erittäin arvokkaaseen, rakennustavaltaan tyypilliseen tai ainutlaatuiseen kohteeseen, johon uusi käyttötapa on vaikeasti sovitettavis-

sa tai jolla on valtakunnallista merkitystä, voidaan avustusta myöntää tätä enemmän, kuitenkin enintään 80 % kustannuksista.

Määrärahasta osa on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 2 000 000 mk siirtona momentille 35.26.61.

1997 määräraha	5 000 000
1996 määräraha	7 000 000
1995 tilinpäätös	17 000 000

74. *Luonnonsuojelualueiden talonrakennustyöt* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää luonnonsuojelualueiden talonrakennustöiden lisäksi luonnonsuojelualueilla sijaitsevien tai niitä varten tarvittavien rakennusten ostamiseen sekä luonnonsuojelualueiden teiden ja tieosuuksien rakentamis- ja perusparannusmenojen maksamiseen.

1997 määräraha	3 000 000
1996 määräraha	1 000 000
1995 tilinpäätös	1 000 000

87. *Luonnonsuojelualueiden hankkiminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 111 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää maa- ja vesialueiden sekä rakennusten ostamiseen ja lunastamiseen luonnonsuojelutarkoituksia varten sekä erämaa-alueisiin liitettävien alueiden ostamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin hankittavien alueiden arvioinnista, maanmittaustoimituksista ja hankintatehtävistä aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää koron maksamiseen jaksotetuille, maksamatta oleville kauppahinnoille. Koron suuruus vastaa lunastuslain 95 §:n 1 momentissa määriteltyä korkoa.

Valtion omistukseen hankitaan luonnonsuojelualueita vaihtamalla niitä laajasti virastojen ja laitosten hallinnassa oleviin valtion maa-alueisiin.

Valtioneuvoston vahvistamien luonnonsuojeluohjelmien toimeenpanoa varten myönnetään valtuudet tehdä vuonna 1997 sopimuksia ja antaa sitoumuksia enintään 120 000 000 mk. Valtuudesta saa aiheutua menoja vuoden 1998 loppuun mennessä enintään 30 000 000 mk, vuoden 1999 loppuun mennessä enintään 60 000 000 mk sekä vuoden 2006 loppuun mennessä yhteensä enintään 120 000 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 4 000 000 mk siirtona momentille 35.26.61.

Hankkimalla maata valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin pannaan täytäntöön valtioneuvoston vahvistamia luonnonsuojeluohjelmia, uhanalaisten eliölajien suojelusuunnitelmia ja seutukaavojen suojelualuevarauksia. Vuoden 1995 loppuun mennessä valtiolle oli hankittu alueita yhteensä noin 140 000 ha.

Valtuuksista arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti:

	1998 mmk	1999 mmk	2000 mmk	2001 mmk	2002- mmk
Vuoden 1997 valtuuksista	30	30	20	15	25
Aikaisempien vuosien valtuuksista	18	10	—	—	—
Yhteensä	48	40	20	15	25

1997 määräraha	111 000 000
1996 määräraha	87 000 000
1995 tilinpäätös	89 000 000

41. Valtion asuntorahasto

Selvitysosa: Valtion asuntorahasto hoitaa aravalainoitukseen ja asuntojen korkotukilainoitukseen liittyviä tehtäviä sekä valvoo valtion tukeman tuotannon laatu- ja kustannusvastaavuutta. Lisäksi rahasto valvoo omistusasuntolainoihin liittyvää valtiontakausten käyttöä.

Ympäristöministeriö on asettanut asuntora-

hastolle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 1997:

Asuntojen laatu ja kustannukset: Asuntorahasto vaikuttaa omalla toiminnallaan siihen, että valtion tukema asuntotuotanto ja perusparantaminen on hyvin suunniteltua mm. pyrkimällä siihen, että rakentamisen osapuolet käyttävät laatujärjestelmiä. Tavoitteena on, etteivät lainoitettavat kustannukset nouse vuonna 1997, ja kohteiden tulee olla myös hoito- ja asumiskustannuksiltaan kohtuullisia. Hyvän rakennuttamis- ja urakointitavan noudattamista valvotaan kiinnittäen erityistä huomiota harmaiden markkinoiden torjumiseen mm. pistokokein. Vuoden 1997 alusta lukien vaaditaan pakollisena uudis- ja suurissa peruskorjauskohteissa huoltokirja, joka luo pohjaa elinkaarilaskelmille ja suunnitelmalliselle kiinteistöpidolle. Lisäksi luodaan edellytyksiä koerakentamiselle.

Lainoituksen alueellinen kohdentaminen: Valtion tuki suunnataan alueille, joilla valtion tukemien asuntojen käyttöasteen arvioidaan pysyvän korkeana. Lisäksi tavoitteena on pitää valtion luotto- ja takaustappiot alhaisina sekä lyhentää vuokra-asuntojen hakijajonoja. Lähiöiden korjaamistoimintaa jatketaan edelleen projektiluonteisesti.

Palvelurakenteen muutos: Palveluasuntojen rakentamista sekä erilaisten tilojen muuttamista palveluasunnoiksi lisätään. Korjausavustuksilla tuetaan vanhusten ja vammaisten mahdollisuuksia kotona asumiseen.

Työllisyyteen vaikuttaminen: Asuntorahasto edistää osaltaan rakennustoiminnan elpymistä toimimalla joustavasti ja nopeasti työllisyyttä parantavissa hankkeissa.

Osatakausten valvonta: Asuntolainojen osatakausjärjestelmään liittyvät valtion takausriskit minimoidaan lainanmyöntäjiin kohdistuvalla valvonnalla.

Asuntorahaston maksuvalmius: Tavoitteena on rahaston maksuvalmiuden ennakoitavuuden parantaminen rahaston varoista katettavien tukien rahoittamiseksi sekä likviditeetin turvaamiseksi.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 24 430 000 mk.

1997 määräraha	24 430 000
1996 määräraha	23 691 000
1996 lisämääräraha	1 000 000
1995 tilinpäätös	22 415 000

45. Asunto- ja rakennustoimi

Selvitysosa: Omistusasuntokysyntä on kääntynyt kevään 1996 aikana kasvuun asuntorahoituksen uudistusten ja korkojen laskun tuloksena. Kasvu jatkuu vuonna 1997. Tähän vaikuttavat reaalitulojen kasvu, työllisyystilanteen paraneminen sekä asuntohintojen ja -lainojen edullisuus. Vanhojen asuntojen hintataso nousee lievästi ja uustuotanto kasvaa jonkin verran. Rakennuskustannukset ovat laskeneet vuonna 1996 eikä nousupaineita odoteta myöskään 1997 vapaan tuotantokapasiteetin runsauden vuoksi.

Asuntokannan vanhetessa kunnossapito ja korjaaminen tulevat yhä tärkeämmiksi. Suunnitelmallisen kiinteistönpidon menetelmiä kehitetään edelleen. Valtio tukee edelleen perusparantamisen lainoitusta ja jakaa laajamittaisesti korjausavustuksia, osittain työllisyyssyistä. Energiataloudellisia toimenpiteitä, terveyshaittojen poistamista ja palvelurakenteen muutosta painotetaan korjaustoiminnan tukemisessa. Lähiöiden kehittämisprojekteja jatketaan.

Valtion tuki asuntotuotantoon kohdistetaan kokonaistaloudellisesti edullisiin hankkeisiin. Niiden tulee sijoittua siten, että asuntojen voidaan arvioida säilyvän käytössä myös pitkään tulevaisuudessa. Omistusasuntojen aravalainoitus lopetetaan vuoden 1997 alusta lukien.

Vuoden 1995 lopussa asumistukea maksettiin 213 200 taloudelle. Vuoden 1996 lopussa asumistukea maksetaan arviolta 198 000 taloudelle. Asumistuen määräytymisperusteita tarkistetaan osana tuloloukkujen purkamista valtiontalouden kokonaismenoja lisäämättä siten, että asumistuen ja toimeentulotuen yhteensovitus paranee ja työhön menon kannustavuus lisääntyy.

Asuntoylivelkaisten aseman selvittämiseksi käynnistetään tutkimusprojekti.

Valtion tukema asuntojen uustuotanto, perusparantaminen ja asuntojen hankinta sekä muu asuntotuotanto vuonna 1995 ja arvio vuosista 1996—1997:

	1995 asunt.	1996 arvio as.	1997 arvio as.
Aloitetut uudet asunnot yhteensä	(n. 18 300)	(n. 22 000)	(n. 25 000)
— aravalainoitetut asunnot	5 559	9 000	8 800
— vuokra-asunnot	3 335		
— asumisoikeusasunnot	1 460		
— as. oy asunnot	233		
— omakotitalot	531		
— asuntolainojen korkotuki	9 454	9 000	10 800
— vuokra-asunnot	7 204		
— asumisoikeusasunnot	664		
— as. oy asunnot	52		
— omakotitalot	1 534		
— maatilatalouden korkotuki	0	150	150
— muut asunnot	n. 3 300	n. 4 000	n. 5 500
Korjaustoiminta			
— aravalainoitus	10 971	15 000	13 000
— asuntolainojen korkotuki	3 673	7 400	10 000
— korjausavustukset	170 000	270 000	230 000
— maatilatalouden tuki	0	100	200
Asuntojen hankinta			
— asuntosäästöpalkkiojärjestelmä	5 400	8 000	8 000
— aravalainoitus	230	300	300
— korkotukilainoitus	420	300	300

Asumisen tuen sekä lainojen myöntämis- ja hyväksymisvaltuuksien kehitys vuosina 1995—1997:

Asumisen tuki	1995 TP mmk	1996 TA mmk	1997 TAE mmk
Yleinen asumistuki	2 590	2 100	2 270
Eläkeläisten asumistuki	1 055	1 130	1 160
Opiskelijoiden asumislisä	609	585	657
Ylivelkaantuneiden asunnonhankkijoiden korkotuki[1)]	88	65	40
Asuntosäästöpalkkiojärjestelmän korkotuki ja asuntosäästöpalkkio[1)]	255	260	237
Avustukset korjaustoimintaan[2)]	330	530	450
Avustukset vuokrataloille	20	21	23
Avustukset asunnottomille ja pakolaisille	9	10	8
Lämmityslaitoshankkeiden korkotuki[1)]	14	14	10
Aravalainojen myöntämisvaltuus	3 643	4 715	4 725
Asuntolainojen korkotukivaltuus	3 444	3 570	4 875
— Korkotuen maksatus[1)]	453	575	625
Asuntolainojen korkojen verovähennysoikeudesta saatava tuki	3 200	2 400	2 500

[1)] Maksetaan 1.4.1996 lähtien valtion asuntorahaston varoista
[2)] Vuoden 1996 lisätalousarvio on otettu huomioon.

(53.) *ASP-järjestelmään liittyvät palkkiot ja korkotuki* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta. Asuntosäästöpalkkiot ja järjestelmään liittyvä korkotuki on siirretty maksettavaksi talousarvion ulkopuolisen valtion asuntorahaston varoista.

1996 määräraha	260 000 000
1996 lisämääräraha	—250 000 000
1995 tilinpäätös	255 473 435

54. *Asumistuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 270 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää asumistukilain (408/75) mukaisten tukien maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan kasvu johtuu siitä, että osana tuloloukkujen purkamista alennetaan asumistuen omavastuuosuutta toimeentulotuen ja asumistuen yhteensovituksen parantamiseksi ja työhönmenon kannustavuuden lisäämiseksi. Asumistukimäärärahan lisäys rahoitetaan toimeentulotuen uudistamisesta aiheutuvasta valtion menojen säästöstä.

1997 määräraha	2 270 000 000
1996 määräraha	2 100 000 000
1995 tilinpäätös	2 590 000 000

(55.) *Ylivelkaantuneiden asunnonhankkijoiden korkotuki* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta. Ylivelkaantuneiden asunnonhankkijoiden korkotuki on siirretty maksettavaksi talousarvion ulkopuolisen valtion asuntorahaston varoista.

1996 määräraha	65 000 000
1996 lisämääräraha	—25 000 000
1995 tilinpäätös	87 841 320

56. *Avustukset korjaustoimintaan* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 450 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää asunto-osakeyhtiötalojen korjausten avustamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös vanhusväestön ja vammaisten asuntojen korjaustoimintaan sosiaalisin perustein. Lisäksi määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen vanhojen kerrostalojen hissien rakentamiseen ja liikuntaesteitten poistamiseen, tilojen käyttötarkoituksen muuttamiseen palveluasumisen toteuttamiseksi, kuntoarvioiden laatimiseen ja asunnoissa ilmenevien terveyshaittojen edellyttämiin korjaustoimenpiteisiin, nuorten asuntojen omatoimiseen korjaustoimintaan sekä kokeiluluonteisesti laitosrakennusten muuttamiseen asuinkäyttöön soveltuviksi. Valtioneuvosto määrää tarkemmin avustusten myöntämisperusteista siten, että perusteita voidaan soveltaa myös aiemmilta vuosilta käyttämättä jääneisiin määrärahoihin.

Selvitysosa: Määrärahasta varataan 17 000 000 mk veteraanien asuntojen korjausavustuksiin. Vuonna 1997 arvioidaan avustustoiminnan piiriin pääsevän kaikkiaan noin 230 000 asuntoa. Henkilötyövuosia rakennusalalle arvioidaan syntyvän avustettavissa hankkeissa yhteensä noin 12 000.

1997 määräraha	450 000 000
1996 määräraha	180 000 000
1996 lisämääräraha	350 000 000
1995 tilinpäätös	330 000 000

60. *Siirto valtion asuntorahastoon* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 55 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtion asuntorahastosta annetussa laissa (1144/89) tarkoitetun koron maksamiseen valtion asuntorahastolle valtion keskuskirjanpidossa olevan rahastoyhdystilin varoille. Koron suuruus vastaa yhdystilin varojen väliaikaisesta sijoittamisesta valtiolle saatavaa tuottoa.

Valtion asuntorahaston varoista maksetaan vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain (867/80), omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain (1204/93), asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (1205/93), asuntoosakeyhtiötalolainojen korkotuesta annetun lain (205/96), oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun lain (639/82), taloudellisissa vaikeuksissa oleville asuntovelallisille myönnettävästä korkotuesta annetun lain (408/92), maksuvaikeuksissa oleville asuntovelallisille myönnettävästä korkotuesta annetun lain (621/93) ja eräisiin lämmityslaitoshankkeisiin myönnettävistä lainoista ja korkotuesta annetun lain (83/82) mukaiset korkotuet, korkohyvitykset ja luottovarauskorvaukset sekä katetaan vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain 9 ja 9 a §:ssä, asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain 10 §:ssä sekä omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetussa laissa (204/96) tarkoitetut valtionvastuut. Asuntorahaston varoista maksetaan lisäksi asuntosäästöpalkkiolain (862/80) mukaiset asuntosäästöpalkkiot.

Vuonna 1997 saadaan valtion asuntorahaston varoista myöntää aravalain (1189/93) mukaisia lainoja yhteensä enintään 4 725 000 000 mk sekä sen lisäksi vuodelta 1996 peruuntuneita hankkeita tai muuten käyttämättä jäänyttä myöntämisvaltuutta vastaava määrä. Vuonna 1997 ei myönnetä uusia omistusaravalainoja omaksilunastamislainoja lukuun ottamatta.

Vuonna 1997 saadaan vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain, omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain, asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain ja asunto-

osakeyhtiötalolainojen korkotuesta annetun lain mukaisia lainoja hyväksyä korkotukilainoiksi yhteensä enintään 4 875 000 000 mk sekä sen lisäksi vuodelta 1996 peruuntuneita hankkeita tai muuten käyttämättä jäänyttä hyväksymisvaltuutta vastaava määrä.

Lähiöiden projektiluonteisen suunnitelmallisen perusparannuksen rahoituksen turvaamiseksi voidaan tehdä ehdollisia ennakkopäätöksiä vuokratalojen perusparannusta varten vuosina 1998—2000 myönnettävistä aravalainoista. Ehdollisten ennakkopäätösten mukaan myönnettävien lainojen määrä saa kutakin vuotta kohden olla enintään 100 000 000 mk.

Omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetun lain mukaisten valtionvastuiden kokonaismäärä saa vapaarahoitteisissa ja asp-lainoissa olla yhteensä enintään 3 500 000 000 mk vuoden 1997 lopussa. Lisäksi vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain, asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain ja omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain mukaisiin lainoihin tulee lain mukainen valtionvastuu.

Vuonna 1997 valtion asuntorahasto saa arvopaperistaa asunto- ja aravalainoja tai ottaa lainaa yhteensä enintään 2 700 000 000 markan nettomäärään asti. Asuntorahastolla on arvopaperistettujen lainojen maksamisen vakuudeksi enintään 135 000 000 markan suuruinen valtuus vuonna 1997 ostaa arvopapereita tai sitoutua lisävakuusjärjestelyyn.

Henkilökohtaisen aravalainan saajasta itsestään riippumattomista syistä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi voidaan vuonna 1997 aravalain 46 §:n ja arava-asetuksen 28 §:n nojalla myöntää enintään 30 000 000 mk lykkäystä lainan korkojen, lyhennysten tai molempien maksamisesta.

Vuonna 1993 uustuotantoa varten hyväksyttyjen korkotukilainojen korkohyvitys on vuokra-asuntojen korkotuesta annetun lain 2 §:n 1 momentin 1—5 kohdassa tarkoitetuille lainansaajille 8 % lainavuosina 1—5 ja 6 % lainavuosina 6—10. Muille lainansaajille vuonna 1993 uustuotantoa varten hyväksyttyjen lainojen korkohyvitys on 7 % lainavuosina 1—4 ja 5 % lainavuosina 5—8. Muiden vuosina 1993 ja 1992 hyväksyttyjen korkotukilainojen korkohyvitys on 6 % lainavuosina 1—4 ja 4½ % lainavuosina 5—8. Vuonna 1991 hyväksytyissä lainoissa lainan saajalta perittävä korko on neljänä ensimmäisenä vuonna lainanantajan perimän koron ja 7 prosentin korkohyvityksen erotus sekä 5—8 vuosina lainanantajan perimän koron ja 5 prosentin korkohyvityksen erotus. Ennen 1.1.1991 hyväksyttyjen lainojen lainan saajilta perittävä korko on 5 % ja korkohyvitys tämän ja lainanantajan perimän koron erotus.

Korkohyvitystä maksetaan vuokra-asuntojen korkotuesta annetun lain 2 §:n 1 momentin 1—5 kohdassa tarkoitetuille lainansaajille uustuotantoa varten enintään kymmeneltä ja muissa tapauksissa enintään kahdeksalta vuodelta ennen vuotta 1994 korkotukilainoiksi hyväksyttyjen lainojen osalta.

Taloudellisissa vaikeuksissa oleville asuntovelallisille myönnettävästä korkotuesta annetun lain sekä maksuvaikeuksissa oleville asuntovelallisille myönnettävästä korkotuesta annetun lain mukaisen korkohyvityksen määrä on 5 % vuodessa korkotukilainan jäljellä olevasta pääomasta.

Selvitysosa: Momentti on muutettu arviomäärärahaksi.

Asuntorahaston valtion keskuskirjanpidossa olevan yhdystilin varoille on ryhdytty maksamaan korkoa 1.4.1996 lukien. Korko tuloutetaan rahastoon vuosittain jälkikäteen helmikuun loppuun mennessä. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon yhdystilin arvioitu keskisaldo vuoden 1996 loppuun mennessä.

Sosiaalisia vuokra- ja asumisoikeusasuntoja varten vuonna 1997 myönnettävien aravalainojen ja korkotukien ehdot säilytetään suhdanneja työllisyyssyistä ennallaan.

Asuntorahaston rahoitusrakenteen arvioidaan muodostuvan vuonna 1997 seuraavaksi:

	Milj. mk
Arvioitu saldo 1.1.1997	2 200
Tulot:	
— Tulot asuntolainoista	4 100
— Tulot takausmaksuista	25
— Yhdystilin korkotuotto	55
— Rahaston varainhankinta	2 700
Menot:	
— Luotonanto	4 950
— Korkotukimenot	910
— Rahaston muut menot	1 820
Arvioitu saldo 31.12.1997	1 400

Korkotukilainoista arvioidaan tulevina vuosina aiheutuvan menoja seuraavasti:

	1998 mmk	1999 mmk	2000 mmk	2001 mmk	2002- mmk
Vuoden 1997 korkotukilainoista	152	168	162	154	1 009
Aikaisempien vuosien korkotukilainoista	702	584	482	433	2 044
Yhteensä	854	752	644	587	3 053

1997 määräraha 55 000 000
1996 määräraha ..... —
1996 lisämääräraha..... —
1995 tilinpäätös..... —

61. *Avustukset vuokrataloille* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 23 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston määräämin perustein avustusten maksamiseen opiskelija-asuntojen omapääomaosuuteen ja huomattavissa taloudellisissa vaikeuksissa olevien vuokratalojen talouden tervehdyttämiseen. Valtiokonttori saa käyttää määrärahasta enintään 1 000 000 mk taloudellisissa vaikeuksissa olevien asuntoyhteisöjen talouden tervehdyttämistä ja asuntoyhteisöjen kunnossapidon suunnittelua edistävistä selvityksistä ja toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen. Valtioneuvoston määräämiä perusteita voidaan soveltaa myös aiemmilta vuosilta käyttämättä jääneisiin määrärahoihin.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus käyttää 8 milj. mk opiskelija-asuntojen omapääomaavustuksiin ja 14 milj. mk vuokratalojen talouden tervehdyttämisavustuksiin. Opiskelija-asuntojen omapääoma-avustuksilla arvioidaan avustettavan noin 650 asunnon rakentamista ja noin 1 500 asunnon perusparantamista.

Vuokratalojen taloudellisten vaikeuksien syynä on mm. vuokrarästit ja saamatta jääneet vuokratuotot. Avustuksilla pyritään löytämään pysyvä ratkaisu talon ongelmiin ja saamaan talous jälleen terveelle pohjalle. Edellytyksenä avustukselle on, että omistaja on ensin huolehtinut täysimääräisesti omasta vastuustaan vuokratalon tervehdyttämiseksi pitkäjänteisellä tavalla.

1997 määräraha 23 000 000
1996 määräraha 21 000 000
1995 tilinpäätös..... 20 000 000

(62.) *Lämmityslaitoshankkeiden korkotuki* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta. Lämmityslaitoshankkeille myönnetty korkotuki on siirretty maksettavaksi talousarvion ulkopuolisen valtion asuntorahaston varoista.

1996 määräraha 14 000 000
1996 lisämääräraha..... —11 500 000
1995 tilinpäätös..... 14 340 131

(63.) *Asuntolainojen korkotuki* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta. Asuntolainojen korkotuki on siirretty maksettavaksi talousarvion ulkopuolisen valtion asuntorahaston varoista.

1996 määräraha 575 000 000
1996 lisämääräraha..... —490 000 000
1995 tilinpäätös..... 453 102 813

64. *Avustukset asunnottomille ja pakolaisille osoitettaviin asuntoihin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 000 000 mk.

Vuonna 1997 saa asunnottomille ja pakolaisille osoitettaviin asuntoihin myöntää omapääoma-avustuksia enintään 9 500 000 mk.

Omapääoma-avustukset myönnetään kunnille ja kuntien tosiasiallisesti omistamille yhteisöille sekä yleishyödyllisille yhteisöille uusien vuokratalojen oman pääoman kattamiseen silloin, kun ne sitoutuvat osoittamaan omistamiaan vuokra-asuntoja asunnottomille tai pakolaisille.

Valtioneuvosto määrää avustusten myöntämisperusteet.

Selvitysosa: Avustusten myöntämisvaltuudesta 6 500 000 mk on tarkoitus käyttää asuntojen hankkimiseksi asunnottomille ja 3 000 000 mk asuntojen hankkimiseksi pakolaisille.

Asunnottomia oli vuonna 1995 noin 10 400 henkilöä ja 560 perhettä. Pakolaisia on maassamme noin 13 000. Vuonna 1997 kiintiöpakolaisia arvioidaan saapuvan noin 1 000, perheenyhdistämistapauksia noin 500 sekä turvapaikansaajia noin 300 henkilöä.

Myöntämisvaltuudesta arvioidaan aiheutuvan menoja 4 000 000 mk vuonna 1998, 3 000 000 mk vuonna 1999 ja 1 000 000 mk vuonna 2000. Aikaisemmin myönnettyjen val-

tuuksien käytöstä arvioidaan aiheutuvan menoja 4 000 000 mk vuonna 1998 ja 2 500 000 mk vuonna 1999.

1997 määräraha	8 000 000
1996 määräraha	10 000 000
1995 tilinpäätös	8 545 000

Pääluokan 35 menot luvuittain vuosina 1995—1997

		v. 1995 tilinpäätös 1000 mk	v. 1996 talousarvio 1000 mk	v. 1997 esitys 1000 mk	Muutos 1996—1997 ± 1000 mk	± %
01.	Ympäristöministeriö (510)	154 731	164 630	165 720	+ 1 090	+ 1
11.	Ympäristön suojelu (520)	95 078	78 050	89 750	+ 11 700	+ 15
(13.)	Ympäristöyhteistyö Suomen lähialueen maiden kanssa (520)	36 000	36 000	—	— 36 000	—100
(25.)	Vesi- ja ympäristöhallinto (560)	500	—	—	—	—
26.	Alueelliset ympäristökeskukset (560)	284 005	296 323	363 755	+ 67 432	+ 23
27.	Suomen ympäristökeskus (560)	167 762	186 957	166 627	— 20 330	— 11
30.	Yhdyskunnat, alueidenkäyttö ja luonnonsuojelu (530)	197 043	185 643	236 500	+ 50 857	+ 27
41.	Valtion asuntorahasto (540)	22 415	23 691	24 430	+ 739	+ 3
45.	Asunto- ja rakennustoimi (540)	3 759 303	3 225 000	2 806 000	—419 000	— 13
	Yhteensä	4 716 837	4 196 294	3 852 782	—343 512	— 8

Pääluokka 36
VALTIONVELKA

Selvitysosa: Budjettitalouden velan kanta oli vuoden 1995 lopussa 341 mrd mk. Velka lisääntyi 18,4 %, kun se edellisenä vuonna oli lisääntynyt 23,6 %.

Vuoden 1996 aikana velan määrä kasvaa edelleen. Velkakannan arvioidaan olevan vuoden 1996 lopussa 387 mrd mk. Tähän talousarvioon sisältyvällä nettolainanotolla velan kanta kasvaa 28,8 mrd markalla eli 7 prosentilla ja sen arvioidaan olevan vuoden 1997 päättyessä 416 mrd mk.

Budjettitalouden velan bruttokansantuoteosuus oli vuoden 1995 lopussa 62 % ja vuoden 1996 lopussa sen arvioidaan olevan 68 %. Vuoden 1997 lopussa sen arvioidaan olevan 69 %. Koko valtionvelka olisi 72 % bruttokansantuotteesta.

Budjettitalouden velan hoitomenojen määrä oli vuonna 1995 12,4 % valtion menoista. Vuoden 1996 talousarviossa vastaava osuus on 15,1 % ja tämän talousarvioesityksen loppusummasta ilman budjetointiuudistusta valtionvelan hoitomenot ovat 16,4 %. Budjetointiuudistuksen johdosta velanhoitomenojen määrä on kuitenkin 14,2 %.

Eduskunta on hyväksynyt lain valtion talousarviosta annetun lain 3 a §:n (380/96) muuttamisesta. Muutoksella valtion lainanottoon välittömästi liittyvät emissioalennukset ja pääomatappiot ja vastaavasti emissio- ja pääomavoitot voidaan nettouttaa markka- ja valuuttamääräisten korkomenojen momenteilla. Muutos merkitsee valtion talousarvion menopuolen loppusumman alentumista 4 245 milj. markalla. Muutos perustuu valtiovarainvaliokunnan vuoden 1995 kolmannesta lisätalousarviosta antamassa lausunnossa esitettyyn menettelyyn. Muutoksella ei ole kuitenkaan vaikutusta talousarvion tasapainoon. Valtionvelan hoitomenojen nettouttamisen johdosta momentti 13.01.(08) (Korot obligaatioista) on poistettu talousarviosta sekä momentilta 12.28.99 on poistettu emissiovoitot.

01. Markkamääräisen velan korko

90. *Markkamääräisen velan korko* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 208 324 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää markkamääräisen velan korkojen, markkamääräisen velan vanhentuneiden korkojen ja myös lyhytaikaisesta tilapäisrahoituksesta aiheutuvien korkojen sekä emissioalennusten ja pääomatappioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Vuoden 1995 lopussa oli markkamääräisen velkakannan keskimääräinen efektiivinen korko 8,17 %. Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu huomioon vuosien 1996 ja 1997 lainanotosta aiheutuvat korkokustannukset. Määrärahan tarvetta vähentää pääluokan perusteluissa todetulla tavalla lainojen myynnistä ja konvertoinnista aiheutuvat emissio- ja pääomavoitot sekä korkotulot.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	18 443 324 000
Yleisöobligaatiolainat	1 999 926 000
Sarjaobligaatiolainat	13 602 500 000
Velkasitoumuslainat	1 467 000 000
Vakuutuslaitoslainat	32 204 000
Työeläkekassalainat	4 784 000
Työeläkelaitoslainat	34 526 000
Eläkesäätiölainat	1 877 000
Lainat valtion eläkerahastolta	799 500 000
Velkakirjalainat eläkesäätiöiltä	132 773 000
Lainat muilta	66 234 000
Emissioalennukset	300 000 000
Pääomatappiot	2 000 000

Bruttotulot	4 235 000 000
Emissiovoitot	2 500 000 000
Pääomavoitot	35 000 000
Korkotulot	1 700 000 000
Nettomenot	14 208 324 000

1997 määräraha	14 208 324 000
1996 määräraha	16 161 188 000
1995 tilinpäätös	12 170 231 597

03. Valuuttamääräisen velan korko

90. *Valuuttamääräisen velan korko* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 12 227 900 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valuuttamääräisen velan korkojen ja valuuttamääräisen velan vanhentuneiden korkojen sekä emissioalennusten ja pääomatappioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Vuoden 1995 lopussa oli valuuttamääräisen velan keskimääräinen efektiivinen korko 6,91 %. Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu huomioon vuosien 1996 ja 1997 lainanotosta aiheutuvat korkokustannukset sekä emissio- ja pääomavoitot sekä korkotulot.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	12 237 900 000
Dollarilainat	1 026 585 000
Puntalainat	1 654 982 000
Ruotsinkruunulainat	33 137 000
Tanskankruunulainat	11 896 000
Saksanmarkkalainat	3 029 189 000
Floriinilainat	642 784 000
Belgianfrangilainat	91 944 000
Luxemburginfrangilainat	162 688 000
Sveitsinfrangilainat	502 298 000
Ranskanfrangilainat	2 203 057 000
Itävallanshillinkilainat	36 226 000
Jenilainat	847 905 000
ECU-lainat	1 252 560 000
PSC-lainat	216 000
Muiden valuuttojen määräiset lainat	692 433 000
Emissioalennukset	45 000 000
Pääomatappiot	5 000 000
Bruttotulot	10 000 000
Emissiovoitot	7 000 000
Pääomavoitot	2 000 000
Korkotulot	1 000 000
Nettomenot	12 227 900 000

1997 määräraha	12 227 900 000
1996 määräraha	11 837 600 000
1995 tilinpäätös	11 712 793 304

09. Muut menot valtionvelasta

21. *Palkkiot ja muut menot valtionvelasta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 652 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtion markka- ja valuuttamääräisen lainanoton valmistelusta, lainojen ottamisesta, liikkeeseenlaskusta, lainojen takaisinmaksusta, koron ja valuutan vaihtamisesta aiheutuvien menojen ja asiantuntija- ym. palkkioiden sekä muiden menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös lyhytaikaisen tilapäisrahoituksen hankkimisesta aiheutuvien varauspalkkioiden sekä Valtion asuntorahaston arvopaperistamalla suoritetusta varainhankinnasta valtiolle aiheutuvien kustannusten maksamiseen.

Selvitysosa: Vuonna 1995 olivat liikkeeseenlaskukustannukset 0,28 % nostetusta lainapääomasta. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon olemassa olevasta velkakannasta sekä vuosien 1996—1997 lainanotosta aiheutuvat kustannukset.

Määrärahan arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Menot valuuttamääräisistä lainoista:	
liikkeeseenlaskukustannukset	339 000 000
arvopaperistamisesta aiheutuvat kustannukset	18 000 000
asiamiespalkkiot	10 000 000
muut menot	15 000 000

Menot markkamääräisistä lainoista:	
liikkeeseenlaskupalkkiot	163 000 000
lunastuspalkkiot	90 200 000
varauspalkkiot	2 000 000
muut menot	15 000 000
Yhteensä	652 200 000

1997 määräraha	652 200 000
1996 määräraha	1 278 000 000
1996 lisämääräraha	–
1995 tilinpäätös	702 062 600

Pääluokan 36 menot luvuittain vuosina 1995—1997

		v. 1995 tilinpäätös 1000 mk	v. 1996 talousarvio 1000 mk	v. 1997 esitys 1000 mk	Muutos 1996—1997 ± 1000 mk	± %
01.	Markkamääräisen velan korko (910)	12 170 232	16 161 188	14 208 324	—1 952 864	—12
03.	Valuuttamääräisen velan korko (910)	11 712 793	11 837 600	12 227 900	+ 390 300	+ 3
09.	Muut menot valtionvelasta (910)	702 063	1 278 000	652 200	— 625 800	—49
	Yhteensä	24 585 088	29 276 788	27 088 424	—2 188 364	— 7

Liite n:o I Hallituksen esitykseen Eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 1997[1)]

TALOUDELLINEN KATSAUS

1) Hallitus ei ole käsitellyt liitettä. Se on tarkoitettu talousarvioesityksen tausta-aineistoksi.

Sisällys

	Sivu
1 Yleiskatsaus	1
2 Kansainvälinen talous	12
Tuotanto ja kysyntä	12
Talouspolitiikka	17
Työllisyys	19
Hinnat ja palkat	21
Maailmankauppa	23
3 Ulkomaankauppa	24
Vienti	24
Tuonti	27
Vaihtotase	29
4 Tuotanto	32
Maa- ja metsätalous	32
Teollisuus	34
Rakentaminen	36
Yksityiset palvelut	39
Kokonaistuotanto	40
5 Työvoima	43
6 Kustannukset ja hinnat	47
7 Tulot	50
8 Kulutus	52
9 Investoinnit	55
Kiinteät investoinnit	55
Varastoinvestoinnit	58
10 Julkinen talous	59
Valtio	59
Kunnat ja kuntayhtymät	61
Sosiaaliturvarahastot	63
Julkisyhteisöt	67
Valtiontalous ja talousarvio-esitys vuodelle 1997	70
11 Rahoitustasapaino ja rahoitus-markkinat	75
Taloudellisia tapahtumia 1.1.1995-3.9.1996	79
Liitetaulut	92

Taulukoissa käytetyt symbolit

-	Ei mitään ilmoitettavana
0	Suure pienempi kuin puolet käytetystä yksiköstä
..	Tietoa ei ole saatu
.	Loogisesti mahdoton esitettäväksi
*	Ennakkotieto
**	Ennuste

Kukin taulukoiden luvuista on pyöristetty erikseen, mistä aiheutuu, etteivät summat aina täsmää.

1 Yleiskatsaus

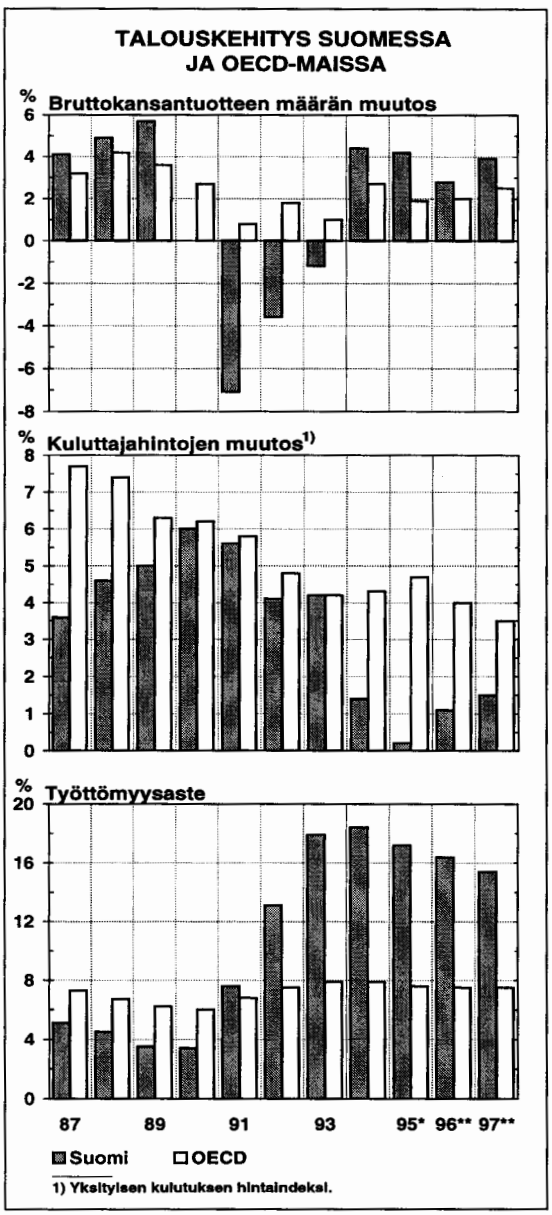
Suhdannekuva

Kokonaistuotanto on päässyt takaisin kasvuun viime vuoden lopun vaisun kehityksen jälkeen. Metsäteollisuuden markkinatilanne on hieman parantunut, ja vientimäärät ovat alkaneet nousta aallonpohjastaan. Kuluttajien luottamus talousnäkymiin on pysynyt melko hyvänä, ja se on jopa hieman parantunut kesän aikana. Myös rahoitusmarkkinoiden vakaus, korkojen aleneminen ja markan hienoinen vahvistuminen, viittaa talousnäkymiä kohtaan tunnettuun luottamukseen. Keskeiset ongelmat - korkea työttömyys ja valtiontalouden alijäämä - helpottuvat kuitenkin vain hitaasti.

Kasvun painopiste on tänä vuonna selkeästi kotimaisessa kysynnässä, sillä viennin kasvu jää vähäiseksi metsäteollisuuden vielä heikon markkinatilanteen ja tärkeimpien vientimaittemme hitaan talouskasvun vuoksi. Teollisuuden investoinnit pysyvät vilkkaina meneillään olevien suurten projektien ansiosta. Yksityinen kulutuskin lisääntyy selvästi, sillä käytettävissä olevat reaalitulot kasvavat, ja laman jäljiltä on runsaasti patoutuneita ostotarpeita. Kokonaistuotanto kasvaa viime vuodesta 2,8 %, ja työttömyysaste on keskimäärin 16,4 %.

Vuonna 1997 talouden odotetaan kasvavan ripeästi. Viennin kasvu nopeutuu Länsi-Euroopan talouksien elpymisen myötä, ja kotimaisen kysynnän kasvu jatkuu vahvana. Investoinnit lisääntyvät selvästi jo palvelualoillakin, ja asuinrakentaminen vilkastuu

Kuvio 1.

tuntuvasti. Kokonaistuotannon ennustetaan lisääntyvän 3,9 % ja työttömyysasteen alentuvan prosenttiyksikön verran, 15,4 prosenttiin.

Talouskasvu nopeutuu Euroopassa

Kansainvälisen talouden kasvunäkymät vaikuttavat suotuisilta: inflaatio on hallinnassa, rahoitusmarkkinat ovat vakaat ja korot ovat laskeneet tuntuvasti. Yhdysvalloissa talouskasvu jatkuu vakaana, ja Japanissa kasvu on käynnistynyt mm. elvytyspolitiikan ansiosta. Euroopankin talous on elpymässä viime syksyn ja talven notkahduksesta; EU-maissa tuotannon odotetaan lisääntyvän ensi vuonna keskimäärin 2½ %. OECD-maissa tuotanto kasvanee tänä vuonna keskimäärin 2 %, saman verran kuin v. 1995. Ensi vuonna kasvu nopeutunee hieman vahvan kotimaisen kysynnän ansiosta.

Talouskasvun nopeutumisesta huolimatta työllisten määrä lisääntyy EU-alueella vain hieman, ja keskimääräinen työttömyysaste pysyy likimain ennallaan, runsaana 11 prosenttina. Työvoiman kysynnän kasvun vaimeuden ohella työmarkkinoiden heikko toimivuus koetaan yleiseksi ongelmaksi.

Julkisen talouden alijäämän vähentämiseksi useissa maissa on kiristetty finanssipolitiikkaa, poikkeuksena lähinnä Japani. Talouskasvun vaimeuden vuoksi alijäämät ovat supistuneet tavoiteltua hitaammin, ja EMUn kolmannen vaiheen lähestyminen johtanee useissa EU-maissa lisätoimiin julkisen talouden tasapainottamiseksi. Silti vain alle puolet EU-maista täyttää vajeen osalta lähentymiskriteerin ensi vuonna ja julkisen velan osalta vielä harvempi.

	1995*	1996**	1997**
	muutos, prosenttia		
Bruttokansantuotteen määrä			
EU	2,5	1 1/2	2 1/2
OECD	1,9	2	2 1/2
OECD, Suomen vienti-osuuksilla painotettuna	2,3	1 1/2	2 1/2
Ulkomaankaupan määrä			
OECD, tavaravienti	7,6	5 1/2	7
OECD, tavaratuonti	6,8	5 1/2	7
Raaka-aineiden maailman-markkinahinnat			
HWWA-indeksi (1)			
ilman energiaa	14,0	-8	-1
energiaraaka-aineet	7,9	5	-4
Kuluttajahinnat (2)			
EU	3,0	2 1/2	2
OECD	4,7	4	3 1/2

Lähde: OECD ja kansantalousosasto.
(1) Yhdysvaltain dollareina.
(2) Yksityisen kulutuksen hintaindeksi.

Vienti toipuu notkahduksesta

Metsäteollisuuden markkinatilanne on kohenemassa, kun varastotilanne normalisoituu. Viime vuoden vientimääriin ei alkuvuoden heikon kehityksen vuoksi toimialalla tänä vuonna kuitenkaan ylletä, ja koko viennin kasvu jää vaatimattomaan pariin prosenttiin. Ensi vuonna viennin odotetaan lisääntyvän huomattavasti enemmän, 6 %, sillä kysyntä elpyy perinteisillä vientimarkkinoillamme Länsi-Euroopassa ja hintakilpailukykymme paranee entisestään.

Kotimainen kysyntä kasvattaa tuontia

Kotimaisen kysynnän vahva kasvu suuntautuu paljolti tuontihyödykkeisiin kuten koneisiin ja laitteisiin sekä autoihin ja muihin kestokulutustavaroihin. Tuonnin kasvu kuitenkin hidastuu tänä vuonna edellisistä vuosista, sillä teollisuustuotannon kasvun vaimeneminen heijastuu selvästi raaka-aineiden

ja tuotantotarvikkeiden tuontiin; ensi vuonna tuonnin kasvu vastaavasti nopeutuu hieman. Tuontihintojen nousu jää pariin prosenttiin kumpanakin vuonna.

Vaihtotase vahvasti ylijäämäinen

Tavarakaupan ylijäämä supistuu viimevuotisesta, sillä viennin määrä lisääntyy tuontia hitaammin ja vaihtosuhde heikkenee hieman. Palvelutase on likimain tasapainossa. Vaihtotaseen ylijäämä pienenee viime vuoden ennätyksellisen korkealta tasolta, mutta on tänä vuonna silti 20 mrd. mk eli 3½ % suhteessa kokonaistuotantoon. Ensi vuonna vaihtotaseen ylijäämän odotetaan mm. korkomenojen vähenemisen vuoksi jälleen hieman kasvavan markkamääräisesti; kokonaistuotantoon suhteutettuna se säilynee tämänvuotisella tasolla. Vaihtotaseylijäämien myötä ulkomainen nettovelka on supistumassa, ja ensi vuoden lopussa se on 35 % suhteessa kokonaistuotantoon, kun se suurimmillaan v. 1993 oli 54 %.

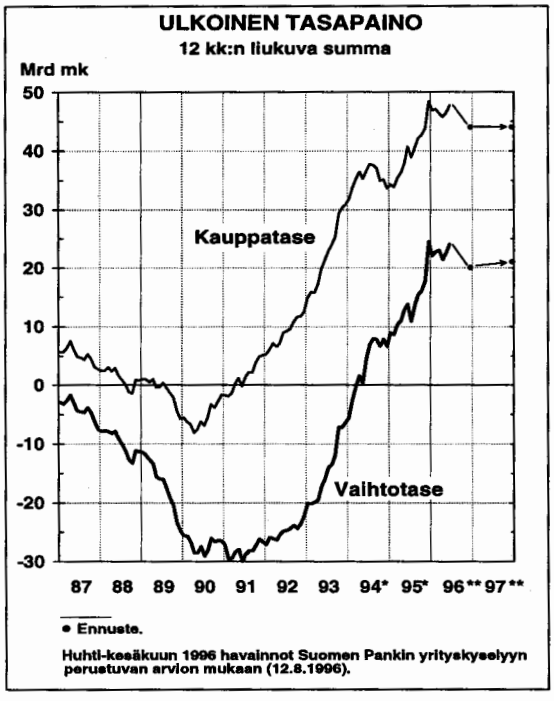
Kulutus kasvaa ripeästi

Kotitalouksien velkaantuneisuus on alentunut tuntuvasti muutaman viime vuoden aikana, korot ovat alhaalla ja talousnäkymiä kohtaan tunnetaan luottamusta. Kotitalouksien ostovoima lisääntyy tänä vuonna 3 %, mikä yhdessä viimevuotisen 7½ prosentin kasvun kanssa merkitsee varsin tuntuvaa lisäystä; laman aikana lykättyjä autojen ja muiden kestokulutustavaroiden ostoja onkin alkuvuoden aikana toteutettu vauhdilla. Yksityinen kulutus kasvaa tänä vuonna liki 4 %. Kasvu jatkunee yhtä nopeana myös ensi vuonna, sillä ostovoima lisääntyy selvästi ja säästämisasteen odotetaan laskevan hieman talouskasvun voimistuessa ja työllisyystilanteen parantuessa.

	1995*	1996**	1997**
	muutos, prosenttia		
Tavaraviennin määrä	6,5	2	6
metalliteollisuus	19,5	7	5
metsäteollisuus	-2,3	-4 1/2	9
muu vienti	-2,3	1 1/2	2
Tavaraviennin hinta (1)	6,4	1 1/2	1 1/2
Tavaratuonnin määrä	5,5	6	7 1/2
raaka- ja polttoaineet	3,0	3	7
valmiit tavarat	6,9	10	8 1/2
Tavaratuonnin hinta (1)	-0,8	2	2
Vaihtosuhde (1)	7,2	-1	- 1/2
	mrd. mk		
Kauppatase (2)	48,2	44	44
Vaihtotase	24,5	20	21

(1) Tullihallituksen yksikköarvoindeksien mukaan.
(2) Ml. korjauserät.

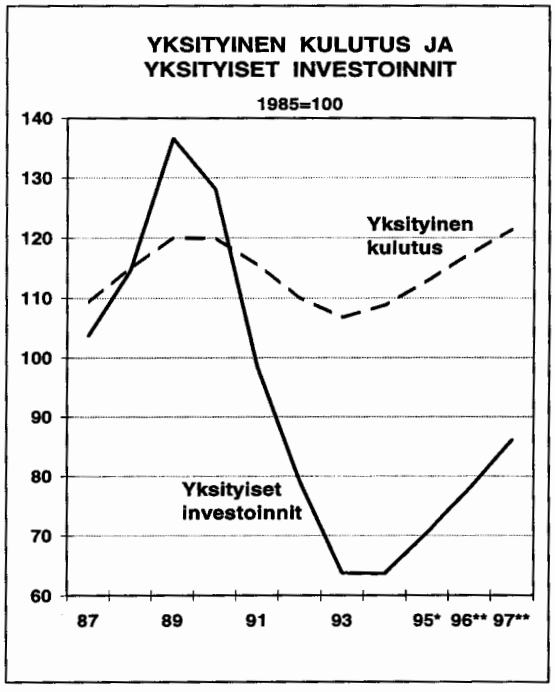
Kuvio 2.

Investointien kasvu jatkuu vahvana

Investointiedellytykset ovat hyvät: rahoitusrakenteet ovat tervehtyneet tuntuvasti, korot ovat laskeneet ja kysyntänäkymät ovat paranemassa. Teollisuudessa meneillään olevien suurten hankkeiden loppuunsaattaminen pitää investointitoiminnan vahvassa kasvussa kuluvana vuonna, mutta ensi vuonna teollisuuden investointien kasvu jo lähes pysähtyy. Investoinnit lisääntyvät selvästi yksityisillä palvelualoilla, joiden suhdannetilanne on paranemassa. Asuinrakennusinvestoinnitkin kääntyvät tänä vuonna kasvuun rahoitusmahdollisuuksien paranemisen ansiosta, ja kasvun odotetaan ensi vuonna nopeutuvan. Vaikka investointien kasvu on ripeää, matalan lähtötason vuoksi niiden määrä jää vielä ensi vuonna alle vuosikymmenen takaisen tason.

Kuvio 3.

Tuotannon kasvu voimistuu

Talouden kasvu on jälleen käynnistynyt viime vuoden lopun vaisun kehityksen jälkeen. Kasvu perustuu pääasiallisesti kotimaiseen kysyntään. Viennin vaatimaton kasvu ja etenkin metsäteollisuuden heikko markkinatilanne näkyvät teollisuustuotannossa, jonka kasvu jää edellisvuosiin verrattuna vähäiseksi. Rakennustoiminta on vihdoin toipumassa pitkästä taantumasta, ensi vaiheessa korjaustoiminnan kasvun turvin, mutta vähitellen myös uudisrakentamisen voimistumisen vuoksi. Kokonaistuotannon odotetaan kasvavan tänä vuonna 2,8 % ja ensi vuonna 3,9 %. Kokonaistuotannon määrä ylittää vasta ensi vuonna huippusuhdannevuosien 1989-1990 tason.

Kuvio 4.

Työttömyys vähenee hitaasti

Tuotannon kasvun nopeutuminen ja sen vakiintuminen työvoimavaltaisilla palvelualoilla johtavat työvoiman kysynnän lisään-

tymiseen; työllisten määrän odotetaan nousevan ensi vuonna yli 30 000 hengellä tämänvuotisesta. Kun toisaalta työvoiman tarjonta lisääntyy edelleen, työttömyysaste laskee kuluvan vuoden 16,4 prosentista vain prosenttiyksikön verran, ja on ensi vuonna keskimäärin 15,4 %. Työttömyyden väheneminen on parin viime vuoden aikana perustunut paljolti työvoimapoliittisten toimien lisäämiselle, ja myös ensi vuonna koulutustoimia tehostetaan.

	1995*	1996**	1997**
	muutos, prosenttia		
Työllinen työvoima	2,2	1 1/2	1 1/2
alkutuotanto	-5,4	-7 1/2	-7
teollisuus ja rakennustoiminta	7,1	1	1 1/2
palveluelinkeinot	1,3	2 1/2	2 1/2
Työn tuottavuus	2,8	2	2 1/2
	prosenttia		
Työvoimaosuus	65,0	65,1	65,2
Työttömyysaste	17,2	16,4	15,4
alle 25-vuotiaat	29,9	28,5	27,0
	1 000 henkeä vuoden aikana		
Maahanmuutto (netto)	3,3	3	3

Inflaatio pysyy vaimeana

Kuluttajahintojen nousu jää tänä vuonna vajaaseen prosenttiin ja ensi vuonna puoleentoista prosenttiin. Palkankorotusten maltillisuus pitää työkustannusten nousun vähäisenä, eikä tuontihinnoistakaan oleteta koituvan merkittäviä kustannuspaineita. Vaikka kotimainen kysyntä lisääntyy molempina vuosina selvästi, kilpailutilanne on vielä sen verran kireä, että katteita ei voitane kasvattaa olennaisesti.

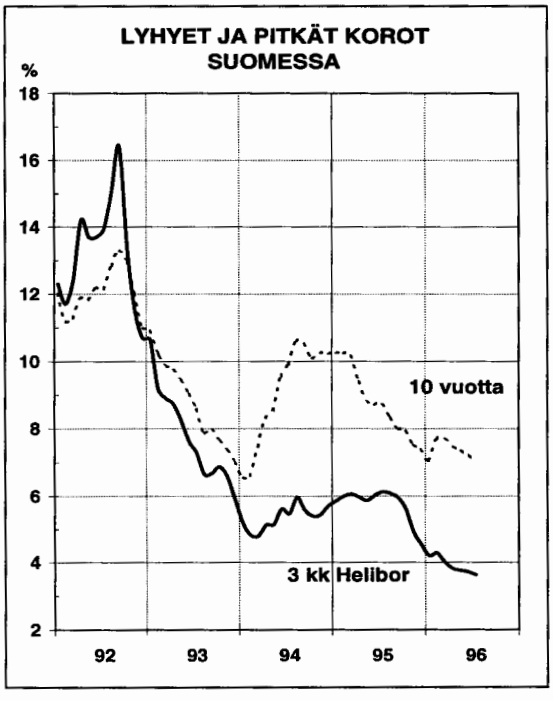
	1995*	1996**	1997**
	muutos, prosenttia		
Ansiotasoindeksi	4,7	4	3
Ansiotasoindeksi, reaalinen	3,7	3	1 1/2
Kuluttajahintaindeksi	1,0	0,8	1 1/2
Työkustannukset tehdasteollisuudessa (tuoteyksikköä kohti)	3,2	1/2	-1 1/2
Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitulo	7,5	3	3 1/2

Rahoitusmarkkinat vakaat

Kansantalouden rahoitustasapaino kohenee myös tänä vuonna tuntuvasti. Vaihtotase pysyy vahvasti ylijäämäisenä, inflaatiopaineet ovat vähäisiä ja valtiontalouden alijäämä on supistumassa; korot ovat laskeneet edelleen, ja korkoero Saksaan nähden on supistunut pieneksi.

Luotonkysyntä on vähitellen elpymässä investointien lisääntymisen myötä; etenkin asuntoluottojen kysyntä on vilkastumassa. Pankkisektorin tilan paraneminen on kuitenkin hidasta, sillä kilpailun kiristyminen on kaventanut korkomarginaaleja ja taseissa on vielä paljon huonotuottoista omaisuutta. Valtion nettolainanotto jää ensi vuonna selvästi tämänvuotista pienemmäksi.

Kuvio 5.

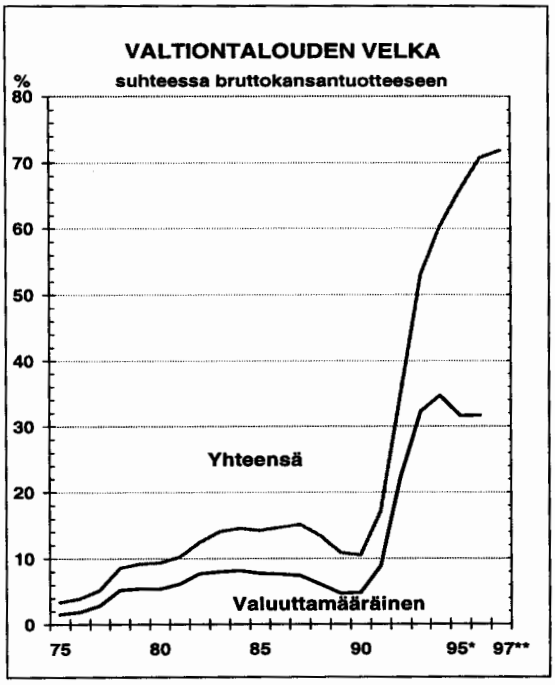
15 360296X

Valtion velkaantuminen hidastuu

Talouskasvun elpyminen, työttömyyden vähittäinen lasku ja tehdyt säästöpäätökset pienentävät valtiontalouden alijäämää; ensi vuonna alijäämän odotetaan olevan 5 %/BKT, kun se viime vuonna oli vielä noin 10 %/BKT. Alijäämän supistumisesta huolimatta velkaantuminen jatkuu, tosin selvästi hidastuen, ja ensi vuoden lopussa velkaa on jo 72 %/BKT. Velan jyrkkä kasvu on johtanut siihen, että velan korkomenot ovat valtiontalouden nopeimmin kasvava menoerä. Ensi vuonna ne ovat jo yli 16 % kokonaismenoista.

EMU-lähentymiskriteerien osalta kuva on myönteisempi, sillä työeläkerahastojen ja kunnallistalouden ylijäämäisyyden ansiosta koko julkisen sektorin alijäämä on ensi vuonna vain 1½ %/BKT, selvästi alle kriteerin salliman enimmäistason (3 %/BKT). Julkisen sektorin ns. EMU-velka sitä vastoin ylittää lievästi lähentymiskriteerin (60 %/BKT) sekä tänä että ensi vuonna. Koko julkisen sektorin velan osalta taitekohta lienee kuitenkin jo käsillä; velan BKT-suhteen odotetaan pienenevän hienoisesti tästä vuodesta ensi vuoteen.

Kuvio 6.

	1995	1996**	1997**
	mrd. mk		
Valtiontalous			
tulot	152,5	168,1	170,9
menot	211,4	212,9	200,4
nettorahoitustarve (-)	-58,9	-44,7	-29,5
	% BKT:sta		
Julkisyhteisöt			
veroaste	46,5	48,4	47,9
menot	59,8	59,4	56,8
rahoitusjäämä	-5,2	-2,9	-1,4
velka	59,4	61,8	61,0

1. Kysynnän ja tarjonnan tase

	1995*	1993	1994	1995*	1996**	1997**
	mrd. mk	määrän muutos, prosenttia				
Bruttokansantuote markkinahintaan	546	-1,2	4,4	4,2	2,8	3,9
Tavaroiden ja palvelusten tuonti	160	0,8	12,8	6,3	5,5	7,0
Kokonaistarjonta	706	-0,8	6,1	4,7	3,4	4,6
Tavaroiden ja palvelusten vienti	208	16,7	13,3	8,3	2,3	5,9
Kulutus	415	-3,6	1,2	3,1	3,2	2,8
yksityinen	296	-2,9	1,9	3,8	3,9	3,8
julkinen	119	-5,3	-0,3	1,3	1,6	0,4
Kiinteän pääoman bruttomuodostus	83	-19,2	0,2	7,7	9,2	10,5
yksityinen	68	-19,5	-0,2	10,9	10,5	10,5
julkinen	14	-17,8	1,6	-6,1	2,8	10,5
Varastojen muutos(1) (ml. tilastollinen ero)	1	1,0	2,0	-0,2	-0,2	0,0
Kokonaiskysyntä	706	-0,8	6,1	4,7	3,4	4,6
kotimainen kysyntä (ml. tilastollinen ero)	498	-5,5	3,7	3,4	3,8	4,1

	1995*	1993	1994	1995*	1996**	1997**
	osuus, %	hinnan muutos, prosenttia				
Bruttokansantuote markkinahintaan	77,3	2,4	1,3	2,7	1,4	1,6
Tavaroiden ja palvelusten tuonti	22,7	8,7	-0,3	0,4	2,5	2,1
Kokonaistarjonta	100,0	3,7	1,0	2,2	1,7	1,7
Tavaroiden ja palvelusten vienti	29,4	6,5	1,1	5,0	2,2	1,5
Kulutus	58,8	2,9	1,6	1,1	1,4	1,5
yksityinen	41,9	4,2	1,4	0,2	1,1	1,5
julkinen	16,9	0,0	1,9	3,2	2,2	1,4
Kiinteän pääoman bruttomuodostus	11,7	0,2	4,0	3,4	1,7	2,6
yksityinen	9,7	0,7	3,3	2,6	1,7	2,7
julkinen	2,0	-2,0	7,6	7,4	1,7	1,8
Varastojen muutos(1) (ml. tilastollinen ero)	0,1	..	..	..	..	..
Kokonaiskysyntä	100,0	3,7	1,0	2,2	1,7	1,7
kotimainen kysyntä (ml. tilastollinen ero)	70,6	2,7	0,9	1,0	1,6	1,8

(1) Mrd. mk ja vaikutus kokonaiskysynnän muutokseen, prosenttiyksikköä.

Talouspolitiikan linja

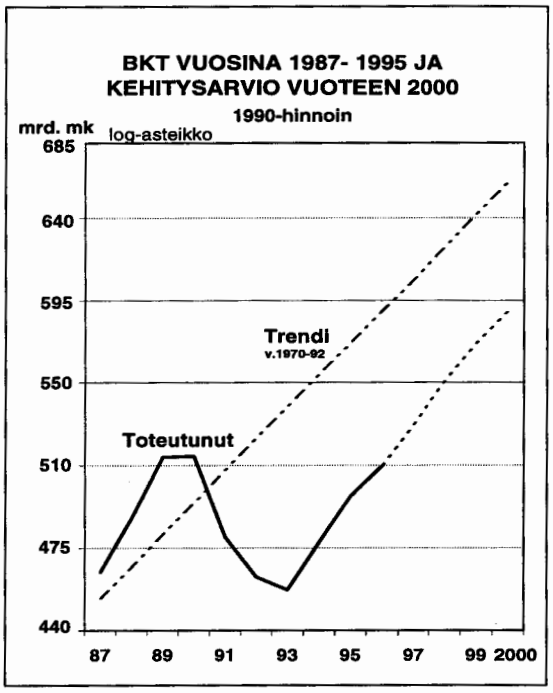
Talouspolitiikan lähtökohtana oleva tilanne-arvio on pysynyt peruspiirteiltään muuttumattomana suhdannetilanteen tilapäisestä heikentymisestä huolimatta. Työttömyystilanteen ja julkisen talouden alijäämän odotettua hitaampi korjaantuminen korostavat entisestään kestävän talouskasvun edellytysten turvaamisen tärkeyttä. Vahvan talouskasvun kannalta avainasemassa on matala reaalikorkotaso. Siksi on tärkeää, että valtiontalouden vahvistamiseksi päätetty finanssipoliittinen linja säilytetään.

Suomessa on runsaasti käyttämättömiä tuotantoresursseja, kansantalouden ulkoinen tasapaino on poikkeuksellisen vahva, yksityisen sektorin velkaantuneisuus on olennaisesti alentunut, hintataso ja valuuttakehitys ovat vakaita ja korkotaso on matala. Vuoden 1998 tammikuun loppuun ulottuva laajapohjainen tulopoliittinen sopimus merkitsee yhteensä noin 4 prosentin suuruisia palkkojen sopimuskorotuksia koko sopimuskauden aikana, mikä osaltaan takaa inflaation pysymisen matalana. Talouden voimavarat ja tasapainotila mahdollistaisivat nopean tuotannon kasvun, ja kasvu onkin uudelleen nopeutunut kun korkojen aleneminen on alkanut vähitellen vaikuttaa suoutuisasti talouteen. Myös kansainvälisen talouden kasvun arvioidaan alkavan nopeutua.

Talouden näkymät vuoteen 2000

Vuosina 1997-2000 on mahdollista päästä varsin hyvään talouskasvuun, koska monien kasvun edellytyksiä parantavien päätösten vaikutukset alkavat tuntua lähivuosien aikana. Päätökset tuloloukkujen lievittämisestä sekä työttömyysturvan uudistamisesta lisäävät työnteon kannustimia, ja vaikuttavat positiivisesti talouskasvuun keskipitkällä aikavälillä.

Kuvio 7.

Hallituksen finanssipoliittisen linjauksen mukaan valtion velkaantuminen taitetaan vaalikaudella. Valtion menot pysyvät kehyspäätöksen linjan mukaisina vuoteen 2000. Hallitusohjelman, tulopoliittisen sopimuksen ja työllisyysohjelman mukaisesti työhön kohdistuvaa verotusta kevennetään vuosina 1997-1999.

Talouden kasvun arvioidaan olevan keskimäärin 3½ % vuosina 1996-2000 (kuvio 7). Tällöin talouskasvu olisi jonkin verran nopeampaa kuin vuosina 1970-1990 toteutunut tuotannon keskimääräinen kasvu. Syvän laman jälkeen kotimaisen kysynnän lähtötaso on edelleenkin niin matala, että tällaisen talouskasvun saavuttamista voidaan pitää realistisena.

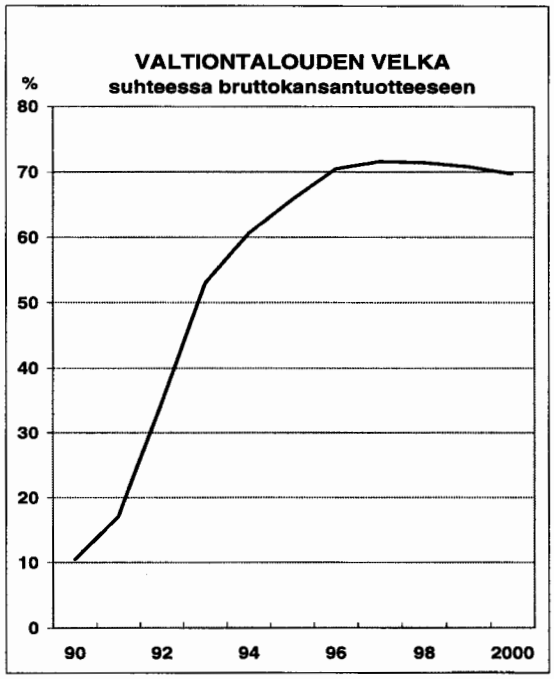
Vaihtotaseen ylijäämä säilynee lähivuosinakin huolimatta viennin kasvun tasaantumisesta ja kotimaisen kysynnän elpymisestä. Kansantalouden ulkomainen velka on kuitenkin suuri, ja ylijäämä on seuraavina vuosina tarpeen.

Työn tuottavuuden kasvun arvioidaan hidastuvan lähivuosina vajaaseen 2 prosenttiin. Talouskasvu muuttuu aikaisempaa työvaltaisemmaksi työllisyyden kasvaessa erityisesti yksityisessä palvelusektorissa. Keskimäärin 3½ prosentin tuotannon kasvu riittäisi laskemaan työttömyysasteen 11 prosenttiin vuoteen 2000 mennessä.

Julkisen talouden rahoitusongelma keskittyy valtiontalouteen, sillä kunnallistalous on ollut viime vuodet selvästi ylijäämäinen ja kunnat ovat pystyneet vähentämään velkaansa ja kasvattamaan rahoitusvarauksiaan.

Hallitusohjelmassa sovitut menoleikkaukset valtiontaloudessa on jo pääosin toteutettu. Näiden leikkauksien ansiosta valtion menot ovat v. 1997 bruttokansantuotteeseen suhteutettuina yli 2½ prosenttiyksikköä pienemmät kuin aiempien suunnitelmien mukaiset menot olisivat olleet. Kaikkiaan vuosina 1995-1996 tehdyt säästöpäätökset alentavat menojen suhdetta kansantuotteeseen lähes 4 prosenttiyksiköllä vuoteen 1999 mennessä.

Kuvio 8.

Säästöpäätökset supistavat valtiontalouden alijäämän noin 3 prosenttiin kokonaistuotantoon suhteutettuna vuoteen 1999 mennessä ja kääntävät valtion velkaantuneisuuden laskuun vuoden 1997 jälkeen (kuvio 8). Ylijäämäisten sosiaaliturvarahastojen ja tasapainoisen kunnallistalouden vuoksi julkinen talous kokonaisuudessaan kääntyy ylijäämäiseksi v. 1999. Julkisen talouden yhteensulautettu velkaantuneisuus (ns. EMU-velka) nousee v. 1996 62 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen, jonka jälkeen se kääntyy laskuun.

Talouspolitiikan ongelmia

Julkisen talouden tasapainottuessa työttömyys on entistäkin korostuneemmin talouspolitiikan vaikein ongelma. Talouskasvu on

vuosien 1995-1996 aikana jäämässä lähes 2½ prosenttiyksikköä alhaisemmaksi kuin vielä vuosi sitten odotettiin. Työttömyysaste pysyttelee vastaavasti ennustettua korkeampana, vaikka hitaasti aleneekin. Myös julkisen talouden tasapainottuminen on hidastunut selvästi tavoitellusta. Toisaalta ulkoinen tasapaino on hidastuneen kasvun myötä säilynyt odottamattoman vahvana, inflaatiopaineet ovat olemattomat ja korkotaso poikkeuksellisen alhainen.

Kansantalouden erittäin vankka ulkoinen tasapaino, hyvä hintakilpailukyky ja pieneksi kaventunut korkoero Euroopan vahvoihin valuuttoihin nähden osoittavat, että kansantalouden rahoitustasapainon palauttamisessa on kokonaisuuden kannalta onnistuttu varsin hyvin. Maan ulkomainen nettovelka on tosin vielä erittäin korkea, mutta se on kaventumassa kohtuullisemmalle tasolle.

Vaihtotaseen odotettua suurempi ylijäämäisyys samanaikaisesti julkisen talouden ennakoitua suuremman alijäämän kanssa heijastaa yksityisen sektorin olennaisesti vahvempaa rahoitusasemaa. Kotimainen kysyntä ei ole kasvanut odotetusti ja etenkin yritysten investoinnit ovat jääneet merkittävästi ennakoitua alhaisemmiksi. Tämä on osaksi luonnollinen seuraus ulkomaisen kysynnän heikkenemisestä, mutta heijastaa myös yritysten erityisen suurta varovaisuutta. Myös kotitaloudet ovat toistaiseksi olleet hyvin varovaisia asuntoinvestoinneissaan.

Valtiontalouden tila ei ole vielä tyydyttävä. Valtiontalouden alijäämä oli v. 1995 EU-maiden toiseksi suurin. Velkaantuneisuuden laskua koskevat ennusteet perustuvat arvioon suotuisasta talouskehityksestä ja niiden toteutuminen edellyttää työttömyyden merkittävää supistumista. Vuosikymmenen lopulle ennakoitu lähes 500 mrd. markan velka aiheuttaa vuosittain runsaan 30 mrd. markan korkokustannuksen, joka vastaa noin 15 % valtion menoista. Lisäksi on huomattava, että valtiontalouden velkaantumiskehitystä koskevat laskelmat perustuvat oletukseen varsin kireänä säilyvästä verotuksesta. Etenkin työn verotusta tulisi kuitenkin edelleen alentaa, mutta ilman lisäsäästöjä valtion menoissa tämä ei näytä mahdolliselta vaarantamatta valtiontalouden tasapainottamista. Myöskään verotuksen rakennetta muuttamalla ei näytä mahdolliselta merkittävästi alentaa työn verotusta.

Työttömyysongelman lieventymismahdollisuudet kytkeytyvät yhtäältä taloudellisen kasvun nopeuteen ja toisaalta kasvun työllisyysvaikutuksiin. Yksityisen sektorin kysynnän vauhdittuminen on avainasemassa niin kasvun, työllisyyden kuin julkisen talouden kestävän vakautumisen näkökulmasta. Luottamuksen säilyttäminen vakaan talouskehityksen jatkumiseen ja myönteisten odotusten toteutuminen Euroopan talouden tasapainoisesta kehityksestä ovat keskeisiä edellytyksiä patoutuneen kasvulatauksen purkaantumiselle aktiiviseksi toiminnaksi.

Työttömyyden puolittaminen edellyttää ainakin 200 000 uuden työpaikan syntymistä häviävien työpaikkojen korvaamisen lisäksi. Tähän ei voida päästä ilman tuntuvia investointeja kasvualoille. Investointien kannattavuus edellyttää alhaista reaalikorkoa sekä työvoimakustannusten ja kilpailukyvyn säilymistä edelleen hyvänä. Hitaan inflaation oloissa nimelliskorot tulisi vakiinnuttaa hyvin matalalle tasolle.

Taloudellinen kasvu ei ole vielä merkittävästi alentanut työttömyyttä. Tämä on joh-

tunut lähinnä siitä, että talouskasvu on ollut pitkään pääomavaltaisen vientiteollisuuden varassa. Palvelualojen kannalta olennainen kotimainen kysyntä on 1990-luvun alkuun nähden edelleen noin kymmenesosan matalammalla tasolla. Näiden alojen työllisyyskehitystä rajoittaa myös palvelutarjonnan korkea hintataso.

Palveluiden korkeaa hintatasoa ylläpitävät ja työllisyyden kohenemista hidastavat verotuksen ja tulonsiirtojärjestelmän yhteisvaikutukset sekä työmarkkinoiden toiminnan jäykkyydet. Työttömyystilanteen tavoiteltu paraneminen edellyttääkin työmarkkinoiden toimintaa parantavien rakenteellisten uudistusten jatkamista.

2 Kansainvälinen talous

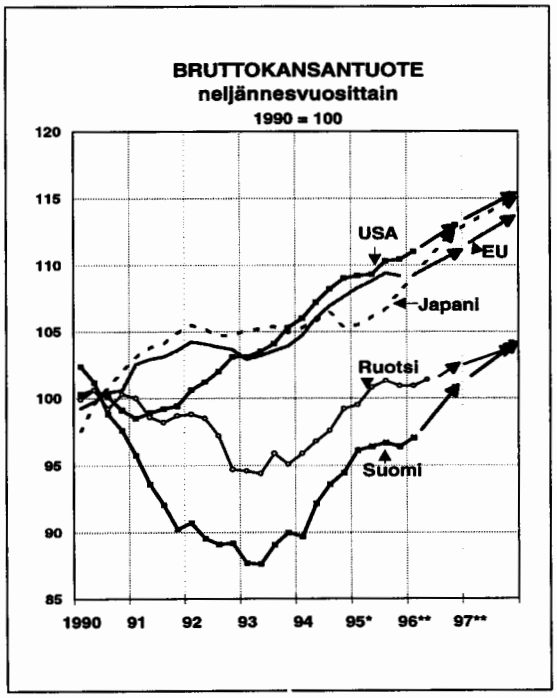
Tuotanto ja kysyntä

Maailmantalouden kehitys heikkeni jonkin verran v. 1995 suotuisan edellisvuoden jälkeen. Suhdannekehityksen erot suurenivat Kaakkois-Aasian, Yhdysvaltojen ja Euroopan välillä. Kaakkois-Aasiassa kasvu jatkui nopeana, ja myös Japanin talous alkoi elpyä pitkän taantuman jälkeen. Yhdysvalloissa korkeasuhdanne taittui vuoden alkupuoliskolla, mutta inflaation kiihtyminen vältettiin ja talous koki ns. pehmeän laskeutumisen kestävämmän kasvun uralle. Länsi-Euroopassa talouskasvu hidastui vuoden loppupuoliskolla merkittävästi. Eräissä suurissa Euroopan maissa tuotanto jopa supistui vuoden lopulla.

Vuosi 1996 alkoi Japanissa ja Yhdysvalloissa suotuisasti. Japanissa tuotannon kasvu käynnistyi vuoden 1995 lopulla ja jatkui alkuvuonna 1996 yli 2 prosentin vuosivauhtia, kun talouspolitiikka tuki kysyntää ja jenin heikentyminen vientiä. Yhdysvalloissa vältettiin suhdanteiden ylikuumeneminen ja inflaation kiihtyminen, kun talouskasvu hidastui vastaamaan potentiaalisen tuotannon kasvua. Euroopassa sitä vastoin niin yritysten kuin kotitalouksien luottamus talouskasvuun heikkeni, mikä heijastui voimakkaasti kysyntään. Kokonaistuotannon kasvuvauhti aleni loppuvuonna 1½ prosenttiin alkuvuoden 3 prosentista. Luottamuksen heikentymiseen näyttäisivät vaikuttaneen ennen muuta lähes kaikissa Länsi-Euroopan maissa meneillään olevat julkisen talouden saneeraukset, jotka leikkaavat erityisesti tulonsiirtoja kotitalouksille. Rahapolitiikan keventyminen ei toisaalta ole vielä ehtinyt riittävässä määrin kompensoida finanssipolitiikan kiristymistä.

Maailmantalouden kasvuedellytykset ovat silti hyvät. Inflaatio on lähes kaikkialla hyvin hallinnassa, eikä sen kiihtymisestä ole erityisiä odotuksia. Valuuttakurssit näyttäisivät olevan tasapainossa, ja korot ovat yleisesti laskeneet. Epävarmuudet keskittyvät tällä kertaa lähinnä Länsi-Euroop-

Kuvio 9.

2. Bruttokansantuote OECD-maissa

	1993	1994	1995*	1996**	1997**
	määrän muutos, prosenttia				
Yhdysvallat	2,2	3,5	2,0	2	2
Japani	0,1	0,5	0,9	2 1/2	2 1/2
EU	-0,5	2,8	2,5	1 1/2	2 1/2
Saksa	-1,2	2,9	1,9	1	2
Ranska	-1,3	2,8	2,2	1	2
Italia	-1,2	2,2	3,0	1 1/2	2 1/2
Iso-Britannia	2,3	3,8	2,4	2	2 1/2
Espanja	-1,2	2,1	3,0	2 1/2	2 1/2
Ruotsi	-2,2	2,6	3,0	1 1/2	2
Tanska	1,5	4,4	2,6	1 1/2	2 1/2
Suomi	**-1,2**	**4,4**	**4,2**	**2,8**	**3,9**
Norja	2,1	5,7	3,7	3 1/2	2 1/2
OECD	1,0	2,7	1,9	2	2 1/2
OECD Suomen vuoden 1995 vientiosuuksilla painotettuna	0,0	3,0	2,3	1 1/2	2 1/2

Lähde: OECD, Euroopan komissio ja kansantalousosasto.

paan. Luottamus talouskehitykseen on viime aikoina jonkin verran kohentunut, mutta finanssipolitiikka jatkuu tiukkana ja voi edelleen kiristyä, kun EU-maat pyrkivät täyttämään ns. EMU-kriteerit. Tämä saattaa hidastaa talouskasvun elpymistä. Lisäksi monissa maissa vireillä olevat rakenneuudistukset kasvun uudelleen nopeuttamiseksi etenevät hitaasti.

Läntisten teollisuusmaiden kokonaistuotannon kasvu jatkunee noin 2 prosentin vauhtia v. 1996 ja nopeutunee 2½ prosenttiin v. 1997. Suomen vientiosuuksilla painotettuna OECD-maiden tuotanto kasvanee 1½ % v. 1996 ja 2½ % v. 1997. Kasvun nopeutuminen pohjautuu ennen muuta kotimaisen kysynnän lisääntymiseen, kun nettovienti pysyy lähes ennallaan. Kehitysmaissa tuotanto lisääntyy edelleen tuntuvasti nopeammin kuin teollisuusmaissa. Maailmankaupan määrä laajenee 7 % v. 1996 ja 8 % v. 1997.

Yhdysvaltain talous on suhdannekierrossa vuoden edellä Eurooppaa. Tuotannon kasvu lähes pysähtyi viime vuoden ensimmäisellä vuosipuoliskolla, mutta elpyi uudelleen loppuvuonna varastojen sopeutuksen myötä. Kasvu pohjautui kotimaiseen kysyntään. Erityisesti investoinnit kasvoivat ripeästi, mikä väljensi tuotantokapeikkoja. Meksikon

talouden kohentuminen edisti viennin kasvun elpymistä. Kapasiteetin käyttöaste on korkea ja työttömyysaste alimmillaan 20 vuoteen. Inflaation hillinnässä on onnistuttu kireän finanssipolitiikan ja tiukennetun rahapolitiikan avulla.

Alkuvuonna 1996 tuotannon kasvu nopeutui edelleen. Kulutuskysyntä lisääntyi lähes 3 ja investoinnit 7 prosentin vuosivauhtia. Julkinen kulutus sitä vastoin supistui edelleen. Talous on hyvin tasapainossa eikä merkittäviä inflaatio-odotuksia ole, minkä ansiosta rahapolitiikkaa ei ole tarvinnut kiristää. Kokonaistuotanto jatkanee kasvuaan suunnilleen potentiaalisen tuotannon lisäystä vastaavasti. Inflaatio pysyy hitaana 2 - 2½ prosentissa ja työttömyysaste suunnilleen ennallaan 5½ prosenttina. Vaihtotaseen alijäämä supistunee edelleen. Yhdysvaltain kysyntä tukee jälleen maailmantalouden kasvua, sillä tuonti lisääntyy 7 prosentin vuosivauhtia. Riskit liittyvät lähinnä investointeihin. Niiden kasvun heikkeneminen hidastaisi tuotantokapasiteetin laajenemista ja voisi johtaa inflaation nopeutumiseen.

Japanissa talouden neljä vuotta kestänyt lama päättyi viime vuonna. Toisella vuosipuoliskolla kokonaistuotannon kasvu ylsi liki 3 prosenttiin. Kasvun käynnistyminen perustui kotimaiseen kysyntään, jota on pyritty vauhdittamaan erityisesti julkisia investointeja lisäämällä sekä alentamalla korkotaso ennätyksellisen alhaalle. Kotimaisen kysynnän elpyminen johti osaltaan tuonnin nopeaan kasvuun.

Tuonnin määrä lisääntyi viime vuonna 13½ %, mikä osaltaan vaimensi kokonaistuotannon kasvua. Vientiä lisäsi jenin yliarvostuksen purkautuminen, mutta viennin kasvu jäi silti vain 5 prosenttiin. Vientiä suurempi tuonnin määrä vähensi kokonaistuotannon lisäystä lähes prosenttiyksiköllä, ja Japanin kysyntä tuki maailmantaloutta. Japanin vaihtotaseen ylijäämä jatkoi supistumistaan.

Tuotantokapasiteettia on edelleen runsaasti käyttämättömänä ja työttömyysaste on ennätyksellisen korkea. Hinnat laskivat edelleen v. 1995. Tuotannon kasvu lienee päässyt kestävälle uralle. Kokonaistuotanto lisääntynee tänä ja ensi vuonna 2½ %. Kasvu pohjautuu edelleen lähinnä kotimaiseen kysyntään, erityisesti investointeihin. Myös tuonnin kasvu jatkunee ripeänä. Hintatason lasku jatkuu edelleen tänä vuonna, mutta v. 1997 deflaatio pysähtynee aktiviteetin voimistumisen vuoksi. Vaihtotaseen ylijäämä pienenee edelleen sekä tänä että ensi vuonna.

Länsi-Euroopassa talouskehitys heikkeni viime vuoden toisella vuosipuoliskolla nopeasti ja yllättäen. Viime vuoden viimeisellä neljänneksellä tuotanto supistui mm. Saksassa ja Ranskassa, mikä heijastui myös muiden Euroopan maiden talouskehitykseen. Kasvun äkillisen taittumisen taustalla näyttäisi olleen niin yritysten kuin kotitalouksienkin tulevaisuuden odotusten tuntuva heikkeneminen. Tämä lienee aiheutunut useissa Euroopan maissa meneillään olevista julkisten alijäämien korjausyrityksistä, jotka leikkaavat erityisesti tulonsiirtoja kotitalouksille ja ovat luoneet epävarmuutta kuluttajien keskuudessa. Yritysten osalta epävarmuutta on liittynyt EMUn toteuttamiseen, mikä tekee tulevaisuuden suunnitelmien ja investointipäätösten teon vaikeaksi.

Tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä tuotanto joko supistui tai kasvoi hyvin hitaasti useimmissa Euroopan maista. Kesän

aikana tulevaisuuden odotukset ovat kuitenkin alkaneet hieman kohentua ja tuotannon kasvu piristyä. Niin sanotut talouden perustekijät ovat Euroopassa yleisesti ottaen varsin hyvässä kunnossa julkisen talouden tasapainoa lukuun ottamatta. Yritysten kannattavuus on hyvä ja inflaatio sekä inflaatio-odotukset maltillisia. Valuutta-kurssit ovat varsin vakaita, ja korkotasoa on voitu alentaa. Näiden tekijöiden perus-teella on syytä olettaa, että tuotannon kasvu elpyy uudelleen Euroopassa. Riskit liittyvät lähinnä useissa maissa kiristyvään finanssipolitiikkaan ja sen kerrannaisvaikutuksiin. Tänä vuonna kokonaistuotannon kasvu jäänee Länsi-Euroopassa 1½ prosenttiin, mutta nopeutunee ensi vuonna 2½ prosenttiin. Inflaatio pysyy historiallisesti katsottuna poikkeuksellisen alhaisena ja työttömyys suurena.

Saksassa tuotanto väheni sekä viime vuoden viimeisellä että tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä. Kiinteät investoinnit supistuivat ja varastoja purettiin. Erityisesti rakennustoiminta oli lamassa varsinkin itäisessä Saksassa, jossa palkkojen nopea nousu on leikannut investointihaluja. Kasvun hidastuminen on johtanut tavoiteltua huomattavasti suurempaan julkisen talouden alijäämään. Kun talouspolitiikan uskottavuuden vuoksi pyritään täyttämään EMUn kaikki kriteerit, finanssipolitiikkaa on jouduttu ja joudutaan yhä kiristämään tuntuvasti. Tästä aiheutuva kysynnän väheneminen ja erityisesti kotitalouksien tulevaisuuden odotusten heikkeneminen pitänevät kasvun hitaana.

Inflaation hidastuttua selvästi alle 2 prosentin rahapolitiikkaa on pystytty keventämään. Yhdessä palkankorotusten kanssa hidas inflaatio lisää kotitalouksien ostovoimaa, mikä kääntänee talouden uudelleen kasvu-uralle. Kokonaistuotannon kasvu yltänee tänä vuonna kuitenkin korkeintaan yhteen ja ensi vuonna pariin prosenttiin. Vienti lisääntyy tuontia nopeammin, ja kokonaistuotannon kasvu pohjautuukin tänä vuonna lähes yksinomaan vientiin. Ensi vuonna kasvu nojaa valtaosin kotimaiseen kysyntään, kun investoinnit eivät enää supistu. Inflaatio pysyy hyvin hitaana, ja työttömyys lisääntyy kumpanakin vuonna. Riskit liittyvät lähinnä finanssipolitiikan ja rahapolitiikan yhteensovittamiseen. Jotta tuotannon kasvu ei kärsisi finanssipolitiikan kiristämisestä, rahapolitiikkaa pitäisi samanaikaisesti keventää. Mahdollisuudet tähän riippuvat kuitenkin pitkälti kansainvälisestä ja erityisesti Yhdysvaltain korkokehityksestä.

Isossa-Britanniassa talouskehitys jatkui v. 1995 huomattavasti suotuisampana kuin manner-Euroopassa. Kokonaistuotannon kasvu tasaantui noin kahden prosentin kasvu-uralle, joka vastaa lähes potentiaalista kasvua. Kasvun hidastumisen taustalla oli varastojen sopeuttaminen ja toisaalta julkisten investointien voimakas väheneminen. Myös yksityisten investointien lisäys pieneni tuntuvasti.

Varastosopeutuksen päätyttyä tuotannon kasvun arvioidaan kiihtyvän uudelleen 2½ - 3 prosentin vauhtiin. Kasvu pohjautuu ennen muuta kotimaiseen kysyntään. Iso-Britannia on yksi harvoista maista, joissa työllisyys paranee ja työttömyysaste laskee selvästi tänä ja ensi vuonna. Inflaatiopaineita ei ole, eikä myöskään erityistä tarvetta kiristää talouspolitiikkaa toisin kuin muissa merkittävissä Euroopan maissa.

Ruotsissa talouskasvu on perustunut vuoden 1993 jälkeen lähes yksinomaan kruunun heikkenemisen vauhdittamaan vientiin. Viime vuoden lopulla myös Ruotsin viennin kasvu hiipui kansainvälisen kysynnän heiketessä, ja toisaalta tuntuvat palkkojen korotukset ovat leikanneet kilpailukykyä. Talouskasvu pohjautuu lähinnä kotimaiseen kysyntään. Yksityinen kulutus oli tämän vuoden alussa edelleen laimeaa veronkorotusten ja tulonsiirtojen leikkausten vuoksi, jotka rajoittavat kotitalouksien ostovoimaa. Säästämisasteen korkeus antaa edellytyksiä kulutuskysynnän kasvulle, mikäli kotitalouksien tulevaisuuden odotukset kohenevat; joitakin merkkejä tästä on kesän aikana ollut näkyvissä.

Inflaation hidastuminen alle 2 prosentin tavoitteen yhdessä vaihtotaseen tuntuvan ylijäämän kanssa on mahdollistanut korkotason ripeän alentamisen. Tämä luo vähitellen edellytyksiä kulutuskysynnän voimistumiselle. Sitä tukee myös kotitalouksien reaalitulojen kasvu ja avoimen työttömyyden lievä väheneminen. Riskit liittyvät lähinnä finanssipolitiikkaan, jota saatetaan joutua edelleen kiristämään EMU-kriteerien saavuttamiseksi, sekä työmarkkinoiden jäykkyyksiin.

Euroopan talousnäkymien kannalta myönteistä on se, että useat Keski- ja Itä-Euroopan **siirtymätalouksista** ovat päässeet talousuudistuksissaan ja rakenteellisessa sopeutuksessa sangen pitkälle ja nopean talouskasvun edellytykset ovat olemassa. Puolassa, Romaniassa ja Slovakiassa kokonaistuotanto kasvoi noin 7 % v. 1995, Tsekin tasavallassa ja Sloveniassa puolestaan viitisen prosenttia. Baltian maista Viro ja Liettua ylsivät 3 prosentin kasvuun. Venäjällä ja Ukrainassa tuotannon väheneminen jatkui viime vuonna. Tuotannon supistumisvaihe päättynee Venäjällä tänä vuonna. Useimmissa maissa on ongelmia pankkijärjestelmässä, joka on varsin kehittymätön erityisesti riskien hallinnan osalta.

Kehitysmaissa jatkuu voimakas talouskehitys. Kokonaistuotanto kasvaa nopeimmin Kiinassa ja Kaakkois-Aasiassa. Tällä alueella investointitoiminta on erittäin vilkasta ulkomaisten sijoitusten ansiosta. Kiinassa ylletään kymmenen prosentin tuotannon kasvuun, vaikka talouspolitiikkaa on

3. Kokonaistuotanto Venäjällä sekä Keski- ja Itä-Euroopan maissa

	1994	1995*	1996**	1997**
	määrän muutos, prosenttia			
Bulgaria	1,4	2,5	2 1/2	3
Puola	5,2	7,0	5 1/2	5
Romania	3,5	6,9	4	4
Slovakia	4,9	7,4	5	5
Tsekinmaa	2,6	4,8	5 1/2	6
Unkari	3,0	1,5	2	3
Venäjä	-15,0	- 4,0	1	3

Lähde: OECD.

tuntuvasti kiristetty ja inflaatio on onnistuttu hidastamaan 10 prosenttiin tänä vuonna sen oltua 20 % v. 1994. Riskin näiden maiden talouskasvulle muodostaa lähinnä voimakas pääomien virtaus ulkomailta, joka vahvistaa maiden valuuttoja ja heikentää talouskasvua tätä kautta. Talousnäkymät ovat hyvät myös muissa maanosissa. Latinalaisen Amerikan maat ovat toipumassa Meksikon kriisin heijastusvaikutuksista, ja tuotannon kasvu alueella on nopeutumassa. Tuotanto lisääntynee Keski- ja Etelä-Amerikassa tänä vuonna keskimäärin 2½ % ja ensi vuonna 4 %. Meksikon kriisin seurauksena korkotaso on kuitenkin noussut alueen maissa, sillä sijoittajat edellyttävät aikaisempaa suurempia riskipreemioita. Kiristyneen talouspolitiikan ansiosta inflaatiota on onnistuttu hillitsemään ja talouksien ulkoista tasapainoa kohentamaan. Kaikkiaan kehitysmaiden kokonaistuotannon arvioidaan kasvavan keskimäärin 5-6 prosentin vauhtia vuosina 1996 ja 1997.

Talouspolitiikka

Julkisten talouksien rahoitusalijäämien kasvu taittui läntisissä teollisuusmaissa v. 1993 sekä suhdannekäänteen että finanssipolitiikan kiristämisen vuoksi. Vuonna 1995 vajeet olivat keskimäärin 3,6 % BKT:sta oltuaan v. 1993 huipussaan keskimäärin 4,6 % BKT:sta. Valtaosa vajeesta on yhä rakenteellista. Kun taloudellinen kehitys on jäänyt odotettua heikommaksi, vajeiden supistamistavoitteista ollaan monissa maissa jäämässä jälkeen.

Julkisen velan kasvu ja sen suuruus pitävät julkisen talouden tasapainottamisen talouspolitiikan päätavoitteena lähes kaikissa OECD-maissa. EU-maissa tämän tavoitteen tärkeyttä korostavat ns. EMU-kriteerit, joiden täyttäminen on edellytys EMUn kolmanteen vaiheeseen mukaanpääsylle vuoden 1999 alusta. Poikkeuksen tästä yleislinjasta muodostaa Japani, jossa on viime aikoina harjoitettu ekspansiivista finanssipolitiikkaa ja myös onnistuttu kääntämään talous nousuun. Finanssipolitiikkaa aiotaan kuitenkin myös Japanissa nousun nyt käynnistyttyä ryhtyä kiristämään.

Yhdysvalloissa finanssipolitiikan linja on jatkunut kireänä koko 1990-luvun ajan. Julkiset menot ovat nyt pienemmät kuin vuosikymmenen alussa, ja niiden vähentäminen jatkuu. Rakenteellinen alijäämä onkin onnistuttu puolittamaan vuoden 1992 huipusta, jolloin se oli 4 % BKT:sta. Myös EU-maissa rakenteellista alijäämää on viime vuosina onnistuttu supistamaan, mutta se oli v. 1995 vielä keskimäärin 4,5 % BKT:sta. Japanissa rakenteellinen alijäämä oli viime vuonna 2,4 % BKT:sta.

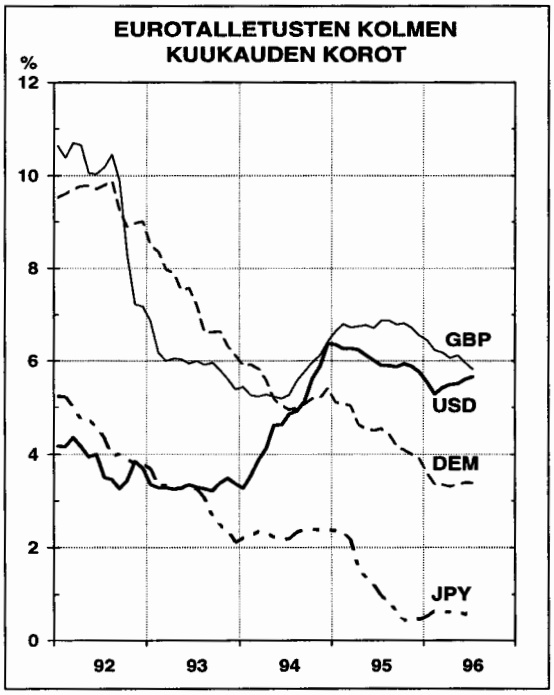
Taloudellisen kasvun hidastuminen on vaikeuttanut EU-maiden mahdollisuuksia täyttää julkisen talouden tasapainotavoitteet. Vuonna 1997, jonka tietojen perusteella rahaliittoon hyväksyttävät maat valitaan, vain muutama pienistä jäsenmaista näyttäisi pystyvän täyttämään vajeelle asetetun tavoitteen. Julkisen velan BKT-osuuden suhteen tilanne on sama, eikä edes Saksa näyttäisi saavuttavan tavoitetta. Tarve harjoittaa yhä tiukempaa finanssipolitiikkaa jatkuukin vielä pitkään, sillä luopuminen pyrkimyksistä saavuttaa asetetut

tavoitteet veisi uskottavuutta talouspolitiikalta ja rahaliitolta.

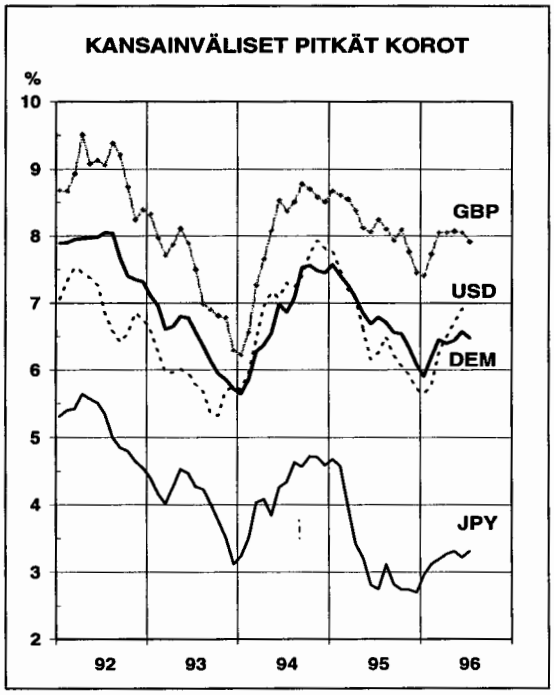
Yhdysvalloissa rahapolitiikkaa kiristettiin v. 1994 suhdanteiden hillitsemiseksi. Kun kesällä 1995 kävi selväksi, että tässä oli onnistuttu, rahapolitiikkaa alettiin varovaisesti keventää. Yhdysvallat näyttää päässeen kestävän kasvun uralle. Rahapolitiikka onkin nyt odottavalla kannalla, eikä rahapolitiikan merkittävää kiristämistä ole näköpiirissä.

Euroopassa luotetaan rahaliiton toteutumiseen aikataulun mukaisesti, mikä yhdessä inflaation hidastumisen kanssa on mahdollistanut korkojen laskun useissa maissa viime vuonna ja tämän vuoden alkukuukausina; korkoerot eri maiden välillä ovat pienentyneet. Euroopan taloudellisen tilanteen perusteella saattaa joissakin maissa olla lähiaikoina edelleen mahdollisuuksia keventää rahapolitiikkaa. Kansainväliset rahoitusmarkkinat ovat kuitenkin niin pitkälle integroituneita, että mahdolliset korkojen nostot Yhdysvalloissa heijastuisivat myös Eurooppaan. Japanissa puolestaan rahapolitiikkaa kevennettiin ennätyksellisen paljon jo viime vuonna; kun kasvu nyt on käynnistynyt, korko-odotukset ovat nousevia. Näyttäisikin siltä, että kansainvälisessä korkokehityksessä ollaan joko jo saavutettu pohja tai ollaan hyvin lähellä sitä. Kun finanssipolitiikka kiristynee edelleen Euroopassa, eikä toisaalta rahapolitiikassa enää juurikaan ole keventämisen varaa, yhdistelmä vaikeuttaa kasvun elpymistä. Suhdannetilanteen paraneminen onkin kotitalouksien ja yritysten tulevaisuuden odotusten muutosten varassa.

Kuvio 10.

Kuvio 11.

4. Talous- ja rahaliiton (EMU) lähentymiskriteerien toteutuminen EU-maissa

	Inflaatio %	Korkotaso %	Julkinen sektori			
			vaje		bruttovelka	
			% BKT:sta			
	1997**	1997**	1996**	1997**	1996**	1997**
EMU-kriteeri (1)	3,1	9,0	3,0	3,0	60,0	60,0
Saksa	1,7	6,7	4,0	3,6	61,4	62,6
Ranska	1,7	6,9	4,4	3,6	56,0	58,0
Italia	3,5	9,7	6,4	5,3	125,0	123,7
Iso-Britannia	2,5	8,4	4,3	3,5	55,4	55,9
Espanja	3,2	9,2	5,1	4,0	68,1	68,5
Alankomaat	2,0	6,7	3,5	3,0	79,4	78,7
Belgia	1,8	7,1	3,6	3,8	132,4	130,6
Itävalta	2,1	6,7	4,7	3,3	72,3	73,6
Ruotsi	2,6	8,5	5,2	3,8	80,6	79,9
Tanska	2,4	7,9	1,0	0,8	70,8	68,6
Suomi	**1,5**	**7,3**	**2,9**	**1,4**	**61,8**	**61,0**
Portugali	3,2	9,2	4,5	4,0	72,1	72,0
Kreikka	7,0	..	8,1	7,2	112,1	112,0
Irlanti	2,4	7,8	2,0	1,5	80,9	76,8
Luxemburg	2,1	..	-0,6	-0,3	6,3	7,0

Lähde: Euroopan komissio ja kansantalousosasto.

(1) Inflaatio: Kuluttajahintojen nousu saa olla enintään 1,5 prosenttiyksikköä nopeampi kuin hintojen nousu yhteisön kolmessa alhaisimman inflaation maassa.
Korkotaso: Pitkäaikainen korko (valtion obligaatiot) saa ylittää enintään kahdella prosenttiyksiköllä kolmen hitaimman inflaation maan korkotason.

Työllisyys

Työttömyys on ongelma erityisesti Euroopassa, jossa työllisten määrä kasvoi vasta v. 1995 ensimmäisen kerran 1990-luvulla. Työttömyysaste oli viime vuonna EU-maissa keskimäärin 11,2 %, mutta Japanissa vain 3,1 %, joka oli Japanin oloissa poikkeuksellisen korkea luku. Yhdysvalloissa työttömyysaste oli viime vuonna 5,6 %, alhaisin 20 vuoteen. Euroopassa työttömyydelle on lisäksi tyypillistä pitkäaikaisuus ja sosiaalinen syrjäytyminen. Työllisten määrä ei kasva Euroopassa tänä vuonna lainkaan, ja työttömyysasteen arvioidaan kohoavan EU-maissa keskimäärin 11,4 prosenttiin.

Talouskasvun hidastuminen tai kasvuvauhdin erot eivät näyttäisi selittävän eroja työ-

voiman kysynnässä, vaan syyt lienevät talouksien institutionaalisissa rakenteissa. Maissa, joissa työttömyysasteet ovat korkeita, rakenteet eivät näytä sopeutuvan maailmantalouden ja kansallisten talouksien muutoksiin. Nämä jäykkyydet lienevät osaltaan suuntaamassa investointeja ja tuotantoa pois erityisesti monista EU-maista Keski- ja Itä-Euroopan maihin sekä Kaakkois-Aasiaan.

Teollisuusmaat ovat niin OECD:ssä kuin EU:ssakin etsineet ratkaisuja työttömyyteen. Johtopäätös on ollut, että ongelman ydin on työmarkkinoiden joustamattomuus - kykenemättömyys sopeutua uusiin olosuhteisiin - sekä työn vastaanottamisvalmiutta vähentävät työttömyysturva- ja sosiaaliturvajärjestelmät. Vaikka johtopäätöksistä vallitsee varsin laaja yksimielisyys, ongelmana on useimmissa maissa uudistusten toteuttaminen.

5. Työttömyysaste eräissä OECD-maissa

	1993	1994	1995*	1996**	1997**
	prosenttia				
Yhdysvallat	6,9	6,1	5,6	5 1/2	5 1/2
Japani	2,5	2,9	3,1	3 1/2	3
Iso-Britannia	10,2	9,2	8,2	8	7 1/2
Ranska	11,7	12,3	11,6	12	12
Saksa	8,9	9,6	9,4	10 1/2	10 1/2
Norja	6,0	5,4	4,9	4 1/2	4
Ruotsi	8,2	8,0	7,7	7 1/2	7
Suomi	**17,9**	**18,4**	**17,2**	**16,4**	**15,4**
Tanska	12,3	12,2	10,0	9	9
EU	11,1	11,6	11,2	11 1/2	11 1/2
OECD	7,9	7,9	7,6	7 1/2	7 1/2

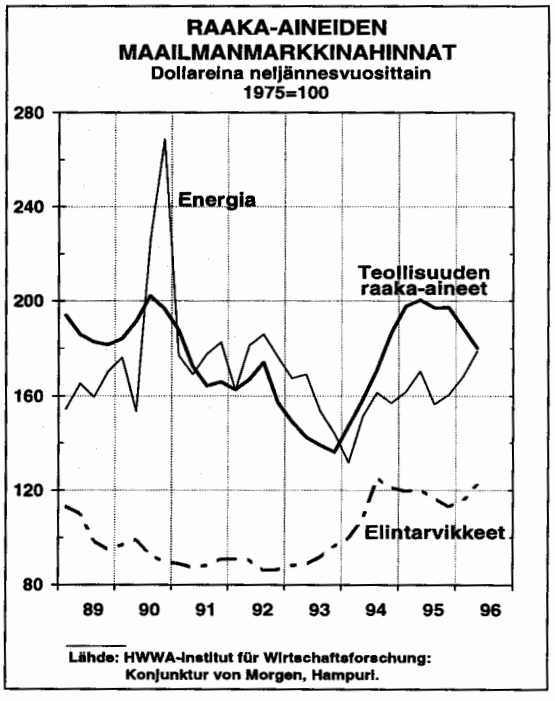
Lähde: OECD ja kansantalousosasto.

Hinnat ja palkat

Hinta- ja kustannuskehitys on pysynyt OECD-maissa erittäin hyvin hallinnassa. Useissa maissa inflaatio on painunut jo selvästi alle tavoitetason. Kuluttajahintojen nousuvauhti on 1990-luvulla puolittunut Yhdysvalloissa ja Euroopassa. Taustalla on ollut toisaalta tuotannon kasvun hitaus ja toisaalta kapasiteetin käyttöasteiden alhaisuus. Myös useissa maissa harjoitettu tiukka rahapolitiikka on hillinnyt inflaatiota samoin kuin työttömyyden lisääntyminen. Japanissa on koettu jopa hintojen lasku; tätä osaltaan selitti jenin vahvistuminen, joka alensi tuontihintoja.

Tänä ja ensi vuonna ei näköpiirissä ole olennaisia hintojen tai kustannusten nousupaineita. Kapasiteettia on edelleen runsaasti vapaana, ja työttömyys lisääntyy useissa maissa. Palkkojen nousuun työttömyysasteella näyttäisi olevan hyvin vähän vaikutusta. Kehitys on varsin yhdenmukaista OECD-maissa. Palkkojen joustamattomuus suhdannetilanteen mukaan onkin Euroopassa ongelma, joka saattaa korostua rahaliittoon v. 1999 osallistuvissa maissa.

Kuvio 12.

6. Yksikkötyökustannukset yritystoiminnassa

	1993	1994	1995*	1996**	1997**
	muutos, prosenttia				
Yhdysvallat	2,5	2,0	2,8	2	2 1/2
Japani	0,6	0,9	0,2	-1	- 1/2
Saksa	3,1	-0,5	1,0	2	1/2
Ranska	2,5	-1,5	0,5	1	0
Iso-Britannia	0,2	0,4	1,1	1 1/2	1 1/2
Italia	2,2	-0,5	0,3	2 1/2	2 1/2
Kanada	0,6	-0,8	0,8	2	1 1/2
Keskimäärin	2,0	0,8	1,6	1 1/2	1 1/2
Ruotsi	0,9	1,6	3,8	4,3	3,6
Suomi (1)	**-6,3**	**-4,7**	**3,2**	**0,5**	**-1,5**

Lähde: OECD ja kansantalousosasto.
(1) Tehdasteollisuus.

7. Kuluttajahinnat[1] OECD-maissa

	1993	1994	1995*	1996**	1997**
	muutos, prosenttia				
Yhdysvallat	2,6	2,4	2,3	2	2 1/2
Japani	1,2	0,7	-0,5	- 1/2	1/2
EU	4,0	3,3	3,0	2 1/2	2
Saksa	4,0	2,8	2,0	1 1/2	1 1/2
Ranska	2,2	2,1	1,6	2	1 1/2
Italia	4,8	4,7	5,7	4	3
Iso-Britannia	3,5	2,5	2,6	2 1/2	2 1/2
Espanja	5,5	4,9	4,6	3 1/2	3
Ruotsi	5,7	3,1	2,7	2	3
Tanska	0,2	1,7	1,7	2	2 1/2
Suomi	**4,2**	**1,4**	**0,2**	**1,1**	**1,5**
Norja	2,2	1,3	2,4	1 1/2	2 1/2
OECD	4,2	4,3	4,7	4	3 1/2
OECD Suomen vuoden 1995 vientiosuuksilla painotettuna	3,4	2,5	2,2	2	2

Lähde: OECD ja kansantalousosasto.
(1) Yksityisen kulutuksen hintaindeksi.

Maailmankauppa

Maailmankaupan kasvuvauhti hidastui viime vuonna 8½ prosenttiin, kun Euroopan maiden ulkomaankauppa hiipui. Kasvu hidastuu edelleen tänä vuonna 7 prosenttiin, mutta sen arvioidaan elpyvän v. 1997, kun kokonaistuotannon kasvu nopeutuu OECD-maissa. Muiden kuin energiaraaka-aineiden tuontihinnat nousivat v. 1995 5 %. Laimean kysynnän vuoksi hintojen nousuvauhti hidastuu sekä tänä että ensi vuonna. Maailmankauppa on painottumassa yhä enenevässä määrin Kaakkois-Aasiaan, jonne taloudellinen kasvu tällä hetkellä keskittyy.

Kauppataseen alijäämä supistuu Yhdysvalloissa ja Japanissa sekä tänä että ensi vuonna, kun taas OECD:n eurooppalaisten jäsenmaiden kauppataseet pysyvät keskimäärin ylijäämäisinä.

8. Tavaravienti ja -tuonti OECD-maissa

	1994	1995*	1996**	1997**	1994	1995*	1996**	1997**
	määrän muutos, prosenttia				hinnan muutos, prosenttia			
Vienti								
Yhdysvallat	10,1	10,7	9	9	0,6	3,0	0	0
Japani	1,7	3,3	2 1/2	7	-0,9	-0,7	6	1 1/2
Saksa	9,0	3,6	4	7	1,0	1,7	1 1/2	1
Iso-Britannia	12,9	5,9	3 1/2	6	0,4	6,9	4 1/2	2
OECD	9,4	7,6	5 1/2	7	1,6	4,3	2	1 1/2
Tuonti								
Yhdysvallat	13,5	9,1	6	6	0,6	2,6	-1	1/2
Japani	13,6	12,5	8 1/2	10 1/2	-7,9	-0,3	8 1/2	1
Saksa	7,9	2,1	3	6 1/2	0,8	0,5	1 1/2	1
Iso-Britannia	6,3	2,4	5 1/2	6	3,5	8,9	4 1/2	2 1/2
OECD	10,3	6,8	5 1/2	7	1,5	4,7	2	1 1/2

Lähde: OECD.

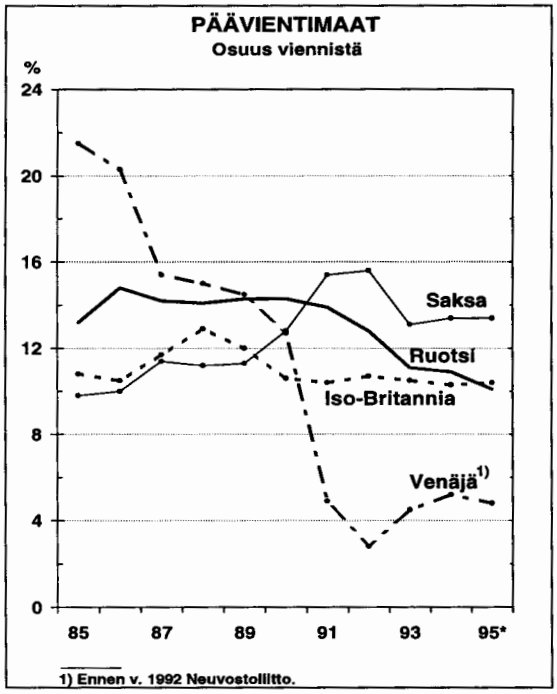
3 Ulkomaankauppa

Vienti

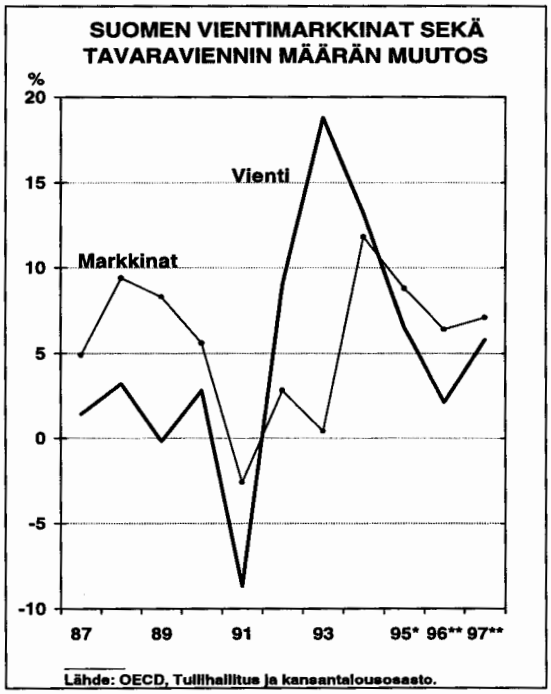
Tavaroiden ja palvelusten vienti kasvoi nopeasti vuosina 1992-1994. Viennin määrä kasvoi kolmen vuoden aikana yhteensä 45 % ja hinnat nousivat 15 %. Aluksi kasvu perustui tarjontatekijöihin: markka menetti vuosina 1992 ja 1993 yhteensä noin neljänneksen arvostaan, ja heikko kotimainen kysyntä piti hinnat sekä tuotantokustannukset alhaisina. Kilpailukyky parani merkittävästi. Suomen perinteiset vientimarkkinat alkoivat elpyä v. 1994, ja erityisesti metsäteollisuuden tuotteiden maailmanmarkkinahinnat alkoivat kohota. Markan vahvistuminen hidasti kuitenkin markkamääräisten vientihintojen kohoamista.

Suomen viennin rakenne on muuttunut paljon kuluvan vuosikymmenen aikana. Metalli- ja metsäteollisuuden osuudet viennistä olivat vielä v. 1991 lähes samaa suuruusluokkaa, eli noin 40 % tavaraviennistä. Vuoteen 1995 mennessä metalliteollisuus oli kasvattanut osuuttaan 47 prosenttiin tavaraviennin arvosta ja metsäteollisuuden osuus oli laskenut 36 prosenttiin. Metalliteollisuuden tuotteiden vienti on kasvanut eniten

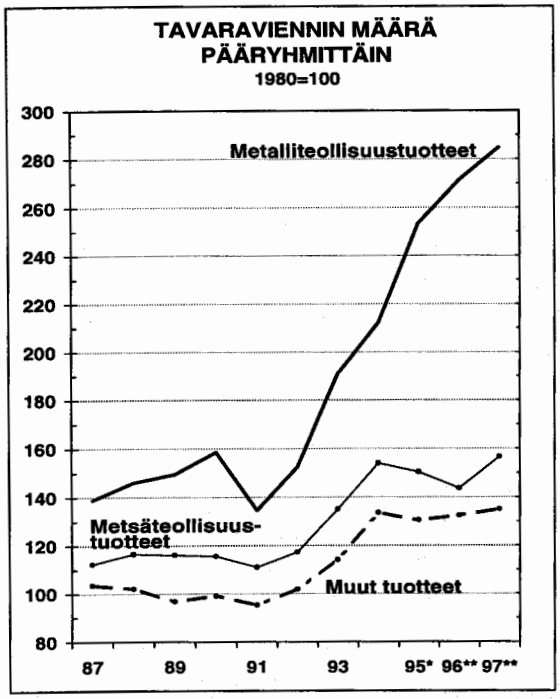
Kuvio 13.

Kuvio 14.

Kuvio 15.

tietoliikennetuotteiden sekä lähinnä teollisuudelle tarkoitettujen koneiden ja laitteiden osalta.

Suomen viennistä meni v. 1995 noin 58 % EU-maihin. Vienti EU:n alueelle painottuu metsäteollisuuden tuotteisiin, joiden arvosta noin kaksi kolmasosaa viedään juuri EU-maihin. EU-vienti on 1990-luvulla lisääntynyt hieman hitaammin kuin vienti kokonaisuudessaan. Vienti nopeasti kasvaviin Aasian talouksiin on lisääntynyt koko vientiä nopeammin, ja erityisesti metalli- ja konepajateollisuuden tuotteet ovat löytäneet uusia markkinoita.

Vuoden 1995 loppupuolella talouden kasvu heikkeni Suomen viennin kannalta tärkeässä Länsi-Euroopassa. Kysynnän heikkenemisen seurauksena tavaraviennin arvon kasvu alkoi hidastua. Tavaroiden ja palvelusten viennin arvo lisääntyi vielä 13½ % edellisvuodesta, osittain edellisenä vuonna tapahtuneen nopean tavaraviennin kasvun sekä palvelusten viennin kasvun jatkumisen takia. Viennin määrä kasvoi 7½ %, ja vientihinnat nousivat keskimäärin 5½ % vuodessa. Teollisuuden hintakilpailukyky heikkeni kymmeneksen.

Viennin kehitys vaihteli v. 1995 suuresti aloittain:

Metsäteollisuudessa jo vuotta aiemmin käynnistynyt ja erittäin nopea sellun markkinahinnan kohoaminen jatkui, ja sen hinta yli kaksinkertaistui kahdessa vuodessa. Myös sanomalehti- ja muun paperin hinnat kohosivat nopeasti. Maailmanmarkkinahintojen nousu heijastui myös markkamääräisiin vientihintoihin, koska markan vahvistuminen ei enää edellisen vuoden mitassa eliminoinut niiden nousua. Metsäteollisuuden vienti alkoi hiipua vuoden loppupuolella, kun kysyntä heikkeni ja hintatasoa yritettiin pitää yllä tuotannon rajoituksin. Metsäteollisuuden vientihinnat kohosivat noin 15 % edellisvuodesta ja viennin määrä supistui hieman.

Metalliteollisuustuotteiden viennin arvo kasvoi viidenneksen. Vientihintojen kehitys oli epäyhtenäistä: perusmetallien hinnat nousivat, mutta metallituotteiden ja koneteollisuuden vientihinnat alenivat. Esimerkiksi tietoliikennetuotteiden markkamääräiset vientihinnat laskivat neljänneksen. Kaikkiaan metalliteollisuuden vientihinnat laskivat vajaan prosentin.

Vuosina 1996 ja 1997 kysyntätilanne Suomen vientimarkkinoilla paranee, kun Länsi-Euroopan taloudet elpyvät lyhyestä taantumastaan. Kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä Suomen vienti EU-maihin vielä aleni vuotta aiemmasta, mihin vaikutti

9. Tavaroiden ja palvelusten vienti

	1995*	1993	1994	1995*	1996**	1997**	1993	1994	1995*	1996**	1997**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					hinnan muutos, prosenttia				
Maa- ja metsätalous	1,2	47	7	-21	2	2	8	58	-9	15	1
Elintarvike-, juoma- ja tupakkateollisuus	2,2	36	17	-13	2	3	12	-1	5	7	2
Tekstiili-, vaate- ja nahkateollisuus	2,0	5	12	-8	-5	-2	4	1	8	4	3
Puutavarateollisuus	7,6	39	22	-3	-6	5	0	6	-3	0	4
Paperi- ja graafinen teollisuus	27,9	10	11	-2	-4	10	5	-1	21	-2	1
Kemiallinen teollisuus	9,1	6	18	-5	2	2	10	-6	7	3	3
Metallien perusteollisuus	8,0	8	9	-5	2	4	6	-1	15	2	1
Metallituote- ja koneteollisuus	39,1	30	12	27	8	5	3	4	-4	2	1
Muut tavarat	3,0	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Tavaravienti(1)	100,0	18,8	13,2	6,5	2,1	5,8	5,1	1,5	6,4	1,4	1,5
Tavaroiden ja palvelusten vienti(1)		16,7	13,3	8,3	2,3	5,9	6,5	1,1	5,0	2,2	1,5

(1) Tavaroiden vientihinnat Tullihallituksen ja tavaroiden ja palvelusten vientihinnat Tilastokeskuksen mukaan. Ennusteet ovat kansantalousosaston.

erityisesti metsäteollisuuden viennin väheneminen. EU-viennin odotetaan kuitenkin kääntyvän nousuun vuoden loppupuoliskolla. USA:n, Japanin ja kehittyneiden Aasian maiden markkinoilla kysyntä kasvaa nopeasti. Kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä näihin maihin vietiin yli viidennes enemmän kuin vuotta aiemmin. Vientimahdollisuuksia lisää osaltaan myös se, että viennin kilpailukyky suhteellisilla yksikkötyökustannuksilla mitattuna paranee tänä ja ensi vuonna selvästi.

Vuonna 1996 tavaroiden ja palvelusten viennin määrän kasvu jäänee pariin prosenttiin, joka on selvästi vähemmän kuin Suomen potentiaalisten vientimarkkinoiden kasvu (OECD:n arvio: 6,4 %). Viennin kasvun hidastuminen johtuu suurelta osin metsäteollisuuden heikosta markkinatilanteesta, jonka odotetaan paranevan vasta vuoden loppupuolella. Tavaroiden ja palvelusten vientihinnat kohoavat noin 2 %. Vuonna 1997 tavaroiden ja palvelusten viennin määrän arvioidaan kasvavan noin 6 % ja vientihintojen kohoavan keskimäärin 1½ %. Viennin määrän kasvu v. 1997 vastaa lähes arvioitua markkinoiden kasvua.

Metsäteollisuustuotteiden viennin määrä supistuu tänä vuonna 4½ %. Useimpien tuotteiden markkamääräiset vientihinnat laskevat kuluvan vuoden aikana. Tuotteiden kysyntä on alkuvuodesta ollut laimeaa, kun asiakkaat ovat odottaneet hintojen alenevan edelleen. Sellun dollarihinta putosi vajaassa puolessa vuodessa vuoden 1995 lopun huipputasosta (1 000 USD/tonni) 500 dollarin paikkeille. Loppuvuodesta sellun hinta kohoaa, kun kysyntä vilkastuu asiakkaiden varastojen supistuessa. Myös hienopaperin hinta on laskenut, mutta senkin hinnan odo-

tetaan kysynnän kasvun myötä nousevan loppuvuodesta. Sanomalehtipaperista on jossain määrin liikatarjontaa, ja sen hinta on jo jonkin verran alentunut. Vuonna 1997 metsäteollisuuden viennin määrä on 9 % suurempi kuin tänä vuonna, sillä kuluvan vuoden loppupuoliskolla vienti kääntyy taas vahvaan nousuun. Markkamääräiset vientihinnat kohoavat hieman.

Metalliteollisuuden viennin määrä kasvanee tänä vuonna 7 %. Myös metallin viennin kasvu taittui kuluvan vuoden alussa, mutta loppuvuonna viennin kasvun odotetaan nopeutuvan uudelleen. Tietoliikennetuotteiden viennin poikkeuksellisen nopea kasvu tasoittuu vähitellen. Toisaalta metalliteollisuuden viennin kasvua lisää se, että laivatoimituksia ajoittuu kuluvalle vuodelle enemmän kuin vuotta aiemmin. Markkamääräiset vientihinnat kohoavat vain vähän; tuotekohtaiset erot hintakehityksessä ovat kuitenkin suuria. Metalliteollisuuden vientinäkymät pysyvät hyvinä myös v. 1997, kun teollisuustuotanto ja investoinnit elpyvät Länsi-Euroopassa.

Muun tavaraviennin arvo v. 1995 väheni yhteensä 2½ %. Eniten supistuivat maa- ja metsätalouden sekä elintarviketeollisuuden vienti. Kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä muun tavaraviennin arvo lisääntyi 4 %. Suurinta kasvu oli elintarviketeollisuudessa. Kulutuskysynnän voimistuminen Suomen viennin kannalta keskeisissä maissa sekä hintakilpailukyvyn parantuminen lisäävät mm. elintarvike- ja tevanake-teollisuuden sekä puu- ja rakennustarviketeollisuuden vientimahdollisuuksia.

Palvelusten viennin arvo lisääntyi viime vuonna lähes 15 %. Kasvun odotetaan vähän hidastuvan vuosina 1996 ja 1997.

Tuonti

Tavaroiden ja palvelusten tuonti kasvoi 1990-luvun alkupuolella selvästi hitaammin kuin vienti. Heikon kotimaisen kysynnän takia kulutus- ja investointitavaroiden tuonnin määrä aleni vuosina 1992 ja 1993. Samanaikaisesti markan ulkoisen arvon heikkeneminen nosti tuontihintoja.

Kotimainen kysyntä ja tuotanto elpyivät v. 1994, ja vuosina 1994 ja 1995 markan ulkoinen arvo vahvistui selvästi suhteessa tärkeimpiin kauppakumppaneihin. Tavaratuonnin määrä lisääntyi v. 1994 viidenneksen ja tuontihinnat alenivat hieman. Vuoden 1995 aikana tuonnin kasvu hidastui. Tavaratuonnin määrä lisääntyi vain 5½ %, palvelusten tuonnin määrä kasvoi 13½ %. Tuontitavaroiden hinnat alenivat edelleen. Tuonnin kasvu taittui selvimmin raaka-aineiden ja kulutustavaroiden sekä poltto- ja voiteluaineiden kohdalla. Investointitavaroiden tuonti kasvoi edelleen nopeasti.

Suomen tuonnista EU-maiden osuus oli noin 60 %. Tuonti EU-alueelta on kasvanut Suomen liittymisen jälkeen suhteellisesti enemmän kuin tuonti EU-alueen ulkopuolelta. Vuonna 1995 tuonti EU-maista kasvoi 14 % ja kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä lisäystä oli 5 % edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna.

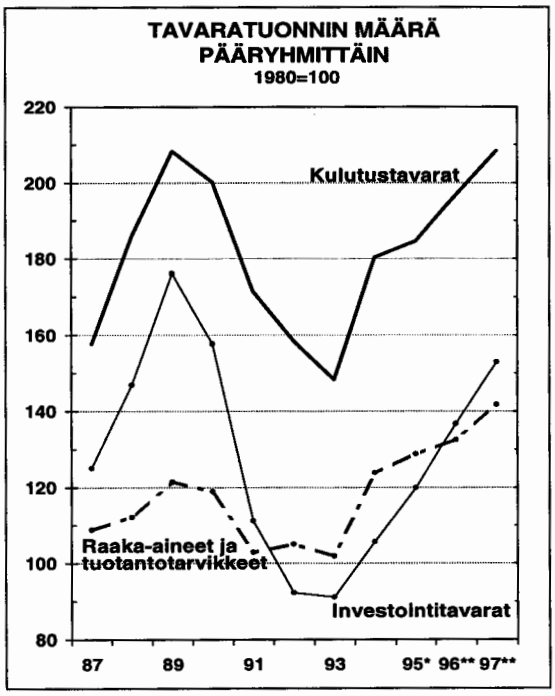
10. Tavaroiden ja palvelusten tuonti

	1995*	1993	1994	1995*	1996**	1997**	1993	1994	1995*	1996**	1997**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					hinnan muutos, prosenttia				
Raaka-aineet ja tuotanto-tarvikkeet	59,5	-3	22	4	3	7	13	-2	-1	2	2
Polttoaineet	3,4	16	19	-12	5	4	9	-8	-4	3	1
Investointitavarat	15,3	-1	16	13	14	12	17	-4	-1	2	2
Kulutustavarat	19,9	-6	22	2	7	6	8	-4	0	3	2
Muut tavarat	1,8	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Tavaratuonti(1)	100,0	-3,4	20,3	5,5	5,8	7,5	12,4	-2,8	-0,8	2,2	2,0
Tavaroiden ja palvelusten tuonti(1)		0,8	12,8	6,3	5,5	7,0	8,7	-0,3	0,4	2,5	2,1

(1) Tavaroiden tuontihinnat Tullihallituksen ja tavaroiden ja palvelusten tuontihinnat Tilastokeskuksen mukaan. Ennusteet ovat kansantalousosaston.

Vuosina 1996 ja 1997 tavaratuonti kasvaa vientiä nopeammin, koska yritykset hankkivat edelleen runsaasti koneita ja laitteita tuotantolaitoksiin. Myös kotitalouksien jälleen elpyvästä kysynnästä suuri osa kohdistuu tuontihyödykkeisiin. Kestokulutushyödykkeistä mm. henkilöautojen tuonti kasvaa edelleen. Kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä henkilöautoja tuotiin neljännes enemmän kuin vuotta aiemmin. Myös elintarvikkeiden tuonti on kääntynyt kasvuun viime vuonna tapahtuneen notkahduksen jälkeen. Noin 60 % tavaratuonnista on raaka-aineita ja tuotantotarvikkeita, joista valmistetaan tuotteita sekä koti- että ulkomaan markkinoille. Tänä vuonna teollisuustuotannon kasvun väliaikainen hidastuminen heikentää raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuonnin kasvua, mutta ensi vuonna tuonnin kasvu taas nopeutuu. Tavaratuonnin määrän arvioidaan v. 1996 kasvavan noin 6 % ja v. 1997 noin 7½ %.

Kuvio 16.

Tavaratuonnin markkamääräiset hinnat alenivat v. 1995 sekä kysynnän heikkenemisen että markan arvon vahvistumisen seurauksena. Viimeksimainitusta syystä esim. raaka-aineiden maailmanmarkkinahintojen kohoaminen keskimäärin 14 prosentilla ja energian hintojen kohoaminen keskimäärin 8 prosentilla eivät aiheuttaneet nousupaineita tuontihintoihin.

Raaka-aineiden dollarihinnat kääntyivät laskuun jo viime vuoden puolivälin paikkeilla ja hintojen aleneminen jatkui edelleen kuluvan vuoden alkupuoliskolla. Sen sijaan samalla aikajaksolla energian - erityisesti raakaöljyn - hinta on kohonnut. Raaka-aine- ja energiahintojen kehityksessä ei odoteta tapahtuvan suuria muutoksia kuluvan vuoden loppupuoliskolla ja ensi vuoden aikana. Raaka-aineiden hinnat kääntynevät kuitenkin pieneen nousuun vuoden loppupuolella, kun tuotanto elpyy myös Länsi-Euroopassa. Markan arvon pieni heikkeneminen kuluvan vuoden alkupuoliskolla nostaa hieman tuontihintoja sekä tänä että ensi vuonna. Kumpanakin vuonna tavaroiden tuontihinnat nousevat keskimäärin 2 %.

Palvelusten tuonnin määrä kasvaa v. 1996 ja 1997 viitisen prosenttia. Ulkomaanmatkailu lisääntyy edelleen kotitalouksien parantuneen tulokehityksen myötä. Kasvu on kuitenkin pienempää kuin viime vuonna. Tavarakaupan kasvu lisää kuljetuspalvelujen tuontia.

Vaihtotase

Suomen ulkomaankauppa on ollut kuluvan vuosikymmenen alkupuoliskolla voimakkaasti vientivoittoista, ja kauppataseen ylijäämä - tavaraviennin ja -tuonnin ero - on kasvanut. Vuonna 1995 kauppataseen ylijäämä oli 48 mrd. mk, noin 8 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Kauppatasetta kohensi viime vuonna ennen kaikkea vaihtosuhteen selvä paraneminen. Tänä ja ensi vuonna vaihtosuhde heikkenee hieman mm. siksi, että metsäteollisuuden vientihinnat alenevat poikkeuksellisen voimakkaan nousun jälkeen. Kun lisäksi tavaraviennin kasvu hidastuu tänä vuonna ja tuonti jatkaa kasvuaan, kauppataseen ylijäämä pienenee hieman. Kauppatase pysyy silti erittäin vahvana sekä tänä että ensi vuonna.

Palvelusten taseen alijäämä on pienentynyt 1990-luvulla. Vuosina 1996 ja 1997 sen arvioidaan jäävän vain vähän alijäämäiseksi.

Vuosien 1989-1992 suuret vaihtotasealijäämät kasvattivat Suomen ulkomaisen nettovelan suureksi. Velkaantumisen myötä vaihtotasetta on rasittanut suuri pääomakorvausten alijäämä, joka pääasiassa koostuu velan korkokustannuksista. Pääomankorvausten alijäämä pieneni nopeasti vuosina 1994 ja 1995, kun markka vahvistui ja kansainväliset korot alenivat. Alijäämä supistuu edelleen hieman, kun Suomen velkaantuneisuus ulkomaille vähenee.

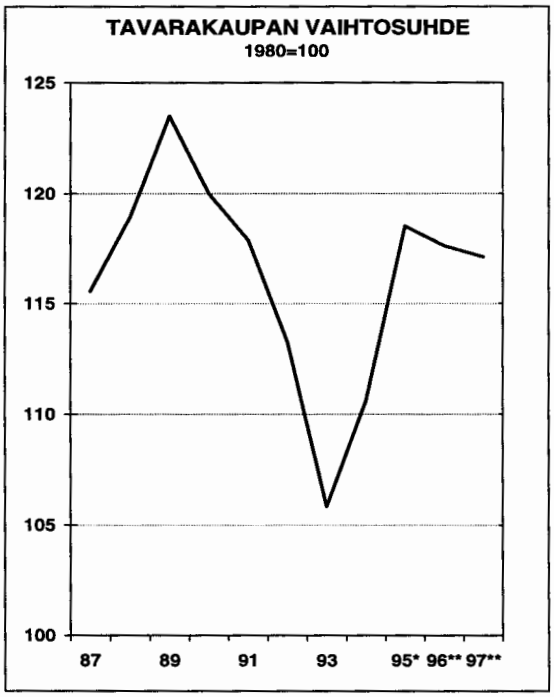
Niin kutsuttuihin muihin tulonsiirtoihin kuuluvat mm. Suomen jäsenmaksut EU:lle

ja EU:lta saatavat maksut.Tulonsiirtojen alijäämää kasvattaa mm. se, että tänä ja ensi vuonna Suomen maksut EU:lle kasvavat enemmän kuin sieltä saatavat tulonsiirrot.

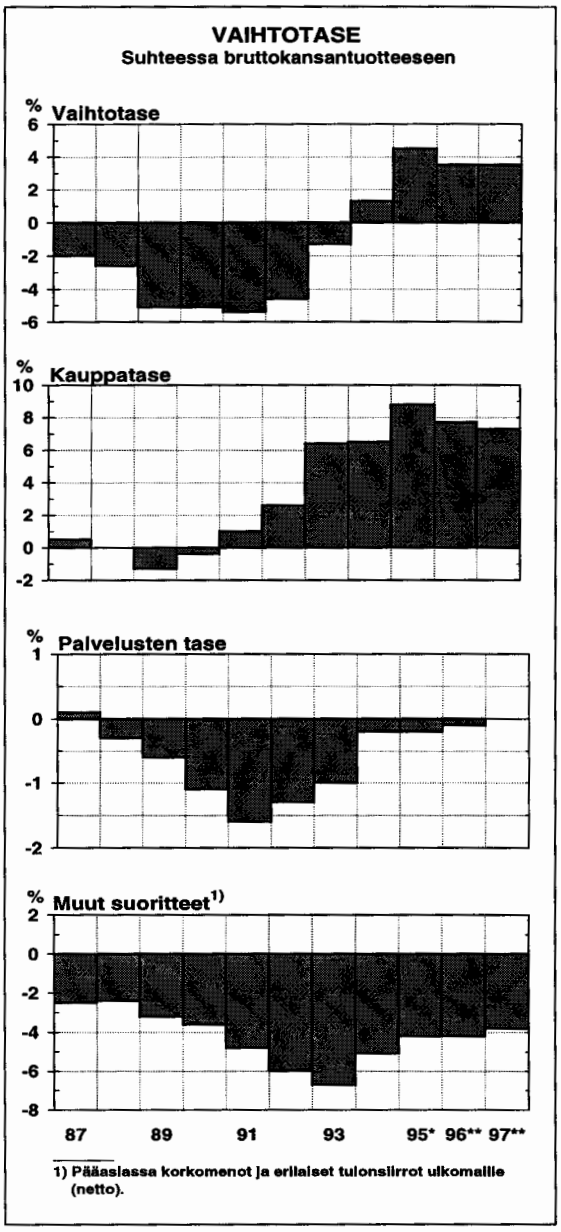
Vuosikymmenen vaihteessa vaihtotaseen alijäämä oli suurimmillaan 5½ % suhteessa bruttokansantuotteeseen (v. 1991). Vuoden 1994 puolivälissä vaihtotase muuttui ylijäämäiseksi, ja v. 1995 ylijäämä oli ennätyksellisen korkea: 4½ % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Vaihtotase pysyy vahvasti ylijäämäisenä myös tänä ja ensi vuonna.

Suomen ulkomainen nettovelka on supistunut nopeasti vuoden 1993 jälkeen. Vuonna 1995 velka oli noin 231 mrd. mk, eli 42½ % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Tästä valtion ulkomainen nettovelka oli noin kolme neljäsosaa. Valtion ulkomainen nettovelka pysyy tänä ja ensi vuonna nimellisesti lähes ennallaan. Koko ulkomaisen nettovelan odotetaan supistuvan niin, että se on vuoden 1997 lopussa noin kolmasosa suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Kuvio 17.

Kuvio 18.

11. Vaihtotase

	1993	1994	1995*	1996**	1997**
	miljoonaa markkaa				
Tavaravienti (1) (+)	132 550	152 022	172 728	178 800	192 000
Tavaratuonti (1) (-)	101 559	118 684	124 512	134 800	147 900
Kauppatase	30 991	33 338	48 216	44 000	44 100
Palvelusten vienti (+)	26 888	30 508	34 793	38 100	41 200
Palvelusten tuonti (-)	31 891	31 359	35 628	38 400	41 300
Palvelusten tase	-5 003	- 851	- 835	- 300	- 100
Tavaroiden ja palvelusten tase	25 988	32 487	47 381	43 700	44 000
Pääomankorvaukset, netto	-28 443	-22 184	-18 974	-17 500	-17 000
Tulonsiirrot ja muut siirrot, netto	-3 885	-3 676	-3 947	-6 400	-5 800
Vaihtotase	-6 340	6 627	24 460	19 800	21 200
Vaihtotase, % bruttokansan-tuotteesta	-1,3	1,3	4,5	3,5	3,5

(1) Sisältää tavarakaupan korjauserät.

12. Ulkomainen nettovelka

	1993	1994	1995*	1996**	1997**
Ulkomainen nettovelka					
mrd. mk	260,9	263,6	231,2	231	209
% bruttokansantuotteesta	54,1	51,7	42,4	40 1/2	35
Pääomankorvaustase (1)					
mrd. mk	-28,4	-22,2	-19,0	-18	-17
% tavaroiden ja palvelusten viennistä	17,8	12,2	9,1	8 1/2	7 1/2

(1) Pääasiassa ulkomaisen nettovelan korot.

4 Tuotanto

Maa- ja metsätalous

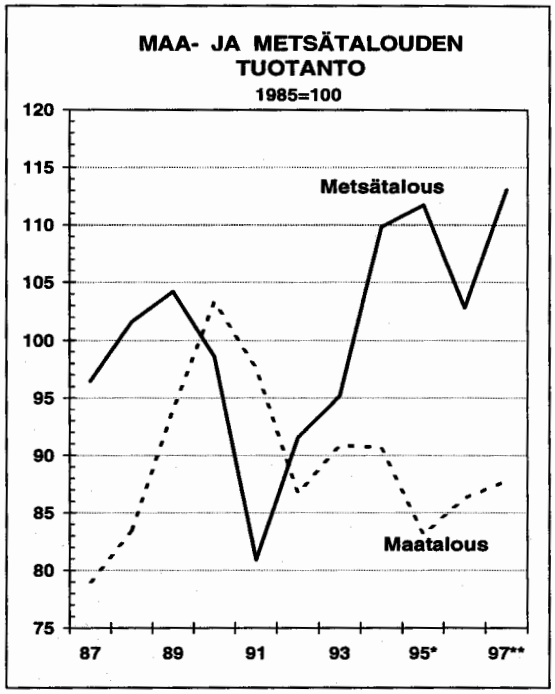
Maatalous

Maatalouden toimintaympäristö muuttui huomattavasti vuoden 1995 alussa, kun Suomi liittyi EU:n maatalouspoliittiseen järjestelmään. Markkinahinnat laskivat selvästi, tuki kasvoi ja kustannukset alenivat.

Maatalouden arvonlisäys väheni 9 % v. 1995, vaikka kokonaistuotos supistui vain 3 %. Kokonaissato suureni, kun kesannointi ei ollut ensimmäisenä EU-vuotena enää pakollista niin laajalti kuin aikaisemmin. Maitoa tuotettiin hieman vähemmän kuin v. 1994 ja naudanlihan tuotanto supistui kymmeneksen.

Vuonna 1996 viljelypinta-ala on edelleen lisääntynyt. Maidon tuotanto pienenee lehmämäärän vähenemisen vuoksi. Lihaa sen sijaan tuotetaan viimevuotista enemmän. Maatalouden arvonlisäyksen arvioidaan kasvavan tänä vuonna 4 % ja säilyvän ensi

Kuvio 19.

13. Maataloustuotanto

	1993	1994	1995*	1996**	1997**	Keskimäärin 1995/85
	määrän muutos, prosenttia					
Maatalouden tuotanto	5,1	0,0	-8,9	4	1	-0,7
Kokonaissato	15,2	2,1	4,2	..	..	1,1
Kokonaissato/ha	13,5	1,2	-2,9	..	..	3,4
Leipäviljasato	76,4	-14,6	21,4	..	..	-3,3
Maidon tuotanto	-0,5	2,0	-1,6	-3	-2	-2,4
Meijerivoin tuotanto	-2,5	-3,6	-1,9	-3	-3	-3,3
Lihan tuotanto	-5,9	2,6	-2,8	2	1	-0,5

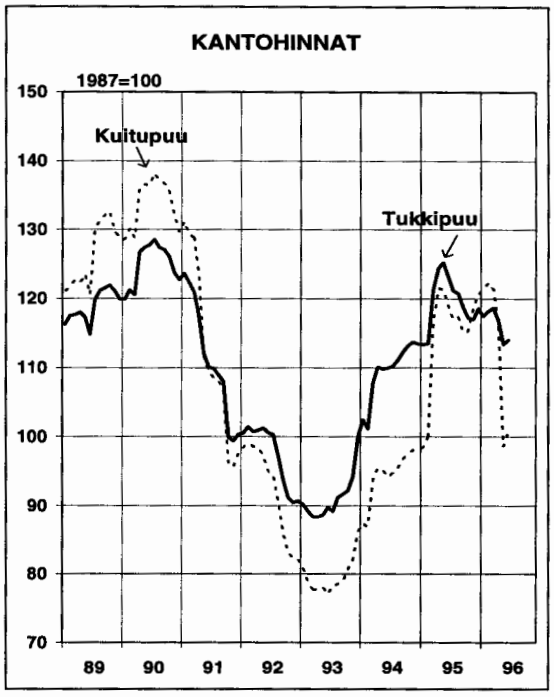
vuonna samalla tasolla, jos sääolosuhteet ovat keskimääräiset.

Metsätalous

Metsätalouden tuotanto oli viime vuonna 1½ % edellisvuotista suurempi. Kantohinnat nousivat vuoden alussa tuntuvasti, mutta laskivat kesällä metsäteollisuuden kysyntänäkymien heikennyttyä. Markkinahakkuut jatkuivat vielä syksylläkin vilkkaina; hakkuiden määrä nousi ennätystasolle, 51 milj. kuutiometriin. Raakapuuta tuotiin runsaasti, 11 milj. m^3. Metsäteollisuuden puuvarastot kasvoivat vuoden lopulla suuriksi.

EU:n kilpailuviranomaiset sallivat alueellisen puukauppasopimusmenettelyn jatkumisen poikkeusluvalla kuluvan vuoden loppuun asti, mutta neuvotteluosapuolien hintanäkemykset ovat olleet hankalasti yhteensovitettavissa. Kesäkuun loppuun mennessä sopimus oli syntynyt vain Etelä-Suomessa. Puukauppa on tänä vuonna ollut vähäistä. Markkinahakkuut vähenevät metsäteollisuuden seisokkien ja runsaiden hakatun puun varastojen takia tänä vuonna kymmeneksen, ja puun tuonti pienenee. Metsätalouden tuotanto vähenee 8 %. Ensi vuonna hakkuut jälleen kasvavat metsäteollisuuden elpymisen myötä, ja metsätalouden tuotanto kasvaa 10 %.

Kuvio 20.

14. Metsätalouden tuotanto ja työvoima

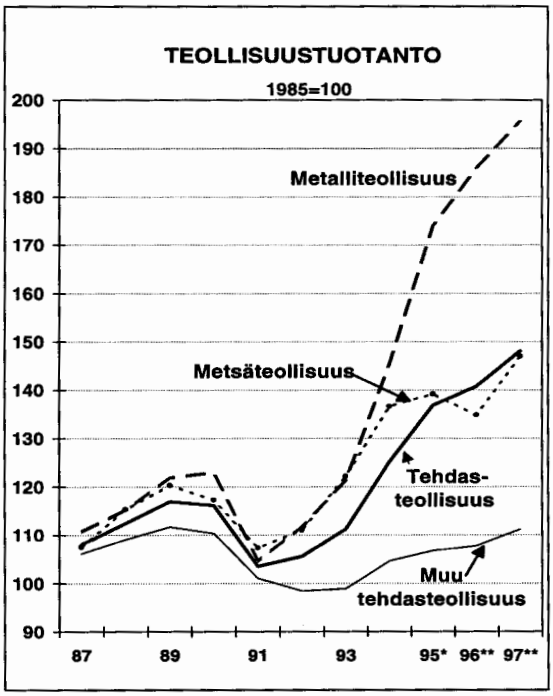
	1993	1994	1995*	1996**	1997**	Keskimäärin 1995/85
	määrän muutos, prosenttia					
Markkinahakkuut	4,6	16,9	3,7	-10	12	1,0
tukkipuu	10,6	25,7	-0,8	..	..	1,4
kuitupuu	-0,6	9,5	8,4	..	..	0,7
Metsätalouden tuotanto yhteensä(1)	4,0	15,4	1,7	-8	10	0,8
Työllisyys(2)	-2,9	-9,3	4,0	-6	2	-6,2

(1) Kansantalouden tilinpidon mukaan.
(2) Työtunteina.

Teollisuus

Teollisuustuotannon ripeä kasvu hidastui viime vuonna. Tehdasteollisuuden tuotanto lisääntyi vuositasolla kuitenkin vielä 9½ %. Kuluvan vuoden alkupuoliskolla tuotanto oli vain prosentin verran suurempi kuin vuotta aiemmin, ja kapasiteettia oli laajalti vapaana. Kevään myötä kasvu kuitenkin nopeutui. Myös teollisuuden suhdannebarometrin mukaan näkymät ovat paranemassa. Yritysten saamat tilaukset ovat alkaneet lisääntyä ja vientinäkymät kohentua. Syksyllä tuotanto jälleen vilkastuu, ja koko vuoden tuotanto noussee 3 % viimevuotista suuremmaksi. Ensi vuonna tehdasteollisuus kasvaa 5 %. Metalliteollisuus on viime aikoina ollut teollisuuden kasvun veturina, mutta ensi vuonna kasvu on nopeinta metsäteollisuudessa. Myös kotimarkkinasektoreilla kasvu on vauhdittumassa, mutta jää ensi vuonnakin vientisektoreiden kasvua hitaammaksi.

Kuvio 21.

Metsäteollisuus

Metsäteollisuudessa tuotanto lisääntyi viime vuonna 2 %; loppuvuodesta tuotanto supistui seisokkien takia jyrkästi. Seisokit ovat jatkuneet tänä vuonna, tuotanto väheni alkuvuonna edellisvuodesta 9 %. Yritysten tilauskanta on kesällä alkanut kasvaa, ja vuoden loppua kohden tuotanto lisääntyy, mutta nopeakaan kasvuvauhti syksyllä ei riitä nostamaan koko vuoden tuotantoa viime vuoden tasolle. Metsäteollisuuden tuotanto supistuu tänä vuonna 3 %; ensi vuonna on odotettavissa 9 prosentin kasvu.

Paperiteollisuudessa ongelmat etenevät aaltomaisesti; hienopaperista ja sellusta viime vuonna alkanut kysynnän ja hintojen lasku on viiveellä heijastunut aikakauslehtipapereihin. Sellun ja hienopaperin näkymät ovat jo paranemassa; ostajien varastot ovat supistuneet, kysyntä on kasvanut ja hinnat ovat kääntymässä nousuun. Aikakauslehtipapereissa hintojen lasku ja seisokit jatkuvat pitempään. Kalliimpien paperilaatujen kysynnän elpyminen mahdollistaa syksyn mittaan kuitenkin tuntuvan tuotannon kasvun, kun vertailupohjana ovat vuodentakaiset matalan tuotantotason kuukaudet. Koko vuoden tuotanto jäänee 4 % viimevuotista pienemmäksi. Ensi vuonna tuotanto kasvanee 10 %.

Puuteollisuudessa kysyntänäkymät ovat kohentuneet. Sahatavaran hintataso on silti edelleen matala, mikä heikentää sahojen toi-

mintaedellytyksiä. Puuteollisuuden tuotanto jää tänä vuonna prosentin verran viimevuotista pienemmäksi. Ensi vuonna tuotanto kasvanee 6 %.

Metalliteollisuus

Metalliteollisuuden tuotanto lisääntyi viime vuonna 19½ %; kasvu oli nopeinta elektroniikka- ja sähköteollisuudessa. Vuoden lopulla kasvu hidastui. Tämän vuoden alussa uusien tilauksien tulo kangerteli; vuoden alkupuolella tuotanto kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna 6 %. Kevään myötä yritysten saamat tilaukset ovat lisääntyneet. Tuotanto lisääntynee tänä vuonna 7 % ja ensi vuonna 5 %.

Perusmetallien tuotanto kasvoi viime vuonna 4½ %. Tämän vuoden alkupuolella tuotantokapasiteettia on peruskorjausinvestointien takia ollut poissa käytöstä, mutta korjausten ja laajennusinvestointien valmistumisen jälkeen tuotanto on nopeasti kasvamassa, ja kasvu jatkuu ensi vuonna.

Koneiden, metallituotteiden ja kulkuneuvojen valmistus kasvoi viime vuonna 18 %. Nopeinta tuotannon kasvu oli koneteollisuudessa. Suuret kotimaiset investoinnit pitävät tänä vuonna osaltaan yllä koneteollisuuden kysyntää, mutta tuotannon kasvu hidastuu. Telakkateollisuudessa ongelmana on uusien laivatilausten vähäisyys, joka on jo johtanut henkilöstön vähentämiseen

15. Teollisuuden tuotanto[1] ja työllisyys

	1995*	1993	1994	1995*	1996**	1997**	Keskimäärin 1995/85
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Tehdasteollisuus	91,1	5,4	12,5	9,3	3	5	2,0
metsäteollisuus	17,4	10,0	11,8	1,9	-3	9	2,8
puutavara	5,0	12,9	15,0	-1,4	-1	6	0,8
massa ja paperi	12,4	8,9	10,6	3,2	-4	10	3,7
metalliteollisuus	41,3	8,6	19,8	19,7	7	5	3,9
metallien valmistus	4,3	5,9	7,5	4,3	6	5	4,1
koneet, metallituotteet, kulkuneuvot	19,7	-1,0	15,6	17,9	4 1/2	3 1/2	-1,0
elektroniikka- ja sähkötuotteet	17,3	26,7	30,3	26,6	10	7	11,9
muu tehdasteollisuus	32,3	0,4	5,8	2,0	1	3	-0,1
elintarvikkeet	9,5	3,2	0,0	1,9	3	2	1,4
tekstiilit, vaatteet yms.	2,2	-2,4	7,9	-5,2	-6	-1	-7,9
graafiset tuotteet	5,6	-2,7	4,4	4,4	1	3	-0,7
kemialliset tuotteet	9,8	3,4	11,1	2,1	1	3	2,8
rakennusaineet	2,9	-6,5	7,6	3,3	2	10	-1,7
muut	2,4	-3,1	9,4	2,2	1	3	-0,9
Kaivostoiminta ja louhinta	1,2	-2,6	11,5	-0,1	-5	3	2,3
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	7,7	4,2	5,8	-2,7	4	3	2,3
Koko teollisuustuotanto	100,0	5,2	11,9	8,2	3	5	0,7
Teollisuuden työllisyys(2)		-6,3	2,0	3,7	1/2	1/2	-4,3

(1) Kansantalouden tilinpidon mukaan.
(2) Työtunteina.

siitä huolimatta, että valtio on myöntänyt telakoille tuotantotukea. Henkilöautojen valmistus on laajenemassa.

Elektroniikka- ja sähköteollisuuden tuotanto lisääntyi viime vuonna 26½ %. Tänä ja ensi vuonna kasvu hidastuu, vaikka pysyy edelleen nopeana. Alan yrityksillä tuotannon kasvun painopiste on pitkällä tähtäimellä lähempänä markkinoita, mikä heikentää tuotannon kasvua kotimaassa.

Muu teollisuus

Muussa tehdasteollisuudessa tuotanto lisääntyi viime vuonna keskimäärin 2 %. Tämän vuoden alussa tuotanto vuodentakaiseen verrattuna supistui, mutta alkoi keväällä kasvaa, ja tammi-kesäkuun tuotanto oli ½ % vuodentakaista suurempi. Kasvu oli pääosin elintarviketeollisuuden varassa. Kotimaisen kulutuskysynnän kasvu parantaa näiden toimialojen tuotantonäkymiä, mutta kasvu jää tänä vuonna yhteen prosenttiin.

Ensi vuonna metsäteollisuuden elpyminen nostaa kemianteollisuuden kysyntää, rakennusaineteollisuuden näkymiä kohentaa asuntotuotannon kasvu ja elintarviketeollisuuden tuotantoa pitävät yllä sekä kotimaisen kysynnän kasvu että vienti. Näkymät heikkenevät edelleen tekstiili- ja vaatetusteollisuudessa, jossa kolmansista maista tulevien tuotteiden tullit on alennettu EU:n ulkotullien tasolle. Ryhmän "muu teollisuus" tuotanto kasvaa ensi vuonna 3 %. Kasvu jää metsä- ja metalliteollisuuden tuotannon kasvua hitaammaksi.

Rakentaminen

Talonrakentaminen

Talonrakentaminen lisääntyi viime vuonna 4½ % runsaan korjausrakentamisen takia. Kasvusta huolimatta talonrakentamisen määrä oli vähäinen.

Kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä talonrakentaminen supistui 7 %, mutta on loppukeväästä piristynyt ennen muuta vilkkaana jatkuvan korjausrakentamisen takia.

Tänä vuonna hallitus on tehnyt monia päätöksiä rakentamisen lisäämiseksi. Korjausrakentaminen lisääntyy edelleen merkittävästi julkisten rakennusten peruskorjausohjelman ja asunto-osakeyhtiöiden korjausavustusten vuoksi. Asunnonostajien omistusasuntolainoihin on alettu myöntää valtiontakauksia. Asunto-osakeyhtiöille on kehitetty mahdollisuus ottaa talokohtaisia korkotukilainoja sekä uudisrakennushankkeisiin että peruskorjaamiseen.

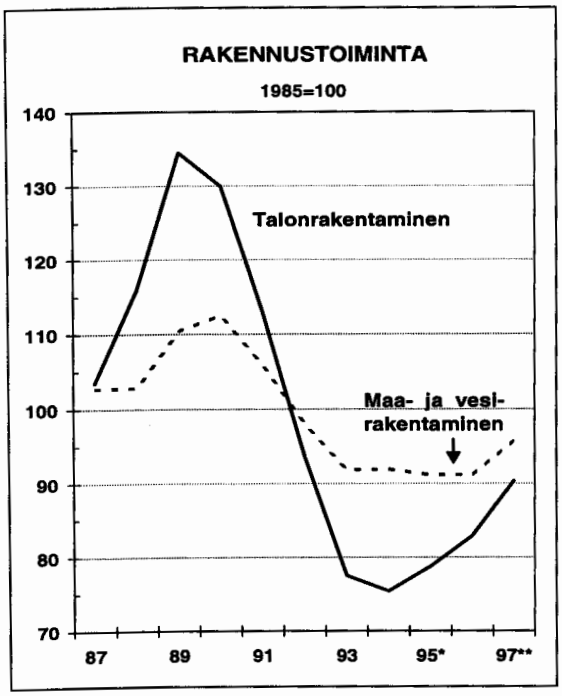
Asuntokauppa on elpynyt korkotason alenemisen myötä, ja vanhojen asuntojen hinnat ovat nousseet. Vanhojen ja uusien asuntojen yhä suuren hintaeron takia asuntokaupan vilkastuminen ei vielä tänä vuonna juurikaan näy uudisasuntotuotannossa. Viime vuonna asuntojen aloitusten määrä jäi 18 300:aan. Valtion tukemaa asuntotuotantoa lisätään tänä vuonna; aloitustavoitetta

nostettiin keväällä 18 000:een. Ensi vuonna valtion tukema asuntotuotanto edelleen kasvaa. Asuntoja aloitettaneen tänä vuonna kaikkiaan 22 000, ensi vuonna 25 000.

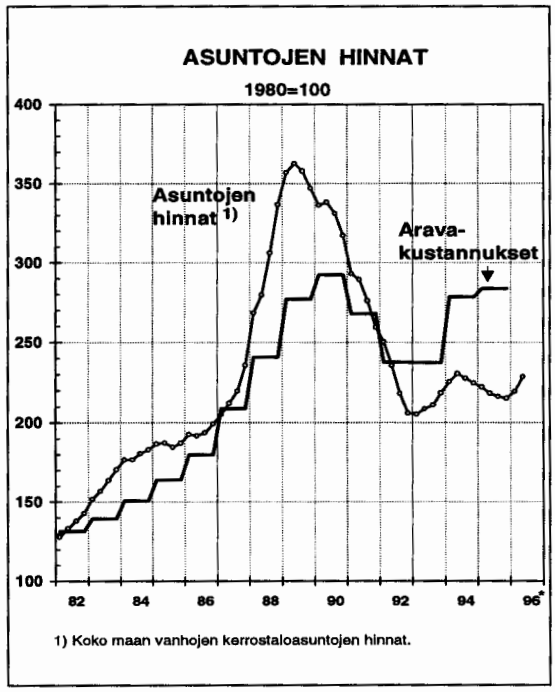
Teollisuusrakentamisen määrä kasvaa tänä vuonna suurten investointihankkeiden loppuunsaattamisen vuoksi. Tänäkin vuonna käynnistyy useita suuria hankkeita, silti aloitusten määrä supistuu viime vuodesta. Myös liikerakentamisen määrä kasvaa tänä vuonna keskeneräisten hankkeiden runsauden takia; lähivuosina mm. kaupan fuusiokehitys vähentää myymälärakentamisen tarvetta. Kuntien keventynyt rahoitustilanne mahdollistaa uusien julkisten rakennushankkeiden aloitukset.

Talonrakentaminen kasvanee tänä vuonna 5 %. Kasvu tulee edelleen pääosin korjausrakentamisen lisääntymisestä. Ensi vuonna talonrakentaminen kasvaa 9 %; kasvu pohjautuu ennen muuta asuntorakentamiseen, mutta myös korjausrakentaminen lisääntyy edelleen.

Kuvio 22.

Kuvio 23.

16. Talonrakentaminen

	1993	1994	1995*	1996**	1997**	Keskimäärin 1995/85
	muutos, prosenttia					
Talonrakentamisen määrä	-17,1	-2,7	4,4	5	9	-3,4
Työllisyys (1)	-10,9	-5,6	7,9	3	8 1/2	-4,9
Aloitetut rakennukset (2)	-20,3	6,4	-2,4	10	5	-7,4
asuinrakennukset	-13,5	1,5	-29,8	20	14	-7,9
teollisuusrakennukset	-7,6	52,2	41,1	-10	5	-6,1
liike- ja toimistorakennukset(3)	-41,0	-17,6	35,4	0	5	-12,7
julkiset palvelurakennukset(4)	-33,3	-20,1	-9,7	50	-20	-8,8
Valmistuneet rakennukset (2)	-22,9	-9,1	-9,6	1	15	-5,7

(1) Työtunteina.
(2) Kuutiometriä.
(3) Liikerakennukset, toimistorakennukset, liikenteen rakennukset.
(4) Hoitoalan, opetus- ja kokoontumisrakennukset.

Maa- ja vesirakentaminen

Maa- ja vesirakentaminen väheni viime vuonna vajaan prosentin. Valtion resurssit hankkeiden rahoittamiseen ovat niukat, ja myös kunnissa maa- ja vesirakennushankkeita on lykätty. Maa- ja vesirakentaminen ei tänä vuonna kasva.

Valtio ei ensi vuonnakaan lisää rahoitusta liikenneväylien rakentamiseen. Järvenpää-Lahti-moottoritien rakentamista kaavaillaan yksityisrahoitusmenettelyllä, jossa valtion sitoumukset erääntyvät maksettavaksi vasta kun tie on avattu liikenteelle. Kuntien maa- ja vesirakennusinvestoinnit lisääntyvät. Maa- ja vesirakentaminen kasvaa ensi vuonna 5 %.

17. Maa- ja vesirakentaminen

	1993	1994	1995*	1996**	1997**	Keskimäärin 1995/85
	muutos, prosenttia					
Maa- ja vesirakentamisen määrä	-6,3	0,1	-0,8	0	5	-1,3
Työllisyys(1)	-10,9	-11,0	-1,6	-1	2 1/2	-4,7

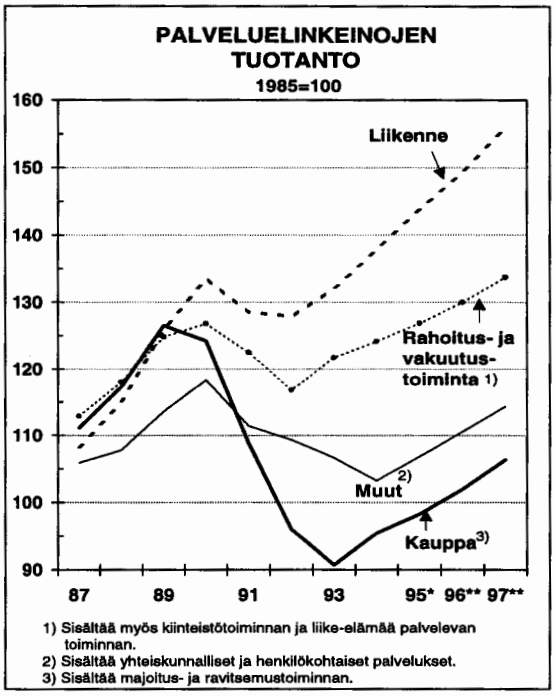
(1) Työtunteina.

Yksityiset palvelut

Yksityisten palvelujen tuotanto kasvoi parina viime vuotena 3 prosentin vauhtia eli hitaammin kuin kokonaistuotanto. Viime vuonna kasvu oli voimakkainta tietoliikenteessä ja liike-elämän palveluissa. Yksityisten palvelujen kysynnän arvioidaan hieman lisääntyvän tänä ja edelleen ensi vuonna.

Kaupan tuotanto kasvoi v. 1995 3½ % ja tämän vuoden alkupuoliskolla suunnilleen samaa vauhtia. Autojen ja kodinkoneiden kauppa kuten myös tavaratalokauppa käy hyvin. Sen sijaan mm. rakennustarvikkeiden myynti sekä alkoholijuomien vähittäis- ja anniskelumyynti ovat laskeneet. Vähittäiskaupan myynti kasvanee ennustejaksolla 3 prosentin vauhtia ja tukkumyynti hieman enemmän. Silti kotimaankauppa on yhä pienempää kuin 10 vuotta sitten. Ravintoloiden myynti on jäänyt odotettua vähäisemmäksi, mutta majoituspalvelujen kysyntä kehittyy suotuisasti.

Kuvio 24.

Liikenteen tuotanto lisääntyi v. 1995 4½ %. Kasvu taittui loppuvuodesta tavarakuljetusten kysynnän vaimenemisen takia. Ilma- ja vesiliikennettä vauhditti vapaa-ajan matkailu. Tietoliikenteen kasvu oli ripeätä matkapuhelinliikenteen ansiosta, perinteisten kauko- ja paikallispuhelujen volyymi sen sijaan laski.

Vuonna 1996 ammattimaisen liikenteen kasvu jäi alkuvuonna melko vaimeaksi, mutta nopeutuu loppuvuonna ja edelleen ensi vuonna. Tavaraliikenteessä merikuljetukset vähenivät 8 % vuoden alkupuoliskolla. Nopeimmin eri liikennemuodoista kasvavat tietoliikenne ja ilmaliikenne.

Muissa yksityisissä palveluissa rahoituslaitosten tuotannon taso on yhä alle 1980-luvun keskiarvon. Luottojen kysynnän piristyminen helpottaa vähitellen pankkien tukalaa tilannetta. Liike-elämää palveleva toiminta kasvaa tänä vuonna jo neljättä vuotta peräkkäin. Toimialan sisäinen kehitys on tosin hyvin heterogeenista; mm. rakennusteknisten palvelujen kysyntä on yhä vähäistä.

18. Yrittäjätoiminnan palveluelinkeinojen tuotanto ja työllisyys

	1995*	1993	1994	1995*	1996**	1997**	Keskimäärin 1995/85
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Kauppa	22,5	-5,7	5,4	3,4	4	4 1/2	-1,7
vähittäiskauppa ja huoltamot	10,9	-5,3	4,6	3,8	4	4	-1,1
tukkukauppa	11,7	-6,2	6,3	3,0	4	5	-2,4
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	4,1	-4,7	4,4	0,9	2	4	0,0
Liikenne	21,1	3,2	4,4	4,4	4	4 1/2	3,6
kuljetus ja varastointi	15,6	4,2	5,0	3,3	2 1/2	3 1/2	3,0
posti- ja teleliikenne	5,5	0,9	2,9	6,9	6 1/2	6 1/2	5,3
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	8,2	6,3	-5,3	-0,8	1	3	-0,7
Asuntojen hallinta ja vuokraus	22,1	2,5	2,2	1,4	1 1/2	1 1/2	3,5
Muu kiinteistötoiminta	3,7	4,9	1,0	1,0	3	3	4,1
Liike-elämää palveleva toiminta	11,6	4,8	9,6	6,7	5	5	0,5
Yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelukset	6,7	-2,4	-3,2	3,5	3 1/2	3 1/2	0,3
Yhteensä	100,0	0,9	3,0	3,0	3	3 1/2	1,1
Työllisyys(1)		-5,6	0,5	1,0	2	2	1,7

(1) Työtunteina.

Kokonaistuotanto

Kokonaistuotannon kasvu oli lähes vuoden varsin vähäistä, mutta nopeutui uudelleen vuoden 1996 alussa ja myös kasvuodotukset ovat yleisesti voimistumassa. Kokonaistuotannon kasvu jäi vuoden ensi puoliskolla vain 2 prosenttiin edellisvuotisesta, mutta viime vuoden loppuun verrattuna tuotanto lisääntyi jo runsaan kolmen prosentin vuosivauhtia ja kasvun arvioidaan vielä nopeutuvan vuoden loppua kohti. Koko vuoden 1996 keskimääräinen kasvu jää hieman alle 3 prosentin, mutta sen ennustetaan nopeutuvan lähes 4 prosenttiin v. 1997.

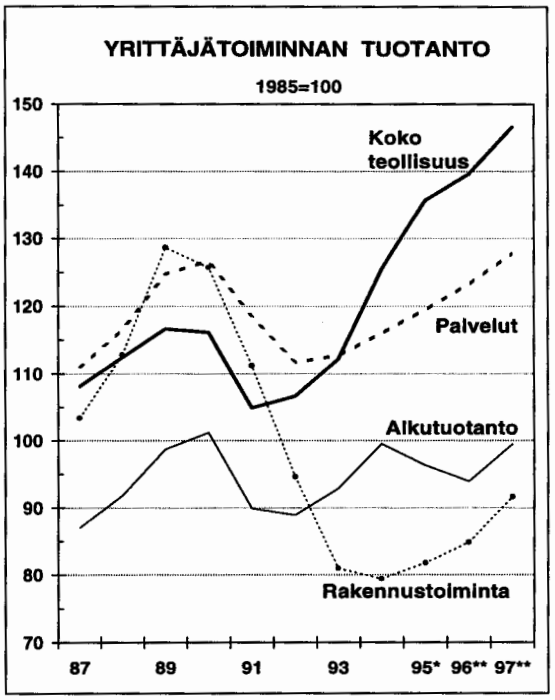
Talouden jyrkkä kaksijakoisuus on tämän vuoden aikana vähentynyt, kun vientivetoisen teollisuustuotannon kasvun hidastumisen vastapainoksi kotimaiseen kysyntään pohjaava tuotanto on vähitellen piristymässä. Vaisujen alkukuukausien jälkeen teollisuuden tuotannon kasvu on uudelleen voimistunut, kotimaankauppa on jo hyvässä kasvussa ja kevään lopulla myös rakennustuotanto kääntyi nousuun. Myös maatalouden tuotanto lisääntyy tänä vuonna runsaan sadon johdosta, kun taas hakkuut jäävät tuntuvasti viimevuotisesta ja pankkitoiminnan supistuminen jatkuu.

Vuonna 1997 kokonaistuotannon kysyntäpohja on verraten tasapainoinen, kun kotimaisen kysynnän ohella myös vienti uudelleen piristyy. Yli viiden prosentin kasvuun ennustetaan päästävän päätoimialoista met-

sätaloudessa, teollisuudessa ja rakentamisessa ja vain hieman tämän alle kaupassa ja liikenteessä. Vähäisintä tuotannon lisäys on julkisessa taloudessa ja pankkitoiminnassa. Kokonaistuotannon taso saavuttaa lamaa edeltäneen huipputasonsa ensi kesänä.

Työllisyys on vuoden 1996 alkupuoliskolla kohentunut vajaan 1½ prosentin vauhdilla sekä edellisvuoden vastaavaan aikaan että viime vuoden jälkipuoliskoon verrattuna, mikä on verraten paljon tuotannon kasvulukuihin verrattuna, ja merkitsee tuottavuuden kasvun tuntuvaa hidastumista. Tuotannon työvaltaisuuden kasvu johtuu osin palvelutuotannon suhteellisen osuuden kasvusta, osin työvoimapoliittisista erityistoimista. Koko vuonna 1996 tuottavuus työtuntia kohti lisääntyy 2 %, kasvun nopeutuessa 2,5 prosenttiin ensi vuonna. Myös teollisuuden tuottavuuden lisäys jää tänä vuonna keskimääräistä vähäisemmäksi, 2,5 prosenttiin, mutta käyttöasteiden nousun myötä tuottavuus lisääntyy ensi vuonna jo 4,5 %.

Kuvio 25.

19. Tuotanto toimialoittain

	1995*	1993	1994	1995*	1996**	1997**	Keskimäärin 1995/85
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Yrittäjätoiminta	78,8	0,7	6,2	4,6	2 1/2	4 1/2	0,9
maatalous, metsästys ja kalastus	1,8	4,8	-0,2	-8,4	4	1 1/2	-0,7
metsätalous	2,7	4,0	15,4	1,7	-8	10	0,8
kaivostoiminta ja louhinta	0,4	-2,6	11,5	-0,1	-5	3	2,3
tehdasteollisuus	26,8	5,4	12,5	9,3	3	5	2,0
sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	2,8	4,2	5,8	-2,7	4	3	2,3
talonrakennustoiminta	4,1	-17,1	-2,7	4,4	5	9	-3,4
maa- ja vesirakennustoiminta	1,7	-6,3	0,1	-0,8	0	5	-1,3
kauppa, ravitsemis- ja majoitustoiminta	11,0	-5,5	5,2	3,0	4	4 1/2	-1,4
liikenne	8,8	3,2	4,4	4,4	4	4 1/2	3,6
rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistötoiminta sekä liike-elämää palveleva toiminta	18,9	4,2	2,0	2,2	2 1/2	3	1,8
yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelukset	2,8	-2,4	-3,2	3,5	3 1/2	3 1/2	0,3
miinus laskennalliset pankkipalvelumaksut	-3,0	8,7	-0,3	-0,6	6 1/2	12	2,8
Julkinen toiminta	19,1	-4,5	-0,2	1,2	2 1/2	1 1/2	0,5
Muu toiminta	2,1	0,0	-1,7	2,5	2	2	0,5
Bruttokansantuote tuottajahintaan	100,0	-0,4	4,8	3,9	2,5	3,7	0,8
Bruttokansantuote markkinahintaan		-1,2	4,4	4,2	2,8	3,9	0,6
Kansantalouden työllisyys(1)		-5,9	-0,4	1,1	0,4	1,2	-2,6

(1) Työtunteina.

20. Työn tuottavuus[1)]

	1993	1994	1995*	1996**	1997**	Keskimäärin 1995/85
	muutos, prosenttia					
Maatalous	10,2	1,8	-0,3	12	9 1/2	4,5
Metsätalous	7,1	27,2	-2,1	-2 1/2	7 1/2	7,4
Teollisuus	12,2	9,6	4,3	2 1/2	4 1/2	6,7
Rakennustoiminta	-3,9	5,4	-2,5	1 1/2	1	2,1
Muu yrittäjätoiminta	6,9	2,5	1,9	1 1/2	1 1/2	2,9
Yrittäjätoiminta	7,4	6,8	3,6	2 1/2	3	4,4
Koko kansantalous	5,8	5,2	2,8	2	2 1/2	3,5

(1) Kansantalouden tilinpidon tuotanto- ja työtuntitietojen mukaan.

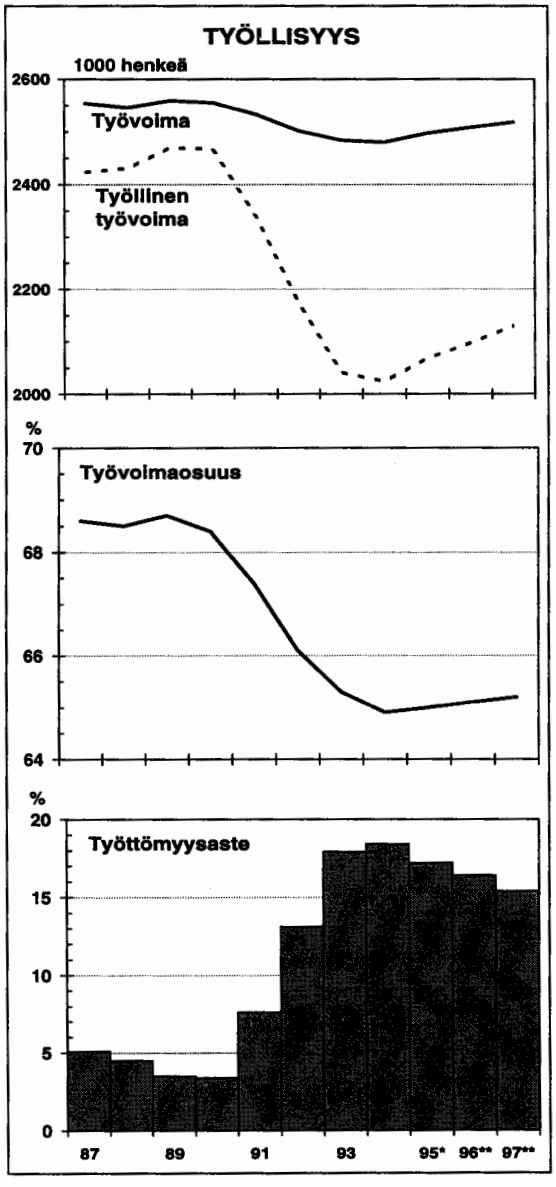
5 Työvoima

Työmarkkinasuhdanteet kohenivat vuoden 1995 aikana. Työvoiman kokonaiskysyntä kasvoi ensimmäistä kertaa vuoden 1989 jälkeen; työpaikkoja oli kuitenkin vielä peräti 400 000 vähemmän kuin viime vuosikymmenen lopussa. Työttömyysaste aleni edellisvuoden 18,4 prosentista keskimäärin 17,2 prosenttiin, vaikka työvoiman tarjontakin kasvoi 17 000 hengellä. Alueelliset työttömyyserot alkoivat kuitenkin suurentua, ja maan keskiosissa työttömyysaste jopa ylitti vuoden 1994 tason.

Vuonna 1996 tuotannon kasvu muuttuu työintensiivisemmäksi, sillä työvoiman kysyntä lisääntyy lähinnä palveluelinkeinoissa. Yksityisten palveluyritysten työllistämismahdollisuuksia parantaa kotimarkkinoiden elpyminen. Julkisten palvelujen työpaikat lisääntyvät lähinnä työvoimapoliittisten toimien mutta myös kuntien rahoitusaseman vahvistumisen ansiosta. Teollisuudessa työvoiman kysynnän kasvu hidastuu tuotantonäkymien heikkenemisen ja osin työvoimakapeikkojenkin takia; rakennustoiminnan työpaikat puolestaan lisääntyvät.

Kun työvoiman tarjonnan kasvu hidastuu tänä vuonna selvästi, työttömyysaste alenee keskimäärin 16,4 prosenttiin; vuoden lopussa kausivaihtelusta puhdistettu työttömyysaste on noin 16 %. Metalliteollisuudessa työttömyysaste laskee jo noin 9 prosenttiin, mutta on rakennustoiminnassa vielä 28 % neljän prosenttiyksikön alenemisesta huoli-

Kuvio 26.

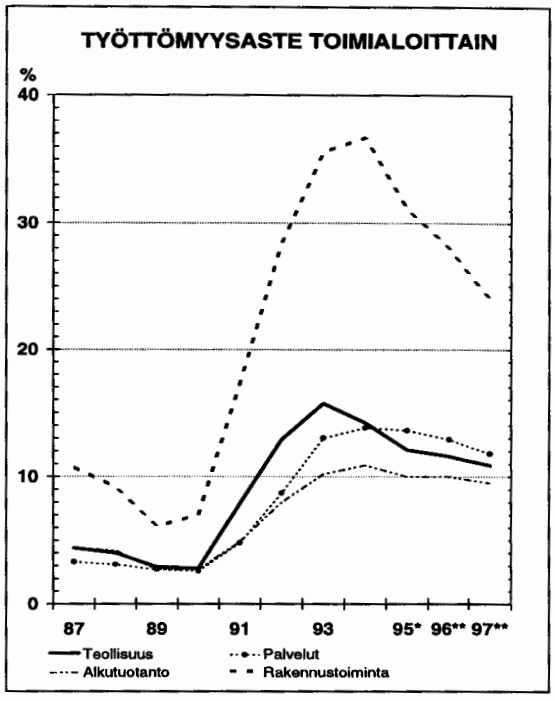

matta. Palveluelinkeinoista työttömyyden aleneminen on tuntuvinta kaupassa.

Nuorten ja pitkäaikaistyöttömien määrä vähenee kuluvana vuonna, kun työvoimakoulutuksen ja tukityöllistämisen piirissä olevien määrä nousee keskimäärin 5 prosenttiin työvoimasta. Työvoimahallinnon palkkaperusteisin toimenpitein työllistyy keskimäärin lähes 65 000 henkeä, kun vuosikymmenen alussa määrä oli vain 30 000 henkeä. Työministeriön tilastoimassa työvoimakoulutuksessa on tänä vuonna keskimäärin 40 000 henkeä eli yli kaksi kertaa enemmän kuin v. 1990. Lisäksi työmarkkinatuen työharjoittelussa ja vuorottelupaikkaan työllistettyjä oli kuluvan vuoden kesäkuussa jo yli 10 000 henkeä ja työllisyysperäisillä investoinneilla, työllisyyspoliittisella rakennetuella sekä eräillä Euroopan sosiaalirahaston hankkeilla työllistettyjä lähes 5 000 henkeä. Täten pelkän yksityisen sektorin aikaansaama työttömyysasteen aleneminen jää yhä kovin vähäiseksi.

Vuonna 1997 työvoiman kysynnän kasvu suuntautuu entistä enemmän kotimarkkinoiden palveluihin ja rakennustoimintaan sekä jossain määrin myös kotimarkkinateollisuuteen. Työvoiman tarjonta lisääntynee koulutustoimenpiteiden tehostamisesta huolimatta lähes yhtä paljon kuin työikäinen väestö. Työttömyysaste alenee keskimäärin 15,4 prosenttiin, ja vuoden lopussa kausivaihtelusta puhdistettu työttömyysaste on vajaa 15 %. Työvoimapoliittisten erityistoimenpi-

Kuvio 27.

teiden piirissä on yhä noin 5 % työvoimasta.

Kuluvana vuonna koko kansantalouden työtuntien määrä lisääntyy vain lievästi ja vähemmän kuin henkilömäärä. Syinä ovat mm. epätyypillisten työsuhteiden lisääntyminen ja muut työaikajoustot, ylitöiden kasvun hidastuminen, joillekin aloille epäsuotuisa talvi sekä metsäteollisuuden seisokit. Ensi vuonna työtuntien kasvu hieman nopeutuu, mutta jää yhä pienemmäksi kuin työvoiman kysynnän lisäys.

21. Työvoimatase

	1993	1994	1995	1996**	1997**
Työikäinen väestö(1)	3 802	3 824	3 839	3 850	3 861
Työvoima	2 484	2 480	2 497	2 508	2 518
Työtön työvoima	444	456	430	411	388
Työllinen työvoima	2 041	2 024	2 068	2 097	2 130
maa- ja metsätalous	174	167	158	146	136
maatalous	146	142	131	119	109
metsätalous	28	25	28	27	27
teollisuus	424	426	456	461	463
rakennustoiminta	120	107	115	117	125
talonrakentaminen	87	79	87	88	96
maa- ja vesirakentaminen	33	28	28	29	29
palveluelinkeinot	1 318	1 316	1 333	1 367	1 400
toimiala tuntematon	6	7	6	6	6
	prosenttia				
Työvoimaosuus	65,3	64,9	65,0	65,1	65,2
Työttömyysaste	17,9	18,4	17,2	16,4	15,4
alle 25-vuotiaat	33,5	33,6	29,9	28,5	27,0
	1 000 henkeä vuoden aikana				
Maahanmuutto, netto	8,4	2,9	3,3	3	3

(1) 15-74-vuotiaat.

22. Työtön työvoima ja työttömyysaste[1)]

Vuosi-neljännes	1993	1994	1995	1996**	1997**	1993	1994	1995	1996**	1997**
	työttömiä, 1 000 henkeä					työttömyysaste, %				
I	423	487	437	427	407	17,3	20,0	18,0	17,4	16,6
II	440	464	446	422	400	17,5	18,5	17,5	16,5	15,6
III	454	447	424	404	374	17,9	17,7	16,6	15,7	14,5
IV	458	425	411	393	371	18,7	17,4	16,7	15,9	15,0
Koko vuosi	444	456	430	411	388	17,9	18,4	17,2	16,4	15,4

(1) Lukuja ei ole puhdistettu kausivaihteluista.

23. Valtion menot työllisyyden hoitoon[1)]

	1993	1994	1995	1996(a)	1997 TAE
	miljoonaa markkaa				
Palkkaukset (valtion työtehtävät)	1 003	950	1 091	1 126	1 080
Valtionosuus kunnille ja kuntain-liitoille työttömyyden lieventämiseen	1 277	1 348	1 495	1 290	1 350
Valtionapu työttömyyden lieventämiseen	1 511	1 569	719	820	750
Sijoitusmenot työllisyyden turvaamiseksi	511	556	346	320	310
Työllisyyskoulutus	2 034	2 114	1 827	2 547	2 375
Työmarkkinatuki	-	1 427	3 997	4 009	4 950
Muut menot (2)	258	557	1 856	1 700	1 647
Yhteensä	6 593	8 521	11 331	11 812	12 462

(1) Ilman hallintomenoja.
(2) EU:n osallistuminen työvoima- ja sosiaalipolitiikkaan sekä Euroopan sosiaalirahaston tavoitteiden kansallinen rahoitus sisältyy "muihin menoihin"; menot ovat osittain siirtoa muista työllisyyden hoidon menoista.
(a) Talousarvio ml. 1. lisätalousarvio.

24. Työllisyys[1)]

	1995*	1993	1994	1995*	1996**	1997**	Keskimäärin 1995/85
	osuus, %	työtuntien muutos, prosenttia					
Yrittäjätoiminta	74,8	-6,2	-0,5	1,0	0	1	-3,4
palkansaajat	56,4	-7,7	-0,5	2,3	1	2	-3,3
yrittäjät	18,5	-1,7	-0,6	-3,0	-3	-2 1/2	-3,5
Julkinen toiminta	22,4	-5,2	0,3	1,5	1 1/2	1 1/2	0,2
Muu toiminta	2,8	-1,1	-2,4	2,2	1 1/2	1 1/2	0,0
Yhteensä	100,0	-5,9	-0,4	1,1	1/2	1	-2,6
palkansaajat	81,5	-6,8	-0,3	2,1	1 1/2	2	-2,4

(1) Työtunteina.

6 Kustannukset ja hinnat

Inflaatio pysyi v. 1995 edelleen hyvin hitaana. Yleisestä kustannus- ja hintakehityksestä poikkeuksena olivat palkkakustannukset, jotka korkeasta työttömyydestä huolimatta kohosivat tuntuvasti erityisesti teollisuudessa ja eräillä yksityisen sektorin palvelualoilla. Työkustannusten nousua kompensoivat EU-jäsenyydestä johtunut elintarvikkeiden hintojen merkittävä aleneminen sekä markan vahvistuminen ja tästä aiheutunut tuontihintojen lasku. Kun myös keskeisten raaka-aineiden ja tuotantohyödykkeiden hintakehitys oli aleneva, monet hintaindeksit kääntyivät vuoden lopulla laskuun. Kuluttajahintaindeksi kohosi vuoden 1995 aikana vain 0,3 %, kun nousu EU-maissa keskimäärin oli 3,1 %.

Syyskuussa 1995 allekirjoitetun talous-, työllisyys- ja työmarkkinapoliittisen sopimuksen perusteella solmitut sopimukset ovat voimassa vuoden 1998 tammikuun loppuun. Sopimusten perusteella palkkoja korotetaan jäljellä olevan sopimuskauden aikana kuluvan vuoden lokakuussa keskimäärin 1 3/4 %; lukuun sisältyvät naispalkka- ja matalapalkkaerät, joiden kustannusvaikutus vaihtelee sopimusaloittain. Kuluttajahintaindeksin nousu vuoden 1995 elokuusta kuluvan vuoden heinäkuuhun jäi niin vähäiseksi, ettei sopimuksiin sisältyvä indeksikynnys ylittynyt. Lisäksi on oletettu, ettei sopimuksiin sisältyvä ansiokehityslauseke johda sektori- tai sopimusalakohtaisiin palkkojen tarkistuksiin. Kun vuotuisen palkkaliukuman arvioi-

25. Palkansaajien ansiotasoindeksi ja työkustannukset tuoteyksikköä kohti

	1993	1994	1995*	1996**	1997**	Keskimäärin 1995/85
	muutos, prosenttia					
Sopimuspalkkaindeksi	0,0	0,7	3,7	3	1 1/2	2,1
Palkkojen liukuminen yms. tekijät	0,8	1,3	1,0	1	1 1/2	3,7
Ansiotasoindeksi	0,8	2,0	4,7	4	3	5,8
Reaalinen ansiotaso(1)	-1,4	0,9	3,7	3	1 1/2	1,8
Keskiansiot(2)	0,4	1,1	4,6	4 1/2	3 1/2	5,9
Työkustannukset tuoteyksikköä kohti(3)						
koko kansantaloudessa	-5,3	-2,5	2,6	3	1 1/2	3,1
tehdasteollisuudessa	-6,3	-4,7	3,2	1/2	-1 1/2	0,8

(1) Ansiotasoindeksi jaettuna kuluttajahintaindeksillä.
(2) Laskettu jakamalla koko kansantalouden palkkasumma palkansaajien tehdyillä työtunneilla. Lukuihin vaikuttavat kansantalouden rakennemuutokset.
(3) Palkkojen ja työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen indeksi jaettuna tuotannon volyymi-indeksillä.

daan pysyvän sopimuskauden aikana 1-1½ prosentin tienoilla, palkansaajien ansiotasoindeksi kohoaa v. 1996 nimellisesti keskimäärin 4 % ja reaalisesti 3 %. Vuonna 1997 ansiotasoindeksin nousu hidastuu nimellisesti 3 ja reaalisesti 1½ prosenttiin.

Inflaatio pysyy kuluvana vuonna hitaana huolimatta siitä, että viime vuonna inflaatiota merkittävästi alentaneet tekijät (elintarvikkeiden hintojen aleneminen ja markan vahvistuminen) eivät enää ole vaimentamassa hinta- ja kustannustason kohoamista.

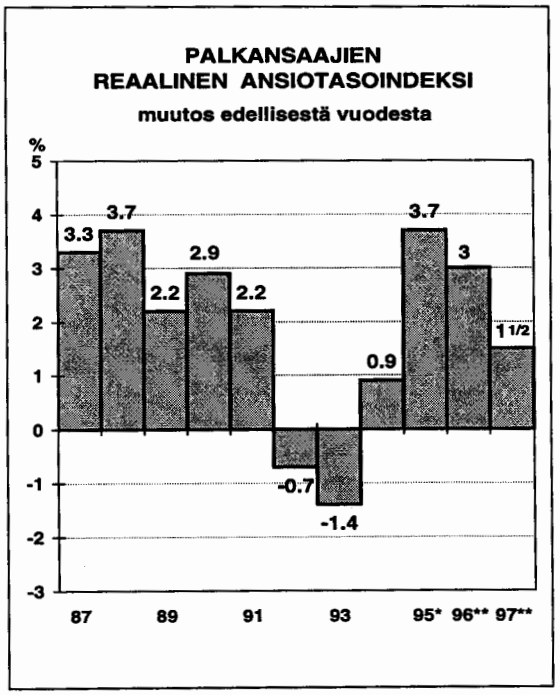
Viime vuoden lopulla alkanut markan heikkeneminen jatkui vielä alkuvuonna ja kasvatti kustannuspaineita; keväästä lähtien markka alkoi kuitenkin uudelleen vahvistua, ja tuontihintojen nousu taittui.

Työkustannusten nousu hidastuu kuluvan vuoden aikana maltillisten palkkaratkaisujen ja vuoden alussa toteutetun työnantajan työttömyysvakuutusmaksun alentamisen vuoksi tuntuvasti. Asumiskustannukset pysyvät vuoden aikana nettomääräisesti suunnilleen ennallaan; vuokrat ja asuntojen hinnat kohoavat, mutta toisaalta korot ovat tuntuvasti laskeneet, mikä osaltaan pienentää omistusasumisen pääomakustannuksia.

Markkinatilanteesta ei aiheudu hintatason kohoamista, sillä kasvustaan huolimatta kotimainen kysyntä pysyy tarjontaan nähden vähäisenä ja pitää kilpailun kireänä.

Kuluttajahintaindeksi kohoaa kuluvan vuoden aikana - joulukuusta 1995 joulukuuhun 1996 - arviolta 1½ %. Vuonna 1996 keskimäärin indeksin nousu jää alle 1 prosentin.

Kuvio 28.

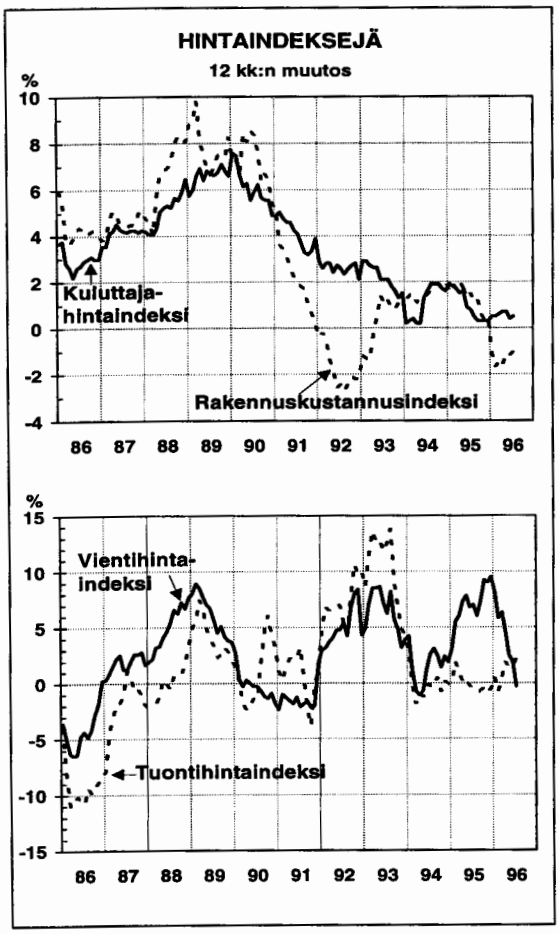
Vuonna 1997 kuluttajahintaindeksin arvioidaan kohoavan sekä vuoden aikana että keskimäärin edellisestä vuodesta 1½ %. Valtion tuloperustemuutoksista hintatasoa kohottavat lievästi lähinnä energiaverot. Tuontihinnat nostanevat hintatasoa noin prosentin eli suunnilleen saman verran kuin tänäkin vuonna. Työkustannuksista ei ensi vuonna aiheudu uusia kustannuspaineita; sen sijaan asuntojen hinnat kohonnevat tämänvuotista enemmän.

Tehdasteollisuuden hintakilpailukyky heikkeni viime vuonna yksikkötyökustannusten kohoamisen ja markan vahvistumisen vuoksi kymmeneksen, mutta oli kuitenkin vielä yli viidenneksen parempi kuin vuosina 1970-1994 keskimäärin. Maltillisten palkkaratkaisujen vuoksi hintakilpailukyky paranee vuosina 1996 ja 1997.

26. Hinta- ja yksikköarvoindeksejä

	1993	1994	1995	1996**	1997**	Keskimäärin 1995/85
	muutos, prosenttia					
Viennin yksikköarvoindeksi	5,1	1,5	6,4	1 1/2	1 1/2	3,2
Tuonnin yksikköarvoindeksi	12,4	-2,8	-0,8	2	2	2,9
Kuluttajahintaindeksi	2,2	1,1	1,0	1	1 1/2	3,9
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi	3,3	1,4	1,0	- 1/2	2 1/2	2,2
Maataloustuotteiden tuottajahintaindeksi	-0,1	-0,4	-25,5	-15	0	-0,8
Rakennuskustannusindeksi	0,3	1,5	1,3	-1	2 1/2	3,7

Kuvio 29.

Kuvio 30.

7 Tulot

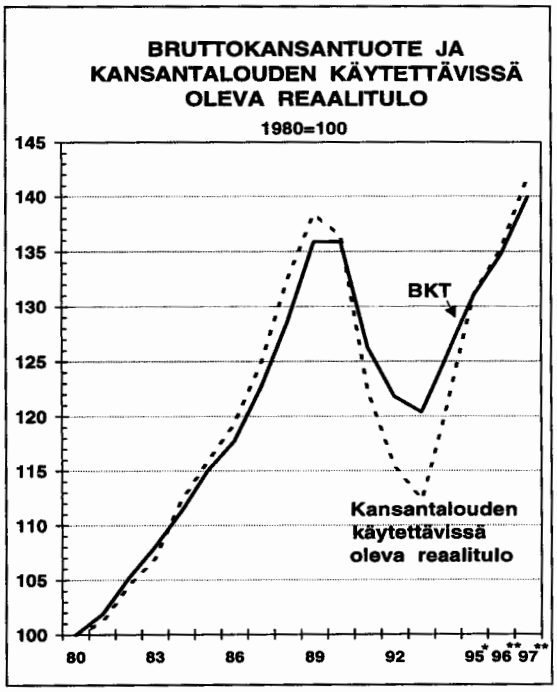
Kansantulo kasvoi v. 1995 lähes kymmeneksen. Palkansaajien ansiotasoindeksi kohosi nimellisesti 4,7 % ja reaalisesti 3,7 %. Kun palkansaajien työtunnit ensimmäistä kertaa vuoden 1989 jälkeen lisääntyivät, palkkasumma kasvoi 7 %. Työtulojen osuus kansantulosta kuitenkin edelleen aleni. Kotitalouksien yrittäjätulot maataloudesta alenivat EU-jäsenyyden myötä yli 10 %; sen sijaan yrittäjätulot metsätaloudesta kasvoivat lisääntyneiden hakkuiden ja hintojen nousun vuoksi vielä lähes neljänneksen. Yritysten kannattavuus koheni edelleen.

Vuonna 1996 palkkasumma kasvaa 6 %. Työtunnit lisääntyvät 1½ % ja keskiansiot kohonnevat hieman ansiotasoindeksiä enemmän. Vuoden alusta toteutetun työttömyysvakuutusmaksun alentamisen vuoksi työnantajien sosiaalivakuutusmaksut kohoavat palkkasummaa vähemmän. Yhteensä palkkojen ja sosiaalikulujen osuus kansantulosta pysyy suunnilleen ennallaan.

Kotitalouksien yrittäjätulot maataloudesta alenevat edelleen, kun siirtymäkauden tukitaso laskee. Myös kotitalouksien yrittäjätulot metsätaloudesta alenevat, sillä metsäteollisuuden markkinatilanteen vuoksi hakkuut supistuvat tuntuvasti ja keskimääräinen kantohintataso alenee viime vuodesta.

Lähinnä metsäteollisuuden menekkivaikeuksien ja hintatason romahtamisen vuoksi kannattavuus heikkenee vientisektorissa, mutta pysyy kotimarkkina-aloilla suunnilleen ennallaan.

Kuvio 31.

Vuonna 1997 palkkasumma kasvaa 5½ %. Keskiansioiden nousu hidastuu, kun vuoden aikana ei toteuteta uusia palkkojen sopimuskorotuksia, ja työtuntien määrä lisääntyy 2 %. Kuntien sosiaaliturvamaksun alentamisen vuoksi työnantajien sosiaalikulut kasvavat lievästi palkkasummaa vähemmän. Yhteensä työtulojen osuus kansantulosta alenee edelleen lievästi.

Tukitason supistumisen myötä kotitalouksien maataloudesta saamien yrittäjätulojen aleneva suunta jatkuu. Sen sijaan hakkuiden odo-

tetaan tuntuvasti vilkastuvan, ja myös keskimääräinen kantohintataso kohoaa hieman tämänvuotista korkeammalle. Metsäteollisuuden kannattavuus pysyy v. 1997 keskimäärin vielä nykyisellä heikentyneellä tasolla, joskin sen odotetaan vuoden aikana kohenevan. Kotimarkkinasektorin kannattavuudessa ei tapahdu merkittäviä muutoksia.

27. Käytettävissä oleva tulo

	1995*	1993	1994	1995*	1996**	1997**	Keskimäärin 1995/85
	osuus, %	muutos, prosenttia					
Palkat	49,9	-6,5	0,8	6,8	6	5 1/2	3,4
Työnantajain sosiaalivakuutusmaksut	14,4	-2,8	7,4	6,0	3	4 1/2	6,3
Kotitalouksien yrittäjätulot	12,0	16,2	17,3	6,7	0	3	2,2
yrittäjätulot maataloudesta	1,5	3,2	0,1	-10,4	-5	-6 1/2	-0,3
yrittäjätulot metsätaloudesta	1,7	-3,7	67,8	22,7	-13	14 1/2	-0,6
muut yrittäjätulot	8,9	22,8	15,7	7,5	3 1/2	2 1/2	3,4
Omaisuustulot ja muut yrittäjätulot	10,0	142,6	118,8	48,1	-6	16	-0,3
Välilliset verot miinus tukipalkkiot	13,6	1,0	5,7	1,6	16	9	3,9
Kansantulo	100,0	-0,3	8,7	9,0	5	6 1/2	3,6
Tulonsiirrot ulkomaille		-29,1	-5,1	4,1	58	-15	..
Käytettävissä oleva tulo		-0,1	8,8	9,3	5	6 1/2	3,6
Bruttokansantulo, mrd. mk		452,6	486,5	524,3	548	580	

28. Käytettävissä oleva tulo sektoreittain

	1992	1993	1994	1995*	1996**	1997**
	miljardia markkaa					
Yksityinen sektori	265,5	285,9	307,5	334,2	341	359 1/2
kotitaloudet	291,4	287,6	282,0	303,8	317	332
yritykset	-26,1	-6,8	19,6	24,3	18	21
rahoituslaitokset	-1,3	2,3	3,1	3,4	4	4
voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	1,4	2,7	2,8	2,6	2 1/2	2 1/2
Julkisyhteisöt	101,0	80,4	91,1	101,3	115	127
valtio	10,8	-11,7	-12,5	-5,9	7 1/2	15 1/2
kunnat ja kuntainliitot	74,7	75,3	80,2	82,2	85 1/2	85
sosiaaliturvarahastot	15,4	16,8	23,4	25,0	22	26 1/2
Yhteensä	366,5	366,3	398,6	435,4	456	486 1/2

8 Kulutus

Vuonna 1995 yksityinen kulutus lisääntyi 3,8 % edellisestä vuodesta. Alkuvuoden ripeän kasvun jälkeen vauhti kuitenkin hidastui vuoden jälkipuoliskolla, sillä työttömyyden laskun hidastuminen ja yleisten kasvunäkymien heikentyminen vähensivät uudelleen kotitalouksien luottamusta tulevaisuuteen. Niinpä kotitalouksien käytettävissä olevien reaalitulojen mittava, tosin suurelta osin veronpalautusten poikkeuksellisista ajoituksista johtunut 7,5 prosentin kasvu ei johtanut vastaavaan kulutuksen kasvuun. Kotitaloudet jatkoivat asuntohankinnoissa varovaista linjaa ja maksoivat pois lainoja lisäten myös tästä syystä säästämistä.

Eniten viime vuonna lisääntyivät kotitalouksien kulutusmenot ulkomailla, peräti 27 %, kun lähialueiden edullinen hintataso, mutta myös markan vahvistuminen lisäsivät ostosmatkojen houkuttelevuutta. Myös valmismatkat etäisempiin maihin olivat jälleen suosittuja, ja niitä tehtiin 15 % edellisvuotista enemmän. EU:hun liittymistä seurannut elintarvikkeiden hintojen lasku lisäsi niiden kulutusta, mutta eniten kotimaisesta kulutuksesta lisääntyivät kuitenkin kulkuvälineiden hankinnat, 14 %. Henkilöautojen korvaushankinnat jäivät silti vielä niiden poistumaa pienemmäksi. Pääkulutuseristä ainoastaan energian käyttö ja tupakan ostot vähenivät viime vuonna.

Hankintojen edullisuuden suhteen viime vuosi oli hyvä. Ulkomailla tehdyt ostokset halpenivat 5,5 %, päivittäistavaroiden hinnat laskivat 2 % - elintarvikkeiden vieläkin enemmän - ja palveluidenkin hinnat kohosivat vain 2 %. Yksityisen kulutuksen deflaattori nousikin viime vuonna ainoastaan 0,2 % (kuluttajahintaindeksin vastaava nousu oli 1 %).

Vuoden 1996 alkupuoliskolla kulutuksen kasvu on jälleen piristynyt. Kotitalouksien usko tulevaisuuteen on vahvistumassa. Kuluttajien luottamusindikaattori, joka kuvaa kotitalouksien odotuksia sekä kansantalouden yleisestä että kotitalouksien omasta talouden kehityksestä ja ostosten edullisuudesta, on kesän aikana jatkanut kohoamistaan. Kulutuksen kasvun ennustetaankin jatkuvan vahvana ensi vuoden puolelle. Korkotason lasku on alentanut säästämisalttiutta, ja asuntoinvestointien ennustetaan lisääntyvän vielä tämän vuoden aikana. Kotitalouksien velkaantuneisuus alenee vielä tänä ja ensi vuonna, vaikka uusien luottojen nostot jo hieman vilkastuvat.

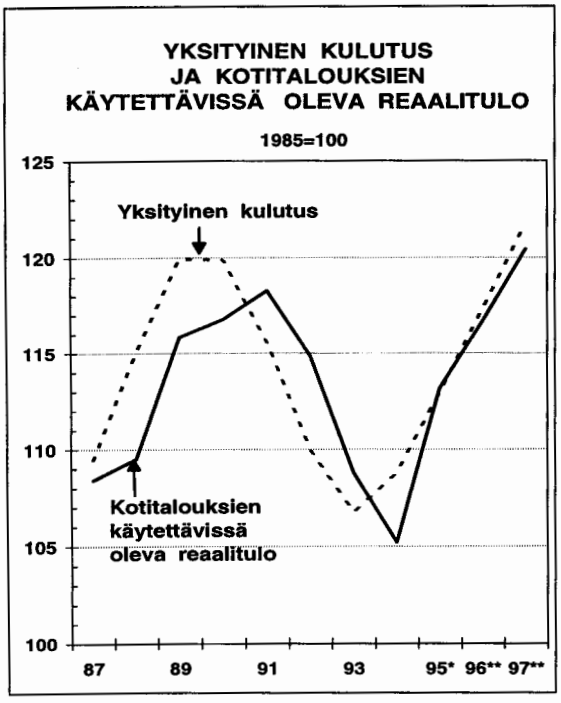
Yksityinen kulutus kasvaa v. 1996 viime vuoden tapaan 4 %. Kestokulutustavaroita hankitaan edelleen runsaasti - henkilöautoja viidennes viimevuotista enemmän - mutta myös kodinkoneiden hankinnat ovat kasvussa. Vaikka eräiden kotimarkkinapalvelusten, kuten ravintolapalvelusten, kulutus on alkuvuonna ollut verraten vähäistä, myös niiden käytön ennustetaan lähiaikoina piristyvän.

Vuonna 1997 kulutuksen kasvu jatkuu vahvana. Kotitalouksien käytettävissä olevien reaalitulojen kasvu nopeutuu hieman tästä vuodesta, ja säästämisasteen lasku hidastuu asuntohankintojen lisääntyessä.

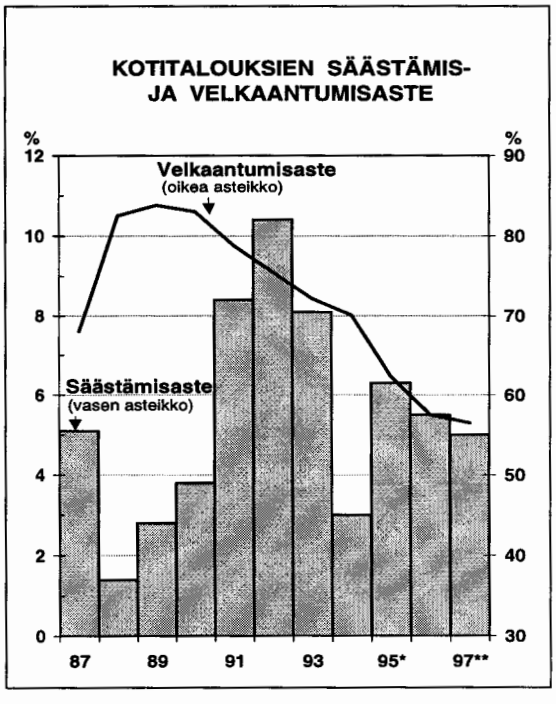
Kotitalouksien käytettävissä olevien reaalitulojen arvioidaan tänä vuonna lisääntyvän kolme ja ensi vuonna hieman yli kolme prosenttia. Työllisyyden ja ansioiden kasvu lisäävät palkkatuloja kumpanakin vuonna kuutisen prosenttia, eikä hitaana pysyvä inflaatio olennaisesti heikennä niiden ostovoimaa. Verotus kevenee tuntuvasti, mutta veronpalautusten ajoittuminen toisaalta vähentää käytettävissä olevien tulojen kasvua ensi vuonna; viime vuonna kahdet palautukset lisäsivät tuloja poikkeuksellisen paljon, tänä vuonna lainaveron viimeisen erän palauttaminen lisää vielä tuloja, mutta ensi vuonna ylimääräistä palautusta ei enää ole.

Työttömyyden laskiessa työttömyyskorvaukset vähenivät viime vuonna 9 % ja niiden aleneva suunta jatkuu ennustekaudella, kun myös säästötoimet vähentävät korvauksia. Viime vuonna eläketulot lisääntyivät 3,5 %, tänä vuonna kasvu hieman nopeutuu, mutta hidastuu jälleen ensi vuonna kolmen prosentin tuntumaan. Kotitalouksien tuloista lisääntyivät viime vuonna eniten omaisuustulot, kun osinkotulot kasvoivat neljänneksen. Tänä vuonna omaisuustulojen kasvua hidastaa korkojen tuntuva lasku, vastaavasti tosin myös korkomenot vähenevät; kokonaisuutena kotitalouksien korkotulot ovat nykyisin suunnilleen yhtä suuret kuin niiden korkomenot.

Kuvio 32.

Kuvio 33.

Julkinen kulutus lisääntyi viime vuonna määrällisesti 1,3 %. Valtion kulutus kokonaisuutena väheni, mutta kuntien kulutus lisääntyi 2,6 %, kun kuntien rahoitustilanteen koheneminen ja työllistämistoimet näkyivät kulutusmenojen kasvussa. Julkisista kulutusmenoista lisääntyivät viime vuonna eniten koulutustoiminnan menot.

Vuonna 1996 julkisen kulutuksen määrän arvioidaan lisääntyvän 1½ %, mutta kasvun hidastuvan ½ prosenttiin v. 1997. Valtion kulutusmenot supistuvat jälleen ensi vuonna, ja kuntienkin menojen kasvun arvioidaan hidastuvan hyvästä rahoitustilanteesta huolimatta.

29. Kulutus

	1995*	1993	1994	1995*	1996**	1997**	Keskimäärin 1995/85
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Yksityinen kulutus	100,0	-2,9	1,9	3,8	4	4	0,5
kotitaloudet	96,2	-2,9	2,0	3,9	4	4	0,5
kestokulutustavarat	8,3	-11,9	9,8	12,7	15	10	-4,8
puolikestävät kulutustavarat	8,6	-6,6	2,1	5,9	8	6	-0,4
lyhytikäiset tavarat	34,0	-1,9	0,8	0,5	1 1/2	2 1/2	0,8
palvelukset	44,3	1,6	2,3	3,2	2 1/2	3	2,1
kotitalouksien kulutusmenot ulkomailla	3,5	-24,4	-3,8	26,9	10	5	0,8
miinus ulkomaalaisten kulutusmenot Suomessa	-2,5	15,1	2,4	0,2	2	5	5,7
voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus	3,8	-2,3	-1,2	2,5	1 1/2	1 1/2	0,5
Julkinen kulutus	100,0	-5,3	-0,3	1,3	1 1/2	1/2	1,0
valtio	31,8	-6,0	2,7	-0,9	1 1/2	-1 1/2	2,2
kunnat ja kuntainliitot	65,6	-5,2	-1,7	2,6	2	1 1/2	0,5
sosiaaliturvarahastot	2,6	1,9	0,0	0,4	0	0	1,6
Yhteensä		-3,6	1,2	3,1	3	3	0,7
Kotitalouksia välittömästi palveleva julkinen kulutus(1)		-5,8	-0,7	3,7	1 1/2	1	..
Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitulo		-5,3	-3,3	7,5	3	3 1/2	0,8
		prosenttia					
Kulutuksen osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)		80,3	78,1	76	76 1/2	75 1/2	
Kotitalouksien säästämisaste		8,1	3,0	6,3	5 1/2	5	
Kotitalouksien velkaantumisaste(2)		72,2	70,1	62,3	57 1/2	56 1/2	

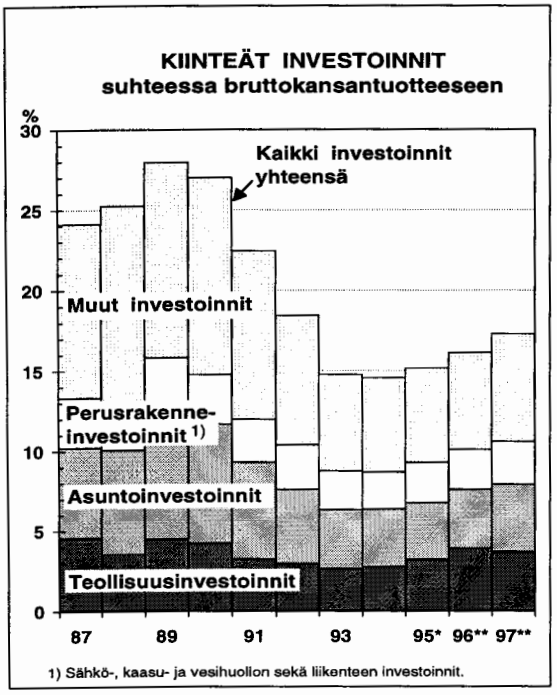
(1) Julkisen toiminnan toimialoista opetustoiminta, lääkintäpalvelu, sosiaalihuolto sekä virkistys- ja kulttuuripalvelutoiminta.
(2) Kotitalouksien velat vuoden lopussa suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin.

9 Investoinnit

Kiinteät investoinnit

Investoinnit lisääntyivät neljä vuotta kestäneen laman jälkeen v. 1995 lähes 8 %, mutta niiden taso jäi vielä varsin matalaksi. Kasvun painopiste oli teollisuuden kone- ja laiteinvestoinneissa, joita vauhdittivat suuri uusimistarve ja vientituotannon kapasiteettirajoitteet. Asuinrakennusinvestoinnit vähenivät vielä, ja olivat lähes täysin valtion tukeman sekä ns. hartiapankkirakentamisen varassa.

Kuvio 34.

Kuluvana vuonna kiinteät investoinnit lisääntyvät lähes kymmeneksen ja ensi vuonna hieman enemmän; investointiaste nousee 17½ prosenttiin v. 1997. Siitä huolimatta investointien määrä v. 1997 jää runsaan kymmeneksen pienemmäksi kuin ennen edellistä nousukautta v. 1986. Kone- ja laiteinvestoinnit kasvavat tänä vuonna jo toista vuotta erittäin nopeasti, ja leviävät teollisuudesta myös muille toimialoille. Ensi vuonna niiden kasvu hidastuu jo merkittävästi. Asuinrakennusinvestoinnit kääntyvät kuluvana vuonna nousuun lähinnä valtion tukeman asuinrakentamisen lisääntymisen, korkojen alenemisen, uusien ja vanhojen asuntojen hintaeron pienenemisen sekä uusien asuntorahoitusmahdollisuuksien ansiosta. Niiden investointeja lisäävä vaikutus ajoittuu pääosin kuitenkin vasta ensi vuoteen. Muiden talonrakennusinvestointien kasvu hidastuu v. 1997, mutta maa- ja vesirakennusinvestointien kasvu puolestaan nopeutuu.

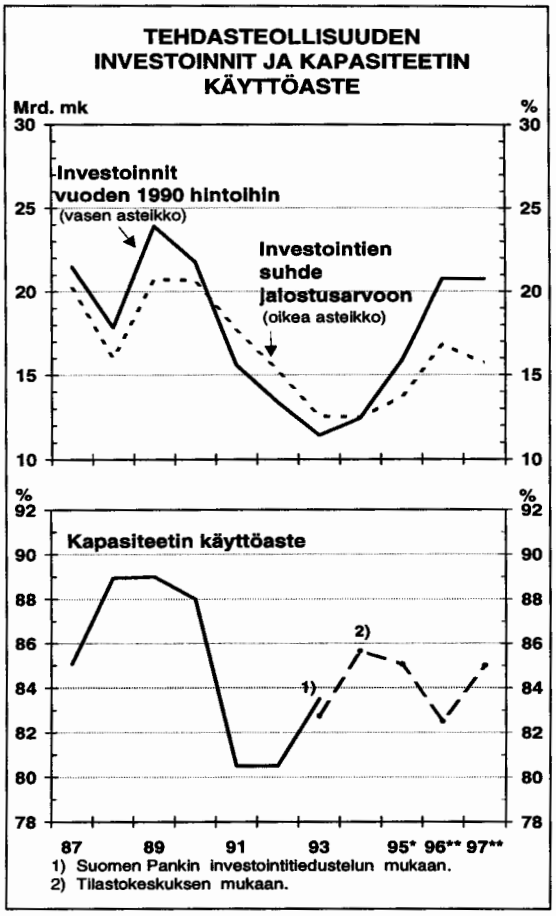
Tehdasteollisuudessa kiinteät investoinnit lisääntyivät viime vuonna lähes 30 % ja kasvavat vielä tänä vuonna suunnilleen yhtä nopeasti. Suuret yritykset lisäävät pääsääntöisesti tuotantokapasiteettiaan, kun taas pienissä yrityksissä rationalisointien ja korvausinvestointien osuus on keskeinen. Metsäteollisuuden suuret investoinnit ajoittuvat kuluvaan vuoteen. Samalla metsäteollisuuden investointiaste nousee lähes yhtä korkeaksi kuin 1980-luvun lopulla. Metalli- ja

kemianteollisuudessa investointien kasvu hidastuu selvästi. Kiinteiden investointien ohella teollisuuden tutkimus- ja kehittämistoiminta on vilkasta. Vuonna 1997 teollisuuden investointien määrän ei odoteta juuri kasvavan. Metsäteollisuuden investoinnit vähenevät, mutta muussa teollisuudessa investoinnit lisääntyvät jossain määrin.

Kaupan investoinnit lisääntyvät tänä ja ensi vuonna alhaiselta tasoltaan lähinnä kone- ja laitekannan uusimisen ansiosta. Kotimaista kysyntää koskevien odotusten paraneminen johtaa kuitenkin myös laajeneviin rakennusinvestointeihin. Ne sijoittuvat suureksi osaksi keskeisille taajama-alueille, joilla keskusliikkeet kilpailevat eniten markkinaosuuksista. Heikoimmilla markkinapaikoilla on yhä runsaasti vapaata myymälä- ja liiketilaa.

Julkisten investointien määrä pieneni viime vuonna, mutta lisääntyy tänä ja ensi vuonna nimenomaan rakennusten korjausinvestointien ansiosta; tammikuun 1996 lopussa julkistettu, vuosia 1996-1999 koskeva laaja valtion sekä kuntien rakennusten saneerausohjelma toteutetaan etupainotteisesti, ja ensimmäiset määrärahat sisältyivät jo kevään lisäbudjettiin. Kuntien muutkin investoinnit lisääntyvät niiden rahoitusaseman vahvistumisen ansiosta.

Kuvio 35.

30. Kiinteät investoinnit toimialoittain

	1995*	1993	1994	1995*	1996**	1997**	Keskimäärin 1995/85
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Yrittäjätoiminta	81,5	-19,8	0,4	11,0	10 1/2	10 1/2	-5,4
maa- ja metsätalous	4,6	-11,8	1,7	12,9	1	1	-9,0
teollisuus(1)	21,5	-14,6	9,1	28,2	30	0	-4,4
sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	6,0	-18,0	17,4	1,9	3 1/2	8 1/2	-2,6
kauppa, ravitsemis- ja majoitustoiminta	6,8	-29,1	-0,2	9,9	10	19	-5,7
asuntojen hallinta ja vuokraus	24,6	-13,4	-3,9	-3,6	1 1/2	14 1/2	-4,5
muut	17,8	-32,0	-5,4	24,4	7 1/2	19 1/2	-7,4
Julkinen toiminta	17,1	-17,8	1,6	-6,1	3	10 1/2	-1,1
Muu toiminta	1,5	-5,7	-21,7	2,4	2 1/2	2 1/2	-0,8
Yhteensä	100,0	-19,2	0,2	7,7	9	10 1/2	-4,7

(1) Ml. kaivos- ja muu kaivannaistoiminta.

31. Kiinteät investoinnit pääomatavaratyypeittäin

	1995*	1993	1994	1995*	1996**	1997**	Keskimäärin 1995/85
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Talorakennukset	43,8	-20,7	-4,5	2,6	4 1/2	10 1/2	-5,0
asuinrakennukset	23,4	-13,6	-4,4	-3,4	1 1/2	14 1/2	-4,7
muut talorakennukset	20,4	-28,1	-4,7	10,1	8	6 1/2	-5,4
Maa- ja vesirakennukset	14,0	-10,9	-1,3	1,5	- 1/2	5	-1,9
Koneet ja laitteet	42,2	-20,0	8,6	17,6	18 1/2	12	-5,2
Yhteensä	100,0	-19,2	0,2	7,7	9	10 1/2	-4,7
yksityiset	82,9	-19,5	-0,2	10,9	10 1/2	10 1/2	-5,4
julkiset	17,1	-17,8	1,6	-6,1	3	10 1/2	-1,1
		prosenttia					
Investointien osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)							
Kiinteät investoinnit		14,8	14,5	15,1	16	17 1/2	21,3
yksityiset		12,1	11,8	12,5	13 1/2	14 1/2	18,2
julkiset		2,7	2,7	2,6	2 1/2	3	3,1
Varastojen muutos(1)		-0,8	1,3	1,3	1	1	0,0

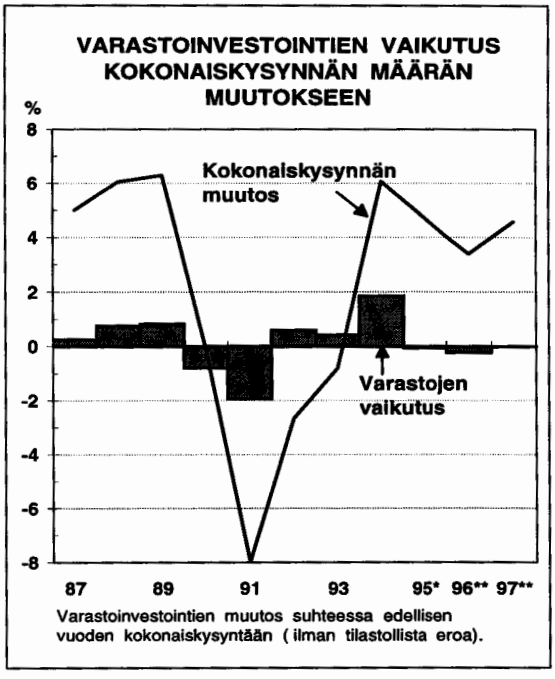
(1) Varastojen arvon (ilman tilastollista eroa) muutoksen osuus markkinahintaisesta bruttokansantuotteesta.

Varastoinvestoinnit

Teollisuuden varastot olivat suurimmillaan alkusyksystä 1995. Viime vuoden lopulla varastot alkoivat pienentyä metsäteollisuuden tuotantoseisokkien sekä suurten laivatoimitusten takia, ja vuoden lopulla varastot olivat hieman edellisvuotta pienemmät. Tänä vuonna suuria laivatilauksia toimitetaan edelleen runsaasti samalla kun uusien laivojen rakentaminen vähenee. Varastojen kasvu hidastuu; varastojen vaikutus kokonaiskysyntään on negatiivinen.

Tuotannon kasvun nopeutumisesta huolimatta varastojen kasvu ei ensi vuonnakaan kiihdy. Logistiikan kehittyminen ja työaikajoustot hidastavat trendinomaisesti varastojen kasvua suhteessa tuotannon kasvuun.

Kuvio 36.

Varastoinvestointien muutos suhteessa edellisen vuoden kokonaiskysyntään (ilman tilastollista eroa).

10 Julkinen talous

Valtio

Vuonna 1995 valtion tulot kasvoivat 10½ %. Välittömiä veroja lisäsi palkkasumman huomattavan kasvun ohella yritysverojen runsas kertyminen. Välillisten verojen tuottoa pienensivät eräät arvonlisäverotuksen siirtymäkauden järjestelyt sekä tuontimaksuista, eräistä valmisteveroista ja maatalouden markkinoimismaksuista luopuminen. Tämän vuoksi välillisten verojen sekä pakollisten maksujen kertymä jäi lähes edellisvuotiselle tasolle. Valtion eläkerahastoon kertyi työnantajamaksuja ½ mrd. mk vähemmän kuin edellisvuonna, mutta työntekijöiltä kannettavat maksut kasvoivat suunnilleen saman verran. Valtion saamat omaisuus- ja yrittäjätulot kasvoivat kolmanneksella korko- ja osinkotulojen lisäyksen vuoksi.

Valtion menot lisääntyivät noin 5 %. Tämä aiheutui pääasiassa korkomenojen kasvusta sekä maksuista EU:lle. Valtion kulutusmenot supistuivat määrältään hieman, mutta investoinnit 7 %. Valtion tulonsiirrot kunnille pienenivät säästötoimien vuoksi hieman. Sosiaaliturvarahastoille maksettavien tulonsiirtojen kasvu melkein pysähtyi, kun mm. valtion välittömät työttömyysturvamenot jonkin verran supistuivat. Tukipalkkiot vähenivät, mutta pääomansiirtona maksettu elinkeinotuki kasvoi tuntuvasti (varastojen arvonalennusten kompensaatiot).

Valtion rahoitusalijäämä (nettoluotonotto) pieneni markkamääräisesti jonkin verran, ja kansantuotteeseen suhteutettuna se aleni 1½ prosenttiyksikköä noin 10 prosenttiin. Euroopan unioniin liittyminen sekä viime vuoteen ajoittuneet kahdet veronpalautukset heikensivät rahoitustasapainoa arviolta 3 prosenttiyksikköä suhteutettuna kansantuotteeseen.

Vuonna 1996 valtion tulojen arvioidaan kasvavan 11½ %. Välittömien verojen 16 prosentin kasvuun vaikuttaa lähinnä kaksien veronpalautusten alentama vertailutaso sekä palkkasumman ja yhteisöverokertymän kasvu. Yksityisen kulutuksen arvon 5 prosentin kasvu ja arvonlisäverotuksen siirtymäkauden järjestelyjen vuoksi matala vertailutaso lisäävät välillisiä veroja ja pakollisia maksuja 13 %. Valtion eläkerahaston saamat maksut supistuvat 5½ %. Omaisuus- ja yrittäjätulojen arvioidaan pysyvän edellisvuotisella tasolla; korkotulot supistuvat, mutta osinkotulot kasvavat.

Valtion menojen kasvu melkein pysähtyy v. 1996. Tähän vaikuttavat menojen säästöt ja vuoteen 1995 ajoittuneiden EU:iin liittyneiden siirtymävaiheen menojen supistuminen. Sekä valtion kulutusmenot että investoinnit kasvavat noin prosentin verran. Tulonsiirrot kaikkiaan supistuvat edelleen sekä säästöjen että talouden kohentumisen ansi-

osta; mm. työttömyysmenot pienenevät hieman. Valtion tulonsiirrot kunnille supistuvat viidenneksen, mistä tosin puolet aiheutuu kansaneläkkeiden rahoitusosuuksien muuttamisesta; kuntien rahoitusosuudesta kansaneläkkeiden lisäosaan luovutaan ja valtionosuutta kunnille vastaavasti pienennetään. Valtion rahoitusosuus suoraan Kansaneläkelaitokselle kuitenkin kasvaa vastaavasti. Valtionvelan korkomenot kasvavat yhä selvästi.

Talouden elpyminen ja verotuksen normaalistuminen sekä menojen säästöt parantavat valtion rahoitustasapainoa selvästi, ja nettoluotonotto suhteessa kansantuotteeseen pienenee arviolta 7 prosenttiin. Tästä huolimatta valtion velkaantuneisuus lisääntyy vielä nopeasti.

Vuonna 1997 valtion tulojen arvioidaan kasvavan 4 %. Euroopan unionilta saatavien tulonsiirtojen arvioidaan supistuvan miljardilla markalla. Välittömien verojen kertymän arvioidaan kasvavan 6 % palkkasumman kasvaessa 5½ %. Tuloverotuksen inflaatiotarkistus on 4 % ja marginaaliveroprosentteja alennetaan prosenttiyksiköllä. Välillisten verojen ja pakollisten maksujen kertymän arvioidaan kasvavan 6 %. Näiden verojen pohjana oleva yksityisen kulutuksen arvo on 5½ % edellisvuotista suurempi.

32. Valtion talous[1)]

	1993	1994	1995*	1996**	1997**
	miljoonaa markkaa				
Omaisuus- ja yrittäjätulot	9 157	6 980	9 219	9 155	8 605
Välittömät verot	27 822	33 577	39 100	45 350	47 995
Välilliset verot, pakolliset maksut ja sakot	73 927	76 865	77 090	87 015	92 245
Sosiaalivakuutusmaksut	6 715	6 328	6 274	5 935	5 975
Tulonsiirrot muilta julkisyhteisöiltä	840	811	664	580	590
Muut tulot	469	204	5 723	6 050	5 040
Tulot	118 930	124 765	138 070	154 085	160 450
Kulutusmenot	36 039	37 515	37 867	39 290	39 420
Tukipalkkiot	15 454	15 082	14 179	15 430	14 430
Sosiaalivakuutusetuudet	11 331	11 681	12 164	12 680	13 080
Sosiaaliavustukset ja muut tulonsiirrot	15 843	11 694	14 803	16 650	15 390
Tulonsiirrot muille julkisyhteisöille	70 014	76 289	76 708	71 030	68 700
Muut menot(2)	18 035	22 564	26 100	30 750	32 250
Menot	166 716	174 825	181 821	185 830	183 270
Säästö	-47 786	-50 060	-43 751	-31 745	-22 820
Poistot ja pääomansiirrot, netto	- 763	- 96	2 088	- 300	- 450
Pääoman bruttomuodostus(3)	7 195	7 966	8 190	7 760	8 060
Rahoitusylijäämä (nettoluotonanto) (+)	-54 218	-57 930	-54 029	-39 205	-30 430

(1) Kansantalouden tilinpidon mukaan.
(2) Lähinnä korkomenot.
(3) Ml. maanostot ja varastojen muutos.

Valtiosektorin työeläkemaksutulot pysyvät lähes ennallaan; työnantajan maksu alenee hieman ja työntekijän maksu kohoaa vastaavasti. Omaisuus- ja yrittäjätulot jäävät pienemmiksi kuin v. 1996 korko- ja osinkotulojen supistumisen vuoksi.

Vuonna 1997 valtion menojen odotetaan hieman supistuvan. Tukipalkkiot ja tulonsiirrot yksityiselle sektorille yhteensä pienenevät selvästi. Myös tulonsiirrot kunnille ja sosiaaliturvarahastoille vähenevät muutaman prosentin. Tulonsiirrot ulkomaille kasvavat EU-jäsenmaksujen vuoksi. Valtion kulutusmenot supistuvat määrältään hieman, mutta investoinnit kasvavat mm. työllisyysohjelmien vuoksi. Korkomenojen kasvu hidastuu selvästi. Korkomenojen osuus valtion kokonaismenoista nousee yli 16 prosenttiin[1)].

Valtion rahoitusasema kohenee ensi vuonnakin. Talouskehitys kasvattaa verotuloja, ja toisaalta säästöt pienentävät menoja, ja työttömyysmenot supistuvat edelleen vähitellen. Valtion nettoluotonotto alenee 30½ mrd. markkaan, ja supistuu bruttokansantuotteeseen suhteutettuna 5 prosenttiin. Valtion velkaantuminen hidastuu selvästi.

1) Kansantalouden tilinpidossa korkotulot ja -menot käsitellään bruttomääräisinä toisin kuin talousarvioesityksessä, jossa ne nettoutetaan osittain.

Kunnat ja kuntayhtymät

Kuntien ja kuntayhtymien rahoitusasema on viime vuosina ollut varsin hyvä. Vuosina 1994-1995 kuntien lainakanta supistui 5½ mrd. mk ja samanaikaisesti kunnat kasvattivat omia varauksiaan 7 mrd. mk sekä kuntien eläkerahastoa 10 mrd. mk.

Vuonna 1995 kuntien rahoitusylijäämä oli 3,9 mrd. mk (0,7 % BKT:sta). Kuntien kokonaistulot lisääntyivät kansantalouden tilinpidon mukaan 1½ %; jos vuoden 1993 lopullisen verotuksen viivästyminen otetaan huomioon, tulojen lisäys olisi ollut runsas 5 %. Verotulokertymää lisäsi erityisesti yhteisöveron tuoton nopea kasvu. Kuntien saamat yhteisöverot lisääntyivät viime vuonna 4½ mrd. mk. Valtionosuudet ja -korvaukset vähenivät. Kuntien kulutusmenot kasvoivat nimellisesti 6½ % ja kiinteät investoinnit 5 %. Investoinnit jäivät kuitenkin vain runsaaseen puoleen vuosikymmenen vaihteen tasosta.

Vuonna 1996 kuntien rahoitusasema pysyy hyvänä. Rahoitusylijäämää arvioidaan kertyvän 4 mrd. mk (0,7 % BKT:sta). Kuntien (viivästymäkorjatut) verotulot kasvavat 5½ %. Yhteisöveron tuottoa vuodesta 1996 lähtien lisää verokannan korotus 25 prosentista 28 prosenttiin sekä verotuksen perinnän tehostaminen. Ansiotulojen perusteella määräytyvien (viivästymäkorjattujen) kunnallisverojen arvioidaan lisääntyvän 4 %. Kunnallisveron kertymää vähentää sivuperinnön kunnallisveron poistaminen ja lisää ylimääräisen korkovähennyksen supistaminen sekä vakuutettujen työttömyysvakuutusmaksun alentaminen, kun vakuutusmaksun perusteella tehtävä vähennys pienenee. Veroäyrin keskihinta aleni 17,53 pennistä 17,51 penniin.

Kuntien valtionosuuksia leikataan 3,8 mrd. mk; valtionosuuksiin ei tehdä kustannustason nousua vastaavaa korotusta. Lisäksi

33. Kuntien ja kuntayhtymien talous[1)]

	1993	1994	1995*	1996**	1997**
	miljoonaa markkaa				
Omaisuus- ja yrittäjätulot	4 288	3 852	4 247	4 340	4 505
Välittömät verot	47 078	54 238	55 498	61 500	62 800
Välilliset verot, pakolliset maksut ja sakot	130	120	130	125	125
Tulonsiirrot muilta julkisyhteisöiltä	41 258	39 005	38 914	31 030	28 800
Muut tulot(2)	1 260	1 262	1 323	1 350	1 400
Tulot	94 014	98 477	100 112	98 345	97 630
Kulutusmenot	73 153	73 335	78 154	81 250	83 190
Tukipalkkiot	922	774	766	740	740
Sosiaaliavustukset ja muut tulonsiirrot	4 458	4 683	4 937	5 100	5 150
Tulonsiirrot muille julkisyhteisöille	8 633	8 671	8 309	3 480	3 290
Muut menot(3)	4 716	4 160	3 883	3 500	3 500
Menot	91 882	91 623	96 049	94 070	95 870
Säästö	2 132	6 854	4 063	4 275	1 760
Poistot ja pääomansiirrot, netto	5 857	6 245	6 677	7 135	7 535
Pääoman bruttomuodostus(4)	6 094	6 507	6 817	7 330	8 920
Rahoitusylijäämä (nettoluotonanto)(+)	1 895	6 592	3 923	4 080	375

(1) Kansantalouden tilinpidon mukaan.
(2) Laskennalliset sosiaalivakuutusmaksut ja vahinkovakuutuskorvaukset.
(3) Korot, vahinkovakuutusmaksut ja eläkkeet.
(4) Ml. maanostot, netto.

valtionosuuksia vähennetään 4,2 mrd. mk, mikä johtuu siitä, että kunnilta ei enää peritä kansaneläkkeen lisäosaosuutta. Tämä rakenteellinen uudistus pienentää samalla markkamäärällä sekä kuntien menoja että tuloja.

Kuntien kulutusmenojen määrä kasvaa 2 %. Käyttömenoja lisäävät lasten päivähoito-oikeuden laajentaminen koskemaan kaikkia alle kouluikäisiä lapsia sekä valtion ammatillisten oppilaitosten kunnallistaminen ja työllisyysohjelman mukainen koulutuspaikkojen lisääminen. Julkisten rakennusten peruskorjausohjelma lisää kuntien investointeja jo kuluvana vuonna, mutta sen vaikutukset näkyvät selvemmin vasta ensi vuonna.

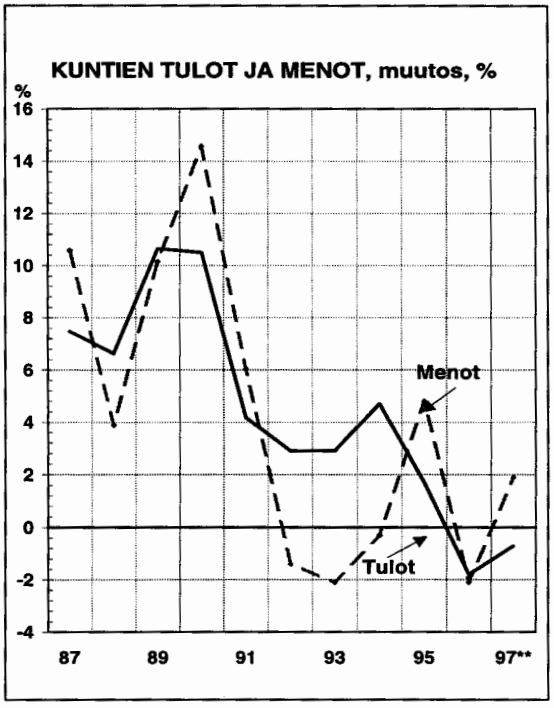
Vuonna 1997 kuntien rahoitusasema hieman heikkenee, kun verotulojen kasvuvauhti hidastuu ja investoinnit lisääntyvät tuntuvasti. Kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen enimmäismäärä nousee 5 500 markkaan ja alenema on 2 % aiemman 6 prosentin sijasta. Kunnallisveron tuottoa tämän arvioidaan vähentävän 0,9 mrd. mk. Myös ns. tulonhankkimisvähennyksen korottaminen vähentää hieman kuntien verotulokertymää. Kuntien saaman yhteisöveron arvioidaan lisääntyvän ensi vuonna vain murto-osalla sen kasvusta parina edellisenä vuonna. Yh-

teisöveron tuottoa on tosin vielä kasvattamassa yritysverotukseen aiemmin sisältyneen varausjärjestelmän purkaminen. Verojen tilitysjärjestelmän muutoksen arvioidaan vähentävän kunnille tilitettävien verojen määrää v. 1997 noin 1 mrd. mk.

Valtionosuuksia vähennetään 3,4 mrd. mk, mistä 0,8 mrd. mk aiheutuu siitä, että kuntien sosiaaliturvamaksuperusteita alennetaan yhteensä 2,05 prosenttiyksikköä. Valtionosuuksiin tehdään kustannustason muutosta vastaava indeksitarkistus, joka lisää valtionosuuksia 0,4 mrd. mk. Vuoden 1997 alusta voimaantuleva valtionosuusjärjestelmän uudistus toteutetaan kustannusneutraalisti siten, ettei se muuta koko kuntasektorin rahoitusasemaa. Yksittäisen kunnan osalta uudistus voi kuitenkin merkitä joko valtionosuuden lisäystä tai vähennystä.

Kuntien rahoitusylijämää pienentää lähes 1 mrd. mk se, että arvonlisäveron takaisinperinnässä siirrytään ensi vuonna täysimääräiseen takaisinperintään. Menoja on myös lisäämässä Kuntien eläkevakuutuksen v. 1996 kuntien luottamushenkilöille suorittaman 1,0 mrd. markan kertakorvauksen takaisinperinnän aloittaminen kunnilta. Kulutusmenoja vähentää kuntien sosiaaliturvamaksujen alennus. Vuonna 1997 kuntien kulutusmenojen määrän arvioidaan kasvavan 1½ prosentilla ja investointien viidenneksellä.

Kuvio 37.

Sosiaaliturvarahastot

Kansaneläkelaitos ja työttömyysturvarahastot maksoivat kotitalouksille v. 1995 etuuksina ja avustuksina yhteensä 69,7 mrd. mk, eli lähes saman määrän kuin vuotta aiemmin. Työnantajien ja vakuutettujen sosiaalivakuutusmaksut vähenivät 6½ %, maksukertymää pienensi vakuutettujen kansaneläkevakuutusmaksun alentaminen yhdellä pennillä veroäyriltä. Vakuutetuilta ja työnantajilta kerätyillä maksuilla rahoitettiin noin puolet kotitalouksille maksetuista etuuksista ja avustuksista. Toinen puoli rahoitettiin valtion ja kuntien varoista.

Vuonna 1996 Kansaneläkelaitoksen ja työttömyysturvarahastojen maksamat etuudet ja avustukset vähenevät 3 %. Työttömyysturvamenoja vähentää työttömyysasteen

34. Sosiaaliturvarahastojen talous[1)]

	1993	1994	1995*	1996**	1997**
	miljoonaa markkaa				
Omaisuus- ja yrittäjätulot	14 265	12 450	12 910	13 700	14 490
Sosiaali- ja eläkevakuutusmaksut	66 132	75 144	77 225	77 140	79 430
siitä työnantajien	45 275	48 977	53 064	53 630	55 700
vakuutettujen	20 857	26 167	24 161	23 510	23 730
Tulonsiirrot julkisyhteisöiltä(2)	40 522	49 245	49 309	46 570	46 000
Muut tulot(3)	1 188	641	544	625	660
Tulot	122 107	137 480	139 988	138 035	140 580
Kulutusmenot	2 998	3 151	3 123	3 280	3 450
Sosiaali- ja eläkevakuutusetuudet	81 284	82 204	82 195	84 800	84 650
Sosiaaliavustukset ja muut tulonsiirrot	19 024	27 366	28 185	26 600	26 300
Tulonsiirrot julkisyhteisöille	3 973	4 101	3 905	3 670	3 400
Muut menot	1 014	383	751	960	970
Menot	108 293	117 205	118 159	119 310	118 770
Säästö	13 814	20 275	21 829	18 725	21 810
Poistot ja pääomansiirrot, netto	227	250	285	290	300
Pääoman bruttomuodostus	424	772	520	490	490
Rahoitusylijäämä (nettoluotonanto)(+)	13 617	19 753	21 594	18 525	21 620

(1) Kansantalouden tilinpidon mukaan, ml. yksityisen ja kuntasektorin lakisääteinen työeläkevakuutus.
(2) Valtion rahoitus kansaneläkkeisiin, sairausvakuutukseen, työttömyysturvaan, lapsilisiin, äitiysavustuksiin, yleiseen asumistukeen, opintotukiin ja sotilasavustuksiin sekä MEL-, MYEL- ja YEL- eläkkeisiin; kuntien rahoitus kansaneläkkeiden lisäosiin, eläkeläisten asumistukeen ja lasten kotihoidon tukeen; työttömyyskassojen keskuskassan kautta välittyvä työttömien eläketurvan rahoitus.
(3) Laskennalliset sosiaalivakuutusmaksut, vapaaehtoiset sosiaalivakuutusmaksut sekä muut tulonsiirrot yksityiseltä sektorilta.

alentuminen. Kansaneläkemenoja on vuoden alusta alkanut pienentää kansaneläkkeen pohjaosan tekeminen eläkevähenteiseksi; v. 1996 sen on arvioitu vähentävän eläkemenoja 0,4 mrd. mk. Vakuutettujen ja työnantajien maksut vähenevät yhteensä 11½ %. Kansaneläkemaksua ei peritä enää laincaan vakuutetuilta. Sairausvakuutusmaksun porrastusta lievennettiin ja työttömyysvakuutusmaksua alennettiin sekä työnantajilta että palkansaajilta. Valtion siirtoja rahastoille kasvatti rakenteellinen muutos, jossa kuntien osuudesta kansaneläkkeen lisäosaan luovuttiin ja valtion rahoitusta lisättiin. Kuntien saamia valtionosuuksia vastaavasti pienennettiin.

Vuonna 1997 kotitalouksille maksettavat etuudet vähenevät parilla prosentilla. Työttömyysturvan menoja pienentää vuoden alusta voimaan tullut työttömyysturvan kokonaisuudistus. Työttömyysturvaetuuksien indeksijäädytys jatkuu vuosina 1997-1999. Kun työnantajan rahoitusosuus ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan palautetaan asteittain entiselleen, valtion rahoitusosuus alenee vastaavasti. Vuonna 1997 tästä valtiontaloudelle syntyvä säästö on 1,3 mrd. mk.

35. Keskimääräiset eläke- ja sosiaalivakuutusmaksut[1)]

	1993	1994	1995	1996*	1997**
Työnantajat					
Kansaneläkevakuutus(2)	3,20	3,41	3,39	3,45	3,25
Sairausvakuutus(2)	1,90	1,91	2,05	2,05	1,75
Työttömyysvakuutus(2), (3)	6,00	5,40	4,50	2,90	2,90
Työeläkevakuutus(4)	15,50	15,60	16,60	16,80	16,80
Kuntien eläkevakuutus	17,20	18,90	20,30	21,00	21,00
Vakuutetut					
Palkansaajat	6,90	8,32	8,32	7,70	7,80
kansaneläkevakuutus	1,80	1,55	0,55	0,00	0,00
sairausvakuutus(5)	1,90	1,90	1,90	1,90	1,90
työttömyysvakuutus	0,20	1,87	1,87	1,50	1,50
työeläkevakuutus	3,00	3,00	4,00	4,30	4,40
Eläkeläiset	**6,70**	**7,45**	**6,45**	**4,90**	**4,90**
kansaneläkevakuutus	2,80	2,55	1,55	0,00	0,00
sairausvakuutus(5)	3,90	4,90	4,90	4,90	4,90

(1) Vuosikeskiarvoina. Työnantajien maksut sekä vakuutettujen työttömyys- ja työeläkemaksut prosentteina palkoista. Vakuutettujen kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksut penniä veroäyriltä.
(2) Eri maksuluokkien palkkasummilla painotettu keskiarvo.
(3) Porrastettu maksu: Vuonna 1994 3 % palkkasumman ensimmäisen miljoonan markan osalta, muuten 6,3 %. Vuonna 1995 2 % palkkasumman ensimmäisen viiden miljoonan markan osalta, muuten 6,1 %. Vuosina 1996-1997 1 % palkkasumman ensimmäisen 5 miljoonan markan osalta, muuten 4 %.
(4) TEL-maksu.
(5) Korotettu maksu yli 80 000 äyriä ylittävän tulon osalta. Korotukset palkansaajilla ja eläkeläisillä: v. 1993 1,5 penniä, vuosina 1994 ja 1995 1,9 penniä, v. 1996 1,45 penniä ja v. 1997 0,45 penniä.

Työttömyysturvan kokonaisuudistuksessa työttömyyspäivärahan saamisen edellytyksenä oleva työssäoloehto piteni 6 kuukaudesta 10 kuukauteen ja ansiopäivärahan perusteena oleva palkka alettiin laskea siltä ajanjaksolta, jolta työssäoloehto täyttyy. Uusi päiväraha on kuitenkin vähintään 80 % aiemmasta päivärahasta. Ikääntyvien pitkäaikaistyöttömien ns. lisäpäivärahaan oikeuttavaa ikärajaa nostetaan v. 1997 kahdella vuodella 55 vuoteen. Lisäksi työttömyysajalta karttuvaa eläkeoikeutta on tarkoitus pienentää 80 prosenttiin nykyisestään. Työmarkkinatuen menoja vähentää sen saamista koskevien määräytymisperusteiden muutos.

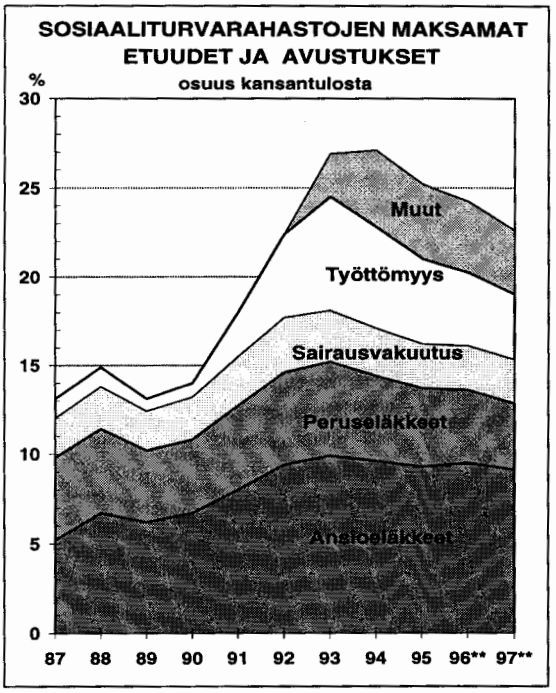
Sosiaalivakuutusmaksuja kertyy 2 % vähemmän kuin v. 1996. Vakuutetun sairausvakuutusmaksun porrastusta lievennetään edelleen. Kuntien sosiaaliturvamaksuperustetta alennetaan 2,05 prosenttiyksikköä, mikä vähentää maksukertymää 1,1 mrd. mk. Valtion rahoitusosuus toisaalta kasvaa vastaavasti.

Työeläkelaitosten maksamat etuudet lisääntyivät 5,5 % v. 1995. Lakisääteiset työ-

eläkemenot (ml. valtion työntekijöille maksetut ansioeläkkeet) olivat yhteensä 51,1 mrd. mk. Työeläkelaitosten saamat maksutulot lisääntyivät viidenneksellä työeläkemaksun korotuksen ja palkkasumman kasvun ansiosta. TEL-maksu nousi 2,0 prosenttiyksiköllä, korotus jaettiin tasan työntekijöiden ja työnantajien kesken. TEL-laskuperustekorko - työeläkerahastojen minimituottovaatimus - pidettiin ennallaan 6,5 prosentissa. Työeläkelaitosten sijoitustuotot olivat lähes 13 mrd. mk ja rahoitusylijäämä - rahastojen kasvu - 19 mrd. mk (3,5 % BKT:sta). Edellisvuoden tapaan rahoitusylijäämä sijoitettiin pääosin valtion velkakirjoihin. Työeläkevarojen takaisinlainaus yrityksille on viime vuosina ollut vaatimatonta heikon luotonkysynnän takia. Työeläkerahastojen sijoitusten painopisteen siirtyminen valtion velkakirjoihin pienensi julkisen talouden EMU-velkaa vuosina 1993-1995 yhteensä 54 mrd. mk (10 % vuoden 1995 BKT:sta).

Vuoden 1996 alussa tuli voimaan työeläkejärjestelmien kokonaisuudistus. Vanhuuseläkkeiden indeksitarkistuksissa siirryttiin käyttämään indeksiä, jossa ansiotasoindeksin paino alennettiin 20 prosenttiin ja kuluttajahintaindeksin paino nostettiin 80 prosenttiin. Eläkeläisiin, joiden ikä on alle 65 vuotta, sovelletaan yhä vanhaa "puoliväli-indeksiä", jossa ansiotaso- ja kuluttajahintaindeksillä on yhtä suuri paino. Lisäksi työkyvyttömyyseläkkeiden ns. tulevan ajan oikeutta kavennettiin ja eläkepalkan laskennassa siirryttiin käyttämään työsuhteen kymmenen viimeisen vuoden ansioita aiemman neljän viimeisen vuoden asemasta. Pitkällä aikavälillä uudistuksen arvioidaan vähentävän työeläkemenoja lähes kymmeneksellä.

Kuvio 38.

Vuonna 1996 työeläkelaitosten maksamien etuuksien arvioidaan lisääntyvän 7 %; työeläkkeiden keskimääräinen indeksikorotus on 2 %. Eläkemenoja kasvattaa Kuntien eläkevakuutuksen kuntien luottamushenkilöille maksama noin 1 mrd. markan kertakorvaus luottamustoimista syntyneen eläkeoikeuden perusteella. Työeläkelaitosten maksutulot kasvavat 10 %, eli selvästi nopeammin kuin eläkemenot. Maksutuloja lisää TEL-maksun korotus 0,5 prosenttiyksiköllä sekä palkkasumman myönteinen kehitys. Työeläkerahastojen minimituottovaatimusta alennettiin 0,5 prosenttiyksiköllä 6,0 prosenttiin 1.4.1996 alkaen. Työeläkelaitosten rahoitusylijäämä on 20 mrd. mk (3,5 % BKT:sta). Edellisvuosien tapaan valtaosa rahoitusylijäämästä sijoitetaan valtion velkakirjoihin.

Vuonna 1997 työeläkemenot kasvavat 2½ %, keskimääräinen indeksikorotus on 1½ %. TEL-maksu pysyy likimain ennallaan edellyttäen, ettei korkoa - rahastojen minimituottovaatimusta - muuteta. Työeläkelaitosten valtiolta ja työttömyyskassojen keskuskassalta saamien tulonsiirtojen arvioidaan supistuvan yhteensä 0,5 mrd. mk. Valtion maksusosuutta maatalousyrittäjien eläkkeisiin pienentää maatalousyrittäjille myönnettyjen eläkemaksualennusten asteittainen vähentäminen. Työeläkelaitosten saamaa ns. työeläkelisän muodossa tapahtuvaa tulonsiirtoa työttömyysturvajärjestelmältä pienentää ansiosidonnaisen työttömyysturvan piirissä olevien työttömien lukumäärän lasku. Työeläkelisällä rahoitetaan työttömyysajalta karttuva eläkeoikeus, johon ovat oikeutettuja ansiosidonnaista työttömyysturvaa saavat työttömät. Työeläkelisä rahoitetaan osalla työttömyysvakuutusmaksua, jonka työttömyyskassojen keskuskassa siirtää työeläkejärjestelmälle.

Vuonna 1997 työeläkelaitosten rahoitusylijäämä nousee 22 mrd. markkaan, mikä on 3,7 % BKT:sta.

Julkisyhteisöt

Vuonna 1995 julkisen sektorin nettoluotonotto supistui runsaaseen 5 prosenttiin suhteessa kansantuotteeseen. Julkisten menojen säästöohjelmien vaikutus oli jo selvästi nähtävissä, ja lisäksi rahoitusalijäämää on pienentänyt suotuisan talouskasvun tuoma tulojen kasvu. Julkisen talouden voimakkaampaa vahvistumista jarruttivat kahdet veronpalautukset ja Euroopan unioniin liittymisestä aiheutuneet, osin tilapäiset valtion lisäkustannukset ja verotulojen vähennykset. Menojen suhde kansantuotteeseen kääntyi laskuun, ja veroastekin aleni prosenttiyksiköllä 46½ prosenttiin. Julkisyhteisöjen maksamien tulonsiirtojen supistuminen johti kuitenkin nettoveroasteen nousuun prosenttiyksiköllä eli 19 prosenttiin. Veroasteisiin sisältyi Euroopan unionin saamia veroja 0,2 prosenttiyksikköä. Valtion rahoitusalijäämä pysyi suurena, 10 prosentin tienoilla. Ensimmäisen EU-jäsenyysvuoden lopussa ns. EMU-velka oli hieman alle lähentymiskriteerin mukaisen 60 prosentin enimmäisrajan.

Vuonna 1996 julkisen sektorin tulot lisääntyvät edelleen verrattain nopeasti. Prosentteina mitattua nousua lisää kuitenkin, talouskasvun ohella, erityisesti valtion taloudessa poikkeustekijöiden alentama vertailutaso. Veroaste nousee 2 prosenttiyksikköä ja on 48½ %, nettoveroaste nousee enemmän ja on 21½ %. Menoaste (menot/BKT) alenee edelleen hieman mm. säästöjen ansiosta.

Julkisen sektorin tasapaino saavuttanee v. 1996 EMU-kriteerin vaatimuksen, sillä nettoluotonoton arvioidaan olevan hieman alle 3 % suhteessa kansantuotteeseen. Valtion rahoitusalijäämä pienenee selvästi, ja kuntien asema pysyy hyvänä. Sosiaaliturvarahastojen rahoitusylijäämä on 3,3 % BKT:sta. Julkisen sektorin EMU-velka nousee vuoden 1996 lopussa arviolta 62 prosenttiin kansantuotteeseen suhteutettuna.

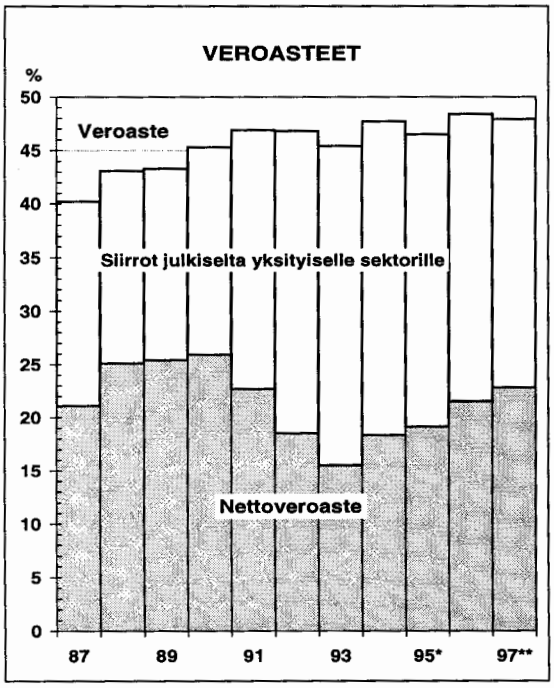
Vuonna 1997 vahva talouskasvu tuo lisää tuloja myös julkiselle sektorille. Valtion välittömän verotuksen helpotukset korvautuvat pääosin välillisten verojen lisätuotoilla. Ve-

roaste laskee puoli prosenttiyksikköä ja on 48 %, mutta maksettavien tulonsiirtojen supistuessa nettoveroaste nousee puolitoista prosenttiyksikköä ja on 23 %. Menojen suhde kansantuotteeseen alenee 2½ prosenttiyksikköä, eurooppalaiselle keskitasolle. Valtion talous vahvistuu selvästi, mutta kuntien rahoitustasapaino heikkenee lievästi mm. vilkkaan investointitoiminnan ja verotulojen kasvun hidastumisen vuoksi. Koko julkisen sektorin EMU-alijäämä (nettoluotonotto) supistuu 1½ prosenttiin kansantuotteesta.

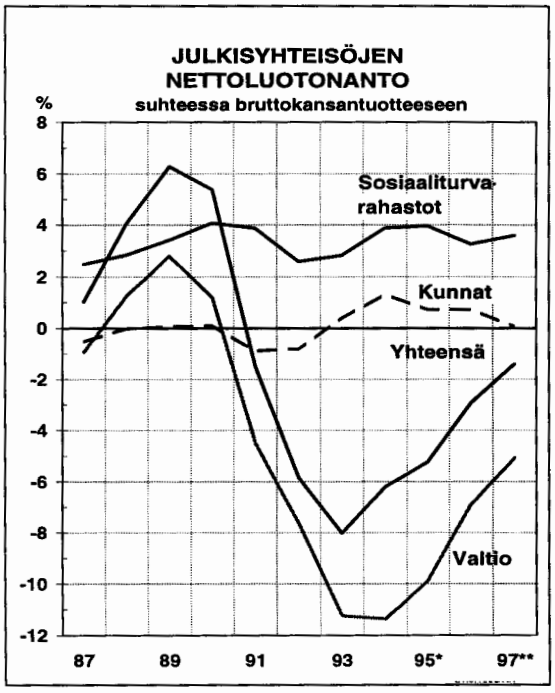
Julkisyhteisöjen EMU-velka (keskinäisistä veloista puhdistettu bruttovelka) supistuu kokonaistuotantoon suhteutettuna yhdellä prosenttiyksiköllä 61 prosenttiin. Arviossa on oletettu, että työeläkerahastot sijoittavat valtion velkapapereihin 15 mrd. mk eli selvästi vähemmän kuin parina viime vuotena. Eläkelaitosten nettolainauksen kasvu valtiolle vastaisi tällöin noin kolmea neljäsosaa TEL-sektorin arvioidusta ylijäämästä.

Eräs tapa arvioida julkisyhteisöjen vaikutusta talouteen on seurata suhteellisen rahoitusjäämän (nettoluotonanto/BKT) muutoksia vuodesta toiseen. Julkisen sektorin voidaan sanoa lisäävän kysyntää, kun suhteellinen alijäämä on suurempi tai ylijäämä pienempi kuin edellisenä vuonna. Näkökulma on kapea, eikä ota huomioon mm. tulojen ja menojen rakenteessa tai samanaikaisesti tasoissa tapahtuvia muutoksia. Nettoluotonannon muutoksilla tarkasteltu viisi vuotta kysyntää lisännyt finanssipolitiikka kääntyi säästötoimien ja tuotannon kasvun nopeuduttua kysyntää rajoittavaksi varsinaisesti v. 1995. Vuoden 1994 supistuminen aiheutui veronpalautusten ajoittumisesta. Kysyntää rajoittava suuntaus jatkuu vuosina 1996 ja 1997 ja on pääosin seurausta valtion toimista.

Kuvio 39.

Kuvio 40.

36. Julkisyhteisöjen talous

	1993	1994	1995*	1996**	1997**
	prosenttia bruttokansantuotteesta				
Omaisuus- ja yrittäjätulot	5,8	4,6	4,8	4,8	4,6
korot	4,9	3,9	4,1	3,9	3,8
Välittömät verot	15,5	17,2	17,3	18,8	18,5
Välilliset verot, pakolliset maksut ja sakot	15,4	15,1	14,2	15,3	15,4
Sosiaalivakuutusmaksut	15,1	16,0	15,3	14,6	14,2
työnantajat	10,6	10,7	10,6	10,2	10,1
vakuutetut	4,5	5,3	4,7	4,4	4,2
Muut tulot	0,6	0,4	1,4	1,4	1,2
Tulot	52,3	53,3	53,0	54,9	53,8
Kulutusmenot	23,3	22,4	21,8	21,7	21,0
Tukipalkkiot	3,4	3,1	2,7	2,8	2,5
Sosiaalivakuutusetuudet	19,3	18,5	17,4	17,3	16,4
Sosiaaliavustukset	5,9	6,6	6,3	5,8	5,4
Muut tulonsiirrot	2,3	2,0	2,6	2,8	2,5
ulkomaille	0,5	0,4	1,1	1,2	1,3
Korot	4,6	5,1	5,4	5,9	5,8
Menot	58,9	57,8	56,2	56,4	53,7
Säästö	-6,6	-4,5	-3,3	-1,5	0,1
Poistot ja pääomansiirrot, netto	1,4	1,3	0,9	1,4	1,4
Pääoman bruttomuodostus (1)	2,9	3,0	2,9	2,7	2,9
Rahoitusylijäämä (netto-luotonanto) (+)	-8,0	-6,2	-5,2	-2,9	-1,4
Menot (2)	61,9	61,0	59,8	59,4	56,8

(1) Ilman yleisöä palvelevien julkisten liikelaitosten pääoman bruttomuodostusta.
Ml. maanostot ja varastojen muutos.
(2) Ml. pääoman bruttomuodostus ja pääomansiirrot, netto.

37. Julkinen kulutus, investoinnit ja tulonsiirrot yksityiselle sektorille

	Kulutus		Investoinnit		Tulonsiirrot(1)	Yhteensä
	valtio	kunnat	valtio	kunnat		
	määrän muutos, prosenttia					
1992	3,6	-4,6	5,5	-11,9	11,4	4,2
1993	-6,0	-5,2	-13,8	-22,4	1,8	-2,4
1994	2,7	-1,7	3,7	-4,2	2,3	1,3
1995*	-0,9	2,6	-7,5	-1,9	1,8	1,2
1996**	1 1/2	2	1	5	2 1/2	2
1997**	-2	1 1/2	2	20	-3	-1

(1) Deflatoitu kuluttajahintaindeksillä.

38. Finanssipolitiikan kysyntäsysäys

	1993	1994	1995*	1996**	1997**
	prosenttia bruttokansantuotteesta				
Julkisyhteisöt	2,2	-1,8	-1,0	-2 1/2	-1 1/2
valtio	3,6	0,1	-1,5	-3	-2
kunnat	-1,2	-0,9	0,6	0	1/2
työeläkelaitokset	-0,1	0,3	-0,4	0	0
muut sosiaaliturvarahastot	-0,1	-1,4	0,3	1	0
Veronpalautusoikaistu					
Julkisyhteisöt	0,7	0,2	-2,2	-1 1/2	-1 1/2
valtio	1,8	1,7	-2,3	-2 1/2	-2
kunnat	-1,0	-0,5	0,3	0	1/2
työeläkelaitokset	-0,1	0,3	-0,4	0	0
muut sosiaaliturvarahastot	0,0	-1,3	0,2	1	0

Nettoluotonannon muutoksista laskettuna. Positiivinen luku merkitsee nettoluotonannon suhteellista kasvua edelliseen vuoteen verrattuna.

Valtiontalous ja talousarvioesitys vuodelle 1997

Vuonna 1995 valtiontalouden verotulot kasvoivat 4 %, mutta sekalaiset ja korkotulot yhteensä nousivat lähes puolitoistakertaisiksi. Tämän seurauksena kassatulot ilman lainanottoa lisääntyivät 12,2 % ja olivat 152,5 mrd. mk. Kun menot samanaikaisesti lisääntyivät 5,3 % eli 211,4 mrd. markkaan, nettorahoitustarve supistui 5,9 mrd. markalla ja oli 58,9 mrd. mk.

Vuonna 1996 valtiontalouden verotulojen arvioidaan mm. matalan vertailutason vuoksi kasvavan 14 %, mutta kun muut tulot jäävät viimevuotiselle tasolle, valtiontalouden tulojen kasvu ilman lainanottoa on 10½ %. Tuloja ilman lainanottoa arvioidaan kertyvän 168 mrd. mk. Valtiontalouden menot pienenevät hieman reaalisesti säästö-jen ja pankkituen vähenemisen ansiosta, ja ovat noin 213 mrd. mk. Valtiontalouden nettorahoitustarve supistuu selvästi edellisestä vuodesta ja on 44½ mrd. mk.

Vuonna 1997 budjettitalouden tulot ilman lainanottoa lisääntyvät kuluvan vuoden varsinaisesta talousarviosta ensi vuoden talousarvioesityksen mukaan vain 2½ % ja ovat 162 mrd. mk. Kasvua pienentää 2½ prosenttiyksiköllä eräiden korkotulojen ja emissiovoittojen siirtäminen menopuolelle vähentämään vastaavia korkomenoja. Kuluvan vuoden budjettitalouden arvioituihin kassatuloihin verrattuna kasvua on prosentti. Lopullinen verotus valmistuu ja veronpalautukset maksetaan ajallaan vuoden 1997 lopulla. Tuloverokertymää vähentää 4 prosentin suuruinen inflaatiotarkistus ja tulovero-

asteikon rajaveroasteiden alentaminen prosenttiyksiköllä sekä tulonhankkimisvähennyksen korottaminen 1 500 markasta 1 800 markkaan. Toisaalta työntekijän työeläkemaksun korottaminen 0,1 prosenttiyksiköllä pienentää vähennyskelpoisuuden vuoksi tuloverokertymää hieman. Näiden perustemuutosten arvioidaan vähentävän tuloverokertymää yhteensä 3,5 mrd. mk. Vuonna 1997 veronsaajien välisiä jakosuhteita muutetaan vastaamaan paremmin lopullisen verotuksen mukaisia maksuunpanosuhteita, jolloin veronsaajien väliset takaisinperinnät ja palautukset vähenevät olennaisesti. Tämä lisää valtion tuloveron tuottoa v. 1997 kertaluonteisesti 1,4 mrd. mk.

Arvonlisäverotuksessa elintarvikkeiden verokanta on 17 % myös v. 1997. Vuonna 1997 ohjataan arvonlisäverokertymästä 2,4 mrd. mk suoraan Kansaneläkelaitokselle kuten kuluvanakin vuonna. Energian käytön verotusta lisätään siten, että kokonaisverotulot kasvavat 1,1 mrd. mk. Kiinteistön luovutusten ja arvopapereiden leimaverotuksen tilalle tulee 4 prosentin ja 1,6 prosentin suuruinen varainsiirtovero. Ajoneuvoveron kantotapa uudistetaan. Kaatopaikalle toimitetusta jätteestä peritään jäteveroa 90 mk tonnilta ja veroa arvioidaan kertyvän 300 milj. mk. Vuodeksi 1997 esitetyt veroperuste- ja jako-osuusmuutokset vähentävät budjettitalouden kassatuloja nettomääräisesti

39. Budjettitalouden ja valtiontalouden tasapaino

	1993	1994	1995	1996**	1997 TAE
	miljoonaa markkaa				
BUDJETTITALOUS					
Tulot ilman rahoitustaloustoimia	127 566	128 163	143 076	159 250	161 289
Menot ilman rahoitustaloustoimia	181 600	183 117	194 965	198 365	189 862
Tuloylijäämä (+)	**-54 035**	**-54 954**	**-51 889**	**-39 115**	**-28 573**
Finanssisijoitukset, netto (-)	-4 340	-8 557	-9 041	-6 470	- 236
Nettorahoitustarve (-)	**-58 375**	**-63 510**	**-60 931**	**-45 585**	**-28 809**
RAHASTOTALOUS					
Tulot ilman rahoitustaloustoimia	16 821	12 524	13 739	14 205	12 962
Menot ilman rahoitustaloustoimia	11 428	11 847	11 935	12 580	12 251
Tuloylijäämä (+)	**5 395**	**- 677**	**1 805**	**1 625**	**711**
Finanssisijoitukset, netto (-)	-8 046	-2 024	200	- 780	-1 357
Nettorahoitustarve (-)	**-2 653**	**-1 347**	**2 005**	**845**	**- 646**
VALTIONTALOUS(1)					
Tulot ilman rahoitustaloustoimia	129 229	128 596	144 550	160 460	162 325
Menot ilman rahoitustaloustoimia	177 870	182 873	194 635	197 950	190 187
Tuloylijäämä (+)	**-48 641**	**-54 277**	**-50 085**	**-37 490**	**-27 862**
Finanssisijoitukset, netto (-)	-12 386	-10 580	-8 842	-7 250	-1 593
Nettorahoitustarve (-)	**-61 028**	**-64 857**	**-58 926**	**-44 740**	**-29 455**

(1) Budjettitalouden ja rahastojen tuloja (ja vastaavasti menoja) ei voida sellaisinaan laskea yhteen keskinäisten siirtojen vuoksi.

0,8 mrd. mk. Tuloihin sisältyy 6,0 mrd. mk siirtoa valtion eläkerahastosta.

Finanssipolitiikan tärkein lähiajan tavoite on budjettialijäämän pienentäminen ja valtion velkaantumiskierteen katkaiseminen. Budjettiesityksen menotaloutta mitoitettaessa on otettu huomioon hallitusohjelmassa ja vuoden 1996 budjetin valmistelun yhteydessä sekä vuoden 1996 alkupuolella tehdyt uudet päätökset. Kaiken kaikkiaan talousarvioesitykseen sisältyvät toimenpiteet supistavat valtion menoja yhteensä arviolta 6 mrd. markalla jo aiemmin tehtyjen säästöjen lisäksi. Talousarvioesitykseen sisältyy lisäksi eräiden tulojen ja määrärahojen nettoutuksia, jotka alentavat talousarvion loppusummaa lähes 5 mrd. markalla. Talousarvioesityksen menojen summa on 191 mrd. mk (liitetaulu 22). Se vastaa varsin tarkoin kehystavoitteita, kun em. budjettiteknisten nettoutusten vaikutus otetaan huomioon. Vertailukelpoisin perustein ilmaistuna, myös pankkituki pois luettuna, budjettiesityksen menot supistuvat vuoden 1996 arvioiduista kassamenoista 3 % ja hintatason nousu huomioon otettuna 5 %.

Tärkeimmät menojen säästökohteet talousarvioesityksessä ovat seuraavat:

- kuntien valtionavut 2,5 mrd. mk
- työttömyysturvamenot 0,5 mrd. mk
- eräiden etuuksien indeksitarkistuksista luopuminen 0,4 mrd. mk
- elinkeinotuet 0,5 mrd. mk
- aikuisten hammashuolto 0,4 mrd. mk
- ammatillinen aikuiskoulutus 0,3 mrd. mk.

Lisäksi mm. hallintomenoja vähennetään eräillä hallinnonaloilla, ja kehitysyhteistyömenojen kasvua rajoitetaan.

Valtion kulutusmenot pienenevät esityksen mukaan nimellisesti hieman. Puolustusvoimien materiaalihankintojen menot kasvavat ajoitussyistä lähes viidenneksen. Eläkemenot kasvavat myös reaalisesti hieman. Muut kulutusmenot sen sijaan vähentynevät. Valtion työvoimakustannusten nousu jää pieneksi, sillä henkilöstö supistuu edelleen, vaikka toisaalta ansiot kohoavat tehtyjen palkkaratkaisujen vuoksi pari prosenttia.

Talousarvioesityksen mukaiset siirtomenot ovat kiinteähintaisina noin 7 % pienemmät kuin tänä vuonna. Kuntien valtionavut, elinkeinotuki ja kotitalouksien etuudet pienevät selvästi säästöjen ja osin myös talouskasvun ansiosta. Valtionosuudet Kelalle kasvavat lähinnä rahoitusjärjestelyjen vuoksi (kansaneläkeläisten asumistuki ja kuntien sosiaaliturvamaksujen alennukset) jonkin verran; myös siirrot ulkomaille kasvavat EU-maksujen vuoksi.

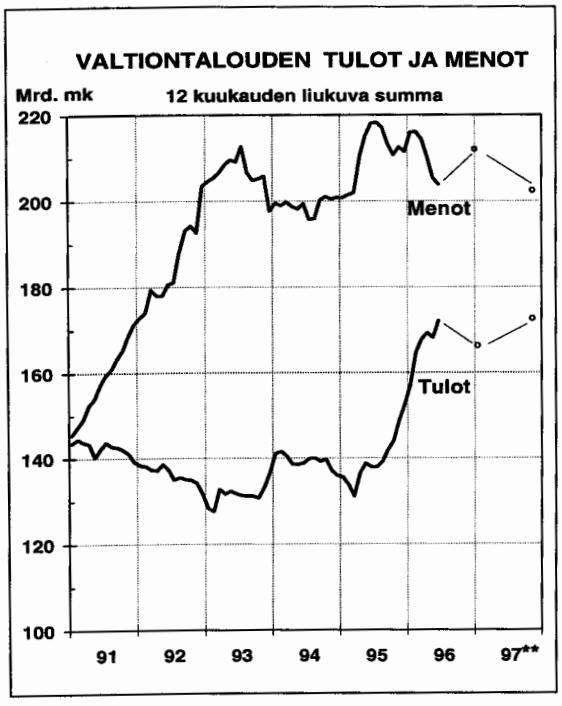
Valtion sijoitusmenot vähenevät tuntuvasti. Talonrakennusinvestoinnit kuitenkin kasvavat työllisyysohjelman mukaisten lisähankkeiden vuoksi. Finanssisijoitukset supistuvat murto-osaan, sillä talousarvioon ei sisälly pankkitukea; v. 1996 tukea arvioidaan maksettavan 4 mrd. mk.

Talousarvioesityksen mukaiset valtionvelan korkomenot pienenevät 7 %, mikä kuitenkin aiheutuu nettoutuksesta. Ilman nettoutusta korkomenot kasvavat noin 8 %, selvästi hitaammin kuin viime vuosina. Sekä pitkät että lyhyet korot ovat alentuneet erityisesti v. 1996; v. 1997 niiden oletetaan pysyvän ennallaan.

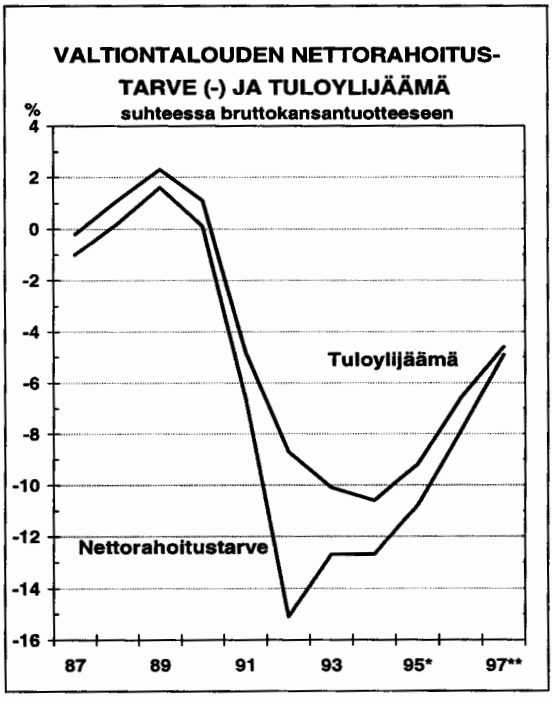
Budjettitalouden nettorahoitustarve (ja lainanottotarve) on esityksen mukaan 29 mrd. mk. Valtion rahastot ovat lievästi ali-

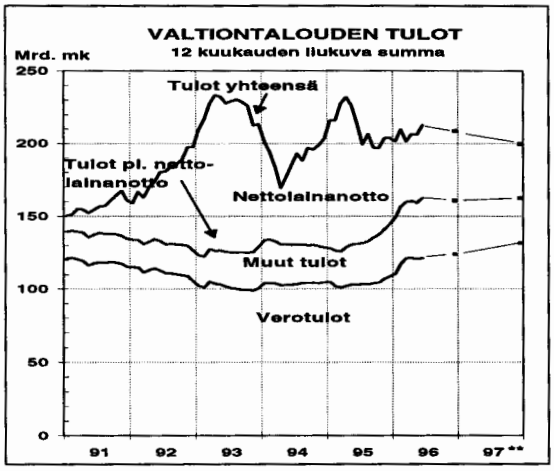
jäämäisiä, mutta eivät aiheuta lainanottotarvetta. Talousarvioesityksen velanotolla valtiontalouden velka on vuoden 1997 lopussa noin 432 mrd. mk; se vastaa 72 prosenttia kansantuotteesta. Velkaantuneisuus, velan suhde bruttokansantuotteeseen prosentteina, nousee enää noin yhden prosenttiyksikön vuodesta 1996. Velkaantuneisuuden voidaan arvioida vähentyvän hieman v. 1998.

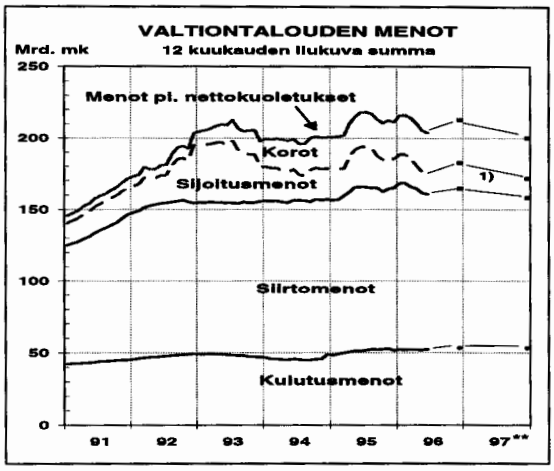
Kuvio 41.

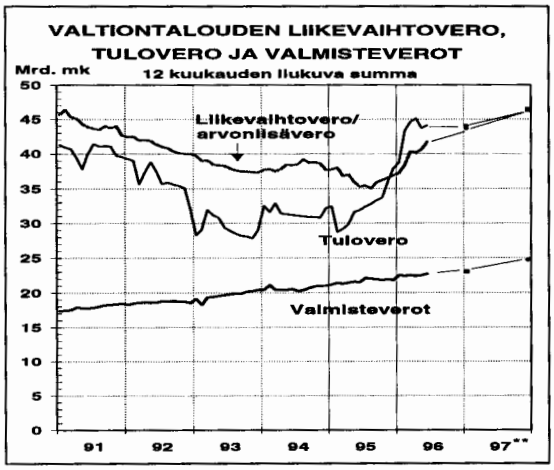

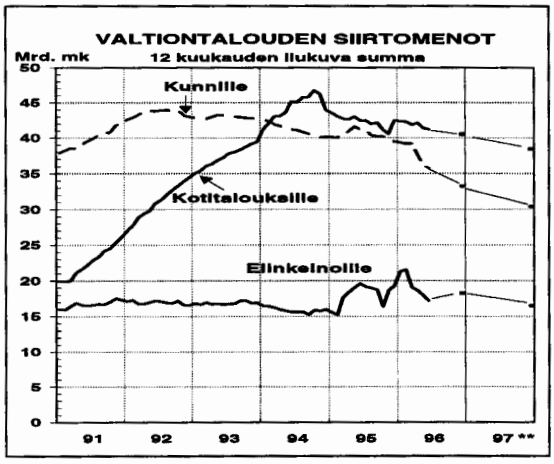
Kuvio 42.

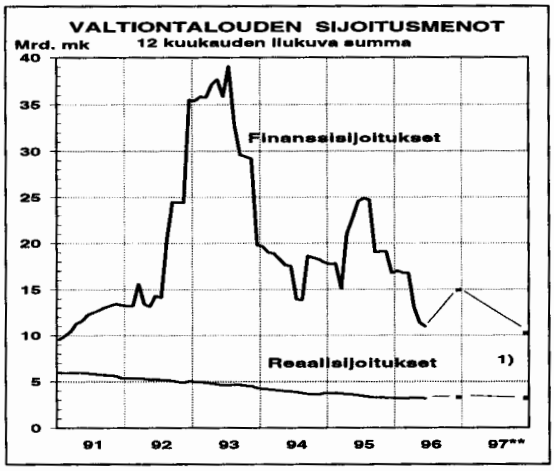

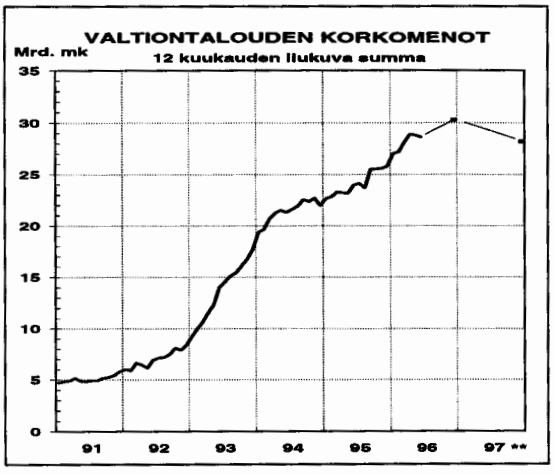

1) Vuosi 1996 ei sisällä pankkitukea.

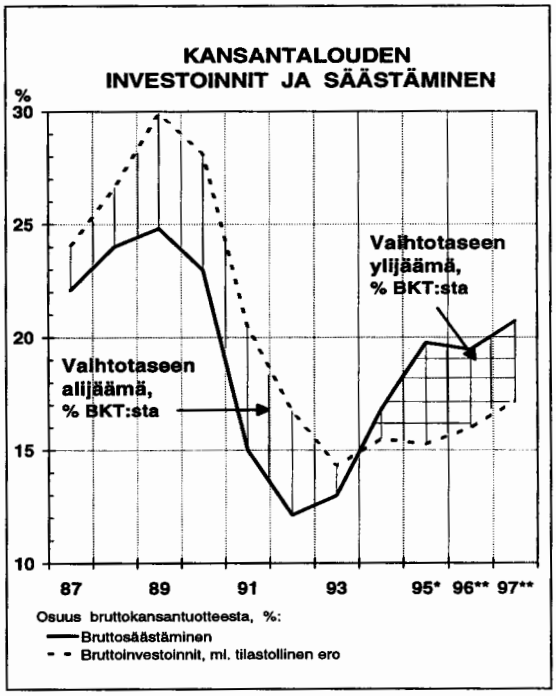
11 Rahoitustasapaino ja rahoitusmarkkinat

Kansantalouden ulkoinen tasapaino vahvistui tuntuvasti v. 1995, ja sama tahti on jatkunut tänä vuonna. Vuoden alkupuoliskolla vaihtotaseen ylijäämä nousi 9 mrd. markkaan, kuten vuotta aiemmin. Edellisvuoden tapaan yksityinen sektori on vähentänyt ulkomaista velkaantumistaan, ja valtion ulkomainen nettolainanotto jää vähäiseksi. Investointien lievä elpyminen v. 1995 ei juurikaan lisännyt luottojen kysyntää, ja vaihtoehtoisten sijoituskohteiden puute on pitänyt kiinnostuksen valtion lainapapereihin suurena.

Kansantalouden rahoitustasapainolle on jo usean vuoden ajan on ollut ominaista mittava valtiontalouden alijäämä ja suuri yksityisen sektorin ylijäämä. Tilanne ei ratkaisevasti muutu tänä vuonna. Investointien vauhdittuminen vähentää kotitalouksien ja etenkin yritysten rahoitusylijäämää. Myös ensi vuonna säästäminen on investointeja suurempaa, ja vaihtotase on edelleen selvästi ylijäämäinen. Sektoreittainen tilanne tasapainottuu enemmän kuin v. 1996, kun valtiontalouden alijäämän supistuminen kaventaa vallitsevaa epäsuhtaa.

Tuotannon kasvun hidastuminen Euroopassa vuoden 1995 jälkipuoliskolla aikaansai häiriöitä rahoitusmarkkinoilla. Rahaliiton kolmannen vaiheen toteutumista kohtaan tunnetun luottamuksen vahvistamiseksi finanssipolitiikkaa on kiristetty tai aiotaan kiristää useissa maissa. Samanaikaisesti on korkoja voitu yleisesti alentaa.

Kuvio 43.

Kehitys kotimaisilla rahoitusmarkkinoilla on noudatellut eurooppalaista linjaa. Kun epäilykset inflaation kiihtymisestä maltillisen tulosopimuksen ja tuotannon kasvun hidastumisen myötä väistyivät, korkoja on voitu laskea useaan kertaan vuoden 1995 lokakuusta lähtien. Syyskuun alkuun mennessä huutokauppakorko aleni 6 prosentista 3,25 prosenttiin. Korkoero Saksan markkaan nähden oli elokuussa 1996 lyhyissä koroissa noin 1/4 ja pitkissä koroissa runsas ½ prosenttiyksikköä.

Metsäteollisuudet vientiongelmat ja talouskasvun hidastuminen heikensivät väliaikaisesti markan arvoa keväällä. Tuotannon kasvun nopeutuminen ja muut myönteiset talousuutiset ovat kesän aikana uudelleen vahvistaneet markkaa.

Mitkään tekijät eivät nyt viittaa siihen, että kansainvälisillä rahoitus- ja valuuttamarkkinoilla tapahtuisi äkillisiä tai jyrkkiä muutoksia ennustejaksolla. Markkinatalousmaiden inflaatio on hallinnassa, joskin pitkän korkeasuhdanteen myötä kapasiteetin ja työvoiman käyttöasteet ovat Yhdysvalloissa nousseet korkeiksi, mikä yhdessä vauhdikkaan tuotannon kasvun kanssa on herättänyt pelkoja hintojen nousun nopeutumisesta. Euroopassa näitä ongelmia ei ole; jos inflaatio pysyy hitaana ja kysynnän kasvu takeltelee, lyhyitä korkoja voitaneen edelleen jonkin verran laskea.

Kuluttajien luottamuksen vahvistuminen ja korkojen aleneminen ovat näkyneet luottojen kysynnän voimistumisena kotimaassa. Uusia luottoja, etenkin asuntoluottoja, on vuoden alkupuoliskolla myönnetty selvästi enemmän kuin vuotta aiemmin. Myös yritykset ovat lisänneet luottojen kysyntää. Rahan kysynnän kasvun seurauksena pankkien luottokanta yleisölle on vuodenvaihteen jälkeen pysynyt suunnilleen ennallaan, mutta on edelleen selvästi pienempi kuin vuotta aiemmin.

Mahdollisuus tehdä 24 kuukauden verottomia talletuksia päättyi vuoden 1995 lopussa. Kolmen vuoden verottomia talletuksia ei ole saanut tehdä vuoden 1993 jälkeen. Tähän mennessä vapautuneista talletuksista pääosa on siirtynyt käyttelytileille odottamaan uutta sijoituspäätöstä. Voimakasta siirtymää pankkitalletuksista muualle ei liene odotettavissa, vaikka sijoi-

Kuvio 44.

tukset ja kiinnostus sijoittaa valtion velkakirjoihin ja talletuksia paremmin tuottaviin sijoitusasuntoihin onkin lisääntynyt.

Anto- ja ottolainauksen korkoero on selvästi supistunut, osin pankkien keskinäisen kilpailun ja osin talletuskorkojen luottokorkoja hitaamman alenemisen takia. Toimialajärjestelyt, toiminnan saneeraaminen, säästötoimet ja luoton kysynnän lisääntyminen sekä näköpiirissä oleva luottokannan kasvu alkavat kuitenkin vähitellen parantaa pankkien kannattavuutta. Pankkisektorin myönteistä suuntausta tukee myös järjestämättömien luottojen määrän väheneminen. Luottotappiot ovat palautumassa normaalille 1 prosentin tasolle. Tähänastiset tulosparannukset ovat osittain seurausta satunnaisista tuotoista, ja esim. Pohjoismaiden muihin pankkeihin verrattuna toipuminen pankki-

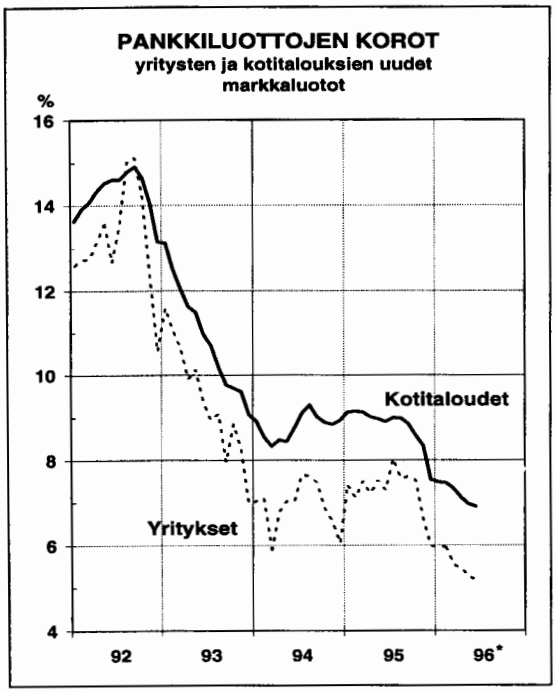
kriisistä on ollut verkkaista. Pankkien rasitteena on edelleen mittava ja varsin huonosti tuottava omaisuusmassa, josta irtaantuminen kestää useita vuosia.

Julkista pankkitukea on tähän mennessä myönnetty 86,5 mrd. mk; tästä takauksien osuus on 31,8 mrd. mk. Vuoteen 2000 mennessä nettomääräisiä palautuksia, joiden määrään vaikuttaa merkittävästi kiinteistömarkkinoiden ja korkojen kehitys, saataneen 15-20 mrd. mk, jolloin lopullisiksi menetyksiksi ja epävarmoiksi saataviksi näyttäisi jäävän 45-50 mrd. mk.

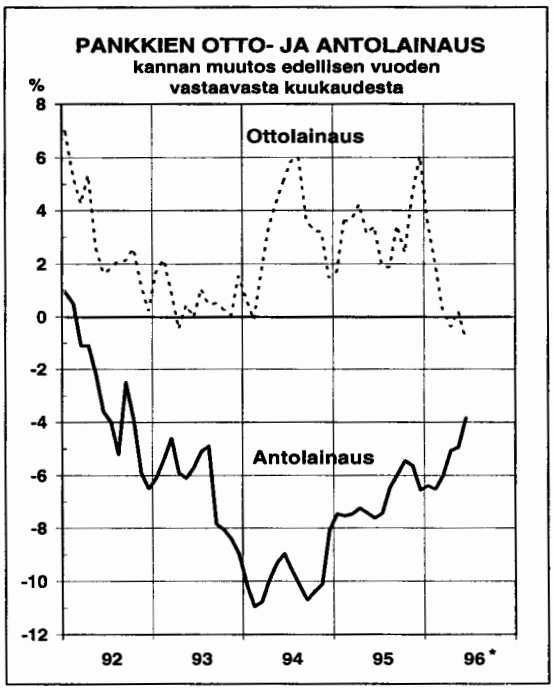
Pörssikurssit kääntyivät keväällä 1995 pitkien korkojen laskun myötä nousuun, joka päättyi syksyllä, kun odotukset talouskasvun jatkumisesta alkoivat hiipua. Suhdannenäkymien paraneminen on vauhdittanut uutta kurssinousua toukokuusta 1996 lähtien, ja korkojen alhaisuus pitänee yllä kiinnostusta osakesijoituksiin jatkossakin.

Osakevaihto saavutti viime vuonna jälleen uuden ennätyksen. Vaihdosta liki puolet kohdistui yhden yhtiön osakkeisiin. Uuden riskipääoman hankinnasta pörssiyhtiöt eivät olleet erityisen kiinnostuneita, osin siksi, että parin edellisen vuoden osakeannit olivat erittäin suuret. Toisaalta myös erittäin hyvä kannattavuus vähensi ulkoisen rahoituksen tarvetta. Yhteensä pörssiyhtiöt hakivat uutta riskipääomaa 2,3 mrd. mk. Lisäksi uusien pörssiyhtiöiden listautuminen tuotti yli 2 mrd. mk.

Kuvio 45.

Kuvio 46.

40. Säästäminen sektoreittain

	1993	1994	1995*	1996**	1997**
	prosenttia bruttokansantuotteesta				
Nettosäästäminen	-4,4	0,0	3,8	3,8	5,6
kotitaloudet	4,8	1,6	3,5	3,1	2,8
yritykset	-1,4	3,9	4,5	3,1	3,5
rahoituslaitokset	0,5	0,6	0,6	0,7	0,7
voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	-1,7	-1,6	-1,6	-1,5	-1,5
julkisyhteisöt	-6,6	-4,5	-3,3	-1,5	0,1
Kiinteän pääoman kuluminen	17,4	16,8	16,0	15,7	15,2
Bruttosäästäminen	13,0	16,8	19,8	19,5	20,7

41. Kansantalouden rahoitustasapaino

	1993	1994	1995*	1996**	1997**
	prosenttia bruttokansantuotteesta				
Bruttoinvestoinnit(1)	14,3	15,5	15,3	16,0	17,2
kotitaloudet	3,4	2,7	3,1	3,0	3,2
yritykset	6,2	8,1	8,7	9,6	10,5
rahoituslaitokset	-0,3	0,3	0,1	0,1	0,1
voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	1,9	1,8	1,7	1,7	1,6
julkisyhteisöt	2,8	3,0	2,9	2,7	2,9
Bruttosäästäminen(2)	13,0	16,8	19,8	19,5	20,7
kotitaloudet	8,5	5,1	7,1	6,5	6,1
yritykset	8,6	13,7	13,8	11,7	11,7
rahoituslaitokset	0,8	0,8	0,9	1,0	1,0
voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	0,2	0,4	0,4	0,5	0,5
julkisyhteisöt	-5,2	-3,2	-2,4	-0,2	1,5
Rahoitusylijäämä = vaihtotaseen ylijäämä	-1,3	1,3	4,5	3,5	3,5
kotitaloudet	5,1	2,4	4,0	3,5	3,0
yritykset	2,5	5,6	5,0	2,1	1,1
rahoituslaitokset	1,1	0,5	0,8	0,9	0,9
voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	-1,6	-1,4	-1,3	-1,2	-1,1
julkisyhteisöt	-8,0	-6,2	-5,2	-2,9	-1,4
Tilastollinen ero(3)	0,3	-0,4	-1,2	-1,1	-1,1

(1) Kiinteän pääoman bruttomuodostus ja varastojen lisäys sekä maanostot, netto.
(2) Ml. pääomansiirrot, netto.
(3) Kysynnän ja tarjonnan taseeseen sisältyvä tilastollinen ero, sisältyy bruttoinvestointeihin.

Taloudellisia tapahtumia 1.1.1995 - 3.9.1996

1995

1.1.

Suomi liittyi **Euroopan unionin jäseneksi** ja samalla erosi EFTA:sta.

Euroopan unionin ulkopuolelta Suomeen tuotavien tavaroiden **tullit** voivat olla unionin tullitariffia korkeammat kolmen vuoden ajan, kuitenkin vaiheittain alenevina.

Suomi liittyi EU-maiden keskuspankkien väliseen valuuttajärjestelmään (EMS, European Monetary System) ja lyhyen aikavälin rahoitustuen järjestelyyn (STMS, Short-Term Monetary Support). EMS:iin liittyminen ei aiheuta muutoksia valuuttakurssijärjestelmään.

Työnantajan keskimääräinen **TEL-maksu** on 16,6 % ja LEL-maksu 17,8 % sekä YEL- ja MYEL-maksu 20,2 %. **Kuntien** keskimääräinen eläkemaksu kunnalliselle eläkelaitokselle on 20,3 % v. 1995 ja **valtion** eläkemaksu on 19,5 %. **Palkansaajien** eläkemaksu on 4 %.

Työnantajan työttömyysvakuutusmaksu v. 1995 on 2 % palkkasumman ensimmäisen viiden miljoonan markan osalta ja sen ylittävältä osalta 6,1 %. **Palvelussuhteessa olevien työttömyysvakuutusmaksu** on 1,87 % palkasta. Ansioon suhteutetun työttömyyspäivärahan rahoituksessa myös v. 1995 valtionosuus on 62,5 % ja keskuskassan osuus 32 %.

Yrittäjät saavat oikeuden **työttömyysturvan** peruspäivärahaan ja mahdollisuuden vakuuttaa itsensä yrittäjien työttömyyskassassa ansioon suhteutetun työttömyyspäivärahan saamiseksi. Yrittäjänä pidetään myös yrityksen omistajaa, jolla omistuksensa tai asemansa perusteella on määräysvalta yrityksessä.

Työntekijöiden ja työnantajien omavastuuosuutta lomautusajalta maksettaviin työttömyyspäivärahoihin jatkettiin vuodeksi 1995; lomautusmaksusta vapautettiin työnantajat, joiden palkkasumma ei ylitä miljoonaa markkaa.

Työnantajan kansaneläkemaksu on yksityisellä sektorilla yrityksen pääomavaltaisuudesta riippuen 2,40, 4,00 tai 4,90 % ja julkisella sektorilla 3,95 % sekä **sairausvakuutusmaksu** yksityisellä sektorilla 1,60 % ja julkisella sektorilla 2,85 % palkoista. **Vakuutetun kansaneläkevakuutusmaksu** on 0,55 penniä veroäyriltä ja se peritään myös 63 vuotta täyttäneiltä ja työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkeläisiltä. Vakuutetun sairausvakuutusmaksu on 1,90 penniä äyriltä 80 000 äyrin tuloon asti ja sen ylittävän tulon osalta 3,80 penniä äyriltä. **Eläketulosta** peritään lisäksi kansaneläkemaksua 1 penni ja sairausvakuutusmaksua 3 penniä äyriltä, korotus on kuitenkin enintään 4 % eläketulosta. **Kunnan osuus** lisäosien rahoitukseen on 1,55 penniä äyriltä. Valtio ei v. 1995 rahoita sairauspäivärahojen ja vanhempainrahojen kustannuksia. **Kansaneläkerahasto ja sairaus-**

vakuutusrahasto yhdistettiin siten, että yhteenlaskettujen varojen tulee olla vähintään 8 % kansaneläkevakuutuksen ja sairausvakuutuksen vuotuisista kokonaiskustannuksista. Valtio takaa edelleen rahastojen maksuvalmiuden.

Työeläkkeisiin ja muihin TEL-sidonnaisiin etuuksiin tehtiin vuoden alusta poikkeuksellinen indeksitarkistus, joka korottaa etuuksia noin 1,5 %. Vuoden 1996 alussa TEL-indeksipisteluku palautuu työntekijäin eläkelain mukaiselle tasolle. Myös niissä päivärahaperusteisissa etuuksissa, jotka lasketaan henkilön palkan perusteella, otetaan vuoden 1995 osalta huomioon työntekijäin työeläkemaksun ja työttömyysvakuutusmaksun 4,5 prosentin ansiotasoa alentava vaikutus.

Kansaneläkelain perusteella maksettaviin etuuksiin tehtiin indeksikorotus, joka vastaa vuoden 1993 lokakuusta vuoden 1994 lokakuuhun tapahtunutta elinkustannusten nousua eli arviolta kahta prosenttia. Väliaikainen laki koskee myös muita kansaneläkkeen määrään sidottuja etuuksia.

Indeksiehdon käytön rajoittaminen jatkuu; maanvuokrasopimuksissa indeksiehto sallitaan kuitenkin aiempaa laajemmin.

Kuntien yleisiin valtionosuuksiin tehtiin v. 1995 sama vähennys kuin v. 1994 ja lisäksi yleisen valtionosuuden keskimääräistä markkamäärää alennettiin 2,7 % eli 22 markkaa asukasta kohden.

Veroäyrin hinta nousi yhdeksässä kunnassa ja laski kahdeksassa kunnassa, keskimääräinen veroäyri v. 1995 on 17,53 p/äyri eli 0,01 p/äyri korkeampi kuin v. 1994.

Budjetin ulkopuolisen **maatalouden interventiorahaston** kautta Suomessa maksetaan EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukaisesti EU:n maatalouden tuki- ja ohjausrahastosta tuleva vientituki, interventiovarastoinnin ja yksityisen varastoinnin tuki sekä eräiden maataloustuotteiden hintojen alentamisesta Suomessa aiheutuvat menot, jotka yhteisö maksaa kokonaisuudessaan. EU:n rahoituksen maksatusviiveen takia interventiorahasto sai 1,5 mrd. markan lainanottovaltuudet.

Tuloverotuksessa vuosilta 1995-1999 saa **maatalouden tulosta** ylimääräisen vähennyksen, jos verovelvollisella on vuoden 1993 päättyessä ollut maatalouteen kohdistuvaa pitkäaikaista velkaa vähintään 280 000 mk. Vähennyksen enimmäismäärä on 50 % 280 000 mk ylittävästä velan määrästä, mitä pienentää yli miljoonan markan veronalainen, muu kuin maatalouden omaisuus. Verovuonna tehtävä vähennys on enintään 25 % vähennyksen enimmäismäärästä, kuitenkin enintään maatalouden jaettavan yritystulon määrä.

Sukupolvenvaihdoskaupoissa jätetään **lahjavero** maksuunpanematta, jos kauppahinta on enemmän kuin 50 % käyvästä arvosta.

Alkutuotevähennysjärjestelmästä luovutaan. Elintarvikkeiden **arvonlisäveroprosentti** on 12, mutta vuosina 1995-1997 sovelletaan 17 prosentin verokantaa. Tarjoilutoiminnassa ja henkilöstöruokalatoiminnassa arvonlisäveroprosentti on 22.

Verovapaan talletuksen tekeminen 24 kuukaudeksi on mahdollista vielä v. 1995.

Ajoneuvovero nousi 500 markasta 700 markkaan.

Ns. meklarilistalla noteerattavien **osakkeiden arvo** määrätään käyvän arvon perusteella, ja noteerattoman yhtiön osakkeen arvo perustuu vain yhtiön nettovarallisuuteen. **Yhteisöosakkeet** ja muu yritysvarallisuus otetaan 30 prosentin arvoisena huomioon omistajayrittäjän varallisuusverotuksessa; puolisoiden yhteisverotuksesta luovutaan.

Valmisteverotukseen tehtiin lukuisia EU:n jäsenyydestä aiheutuneita muutoksia.

EU:n jäsenyyden seurauksena **kumottiin eräät ulkomaankauppaan liittyvät lait**, jotka koskivat kustannustason nousun ehkäisemistä, vientimaksua ja -talletuksia, polkumyyntiä sekä vientituen avulla tapahtuvan tuonnin ehkäisemistä.

13.1.

Eduskunta hyväksyi vuoden 1995 talousarvion. Menot ovat 195,8 mrd. mk ja tulot ilman lainanottoa 136,0 mrd. mk. Menot lisääntyvät 1 % ja tulot 9 %. Nettolainanottotarve on 59,8 mrd. mk. Tuloveroasteikkoihin tehtiin kahden prosentin inflaatiotarkistus. Pääomatuloja verotetaan 25 %, kuten v. 1994. Varallisuusveroasteikko ja yhteisön varallisuusveroprosentti (1 %) ovat myös samat kuin v. 1994.

2.2.

Metsäteollisuuden ja puun myyjiä edustavan MTK:n yhteisen näkemyksen mukaan maaliskuun alusta alkavalla hakkuuvuodella **kuitupuu** kallistuu enemmän kuin **tukkipuu,** ja teollisuus ostaa yksityismetsistä 47 milj. m^3 puuta. Puutavaralajikohtaiset hinnat sovitaan alueellisissa (neljä) jatkoneuvotteluissa.

6.2.

Suomen Teollisuussijoitus Oy perustettiin. Valtio merkitsi yhtiön koko osakepääoman, 320 milj. mk; valtion osuus voidaan myöhemmin laskea puoleen. Alkupääoma saatiin valtionyhtiöiden yksityistämisestä kertyneillä tuloilla. Yhtiön tehtävänä on edistää erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten oman pääoman ehtoista rahoitusta.

9.2.

Kansallispankki ja Yhdyspankki yhdistävät toimintansa. Lopulliset päätökset tehdään kevään yhtiökokouksissa. Uusi pankki aloittaa toimintansa vuoden 1996 alusta.

10.2

Suomen Pankki nosti lyhyitä rahamarkkinakorkoja ohjaavan **huutokauppakoron** 5,5 prosentista 5,75 prosenttiin.

14.2.

Valtioneuvoston **selonteko eduskunnalle Suomen EU-politiikan suuntaviivoista.**

23.2.

Valtioneuvosto päätti Suomen esityksistä **Euroopan komissiolle** Suomen tavoitteista **alueiden kehittämisohjelmiksi**. Euroopan komissio päättää esitysten perusteella ohjelmien rahoituskehityksestä ohjelmakaudelle 1995-1999.

Valtioneuvosto päätti vuosien 1996-1998 **menokehyksistä**. Valtion menojen kokonaiskehykset ovat kunakin vuonna 195,8 mrd. mk. Valtiovarainministeriö antaa erikseen hallinnonalakohtaiset menokehykset sekä henkilökehykset vuodelle 1996.

1.3.

Valtiontakauksilla voidaan kattaa erilaisista luotoista aiheutuva tappio kokonaan tai osittain. Niitä voidaan antaa myös täytetakauksina tai muina sitoumuksina. Takausvaltuus nousi 5 mrd. markasta 6 mrd. markkaan.

2.-7.3.

Puukaupan osapuolet sopivat **kantohinnoista**. Korotukset olivat keskimäärin 10 %. Kuitupuun hinta nousi enemmän kuin tukkipuun (ks. 2.2.1995).

23.3

Omaisuudenhoitoyhtiö Arsenal Oy:n omaa pääomaa korotettiin 8 mrd. mk. Korotus on tarpeen tappioiden kattamiseksi.

13.4.

Pääministeri **Paavo Lipposen hallituksen talouspoliittisena päätavoitteena** on työttömyyden puolittaminen vaalikauden aikana; työvoimapolitiikkaa ja työmarkkinoiden toimintaa tehostetaan, inflaatiota torjutaan yhteistyössä Suomen Pankin ja työmarkkinajärjestöjen kanssa, valtionvelan bruttokansantuoteosuus käännetään vaalikauden aikana laskuun ja veropolitiikalla kannustetaan työntekoa ja yritteliäisyyttä. Vaalikauden loppuun mennessä saavutettavat rakenteelliset menojen leikkaukset ovat vähintään 20 mrd. mk nykytasoon verrattuna ja ne ajoitetaan etupainotteisesti. Vuoden 1996 talousarvioon tehdään vähintään 10 mrd. markan rakenteelliset leikkaukset. Suuruudeltaan 12 mrd. markan aiempia säästöjä jatketaan.

20.4.

Vuoden 1996 meno- ja henkilöstökehysten mukaan valtion vuoden 1996 talousarvioehdotuksen menojen kokonaiskehys vuoden 1996 hintatasossa on 193 mrd. mk. Menokehykset vuosille 1997-1999 valtioneuvosto antaa hallinnonaloille 31.8.1995 mennessä. Vuoden 1996 henkilöstökehykset merkitsevät henkilöstön määrän vähennystä 2 300 htv (1,8 %) eli valtioneuvoston aiemmin tekemien päätösten mukaisesti.

1.5.

Kiinteästä **viivästyskorosta** siirryttiin markkinakorkojen mukaan vaihtuvaan viiväs tyskorkoon. Suomen Pankki vahvisti viivästyskoroksi 13 % vuodessa.

Vapaarahoitteiset **vuokra-asunnot** vapautuivat kokonaan sääntelystä. Valtioneuvosto antaa kuitenkin edelleen kolme kalenterivuotta kestävän siirtymäkauden aikana suosituksia aiemmin sääntelyn piiriin kuuluneiden vuokrien tarkistamistavoista.

18.5.

Työmarkkinajärjestöt sopivat **yksityisalojen työeläkejärjestelmän rahoituksen ja etujen** tasapainottamisesta (ks. 1.1.1996).

25.5.

Valtion tukeman **vuokra-asuntojen korkotukituotannon** liikkeellelähdön turvaamiseksi vuokra-asuntojen rakentamista varten myönnettävälle pitkäaikaiselle rakentamiskorkotukilainalle korosta suoritettavaa korkohyvitystä nostettiin ja **asumisoikeustalojen rakentamislainoituksessa** lainan-

saajan maksamaa vähimmäiskorkoa alennettiin.

1.6.

Suomen Pankki uudisti **rahamarkkina interventioiden vastapuolien valintaperusteet** ja asetti riskittömät arvopaperit etusijalle interventiomateriaalina muihin arvopapereihin verrattuna. Samalla Suomen Pankin viikottainen huutokauppa valtion viitelainojen markkinatakaajien kanssa eli ns. **viikkorepo** lopetettiin, koska Valtiokonttori on aloittanut vastaavan lainajärjestelyn viitelainojen markkinatakaajien kanssa.

2.6.

Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankki päätettiin myydä Svenska Handelsbankenille. Se ostaa Skopin hoidetut luotot, takaukset, terveet tytäryhtiöt ja kahdeksantuhatta yritysasiakasta. Handelsbanken ostaa 4,4 mrd. markan arvosta Skopin luottoja ja takauksia. Lisäksi kauppaan kuuluvat Teollistamisrahasto ja sen tytäryhtiö Suomen Kiinteistöpankki sekä Skop-Rahoitus ja sen tytäryhtiö Aktiiviraha. Myydyt osat ovat yhteensä kolme neljännestä Skop-konsernin noin 20 mrd. markan taseesta. Jäljelle jääneet osat on tarkoitus siirtää vuodenvaihteessa Arsenal Oy:n hoitoon.

9.6.

Suomen Pankki nosti **huutokauppakoron** 6,00 prosenttiin.

16.6.

Hallituksen kannanotto koskien EU:n talous- ja rahaliittoa. Suomen tavoitteena on, että talous- ja rahaliiton EMU:n III vaiheeseen osallistuu alusta lähtien mahdollisimman moni jäsenvaltio. Vakauden saavuttamiseksi on tärkeätä, että sovituista EMU:n III vaiheeseen osallistumisen kriteereistä pidetään tiukasti kiinni. Suomen osallistumisesta EMU:n III vaiheeseen päättää eduskunta.

26.6.

Ensimmäisen lisätalousarvion menot ovat 1,8 mrd. Suurimmat menolisäykset, 1,6 mrd. mk, kohdistuvat työllisyyttä tukeviin toimenpiteisiin. Menot katetaan säästöillä sekä tulojen lisäyksellä.

1.7.

Luottolaitostoiminnasta annettuun lakiin lisättiin tallettajien suojaa koskevat säännökset, jotka aiheutuvat **talletusten vakuusjärjestelmästä** annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin velvoittavista määräyksistä.

Kuljetustukea maksetaan vain pienen ja keskisuuren yrityksen kehitysalueella jalostamien tuotteiden kuljetuksista.

Talouspoliittisen ministerivaliokunnan kannanotto **valtionyhtiöiden omistuspohjan laajentamisen yleisistä tavoitteista ja periaatteista**. Järjestelyistä päätetään yhtiökohtaisesti. Valtionyhtiöiden omistusjärjestelyistä saatavia tuloja käytetään teollisuuden tuotantoedellytyksiä ja teollisuuden rakennetta vahvistaviin menokohteisiin, kuten tutkimus- ja tuotekehityksen sekä pk-yritysten riskirahoituksen lisäämiseen.

16.8.

Hallitus päätti vuoden 1996 talousarvioneuvottelujen yhteydessä lopullisesti vaalikauden aikana valtiontalouteen tehtävistä 20 mrd. markan **säästöistä**. Hallitus päätti jo keväällä hallitusohjelman hyväksymisen yhteydessä runsaan 10 mrd. markan säästöistä vuosina 1995 ja 1996; näistä kertautuu lisäsäästöjä yhteensä 4½ mrd. mk vuosina 1997-1999. Nyt päätetyt 5½ mrd. markan lisäsäästöt koskevat vuosia 1997-1999; kuntien valtionosuuksia leikataan 1,5 mrd. mk v. 1997 ja lisäksi 1,3 mrd. mk v. 1998, työttömyysturvan kokonaisuudistus toteutetaan vuoden 1997 alusta lukien siten, että sen sisältämät rakenteelliset säästöt vähentävät valtion menoja tasapainotilanteessa 0,8 mrd. mk, eräiden etuuksien vuosien 1997 ja 1998 automaattiset indeksikorotukset jätetään tekemättä (säästö 0,8 mrd. mk), puolustusvoimien asehankintoja supistetaan 0,3 mrd. mk sekä elinkeinosektoreiden tukia ja muita vastaavia menoja leikataan noin 0,8 mrd. mk.

5.9.

Valtioneuvosto hyväksyi Suomen **lähentymisohjelman**, jossa esitetään arvio julkisen talouden kehityksestä vuosina 1995-1999. Ohjelman mukaan Suomella on hyvät mahdollisuudet täyttää Maastrichtin sopimuksessa asetetut lähentymiskriteerit.

Vuoden 1996 valtion talousarvioesitys annettiin. Menot ovat 193,0 mrd. mk ja tulot ilman lainanottoa 154,4 mrd. mk. Budjetin nettorahoitustarve 38,6 mrd. mk katetaan vastaavansuuruisella nettolainanotolla.

10.9.

Työmarkkinoiden keskusjärjestöt pääsivät **neuvottelutulokseen** vuoden 1998 tammikuun loppuun saakka voimassa olevasta talous-, työllisyys- ja työmarkkinapoliittisesta sopimuksesta vuosille 1996-1997. Osapuolten lähtökohtana on, että kaikki niiden jäsenjärjestöt uudistavat sopimuksensa neuvottelutuloksen mukaisesti. Palkkoja korotetaan 1.11.1995 105 p/h tai 180 mk/kk, kuitenkin vähintään 1,8 % sekä 1.10.1997 65 p/h tai 110 mk/kk, kuitenkin vähintään 1,3 %. Sopimukseen sisältyy nais- ja matalapalkkaerä, indeksiehto sekä ansiokehityslauseke. Hallitus sitoutuu omasta puolestaan mm. korottamaan tulonhankkimisvähennyksen ylärajaa, alentamaan palkansaajien työttömyysvakuutusmaksua, alentamaan kaikkien tuloveroasteikon tuloluokkien marginaaliveroprosentteja 0,8 % v. 1997 sekä täsmentämään ja täydentämään 16.8.1995 työttömyysturvan kokonaisuudistusta koskevaa päätöstä. Työvuorottelu päätettiin toteuttaa määräaikaisena kokeiluna vuosina 1996 ja 1997. Sopimus allekirjoitettiin 29.9.1995.

2.10.

Suomen Pankki muutti **pankkien vähimmäisvarantojärjestelmää** siten, että vähimmäisvarantovelvoite täytetään kuukausikeskiarvon pohjalta.

5.10.

Suomen Pankki laski **huutokauppakoron** 6 prosentista 5,5 prosenttiin.

19.10.

Valtioneuvoston periaatepäätös Suomen työllisyysohjelman edellyttämistä toimenpiteistä. Mm. työntekijöiden verotusta kevennetään, alennetaan työnantajamaksuja siten, että työvoiman käytön verotus kevenee, uudistetaan työelämää siten, että työnanta-

jan kynnys palkata työntekijöitä madaltuu, lisätään ammatillisen koulutuksen määrää ja parannetaan sen työelämäläheisyyttä, kannustetaan pienyrittäjyyttä ja vahvistetaan yritystoiminnan edellytyksiä, lisätään rakentamista sekä siirretään työvoimapolitiikan painopistettä passiivisesta työttömyysturvasta aktiivisiin toimenpiteisiin.

Eduskunta hyväksyi **vuoden toisen lisätalousarvion**. Tulot ilman lainanottoa vähenevät 1 137 milj. mk. Menot puolestaan vähenevät 611 milj. mk. Rahoitustarve katetaan 525 milj. markan lisälainanotolla. Talousarvio sisältää Suomen EU-jäsenyydestä aiheutuvia tarkistuksia.

1.11.

Peruskorko laski 5,25 prosentista 5 prosenttiin.

Suomen Pankki laski **huutokauppakoron** 5,5 prosentista 5 prosenttiin.

7.11.

Eduskunta hyväksyi **vuoden kolmannen lisätalousarvion**. Tulot ilman lainanottoa ovat 8,5 mrd. mk ja menot 3,4 mrd. mk. Nettolainanotto vähenee 5,1 mrd. mk.

20.11.

Suomen Pankki laski **huutokauppakoron** 5 prosentista 4,75 prosenttiin.

1.12.

Indeksiehto voidaan sisällyttää uuden tulopoliittisen sopimuksen mukaisiin sopimuksiin.

15.12.

Peruskorko laski 5 prosentista 4,75 prosenttiin.

19.12.

Suomen Pankki laski **huutokauppakoron** 4,75 prosentista 4,25 prosenttiin.

21.12.

Valtioneuvoston periaatepäätökset energiapolitiikasta ja energiasäästön toteuttamisesta. Päätökset sisältävät valtioneuvoston kannanotot energian säästöstä, bioenergian ja muun uusiutuvan energian käytön edistämisestä sekä sähkömarkkinoiden, energiaverotuksen ja energiateknologian kehittämisestä ja tärkeimmät säästötoimenpiteet.

1996

1.1.

Valtion talousarvio vuodelle 1996. Menot ovat 193,5 mrd. mk ja tulot ilman lainanottoa 158,2 mrd. mk. Menot pienenevät 1,2 %, mutta tulot kasvavat 16,5 % vuoden 1995 talousarvioon verrattuna. Nettolainanottotarve on 35,3 mrd. mk. Menoja leikataan runsas 10 mrd. mk. Samalla jatkettiin v. 1995 voimassa olleita yksivuotisia säästölakeja ja -päätöksiä, joiden yhteisvaikutus on noin 12 mrd. mk.

Työeläkejärjestelmää koskeva toimenpidekokonaisuus tulee asteittain voimaan 1.1.1996 lukien. Eläkepalkan laskusääntö muuttuu, samoin tulevalta ajalta kertyvä eläkeoikeus. Lisäksi indeksiturva säädetään erikseen aktiiviajalle ja erikseen eläkkeille 65 vuoden iän täyttämisen jälkeen. Vuonna 1994 toteutettua ylimääräistä 1,3 prosentin leikkausta ei palauteta indeksiin.

Työnantajan keskimääräinen **TEL-maksu** v. 1996 on 16,8 ja **LEL-maksu** on 17,9 %

sekä **YEL**- ja **MYEL-maksu** 20,4 %. **Kuntatyönantajan** keskimääräinen **eläkemaksu** on 21,0 % palkoista ja **valtion eläkemaksu** 19,2 %. **Palkansaajien eläkemaksu** on 4,3 % palkasta.

Työnantajan työttömyysvakuutusmaksu v. 1996 on 1 % palkkasumman ensimmäiseltä viideltä miljoonalta markalta ja 4 % ylitteeltä. **Palvelussuhteessa** olevien **työttömyysvakuutusmaksu** on 1,5 % palkasta. Ansioon suhteutetun päivärahan rahoitusosuuksia muutettiin väliaikaisesti siten, että valtion osuus on 62,5 %, työnantajien 32,0 % ja vakuutettujen 5,5 %.

Työnantajan kansaneläkemaksu on yksityisellä sektorilla yrityksen pääomavaltaisuudesta riippuen 2,40; 4,00 tai 4,90 % ja julkisella sektorilla 3,95 % sekä **sairausvakuutusmaksu** yksityisellä sektorilla 1,60 % ja julkisella sektorilla 2,85 % palkoista. **Vakuutetun kansaneläkevakuutusmaksua** ei peritä v. 1996. **Vakuutetun sairausvakuutusmaksu** on 1,90 penniä äyriltä 80 000 äyrin tuloon asti ja sen ylittävältä osalta 3,35 penniä äyriltä. Eläketuloa saavalta peritään ylimääräistä sairausvakuutusmaksua 3,00 penniä äyriltä. Tuloveron ylipidätyksistä luovuttiin.

Kansaneläkkeestä tulee **eläkevähenteinen**. Vuoden 1996 alusta kansaneläkettä ei enää myönnetä, jos henkilön työeläke ylittää säädetyn määrän. Vuoden 1996 aikana kansaneläkkeeseen kuuluu vielä lisäosa ja pohjaosa, mutta v. 1996 alkavissa eläkkeissä pohjaosa on eläkevähenteinen ja sen määrä voi olla nolla työeläkkeen määrän ollessa suurempi kuin säädetty markkamäärä. Vuoden 1997 alusta kaikki kansaneläkkeet muutetaan kokonaisuudessaan työeläkevähenteisiksi.

Tuloveroasteikkoon tehtiin kahden prosentin hintatason nousua vastaava inflaatiotarkistus. Varallisuusveroasteikkko säilyi ennallaan.

Pääomatulojen ja yhteisöjen tuloveroprosentti korotettiin 25 prosentista 28 prosenttiin. Ylimääräistä **korkovähennystä** pienennettiin. Työkyvyttömyyden ja sairauden perusteella saadut **kertakorvaukset** tulivat verovapaiksi. Kotitalouksien työllistämistuen verovapautta jatkettiin kolmella vuodella. **Sivuperinnön** kunnallisverotuksesta luovuttiin.

Yhtiön tuloveron vähimmäismäärä ja **yhtiöveron hyvityksen** suuruus muutettiin vastaamaan 28 prosentin yhtiöverokantaa. Lisäksi tarkistettiin **veroylijäämien** käyttämismahdollisuutta omistajanvaihdosten jälkeen.

Verotettavan **perintöosuuden ja lahjan** alaraja korotettiin 20 000 markkaan. Veroprosentteja korotettiin, verotuksen kansainvälistä ulottuvuutta koskevia säännöksiä tarkistettiin sekä veropohjaa laajennettiin.

Yhteisöjä koskevat **sulautumiset, jakautumiset ja liiketoiminnan siirrot** voidaan toteuttaa ilman välittömiä veroseuraamuksia yhteisöjen ja niiden osakkaiden verotuksessa. Verotus lykkääntyy siihen ajankohtaan, jolloin siirtyneet varat tai vastikkeena saadut osakkeet luovutetaan edelleen. Sulautumisessa ei enää katsota syntyvän veronalaista voittoa eikä vähennyskelpoista tappiota. Osakevaihtoja, joissa osakeyhtiö hankkii äänivallan enemmistön toisessa osakeyhtiössä antaen vastikkeeksi liikkeeseen laskemiaan osakkeita, ei pidetä verotuksessa luovutuksina.

Arvonlisäverolakiin tehtiin jäsenvaltioiden välisen kaupan arvonlisäverokohtelun yksin-

kertaistamista edellyttämät muutokset. Nämä koskevat mm. varastointimenettelyä, matkailijamyynnin verottomuutta, toisiin jäsenvaltioihin myytäviä palveluja sekä veron perustetta maahantuonnissa.

Ns. kuuden kuukauden sääntöä, joka koskee Suomesta saadun ansiotulon verottamista, muutettiin. Ulkomailta tulevat erityistä asiantuntemusta omaavat **avainhenkilöt** voivat tietyin edellytyksin vaatia normaalin tuloverotuksen asemesta palkkatulon 35 prosentin suuruisen lähdeveron enintään 24 kuukauden ajaksi. **Ulkomaiselle vakuutuslaitokselle** maksettavien vapaaehtoisten eläkevakuutusmaksujen vähennyskelpoisuus poistettiin, jos kysymyksessä ei ole ulkomaisen vakuutuslaitoksen Suomessa sijaitsevan sivukonttorin myöntämästä vakuutuksesta.

Moottoribensiinin valmistevero nousi 40 p/l.

Kokoaikatyöntekijä voi työnantajansa kanssa tekemänsä sopimuksen perusteella jäädä **vuorotteluvapaalle**. Työnantajan tulee palkata vastaavaksi ajaksi työtön työnhakija. Vuorottelukorvauksena maksetaan 60 % siitä työttömyyspäivärahasta, johon vuorotteluvapaalle lähtevällä olisi oikeus, enintään kuitenkin 4 500 mk/kk. Omaehtoiseen ammatilliseen koulutukseen osallistuvalle maksetaan lisäksi osittaista ammattikoulutusrahaa.

Työmarkkinatukeen ei ole oikeutta ammatillista koulutusta vailla olevalla 17-vuotiaalla henkilöllä, ellei hän osallistu työvoimapoliittiseen toimenpiteeseen. Oikeuden tukeen menettää 18- ja 19-vuotias ammatillista koulutusta vailla oleva henkilö, joka ilman hyväksyttävää syytä kieltäytyy tarjotusta työstä, koulutuksesta, työharjoittelusta, työkokeilusta tai kuntoutuksesta tai on jättänyt hakeutumatta hänelle soveltuvaan ammatilliseen koulutukseen.

Veroäyrin hinta nousi 5 kunnassa ja laski 34 kunnassa; keskimääräinen veroäyri v. 1996 on ennakkotietojen mukaan 17,51 p/äyri eli 0,02 p/äyri alempi kuin v. 1995.

Kuntien kalleusluokituksen voimassaoloa jatkettiin vuosille 1996-1999.

Kuntien **kantokykyluokitus kumottiin** ja verotulojen täydennyksestä luovuttiin. **Kuntien** välisiä taloudellisia eroja tasataan laskennallisiin verotuloihin perustuvalla **valtionosuuksien tasauksella**. Myös perustamishankkeiden valtionosuusjärjestelmä muuttuu laskennallisiin verotuloihin perustuvaksi ja samalla valtion osuutta alennettiin. Kuntien valtionosuuksia vähennetään 3,8 mrd. mk ja kustannustason tarkistuksista luovutaan v. 1996. Hallitusohjelman edellyttämä luopuminen kunnilta perittävistä osuuksista kansaneläkkeen lisäosien kustannuksiin toteutetaan vähentämällä vastaavasti kuntien yleisiä valtionosuuksia.

Lasten **päivähoito-oikeus** laajeni koskemaan kaikkia alle kouluikäisiä lapsia.

24.1.

Hallituksen iltakoulun kannanotto asuntorahoituksen kehittämisestä (ks. 1.4.1996).

26.1.

Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta päätti puoltaa tilapäisesti suoria **telakkatukia**, koska EU sallii edelleen 9 prosentin tuotantotuen maksamisen.

1.2.

Peruskorko laski 4,75 prosentista 4,50 prosenttiin.

9.2.

Hallitus sopi vuosien 1997-1999 menokehyksistä. Menokehykset sisältävät hallituksen aiempien säästöpäätösten lisäksi **uusia säästötoimia**, jotka alentavat menoja vuositasolla 1,6-1,7 mrd. mk. Samalla valtion tuloja kasvatetaan luopumalla suunnitellusta elintarvikkeiden arvonlisäveron alentamisesta v. 1998. Lisäksi arvioidaan, että valtion osakeomistusten myynti aiempien valtuuksien puitteissa tuottaa valtiolle vuosittain tuloja noin miljardi markkaa. Säästötoimista miljardi markkaa on kuntien valtionosuuksien vähennyksiä.

13.2.

Valtioneuvoston periaatepäätös **työllisyyttä tukevien toimenpiteiden ja määrärahaehdotusten sisällyttämisestä lisätalousarvioesitykseen**. Esitys sisältää lähinnä aiempiin päätöksiin ja kannanottoihin perustuvia toimenpiteitä: julkisten rakennusten peruskorjaustoimintaa, asuntorahoituksen uudistamista, asuntojen ja lähiöiden peruskorjausta sekä alushankintoja ja telakoiden tukemista. Ehdotukseeen sisällytettävät määrärahalisäykset pyritään rahoittamaan nettolainanottoa lisäämättä.

Valtioneuvoston päätös vuosien 1997-1999 menokehyksiksi. Valtion menojen kokonaiskehys vuoden 1997 hintatasossa vuodelle 1997 on 196½ mrd. mk ja 194 mrd. mk vuosille 1998 ja 1999.

13.3.

Suomen Pankki laski **huutokauppakoron** 4,25 prosentista 3,75 prosenttiin.

1.4.

TEL:n laskuperustekorko alenee yleisessä korkotasossa tapahtuneen laskun vuoksi 0,5 prosenttiyksikköä 6,0 prosenttiin.

Asuntorahoitusta uudistettiin asuntokysynnän ja -rakentamisen elvyttämiseksi. Mm. yksityisen henkilön ottamalle asuntolainalle tulee rajoitettu valtiontakaus. ASP-järjestelmässä edellytettyä ennakkosäästöosuutta alennetaan 20 prosentista 15 prosenttiin. Uutena tukimuotona otetaan käyttöön asunto-osakeyhtiöille myönnettävät talokohtaiset korkotukilainat. Korkotukilainan määrä on enintään 40 % kustannuksista. Tukijärjestelmän selkeyttämiseksi omistusasuntojen aravalainoitus korvataan korkotukilainoituksella vuoden 1997 alusta lukien. Valtion asuntorahasto vastaa kaikkien korkotukien maksamisesta jo vuoden 1996 puolella.

Eduskunta hyväksyi **vuoden ensimmäisen lisätalousarvion**. Menot ovat 874 milj. mk. Määrärahalisäys voidaan rahoittaa lisäämättä nettolainanottoa.

26.4.

Hallitus sopi **työttömyysturvan uudistamisesta**. Työttömyyspäivärahan saamisen edellytyksenä olevaa työssäoloehtoa ja paluuehtoa pidennetään. Ansiopäivärahan perusteena oleva palkka määritellään aina samalta ajanjaksolta, jolta työssäoloehto täyttyy. Sovitellun päivärahan määräytymistä muu-

tetaan siten, että lisäansioista käteen jäävä osuus kasvaa tuntuvasti. Ikääntyvien pitkäaikaistyöttömien ns. lisäpäiväoikeutta rajoitetaan siten, että ikäraja nousee v. 1997 kahdella vuodella, käytännössä 55 vuoteen. Työmarkkinatuen tarveharkinnassa lievennetään puolison tulojen vaikutusta. Työmarkkinatuesta ammatillista koulutusta vailla olevia koskevat tuen saamisen rajoitukset laajennetaan myös 20-24 -vuotiaisiin (ks. 1.1.1996).

2.5.

Hallitus päätti iltakoulussa **kannustinloukkutyöryhmän** ehdotuksista. Tavoitteena on yhteensovittaa verotus-, sosiaaliturva- ja palvelumaksujärjestelmiä siten, että niiden kokonaisvaikutus on myönteisesti työntekoon ja opiskeluun kannustavaa.

14.5.

Valtioneuvoston tiedonanto suunnitelmasta **rahoitusjärjestelmän tervehdyttämiseksi**, tervehdyttämiseen käytettävistä keinoista ja julkisen tuen palauttamisesta valtiolle.

23.5.

Sponda-konserniin kuuluva kiinteä ja osakeomaisuus sekä näiden rahoittamiseen myönnetyt lainat siirtyivät Suomen Pankilta valtiolle. Pankkikriisin alkaessa Suomen Pankkiin siirtyi SKOP:n haltuunoton yhteydessä omaisuutta, jonka hallinnoimiseksi perustettiin Sponda-konserni. Järjestelyjen kokonaisarvo on lähes 10 mrd. mk. Valtion lopulliset menot ja siten vaikutus valtion velkaan jäävät riippumaan tavasta, jolla Sponda-konsernin omaisuuserät realisoidaan.

7.6.

Rahalain muutoksella luodaan lainsäädännölliset valmiudet Suomen liittymiselle Euroopan valuuttajärjestelmään (EMS) kuuluvaan valuuttakurssimekanismiin (ERM) tai mahdolliseen muuhun valuuttakurssijärjestelmään. Nykyistä kurssijärjestelmää voidaan kuitenkin jatkaa toistaiseksi. Markan ulkoista arvoa koskevat päätökset tekee valtioneuvosto Suomen Pankin esityksestä. Valtioneuvosto voi valtuuttaa valtiovarainministeriön Suomen Pankin esityksestä päättämään EMS:ään kuuluvan valuuttakurssijärjestelmän puitteissa tehtävistä muutoksista markan ulkoiseen arvoon.

14.6.

Suomen Pankki laski **huutokauppakoron** 3,75 prosentista 3,60 prosenttiin.

1.7.

Oikeudesta soveltaa Euroopan yhteisön yhteistä **tullitariffia** korkeampia tulleja vuoden 1997 loppuun saakka luovuttiin tekstiili- ja vaatetustavaroiden ja päähineiden osalta sekä muidenkin tavaroiden osalta silloin, kun tavarat tuodaan tullattuina toisesta jäsenvaltiosta.

Kunnalle tai kuntayhtymälle myönnetään **työllistämistukea**, kun se sopii viranhaltioiden ja työntekijöiden kanssa työaikakokeilusta, jossa lyhennetään työaikaa ja samalla palkataan työaikaansa lyhentävien henkilöiden lisäksi työttömiä. Kunnalle tai kuntayhtymälle myönnetään työllistämistukea enintään 50 % työllistämisestä aiheutuvista palkkauskustannuksista.

Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta päätti, että hallitus tekee syksyllä esityksen **kiinteistökauppojen leimaveron** alentamisesta kuudesta neljään prosenttiin ensi vuoden alusta. Veron alennus liittyy laajempaan leimaverouudistukseen. Kiinteistökauppojen leimaveron alennus tulisi taannehtivasti voimaan jo heinäkuun alusta, siten että liikaa maksetun veron saa hakemuksesta takaisin.

5.7.

Suomen Pankki laski **huutokauppakoron** 3,60 prosentista 3,50 prosenttiin.

1.8.

Leimaverosta vapaata on arvopaperipörssissä tapahtuvan kaupan lisäksi myös arvopaperipörssin järjestämässä muussa kaupankäynnissä tapahtuva pörssiarvopapereiden ja markkina-arvopapereiden myynti ja vaihto. Lainasopimus, jonka vakuutena on Valtiontakuukeskuksen myöntämä takuu tai takaus, vapautetaan leimaverosta siltä pääoman osalta, joka vastaa takauksen vakuutena olevan, kiinnitetyn pankkivelkakirjan pääomaa.

Arvopaperinvälitysliikkeistä annettu laki kumottiin. Arvopaperinvälityksen lisäksi muidenkin **sijoituspalvelujen** ammattimainen tarjonta tuli luvanvaraiseksi.

Osuuspankkilakiin tehdyillä muutoksilla mahdollistettiin konsolidoidusti valvottavan yhteenliittymän muodostaminen. Keskusyhteisö ja jäsenluottolaitokset vastaavat toistensa veloista ja sitoumuksista. Vastuu toteutuu käytännössä keskusyhteisön tai jäsenluottolaitoksen selvitystilassa. Keskusyhteisöllä on velvollisuus antaa ohjeita jäsenluottolaitoksille sekä valvoa niiden toimintaa.

7.8.

Yritystukea voidaan myöntää myös yritysten toimintaympäristöä parantaviin hankkeisiin eli hankkeisiin, joilla on tarkoitus edesauttaa yritysten tarvitsemien palvelujen luomista ja kehittämistä. Tukea myönnetään erityisesti EU:n rakennerahastoista osarahoitettaviin hankkeisiin.

9.8.

Uudella **työaikalailla** yksinkertaistetaan ja selkeytetään työaikalainsäädäntöä. Työehtosopimuksissa sovittuja joustoja voivat soveltaa järjestäytymättömätkin työnantajat työehtosopimuksen rajoissa. Ylityötä saadaan teettää enintään 250 tuntia kalenterivuodessa (aikaisemmin 320 tuntia); lisäylityön enimmäismäärä on 80 tuntia kalenterivuodessa (aikaisemmin 160 tuntia). Laki tulee voimaan 23.11.1996.

23.8.

Suomen Pankki laski **huutokauppakoron** 3,5 prosentista 3,25 prosenttiin.

3.9.

Vuoden 1997 valtion talousarvioesitys annettiin. Menot yhteensä ovat 190,8 mrd. mk ja tulot ilman lainanottoa 162,0 mrd. mk. Budjetin rahoitustarve 28,8 mrd. mk katetaan vastaavansuuruisella nettolainanotolla. Budjettiesityksessä menoja esitetään leikattavaksi noin 6 mrd. mk: mm. kuntien valtionosuuksia vähennetään (säästö 2,5 mrd. mk), ansiosidonnaista työttömyysturvaa ja työmarkkinatuen saantiehtoja uudistetaan (500 milj. mk), työttömyysturvan ja eräiden muiden etujen automaattisia indeksitarkistuksia ei toteuteta (400 milj. mk) sekä

kauppa- ja teollisuus-, liikenne- ja työministeriön elinkeinotukia vähennetään (500 milj. mk). Kuntien valtionosuusjärjestelmä uudistetaan vuoden 1997 alusta; valtionosuuden määräytymisperusteita tarkistetaan ja kunnan valtionosuus määräytyy laskennallisten kustannusten ja kunnan vakioidun rahoitusosuuden perusteella. Valtion tuloveroasteikon tulorajoja korotetaan 4 % ja lisäksi marginaaliveroja alennetaan asteikon kaikilla tulotasoilla 1 prosenttiyksikköä. Tulonhankkimisvähennyksen ylärajaa korotetaan. Palkka- ja yrittäjätulojen kunnallisverotusta kevennetään siten, että vähennyksen yläraja nousee 5 500 markkaan. Vakuutetun sairausvakuutusmaksun yli 80 000 markan tuloihin kohdistuva korotus alenee 1,45 pennistä 0,45 penniin äyriltä. Maksun perustaso pysyy ennallaan 1,9 penninä äyriltä. Näiden toimenpiteiden tuloverotusta keventävä vaikutus on runsas 5,5 mrd. mk. Kuntatyönantajan sosiaaliturvamaksuja alennetaan yksityisen työnantajan sosiaaliturvamaksujen tasolle. Vastaavalla määrällä vähennetään kuntien valtionosuuksia. Kiinteistöjen ja arvopapereiden luovutuksen leimavero korvataan uudella varainsiirtoverolla. Kiinteistöjen varainsiirtoveroksi tulee 4 %. Vastaavasti veropohjaa laajennetaan mm. rakennusten ja vuokraoikeuksien luovutusten osalta. Osakkeiden luovutuksessa suoritettava vero säilyy 1,6 prosentissa. Energian verotusta lisätään 1,1 mrd. mk ja verotuksen rakenne uudistetaan ottamalla käyttöön sähkövero. Ajoneuvovero säilyy.

Hallitus hyväksyi Suomen **lähentymisohjelman** (ks. 5.9.1995) **tarkistuksen**. Suomella on hyvät mahdollisuudet täyttää hinta- ja korkokehitystä koskevien kriteerien ohella myös julkisen sektorin alijäämä- ja velkakriteerit v. 1997.

Liitetaulut:

1. Kysynnän ja tarjonnan tase
2. Tavaravienti SITC:in pääluokkien ja pääryhmien mukaan maa-alueittain (määrämaat) vuonna 1995
3. Tavaratuonti SITC:in pääluokkien ja pääryhmien mukaan maa-alueittain (alkuperämaat) vuonna 1995
4. Talonrakentaminen
5. Valtion asuntolainat, korkotuki ja aloitetut asunnot
6. Arvonlisäys tuottajahintaan toimialoittain
7. Työllinen työvoima
8. Työllisyys toimialan ja ammattiaseman mukaan
9. Työttömät työnhakijat ja avoimet työpaikat työnvälityksessä ammateittain
10. Palkansaajien ansiotasoindeksi
11. Kotimarkkinoiden perushintaindeksi
12. Kuluttajahintaindeksi
13. Käytettävissä oleva tulo
14. Yksityiset kulutusmenot
15. Julkiset kulutusmenot tehtävittäin
16. Kiinteän pääoman bruttomuodostus toimialoittain
17. Kiinteän pääoman bruttomuodostus pääomatavaratyypeittäin
18. Julkisen toiminnan kiinteän pääoman bruttomuodostus pääomatavaratyypeittäin
19. Julkisen toiminnan kiinteän pääoman bruttomuodostus tehtävittäin
20. Julkisyhteisöjen talous
21. Valtion budjettitalouden tulot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan
22. Valtion budjettitalouden menot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan
23. Valtion budjettitalouden menot tehtäväalueittain tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan
24. Valtiontalouden kassatulot
25. Valtiontalouden kassamenot
26. Valtiontalouden rahoitus
27. Julkinen bruttovelka (EMU)
28. Kansaneläkelain, perhe-eläkelain ja rintamasotilaseläkelain mukaiset tuotot ja kulut
29. Sairausvakuutuslain mukaiset tuotot ja kulut
30. Yksityisen sektorin työeläkelaitosten vakuutusmaksutulot, eläkemenot ja vastuuvelka (rahastot)
31. Veroasteet
32. Maksutase
33. Rahalaitosten otto- ja antolainaus vuoden lopussa
34. Yleisön kokonaisvelka vuoden lopussa luotonantajan mukaan
35. Arvopaperimarkkinat

1. Kysynnän ja tarjonnan tase, miljoonaa markkaa

	Käypiin hintoihin				
	1993	1994	1995*	1996**	1997**
Bruttokansantuote tuottajahintaan	421 242	446 104	477 512	491 872	518 236
Hyödykeverot miinus hyödyketuki-palkkiot	61 155	63 820	68 217	77 315	82 270
Bruttokansantuote markkinahintaan	482 397	509 924	545 729	569 187	600 506
Tavaroiden ja palvelusten tuonti	133 450	150 043	160 140	173 175	189 205
Kokonaistarjonta	615 847	659 967	705 869	742 362	789 711
Tavaroiden ja palvelusten vienti	159 438	182 530	207 521	216 860	233 200
Kulutus	387 442	398 426	414 996	434 573	453 352
yksityinen	275 252	284 425	295 852	310 753	327 292
julkinen	112 190	114 001	119 144	123 820	126 060
Kiinteän pääoman bruttomuodostus	71 194	74 186	82 602	91 700	103 930
yksityinen	58 383	60 192	68 487	76 950	87 330
julkinen	12 811	13 994	14 115	14 750	16 600
Varastojen muutos	-3 880	6 824	7 221	5 700	5 700
Tilastollinen ero	1 653	-1 999	-6 471	-6 471	-6 471
Kokonaiskysyntä	615 847	659 967	705 869	742 362	789 711

	Vuoden 1990 hintoihin				
	1993	1994	1995*	1996**	1997**
Bruttokansantuote tuottajahintaan	402 575	421 969	438 394	449 229	465 933
Hyödykeverot miinus hyödyketuki-palkkiot	53 996	54 690	58 512	61 643	64 810
Bruttokansantuote markkinahintaan	456 571	476 659	496 906	510 872	530 743
Tavaroiden ja palvelusten tuonti	113 842	128 411	136 520	144 029	154 111
Kokonaistarjonta	570 413	605 070	633 426	654 901	684 854
Tavaroiden ja palvelusten vienti	142 459	161 376	174 773	178 793	189 342
Kulutus	343 205	347 489	358 171	369 715	380 093
yksityinen	240 177	244 761	254 112	263 946	273 924
julkinen	103 028	102 728	104 059	105 769	106 169
Kiinteän pääoman bruttomuodostus	74 528	74 650	80 373	87 774	97 000
yksityinen	60 638	60 543	67 120	74 150	81 940
julkinen	13 890	14 107	13 253	13 624	15 060
Varastojen muutos	-3 694	6 815	6 390	4 900	4 700
Tilastollinen ero	13 915	14 740	13 719	13 719	13 719
Kokonaiskysyntä	570 413	605 070	633 426	654 901	684 854

2. Tavaravienti SITC:in[1)] pääluokkien ja pääryhmien mukaan maa-alueittain (määrämaat) vuonna 1995*, miljoonaa markkaa

SITC-nimike	EU	OECD	Muut	Yhteensä
0 Elintarvikkeet ja elävät eläimet	1 409	1 790	1 758	3 548
02 Maitotaloustuotteet ja kananmunat	501	599	408	1 007
2 Raaka-aineet, ei kuitenkaan syötävät eikä polttoaineet	11 196	12 576	2 986	15 562
21 Vuodat, nahat ja turkisnahat	360	501	913	1 414
24 Puutavara ja korkki	6 005	6 761	1 386	8 147
25 Paperimassa	4 040	4 303	218	4 521
26 Tekstiilikuidut ja niiden jätteet	290	375	73	448
28 Malmit ja metalliromu	211	278	281	559
3 Poltto- ja voiteluaineet sekä sähkövirta	1 785	2 268	1 105	3 373
5 Kemian teollisuuden ja siihen liittyvän teollisuuden tuotteet	6 202	7 763	2 683	10 446
6 Valmistetut tavarat ryhmiteltyinä valmistusaineen mukaan	45 636	56 414	11 137	67 551
63 Puu- ja korkkituotteet, pl. huonekalut	3 065	3 482	474	3 956
64 Paperi ja pahvi sekä niistä valmistetut tuotteet	28 134	35 489	6 921	42 410
65 Tekstiilitavarat, pl. vaatteet	975	1 126	459	1 585
67 Rauta ja teräs	7 157	8 382	1 156	9 538
68 Muut metallit	3 156	3 935	395	4 330
69 Tuotteet epäjalosta metallista	1 468	1 894	969	2 863
7 Koneet, laitteet ja kuljetusvälineet	27 242	39 404	21 951	61 355
78, 79 Kuljetusvälineet	4 486	7 358	3 960	11 318
8 Erinäiset valmiit tavarat	5 156	7 072	3 404	10 476
82 Huonekalut	622	807	534	1 341
84 Vaatteet	660	847	340	1 187
85 Jalkineet	158	219	206	425
1, 4, 9 Muut tavarat	1 885	1 993	356	2 349
Koko vienti	100 511	129 281	45 379	174 660
Koko vienti, prosenttijakauma (2)				
1995	58	74	26	100
1994	58	75	25	100
1993	59	76	24	100
1992	67	82	18	100
1991	66	82	18	100
1990	62	77	23	100
1985	51	67	33	100
1980	58	69	31	100

(1) Yleiseen kansainväliseen käyttöön tarkoitettu kauppatilastonimikkeistö.
(2) Nykyiset EU-maat.

3. Tavaratuonti SITC:in[1] pääluokkien ja pääryhmien mukaan maa-alueittain (alkuperämaat) vuonna 1995*, miljoonaa markkaa

SITC-nimike	EU	OECD	Muut	Yhteensä
0 Elintarvikkeet ja elävät eläimet	3 787	4 457	1 587	6 044
04 Vilja ja viljatuotteet	539	578	3	581
05 Hedelmät ja kasvikset	966	1 166	693	1 859
1 Juomat ja tupakka	629	728	82	810
2 Raaka-aineet, ei kuitenkaan syötävät eikä polttoaineet	3 251	5 485	3 807	9 292
26 Tekstiilikuidut ja niiden jätteet	190	232	23	255
27 Valmistamattomat kivennäis-aineet	802	1 092	81	1 173
28 Malmit ja metalliromu	938	2 242	993	3 235
3 Poltto- ja voiteluaineet sekä sähkövirta	3 520	6 076	4 836	10 912
4 Eläin- ja kasviöljyt ja -rasvat	189	197	47	244
5 Kemian teollisuuden ja siihen liittyvän teollisuuden tuotteet	11 817	14 157	1 333	15 490
6 Valmistetut tavarat ryhmiteltyinä valmistusaineen mukaan	13 772	15 714	3 670	19 384
65 Tekstiilitavarat, pl. vaatteet	1 969	2 214	412	2 626
67 Rauta ja teräs	3 865	4 307	1 386	5 693
68 Muut metallit	1 321	1 749	938	2 687
69 Tuotteet epäjalosta metallista	2 327	2 687	345	3 032
7 Koneet, laitteet ja kuljetus-välineet	28 900	43 344	5 657	49 001
78, 79 Kuljetusvälineet	7 288	9 656	622	10 278
8 Erinäiset valmiit tavarat	7 612	9 772	3 222	12 994
9 Muut tavarat	2 137	2 159	0	2 159
Koko tuonti	75 614	102 090	24 240	126 330
Koko tuonti, prosenttijakauma (2)				
1995	60	81	19	100
1994	55	77	23	100
1993	58	79	21	100
1992	60	79	21	100
1991	59	80	20	100
1990	60	80	20	100
1985	52	68	32	100
1980	48	62	38	100

(1) Yleiseen kansainväliseen käyttöön tarkoitettu kauppatilastonimikkeistö.
(2) Nykyiset EU-maat.

4. Talonrakentaminen, miljoonaa kuutiometriä

	1990	1991	1992	1993	1994	1995*
Myönnetyt rakennusluvat	60,57	46,60	32,20	25,88	27,40	25,92
asuinrakennukset	20,14	16,10	11,75	10,23	8,94	7,16
teollisuusrakennukset	11,95	6,20	3,25	3,14	6,14	5,52
muut rakennukset	28,48	24,30	17,20	12,51	12,32	13,24
Aloitettu uudisrakentaminen	51,09	38,61	29,11	23,20	24,68	24,08
asuinrakennukset	18,05	13,30	10,69	9,25	9,39	6,59
teollisuusrakennukset	10,08	5,26	3,15	2,91	4,43	6,25
muut rakennukset	22,96	20,05	15,27	11,04	10,86	11,24
Keskeneräinen uudisrakentaminen	65,52	57,99	48,95	42,13	40,04	40,26
asuinrakennukset	20,84	17,22	15,07	13,62	13,49	11,14
teollisuusrakennukset	12,72	10,81	7,37	6,06	6,29	8,72
muut rakennukset	31,96	29,96	26,51	22,45	20,26	20,40
Valmistuneet rakennukset	57,20	46,94	37,14	28,64	26,04	23,53
asuinrakennukset	21,72	17,29	12,60	10,39	9,34	8,70
teollisuusrakennukset	8,66	7,69	6,11	3,98	4,02	3,76
muut rakennukset	26,82	21,96	18,43	14,27	12,68	11,07

5. Valtion asuntolainat, korkotuki ja aloitetut asunnot

	Valtion aravalainojen maksatus, milj. mk			Valtion korkotuki, maksatus, milj. mk		Aloitetut asunnot, kpl		
	Uudis-raken-nukset	Perus-paran-taminen	Han-kinta	Uudisrakennukset, peruskorjaus ja hankinta (1)	ASP-korko-tuki(2)	Valtion osalai-noittamat	Korko-tukiasun-not	Kaikki asuntojen aloitukset
1991	7 404	592	141	116	607	22 559	882	39 366
1992	7 097	757	537	144	693	22 573	331	31 606
1993	5 382	1 022	324	172	642	13 680	5 735	27 434
1994	3 284	1 064	173	234	301	9 328	5 500	26 820
1995	2 684	1 031	71	453	255	5 559	9 454	18 310
1996**	3 462	1 198	68	575	260	9 000	9 000	22 000
1997(a)	3 565	1 326	49	623	237	8 800	10 800	25 000

(1) Pl. ASP.
(2) Ml. säästöpalkkiot ja luottovarauskorvaukset.
(a) Vuoden 1997 talousarvioesityksen mukaan.

6. Arvonlisäys tuottajahintaan toimialoittain, miljoonaa markkaa

	Käypiin hintoihin			1990 hintoihin		
	1993	1994	1995*	1993	1994	1995
Yrittäjätoiminta						
maatalous, metsästys ja kalatalous	12 804	12 626	8 713	14 055	14 026	12 850
metsätalous	9 277	11 570	12 933	12 603	14 544	14 796
kaivostoiminta ja louhinta	1 687	1 936	1 852	1 521	1 696	1 694
teollisuus	101 816	112 737	128 186	100 938	113 551	124 117
sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	11 334	12 281	13 261	10 165	10 751	10 461
talonrakennustoiminta	13 205	15 347	19 558	20 350	19 799	20 678
maa- ja vesirakennustoiminta	7 793	7 956	8 254	7 644	7 649	7 588
kauppa	40 139	43 178	44 552	34 890	36 761	38 025
majoitus- ja ravitsemistoiminta	7 262	7 649	8 038	7 443	7 769	7 839
liikenne	37 260	39 114	41 813	35 996	37 577	39 217
rahoitus- ja vakuutustoiminta	17 388	16 665	16 153	17 137	16 222	16 098
asuntojen hallinta ja vuokraus	41 109	42 443	43 649	31 120	31 808	32 258
kiinteistötoiminta ja liike-elämää palveleva toiminta	25 646	27 766	30 355	26 807	28 533	29 887
yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelukset	12 659	12 664	13 187	10 890	10 541	10 908
laskennalliset pankkipalvelumaksut	-14 205	-14 396	-14 342	-15 585	-15 545	-15 446
Yhteensä	325 174	349 536	376 162	315 974	335 682	350 970
Julkinen toiminta	86 475	87 033	91 437	77 651	77 491	78 404
Muu toiminta	9 593	9 535	9 913	8 950	8 796	9 020
Bruttokansantuote tuottajahintaan	421 242	446 104	477 512	402 575	421 969	438 394

7. Työllinen työvoima, 1 000 henkeä keskimäärin vuodessa

	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Yrittäjät ja avustavat perheenjäsenet	359	340	325	312	312	303
Toimihenkilöt	1 193	1 171	1 113	1 047	1 035	1 062
Työntekijät	911	826	731	673	668	694
Työllinen työvoima yhteensä	2 467	2 340	2 174	2 041	2 024	2 068
maatalous	170	166	157	146	142	130
metsätalous	37	32	30	28	25	28
teollisuus	556	502	453	424	426	454
talonrakennus	166	141	114	92	85	92
maa- ja vesirakennus	39	38	35	33	28	28
kauppa, rahoitus, vakuutus ja kiinteistöt	632	598	547	513	499	508
liikenne	178	175	164	158	161	158
palvelukset	686	684	670	643	650	662
tuntematon	3	3	3	6	7	7

8. Työllisyys toimialan ja ammattiaseman mukaan[1], miljoonaa työtuntia

	1990	1991	1992	1993	1994	1995*
Yrittäjätoiminta	3 244	2 955	2 720	2 550	2 538	2 562
palkansaajat	2 481	2 259	2 053	1 895	1 886	1 930
yrittäjät	763	696	667	655	652	632
Julkinen toiminta	801	813	793	752	755	766
Muu toiminta	102	100	98	97	94	97
Työllisyys yhteensä						
maatalous, kalatalous ja metsästys(2)	4 147	3 869	3 611	3 399	3 387	3 424
metsätalous(2)	412	391	382	363	356	327
koko teollisuus(2)	68	56	55	53	48	50
talonrakennus(2)	843	757	686	643	656	681
maa- ja vesirakennus(2)	350	285	228	203	192	207
kauppa, majoitus- ja ravitseminen (2)	89	86	80	71	63	62
rahoitus, vakuutus ja kiinteistöt (2)	692	637	578	539	544	548
liikenne(2)	344	331	315	303	305	315
yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelukset(2)	318	294	281	268	266	264
	129	120	116	108	108	109

(1) Kansantalouden tilinpidon mukaan.
(2) Yrittäjätoiminnassa.

9. Työttömät työnhakijat ja avoimet työpaikat työnvälityksessä ammateittain[1)], 1 000 henkeä

	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Työttömät työnhakijat						
teknillinen, yhteiskuntatieteellinen sekä terveydenhoitotyö	10,0	19,8	42,1	66,6	75,5	71,5
hallinto- ja toimistotyö	7,8	16,1	31,8	47,2	51,0	49,6
kaupallinen työ	5,9	12,2	23,1	32,8	36,6	35,5
maa- ja metsätaloustyö	5,3	7,9	12,9	16,1	16,8	16,6
rakennustyö	9,2	22,1	38,9	49,5	51,9	49,9
kuljetus- ja liikennetyö	3,3	7,1	12,6	17,6	18,7	18,0
teollinen työ	22,7	45,6	76,7	100,4	104,8	98,7
palvelutyö	9,8	17,3	31,0	44,4	51,0	50,9
muu työ	19,4	32,8	50,4	61,7	61,2	60,3
Yhteensä (2)	103,2	213,2	363,1	482,2	494,2	466,0
Avoimet työpaikat						
teknillinen, yhteiskuntatieteellinen sekä terveydenhoitotyö	6,5	4,5	1,5	0,9	1,2	1,7
hallinto- ja toimistotyö	1,4	0,6	0,4	0,3	0,4	0,6
kaupallinen työ	1,8	1,3	1,2	1,0	1,1	1,2
maa- ja metsätaloustyö	3,5	2,8	1,8	1,8	1,5	1,3
rakennustyö	1,0	0,4	0,2	0,2	0,3	0,3
kuljetus- ja liikennetyö	0,7	0,3	0,1	0,1	0,2	0,2
teollinen työ	5,8	1,3	0,8	0,8	1,7	1,7
palvelutyö	4,9	1,9	1,0	0,7	0,9	1,2
muu työ	1,4	0,2	0,1	0,1	0,2	0,3
Yhteensä	26,9	13,4	7,1	5,9	7,4	8,3

(1) Pohjoismaisen ammattiluokittelun (NYK) mukaan.
(2) Lukuihin eivät sisälly ryhmäilmoituksilla ilmoitetut lomautetut ja lyhennetyllä työviikolla olevat.

10. Palkansaajien ansiotasoindeksi (1985=100)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995*
Maatalous	148,4	164,2	168,6	171,2	175,1	181,8
Metsätalous	146,4	155,0	156,7	163,2	168,5	179,1
Teollisuus	146,9	156,2	159,9	162,2	169,5	181,4
Energia- ja vesihuolto	150,8	159,3	161,7	165,7	170,6	180,2
Talonrakennustoiminta	149,6	156,8	155,4	152,1	152,5	157,2
Maa- ja vesirakennustoiminta	148,1	156,6	159,9	161,9	163,8	169,6
Kauppa-, ravitsemis- ja majoitus-toiminta	152,2	161,4	164,2	164,0	166,9	175,8
Kuljetus	151,0	160,9	164,6	165,9	169,8	178,9
Tietoliikenne	146,6	155,4	158,6	158,1	161,2	168,4
Rahoitustoiminta	149,3	164,2	167,7	169,3	174,5	182,5
Vakuutustoiminta	149,8	155,8	158,2	159,8	163,4	170,6
Julkinen hallinto	147,2	155,6	158,4	158,5	160,3	165,5
Koulutus ja tutkimus	147,2	154,8	159,6	162,2	163,8	169,3
Terveyspalvelu	145,2	158,2	163,1	164,6	165,5	171,7
Sosiaalipalvelu	142,5	154,1	157,3	158,6	160,5	166,9
Yhteensä	148,2	157,6	160,6	161,7	165,0	172,7
valtio	149,8	157,9	160,6	160,5	162,4	167,0
kunnat	144,7	154,8	159,1	161,3	162,4	168,7
yksityinen	148,8	158,3	160,9	161,9	166,1	174,8

11. Kotimarkkinoiden perushintaindeksi (1985=100)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Kokonaisindeksi	110,9	111,2	112,4	115,8	117,3	118,1
Toimialan mukaan						
maataloustuotteet	103,1	100,0	100,4	102,2	103,0	89,7
metsätaloustuotteet	127,1	114,1	98,1	88,8	104,3	117,8
kaivannaistuotteet	63,7	59,9	104,9	66,4	63,0	62,1
teollisuustuotteet	111,3	112,1	115,3	120,6	121,8	122,7
sähkö, kaasu, lämpö ja vesi	93,8	93,9	98,1	103,2	105,0	110,7
rakennukset, maa- ja vesirakenteet	132,2	135,9	133,9	133,2	135,4	137,7
Käyttötarkoituksen mukaan						
raaka-aineet ja tuotantohyödykkeet	102,1	99,4	99,6	103,7	105,5	107,7
kulutustavarat	111,2	114,0	118,2	121,9	122,9	120,1
investointitavarat	129,2	132,9	133,1	134,4	135,9	136,8
Alkuperän mukaan						
kotimaiset tavarat	115,7	115,8	115,6	116,9	119,3	138,5
tuontitavarat	93,6	94,2	100,9	110,9	110,4	127,9

12. Kuluttajahintaindeksi (1985=100)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Kokonaisindeksi	127,3	132,6	136,0	138,9	140,4	141,8
ravinto	116,4	119,1	119,5	119,5	119,8	110,9
juomat ja tupakka	138,8	151,2	157,8	164,1	164,9	167,6
vaatetus ja jalkineet	118,2	122,9	127,5	132,3	134,9	137,4
asunto, lämpö ja valo	133,0	134,1	132,4	127,8	126,2	128,4
kotitalouskalusto	122,1	127,0	130,9	134,5	136,9	139,6
terveyden- ja sairaudenhoito	149,8	161,8	176,6	186,7	192,3	194,4
liikenne	124,0	128,6	133,2	143,1	148,8	154,6
koulutus ja virkistys	126,7	132,2	140,1	145,3	147,3	149,7
muut	136,3	147,0	152,3	153,6	153,6	157,9

13. Käytettävissä oleva tulo, miljoonaa markkaa

	1990	1991	1992	1993	1994	1995*
Palkat	229 910	229 721	216 736	202 714	204 302	218 195
Työnantajain sosiaalivakuutus-maksut	59 068	60 194	57 000	55 397	59 515	63 089
Kotitalouksien yrittäjätulot	42 607	37 755	36 153	42 010	49 285	52 567
yrittäjätulot maataloudesta	10 140	8 823	7 174	7 401	7 411	6 640
yrittäjätulot metsätaloudesta	6 740	3 936	3 646	3 511	5 892	7 229
muut kotitalouksien yrittäjätulot	25 727	24 996	25 333	31 098	35 982	38 698
Omaisuustulot ja muut yrittäjätulot	26 024	3 903	5 571	13 514	29 572	43 802
Välilliset verot miinus tukipalkkiot	63 269	57 556	54 615	55 180	58 344	59 299
Kansantulo	420 878	389 129	370 075	368 815	401 018	436 952
Muut saadut tulonsiirrot, netto	-3 701	-3 995	-3 618	-2 565	-2 434	-1 516
Käytettävissä oleva tulo	**417 177**	**385 134**	**366 457**	**366 250**	**398 584**	**435 436**
Yksityinen sektori	268 192	261 016	265 488	285 900	307 514	334 151
kotitaloudet	269 442	288 182	291 432	287 638	282 009	303 840
yhteisöt	-1 250	-27 166	-25 944	-1 738	25 505	30 311
yritykset	-6 721	-30 465	-26 063	-6 772	19 639	24 296
rahoituslaitokset	3 954	2 161	-1 280	2 301	3 062	3 414
voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	1 517	1 138	1 399	2 733	2 804	2 601
Julkisyhteisöt	148 985	124 118	100 969	80 350	91 070	101 285
valtio	46 116	23 958	10 830	-11 747	-12 545	-5 884
kunnat ja kuntayhtymät	78 866	78 038	74 725	75 285	80 189	82 217
sosiaaliturvarahastot	24 003	22 122	15 414	16 812	23 426	24 952

14. Yksityiset kulutusmenot, miljoonaa markkaa

	Käypiin hintoihin			1990 hintoihin		
	1993	1994	1995*	1993	1994	1995*
Elintarvikkeet, juomat ja tupakka	60 332	60 616	57 911	56 637	56 677	57 285
Vaatetus ja jalkineet	12 149	12 430	13 484	10 865	10 887	11 596
Asunto	64 917	68 033	69 786	52 331	53 887	54 291
Kotitalouskalusto, -tarvikkeet ja -palvelukset	15 247	15 627	16 573	13 669	13 783	14 311
Terveydenhoito	13 998	14 376	15 310	11 396	11 237	11 740
Liikenne	37 643	39 875	43 234	33 109	34 509	36 541
Virkistys, kulttuuri ja koulutus	25 076	25 663	27 437	22 333	22 732	24 019
Muut tavarat ja palvelukset	32 859	35 646	38 053	29 900	31 640	33 009
Kotitalouksien kulutusmenot Suomessa	262 221	272 266	281 788	230 240	235 352	242 792
Kestokulutustavarat	19 048	21 794	24 652	17 158	18 835	21 234
Puolikestävät kulutustavarat	23 105	23 977	25 527	20 523	20 959	22 203
Lyhytikäiset tavarat	100 651	102 039	100 494	90 767	91 455	91 902
Palvelukset	119 417	124 456	131 115	101 792	104 103	107 453
Kotitalouksien kulutusmenot Suomessa	262 221	272 266	281 788	230 240	235 352	242 792
Kotitalouksien kulutusmenot ulkomailla	9 237	8 697	10 450	6 481	6 232	7 909
Ulkomaalaisten kulutusmenot Suomessa	-7 079	-7 314	-7 537	-6 695	-6 856	-6 870
Kotitalouksien kulutusmenot	264 379	273 649	284 701	230 026	234 728	243 831
Voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus	10 873	10 776	11 151	10 151	10 033	10 281
Yksityiset kulutusmenot	275 252	284 425	295 852	240 177	244 761	254 112

15. Julkiset kulutusmenot tehtävittäin, miljoonaa markkaa

	Käypiin hintoihin			1990 hintoihin		
	1993	1994	1995*	1993	1994	1995*
Yleinen hallinto	10 039	9 531	8 989	9 448	8 821	8 047
valtio	5 283	4 834	4 103	4 874	4 416	3 660
kunnat	4 756	4 697	4 886	4 574	4 405	4 387
Yleinen järjestys ja turvallisuus	6 085	6 275	6 418	5 523	5 617	5 611
valtio	4 798	5 015	5 138	4 321	4 482	4 500
kunnat	1 287	1 260	1 280	1 202	1 135	1 111
Maanpuolustus, valtio	8 661	9 448	9 063	7 681	8 399	7 981
Koulutustoiminta	28 287	29 721	33 033	26 238	27 172	29 470
valtio	7 010	7 503	8 651	6 339	6 747	7 661
kunnat	21 277	22 218	24 382	19 899	20 425	21 809
Terveydenhuolto	24 511	24 177	25 854	22 155	21 510	22 040
valtio	251	298	322	236	275	288
kunnat	24 260	23 879	25 532	21 919	21 235	21 752
Sosiaaliturva ja sosiaalipalvelut	17 212	17 432	18 168	15 730	15 452	15 483
valtio	290	322	323	261	289	284
kunnat	13 924	13 959	14 722	12 675	12 436	12 582
sosiaaliturvarahastot	2 998	3 151	3 123	2 794	2 727	2 617
Asuminen ja yhdyskunnat	3 136	2 827	2 905	2 848	2 544	2 524
valtio	838	920	971	759	827	866
kunnat	2 298	1 907	1 934	2 089	1 717	1 658
Virkistys-, kulttuuri- yms. palvelut	3 982	4 066	4 154	3 669	3 669	3 581
valtio	208	244	258	182	215	221
kunnat	3 774	3 822	3 896	3 487	3 454	3 360
Liikenne	5 740	6 204	5 992	5 600	5 657	5 277
valtio	4 489	4 961	4 824	4 346	4 504	4 220
kunnat	1 251	1 243	1 168	1 254	1 153	1 057
Elinkeinot	3 673	3 793	4 161	3 344	3 410	3 683
valtio	3 347	3 443	3 807	3 045	3 098	3 380
kunnat	326	350	354	299	312	303
Muut tehtävät, valtio	864	527	407	792	477	362
Julkiset kulutusmenot yhteensä	112 190	114 001	119 144	103 028	102 728	104 059
valtio	36 039	37 515	37 867	32 836	33 729	33 423
kunnat	73 153	73 335	78 154	67 398	66 272	68 019
sosiaaliturvarahastot	2 998	3 151	3 123	2 794	2 727	2 617

16. Kiinteän pääoman bruttomuodostus toimialoittain, miljoonaa markkaa

	Käypiin hintoihin			1990 hintoihin		
	1993	1994	1995*	1993	1994	1995*
Yrittäjätoiminta	57 065	59 094	67 289	59 120	59 354	65 902
maatalous, metsästys ja kalatalous	2 176	2 268	2 352	2 097	2 118	2 498
metsätalous	1 426	1 444	1 482	1 349	1 388	1 460
kaivostoiminta ja louhinta	122	176	296	115	162	288
teollisuus	12 759	14 091	17 500	11 423	12 427	15 848
sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	4 077	4 872	4 978	3 869	4 543	4 629
rakentaminen	131	611	713	48	511	582
kauppa	5 015	5 010	5 277	4 828	4 975	5 372
majoitus- ja ravitsemistoiminta	365	238	333	393	237	358
liikenne	7 456	6 659	8 427	6 484	6 165	7 920
rahoitus- ja vakuutustoiminta	-1 165	1 086	100	-1 622	1 161	10
asuntojen hallinta ja vuokraus	18 563	19 334	20 353	23 147	22 246	21 440
kiinteistötoiminta ja liike-elämää palveleva toiminta	3 876	1 368	3 272	4 676	1 430	3 173
yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelukset	2 264	1 937	2 206	2 313	1 991	2 324
Julkinen toiminta	12 811	13 994	14 115	13 890	14 107	13 253
Muu toiminta	1 318	1 098	1 198	1 518	1 189	1 218
Yhteensä	71 194	74 186	82 602	74 528	74 650	80 373

17. Kiinteän pääoman bruttomuodostus pääomatavaratyypeittäin, miljoonaa markkaa

	Käypiin hintoihin			1990 hintoihin		
	1993	1994	1995*	1993	1994	1995*
Talonrakennukset	31 899	32 681	36 210	39 866	38 068	39 057
Maa- ja vesirakennukset	10 911	11 080	11 565	10 683	10 549	10 702
Koneet ja laitteet	28 384	30 425	34 827	23 979	26 033	30 614
Yhteensä	71 194	74 186	82 602	74 528	74 650	80 373

18. Julkisen toiminnan kiinteän pääoman bruttomuodostus pääomatavaratyypeittäin, miljoonaa markkaa

	Käypiin hintoihin			1990 hintoihin		
	1993	1994	1995*	1993	1994	1995*
Asuinrakennukset	263	362	336	325	414	352
valtio	95	9	15	119	10	15
kunnat	137	312	288	168	357	302
sosiaaliturvarahastot	31	41	33	38	47	35
Muut talonrakennukset	5 355	5 653	5 613	6 697	6 555	6 916
valtio	1 587	1 624	1 371	1 982	1 888	1 446
kunnat	3 422	3 499	3 763	4 282	4 053	3 965
sosiaaliturvarahastot	346	530	479	433	614	505
Maa- ja vesirakennukset	5 261	5 855	5 801	5 223	5 358	4 956
valtio	3 604	4 169	4 099	3 578	3 809	3 498
kunnat	1 657	1 686	1 702	1 645	1 549	1 458
Koneet, laitteet ja kuljetusvälineet	2 195	2 486	2 701	1 970	2 194	2 381
valtio	1 378	1 528	1 795	1 232	1 349	1 577
kunnat	777	851	906	701	748	804
sosiaaliturvarahastot	40	107	-	37	97	-
Julkiset investoinnit yhteensä	13 074	14 356	14 451	14 215	14 521	13 605
valtio	6 664	7 330	7 280	6 911	7 056	6 536
kunnat	5 993	6 348	6 659	6 796	6 707	6 529
sosiaaliturvarahastot	417	678	512	508	758	540

19. Julkisen toiminnan kiinteän pääoman bruttomuodostus tehtävittäin[1], miljoonaa markkaa

	Käypiin hintoihin			1990 hintoihin		
	1993	1994	1995*	1993	1994	1995*
Yleinen hallinto	927	1 188	1 167	1 076	1 281	1 161
valtio	584	624	536	680	692	539
kunnat	343	564	631	396	589	622
Yleinen järjestys ja turvallisuus	567	512	565	597	515	531
valtio	367	326	374	375	318	340
kunnat	200	186	191	222	197	191
Maanpuolustus, valtio	300	564	598	351	598	569
Koulutustoiminta	2 568	2 544	2 872	2 960	2 771	2 878
valtio	965	918	1 114	1 028	939	1 058
kunnat	1 603	1 626	1 758	1 932	1 832	1 820
Terveydenhuolto	1 116	1 025	1 102	1 295	1 115	1 115
valtio	32	31	43	36	31	42
kunnat	1 084	994	1 059	1 259	1 084	1 073
Sosiaaliturva ja sosiaalipalvelut(2)	993	1 161	1 033	1 219	1 304	1 080
valtio	7	7	10	8	7	9
kunnat	600	517	544	741	586	566
Asuminen ja yhdyskunnat	428	537	456	421	507	408
valtio	247	291	234	240	267	205
kunnat	181	246	222	181	240	203
Virkistys-, kulttuuri- yms. palvelut	613	547	532	714	590	527
valtio	171	78	49	210	85	45
kunnat	442	469	483	504	505	482
Liikenne	5 036	5 632	5 511	4 985	5 147	4 723
valtio	3 633	4 198	4 028	3 592	3 830	3 453
kunnat	1 403	1 434	1 483	1 393	1 317	1 270
Elinkeinot, valtio	263	284	278	272	279	260
Muut tehtävät, valtio	0	0	1	0	0	1
Julkiset investoinnit yhteensä(2)	12 811	13 994	14 115	13 890	14 107	13 253
valtio	6 569	7 321	7 265	6 792	7 046	6 521
kunnat	5 856	6 036	6 371	6 628	6 350	6 227

(1) Ilman asuinrakennuksia.
(2) Mukaan lukien sosiaaliturvarahastot.

20. Julkisyhteisöjen talous, miljoonaa markkaa

	1992	1993	1994	1995*	1996**	1997**
Omaisuus- ja yrittäjätulot	25 297	27 710	23 282	26 376	27 195	27 600
korkotulot	22 074	23 848	19 764	22 241	22 212	22 601
Välittömät verot	82 270	74 900	87 815	94 598	106 850	110 795
Välilliset verot, pakolliset maksut ja sakot	74 530	74 057	76 985	77 220	87 140	92 370
Sosiaalivakuutusmaksut	69 566	72 847	81 472	83 499	83 075	85 405
työnantajat	51 915	50 995	54 437	58 005	58 275	60 355
vakuutetut	17 651	21 852	27 035	25 494	24 800	25 050
Muut tulot	2 762	2 917	2 107	7 590	8 025	7 100
Tulot	254 425	252 431	271 661	289 283	312 285	323 270
Kulutusmenot	118 453	112 190	114 001	119 144	123 820	126 060
Tukipalkkiot	17 028	16 376	15 856	14 945	16 170	15 170
Sosiaalivakuutusetuudet	92 378	93 278	94 525	94 995	98 180	98 430
Sosiaaliavustukset	20 546	28 412	33 653	34 292	33 000	32 700
Muut tulonsiirrot	10 171	10 913	10 090	14 185	16 050	14 840
ulkomaille	2 506	2 242	2 089	6 154	6 800	7 790
Korkomenot	12 591	22 284	26 105	29 214	33 540	35 040
Muut menot	742	818	362	367	270	280
Menot	271 909	284 271	294 592	307 142	321 030	322 520
Säästö	-17 484	-31 840	-22 931	-17 859	-8 745	750
Poistot ja pääomansiirrot, netto	-6 505	-6 847	-6 591	-4 874	-7 725	-8 285
Pääoman bruttomuodostus	16 913	13 713	15 245	15 527	15 580	17 470
Rahoitusylijäämä (nettoluotonanto)(+)	-27 892	-38 706	-31 585	-28 512	-16 600	-8 435

21. Valtion budjettitalouden tulot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan, miljoonaa markkaa

	Tilinpäätös			Talousarvio		
	1993	1994	1995	1995	1996	1997 (esitys)
Tulo- ja varallisuusvero	29 069	32 198	37 871	31 660	42 700	46 495
Liikevaihtovero/arvonlisävero	37 295	37 667	36 939	38 310	45 600	46 300
Tuonnin perusteella kannettavat verot ja maksut	1 488	1 490	265	345	75	10
Valmisteverot	20 388	20 969	21 835	23 110	24 525	24 685
tupakkavero	3 173	3 157	3 085	3 360	3 335	3 160
olutvero	2 430	1 391	-	-	-	-
alkoholijuomavero	3 881	5 122	6 807	7 000	7 360	7 100
polttoainevero	8 403	9 815	11 628	12 500	13 550	14 100
muut valmisteverot	2 500	1 483	315	250	280	325
Oy Alko Ab:n ylijäämä	1 133	-	-	-	-	-
Auto- ja moottoripyörävero	1 609	2 054	3 353	3 030	4 460	4 670
Leimavero	2 527	2 116	2 030	2 650	2 800	1 000
Muut verot ja veronluonteiset tulot	6 654	7 760	6 182	7 063	6 628	8 489
Verot ja veronluonteiset tulot yhteensä	**100 164**	**104 254**	**108 476**	**106 168**	**126 788**	**131 649**
Sekalaiset tulot	21 866	19 465	31 126	26 203	26 083	26 604
Korkotulot ja voiton tuloutukset	5 490	4 161	6 303	3 020	4 671	3 036
Tulot ilman rahoitustaloustoimia	**127 520**	**127 880**	**145 905**	**135 391**	**157 542**	**161 289**
Valtiolle takaisin maksettavat lainat	2 838	1 542	826	607	652	707
Tulot ilman lainanottoa	**130 358**	**129 422**	**146 731**	**135 998**	**158 194**	**161 996**
Nettolainanotto	77 208	69 190	54 640	59 836	35 335	28 785
TULOT YHTEENSÄ	207 567	198 612	201 372	195 835	193 531	190 781

22. Valtion budjettitalouden menot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan, miljoonaa markkaa

	Tilinpäätös			Talousarvio		
	1993	1994	1995(a)	1995	1996(a)	1997 (esitys)
Palkkausmenot	1 103	1 039	1 154	1 191	1 190	1 147
Eläkkeet	11 203	11 570	12 089	12 114	12 664	12 986
Puolustusvoimien kalustohankinnat	3 149	3 614	2 682	2 518	3 421	4 189
Muut kulutusmenot	36 700	37 786	38 550	37 283	38 273	38 219
Kulutusmenot yhteensä	52 155	54 008	54 475	53 105	55 548	56 541
Valtionavut kunnille ym.	43 197	40 218	40 211	39 004	33 601	30 369
Valtionavut elinkeinoille	14 468	14 004	18 583	19 790	14 680	13 824
Valtionavut kotitalouksille yms.	39 417	43 966	41 618	41 784	37 535	38 421
Siirrot budjetin ulkopuolisille rahastoille ja Kela:lle	5 097	1 439	3 096	2 067	6 078	7 593
Muut siirtomenot	8 881	7 537	12 263	13 087	14 208	13 460
Siirtomenot yhteensä	111 061	107 164	115 771	115 732	106 101	103 667
Koneiden, laitteiden ja kaluston hankkiminen	142	221	218	221	186	210
Talonrakennukset	1 688	1 047	1 049	822	954	1 183
Maa- ja vesirakennukset	2 493	2 877	1 766	1 676	1 765	1 748
Reaalisijoitukset yhteensä	4 323	4 145	3 033	2 719	2 905	3 140
Valtionvelan korot	16 222	20 004	23 944	23 138	28 069	26 506
Erittelemättömät menot	28	16	98	87	6	6
Muut menot yhteensä	16 250	20 020	24 042	23 225	28 075	26 512
Menot ilman rahoitustalous-toimia	**183 789**	**185 337**	**197 321**	**194 781**	**192 629**	**189 860**
Lainananto	255	182	217	292	268	256
Muut finanssisijoitukset	18 140	11 236	794	760	630	688
Finanssisijoitukset yhteensä	18 395	11 418	1 011	1 052	897	943
MENOT YHTEENSÄ	202 184	196 755	198 332	195 833	193 526	190 805

(a) Vuoden 1995 tilinpäätös ja vuoden 1996 talousarvio on muutettu vuoden 1997 talousarvio-esityksen menolajirakenteen mukaiseksi.

23. Valtion budjettitalouden menot tehtäväalueittain tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan, miljoonaa markkaa

	Tilinpäätös			Talousarvio		
	1993	1994	1995(a)	1995	1996(a)	1997 (esitys)
Yleinen hallinto	9 109	9 830	15 287	14 843	16 144	17 495
Yleinen järjestys ja turvallisuus	5 907	6 053	6 127	5 932	6 121	6 327
Maanpuolustus	9 118	9 119	8 284	8 005	8 833	9 579
Opetus, tiede ja kulttuuri	28 496	26 961	27 098	27 189	26 429	25 246
Sosiaaliturva ja terveydenhuolto	53 917	53 639	49 123	50 626	47 306	46 034
Asuminen ja ympäristö	6 279	5 047	5 075	4 792	4 586	4 252
Työvoima	7 768	9 579	12 247	10 292	12 825	13 453
Maa- ja metsätalous	11 652	10 919	15 068	15 334	12 629	12 176
Liikenne	9 836	9 012	8 143	7 828	7 634	7 584
Teollisuus ja muut elinkeinot	24 668	17 198	8 271	7 843	6 162	5 718
Muut menot	35 433	39 399	43 611	43 149	44 858	42 940
MENOT YHTEENSÄ	202 184	196 755	198 332	195 833	193 526	190 805

(a) Vuoden 1995 tilinpäätös ja vuoden 1996 talousarvio on muutettu vuoden 1997 talousarvio-esityksen tehtävärakenteen mukaiseksi.

24. Valtiontalouden kassatulot[1], miljoonaa markkaa

Tulolaji	1991	1992	1993	1994	1995	1996**
Tulo- ja varallisuusvero	39 527	32 009	29 069	32 198	37 871	44 000
Muut tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	1 527	2 301	2 586	2 391	2 221	2 480
Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot yhteensä	41 054	34 310	31 655	34 589	40 092	46 480
Liikevaihtovero/arvonlisävero	42 632	40 010	37 295	37 667	36 939	43 580
Muut liikevaihdon perusteella kannettavat verot	2 016	2 020	1 980	2 300	2 479	2 080
Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut yhteensä	44 648	42 030	39 275	39 967	39 418	45 660
Tullit ja tuontimaksut	1 292	1 212	1 219	1 490	265	80
Tasausvero	752	465	269	-	-	-
Valmisteverot	18 440	18 512	20 388	20 969	21 835	23 030
tupakasta	3 175	2 969	3 173	3 157	3 085	3 150
oluesta	2 614	2 530	2 430	1 391	-	-
alkoholijuomavero	4 516	4 173	3 882	5 122	6 807	6 960
polttoaineista	6 487	7 003	8 404	9 815	11 628	12 600
muut valmisteverot	1 648	1 837	2 499	1 483	315	320
Leimavero	3 456	3 021	2 527	2 116	2 030	2 200
Auto- ja moottoripyörävero	2 380	1 987	1 609	2 054	2 686	3 500
Oy Alko Ab:n ylijäämä	1 422	1 501	1 133	680	-	-
Muut verot ja veronluonteiset tulot	2 001	2 329	2 328	2 637	2 388	3 040
Verot ja veronluonteiset tulot yhteensä	**115 444**	**105 367**	**100 404**	**104 502**	**108 713**	**123 990**
Sekalaiset tulot	13 299	14 769	20 412	17 052	26 716	27 745
Korkotulot ja voiton tuloutukset	5 723	6 277	8 413	7 042	9 121	8 725
Valtion liikeyritysten ylijäämät	160	204	-	-	-	-
Muut tulot yhteensä	19 182	21 250	28 824	24 094	35 837	36 470
Tulot ilman rahoitustaloustoimia	**134 626**	**126 617**	**129 229**	**128 596**	**144 550**	**160 460**
Valtiolle takaisin maksettavat lainat	4 443	5 052	7 366	7 306	7 923	7 655
Tulot ilman lainanottoa	**139 068**	**131 669**	**136 595**	**135 902**	**152 473**	**168 115**
Nettolainanotto	25 659	70 692	84 036	73 191	54 071	..
TULOT YHTEENSÄ	164 727	202 362	220 631	209 092	206 544	..

(1) Budjettitalouden ja budjetin ulkopuolisten valtion rahastojen tulot.

25. Valtiontalouden kassamenot[1], miljoonaa markkaa

Menolaji	1991(a)	1992(a)	1993(a)	1994(a)	1995(a)	1996*(a)
Eläkkeet	9 899	10 760	11 201	11 543	12 088	12 600
Puolustusvoimien kalustohankinnat	2 227	3 433	2 941	3 732	3 022	3 550
Muut kulutusmenot	32 960	35 098	32 738	33 477	36 337	37 090
Kulutusmenot yhteensä	45 086	49 291	46 880	48 751	51 446	53 240
Valtionavut kunnille ym.	42 297	42 989	42 720	40 389	39 481	33 200
Valtionavut elinkeinoille	17 327	16 507	16 891	15 975	19 312	18 235
Valtionavut kotitalouksille yms.	26 053	34 437	39 422	43 981	42 488	40 500
Valtionosuudet kansaneläke- ja sairausvakuutusmenoista	8 161	3 521	2 508	763	1 168	5 340
Muut siirrot kotimaahan	3 621	4 717	4 714	4 798	4 545	6 460
Siirrot ulkomaille	3 763	3 014	2 353	2 249	6 649	7 390
Siirtomenot yhteensä	101 221	105 184	108 608	108 154	113 644	111 125
Koneiden, laitteiden ja kaluston hankkiminen	836	629	340	312	274	200
Talonrakennukset	1 822	1 701	1 603	1 204	1 052	1 100
Maa- ja vesirakennukset	2 714	2 714	2 363	2 221	1 882	1 950
Reaalisijoitukset yhteensä	5 372	5 043	4 306	3 738	3 208	3 250
Valtionvelan korot	5 784	8 351	17 721	21 964	25 799	30 265
Muut menot	580	147	355	265	537	70
Muut menot yhteensä	6 364	8 498	18 076	22 229	26 336	30 335
Menot ilman rahoitustaloustoimia	**158 043**	**168 017**	**177 870**	**182 873**	**194 635**	**197 950**
Lainanannto	11 640	13 405	9 928	7 721	7 120	7 770
Muut finanssisijoitukset	1 689	22 094	9 825	10 166	9 644	7 135
Finanssisijoitukset yhteensä	13 329	35 499	19 752	17 886	16 765	14 905
Menot ilman valtionvelan kuoletuksia	**171 372**	**203 516**	**197 622**	**200 759**	**211 399**	**212 855**
Valtionvelan nettokuoletukset	-	-	-	-	-	-
MENOT YHTEENSÄ	171 372	203 516	197 622	200 759	211 399	212 855

(1) Budjettitalouden sekä budjetin ulkopuolisten valtion rahastojen menot.
(a) Budjetointiuudistusten vuoksi menolajeittainen jakauma ei ole kaikilta osin vertailukelpoinen aiempiin vuosiin.

26. Valtiontalouden rahoitus[1)], miljoonaa markkaa

	1991	1992	1993	1994	1995	1996**
Verotulot	115 444	105 367	100 404	104 502	108 713	123 990
Muut tulot	19 182	21 250	28 824	24 094	35 837	36 470
Tulot ilman rahoitustaloustoimia	134 626	126 617	129 229	128 596	144 550	160 460
Tavaroiden ja palvelusten ostot	51 038	54 482	51 541	52 754	55 192	56 560
Siirtomenot	107 005	113 535	126 329	130 118	139 443	141 390
Menot ilman rahoitustaloustoimia	158 043	168 017	177 870	182 873	194 635	197 950
Tuloylijäämä (+)	**-23 417**	**-41 400**	**-48 641**	**-54 277**	**-50 085**	**-37 490**
Finanssisijoitukset, netto	8 887	30 447	12 387	10 580	8 841	7 250
Nettorahoitustarve (-)	**-32 304**	**-71 847**	**-61 028**	**-64 857**	**-58 926**	**-44 740**
Nettolainanotto (+), nettokuole-tukset (-)	**25 659**	**70 692**	**84 036**	**73 191**	**54 071**	..
Kassajäämä	**-6 645**	**-1 154**	**23 009**	**8 333**	**-4 855**	..

(1) Budjettitalous sekä budjetin ulkopuoliset valtion rahastot.

27. Julkinen bruttovelka (EMU), miljardia markkaa

	1991	1992	1993	1994	1995*	1996**
Valtio	85,3	167,9	246,3	277,1	301,9	328,4
Kunnat	24,8	27,9	26,3	24,4	21,8	22,0
Sosiaaliturvarahastot	3,1	2,3	3,7	1,9	0,4	0,5
Yhteensä	113,1	198,1	276,4	303,5	324,1	350,9
%/BKT	23	42	57	59	59	62

28. Kansaneläkelain, perhe-eläkelain ja rintamasotilaseläkelain mukaiset tuotot ja kulut, miljoonaa markkaa

	1991	1992	1993	1994	1995	1996(a)
Tuotot						
Vakuutusmaksut	10 788	13 437	11 321	12 058	9 327	8 052
vakuutettujen maksut	3 557	7 215	5 031	5 250	2 059	267
työnantajain maksut	7 231	6 222	6 290	6 808	7 268	7 785
Valtion ja kuntien osuudet	8 434	6 523	7 755	6 047	7 126	7 021
valtion osuudet	6 332	3 215	3 075	1 336	2 424	6 542
siitä:						
lisäosuudet	695	334	458	22	33	4 149
perhe-eläkkeet	253	262	261	254	249	247
rintamasotilaseläkkeet	1 086	1 119	1 121	1 060	1 014	952
lapsen hoitotuet	-	-	-	-	386	410
vammaistuet	-	-	-	-	155	155
eläkkeensaajien asumistuet	-	-	-	-	587	629
kuntien osuudet	2 102	3 308	4 680	4 711	4 702	479
lisäosuudet	1 835	2 955	4 293	4 284	4 248	0
asumistukiosuus	267	353	387	427	454	479
Erityistuotot	-	-	1 221	1 930	2 730	2 707
osuus lvv-tuotoista	-	-	891	1 600	2 400	2 400
maksu vakuutuslaitoksilta	-	-	330	330	330	307
Sijoitusomaisuuden tuotot	115	107	21	20	46	86
Muut tuotot	101	82	45	37	34	9
Yhteensä	19 438	20 149	20 363	20 092	19 263	17 875
Kulut						
Eläkkeet	18 325	19 087	19 353	19 112	19 264	18 888
kansaneläkkeet	16 476	17 159	17 426	17 257	17 452	17 126
pohjaosat	5 090	5 311	5 517	5 578	5 747	5 510
lisäosat	9 784	9 931	9 874	9 553	9 510	9 373
asumistuet	647	825	907	993	1 055	1 115
apu- ja hoitolisät	854	988	1 023	1 028	1 033	1 029
puolisolisät	3	3	2	2	2	2
lapsikorotukset	98	101	103	103	105	97
perhe-eläkkeet	252	262	261	253	249	247
rintamasotilaseläkkeet	1 088	1 119	1 120	1 059	1 013	950
lapsen hoitotuet	353	382	383	383	393	410
vammaistuet	156	165	163	160	157	155
Muut etuudet	600	871	44	37	38	16
Hallintokulut	670	698	569	638	639	662
Yhteensä	19 595	20 656	19 966	19 787	19 941	19 566

(a) Kansaneläkelaitoksen arvio.

29. Sairausvakuutuslain mukaiset tuotot ja kulut, miljoonaa markkaa

	1991	1992	1993	1994	1995	1996(a)
Tuotot						
Vakuutusmaksut	8 753	10 091	10 589	12 077	12 473	13 099
vakuutettujen maksut	4 500	6 864	6 816	8 278	8 112	8 476
työnantajain maksut	4 253	3 227	3 773	3 799	4 361	4 623
Takautumissuoritukset	65	74	69	61	48	47
Erityistuotot	-	-	907	200	-	-
-osuus lvv-tuotoista	-	-	891	200	-	-
-työterveyshuoltomaksut	-	-	16	-	-	-
Sijoitusomaisuuden tuotot	21	2	15	7	5	5
Muut tuotot	148	114	142	137	193	138
Kuntien osuus hammashuollosta	107	33	-	-	-	-
Valtion rahoitusosuus	3 000	1 444	801	720	-	-
Yhteensä	12 091	11 758	12 523	13 202	12 719	13 289
Kulut						
Suoritukset vakuutetuille(1)	10 167	10 167	9 403	9 326	9 499	9 942
päivärahat	3 343	3 174	2 685	2 621	2 525	2 460
sairaan lapsen hoito ja kuntoutus	1	0	0	0	0	0
äitiys-, isyys- ja vanhempainrahat	3 608	3 793	3 431	3 145	3 064	3 130
lääkekorvaukset	2 126	2 177	2 236	2 459	2 707	2 999
lääkärinpalkkiokorvaukset	411	409	448	437	470	516
tutkimus- ja hoitokorvaukset	305	258	245	239	265	297
matkakorvaukset	373	356	358	425	468	540
Työterveyshuolto	640	700	736	641	585	585
Muut etuudet	138	70	1 032	1 009	1 036	1 063
Suoritukset terveyskeskuksille	48	40	4	0	0	0
Suoritukset Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle	50	57	55	34	33	35
Hallintokulut	928	961	855	957	959	992
Yhteensä	11 971	11 995	12 087	11 967	12 112	12 617

(1) Sisältää myös työpaikkakassojen kautta maksetut korvaukset.
(a) Kansaneläkelaitoksen arvio.

30. Yksityisen sektorin työeläkelaitosten vakuutusmaksutulot, eläkemenot ja vastuuvelka (rahastot), miljoonaa markkaa

	1990	1991	1992	1993	1994	1995*
Vakuutusmaksut						
palkoista(1)	25 584	24 428	19 163	21 487	23 171	27 400
yrittäjätuloista(2)	2 357	2 644	2 560	2 619	2 670	2 730
yhteensä	27 940	27 073	21 723	24 106	25 841	30 130
Eläkkeet						
palkansaajat(1)	17 158	19 718	21 820	23 033	24 126	25 459
yrittäjät(2)	3 703	4 151	4 549	4 769	4 963	5 197
- siitä valtion rahoitus	1 688	1 746	2 294	2 357	2 411	2 435
yhteensä	20 861	23 869	26 369	27 802	29 089	30 656
Vastuuvelka 31.12.(3) (rahastot)	111 603	127 761	135 959	147 525	158 846	171 500
Vakuutusmaksut, % BKT:sta	5,4	5,5	4,6	5,0	5,1	5,5
Eläkkeet, % BKT:sta	4,1	4,9	5,5	5,8	5,7	5,6
Keskimääräinen TEL-maksu, % palkasta	16,9	16,9	14,4	18,5	18,6	20,6
Laskuperustekorko, % (keskim. vuodessa)	9,5	9,5	9,0	8,5	6,5	6,5

Lähde: Eläketurvakeskus.
(1) TEL, LEL ja TaEL; MEL vuodesta 1991 lähtien.
(2) MYEL ja YEL.
(3) Palkansaajien eläkelakien mukainen vastuuvelka.

31. Veroasteet

	1992	1993	1994*	1995*	1996**
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia				
Veroaste(1)	**46,8**	**45,4**	**47,7**	**46,5**	**48,4**
välittömät verot	17,5	15,7	17,4	17,5	19,0
välilliset verot ja pakolliset maksut	15,6	15,3	15,0	14,3	15,4
pakolliset työeläkemaksut	7,5	7,8	8,0	8,3	8,7
muut pakolliset sosiaaliturvamaksut	6,3	6,6	7,3	6,4	5,4
Veroaste sektoreittain	**46,8**	**45,4**	**47,7**	**46,5**	**48,4**
valtio	24,8	22,5	23,0	22,5	24,4
kunnat	9,7	9,8	10,6	10,2	10,8
työeläkelaitokset	6,1	6,5	6,7	7,2	7,6
muut sosiaaliturvarahastot	6,3	6,6	7,3	6,4	5,4
Euroopan unioni	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2
Tulonsiirrot julkiselta sektorilta yksityiselle	**28,3**	**30,0**	**29,3**	**27,3**	**27,0**
tukipalkkiot	3,6	3,4	3,1	2,7	2,8
työeläkelaitosten sosiaalivakuutus-etuudet	6,8	7,1	7,2	6,9	7,1
muut sosiaalivakuutusetuudet	11,4	11,0	10,2	9,3	8,9
muut tulonsiirrot	6,6	8,4	8,9	8,4	8,1
Nettoveroaste(2)	**18,5**	**15,5**	**18,3**	**19,1**	**21,5**
valtio	15,3	14,1	15,9	16,1	17,8
kunnat	7,8	8,5	9,4	9,0	9,7
työeläkelaitokset	-0,6	-0,6	-0,4	0,3	0,5
muut sosiaaliturvarahastot	-4,0	-6,6	-6,6	-6,5	-6,7
Euroopan unioni	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2
Nettosiirrot valtiolta kunnille	8,2	8,4	7,5	7,0	5,4

(1) Tulonsiirrot yksityiseltä julkiselle sektorille (ei sisällä pakollisia ryhmähenki- ja tapaturmavakuutus-maksuja).
(2) Nettotulonsiirrot yksityiseltä julkiselle sektorille.

32. Maksutase, miljoonaa markkaa

	1994			1995*		
	Tulot	Menot	Netto-tulot	Tulot	Menot	Netto-tulot
Vaihtotase						
Tavarat (kauppatase)						
ml. tavarakaupan korjauserät	152 022	118 684	33 339	172 728	124 512	48 216
Kuljetus	11 385	5 862	5 523	11 890	6 027	5 863
Matkustus	7 314	8 697	-1 382	7 536	10 450	-2 914
Muut palvelut	11 808	16 800	-4 992	15 366	19 150	-3 784
Tavaroiden ja palvelusten tase	182 530	150 043	32 487	207 521	160 140	47 381
Pääomankorvaukset	9 617	31 801	-22 184	13 106	32 080	-18 974
Tulonsiirrot	2 128	4 547	-2 419	6 726	9 259	-2 534
Muut	2 791	4 049	-1 257	1 934	3 347	-1 413
Vaihtotase	197 067	190 440	6 627	229 286	204 826	24 460
	Saamisten muutos	Velkojen muutos	Netto-muutos	Saamisten muutos	Velkojen muutos	Netto-muutos
Pääomatase	0	0	0	- 206	300	94
Rahoitustase						
Suorat sijoitukset	-22 447	8 240	-14 207	-6 624	4 006	-2 618
Arvopaperisijoitukset	5 469	33 179	38 648	2 143	-5 363	-3 220
Lainat	7 460	647	8 107	2 703	-6 982	-4 279
Kauppaluotot	-1 213	2 732	1 519	-3 411	- 832	-4 243
Muut erät	-9 762	-1 392	-11 155	-11 765	8 376	-3 389
SP:n valuuttavarannon muutos	-25 504	0	-25 504	1 480	0	1 480
Pääoma- ja rahoitustase	-45 997	43 406	-2 592	-15 680	- 495	-16 175
Virheelliset ja tunnistamattomat erät	0	0	-4 034	0	0	-8 285
Lisätietoja						
Julkinen (valtio ja kunnat)	-2 361	32 831	30 470	-1 673	953	- 720

Lähde: Suomen Pankki.
Saamisten lisäys -, vähennys +
Velkojen lisäys +, vähennys -

33. Rahalaitosten otto- ja antolainaus vuoden lopussa, miljoonaa markkaa

	1991	1992	1993	1994	1995
Ottolainaus	274 770	273 686	277 695	282 279	300 880
Markkatilit	261 662	259 212	262 865	269 596	287 507
Verottomat tilit	149 427	141 000	156 368	161 714	172 885
Lähdeverolliset tilit	70 539	79 588	62 272	57 259	56 312
Muut verolliset tilit	41 696	38 624	44 225	50 623	58 311
Valuuttatilit	13 108	14 474	14 830	12 684	13 373
Antolainaus	392 479	366 298	331 618	301 840	278 463
Markkaluotot	285 452	271 361	264 758	256 886	247 579
Valuuttatilit	107 027	94 937	66 860	44 954	30 884

34. Yleisön kokonaisvelka vuoden lopussa luotonantajan mukaan, miljoonaa markkaa

	1991	1992	1993	1994	1995
Suomen Pankki	1 406	1 581	3 402	3 248	2 980
Liikepankit	237 659	221 676	196 707	207 432	189 441
Säästöpankit	81 716	75 061	68 778	19 524	17 899
Osuuspankit	80 354	80 584	79 034	85 252	83 409
Vakuutuslaitokset	116 960	120 604	113 828	102 385	91 841
Muut rahoituslaitokset	66 003	64 721	59 530	54 375	47 497
Kotimaiset ulkomaalaisten omistamat rahoituslaitokset	1 169	741	333	532	4 370
Julkisyhteisöt	45 396	52 150	57 034	58 775	58 528
Ulkomaat, pitkäaikainen	67 127	74 178	81 049	61 333	77 503
Yhteensä	697 790	691 295	659 695	592 856	573 468

35. Arvopaperimarkkinat, miljoonaa markkaa

	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Osakeannit	3 287	3 090	1 993	10 439	12 155	3 067
Vaihtovelkakirjat ja optiolainat (1)	-	1 144	1 401	850	2 456	426
Joukkovelkakirjat(2)	17 718	30 017	23 808	49 151	46 326	72 350
siitä yritykset	510	2 219	989	2 311	4 053	643
rahoituslaitokset	11 387	16 475	9 311	10 055	10 156	5 123
valtio	4 420	11 073	12 965	36 512	31 524	66 557
Markkinoilta kerätty pääoma yhteensä	21 005	34 251	27 202	60 440	60 937	75 843
Pörssin vaihto						
osakkeet ja merkintäoikeudet	15 521	6 339	10 277	46 337	68 671	83 019
kokonaisvaihto	20 071	7 655	25 654	106 314	70 818	84 094

(1) Markkamääräiset, yritysten lainat yleisöltä.
(2) Markkamääräiset lainat yleisöltä.

Liite n:o 2 Hallituksen esitykseen Eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 1997 [1)]

VEROJÄRJESTELMÄN KAUTTA ANNETTAVA TUKI

1) Hallitus ei ole käsitellyt liitettä. Se on tarkoitettu talousarvioesityksen tausta-aineistoksi.

Verojärjestelmän kautta annettava tuki

Verojärjestelmän kautta annettava tuki eli verotuki aiheutuu tukemistarkoituksessa tehdyistä poikkeamista verotuksen normaalista perusrakenteesta eli normijärjestelmästä. Verotuen poistaminen ei kuitenkaan lisää verotuloja vastaavalla määrällä, sillä käyttäytymismuutokset vaikuttavat veropohjaan. Verotukikäsite ja verotuksen normijärjestelmä perustuvat valtiovarainministeriön vuosina 1986—88 tekemään perusselvitykseen (Verotuet Suomessa, valtiovarainministeriön julkaisusarja 2/88). Tässä liitteessä esitettävät tiedot ovat jatkoa vuoden 1996 tulo- ja menoarvioesityksen liitteessä n:o 2 julkaistuille tiedoille.

Henkilöverotuksessa merkittävimmin verotukien määrään vaikuttivat vuonna 1994 ansiotuloista tehtävien perhepoliittisten vähennysten poistaminen ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun korottaminen.

Maatilatalouden tulon verotusperusteet ja vastaavasti verotuet säilyivät vuonna 1994 edellisvuoden tasolla.

Elinkeinotulon verotuksessa verotukia aiheutui vuonna 1994 lähinnä veronhuojennuslakien sekä koneiden ja kaluston poistosäännösten perusteella. Uutena verotukena vuodelle 1994 säädettiin Laki teollisten investointien väliaikaisesta investointituesta. Tuki maksettiin vähentämällä se yrityksen veroista. Käytännössä verotuen merkitys jäi vähäiseksi. Toisaalta vuoden 1993 jälkeen mahdollisuus alushankintavarauksen tekemiseen poistui.

Vuonna 1994 välillisen verotuksen verotuet vähenivät oleellisesti arvonlisäverolain tultua voimaan 1.6.1994. Verotuet poistuivat lähes kokonaan vuonna 1995, jolloin alkutuotevähennysjärjestelmä poistettiin arvonlisäverolaista ja lakiin tehtiin muita EU-jäsenyydestä aiheutuneita muutoksia.

Taulukoissa 1—4 esitetään tehtäväalueittain yhteenvetotietoja verotuista sekä myös siirtomenoista. Taulukko 5 sisältää eritellyt tiedot kaikista taloudellisesti merkittävistä verotuista.

*Taulukko 1. Taloudellisesti merkittävät verotuet veromuodoittain valtion tehtäväalueen mukaan 1993—1994, milj. markkaa**

	TVL ja siihen liittyvä verotus		EVL, MaatVL ja niihin liittyvä verotus		Välillinen verotus	
	1993	1994	1993	1994	1993	1994
Yleinen hallinto	70	70	—	—	—	—
Yleinen järjestys ja turvallisuus	—	—	—	—	—	—
Maanpuolustus	—	—	—	—	600	200
Opetus, tiede ja kulttuuri	800	700	—	—	—	—
Sosiaaliturva	16 300	16 000	—	—	30	30
Terveydenhuolto	—	—	—	—	900	400
Asuminen ja ympäristö	10 200	10 100	—	—	2 300	900
Työvoima	—	—	—	—	—	—
Maa- ja metsätalous	10	20	1 300	1 300	4 400	3 800
Liikenne	200	100	—	—	3 900	2 200
Teollisuus ja elinkeinot	1 700	1 800	1 300	2 900	600	700
Muut menot	1 100	1 100	—	—	—	—
Ei eriteltävissä tehtäväalueille	4 500	4 300	—	—	—3 700	—5 500

* Taulukossa luvut on pyöristetty pääsääntöisesti täysiksi sadoiksi miljooniksi. Verosanktiot on vähennetty verotuista. Miinusmerkki taulukon markkamäärien edessä osoittaa verosanktioita olevan tehtäväalueella yhteismäärältään enemmän kuin verotukea.

*Taulukko 2. Taloudellisesti merkittävät verotuet yhteensä valtion tehtäväalueen ja veronsaajan mukaan 1993—1994, milj. markkaa **

	Valtio		Muut veronsaajat		Yhteensä	
	1993	1994	1993	1994	1993	1994
Yleinen hallinto	35	35	35	35	70	70
Yleinen järjestys ja turvallisuus	—	—	—	—	—	—
Maanpuolustus	600	200	—	—	600	200
Opetus, tiede ja kulttuuri	300	300	500	400	800	700
Sosiaaliturva	3 800	4 800	12 500	11 200	16 300	16 000
Terveydenhuolto	900	400	—	—	900	400
Asuminen ja ympäristö	10 800	9 300	1 700	1 700	12 500	11 000
Työvoima	—	—	—	—	—	—
Maa- ja metsätalous	5 100	4 500	600	600	5 700	5 100
Liikenne	4 000	2 200	100	100	4 100	2 300
Teollisuus ja elinkeinot	2 000	3 500	1 600	1 900	3 600	5 400
Muut menot	1 100	1 100	—	—	1 100	1 100
Ei eriteltävissä tehtäväalueille	—1 500	—3 500	2 300	2300	800	—1 200

*Taulukossa luvut on pyöristetty pääsääntöisesti täysiksi sadoiksi miljooniksi. Verosanktiot on vähennetty verotuista.

*Taulukko 3. Taloudellisesti merkittävät verotuet valtion verotuksessa ja valtion siirtomenot tilinpäätöksen mukaan eri tehtäväalueilla 1993—1994, milj. markkaa**

	Verotuet		Siirtomenot		Muutos 94/93, %	
	1993	1994	1993	1994	Verotuet	Siirtomenot
Yleinen hallinto Yleinen järjestys ja turvallisuus Maanpuolustus	600	200	2 900	2 700	—67	—7
Opetus, tiede ja kulttuuri	300	300	19 100	18 800	0	—2
Sosiaaliturva	3 800	4 800	53 000	52 900	26	0
Terveydenhuolto	900	400			—56	
Asuminen ja ympäristö	10 800	9 300	5000	4 000	—14	—20
Työvoima	—	—	5 600	6 300	—	12
Maa- ja metsätalous	5 100	4 500	10 600	10 100	—12	—5
Liikenne	4 000	2 200	3 000	3 200	—45	7
Teollisuus ja elinkeinot	2 000	3 500	19 700**	4 500	75	—77
Muut menot	1 100	1 100	7 100	6 700	0	—6
Ei eriteltävissä tehtäväalueille	—1 500	—3 500	—	—	—	—

* Taulukossa luvut on pyöristetty täysiksi sadoiksi miljooniksi. Verosanktiot on vähennetty verotuista.
** Luku sisältää pankkitukea.

*Taulukko 4. Taloudellisesti merkittävät verotuet valtion tehtäväalueen mukaan 1991—1994, milj. markkaa**

	1991	1992	1993	1994
Yleinen hallinto	50	70	70	70
Yleinen järjestys ja turvallisuus	—	—	—	—
Maanpuolustus	300	500	600	200
Opetus, tiede ja kulttuuri	1 100	1 100	800	700
Sosiaaliturva	11 900	13 100	16 300	16 000
Terveydenhuolto	2 000	800	900	400
Asuminen ja ympäristö	17 800	17 100	12 500	11 000
Työvoima	—	—	—	—
Maa- ja metsätalous	5 900	5 700	5 700	5 100
Liikenne	4 100	4 100	4 100	2 300
Teollisuus ja elinkeinot	2 400	1 800	3 600	5 400
Muut menot	1 000	1 200	1 100	1 100
Ei eriteltävissä tehtäväalueille	3 600	3 000	800	—1 200

* Taulukossa luvut on pyöristetty täysiksi sadoiksi miljooniksi. Verosanktiot on vähennetty verotuista.

Lyhenteet:

L	laki
A	asetus
ALVL	arvonlisäverolaki 1501/93
EVL	laki elinkeinotulon verottamisesta
MVL	maatilatalouden tuloverolaki
TTL	laki tappiontasauksesta tuloverotuksessa
LVVL	liikevaihtoverolaki 559/91
ELVVL	liikevaihtoverolaki 532/63
ETVL	tulo- ja varallisuusverolaki 1240/88
TVL	tuloverolaki 1535/92

Taulukko 5. Eritellyt tiedot taloudellisesti merkittävistä verotuista valtion talousarvion tehtäväalueen ja veromuodon mukaan 1991—1996

Selite: * = ennakkolaskelma, ** = ennuste, — = ei mitään ilmoitettavaa, .. = tietoa ei käytettävissä

Verotuet tehtäväalueittain	Arvioitu verotuki milj. markkaa						Huomautuksia
Nimike / säännös	1991	1992	1993	1994	1995*	1996**	
1. Yleinen hallinto							
TVL ja siihen liittyvä verotus							
1. Ulkomaan edustuksessa palvelevan ym. saamien eräiden korvausten verovapaus ETVL 53 § 1 k TVL 76 § 1 k	50	70	70	70	70	..	Suuruusluokka-arvio.
2. YK:n ja sen erityisjärjestöjen ulkomailla suoritetuista asiantuntijatehtävistä maksaman palkan verovapaus ETVL 53 § 2 k TVL 76 § 3 k	..	..	..	..	..	..	Ei arvioitavissa.
2. Maanpuolustus							
Välillinen verotus							
1. Puolustuslaitoksen eräiden ulkomaisten hankintojen liikevaihtoverottomuus Tulliverol. 15 § ELVVL 26 § LVVL 36 §	300	510	570	230	—	—	Liikevaihtoverottomuus johtuu tulliverolain perusteella myönnetystä tullittomuudesta. Poistettu 1994.
3. Opetus, tiede ja kulttuuri							
TVL ja siihen liittyvä verotus							
1. Yleishyödyllisen yhteisön verovapaus (pl. ev.lut. ja ortod. kirkko) ETVL 17 § 2 k ETVL 21 § TVL 21 ja 23 §	800	700	500	500	500	..	Suuruusluokka-arvio. Vuodesta 1993 lähtien verokanta on muuttunut.

Verotuet tehtäväalueittain	Arvioitu verotuki milj. markkaa						Huomautuksia
Nimike / säännös	1991	1992	1993	1994	1995*	1996**	
2. Stipendien ja vastaavien verovapaus ETVL 64 § 1 mom 1 k TVL 82 § 1 mom 1 k	320	360	200	130	90	90	Opintorahan ja korkeakoulustipendien verovapaudesta aiheutuva tuki. Korkeakouluopiskelijoiden opintoraha tuli veronalaiseksi 1.7.1992 ja keskiasteen opiskelijoiden opintoraha 1.7.1994
3. Opintorahavähennys kunnallisverotuksessa TVL 105 §	—	—	80	80	80	80	
4. Sosiaaliturva							
TVL ja siihen liittyvä verotus							
1. Kansaneläkkeen lisien ym. verovapaus ETVL 55 § ja 57 § 9 k TVL 92 § 1, 2 ja 6 k	510	660	660	660	660	660	
2. Sotavammojen korvauksen verovapaus ETVL 56 § 2 mom 3 k TVL 80 § 3 k	400	480	460	460	440	440	
3. Toimeentulotuen verovapaus ETVL 57 § 1 k TVL 92 § 22 k	430	580	700	850	850	800	
4. Elatustuen ja elatusavun verovapaus ETVL 57 § 2 k ja 75 § 1 mom TVL 90 § ja 92 § 7 k	330	330	350	410	430	430	
5. Lapsilisien verovapaus ETVL 57 § 8 k TVL 92 § 5 k	1 870	2 300	2 300	3 800	3 500	3 400	Lapsilisien määriä korotettiin 1994 samalla kun perhepoliittiset vähennykset poistettiin.
6. Rintamasotilaseläkkeen verovapaus ETVL 55 § 6 k TVL 92 § 2 k	—	—	—	—	—	—	
7. Erorahan verovapaus ETVL 57 § 11 k TVL 92 § 10 k	130	290	250	130	90	90	

Verotuet tehtäväalueittain	Arvioitu verotuki milj. markkaa						Huomautuksia
Nimike / säännös	1991	1992	1993	1994	1995*	1996**	
8. Lapsenhoitovähennys valtionverotuksessa ETVL 101 § TVL 99 §	860	820	400	—	—	—	Poistettu 1994.
9. Eläketulovähennys valtionverotuksessa ETVL 102 § TVL 100 §	40	70	110	80	70	50	
10. Lapsivähennys kunnallisverotuksessa ETVL 105 § TVL 102 §	2 700	3 000	2 800	—	—	—	Poistettu 1994.
11. Kunnallisverotuksen yksinhuoltajavähennys ETVL 106 § TVL 103 §	280	310	300	—	—	—	Poistettu 1994.
12. Invalidivähennys kunnallisverotuksessa ETVL 107 § TVL 104 §	160	190	180	180	170	160	
13. Kunnallisverotuksen eläketulovähennys ETVL 108 § TVL 101 §	3 180	3 650	4 300	4 400	4 300	4 050	Kansaneläkevakuutusmaksun määrääminen eläkeläisille nostaa verotuen määrää vuodesta 1992 lähtien.
14. Invalidivähennys valtionverosta ETVL 146 § TVL 126 §	220	220	250	250	260	270	
15. Elatusvelvollisuusvähennys valtionverosta ETVL 146 § 3 mom TVL 127 §	30	30	20	20	20	..	
16. Kansaneläkevakuutusmaksusta vapauttaminen L347/56 6 § 1 mom	610	—	—	—	—	—	Kansaneläkevakuutusmaksun määrääminen eläkeläisille poistaa verotuen vuodesta 1992 lähtien.
17. Työntekijöiden lakisääteisen eläkemaksun vähentäminen TVL 96 § 1 mom	—	—	2 900	2 900	4 200	4 800	

Verotuet tehtäväalueittain	Arvioitu verotuki milj. markkaa						Huomautuksia
Nimike / säännös	1991	1992	1993	1994	1995*	1996**	
18. Työntekijöiden työttömyysvakuutus- ja työttömyyskassamaksun vähentäminen TVL 96 § 1 mom ja 95 § 1 mom 2 k	80	90	300	1 850	2 000	1 800	
Välillinen verotus							
1. Autoveron palautus invalideille L 482/67 17 § L 1482/94 51 §	40	40	30	30	30	..	
5. Terveydenhuolto							
TVL ja siihen liittyvä verotus							
1. Sairauskulujen vähentäminen ETVL 99 §	1 300	—	—	—	—	—	Poistettu 1992.
Välillinen verotus							
1. Lääkkeiden osittainen liikevaihtoverottomuus ELVVL 4 § 3 mom ja 18 § 1 mom LVVL 29 § ja 50 §	750	820	890	400	—	—	Poistettu 1994.
6. Asuminen ja ympäristö							
TVL ja siihen liittyvä verotus							
1. Omasta asunnosta saadun myyntivoiton verottomuus ETVL 73 § 1 mom 1 k TVL 48 § 1 mom 1 k	4 900	5 000	2 600	2 500	2 500	..	Suuruusluokka-arvio. Laskelma perustuu asuntojen nimellishintaisiin kauppasummiin ja 50 %:n hankintameno-olettamaan. Vuodesta 1993 on sovellettu pääomatulojen verokantaa (25 %).
2. Asumistukien verovapaus ETVL 57 § 15 k TVL 92 § 15 k	640	900	950	1200	1300	1200	
3. Velkojen korkojen sekä indeksi- ja kurssitappioiden vähentäminen (asuntovelat) L 953/74 ETVL 87—91 § TVL 131—134 §, 144 §	4 200	4 200	4 100	3 400	3 200	2 400	Tukeen sisältyy vuodesta 1993 lähtien ylimääräinen korkovähennys.

Verotuet tehtäväalueittain	Arvioitu verotuki milj. markkaa						Huomautuksia
Nimike / säännös	1991	1992	1993	1994	1995*	1996**	
4. Asuntotulon osittainen verovapaus L 505/73 1 § 2 mom	4 600	4 200	2 600	3 000	3 000	3 700	Suuruusluokka-arvio. Laskelma perustuu asuntojen arvostamiseen aravahinnoin ja 3 % tuottooletukseen. Asuntotulon verotus poistui kiinteistöveron voimaan tullessa v. 1993. Vuodesta 1993 lähtien asuntotulo on katsottu pääomatuloksi. Verotukea laskettaessa kiinteistöveroa ei ole vähennetty.
Välillinen verotus							
1. Vesijohtoveden liikevaihtoverottomuus ELVVL 2 § 2 mom LVVL 3 §	250	260	290	120	—	—	Poistettu 1994.
2. Asuntorakennusten liikevaihtoverottomuus ELVVL 2 § 2 mom LVVL 3 §	3 200	2 500	2 000	800	—	—	Suuruusluokka-arvio. Poistettu 1994.
7. Maa- ja metsätalous							
TVL ja siihen liittyvä verotus							
1. Luonnonvaraisten marjojen, sienien yms. myyntitulon verovapaus ETVL 80 § 1 mom 5 k TVL 89 §	30	20	10	20	20	..	Suuruusluokka-arvio.
2. Maatalouden sopeutumisvähennys 1995—1999 TVL 149 a §	—	—	—	—	150	150	
Maatilatalouden tuloverotus							
1. Maataloustuotteiden yksityiskäytön verovapaus MVL 4 §	250	250	250	250	..	..	Suuruusluokka-arvio.
2. Koneiden, kaluston ja laitteiden poistot MVL 8 § 4 mom	120	100	—	—	..	..	
3. Rakennusten hankintamenon poisto MVL 9 § 2 mom	40	30	50	0	..	..	Suuruusluokka-arvio.

Verotuet tehtäväalueittain	Arvioitu verotuki milj. markkaa						Huomautuksia
Nimike / säännös	1991	1992	1993	1994	1995*	1996**	
4. Hankintatyön arvon verovapaus MVL 12 § ja 12 a §	240	240	240	240	..	..	Suuruusluokka-arvio.
5. Metsänhoitomaksun vähentäminen MVL 13 § 1 mom	50	50	50	50	..	..	Suuruusluokka-arvio.
6. Metsätuhoalueen verovapaus MVL 14 §	40	40	40	40	..	..	Suuruusluokka-arvio.
7. Metsätalouden puhtaan tulon arvostuskäytäntöön liittyvä verotuki MVL 11 §	1 100	1 000	600	600	..	..	Suuruusluokka-arvio.
8. Metsätalouden avustusten verovapaus MVL 11 §	80	80	80	80	..	..	Suuruusluokka-arvio.
9. Tasausvaraus MVL 10 a—c §	..	..	..	..	..	..	Vuodesta 1991 alkaen.
1.—9. Verotuet yhteensä	1 920	1 790	1 310	1 260	..	..	
Välillinen verotus							
1. Liikevaihtoverotuksen alkutuotevähennysjärjestelmä ALVL 47—49 §, 107—108 § ELVVL 4 § 1 mom ja 18 § 1 mom LVVL 47—49 §							
— kotim. kulutus	4 200	4 140	4 380	4 200	—	—	Bruttomääräinen alkutuotevähennyksen vaikutus. Poistettu 1995.
— vienti	890	750	710	710	—	—	Liikevaihtoverojärjestelmän kautta maksettua maataloustuotteiden vientitukea. Poistettu 1995.
2. Maatalouden tuotantopanoksiin sisältyvä piilevä liikevaihtovero (verosanktio)							
— investoinnit	—600	—560	—250	—440	—	—	Kone-, kalusto- ja raken-

Verotuet tehtäväalueittain	Arvioitu verotuki milj. markkaa						Huomautuksia
Nimike / säännös	1991	1992	1993	1994	1995*	1996**	
— muut tuotantopanokset	—780	—690	—720	—900	—	—	nusinvestointeihin sekä muihin tuotantopanoksiin sisältyvä liikevaihtovero, jota ei voida verotuksessa vähentää. Poistettu 1995.
3. Hinnanalennuskorvausten liikevaihtoverottomuus ELVVL 17 § LVVL 22 §	100	100	140	80	—	—	Alentaa budjetissa näkyviä hinnanalennuskorvauksia verotuen määrällä. Poistettu 1994.
Elintarvikkeiden liikevaihtoverotuki yhteensä (kohdat 1—3)	3 810	3 740	4 260	3 650	—	—	Nettotuki, josta piilevä vero vähennetty. Poistettu 1995.
4. Rehujen liikevaihtoverottomuus ALVL 52 § ELVVL 4 § 2 mom ja 18 § 1 mom LVVL 27 §, 28 § ja 47 §							
— maatalous	(610)	(590)	(570)	(600)	—	—	Maatalouden käyttämien rehujen verottomuudesta aiheutuva tuki sisältyy kohdassa 1 esitettyihin lukuihin. Poistettu 1995.
— lemmikkieläimet ym.	100	100	90	90	—	—	
5. Lannoitteiden liikevaihtoverottomuus ALVL 52 § ELVVL 4 § 2 mom ja 18 § 1 mom LVVL 28 § ja 47 §							
— maatalous	(270)	(360)	(400)	(370)	—	—	Maatalouden käyttämien lannoitteiden verottomuudesta aiheutuva tuki sisältyy kohdassa 1 esitettyihin lukuihin. Poistettu 1995.
— muu	20	30	30	30	—	—	
8. Liikenne							
TVL ja siihen liittyvä verotus							
1. Merityötulovähennys EETVL 30 § L 455/85 ETVL 92-95 § TVL 97 §	130	130	150	150	160	170	

Verotuet tehtäväalueittain	Arvioitu verotuki milj. markkaa						Huomautuksia
Nimike / säännös	1991	1992	1993	1994	1995*	1996**	
Välillinen verotus							
1. Liikennepalvelujen liikevaihtoverottomuus ELVVL 1 § LVVL 1 § ja 4 §	2 050	2 100	2 200	1 000	—	—	Suuruusluokka-arvio. Kotitalouksien ja julkisen hallinnon käyttämien palvelujen verottomuudesta aiheutuva etu vähennettynä tuotantopanoksiin sisältyvällä verolla. Poistettu 1994.
2. Tilattujen sanoma- ja aikakauslehtien liikevaihtoverottomuus ALVL 55 § ELVVL 3 § 1 mom a k LVVL 27 § 1 mom 1—2 k	620	620	610	650	680	..	Arvio kotitaloustiedustelun ja sanoma- ja aikakauslehtien liikevaihdon perusteella.
3. Maa- ja vesirakentamisen verottomuus ELVVL 2 § 2 mom LVVL 3 §	1 150	1 100	1 000	400	—	—	Suuruusluokka-arvio. Sisältää jonkin verran myös muita kuin liikenteeseen kohdistuvia töitä. Poistettu 1994.
4. Taksien autoverohuojennus L 482/67 7 § ja 13 a § L 1482/94 28 §	130	120	120	120	130	..	Sisältää myös arvioidun liikevaihtoverohuojennuksen.
9. Teollisuus ja muut elinkeinot							
TVL ja siihen liittyvä verotus							
1. Kera Oy:n, Teollisen yhteistyön rahasto Oy:n, Suomen Vientiluotto Oy:n ja Ekokem Oy:n verovapaus ETVL 16 § 1 mom 1 k TVL 20 § 1 mom 1 k	50	50	40	40	50	..	
2. Rajoitetusti verovelvollisen tuloverovapaus obligaatioiden ym. tuottamasta korkotulosta ETVL 9 § 1 mom 2 k TVL 9 § 2 mom	1 300	1 200	1 400	1 500	1 300	..	Suuruusluokka-arvio.
3. Ulkomailla ansaitun palkkatulon verovapaus ETVL 54 § TVL 77 §	120	140	150	150	..	..	

Verotuet tehtäväalueittain	Arvioitu verotuki milj. markkaa						Huomautuksia
Nimike / säännös	1991	1992	1993	1994	1995*	1996**	
4. Yhtiömiesvähennys TVL 148 §	—	—	140	140	110	80	
Elinkeinotulon verotus							
1. Kehitysalueiden ylimääräinen investointivähennys L 1003/75 2 § 2 mom L 290/82	0	0	10	10	..	..	Voidaan tehdä viimeistään 1989 tehdyn investoinnin perusteella.
2. Jäämaksuluokkavähennys L 433/81 6 §	30	40	40	40	..	..	
3. Vaihto-omaisuuden aliarvostus EVL 28 §	–3 300	–1 100	20	—	—	—	Suuruusluokka-arvio. Poistettu 1993. Siirtymäsäännökset koskevat turva- ja velvoitevarastoja 1993.
4. Toimintavaraus EVL 46 a §	–440	–300	200	10	..	..	Suuruusluokka-arvio. Poistettu 1993 muilta paitsi yksityisiltä liikkeenharjoittajilta ja yhtymiltä.
5. Varasto- ja toimintavarausten tuloutus	—	—	–1 300	—	—	—	Suuruusluokka-arvio. Osasta purkautuvista varauksista voitiin muodostaa siirtymävaraus, joka tuloutetaan epäsuorasti investointivarauksen tapaan.
6. Investointivaraus L 1094/78 3 § L 1253/88 3 §	400	—	—	—	—	—	Varauksen lisäyksestä aiheutuva verotuki. Poistettu 1992.
	–100	–270	–210	–260	..	..	Varauksen käytöstä aiheutuva verotuen väheneminen. Laskettu menetetyistä teknistaloudellisista poistoista.
7. Alushankintavaraus L 433/81 7 §	90	10	20	—	—	—	Poistettu 1994.
8. Toteutumattomien indeksi- ja kurssitappioiden vähentäminen EVL 26 §	..	..	..	..	..	..	Ei arvioitavissa.
9. Koneiden ja kaluston poistaminen EVL 30 § 3 mom ja 31 §	800	–1 000	2 000	2 400	..	..	

Verotuet tehtäväalueittain	Arvioitu verotuki milj. markkaa						Huomautuksia
Nimike / säännös	1991	1992	1993	1994	1995*	1996**	
10. Rakennusten hankintamenojen poistaminen EVL 34 §	300	200	..	..	..	..	Suuruusluokka-arvio. Verotuki poistui 1993 muiden kuin liiketoiminnan edistämiseen käytettävien rakennusten osalta, kun poistoprosentteja alennettiin.
11. Väestönsuojan ja ympäristönsuojeluun hankittujen rakennusten, laitteiden, koneiden yms. poistaminen EVL 36 §	..	..	..	..	..	..	
12. Tuotannollisten investointien väliaikaisesti korotetut poistot L 462/93	—	—	360	350	—	—	
13. Kehitysalueiden vapaat poistot L 1003/75 2 § 1 mom L 290/82 2 § L 1073/89 L 1262/93	300	100	200	300	..	..	Suuruusluokka-arvio.
14. Käyttöomaisuuden myyntivoiton verovapaus EVL 6 § 1 mom 1, 1a	2 000	1 300	—	—	—	—	Myyntivoiton verovapaus poistettu 1993.
15. Teollisten investointien väliaikainen investointituki L 444/94	—	—	—	7	—	—	
1.—15. Verotuet yhteensä	110	-980	1 340	2 857	..	..	
Välillinen verotus							
1. Palvelujen liikevaihtoverottomuus (majoitustoiminta, kauneuden- ja terveydenhoitopalvelut, virkistys- ja kulttuuripalvelut jne.) ELVVL 1 § LVVL 4 §	3 500	3 600	3 500	1 600	—	—	Suuruusluokka-arvio. Poistettu 1994.
2. Työpaikkaruokailun liikevaihtoverottomuus ALVL 53—54 § ELVVL 1 § LVVL 4 § ja 16 §	230	220	210	200	—	—	Ruokala- ja ravintolatoiminta on yleisesti liikevaihtoverollista. Poistettu 1995.

Verotuet tehtäväalueittain	Arvioitu verotuki milj. markkaa						Huomautuksia
Nimike / säännös	1991	1992	1993	1994	1995*	1996**	
3. Kotimaisten polttoaineiden ja eräiden jäteaineiden liikevaihtoverottomuus ALVL 57 § ELVVL 3 § 1 mom b k ja 18 § 1 mom d k LVVL 27 § ja 47 §	280	280	300	350	—	—	Poistettu 1995.
4. Maakaasun maahantuonnin liikevaihtoverottomuus ALVL 94 § ELVVL 3 a § ja 18 a § LVVL 36 § ja 47 §	190	220	250	280	—	—	Poistettu 1995.
5. Vientiä rasittava piilevä liikevaihtovero (verosanktio)	–3 300	–2 900	–3 700	–1 700	—	—	Suuruusluokka-arvio. Poistettu 1994.
10. Muut menot							
TVL ja siihen liittyvä verotus							
1. Obligaatioiden koron verovapaus L 878/85, L 412/69, L 785/81 L 952/85, L 726/88, L 1341/90	200	200	200	200	150	100	Verotuki korkotulon verovapauden osalta. Vuodesta 1991 lähtien tuki on laskettu korkotulon lähdeveroprosentin mukaan.
2. Talletusten koron verovapaus L 1000/85 1 §, L 726/88 L 1341/90	800	1000	900	900	900	800	Verotuki korkotulon verovapauden osalta. Vuodesta 1991 lähtien tuki on laskettu korkotulon lähdeveroprosentin mukaan.
11. Ei eriteltävissä							
TVL ja siihen liittyvä verotus							
1. Satunnaisen myyntivoiton ja omaisuuden luovutusvoiton osittainen verovapaus tuloverotuksessa ETVL 67—69 §	1 900	1 600	—	—	—	—	Suuruusluokka-arvio. Laskelma perustuu nimellishintaisiin kauppasummiin ja 50 %:n hankintameno-olettamaan. Se kattaa kotitalouksien myymät maatilat (pl. sukupolvenvaihdosluovutukset), muut kiinteistöt ja osakkeet.

Verotuet tehtäväalueittain	Arvioitu verotuki milj. markkaa						Huomautuksia
Nimike / säännös	1991	1992	1993	1994	1995*	1996**	
2. Ns. henkilökuntaetuuksien verovapaudet ETVL 49 § TVL 69 §	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	Suuruusluokka-arvio.
3. Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähentäminen ETVL 82 § 6 k TVL 95 § 1 mom 2 k	800	870	1 150	1 200	1 200	1 250	
4. Velkojen korkojen sekä indeksi- ja kurssitappioiden vähentäminen (muut kuin asuntovelat) L 953/74 ETVL 87—91 § TVL 144 § 6 mom	1 110	800	650	350	—	—	
5. Omaisuustulovähennys ETVL 97 §	700	320	—	—	—	—	Poistettu 1993.
6. Pienituloisten tilapäinen ansiotulovähennys kunnallisverotuksessa 1991—95 ETVL 167 b § TVL 145 §, 143 § 8 mom	250	320	350	540	520	460	Vähennyksen laskentaperusteet muuttuivat vuonna 1994.
7. Luontoisetujen osittainen verovapaus ETVL 47 § TVL 64 §	1 000	1 000	1 000	900	800	700	
8. Erityisalojen matkustamiskustannusten korvauksen verovapaus ETVL 50 § TVL 71 § 2 mom	60	60	60	60	60	60	
9. Päivärahojen osittainen verovapaus ETVL 50 § TVL 73 §	280	330	250	220	180	150	
Välillinen verotus							
1. Eräiden rakennusten liikevaihtoverottomuus ELVVL 2 § 2 mom LVVL 3 §	700	600	400	200	—	—	Suuruusluokka-arvio, joka kattaa julkiset ja eiliikevaihtoverollisten toimintojen kuten pankkien ja vakuutusyhtiöiden toimitilarakennukset. Poistettu 1994.

Verotuet tehtäväalueittain	Arvioitu verotuki milj. markkaa						Huomautuksia
Nimike / säännös	1991	1992	1993	1994	1995*	1996**	
2. Ravi- ja lemmikkieläinten myynnin ja maahantuonnin liikevaihtoverottomuus ELVVL 3 § 1 mom d k LVVL 27 §	70	50	30	10	—	—	Suuruusluokka-arvio. Poistettu 1994.
3. Kuljetusten tai palvelujen hintoihin sisältyvän liikevaihtoveron vähennyskelvottomuus (verosanktio)	–2 800	–2 600	–2 800	–3 700	—	—	Suuruusluokka-arvio. Poistettu 1994.
4. Telepalvelujen ostohinnan vähennyskelvottomuus (verosanktio) ELVVL 1 § ja 17 § 2 mom LVVL 4 § ja 42 §	–750	–800	–800	–900	—	—	Suuruusluokka-arvio. Poistettu 1994.
5. Investointien rajoitettu vähennysoikeus liikevaihtoverotuksessa pl. maatalouden investoinnit (verosanktio)	–3 000	–2 800	–2 600	–1 800	—	—	Suuruusluokka-arvio. Vain tuotannolliset investoinnit ja energiainvestoinnit ovat rajoitetusti vähennyskelpoisia. Poistettu 1994.
6. Muut liikevaihtoverotuksen puutteelliset vähennysoikeudet (verosanktio)	–1 500	–1 000	–1 900	–1 200	—	—	Suuruusluokka-arvio. Poistettu 1994.
Piilevä liikevaihtovero yhteensä (kohdat 3—6)	–8 050	–7 200	–8 100	–7 600	—	—	
Siitä — kotimaiseen kulutukseen kohdistuva osuus	–4 700	–4 300	–4 400	–5 900	—	—	
— vientiin kohdistuva osuus	(–3 300)	(–2 900)	(–3 700)	(–1 700)	—	—	Sisältyy teollisuuden ja elinkeinojen verotukiin.
7. Muuttotavarana tuotujen autojen veroton maahantuonti TulliveroL 14 § 1 mom 3 k ja 2 mom ETY 918/83 L 1482/94 25 §	400	310	270	250	250	..	Suuruusluokka-arvio. Sisältää auto- ja moottoripyöräveron ja liikevaihtoveron menetykset.